KOSSUTH LAJOS

A

MAGYAR INTELLIGENCIA

ÉS

EMIGRÁCIÓ

ITÉLŐSZÉKE ELŐTT.

(ÉBRESZTŐ HANGOK XV. KÖNYVE.)

IRTA

ZIMÁNDY IGNÁC.

Ára 1 frt.

BUDAPEST.
NYOMATOTT BAGÓ MÁRTON és FIÁNÁL
(II. kerület, Ponty-utcza 4.)
1898.

»Vor der Wahrheit mächt'gem Siege
Schwindet jedes Werk der Lüge.«

Schiller.

Magyarul:

»Megszólal az igazság,
Elnémul a hazugság.«

— — — — —

»*Isten éltem üdvössége, fénye lett,*
Mit remegjek, vagy kitől?!
Ő, egy Isten őrzi, védi éltemet,
Én nem félek senkitől!

— — — — —

Dulhat fulhat itt e harc, e táborok,
Minden ellen porba hull!
Mert bizalmam a nagy Ur!«

XXVI. Zsoltár (Kálmán Károly ford.)

Előszó.

„*Ébresztő Hangok*“ cimü munkám XV-ik könyvét bocsátom közre; a vihart aratott XIV-ik könyv után. Furcsa világot vet némelyeknek hamis történelmi érzéke arra az alaptalan felháborodásra, mit ellenem és könyvem ellen mesterségesen szítottak. A kihallgatás nélkül való rögtönitélő bíróság ily gyors eljárását még a rémuralmak korszakában sem találjuk. A zsarnoki önkény legrettentőbb alakjai sem mutatkoztak oly igazságtalannak, mint a népszerüség keresői, az áldemokraták, a kormány erőszakoskodásait lépten-nyomon emlegető kicsinyhitüek.

Nem védekezem, mert én bünt nem követtem el, a hazaárulás bünét legkevésbé. . . . Szerény munkámnak nem is az a része okozta a fergeteget, mely Kossuth Lajossal foglalkozik, hanem a könyvben foglalt egyéb fejezetek, melyekben égető társadalmi kérdésekkel és betegségekkel foglalkozom, amely betegségek okozói a nem keresztény elemek, kik felduláták, kivetköztették jellegéből a hazát, kezökbe kerítették a tőkét, a sajtót, az irodalmat, művészetet.

Én ez ellen az aknamunka ellen védekezésre ébresztettem hazámat és a XIV. könyvben kiáltottam: „*Ébredj Bánk meglopják Bánkot.*“... A sajtómákony megszédítette a nemzetet, nem ébredett fel és elért a legszomorubb pontig. Elvettek tőle ezek az elemek mindent, most elveszik legdrágább kincsét: *vérét,* a fajkeverés által. Milyen Magyarország lesz ez? „Az oroszlán, ha párosul rókával, nem lesz abból oroszlán.“ A zsidók vére degenerált. A folytonos egymásba való házasodás miatt elsatnyultak s fajukat a végenyészettől nem tudták volna még avval sem megmenteni, hogy erős egészséges keresztény tejet szoptak, a testápolásra pazarul költekeztek, s a mitől különben legtöbb részök fél, a fürdőket és egészségügyi gyógyhelyeket ellepték, s a testgyakorlások minden nemében résztvettek. A hogy egykor koszorus Jókaink kiványta egy versében, csakugyan Magyarországon épült fel a zsidók számára a vesztett *Jeruzsálem.* — Itt telepedtek le 15 millió lakosság közé ugy, hogy a lakosságnak majdnem egy ötödét képezik: és szaporodnak folyton születések és bevándorlások által, s a polgári házasság folytán felszivják magukba az egész ország népességét.

Azt ne higyje senki, hogy az összeházasodás nekünk használ. Az apa vallását követi a fiu, az anya vallását a leány, de megállapodhatnak kölcsönösen a gyermekek vallásában, ami egy évtized mulva szomoru tüneteket fog felmutatni. Legelőke-

lőbb családokban az egyik gyermek zsidó, a másik keresztény lesz. Egy hercegnek már lehet zsidó unokája és igy tovább, feljebb.

A vér összekeverítés legnehezebben megy a nép között, miután a zsidó mind ugy nevezett kabátos ember, honoratiós, *paraszt közöttük nincs egy sem.* Hiszen a munkától való iszony miatt futottak el Egyptomból. . . .

Maga a nép is veszendőben van, mert a paraszt fia iparos, hivatalnok és más egyéb lesz s igy a paraszt embernek is lehet zsidó unokája.

Száz év mulva a keresztény fajok itt Magyarországon teljesen zsidó fajok lesznek, mert ők képtelenek még vér útján is átvenni valamit más faj sajátságaiból....

Nem baj! Ezt mondják némelyek, hiszen ezzel csak nyerünk, mert szaporodunk. Mit ér a szaporodás a számban, ha fogyunk a jellemben... Árpád vére a Jákob vérével keverve szerintök nagyon jó keverék, *mert rokon keverék.* Már bebizonyították, hogy *Árpád* zsidó volt, és az ősi magyar vallás zsidó vallás.

Egész természetes tehát, hogy Árpád és Jákob unokái az ország ezer éves fennállását együtt ünnepelték. Lókedvelő nép volt mind a kettő, az egyik megülte a lovat, a másik árulta a lóbőrt.

A hunn-magyar népmondák a későbbi kor mondáival összeházasodnak, a mi mondáinkat mind felszivják a talmud regék és a jövő ezred év elején

majd az orfeumokban eléneklik, hogy Árpád népét hogy mentette meg Jákob népe s tessék most már örülni rajta, hogy minden magyar milyen *jó zsidó.* Ennek a betelt második ezer évnek a hódoló felvonulásán azután, mint a mostanira oda rajzoltak nehány zsidót, oda fognak rajzolni nehány magyart is, a kik nem akarták elhinni, hogy ők *zsidók.* A zsidók mind urak lesznek s a mi a zsidó volt azelőtt, handlé, pálinkás, rongyszedő, az mind a magyarból kerekedik ki, és a zsidó letegezi a magyart s a magyar megnagyságolja a zsidót. A rituális gyilkosságok miatt magyarokat vonnak kérdőre. És lemagyarozzák a magyart, mint néha napján lezsidózták a zsidót. És felhangzik a dal:

„Jákob apánk ne féltsd ősi nemzeted! . . . .“

Az állatkertekben nem kazáliakat, szamojádokat mutogatnak, hanem magyarokat, kik nem hódoltak meg a *semita-magyar* kulturának.

Aki ilyen képeket lát ma a jövőben és életét arra áldozta, hogy ezt a képet ne fesse meg az idő — — azt egész a hazaárulásig fokozódott különféle cimekkel illették.

Jól van! Tessék. Ámde a hang terjed, Kárpátoktól le az Al-Dunáig egy kiáltás zúg a légen, hogy mentsük meg a keresztény hazát és faját. A hazát karddal hódították meg s kereszttel tarthatjuk meg, ha megtarthatjuk. És akkor bizonyára a történelem itélőszéke elé kerülnének azok, kik túlzó jóakaratból, szabadelvüségből megingatták a *kereszténységet*....

A frázisoknak vége már, frázisokkal elveszthetjük a *hazát* és a *keresztet.* A keresztény embernek politikai szentjei nincsenek. A keresztény magyarnak joga van ahoz, hogy a bomlást látva, vizsgálódjék és a bajra a veszélyre figyelmeztessen és választhasson, hogy elhunyt nagyjaink közül, kinek a hagyományai szerint indulhatunk, védekezhetünk s menthetjük meg hazánkat és annak létfentartó alapját, a kereszténységet.

Hogy a frázisok nem tarthatják féken a nép jogért való kiáltását, példa rá a szocialismus. Tessék kiállni a fórumra és elolvasni a kenyérért kiáltó népnek a történelem nagyjainak egész névsorát, éhségét nem csillapítja az le. Tessék oda vezetni akár melyik szoborhoz, a gyomor nem elégítődik ki..... Énekelhetünk nekik akármilyen nótát, más regimentben van az már, a hol napról napra nem fogy, de szaporodik a regiment.

A társadalmi liberálizmus ördögének eleresztése megingatta a társadalmak alapját. A hit és vallásosság meglazult, és a mely nép elfelejteni kezdi az imádkozást, azt a történelem egyetlen alakja sem képes, ha fékét veszti, megakadályozni.

Ezek az okok vezettek engem arra, hogy az *Ébresztő Hangok XIV-ik könyvében* Kossuth Lajosról felsoroljam a vele együtt élt többi halhatatlan nézetét és a történetet hiván segítségül, az önálló gondolkodásnak módot nyujtsak arra, hogy itélhessen.

Nem tudtam azt, hogy a történetirás, a történeti fejtegetés monopolium és nem számoltam azzal, hogy *rémuralom* van s aki Kossuth Lajossal foglalkozik másként, mint a róla cégerelt pártnak tetszik, az *hazaáruló.*

Vegyük a dolgot, a történetirást terrorizálók szempontjából. — Azt hiszem, nem volt a világon nagy ember, nem nagy kor, nagy esemény, mihez kihez hozzá nem szóltak volna a történelem bölcsőjétől a mai korig.... Nézzük csak — Franciaországban a *Napoleon-kultuszt.* A nagy császárt sokféle nézettel birálták meg. Mindent megirtak róla, jó és rosz tulajdonait, nagy tetteit, kalandjait. Voltak, akik nagy tisztelettel emlékeztek róla, voltak kik gyengeségeit, káros hajlamait elferdítve, tulozva tárgyalták és sokféle sok száz munkától megizmosodottan, a halhatatlanságnak jobban biztosítva kerekedett ki *Napoleon alakja.* . . .

Mikor a történetirók, emlékiratok, adomák, kezdettek foglalkozni Napoleonnal, a Napoleonisták közül sokan szintén terrorismussal akarták elfojtani. A nagy császár egyik tisztelője ugy nyilatkozott, hogy nemhogy *elfojtani kell a pletykákat, de tüzzenek ki pályadíjat, hogy aki tud akármit, az adja közre, mert a nyilvánosságra hozott pletyka vagy ráfogás hamarább mulik ki, mig a titkos örökkén él és növekedik.*

Egy nagy királynénk *Mária Terézia* a legjobb nő és legjobb anyáról kerekedett pletykák a füleig

hatottak. Az udvar egy része rendeletet akart volna a pletykák ellen kiadni. A királyné azt mondá: *Hagyjátok akármit beszélnek is, azért beszélnek mert szeretnek,* ha gyülölnének, nem beszélnének.

Richelien ellen egy fiatal ember gúnyverseket irt. A rendőrminiszter elakarta kobozni. Richelien megtudta, hogy a fiatal ember szegény, megvette a gúnyverseket. Ha haragot mutatott volna, ugy a gúnyversek még jobban szaporodtak volna.

Tiltson be a rendőrség, a közvélemény, vagy akármelyik despota egy könyvet, sokkal jobban kelnek a példányok.

Ez régi igazság. . . .

Ha a *Kossuth Lajos a világtörténelem itélőszéke előtt* cimü fejezetben csakugyan megvolnának azok a Kossuthot sérthető dolgok, mint ezt t. nem olvasóim és a zsidó-magyar sajtó feltüntette, s a Kossuth-párt azt akarta volna, hogy ezt a könyvet ne olvassák, ugy *agyon kellett volna hallgatni.* — A sajtó terrorismusa azonban azt okozta, hogy a könyv 20.000 példányából 16.000 rohamosan elfogyott!

Átlehet gázolni a vörös tengert, szabályozni a Tiszát, Dunát, de nem lehet szabályozni a történelmi felfogást, és egyátalán semmiféle felfogást. Nézzük csak a nagy dráma-költőt Schakspearet, hányan vádolták plágiummal és az önérzetes angolok nem hoztak §-t arról, hogy Schakspearet *csak dicsőiteni* szabad.

Ugyanazok a lapok, kik csak Kossuthdicsőitést engednek meg, Bismarckot halálakor *a század legnagyobb alakjának jellemezték.* Nem sértés ez a felettem itélkezők szemében *Kossuth Lajosra?* Hát tisztelt történetet irtó urak, hol van itt a következetesség?

E szerint a *Bismarckot* a század legnagyobb alakjának tartó lapok nem Kossuth-gyalázók, hisz önök szerint ezt nem volna szabad türni, hogy Kossuth Lajos fölé helyeznék Bismarckot; a szabadságszeretet fölé az *olygarchiát.*

De hát a ki Bismarckot a legnagyobb alaknak vélte, az nem volt soha *antisemita* s nem védte a keresztény szellemet, nem ostorozta a zsidó társadalmi liberálizmust.

Tisztelt közönség. Miért vagyok én Kossuthgyalázó, tetszik-e tudni? Megtudhatja bárki, aki *Ébresztő Hangok* cimü művem XIV-ik könyvének többi fejezeteit elolvassa, a melyeknél az antisemita hangot kétségbe vonni nem lehet.

Ugy tettek velem, mint Toti Dorka a peleskei nótáriussal, ki azért, mert a nótárius azt hirdette, hogy *nem boszorkány, rá hozta a vasas németeket* és *egyéb bajokat* . . .

Nem haragudtak volna ők meg, ha én *Kossuth Lajosról* akármit irok is, de megharagudtak azért, mert antiszemita hurokat pengetek. A ki pedig antiszemita, azt meg kell semmisíteni, ami ezuttal nem sikerült.

Mikor barátaim és több elvtársam ezt az unisonó felzúdulást látták, rögtön észrevették a fogást, és észrevette ma már sok ezer intelligens ember.

A kigyónak csak egy méreg foga van, a sajtónak több, de ennél a kérdésnél egypár méreg fog kihullt. Napnál fényesebben bizonyosodott be, hogy olyan könyvről beszéltek, mit nem olvastak, csak messziről láttak, takaródzva a német fordítással és mindennel a helyett, hogy őszintén *leantiszemitázták volna.*

Magyarországon van erős konzervativ, aulikus nép és antiszemita gondolkodás. Ezek jó hazafiak, mert a *hazaárulásból* ennyi ember csak meg nem élhet, hisz magam is *ráfizetek*, bizony ha meghajlanak is velem együtt *Kossuth Lajos* lángesze előtt, a birálatról lemondani nem tudnak. A kik nem óhajtották volna, hogy a szabadságharc 1849. április 14-én túl menjen, vannak több *százezeren;* a kik az egyházpolitikai kérdésben Kossuth beleavatkozásáért és a zsidók többszörös dédelgetéseért nem lelkesülnek, szintén vannak több *százezeren.* Az őszinte kormánypárton *Kossuthot* nem feltétlenül imádók száma szintén több százezer. A szocialisták százezrei inkább a Marseilleiset éneklik, mint a Kossuth-nótát, mert a Kossuth-párt elfelejtett ezzel a kérdéssel foglalkozni. Tehát körülbelül *nehány millió magyar embert lehet* velem együtt hazaárulónak nevezni leginkább azért, mert: „*a ki a zsidónak nem köszön, elbukik a küszöbön*“ ....

Igaz, hogy *Kossuth Lajos* nagyszabásu és örök-

becsü szónoklatai idejére esik az, hogy a nemességben a *jobbágyság eltörlésének* eszméje megért. Ámde a jogok természete az, hogy azok elastikusok. A szocializmus a munkásokban újabbkori jobbágyokat lát, kiknek sorsa enyhítéséhez nem a *Kossuth,* hanem *Széchenyi hagyományai* szerint akarnak hozzájárulni. Nem elég ma már uraim a politikai győzelmekre, hogy csak Kossuthot éljenezzük, a társadalom sebeit kell gyógyítani, a meglazult vallástalanságot megerősíteni, és a túlságos Kossuth-kultusz által is erősített zsidó-hatalmat megtörni.

Felmerülhet az a kérdés is, hogy miért volnék én bünös, hogy *Kossuthról* elmondott nézetekből idéztem? Nagyon sajnálom, hogy a *papirosközvélemény* ezért vád alá helyezett, mert tudnivaló az, hogy sok holt és élő mert őszinte lenni Kossuth Lajossal szemben, kiket ezért a hazaárulás vádjával nem illettek, a kiknek a véleményéből jelen könyvemben idézni vagyok kénytelen.

A mi a közvéleményt illeti, az is furcsa bogár. Miért haragudott és boszankodott könyvem terjesztéséért? Hiszen feltéve, de meg nem engedve, hogy én Kossuth Lajos nagy szellemének ellensége volnék, akkor egy nagy *felsülésemről kellene* a papirosközvéleménynek megemlékezni.

Ha könyvemből valaki feltéve de meg nem engedve, nem az igazságot olvasta volna ki Kossuthról, ebben az esetben is nyomtatott termékről levén szó, nyomtatott termék-

kel kell felelni s a felelet a Kossuth-kultusznak szolgált volna.

„*Scriptis scripta opponenda.*“ XIII. Leo.

Hogy az idők multával melyik igazság lenne az igazság, azt nem lehet tudni, de az igazságtól félni nem kell, a szabad szót elnyomni nem szabad s az emlékeket bemohosodni engedni nem lehet.

A gondolkozásokat, a véleményeket a történelmi igazságok kiderülése átalakíthatja, mint p. o. a *gróf Károlyi Sándor* generálissal az történt, kit majdnem két század mulva tisztított meg a vádtól a történelem.

A történelem kutat, birál, adatot gyüjt, bölcselkedik, itél és felment; de az itéletet időelőtt éretlenül hozni nem lehet.

Látjuk, hogy a szenteket haláluk után, évszázadok multával avatják szentekké és mielőtt szentté avatják, mindig ott van az *advocatus diabolli.*

Ha volnának ezeknek a szenteknek gyengeségei, felsorolnák, mielőtt a szentek közé iktatnák. Magát Jézus Krisztust is birálat tárgyává tette *Renan* és sok más és a közvélemény sem szóban sem betüben nem ült törvényt felette. . . .

No de hát mi is a hazaárulás? Sem a közjog, sem a büntető jog nem említi, csak pártütésről, zendülésről, felségsértésről, hűtlenségről beszél.

A lélektan ezt a bünt ugy tünteti fel, hogy egy áruló sem tudja elviselni bünét, lelkiismerete az őrülésbe hajtja, Judástól kezdve valamennyit.

Az én lelkiismeretem tiszta. Nem tettem egyebet egész életemben, minthogy szigorúan teljesítettem hazafiui, papi, emberi és polgári kötelességemet. — Felebarátaimat jobban szerettem önnönmagamnál. Papi öltönyömhöz, lelkemhez szeny nem tapad. Erre nemcsak saját gyülekezetem, de sok más is tanum. Elveimet egy percre sem akasztottam a szegre.

A semmi ízében nem keresztény sajtó és a zsidó liberálizmus boszulta meg magát azzal, hogy a *Kossuth-gyalázó* vádjával illetett, mit miután én a nyiltterek irodalmi műfaját nem művelem, itt ünnepélyesen visszautasítok és kijelentem, hogy illő helyen az ezzel rágalmazók ellen jogorvoslással fogok élni.

E váddal illetés nem mulik el hullámtalanul, mert a jerikói kürtnél hangosabban fog megszólalni az antiszemita küzdelmek és *védekezések riadója*.

Mindég a művelt Európára hivatkoznak. És mit tesz a művelt keresztény Európa? Védekezik a zsidók ellen és kiszorítja őket minden térről és megtisztítja társadalmát a zsidóktól. Országszerte megindult különféle alakokban a zsidók ellen való védekezés, amit, ha mi keresztények tömörülünk, nem lesznek képesek elfojtani . . . és a megengedett eszközökkel diadalmaskodunk.

A paraszt-szocialismus kivetette magából a zsidó vezéreket s kiadta programmul, hogy keresztények csak keresztényeknél szolgálhatnak, vásárolhatnak és dolgozhatnak. Az athéista zsidó vezérek-

nek hátat fordított és állapotán jogos szervezkedéssel, a Jézus Krisztus törvényei és kijelentései szerint akar segíteni, javítani.

A vallás és hithez való térés megszüntette azt a vészt, mit a Kossuth nevéről nevezett párt a mindent igérgetés, a kötelességek ellen való izgatás, a jogok tulságos emlegetése által okozott. Mert ezek a beszédek termelték a socialismust, melynek ők többé sem nem orvosai, sem nem profétái. Ennél a kérdésnél ott hagyták a népet, mint **hagyta ott Kossuth Lajos, mikor már a nép bajban volt, másokra hárítva a felelősséget, és vádolva őket, „procul negotiis.“**

Más a frázisok, más a tettek hazafisága. Ha fehér és zöld asztaloknál nyiltan beszélhetünk, akkor irhatunk is, mert a cenzurát eltörülték és fenyegetésekkel, kitérésekkel, elnyomással még a magukat a szabadság zászlóvivőinek hivőknek sem szabad akármilyen irást eltiltani.

A könyvet tessék olvasni higgadt észszel és józanon, azután itélni. Én az *Ébresztő Hangok* XIV-ik könyvében foglalkoztam Kossuth Lajossal, de foglalkoztam olyan kérdésekkel is, melyektől politikai örökösei irtóznak. A népboldogítást hangoztatják, de hát boldogítják-e a népet? Megcsinálták a szocializmust s akkor a szociálistákat ott hagyták, mint Szent Pál az oláhokat. Mi évek óta rámutattunk a szocialis bajok okozóira, a zsidókra, akiknek megerősödése és uralkodása szerzői a *tisztelt népboldogítók.*

Nem mi vontuk be a politikai küzdelmekbe *Kossuth nevét,* hanem ők, az örökösök, mert mi úgy a politikai kérdésekben, mint a társadalom rendezésénél, soha sem takarództunk személyekkel, zászlónkat nem személyekért, hanem elvekért, a keresztény társadalom megmentéséért bontottuk ki, s ez a zászló nem fog elbukni, ha a 13 millió keresztény sorakozik a két millió zsidó ellen és többet hallgat lelke meggyőződésére, a Jézus Krisztusra, mint a zsidó lapokra, és sztrájkolni fog a zsidó sajtó ellen.

Becsületes keresztény házban semmi zsidó lap, semmi zsidó sajtó, vagy művészi termék helyet nem foglalhat. Keresztet az ajtóba, hogy az ördög, t. i. a zsidó irodalma és művészete be ne jöhessen.

Mennyi félszegség és kétszinüség van az ő népet félrevezető politikájukban, zsidók által művelt sajtójukban, azt ki sem lehet mondani.

A haza egyik nagy koszorus költője, Vörösmarty Mihály a Fóthi dalban énekelte: *A legelső magyar ember a király.* Ez a dal él minden magyar ember szivében. A magyarból királya tiszteletét kiirtani nem lehet. Ő felsége bátrabban nyugtathatja fejét akármelyik hortobágyi pásztor ölében, mint a legsürübb szuronyerdők között. A magyar nép lojális, mert:

Természete a magyarnak,
Hogy a jussát nem hagyja,
De ha véle bánni tudnak
Az ingét is od'adja.

. A jogokat tiszteletben tartja és megőrizteti alkotmányos *jó királyunk,* a világ legelső keresztény fejedelme, és mégis milyen éretlenséget és ildomtalanságot tapasztalunk némely politikusok és a zsidó sajtó részéről. Mig egyfelől a lojalitást hirdetik, másfelől lovagiatlanul zavarják meg a király és nemzet között megerősödött egyetértést. Szalmaszál politikát üzve csipdesik a királyt s azt hiszik, hogy az nagy hazafiság, ha a *Gott er halte* ellen izgatnak, elfeledve azt, hogy a **Kossuth-nóta tulajdonképen nem más, mint szövegezésben változtatása a „Ferenc császár azt izente" cimü nótának. A királyt két felé vágni nem lehet, az imperatorban egyesül a császár és király, ha én királyomat tisztelem, tisztelnem kell benne a császárt is. Az ötven éves császárjubileumban való részvételt miért nyilvánította a vérmes politika és a zsidó sajtó hazafiatlanságnak, miért botránkozott meg a jubileumi érmeken? Nevezzenek engem feketesárgának, de én nem tudom a császár ellen való gyermekes piszkolódásban a királytiszteletet felfedezni. Ezekben inkább felségsértés nyilatkozik, mint lojális hazafiság.**

A hazafiságot én nem egyedül kostökben és sarkantyus csizmában látom. Nem a személyek elfogult kultusza mentheti meg a hazát, hanem egy *erélyes keresztény társadalmi politika.* A nép vallási és gazdasági megerősítése, a magyar jellem erősí-

tése, a magyar faj védelme, a magyar gondolkodás ébresztése, a keresztény magyaros valláserkölcs védelme a tárgya a keresztény társadalmi politikának.

Nem szabad a népet vakítani. Hamis pénzverés bün. Hamis bankót adni a népnek, az is bün. Mit ér az, ha éljenezünk, sirunk, siratunk, nagyjainkat kirostáljuk és az emlékeket katasterbe soroljuk. — Meg van irva: „Nem tudom én ki volt nagyobb?“ A ki ezt a verset elolvassa, az mindjárt belátja, hogy a nagyok, a hősök között, a halhatatlanok között, dynastia átöröklés nem lehet, és a halhatatlanságban csak egyenlőség van, de nincsenek virilisták. Valamennyi a történelem választottja. . . . A sajtó és a népboldogító politika (?) valósággal kinevezi a halhatatlanokat és kényszerít arra, hogy önállóan ne gondolkozzunk.

Ez a rémuralom is inog. Ott van *Báró Acél Béla* és *Szemere Miklós* bátor felszólalása a sajtó tulkapásai ellen.

A telhetetlen népboldogító (?) politikában sok jó hazafi nem vesz részt. Igy állt félre *Ugron Gábor* és mások, kik a politikát nem a kormányért utálták meg, hanem a szabadságot hirdetik sion uralmáért.

Oh én magyar népem! Ébredj! Ismerd meg végre, hogy nem mind barátaid azok, kik magukat annak vallják, kik bevisznek a *zsidóság jármába,* s mint gyapjut és más portékát raktároztatnak el a zsidókkal; amit, ha Kossuth Lajos látna, bizony-bizony elmondaná: *Megbántam, hogy zsidóegyen-*

joguságot és zsidóházasságot teremtettem. És a nemzet zsidósítása folyik *Kossuth Lajos nevében.* A ki bizony, ha élne, sirna felette. Hiába énekelnétek: „*Ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos.*“

És mi antiszemiták nem mondhatjuk azt, Urak elég. A népért és ne a nép ellen. Ne a zsidóval tartsatok, hanem a keresztényekkel; s ne engedjétek azt, hogy zsidó gyermekek *Kossuth Lajos* örökségére hivatkozva, a keresztény templomokból zsinagógát, a magyar szivekből zsibvásárt csináljanak. — Megetetik hitsorsosaikkal a földet. **Hiában vett részt Kossuth Lajos szónoklatával a jobbágyság felszabadításában, a nevében üzött politika segített a zsidók jobbágyaivá tenni a nemzetet . . ., ami alól semmiféle nóta nem menthet meg, csak a keresztény összetartás és vesztegzár az ilyet okozott politikára, ujságokra, könyvekre és képekre, bizalom az ősi erényben, Istenben és a Jézus Krisztusban.**

Tetszik-e ez szendergő nemzetem, hogy a szózatot már igy fordították le?

Hazádnak rendületlenül
Légy hive oh zsidó!

De melyik hazádnak? A zsidó hazája a nagy világ. *A hol a gseft, ott a haza.* Vigécek ők a politikában, a hazafiságban. . . .

Énekeljetek, hangzatos kortes nótákat, ti keresztény kereskedők, keresztény kisiparosok. Énekeljetek. Panaszaitokat elnyomja a zsidó gyárak

moraja, melyben fehér rabszolgák a ti testvéreitek, kik verejtékes sovány kenyeret szerezve, azért izzadnak, hogy a zsidó gyáripar megölje a *keresztény kisipart.* És titeket szegény Ábeleket gyilkoló zsidó gyárakból, a Kain oltáráról mégis sürü tömegekben száll felfelé a füst, eltakarva az eget a földtől.

A magyar ember eddig költözködő fecskéket, gólyákat, darvakat látott elvonulni más hazába, most őseik tüzhelyét a felszabadított jobbágyok nagy tömegben hagyják el, hogy jobb hazát keressenek. A vélt zsarnokok helyett, itt *vannak a ragadozó zsarnokok:* a *kigyók és békák.*

És onnan a honnan várhatnátok — a népszabadság (?!) képviselői nem izennek semmit, hiába várjátok, hogy *még egyszer azt izenjék, akárkinek esik is esó a vezérek közül kalapjára,* a keresztény úr, vagy keresztény polgár paraszt, szerte néz, *és nem leli honját többé e hazában....*

Ez a hon! Ah, de nem a régi!

De hát csak azért *essék eső karikára* . . . na fiaim ti csak énekeljetek. A gyermek is dajkadal mellett aluszik. Aluszik mélyen a nagy gyermek, a keresztény haza, és álmában vampirok, férgek szivják ki vérét . . . . — — —

itt hagyva Hunniát — és megalapítják ott Ghakophiát.

A védekezett összetartó keresztény társadalomban nem élhet meg a zsidó — és elmegy, miként elmegy a vándor eszterág, a daru és fecske őszszel de nem jő meg tavaszszal.

Én gróf Széchenyi István a *legnagyobb magyar* szavait *Magyarország nem volt, hanem lesz,* csak akkor látom megvalósulva, ha Magyarországban nem lesz zsidó, mert, ha a zsidók innen nem lesznek kénytelenek kimenekülni, látva azt, hogy itt meg nem élhetnek, akkor ezt a hazafias jóslatot így fordíthatjuk át: Magyarország volt, Zsidóország lett.

Zsidók lesztek vagy szabadok?
Ez a kérdés válaszszatok.

Az antiszemitismus nem fordul erőszakhoz nem izgat törvénytelenségre, sőt éleszti a törvénytiszteletet s egyetlen fegyvere a *keresztény társadalomnak* óvatos összetartásra intése és az e felett való őrködés.

A földművelés, ipar, kereskedelem, tudomány, sajtó, irodalom és művészetben a keresztény szellem és erkölcs ápolásában és az erre való véd- és dacszövetségben nyilatkozik a valódi antiszemitismus.

Nem kell senkinek magát antiszemitának nevezni, bármily névvel, bármily párton, bármily társadalmi helyzetben részt vehet a keresztény védekezésben, melynek zsinórmértékéül ajánlom gróf *Majláth Józsefnek* tanulmányát.

A megerősödött Magyarországon nem lesz nemzetiségi kérdés. Szent István országában élő népek egymást szeretni és tisztelni fogják. Mert valljuk be, ezt a kérdést is a zsidók élesítették ki. A keresztény szellemben minden népfajok testvérek lehetnek itt, „melyre folynak habjai Tiszának Dunának“ . . . .

Az ország keresztényei egymást segélve, egymást szeretve, győzedelmet arathatnak közös ellenségeiken a *zsidókon*.

Fel tehát a munkára a Jézus Krisztus nevében.

ELSŐ RÉSZ.

A magyar intelligencia és emigráció állásfoglalása Kossuth Lajos ellen.

MOTTÓK: »*A dinasztikus érzelem fejlesztése a magyarság létkérdése.*«

Dr. Rác Géza.

»*Egyet nem bocsáthat Isten reám soha, azt nem, hogy én valaha az ausztriai háznak alattvalója legyek.*«

Kossuth Lajos.

»*Még utoljára, őrültségében megátkozta (Kossuth) a 67-ben történteket.*«

Percel Mór.

»*Reddantur vera rebus vocabula.*«

»*A maga nevén kell megnevezni a gyereket.*«

IX. Pius pápa.

»*Csak azt szabad irni, a mi igaz.*«

Deák Ferenc.

I.

Bevezetés.

»Odi profanum vulgus, et arceo
»Favete linguis, *carmina non prius.*
»*Audita* Musarum sacerdos
»Virginibus, puerisque *canto.*

Horatius.

A talmudzsidó-szabadkőmüves-pszendoliberális napilapoknak f. é. márczius végével s április elején ellenem intézett *minősíthetlen, oktalan, alaptalan* támadásait figyelmen kivül hagyni s mély hallgatással viszonozni szándékoztam; és pedig azért, mert ilyen alaptalanul, ilyen irályban, ilyen hangon, ilyen alantos személyeskedéssel támadtatni, anélkül, hogy a támadók az általuk egyhangulag elitélt történelmi munkám ügyérdemét csak egy árva szóval is tárgyilagosan megcáfolni igyekeztek volna, legnagyobb elismerés, legnagyobb dicséret, nyilvános bevallása annak, hogy az ellenbizonyítás, a megcáfolás minden alapja hiányzik.

Mert az ismeretes latin bölcs mondás szerint: „*Ubi deest argumentatio, incipit calumniatio*", ezen régen már kipróbált és bevált tapasztalati tétel szerint irók személyeit csak ott szokták sárral megdobálni, a rágalom, hazugság, becsmérlés, gyanusítás, ócsárlás

piszkos pocsolyájában nyilvánosan meghurcolni, a hol a közrebocsájtott irodalmi művek tartalma, történeti adatai ellen cáfolatot nem találnak, ellenbizonyítékot fölhozni nem tudnak, nem képesek.

Nem. Nem teszem meg, gondolám magamban, a kereszténység, különösen a katholicizmus és annak papjai gyülöletében egyesült talmudzsidóknak, szabadkőmüveseknek s részben a protestánsoknak azt a szivességet, hogy boszankodjam azokon a jeleneteken, a melyeket azok piszkos lapjai ellenem insceniroztak. Nem szidom, nem „*gazemberezem*“ *őket,* mint ők engemet. Higgadt akarok lenni, amidőn ők féktelenül szenvedélyesek. (Hisz a mondás szerint: „Nincs igaza annak, aki haragszik, tombol, káromkodik.“ Személyeskedni nem akarok, amikor ők a legszemérmetlenebb cinizmussal nemcsak elveket támadnak meg orvvul, hanem személyeket is.

Az alantas gyanusítás, becsmérlés, neveletlenség, szivtelenség — — távol maradjon tőlem! — — Legyen ez, s maradjon ezentul is egyedül az ő *privilegiumuk!!!*

Igen! Mindenre mélyen hallgatni, a zsidó-liberális tudatlan firkászok undorító handabandáját keresztény türelemmel viselni, komoly elhatározásom vala. Ámde: „Sapientis est consilium mutare in melius!“

Ama számtalan bátorító s dicsérő levél között, a melyek az oly ádáz dühvel megtámadott történelmi tanulmányom alkalmával hozzám érkeztek, van a következő kettő:

1.

Nagyságos Főtisztelendő
volt Képviselő és Plébános Ur!

Nagyságod becses történeti értékü művét: „*Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt*“, nagy élvezettel és, öreg korom dacára is, nagy haszonnal olvastam. Tanultam belőle.

Itt „*Gazemberek*“ cimü elleniratot árulnak. Engemet, mint Nagyságodnak régi, őszinte tisztelőjét, a „Magyar Állam“ hasábjain egykori munkatársát, rendkivül fölháborított ezen „*Cáfolat*“ helyett megjelent piszkos, szemérmetlen handabanda.

Szerény nézetem szerint itt most valamit kellene tenni. Nagyságod nem kockáztathatja eddigi országos nagy hirét s becsületes nevét, — — papi reputatióját.

Reméljük is, hogy a jelenleg fölkorbácsolt bősz árban is: „*impavidum ferient ruinae.*“

Budapest, 1898. ápr. 8.

Nagyságodnak alázatos szolgája, hive, tisztelője
s J. Krban érdemtelen testvére.

2.

Budapest, 1898. ápr. 5.

Édes Jó Plébános Ur!

Az Isten szerelmeért, tegyen már valamit azok ellen a támadások ellen. Hiszen önt igaztalanul támadják. Átolvastam a könyvet s nem találtam benne kivetni valót. Kitünő könyv. Gratulálok! S a zsidó

lapok most ily felháborító hajszát indítanak Plébános ur ellen. Ha Kossuth Ferenc nem perelte Zelenyákot, tudta, miért nem perel, de Plébános ur ne hagyja magán száradni a pimaszságokat! Ne pereljen, mert a bp. zsidó esküdtszékeket nem lenne hasznos igénybe venni, hanem tegyen közzé egy röpiratot, menjen nekik a gaz zsidóknak! Én összegyüjtöttem valamennyi bp. lapnak erre az esetre való anyagot.

Tegyen valamit! Üdvözlettel.

Ezen két őszinte, jóakaratu fölszólítás következtében, hosszabb, komoly tünődés s megfontolás után elhatároztam magamban, hogy igen is, irok röpiratot.

És megirtam s közrebocsájtottam, nem annyira a saját védelmem, mint inkább az elámított s félrevezetett közönség fölvilágosítása kedvéért a következő *hallatlan* eseményeket. „*Carmina non prius audita canto.*“ *Horatius.*

II.

Bécs, 1898. ápr. hóban.

Kossuth Ferenc boszuja.

„Kossuth Ferenc elhatározta, hogy az ellenünk tervezett sajtópört, melynek előkészítéséhez a „Neue Freie Presse“ szerint egy egész napot az ő drága életéből szentelt, nem fogja benyujtani, valamint az általunk megnevezett könyv szerkesztőit, Zimándy és Zelenyák urakat sem pöröli be. Egy, a magyar

zsidólapokban megjelent „nyilatkozatában“ azon érvekkel okolja ezen nagy mérvben elidegenítő visszatartását, hogy barátai és politikai elvtársai azon tanácsot adták neki, hogy pört ne indítson, inkább megvetéssel büntesse ezen két urat, — a mi nagyobb büntetés rájok nézve, — mint a bíróság által rájuk szabott fogság vagy pénzbüntetés. Nem tudhatjuk, hogy gondol ezen könyv szerzője és fordítója, kikkel személyesen megismerkedni még nem volt szerencsénk, s igy csak azon helyzetben vagyunk, hogy saját nézetünket egy Kossuth Ferenc „megsemmisítő“ itéletével szembe állítsuk.

Nos hát ezen, ily komikus politikai Bajazzo által ránk vetett „megvetési átok“ tele van saját személyének túlbecsülésével, a mi, jó adag szellemi elfogultsággal, Kossuth legkiválóbb tulajdonságai közé tartozik.

Azt se említjük tüzetesebben, hogy Kossuth tervének ezen gyors megváltoztatásának az az oka, hogy ő maga se helyez nagy bizalmat pörének kedvező eldöntésében. Bár siker koronázná fáradságunkat ezen két tételt kibővíteni, de eltekintünk attól és inkább ezen férfiú népboldogító „tetteit“ tesszük beszédünk tárgyává.

Midőn ugyanis, az öreg Kossuth halála után, az iránta érzett lelkesültség, a Lajtán túl megint lángra kapott; midőn az Öreg tetemeit Turinból Budapestre hozták és nyugalomra helyezték, akkor Kossuth Ferenc is, mint gyászoló fiainak egyike, követte atyja koporsóját.

A gyászszertartás után Ferenc fivére, Kossuth Lajos, Tivadar, nemsokára elhagyta magyar fővárosunkat és csak Ferenc maradt itten. Mindenféle módon ünnepelték, mely ünnepélyek közben undok jelenetek történtek, mint pl. a csókolódzás a zsidó nőkkel. Kossuth ezen közmondást: „Extra Hungariam non est vita . . .“ a maga előnyére használta fel, minek következtében elhatározta, nevét minél jutányosabban értékesíteni. Tarnócyval szövetkezett, kinek választási és másféle sötét dolgairól sokat mondhat a budapesti törvényszék tárgyalási jegyzőkönyve; ketten alapították a „Hunnia“ gépgyárat, hol Kossuth Ferenc, mint igazgató, átköltözködési átalány cimén 50,000 frtot — 15,000 frtnyi évi fizetéssel együtt zsebelt be. Két év mulva kettecskén elgazdálkodták az egy millió forintnyi részvénytőkét és a többnyire parasztokból álló részvényesek utánasóhajthattak pénzöknek. E közben történt az emlékezetes debreceni botrány, melynek hőse szintén Kossuth volt, a mikor ugyanis egy cigánybanda segítségével durván megsértette a „Volkshymnet“ és ezzel uralkodónkat. Dacára a korona iránti gyülöletének, letette a magyar alattvalói hűségesküt, hogy mint képviselő 3200 forinttal vonulhasson a képviselőházba; ezenkivül mint az „Egyetértés“ jólfizetett munkatársa és bankbiztosítási igazgató atyjának iratait 100,000 frtért eladta a magyar kormánynak, azon okos kikötéssel, hogy a ládát csak 30

év mulva szabad kinyítani. Szövetkezett Bánffyval — és ma is csak az üzletnek él.

Ezek Kossuth Ferenc tetteinek körvonalai, kit magyar népboldogítónak is neveznek, azon embernek tettei, *ki bennünket megvet.*

Hogy pedig mi hogyan gondolunk fölötte, szükségtelennek tartjuk felemlíteni.«

Ime, ennyire becsüli, ennyire méltatja a »Deutsches Volksblatt« szerkesztője ama *megvetést,* a melylyel őt Kossuth Ferenc sujthatni véli.

Mi pedig — én és dr. Zelenyák egyszerüen azt mondjuk, *mosolyogva:* »*Kossuth Ferenc* »*megvetése*« reánk nézve dicséret, kitüntetés!«

III.

Tomor Ferenc okl. főgimnasiumi tanár irodalmi nyilatkozatai Kossuth Lajosról.

1.

Tisztelt Barátom!

Itt küldök egy parábolát. Jó lenne ha a törökbálinti jegyző úr ezt megmagyarázná a tanácsnak. A parábola mellett küldök, szinte fölhasználás, esetleg közlés végett, egy kis versezetet, a melyben az áll, hogy Zimándy és Zelenyák könyvében egy betü sincs Kossuthról, a mit már mások, protestánsok is, meg nem irtak volna réges régen. Ne félj semmit! . . . A kik eddig tiszteltek, egy sem fordul el tőled! — Csak a zsidó sajtóbrigandok csapják a zajt. Ez a kenyerök. Isten veled!

Régi hű barátod a bajban is *Tomor Ferenc.*

Tomor Ferenc ezen levelét s az 1. és 2. alatt itt közlött két költeményét csakugyan elküldöttem a törökbálinti községi elüljáróságnak, a következő levél kiséretében:

A község érdemes Elüljáróságának
Törökbálinton.

A mellékelt „Példázat", jobban mondva: találó gúnyirat, (satyra) melyet a szerző kívánságára a község érdemes Elüljáróságának hiteles másolatban áttenni sietek, német versekbe is fog szedetni, több ezer példányban magyarul és németül kinyomatni s az ország népe között ingyen kiosztatni, a törökbálinti „Községtanács" nagyobb dicsőségére.

Hivatalos tisztelettel T.-B. 1898. ápr. 17.

Zimándy Ignác.

Ezen sajátkezü aláirásomból megdöbbenve láthatják önök, hogy a kir. ügyészség még mindig nem tesz eleget kötelességének, mert engem, mint „országos gazembert", „csalót", „uzsorást" s „hazaárulót" a rögtönitélő biróság elé állítani folyton késik, s engem, önök nagy megbotránkoztatására, s a törökbálinti szegények kifosztására, még mindig nyilvánosan, szabadlábon járni enged.

Reménylem, sőt ismerve önök nagy, országos hatalmát, s hatáskörét, teljesen megvagyok győződve arról, hogy önök legközelebb nem csak 12 fogott, s az ügy érdemébe be

sem avatott községi képviselővel, hanem az egész közgyüléssel, **egyhangulag** kimondatják határozatilag, hogy a kir. ügyészt, említett hanyagságáért **hivatalos leiratukban,** komolyan megróvják, rendreutasítják, sőt, magasztos s fontos kötelességének pontosabb teljesítésére erélyesen felszólítják, sőt, ha kell — — **kényszerítik!** — — *A föntebbi.*

2.

Példázat, ajálva a Török-Bálintiaknak.

Török-Bálint népe! Egy szóm van hozzátok,
Kettő lesz belőle, ha meghallgatjátok
Német komolysággal, magyar emberséggel,
Mint sokszor láttátok pinceszivességgel,
Mig szőlleiteket az Isten ostora:
Csúffá nem tette, a falánk filokszera.
Példabeszédekben beszélek veletek,
Mint jó keresztények, hiszem, megértetek.

Tegyük fel: apátok beballag Budára
A vizivárosi szerdai vásárra.
És fel s alá járkál ott a Bomba-téren,
Hol sok ember mozog gyalog és szekéren.
Amint egy asztalos kirakatát nézi
És annak szamarát nyájasan becézi;
A fiatal barom, nem értvén a tréfát,
Megrugja apátok jobbik lába szárát.
Szerencse, hogy patkó nem volt a szamáron,
Csak a sarát hagyta a nagy csizmaszáron.

De kisérjük tovább öreg apátokat,
Amint a vásáron egyet-mást válogat,
Egy csomó salátát hóna alá teszen,
Azzal tovább ballag a rosz kövezeten.
Háta mögött rongyos piszkos sakterszolgák
Éhes ökreiket huzzák-vonják, tolják.
Az ökrök a szép zöld saláta láttára
Rá esnek a török-bálinti atyára,
Jól hátba öklelik, a sárba tapodják,
A salátát eszik, magát meg ott hagyják.

Az öreg lassanként kigázol a sárból,
Megtépett ruháját letörli nagyjából
És siet elérni a biztosabb járdát,
Ahol ökör, szamár nem állhatja utját.
Megy, mendegél tovább, jobbra balra térve,
Hol őt lökik tovább, hol ő lök mást félre.
Már hiszi, baj nélkül elér a zöldfába,
Hol beveti magát, könnyü kocsijába
S gyi fakó! gyi sárga! megyen lóhalálba
Csendes otthonáig meg sem igen állva.

De im az alagut sötét odujában
Egy kis mérges pincsi terem a sarkában.
Mint kárvallott embert, az is megugatja
Csizmájára ugrik, inát megharapja.
Ennyi búra-bára ért csak a zöldfába,
Bevetette magát könnyü kocsijába,
S gyi fakó! gyi sárga! nyargal lóhalálba
S szerencsésen elért csendes otthonába.

Ökör öklelése, szamárnak rugása,
Kutya ugatása, mérges harapása
Nem fájt az öregnek mire haza ére,
De otthon ujabb baj zúdult a fejére.
A falu vénei tanácsba gyülének,
És bölcs tanács után oly törvényt tevének,
Mint a kik az égett embert megrabolják,
A megrablott utast jól el is páholják,
S félig agyonverve ott hagyják magára,
Vadaknak, viharnak szabad zsákmányára:
„*Elvárják atyjuktól, hogy a szamárrugást,*
Az ökör öklelést, a kutyaharapást
Adja vissza, máskép nem lesz becsületi,
Sátorfáját nálok menten fölszedheti.
A községben többé nincsen maradása."
Igy végezte azt a község bölcs tanácsa.

Török-Bálint népe! Im lelkiatyátok,
A ki oly sok ezret áldozott reátok,
S annyi jóságáért most az a hálátok,
Hogy gonosztevőként az utra hányjátok,
S miért? Azért, hogy a kutya megugatta,
Ökör megöklelte, a szamár megrugta!

Tomor Ferenc.

3.

Ami e könyvben van, mindaz rég meg vala irva.
Újat a kandi füles hasztalanúl keres itt.
Hát mi az ördög ütött a zsidó sajtógyerekekbe?
Vajjon mért csapják e jerikói zsivajt?

Mert valamint a sajti kukac nem tudja, mi történt,
Mig ő pondró volt, éltek-e más kukacok?
Ők sem tudják, hogy mielőtt ők irni tanultak,
Éltek-e már magyarok s irtak-e már kritikát;
Irtak-e politikát, mielőtt tollas zsidainkból
Tollas utonálló hirlapi raj nem eredt.
Mit tudják ők, hogy nem Turbál* papja az első,
Aki merész Kossuthot venni a tolla alá.

Egyik irói szabály, hogy az életrajzok irója
Fejlődése szerint fesse a nagy hazafit.
Hát ime, itt van a kép, mely még bálványa sokaknak!
Teljes egészében látni, csodálni lehet.
Fény és árny együtt, amint fejlődik előttünk,
Illatozó tömjént s áldozatot követel.
Aki az országok sorsát forgatja kezében,
A történet előtt mindenekért felelős.
Szent Ágostonról elhallgatják-e a pápák,
Hogy nem példásan élte le ifju korát.
Avvagy szent Pálról nem jegyzették-e fel azt is,
Hogy Krisztus hiveit fegyveresen kutatá?
Vagy Kossuth csakugyan Krisztussal volna
egyenlő?
Akiben épen nem volna kivetni való?

Tomor Ferenc.

* Török-Bálint.

4.

Tomor Ferencnek a „Korunk Tükre“ cimén 1881-ben megjelent művéből.

a)

Széchenyi és Kossuth.

Széchenyi szólt: „Legyetek jó gazdák, gazdagok, aztán
Majd szabadok lesztek.“ Senki se hitte neki.
Majd Kossuth zengé: „Legyetek függetlenek, és a
Jólét önként jő.“ S hitte a kába tömeg.
Végre szabaddá tett bennünket a vaksi szerencse,
És e szabadságnak drága gyümölcse minő?
Egy rövid évtizedes függetlenség, szabadosság
Koldussá tettek nemzetet, egyeseket.
És a magyar, kit előbb aranyos bullája megóvott
Elnyomatástól és szolgai jármaitól:
Egykori zsellérét tévén földének urává,
Nyögve nyög éh uzsorás zsarnok igája alatt.

b)

Kossuthhoz.

„Hajlamod ellen vitt balsorsod a politikára!“
Hajlamod ellen tett hát a hon élire is?
Széchenyi ezt rólad majd fél századja megirta;
Nagy kár, hogy csak most jösz e tudatra magad.
Igy tesz az emberiség hét nyolcad része, oly élet
Pályát választván, amire hajlama nincs.
Igy aki vargának született, lesz diplomatává,
A korcsmárosból igy leszen a demagog;

Igy a csalóból és tolvajból és a zsiványból
A köz pénztárak fosztogatója leszen.
Igy leszen a született generális kapcabetyárrá,
És generálissá igy lesz a gyáva pimasz.
Aki poétának született a világra, a népek
Kormánypálcáját venni kezébe merész.
Igy minden téren csak a sok kontár keze műve
Díszlik, mig itt-ott *teng* a valódi művész.

c)

Kossuthhoz.

Discreciot s caritast várasz a történet-irótól,
S engesztelhetlen vagy te magad maig is.
Harminc hosszú év el nem fojthatta szivedben
A gyülölet magvát. Hol vagyon itt caritas?
Mint Jupiter szórod folyton villámidat a hon
Szent koronájához. Hol van a discretio?

d)

A Kossuth imádóinak.

Nincs egy uj eszme, amely bálványtok agyába
fogamzott,
S mit nem Széchenyitől kölcsönözött az „Öreg".
És eme kölcsönözött eszmék közt nincsen egyetlen,
Mely nem a kontárság gyász nyomait viseli.

IV.

Szemelvények

Zimándy Ignácnak a „Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt“ cimü művéből.

IX. l. „Ezeket előrebocsátva, nyiltan hirdetem és a kritikától ennek figyelembevételét várom, hogy Kossuth Lajos és korának jellemzését, a mint ez munkámban előfordul, tisztán kutfők nyomán állítottam össze, magától értetődik, hogy az idézett kutfőkhöz sem hozzá nem adtam, sem azokat meg nem rövidítettem. A szellemi munka tehát inkább a kutfők iróié, mint az enyém. Ezt azért tettem, hogy egy könyvben elovashassa a t. közönség mindazt, a mihez máskülönben csak elvétve jut.*)

Munkám megirásánál a következő szerzők műveit használtam, részint bő kivonatban, részint eredeti szövegben: *Ludwigh Kossuth, von I. E. Horn: -- I. Band. — Der Agitator. Leipzig. Verlag von Otto Wigand 1851.* — Hőke. Magyarország ujabbkori történelme. Kiadta Szabó Ferenc,

*) Vajmi jellemző, ugyancsak megdöbbentő itt az, hogy a Kossuth-ellenes munkám megirásához szükséges kutforrásokat nagy részben azon magyar napilapok idézetei nyomán szereztem, melyek már a nyolcvanas években Kossuth ellen irnak vala s ezek: a »**Magyar Állam,**« »**Magyar Néplap,**« »**Nemzeti Ujság**« és »**Magyar Hirlap!**« (1894) Ime tehát épen azok támadtak ellenem, akiktől — — tanultam!!! és azért támadtak, amit ők maguk hirdetnek vala.

És épen ama napilap kezdette ellenem az esztelen támadást, amely épen akkor szellőztette Kossuthnak botrányos ifjukorát, amidőn ez halva feküdt.

I. kötet. Nagybecskerek, Pleitz Ferenc Pál könyvnyomdája 1893. — Asbóth János Irodalmi és politikai arcképek. Budapest, Légrády testvérek 1876. — 1848 és 1849-ből Élmények és benyomások, okiratok és ezek magyarázata, Görgey István, Franklintársulat, Budapest 1888. — Vukovics Sebő Emlékiratai. Sajtó alá rendezte Bessenyei Ferenc. Athenaeum, Budapest 1884. — Magyarország függetlenségi harca 1848 és 1849-ben, irta Gelich Rikhárd. Aigner Lajos Budapest. — Kossuth Lajos, Élet- és jellemrajz. Irta: Dr. Vajda Emil Budapest, 1892. — A magyar szabadságharc története. Irta: Vargyas Endre. Méhner Vilmos Budapest, 1879. A jobbágyság története Magyarországon, irta: Nagy Sándor Nagy-Becskereken. Pleitz Ferenc Pál könyvnyomdája 1891. — Asbóth Lajos Emlékiratai az 1848—1849-iki magyarországi hadjáratából I. II. kötet Ráth Mór bizománya 1862. — Magyarország közélete az ezredik évforduló korszakában, első könyv *A király,* irta: *** Athenaeum, Budapest, 1896. — Kossuth Lajos és kora, irta: Hentaller Lajos, Athenaeum 1894. — Kemény Zsigmond: a forradalom s kiegyezés, irta Beksics Gusztáv, Athenaeum, Budapest 1893. gr. Széchenyi István, gr. Dessewffy, Deák Ferenc iratai s különösen Szemere Bertalan munkája. Martini „Bilder aus dem Honvédleben" 2-ik kiadás 208—211. — Kossuth Lajos élete és működése, irta Gracza György, a „Budapest" kiadása 1893. — Mendemondák, a

világtörténet furcsaságai, gyüjtötte és magyarázta Tóth Béla, Athenaeum Budapest 1896. — Jelle m-rajzok, Mészáros Lajostól. — Az 1848—1849-diki magyar hadjárat története, irta Rüstow. Pest. Emich Gusztáv tulajdona 1866.

Az itt elősorolt munkák, nemkülönben az egyes hirlapokban megjelent közlemények alapján állítottam össze az „Ébresztő Hangjaim" jelen könyvét, hogy Kossuth Lajos jellemét az olvasónak bemutassam.

E munkám tartalmából minden egyes t. olvasóm azon meggyőződésre fog jutni, hogy annak közzétételében a legnemesebb intenció, a legtisztább szándék vezérelt. Munkám célja az, hogy józanul gondolkodó népem nagyrészét elvonjam attól az izléstelenségig fajult Kossuth-kultusztól, mely az országnak jelen politikai állása mellett inkább ártalmára, mint hasznára válik — s mely végeredményében csakis egyes ambiciózus, a haza érdekében semmi maradandót nem alkotott személyek, vagy ezek körül csoportosult párttöredéknek emeli meg nem érdemlett nymbuszát. Azért Kossuth Lajos alkotásai fölött — miután nincsenek — igazságos itéletet hozok. Az ember nagysága, alkotása nagyságától függ. Hogy hol van Kossuth Lajosnak nagyszerü nemzetboldogító alkotása, annak megitélését a t. olvasóra bizom. Az általa, meglehet akaratlanul, véghezvitt rombolás képét a mult tárja elém, az alkotó erőt nem látom sehol — nem a multban,

nem a jelenben, hacsak az általa nagyban dicsért radikalis liberalizmusnak legujabb, a nemzet vállait sulyosan terhelő egyházpolitikai vivmányokat nem tekintem nagyszerü (?) alkotásoknak. Ezekről említés se tétessék! Kossuth Lajos a nyugati radikalis liberalizmusba vitte bele az országot, mely természeténél, hajlamánál fogva csak az igaz keresztény alapokon fejlődhetik és nőhet nagyra. Lángszózatának, melyet a szabadság érdekében oly ékesen hallatott, elismeréssel adózom, egyébb tetteiről érdemlegesen itélkezem. Most pedig csak annyit kérek t. olvasóimtól: Tolle, lege!«

V.

Szemelvények

a „Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt“

című könyvre vonatkozó elismerő levelekből.

1.

Zimándy Ignácnak Törökbálinton.

Pozsony, 1898. ápr. 7.

Kedves Ignác Barátom!

Hogy a Kossuthról irt történeti értekezésedben ugyancsak belelőttél a feketébe, bizonyítja ama zabolátlan dühösködés, mely a **Kossuth-bálványozók** táborában, a te kitünő műved megjelenése alkalmával, keletkezett. Ilyen megsemmisítő csapást már régen kellett volna mérni rájok, mert ugyancsak undorító volt már, amit a lojalitással, király iránti hűséggel folyton dicsekvő zsidóliberá-

lisok ezen népámító, felségsértő „*Nagyemberrel*“ műveltek.

Az embernek már valóban szégyenkeznie kellett, hogy magyar. Most már valószinüleg sokan röstelni fogják, hogy ilyen ámító fanatikusnak tömjéneztek.

Fia, Ferenc, aki már mint trónörökös viselkedett, ezen irodalmi műved következtében bizonyára érezni fogja szárnyai szegését. Nem fog már többé repülni oly magasra.

Mellékletben küldöm neked a „Salzburger Chronik“ mult évi szept. 14. számát, a melyben gróf Ussedom, flórenci nagykövetnek jegyzékei közöltetnek, melyek szerint Kossuth Ferenc, atyja társaságában 1865-ben Flórencben járt, hogy Ussedom porosz nagykövetet arra birja, hogy Magyarország föllázítására a porosz királynál pénzsegélyt eszközöljön ki Berlinben. sat. sat.

Régi barátod *Cs.*

2.

Zimándy Ignácnak Törökbálinton.

Pozsony, 1898. ápr. 13.

Tisztelt régi Barátom!

Bizonyára csodálkozni fogsz, hogy az, a ki az évek hosszú során át veled semmiféle levelezésben nem állott, egyszerre, hosszabb levelével alkalmatlankodik neked. Huszonhat év óta nem volt hozzád szerencsém; de azért sokszor, igen

sokszor emlékeztem meg rólad, mint jó, hű, mindig jó kedvű, vidám lelkületű egykori kollegámról.

Nagy érdeklődéssel kisértem a 80-as években a te parlamenti szereplésedet, s már akkor akartam több izben neked gratulálni, de fájdalom! mindig csak a jó akarat mellett maradtam.

De most, a te vajmi érdekes és tanulságos munkád Kossuth Lajosról, elodázhatlanul arra késztet, hogy neked ez alkalomból szivem mélyéből gratuláljak, hogy őszintén kifejezzem bámulatomat ama bátorságod, mondhatni merészséged, félelmet nem ismerő igazságszereteted fölött, melylyel Kossuthot, a zsidók és szabadkőművesek ezen ocsmány bálványát, kellő világosságba helyezted, s fejéről ama dicskoszorút, a melylyel őt vak bálványozói érdemtelenül földíszitették, hatalmas kézzel leszakítottad.

Tisztelet, becsület olyan rettenthetlen férfiúnak, a ki, hogy az igazságot földerítse, mai romlott, igazságot nem tűrő korunkban, és hozzá még — — Magyarországon! bátran fölszólal, jobbját hősiesen fölemeli, s hangosan kiáltja Kossuthra mutatva: Ime! — igy néz ki azon férfiu, akit ti a magyar nemzet bálványakint tiszteltek, s ezen esztelen tiszteletet méltatlan fiára, Ferencre is átcsempészítek!

Erősen hiszem, hogy ezren és ezren lesznek az országban, akik becses műved elolvasása után szégyenkezni fognak, hogy valaha Kossuthot éltették.

Hű Barátod.

3.

Zimándy Ignácnak Törökbálinton.

L. I. Chr.! Judapest vidéke.

Nagyságos és Főtisztelendő Plébános Úr!

Fogadja leghálásabb köszönetemet nagylelkü kegyességéért, hogy nemcsak a kért, hanem még a másik két munkával is megajándékozni méltóztatott. Igazán nagy élvezettel olvastam mindkét művet, de nemcsak én, hanem főtisztelendő principálisom s egy diplomás — egyetemet végzett — uri ember is — aki azonban hivatásánál fogva — mint sok más — nyiltan nem vallhat szint —, s mindegyikünk teljesen helyesli a benne foglaltakat. — A kötéltáncos, rám nézve, épen alkalomszerüleg jött; néhány nappal előbb mutatták meg nekem az utcán Budapesten, a Szt.-István-társulati gyülés alkalmával; jól pofán néztem, de ő fel sem pillantott, csak lógatta orrát s iparkodott tovább. — Mivel tehát volt szerencsém személyesen látni azt a hires, nagy férfiút, kétszeres érdeklődéssel fogtam hozzá azonnal, mihelyt megkaptam, jellemzésének olvasásához, s félre sem tettem addig, mig végére nem értem. Nem tudom, olvasta-e ő maga ezt a füzetet; ha bele nézett ebbe a tükörbe, ugyancsak megláthatta, hogy is néz ki az ő Nagysága, a maga valóságában. Ha nincs neki valami csoda-kemény feje, úgy aligha meg nem szédült a babérkoszorú terhe alatt, melyet ez a kis füzet tett homlokára.

Nem kisebb érdeklődéssel olvastam végig Kossuth históriáját sem. Látva azt a veszett dühösséget, mely a Kossuthista „független“ liberális atyafiakat ezen könyv miatt megszállotta, a legnagyobb figyelemmel, minden pontot — mint mondani szokás — jól megrágva, olvastam a művet, különösen keresve benne olyan pontot, mely legalább látszólag okot szolgáltathatna olyan gyalázatos kifakadásokra, minőkkel a liberális lapokban legutóbb találkozhatott az ember: de hát hiába kerestem, nem találtam, s azért önkénytelenül az a kérdés merült fel előttem: hogy lehetnek a világon olyan bolond, vagy olyan hitvány, jellemtelen emberek, kik valamit megitélnek anélkül, hogy megnéznék, hogy mi az? mert nem hiszem, hogy csak egy is azok közül a „szent érzelmeikben“ olyan mélyen megsértett „nagy hazafiak“ közül olvasta volna Nagyságod művét; nem hiszem ezt azért, mert ha valaki olvassa s csak legalább annyi értelme van, mint egy csirkének, akkor is be kell neki látnia, hogy abban Nagyságod semmi sértést el nem követett Kossuthon, s ha vannak benne dolgok, melyek nem valami szép szinben tüntetik fel jellemét, ezek mind más művekből vett idézetek, s igy ha ezek a helyek képeznék az okot ahhoz a hazafias műtelháborodáshoz, ugy ez alaposan megkésett, mert már akkor kellett volna ennek felgerjednie, mikor azok az idézett munkák napvilágot láttak. Ezért támadt bennem az a kérdés, s bizony nem találtam rá más feleletet, mint a hitvány,

piszkos jellemü emberek régi vezérelvét: „Calumniare audacter, semper aliquid haeret.“ — Hogy azok az ismeretes nagyszájú hazafiak „e gente Israel“ a kezeikben levő khoser lapok hasábjain eljárták az őrültek táncát, s hogy az a néhány törökbálinti sváb valami „műhazafiság és liberális érdemszerzés“ rongyos portékájával házaló vigéc biztatására, fejével neki ugrott a falnak: ezt még ugy ahogy értem, vagy legalább nem nagyon csodálom, mert zsidótól és svábtól minden bolondság kikerülhet; de hogy egy Meszlényi Lajos, aki magát mégis csak okos embernek tartja, szintén nélkülözze az értelem azon legalsó fokát, melyet előbb említettem, vagy hogy magyar létére vaktában megrágalmazzon valakit, s hogy azonfelül még abban a műben képes legyen kanonikus vétséget felfedezni, mely miatt egy plébános meg volna fosztható plébániájától, s hogy ne szégyelje ezt a határtalan tudatlanságot, magyarul mondva, ostobaságot a nyilvánosság terére kiállítani: ezt sohasem hittem volna s most sem hinném, ha nem látnám. — De hát máskülönben is alaposan elszámítják magukat ezek a khóser-liberál hazafiak; azt hiszik, hogy még mindig abban az időben élünk, mikor még Kossuth nevének puszta említésére is földig kellett hajolnia, aki ember számba akart jönni, mikor mindent, ami a Kossuth-névvel közvetlen vagy közvetett összefüggésben állott, okvetlenül szentnek és igaznak kellett tartani. Pedig hát — szó ami szó — elmult már az az idő. —

Valamikor én is Kossuthista voltam, addig, mig mások eszével gondolkoztam, s kész igazságnak vettem mindent, amit róla meséltek; még korteskedtem is Károlyi Gábor, a képviselőház hajdani szajkója mellett, mikor ez a Kossuth-névvel házalt Székesfehérvárott. Csakhogy ez a Kossuth-láz nem sokáig tartott nálam; mikor dr. Dudek János czikksorozatát Kossuth parlamenti szerepléséről a „Religio"-ban olvastam, ez a lelkesedés mindinkább szállott lefelé, míg végre szerencsésen befagyott; azóta más szinben látom Kossuthot, mint ahogy Meszlényi Lajos és a többi „szabadalmazott" jó hazafiak követelik. De hát mit számít az én befagyott Kossuth-lázam a „nemzet közvéleményével" szemben, mely országszerte annyira felháborodott az ő szent személye ellen elkövetett merényleten? — Csakhogy — hála Istennek — nem egészen úgy van, amint mondják; mert könnyü az „egész nemzet közvélemény"-évél handabandázni, de hol van az tényleg? Az a rakás pesti zsidó ujság, az még nem a nemzet közvéleménye; s miért nem zúdult fel ez a közvélemény eddig, noha a könyv már 1896-ban szét lett küldve az országban, miért várt addig, mig a pesti zsidó gyerekeknek eszükbe nem jutott, hogy ez jó alkalom arra, hogy két kath. papra mocskos nyelvüket öltögethessék? Sok emberrel találkoztam már magam is, tanult, uri emberekkel s egyszerű polgárokkal, legujabban épúgy, mint régebben, kik bizony nagyon távol állanak a

Kossuth nevét bálványimádó „közvéleménytől", s bizony sokszor hallottam már nem a leghizelgőbb „privát véleményeket" róla. Azt hiszem, ha szavazásra kerülne a dolog, nagyon is hiányos lenne az az „egész nemzet", melynek közvéleményére oly hetykén hivatkoznak. — Nagy volt kétségtelenül — túlságosan is nagy — a Kossuth-név varázsa — de nagy része el is párolgott már ennek, ami nem csekély mérvben magának K. fiának, a nagy Ráncinak is köszönhető. — Legkevésbbé fogják pedig ezt a kicsorbult lelkesedést kireparálni olyan eszközökkel, mint ezt két khóser-liberál pesti u. n. hirlapiró, valami Vathy István és Hága Antal akarta, mert piszkolódás, mocskolódás, gyalázkodás józan gondolkodású emberek előtt nem argumentum, s akik azzal az egyetlen egy argumentummal akarják a művet megcáfolni, hogy Kossuth nem kinálgathatta a magyar koronát, mert az nem volt markában, (mintha bizony a zsidók pl. hátukon cipelnék a börzére azt a sok jószágot, amit ott *kinálgatnak!)*: azok csak annyit bizonyítanak be — és pedig fényesen, hogy ők eszeveszett vad csacsik. — Különben, ha a piszokban fetrengő disznó az emberhez ér s ruháját besározza, ez még nem erkölcsi hiány.

Sokat lehetne még erről irni — de kár az időt rá vesztegetni, s különben is eléggé igénybe vettem Nagyságod türelmét, ha érdemesnek tartotta igénytelen levelemet az elolvasásra. — A rám nézve

nagyon érdekes és becses ajándékért ismételten köszönetet mondva, vagyok kiváló tisztelettel

Krban készséges Szolgája.

4.

Judapest, 1898. április 25.

Főtisztelendő Plébános Ur!

„Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt“ cimü becses művét nagy élvezettel s érdeklődéssel olvastam. Ugyancsak megmondta az igazat a tudatlanoknak! Reménylem, hogy ezren és ezren fognak ezen alapos történelmi munka olvasása után kijózanodni, s Kossuthot olyannak nézni, aminő tényleg volt.

Én most nyakra-főre fordítom e jeles munka pregnansabb részeit *franciára és angolra,* s lesz gondom róla, hogy e je les irodalmi termék fő mozzanatai Európaszerte tudomásul vétessenek. Hadd lássa Európa, mily fönséges mintaképe az önzetlen hazafiságnak volt Kossuth Lajos.

5.

Judapest, 1898. április 30.

Nagyságos volt országos képviselő!

Főtisztelendő Plébános Ur!

Épen olyan volt Kossuth Lajos, de épen olyan, aminőnek őt Nagyságod az épen most megjelent, s általam feszült figyelemmel s mohón olvasott művében ecseteli. Épen ilyen volt ő kegyelme.

S ha ilyen volt, akkor az valóságos szégyen s gyalázat, hogy az ország polgárainak egy nagy része, részben tudatlan elfogultságból, részben pedig megátalkodott előítéletből őt, a jó, alkotmányhű, általa detronizált királyunk szeme láttára, füle hallattára, oly kicsapongólag, bálványkint dicsőíti. Szégyen, gyalázat, hogy számára országszerte emlékszobrokat, mauzoleumokat emel; szégyen, gyalázat, hogy városaink s falvaink egyes tereit, utczáit az ő nevéről nevezi el. sat.

6.

Békás-Megyer (Pest-m.) 1898. április 22.

Nagyságos Uram!

A napokban többen társaságban voltunk s ott volt köztünk N. N. plébános ur is, ki Nagyságod könyvéről, mely utóbbi időben oly sok port vert fel, igen dicsérőleg nyilatkozott.

Miután magam ezen könyvet még nem olvastam, s csak itt-ott egy néhány szót hallottam ennek tartalmáról, most már azon kéréssel fordulok Nagyságodhoz, méltóztassék nekem említett könyvét birtokomba juttatni, mert én eddig a haszontalan zsidólapok által hozott koholmányra nem adtam semmit. *Nagyságod alázatos szolgája.*

7.

Szatmár-m., 1898. április 10.

Főtisztelendő Plébános Ur!

Sok istentelen, szenyes rágalmakat olvasunk a lapokban főtisztelendő Plébános ur becses sze-

mélye ellen. „Kossuth könyve miatt“ ütik a dobot a megvásárolt, fizetett zsidó lapok; én az igazat megvallva, nagyon szeretném olvasni azt a könyvet, mert meg vagyok győződve, hogy egy nagytudományu kath. pap, mint főtisztelendő ur, „bárkiről is“ csak a valóságnak megfelelő történethű dolgokat irhat; kérem azért méltóztassék szives lenni áttekintés végétt 1 vagy 2 példányt küldeni. — Becses jóakaratába s ájtatos imáiba ajánlottan mély tisztelettel vagyok *Krban hű rokona.*

8.

L. J. Chr.! Székesfejérvár, 1898. ápr. 20.

Nagyságos Plébános Ur!

Meggyőződésünkben és reményünkben nem csalatkozva mondunk forró köszönetet Nagyságodnak nagylelkü tetemes adományáért, melynél fogva lehetővé tette számunkra, hogy a politikai- s közélet egy lángoló szövétnekét megpillanthassuk, mely átható fényével feltünő világításba helyezi a sötét pseudoliberalizmust s annak stréber uszályhordozóit. Bár minél szélesb körben való elterjedésével ki nem mondható hasznára válna a katholicizmusnak. — Még egyszer mindnyájunk nevében legforróbb köszönetünket s hálánkat tolmácsolva s Nagyságod kitüntető jóindulatát továbbra is kérve, vagyok sat.

9.

A »Le a szabadkőmivesekkel!« cimü lapból.

„Kossuth Lajos rágalmazói: „A Gazemberek“ cimén látott napvilágot egy minősíthetlen

stilusban összetákolt szenyirat, mely a nélkül, hogy csak egy szóval is megkisértette volna Zimándy klasszikus történeti munkájának igazságát megcáfolni, nekiront az érdemekben megőszült hazafias papnak és egyszerüen legazemberezi.

Holott tulajdonkép az ő munkája nem is más, mint Széchenyi, Kemény Zsigmond, Szemere, Ábrányi Kornél sat. rövid kivonata, ama nagy eseményekre vonatkozólag, amelyek Kossuth Lajossal és pályafutásával vonatkozásban állanak.

A fentemlített s kutforrásul használt jeles szerzőket pedig soha senkinek eszeágában sem volt még csak megcáfolni sem, annál kevésbé legazemberezni, csupán a khóser liberális sajtó emlőin nevelkedett uj generáció mert venni magának ekkora bátorságot, bizonyára, hogy az ő magas műveltségéről és tárgyilagos higgadtságáról annál fényesebb tanubizonyságot tehessen.

E minősíthetetlen zsidómanőver fényesen sikerült is, mert nem akadt egyetlen egy fővárosi magyar lap sem, ki e dögvészes áramlat ellenében fel merte volna emelni tiltakozó szavát.

Még a katholikus lapok is, tartván a népszerütlenség bélyegétől, mélyen hallgattak.

Nos, hát minekünk van erkölcsi bátorságunk az árral szemben kijelenteni, hogy Zimándy munkájának egy betüje sem rágalmazás, hanem a szomoru tények egy hosszu lánc-sorozata, sőt mutatványul, mai számunkban egy kis töredékét meg is hozunk,

mely nemcsak egy ember véleménye, de 10 millió kath. magyar egybehangzó szive dobbanása.

A király alkotmányos érzülete és Kossuth Lajos antidinasztikus működése: (lásd 3. oldal.)

Szentül meg vagyunk győződve, hogy minden olvasónk aláirja egy betüig azt, a mit e jeles munka tartalmaz.

Most már az a kérdés, hogy az a 10 millió kath. magyar mind gazember-e, avagy csak az a nehány zsidó firkász, a ki ezt a manővert kieszelte.

A válasz érthető.«

10.

Székesfejéregyházmegye, 1898. ápilis 4.

Főtisztelendő Plébános Ur!

Ép most akadt kezembe, — mert hisz ugy küldötték — a reggeli ujság 76. száma ápril 3-ról keltezve, a melyben önt és két társát ezen műért: „*Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt*«, elvetemedett rablónak nevezi és *méltatlanul,* mert a nagy tárgyilagossággal és szorgalommal kidolgozott munka csak adatok nyomán készült, tehát történelmi igazságokat foglal magában és ennek alapján hozott tárgyilagos igazságokat felszinre. Én tehát csak gratulálni tudok önnek merészségeért, hogy egy a szabadkőmüves judaizmus által nevezett *lutheranns „szent"-nek* viselt dolgait érdeme szerint merte megbirálni, mely kemény kritikáért most ezek odiumát kapta jutalomképen. — Midőn a nyolcva-

nas évek derekán, a „Magyar Államban“ megjelent cikksorozatot olvastam, egész másképp domborodtak ki a 48-as események. — Különben nagyon hiszem, elvette már méltó jutalmát a sok ártatlan vérontásokért az imádott Kossuth. Éljen az igazság! Éljen a király! Éljen a haza! Széchenyi I. szelleme hassa át valónkat s akkor a haza majd fényre derül.

Gratulálok meghurcoltatásáért. Magamat Főtisztelendőséged jóindulatába ajánlottan vagyok és maradok, kiváló tisztelettel legkészségesebb szolgája

N. N.

11.

Gyulafejérvár, 1898. április 16.

Kedves Barátom!

Nem hittem volna, hogy a magyar intelligencia oly szánandó, siralmas felületességgel itéli el a te történelmi értekezésedet Kossuth Lajosról. Az éretlen, gyerekes, meggondolatlan kifakadásokkal szemben, a melyekkel téged ezen tárgyilagos, hiteles történelmi okmányokból összeállított munkád miatt oly dúsan elhalmoztak a butító, ámító, s félrevezető zsidó-liberális napilapok, annyi a megjegyzésem, hogy nem is tudom, hol kezdjem.

Kigyót, békát kiáltanak reád, — a nélkül, hogy a munkádba csak egy pillanatra betekintettek volna, hogy Kossuth Lajos viselt dolgait történeti tárgyilagossággal szellőztetni, birálati bonckés alá venni merészkedtél. Hát ezen tudatlan skriblerek, ezen

felületes, üres zsivajukkal azt bizonyítják, hogy ő előttük spanyol falvak a római klasszikus kor történészeinek. Juvenálisnak, Salustiusnak, Ciceronak, Tacitusnak sujtó, pártatlan birálatai elhunyt, sőt még élő honfitársaik fölött. „Non habet ars osorem nisi ignorantem.“

Olvasnák csak ezek az elbizakodott, tudatlan ujságskriblerek, akik botrányos felületességökkel s vakmerő, szemérmetlen hazudozásukkal a jó magyar népet nem csak, de sőt magát a magyar műveltebb osztályt is csak butítják és erkölcstelenítik, olvasnák csak ezek az üres fők, ezek a sivár lelkü ekszisztenciák az említett latin történészek műveit, s ott találnák a többi sok között ezen találó kritikát is: „Catilina nobili genere natus, fuit magna vi et animi, et corporis, sed ingenio malo pravoque. Huic ab adolescentia bella intestina, caedes, rapinae, discordia civilis, grata fuere, ibique juventutem suam exercuit.“

Igy van ott jellemezve, igy megbirálva a hirhedt Catilina, a mi hirhedt Kossuth Lajosunk valódi mintaképe.

Te, Kedves Barátom, más szavakkal, s bővebben, de lényegileg ugyanezt mondod a te művedben Kossuth Lajosról, és méltán, mert ezen „*nagy*“ magyar hazafi Catilinának ugyancsak valódi élethű képmása.

Ne törődjél tehát azon sárral, a melylyel téged a tudatlanság zsidó-liberális vitézei megdobáltak.

Vigasztaljon téged ama boldogító tudat, hogy az ország igazán művelt s a történelemben jártas polgárai méltó elismeréssel s érdemelt tisztelettel viseltetnek irántad. Csókolva ölel régi veterán barátod.

12.

Esztergom, 1898. április 20.

Tisztelt Ignác Barátom!

A nekem tiszteletpéldányként küldött Kossuthodat figyelemmel s nagy érdeklődéssel olvastam, s mint régi őszinte jóakaró barátod, elmondom felőle leplezetlenül a kritikát.

1. Az irály nem egészen a tied. Te szabatosabban szoktál irni.

2. A gondolatmenet s a történeti adatok csoportosítása s egymásutánja sem oly preciz, mint az „Ébresztő Hangok“ előbbi füzeteiben.

3. Mint oly oknyomozó történész, mint aminőnek én ismerlek, okvetlenül észre kellett volna venned, és világosan kiemelned, hogy Görgei megbocsáthatlan hibát követett el az által, hogy Kossuthot, *a detronizacio után is,* mindvégig garázdálkodni és végül gyáván elfutni engedte.

Görgeinek, a végzetes detronizacio kimondása után, serege zömével Debrecen felé kell vala indulnia, a trónfosztásra szavazott képviselőket, Kossuthal együtt, elfogatnia és statarialiter fölakasztatnia, vagy legalább azt kell vala tennie, amit I. Napoleon cselekedett a francia parlamenttel: legvitézebb katonái

élén erőszakkal kell vala a „flamingók“ a trónfosztók gyüléstermébe bevonulnia, s azokat az ablakokon kiugrasztania.

Az is igen helyes lett volna, ha azt teszi vala, amit XIV. Lajos francia király tett a rakoncátlan parlamenttel szemben. Debrecen elfoglalása s ostromállapotba helyezése után, korbácsot fogott volna, s a trónfosztó „flamingók“ gyüléstermébe hatolva, őket onnan, korbácsát suhintva, kikergette volna.

De, ha mind ez, fájdalom! nem történt, úgy legalább meghiusítania kellett volna a trónrabló Kossuthnak Törökországba menekülését, s gazdag, állítólag 30 szekérre rakott *„podjászának!“* elszállítását.

Mindezt nem tette Görgei, s azért nagy mulasztás terheli emlékét.

Fogadd ezen őszinte észrevételeimet époly kedvesen, amint én azokat veled közöltem; a vad lármát csapó, üres fejü, s gonosz szivü, ribánc zsidó-liberális skriblerekre pedig rá sem hederíts, mert hisz:

„Non curat luna canem allatrantem.“

Végül természetesnek fogod találni a fölötti megbotránkoztatásomat és megdöbbenésemet, hogy a „*lojális*“ Apponyi pártja: a „*nemzeti párt*“ **egyhangulag!** kimondotta, hogy te az említett Kossuthodért **megbélyegzendő** vagy! — — —

Szép dolog! — Szép lojalitás ez! Te történelmi adatok nyomán kimutattad, hogy az 1848-iki

„*vivmányok*“ nem Kossuthnak, hanem Széchenyinek, Dessevffynek, Deáknak sat. köszönhetők; — hogy ezen „*vivmányok*“, az imént említett hazafiak részéről, már a huszas, harmincas években, tehát már akkor lettek sürgetve és előkészítve, mikor Kossuth Lajos minden politikai szerepléstől távol, Szemere bizonyítása szerint a kártyás asztalnál, s kétes hirü nők társaságában tölti vala idejét.

Te kimutattad, hogy ezen, mások által előkészített „*vivmányok*“ Kossuth nélkül is, és pedig szépen, békében, *minden vérontás nélkül* létesültek volna.

Te kimutattad, hogy Kossuth csak megrontotta azt, a mit mások alkottak, hogy a magyar nemzetet szükségtelenül véres harcokba kergette, hogy *a dinasztiát a tróntól megfosztottnak nyilatkoztatta,* oly csonka parlament által, a mely, Lamberg gróf meggyilkoltatása után, mindvégig *törvénytelen* vala, s hogy Kossuth a detronizacio kimondásával valóságos felségsértést, felségárulást követett el, s ezt mindhalálig nem csak jóvá nem tette, de sőt, folytonos dinasztiaellenes fondorkodásaival, még sulyosbította.

Ez van a te Kossuthodban kimutatva, semmi más, és ime! a magát „*lojálisnak*“ tartó „*nemzeti párt*“ a liberális kormánypárttal és a függetlenségi párttal egyesülten, a *dinasztia ellenes, trónfosztó, felségsértő, felségáruló Kossuth Lajos pártját fogva, téged Kossuth rettenthetlen leleplezőjét* **megbélyegzendőnek** deklarál!!!

Nos hát ez is olyatén lovagias tapintatos „*lojálitás*“, mint a milyen az volt, midőn a „*székesfőváros*“, épen akkor, midőn Ő. felsége, 25 éves jubileuma alkalmával, Budapestet „székesfővárossá“ tette, persze csakis **lojális hálából???** a felségáruló Kossuth Lajost *az új „székesfőváros“* **díszpolgárává választotta!!!**

Nos hát lesz gondunk, hogy a „*lojális*“ nemzeti párt *ezen tapintatos, lojális eljárása Ő felsége tudomására jusson.*

Isten veled!

13.

Győr, 1898. április 24.

Nagyságos v. Képviselő
Főt. szentszéki Ülnök, okl. Tanár s Plébános Ur!

„Mentita est iniquitas sibi?“ Ezzel kezdem ezen igénytelen soraimat, a melyekben mig egyrészt őszinte szivemből gratulálok Fönttisztelt Kegyednek, azon igazán hősies tettéhez, a melylyel oly alaposan, s épen akkor, amidőn már „*Proximus ardebat Ucalegon*“ ugyancsak leálcázta azt a „*nagy hazafit*“, aki, noha mindhalálig durván sértegette s átkozta a felséges dinasztiát, a „*lojális*“ magyar nemzet igen jelentékeny része által vak buzgalommal bálványoztatott; az alatt másrészt megdöbbenve szemlélem azt, hogy nem csak az éretlen, tudatlan zsidóskriblerek, nem csak az ezeknek izetlen, buta kifakadásait vakon aláíró s helyeslő nagy tömeg, hanem maga a liberális és „*lojális*“ kormánypárt,

a szintén liberális és „*lojális*“ nemzeti párttal egyetértve, fönttisztelt Kegyedet azért, mert Kossuth viselt dolgait megkritizálni merészelte, hivatalos pártértekezletében *proskribálta!*

Uram, mi ez!?

Szemnec és Lepsényi el lettek ítélve irásbeli felségsértés miatt. Az egész közvélemény felháborodott, nem azért, mert ezek el lettek ítélve, hanem azért, mert volt egy harmadik zsidó vallásu iró is, aki, a „*Budapesti Hirlap*“ szerint is, sokkal keményebb cikkben támadta meg ő Felsége királyi eljárását, mint a nevezett két katholikus iró, s ez — — nem találtatott felségsértőnek!!!

Ez természetesen bizonyos rokonszenvet szült sokakban az elitélt két kath. iró iránt, ám de pórul jártak mindazok, akik az elitélt „*felségsértők*“ érdekében cselekedtek, tüntettek, vagy csak nyilatkoztak!

Sokan ezek közül elvesztették rangjukat, hivatalukat, sokan a büntető törvényszék elé állíttattak.

Hát ez helyes! mert hisz az elitélt „*felségsértő*“ mellett tüntetni szinte legalább is határos a felségsértéssel!!

Ámde, ha ez igy van, akkor a Bánffy s Apponyi liberális s „*lojális*“ pártjának kihivó tüntetése a trónrabló, élte fogytáig dinasztia ellenes, tehát felségsértő, dinasztiaáruló Kossuth mellett, a kérlelhetlen logika okvetlenségénél fogva, szintén legalább is határos a — — „**felségsértéssel.**“ Nos hát ne neked Bánffy-, ne neked Apponyi-„*lojalitás*“. — —

Jó lesz ezen igénytelen, de jóakaratu megjegyzéseimet fölhasználni!

De mélyen felháborodtam a Magyar Állam „*Gedeonjának*“ ama minősíthetlen, hogy is mondjam? — — botlásán, melynél fogva nem rég, a „*Magyar Állam*“ egyik vezércikkében, fájdalmas sopánkodással hirdeti, hogy bizony szomoru dolog az, ha à la Zimándy, „*lerontjuk az ideálokat!!!*“

Hát uram, tisztelt „*Gedeon*“ Ur! — Hát ön a Zimándy által elvitázhatlan történeti adatok nyomán teljesen leleplezett *Kossuth Lajost,* a kath. egyháznak ép ugy, mint az uralkodó dinasztiának ezen dühös, engesztelhetetlen ellenségét, katholikus iró létére! — **nemzeti ideálnak tartja?!** — — — „O tempora, o mores!“

Kossuth Lajos sok elvakított fanatikus magyarnak **idoluma** csak, de korántsem nemzeti ideál!

Van azonban ebben az ön könyve miatt keletkezett Kossuth-hajszában egy vajmi komikus jelenet is: a szintén „**lojális**“? királyukhoz hű zsidók jerikói zsivaja. — Ugyan mit is keresnek itt a zsidók!? — Persze ezeknek minden, de minden tálban kell kotnyeleskedniök!! — — —

Önkéntelenül jutott eszembe ezen vad zsidó lármára az a „*pudlikutya*“, amelyhez Ön a „Politikai Kötéltánc“ cimü, Komlóssi Ferenc ellen irt röpiratának 34. lapján, igen találó s kedélyes mosolyra, sőt hangos derültségre késztető humorral Komlóssi urat hasonlítja. — Igen, a minden tóban

halászó zsidó suhancok épen úgy ugatnak mindenkire, épen úgy futnak mindenki után, akár van okuk, akár nincs, „*mint ama virgonc pudlikutya, a mely, kacagtató ugatás mellett, neki iramodva, megtámadja, s mintegy fogni akarja a mellette s előtte villámsebesen elrobogó gyorsvonatot.*“

Az Ur áldása legyen fölöttünk!

14.

Besztercebánya, 1898. április 20.

Szeretve tisztelt Öcsém Uram!

Most épen 30 éve annak, hogy önt, mint a Bach-korszak alatt elpanszlavizált besztercebányai főgymnasium epuralására Pozsonyból kiküldött megbizottat, szerény házamban megtisztelni volt szerencsém. Azóta nem találkoztunk; de azért vajmi sokszor visszagondoltam azokra a víg napokra, a melyeket önnek vidám, bút nem ismerő társaságában töltöttem. De nem csak én, hanem a város sok előkelőbb polgára, a kiknél vidám, játszi társalgási modora kedves emléket hagyott hátra, igen előnyösen emlékszik meg önnek itteni szerepléséről.

S igy természetes, hogy mindnyájan fölháborodtunk azon, hogy a vakmerő liberális zsidógyerekek önt, a magyarság fölvidéken országszerte ismert, önfeláldozó előharcosát, méltó jutalom s bőven érdemelt elismerés helyett **„gazembernek, — hazaárulónak“** nyilvánították, csak azért, mert Kossuth Lajosról megmerte irni azt, amit kortársai: Szemere

Bertalan, Dessevffy gróf, Deák Ferenc, Kemény Zsigmond sat. már régen okadatoltan megirtak. Én, már közel 80-as öreg ember, mély elszomorodással kisérem ezen ádáz harcot a történelmi igazság ellen, és abból, hogy önnek történelmileg okadatolt, s kétségbevonhatlan hősies fellépése védelmére sem a katholikus irányu „*Magyar Állam*“ sem az „*Alkotmány*“, sem más katholikus lapok, nyilvánosan lándzsát törni nem mernek, azt a szomorú, kétségbe ejtő következtetést vonom le, hogy az a Kossuth-féle terriorizmus, a melyet ön a Kossuthról kiadott történelmi művében oly remekül ecsetel, maiglan is gazdagon burjánzik. Rettenetes állapotok ezek!

Az éretlen, tapasztalatlan, tudatlan zsidó-skriblerek dominálják, nem csak a közönséges néptömegeket, hanem magát az ország intelligentiáját is, sőt magukat az országgyülési pártokat, akik mind tömegesen védelmére kelnek a felségsértő, a dinasztiát detronizáló Kossuth Lajosnak.

Ön, szerintem, a gondviselés embere, mert jeles művével alkalmat szolgáltatott arra, hogy a felséges királyunk, és az ő királyi családjának minden tagja, alaposan meggyőződjék arról, hogy Magyarország összes zsidósága, a liberális, szabadkőmüves táborral kezet fogva, a „*lojalitás*“, a király s dinasztia iránti hüségének folytonos hangoztatása mellett, a trónrabló s mind halálaig dinasztiaellenes Kossuth Lajost esztelenül bálványozza.

Ur Isten! — — Mi lesz ennek a vége?!!! — — Hová fog ez vezetni?!!! — Ki fogja a közelgő, s csakhamar okvetlenül bekövetkezendő nagy válság idején megvédelmezni a trónt, a dinasztiát???!!! — — — Vérző szivvel látom, hogy ujra beteljesedik az, amit a lángeszű Széchenyi, Kossuth üzelmeire vonatkozólag, profetikus ihlettséggel mondott, s ami 1849-ben szóról szóra beteljesedett, s ami önnek jeles munkája 39. lapján olvasható: „*A csillagokból olvasom: Vér és vér mindenütt. A testvér a testvért, a népfaj a népfajt fogja mészárolni, engesztelhetetlenül és őrülten. Keresztet rajzolnak vérből a házakra, melyeket le kell égetni. Pest oda van! — — Száguldó csapatok dúlnak szét mindent, mit építénk. Ah, az én füstbe ment életem! Az ég boltozatán lángbetükkel vonul végig a — — Kossuth neve: — — flagellum Dei*“ !!!

Igy lesz ujra, ha a felséges királyunk hatalmas „*quos ego*“-val idejekorán közbe nem lép.

Szabad lesz ismét a vásár, az ősi javaiból kibecsült régi föntartó osztályát elvesztett, nemzetiségeivel meghasonlott, felekezeti villongásoknak kitett, Horvátországban, Fiumében meggyülölt, jogait, javait könnyelmüen elvesztegetett, elégedetlen nép, erkölcstelen értelmiség által lakott és satnya ifjuság védő karjaira bizott Magyarországon most már minden lehetséges!!!

„Nem nézhetek már vidámon
„Végig elsatnyult hazámon!“ Isten velünk sat.

15.

Szatmár, 1898. április 28.

Tisztelendő jó Plébános Ur!

Én, mint egyszerü gazda ember, egyszerü fölfogásom szerint szólok, azon rakoncátlan csetepatéhoz, a melyet azok a mindenhez értő zsidó urak, tisztelendő jó atyám uram ellen folytatnak. Én egyszerü polgárember vagyok, de olvasni és tanulni mindig szerettem és szeretek most is, mert nem igaz ám, hogy csak a jó pap holtig tanul, hanem bizony minden józan ember, ha egyszerű földmivelő is. Mint olvasni és tanulni szerető ember, megszereztem már az 1896. év végén tisztelendő atyaságod által irt könyvet, Kossuth Lajosról; és higyje el, sokat tanultam belőle, leginkább pedig azt, hogy Kossuth Lajos egész élete és viselt dolgai nem olyanok, aminőknek azokat azok festik, akik őt bálványkint imádják, akik őt a hazával balgatagul azonosítják, s igy őt a királylyal egy rangba helyezik, egy sorba állítják.

Uram Istenem, ki állította azt a világon valaha, hogy egy gyarló fogyatékos ember, legyen az különben bármily kitünő testi-lelki erővel megáldva, voltak légyen tettei, alkotásai bár mily áldásthozók hazájára nézve, hazájával, hazája királyával egy s ugyanaz, hogy tehát az, aki ellene fölszólal, aki tetteit birálgatni, vagy, amint ezt tisztelendő atyaságod Kossuth Lajossal tette, éppen roszalni, elitélni me-

részkedik, az megsérti, eláruija a hazát, a királyt, s igy hazaáruló, királysértő?! — —

Hát hiszen ha ez állana, ha Kossuth Lajos a királylyal, a hazával ugyan egy volna, s igy tisztelendő atyaságod az által, hogy Kossuth Lajos tetteit, viselt dolgait roszalta, elitélte *és pedig csak irásban,* királysértést vagy „*hazaárulást*“ követett volna el, akkor még sokkalta nagyobb *királysértést és hazaárulást* követett el báró Bánffy Dezső, mostani kormányelnökünk, aki, mint a képviselőház elnöke, nem irásban, hanem, a mi szerintem sokkal súlyosabb, nyilvános tettével sértette meg Kossuth Lajost azzal, hogy ennek a bálványozásig mesterségesen fokozott temetési ünnepélyétől, az egész ország szemeláttára, megszökött.

És aztán, ha Kossuth Lajos a hazával, a királylyal egyforma volna, s igy mindazok, akik őt imádásig nem tisztelik, hazaárulók volnának, akkor csak Zemplén vármegyében, a hol Kossuth Lajos ifijukori kicsapongásai, úgy, amint azokat tisztelendő atyaságod nagybecsű könyvében leirta, még most is köztudomásuak, s szájról-szájra járnak, akkor csak Zemplénben magában *hazaárulók* volnának mindazok, a kik Kossuthot, említett ifjukori ballépései miatt elitélik. Ezek pedig igen sokan vannak. Hát még az egész széles Magyarországon!!! — —

És végül, ha Kossuth ellen bármi módon nyilatkozni annyi volna, mint **„hazaárulást“** elkövetni, akkor, no akkor „*hazaárulók*“ *volnának mind-*

azon százezernyi, sőt milliónyi magyar polgárok, akik Szamassa József egri érseknek és Szmrecsányi szepesi püspöknek ama tettét, melynél fogva ezen katholikus főpásztorok, a királysértő, trónrabló, bűneiben élte végeig megrögzötten maradt Kossuth Lajos temetésén tüntetőleg részt vettek, méltó fölháborodással s könnyen érthető megbotránkoztatással elitélték.

Ám de nem igy verik a cigányt! „*Hazaárulók*“ *inkább országunk összes zsidai, szabadkőmüvesei, s liberálisai, akik egyhangu földühödésükkel, a melylyel tisztelendő atyaságod könyvit támadják, azt bizonyitják, hogy ők bizony azon Kossuthot,* a ki fiatal korában kicsapongó, erkölcstelen életü volt, aki férfi korában a magyar nemzet kárára, csak rontotta azt, amit Deák, Desseffy, Széchényi épitettek, aki országunkat véres harcokba sodorta azon dolgokért, a melyek megvalósítására, az imént említett nagy hazafiak, már akkor törekedtek, midőn Kossuthot a a közpályán még senki sem ismerte, s mely dolgok megvalósítását az említett hazafiak minden vérontás nélkül eszközöltek volna, *a ki apostoli királyunkat trónjától megfosztottnak, felséges családját szám-üzöttnek nyilvánította, s ezen felségsértési s ennélfogva királyárulási bünet halálos ágyán sem bánta meg, s igy mint megrögzött trónrabló, felségsértő, tehát mint megátalkodott nagybünös mult ki, az általa trónjától megfosztott jó, alkotmányos királyunk szeme láttára, füle hallatára, egekig magasztalják,*

dicsőítik, koholt, művészileg kieszelt, furfangosan költött, halhatatlan országos érdemek dicsfényével koronázzák!!!

Ez az én szerény igénytelen véleményem Kossuth Lajosról, s annak imádóiról.

Ezek után tisztelendő atyaságodnak kezeit csókolva vagyok — — —

16.

Budapest 1898. május 8.

„A kormánypárt ugyan nekiment Molnár János apátnak, a miért a polgári házasság ellen beszélt.

Nincs is vitézebb dolog, mint papokat szidalmazni, a kik nem védelmezhetik magukat.

Zsidó tempó és nem magyar szokás sokaknak, támadni egy embert. Nem, hiszen a magyar huszár is arról volt hires, hogy kevesebben vertek meg nagyobb számu ellenséget.

Most már ez is megváltozott. Háromszázan támadnak egy ellen, a mikor ez nem jár nagy nehézségekkel s még a zsidó sajtó is segít nekik a nyelvelésben!

Csak aztán a szélsőbaloldal ne kontrázna a szitkozódásban a kormánypártnak.

Azt kell hinnünk, hogy nem is a Kossuth Lajos megsértése miatt szidják Zimándy Ignácot, Molnár Jánost és Zelenyák Jánost, hanem azért, mert jól tudják, hogy a kiegyezési tárgyalások alatt nem fogják ilyen hangosan szidni . . . báró Bánffy Dezsőt!

Meg aztán nem lenne okosabb, a munkáslázongásról és a kvótáról elvonni a figyelmet, a már elcsépelt Zimándy-ügygyel?«

Nemzeti Hirlap.

17.

Baranyavármegye, 1898. május 7.

Kedves jó Bátyám!

Vasárnap a Herkó Páterben olvastam Tomor Ferenctől egy szép mesét, melyből kihámoztam a csunya valót. Mondhatom — megvigasztalódtam. A világ — ugy látszik mindenütt egyforma — nyomorult. A te német néped tán jó módu, mégis imádja a hires forradalmárt; az enyém szegény és még is szidja, utálja, megveti. De ugy látszik, a német is, a sokácz is — hálátlan. Különben tán a baj nem nagy? A légjáró gömbök köteleit elszokták vágni, hogy ne ragaszkodjanak a földhöz, midőn a magasba kell törniök. Nálad is, nálam is, sőt ugyhiszem sokunknál, nap nap után szakad egy egy kötél, hogy gondolataink, reményeink éghez szálljanak, hosszú mártiromságodért bő áldást kiván

igaz hived.

18.

A »Nemzeti Ujság« eredeti tárczája. — Régi levelek.

Ifj. gróf Bethlen Miklós közleménye.

„A jegyzetek könyvében igen érdekes jegyzetet találtam, mely a Bethlen János és Széchenyi István közt folytatott beszélgetésre vonatkozik; de még nem jött el az az idő, hogy szabad volna Szé-

chenyi őserejü, drasztikus és különben is nem a nyilvánosságra szánt nyilatkozatait nyomtatásban közölni. Ez utóbbiakból kiragadtam az általános érdekü eszméket, de mellőztem mindazt, a mi Kossuthra nézve sértő a kifejezésekben és a mi az általam is táplált Kossuth-kultusszal össze nem fér. Ha a nagy Széchenyi olvashatná az alábbi sorokat, azt mondhatná rájuk: „én Bethlennek tokaji bort töltöttem a poharába és a fia a tokaji helyett olvasztó limonádét szerviroz!“

*

Bethlen János két fiát Bécsben, a katonai mérnöki akadémiában neveltette. A két havi nyári vakációra lehozatta őket Bécsből apanagyfalusi birtokára, a hol a fiuk kimulatták magukat és azután személyesen visszavitte őket Bécsbe; azonban nyolc napot Pesten töltött velük.

Egy alkalommal (a negyvenes évek második felében) Széchenyi István meglátogatta Bethlent a Tigris-szállodában. A köztük folyt eszmecseréről sok mindent feljegyzett Bethlen János; én azonban csak azt közölhetem e jegyzetből, ami nem sértheti a Kossuth-kultuszt.

*

„Alig hogy a fiukkal Pestre megérkeztem — irja Bethlen — (mellékesen megjegyzem, hogy a nemzeti szinház előtt az ötlovas kocsival a sárban elrekedtünk) jelentkezett nálam Petricsevics Horváth Laci, aki pupjával nemcsak külsőleg hasonlít a ma-

jomhoz, de maliciózus is, mint egy majom; nagy komplimentok közt átadott nekem egy kulcsot, nemzeti szinházi páholyának a kulcsát és a páholyt rendelkezésemre bocsátotta. Aztán tudatta velem, hogy Széchenyit értesítette érkezésemről és Széchenyi őt megbizta, hogy kérdezzen meg, hogy mikor jöhet hozzám. Nemsokára Laci távozása után belépett Széchenyi.

Amint ránéztem, már megszerettem; éreztem, hogy egy rendkivüli ember áll előttem.

A beszélgetés folyamában mind jobban felkeltette bennem a rokonszenvet és bámulatot, csak néha-néha találtam tekintetében valami sajátságos nyugtalanságot, mely megdöbbentett.

— Ti erdélyiek — mondá Széchenyi többek közt — azzal dicsekedhettek, hogy van Kolozsvártt és másutt uri, művelt és magyar társadalom.

Itt Pesten a magyar társaság nagyon gyenge lábon áll; a mágnások németek, csak néhány mágnási család kezd magyarosodni és játszsza a nemzetit, hogy népszerü legyen. E családok szövetkeznek a demagogus prókátorokkal és azt hiszik, hogy szép beszédekkel, vendégeskedéssel és betyáros öltözettel mindent megtettek arra nézve, hogy Magyarországból egy önálló és civilizált állam legyen. Batthyány Lajos, a ki csupa gőg, adja a demokratát és keresi Kossuth gráciáját. (Itt megjegyzem, hogy Széchenyi Kossuth neve helyett mindig az „agent provocateur“ cimet használja.)

Kossuth pedig neveti a demokratát játszó mágnást és Batthyányt, valamint a többieket felhasználja a maga céljára.

Kossuth egy demokratikus, független Magyarországot akar létrehozni, e nagyhangzásu jelszóval: „szabadság, testvériség, egyenlőség.“

Hogy az ilyen törekvés mire vezethet, azt néhány szóval elmondhatom. Vagy sikerül, vagy nem. Vegyük a legjobb esetet, hogy sikerül, ekkor az egész magyar nemzet szine java a politikára veti magát; egy kis része a művészetre és tudományra, mig az, a mi jelenleg egy nemzet életében a legfontosabb, a közgazdaság (az ipar, a vasutak, a gyárak és sok számtalan anyagi dolog), mely a nemzet szupremaciáját biztosítaná, — el lesz hanyagolva, — mert a nemzet ezeket nem kultiválta és az ilyen dolgokat nem érti és nincs hajlama hozzá; azért az egész közgazdasági tért ki engedné siklani kezéből és azt nagy örömmel konfiskálnák a zsidók. Ezek aztán roppant vagyonra és ez által nagy hatalomra jutnának és Kossuth igy megteremtette volna a demokratikus szabad és független Magyarországot — a zsidók számára. De különben is egy demokratikus Magyarország nem felel meg a magyar nemzet karakterének; a magyar faj főtulajdonsága az, a mit francia nyelven legjobban lehet kifejezni:

„*L'orgenil de la race.*“

A magyar paraszt még sokkal nagyobb arisztokrata, mint a nemes ember. A magyar falukban

olyan házakat építenek, mint a legitimisták a Fauburg St. Germainben; a magyar gazda falat épít, hogy senki be ne láthasson az udvarába.

Oláhok, szerbek, tótok egyaránt folytonos viszálykodásban élnének a magyar kormánynyal; a prókátorok pedig szítanák a viszálykodást, hogy a zavarosban halászszanak és végre is a politikában a prókátorok uralkodnának, a közgazdasági téren pedig a zsidók.

Ez a jövő várja a független demokratikus Magyarországot. Azonban Kossuth törekvése nem sikerült, mert a bécsi udvar mindig megakadályozza Magyarország függetlenségét, utolsó esetben pedig fegyveres kézzel támad az országra és azt leigázza. A véres hódítás visszaveti a nemzet fejlődését egy félszázadra és még az is meglehet, hogy a hódítónak sikerül bennünket germanizálni.

Nem egyszer mondtam Batthyányéknak, ügyeljenek, mert ők a bécsi reakció öntudatlan ágensei. Valahányszor a magyar nemzet erőre kapott és Bécstől magát emancipálni kezdte, a bécsi udvar rendezett egy kis lázadást, vagy összeesküvést, hogy a nemzeten eret vágjon. Az érvágást eddig mindig kihevertük; de nem lehetetlen, hogy a közelebbi érvágásnál olyan sok vért vesztünk, hogy vérszegénységben meghalunk.

Én a magyar nemzet fejlődését alólról kezdem meg.

A politikában Bécscsel szemben csak védelmi

állást foglalok el és minden politikai aspirációt, mely az udvar féltékenységét felkelthetné, mellőzök, mindenekelőtt a kulturális és a közgazdasági tért óhajtom magyar kezek közé juttatni. Ha a nemzet tudományos, művészi institucióit és közgazdasági vállalatait fejleszti, akkor tiz év alatt, civilizáció és vagyon tekintetében, a többi nemzetiségek felett oly „Vorsprungot“ nyer, hogy a többi népfajok száz év mulva sem fogják utolérni és a magyar nemzet, minden politikai régime alatt, ebben az országban, a mérvadó faktor lesz, melylyel számolni kell, akár német, akár muszka foglalja el ezt az országot.

A politikai hatalmat kiragadhatja a nemzet kezéből egy győzelmes ellenség; de földi hatalom nem veheti el tőle *a természetes szupremáciát a többi nemzetiségek felett* és azt sem gátolhatja meg, hogy, a legrosszabb esetben is, a magyar nemzet azt a szerepet ne játsza Magyarországon, mint a görögök rómában. Kossuth a nemzet sorsával va banque-ot játszik.

Csak az a sajnos, hogy még a győzelem esetében is, nem a magyar nemzet nyer a játékban, hanem a zsidók és a prókátorok.

*

Ifjabb gróf Bethlen Miklósnak ezen közlése nagy fontosságu s döntő, mert a gróf, amint azt ő maga mondja, maga is Kossuthista s igy ezen közlés egymagában is elegendő lehetne a buta Kossuth-kultusz megdöntésére, bár sok van elhallgatva benne.

19.

Pozsony, 1898. május 7.

Tisztelt veterán Barátom!

Végre valahára megszólalt három lap s lándzsát tört, bár még csak igen szerényen és nagyon is simán a te védelmedre. A „*Herkó Páter,*“ „*Nemzeti Hirlap*“ *és* „*Le a szabadkőmüvesekkel*“ című lapok ezek. Bravo! meg van törve a jég, meg van téve a kezdet, rés van ütve ama borzasztón kétségbeejtő, szégyenletes terriorizmusba, a melyet a zsidó-szabadkőmüves-liberális Kossuth-imádók, piszkos, szemérmetlen, hazug napilapjaikkal országszerte előidéztek, s mely már-már olyanná fajult, mint a minőt a te jeles, Kossuthról irt, munkád szerint ez utóbbi 1848/49-ben gyakorolt.

Haragszom, nagyon haragszom az „*Alkotmány*“ meg a „*Magyar Állam*“ szerkesztőjére, a kik megfejthetlen gyávasággal mélyen hallgattak, s egy szót sem kockáztattak, nem is a te, hanem az elvitázhatlan történeti igazság védelmére.

Ilyen gyáva, szintelen lapok mellett nem igen fogunk boldogulhatni és győzelmet aratni azon ádáz harcban, a melyet *a forradalmár trónrabló, felségsértő, tehát hazaáruló Kossuth buta imádóival* szövetkezett liberális zsidóság, szabadkőmüvesség és nagy részben protestantizmus ellenünk fölidézett.

Különösen a „*Magyar Államot*“ nem értem, s meg nem fejthetem magamnak annak az okát,

hogy ezen veterán lapunk nem csak hogy megátalkodottan hallgatott a rutul, pokoli dühhel, ördögi szitkozódással megtámadott történeti igazság kinszenvedésének idején, hanem, a mi ugyancsak felháborító s megdöbbentő ezen veterán kath. lapnak ismert „*Gedeonja*“ azon vezércikkében, a melyben fájlalja, hogy egymásután támadjuk, rontjuk az **„ideálokat“**, Kossuth Lajost is a magyar nemzeti ideálok sorába helyezi! s igy közvetve a te jeles történeti munkádat elitéli.

Szégyen, gyalázat!

Emlékszem rá jól, hogy a 80-as évek derekán egy *Kossuth ellenes* cikk-sorozat közöltetett, a „Magyar Államban“, a melyben majdnem ugyanazon történeti tények szerepeltek, a melyek a te jeles művedben fölsorolvák, és most midőn a mármár államveszélyessé vált oktalan Kossuth-kultusz ellen minden józan hazafinak, jelesül *minden* katholikusnak *minden* erőből s vállvetve kellene küzdenie, a **katholikus!** „*Magyar Állam*“ **katholikus** vallásu Gedeonja *Kossuth Lajost a nemzeti ideálok sorába állitja!!!*

„*O tempora, o mores!!!*

A fönt dicsért munkádban egy lényeges hiányt födöztem föl. Nem szólsz ebben semmit arról az alantos szivtelenségről, a melylyel Kossuth az ő szerencsétlen honfi- s emigranstársai iránt viseltetett.

Nem kétlem, hogy emlékezni fogsz ama kellemes, élvezetes napokra, a melyeket 1885. év nyárán

a hirneves boldogult Rónay Jászinttal, pozsonyi nagy prépposttal töltöttünk Pöstyénben.

Te sokat, s érdekesen vitatkoztál a nagy tudományu főpappal s ügyesen s tapintatosan adtál neki alkalmat azon, mindnyájunkat meglepő nyilatkozatra, a melyet itt természetesen nem szóról-szóra, hanem lényegében hitelesen előtted recapitulálok. Rónay elbeszélte nekünk, látható fölháborodással, itt ott zsebkendőjével szemét törülve, hogy Kossuth Lajos sok, igen sok pénzt vitt magával a külföldre. Ez kiderült akkor, midőn, az osztrák kormány sürgetésére, három törökbasa és egy osztrák megbizott megjelentek Ada-Kaléhban s megvizsgálták Kossuthnak összes sok szekérre fölrakott bőröndeit és ládáit.

Ez azért történt, mondá Rónay, mert Kossuthot azzal gyanusították, hogy magával viszi a magyar koronát, a mely, mint olyan, nemzetközi oltalom alatt van, és a külföldön is sérthetlen és elidegeníthetlen.

Ám de mit találtak a keresett korona helyett az elbámult kiküldöttek?!

Sok arany- s ezüstpénzt — — —

szerencsésen a külföldre átcsempésznie sikerült, az általa s miatta szerencsétlenül földönfutóvá lett honfitársait, pogány szivtelenséggel s durva könyörületlenséggel, nyomorral küzdeni hagyta. — „Én magam, monda mélyen megindultan Rónay, *én magam is kezdetben csak alamizsnaszedés által tartottam fönn magamat.*“ *Kossuthtól, ismételt könyörgésem dacára, soha nem kaptam segélyt.*“

Megható volt, mikor megemlékezett arról, hogy te őt 1865-ben Londonban meglátogattad, s hogy akkor neked alkalmat adott sok emigranstársával találkozni, s meggyőződni arról, hogy Kossuth nem csak ő vele, hanem az egész emigratióval *szivtelenül, nemtelenül bánt.* Látod kedves barátom, ezeket kellett volna a te külömben jeles munkádban nyomatékkal hangsulyozni, kiemelni.

Isten áldása legyen velünk.

20.

D. A. J. Kr. Sárosvármegye, 1898. május 7.

Főtisztelendő Plébános Úr!

Sziveskedjék Kossuthról irt művének egy magyar példányát címemre megküldeni utánvéttel, vagy a nélkül, az ár megjelölésével. Szeretném azt a művet birni, a melyért, mivel az igazságot leplezetlenül és félelem nélkül megmondja, főtisztelendőségednek, valamint Zelenyák volt képviselő úrnak, oly sokat kellett a freimaurer-liberális-zsidó sihederek részéről eltürnie.

Hiába mai napság mindenkiről, a szentséges Atyát s a királyokat, souverén uralkodókat sem véve ki, — szabad kritikát mondani. Azonban az istenített Kossuthot, a luteránus szentet kritizálni egyenlő a hazaárulással. Hiába! zsidó-liberális szabadkőmüvesek s ezekkel szövetkezett kalvinisták uralkodnak, és az alvó katholikusok még akkor sem ébrednek fel, a mikor a nagyérdemű Molnár János személyében legazemberezik őket.

Egyébiránt a kért könyvet várva, s magamat a főtiszt. Úr ájtatos imáiba ajánlva, maradok mély tisztelettel alázatos szolgája — — —

21.

A „Le a szabadkőmivesekkel" cimű lap f. évi 6. számából.

a)

Sajtó-kalózok — morál hienák.

„Mely had riad, mi nép tolong Alpár, határidon?!" kérdezhetnők mi is a költővel a közelmult napok sajtó riadalmai után, hol „hazaárulók", „gazemberek", „becstelen bestiák" és sok más hasonló korcsmai szállóigék verik fel nap-nap után a lapok hasábjait . . .

És miért? Egy higgadt bölcseséggel és férfias komolysággal irt történelmi munka miatt, melyet a nagy műveltségü hirlapiró urak talán fel se vágtak, annál kevésbé olvastak el, mert hiszen ha elolvasták volna, teljes lehetetlen, hogy ily Rózsa Sándorhoz

is méltatlan tisztességgel merjenek róla nyilatkozni, mint ezt megcselekszik nap-nap után az elzsidósodott magyar sajtó tollforgató vitézei.

„*Mintha én ezt a hangot hallottam volna már valahol*“, rémlett egy fiatal kormánypárti gróf előtt, mikor a kibukott Olay a Házban legelőször szónokolni kezdett. — „Nékem is ugy rémlik“, válaszol rá Y., „taval Mármarosban annak a megsebzett és elrekedt anyamedvének éppen ilyen szép szopránhangja volt, mint ma Olaynak.“

E kis találó párhuzam kapcsán jut nekünk is eszünkbe: mintha ezt a hangot már mi is hallottuk volna valahol? . . .

Oh igen és pedig nem is nagyon régen.

Mikor a bepálinkázott és zsidó-pénzen bérelt, Feiferok és Károlyi Gáborok által vezérelt rongy had a muzeum lépcsője előtt lehurrogatta, megköpdöste, sőt tettleg is bántalmazta az agg egyházfejedelmeket és a főrendi karzatról hazatérő mágnáshölgyeket.

Ezt a soha el nem feledhető jelenetet jól és örök időkre megjegyeztük magunknak, mert az volt az első nyilt és hihetetlenségig arcátlan zsidó-terriorizmus Magyarországon.

Azóta kisebb-nagyobb mérvben meg-megujult, hol az utcán, hol a karzatokon, hol a sajtóban, de ily arányu mérvet, mint a jelen esetben is, nem mert ölteni soha.

Az a briganti, a ki misét szolgáltat és az oltár-

kövön megfeni gyilkos tőrét, melylyel jó pénzért orozva fog gyilkolni, még mindig szalonképes gavallér ahhoz a hanghoz és modorhoz képest, melyet a mi elzsidósodott sajtónk, a két tudós történetiró pappal szemben, magának megenged.

Az a bitang kalóz, mely megrohan a tengeren és nemcsak kenyeredet, ruhádat és pénzedet szedi el, hanem még hajódat is elkobozza, sőt a maga rozzant járművére kényszerít rá a viharos nyilt tengeren, az még mindig irgalmas szamaritánus ehhez a betün is uzsoráskodó és szipolyozó sajtó-molochhoz képest, mely meghallgatatlanul szembehunyva, rád süti nemcsak a Kain-bélyeget, de annak a módjától is megakar örökre fosztani, hogy magadat kimenteni csak valaha is megkisérthesd.

Hát mi ez, ha nem sajtó-kalózkodás?

Hát mi ez, ha nem morál-hienaság?

„Audiatur et altera pars!“ igy hangzik a józan kritika legelső alapelve.

Hát engednek ezek valakit még csak szóhoz is jutni? Nem kényszerítik ezek még a felsőbb hatóságokat is vakon, meghallgatás nélküli itéletre?

Hát mi ez, ha nem még a proskripcziónál is vadabb terriorizmus! Erkölcsi vértörvényszék?

A kik olvasták Olaynak a fehérvári püspökhöz intézett kihivó, sőt egyenesen brüszk, korcsmai sorát, azok be fogják látni, hogy ezek a dolgok itt még egy kissé szinte enyhén is vannak kommentálva.

Egyik keresztény laptársunk, ugyan ez ügyből kifolyólag, azt a jellemző megjegyzést teszi, hogy az nagyon is zsidó szokás: „*mindnyájan egyet rohanni meg,* mig a régi huszár virtus az, hogy kisebb erővel nagyobb ellenséget győzni le.

Hát az szent igaz! Csak hogy nem szabad elfelejtenünk, hogy itt nem közönséges zsidó hirlapi manöverről és terriorizmusról van szó, hanem a páholyok egyenes és nyilt utasításáról, hogy egy oly kaliberü szab. kőm. nagyság, mint minő Kossuth Lajos (33 foku kadoslovag) a közelbirálás itélőszéke elől egyszersmindenkorra elvonassék.

A ki tehát ennek ellene szegülni merne, az lakoljon. Azt el kell tiporni. Meg kell tanítani!

Nyilvánvaló tehát, hogy e terriorizmus nem csak Zimándynak szólt, de az egész magyar klerusnak, sőt magának az egész katholicizmusnak, mindazoknak, kik a tisztelendő páholyokkal ellenvéleményen merészelnek lenni. Tehát a néppártnak is, főleg pedig e párt vezérének, Molnár apátnak, kit a parlamentben valósággal megrohantak.

Igy már aztán érthető az a féktelen düh, mely egy ütenyre, az egész magyar sajtóban el kezdett tombolni.

Az eszme első kezdeményezője Vészi József volt, a Bpesti Naplóban, utána a többi szatellesek.

S ettől a perctől fogva nem a radikalizmus ütközött a konzervativizmussal, hanem a malterkanál a kereszttel.

Vészi József e zseniális stiklije iránt a páholy nem is maradt soká háládatlan, mert kivitte, hogy a kormány hivatalos jelöltjével szemben is az óbudai kerületben jelöltetett.

Sőt a hivatalos korteskedés már meg is indult érdekében és valószinüleg **meg is fog választatni.**

Mindezen dolgok azonban ránk nézve **mégis** nagy horderejü tanulságokat rejtenek.

Először azt, hogy immár ismerjük legalább **azt** a modort, a melyre a páholyok részéről mindenkor készen lehetünk.

Másodszor pedig tapasztalhattuk, hogy bármekkora mérveket öltsön is a zsidó firkászok **vak** lármája, *csak nem kell neki felülni, az magától is szépen alálohad.*

Mert minél nagyobb robbajjal veri is a hullám a sziklafokot, annál csendesebben fog az a hullám a szikla lába előtt elsimulni. *Tankred.*

b)

Hogy irnak a hazaáruló „gazemberek", és hogy irnak a nem gazemberek.

(Egy kis jellemző stil-párhuzam.)

Az olvasó szabad tetszésére bizatik a tétel pártatlan elbirálása.

A művelt *Olay* szellemdús levele szóról szóra:

„Nyilván alaposan van tájékozva Zimándy Ignác, hogy nem kell féltenie a

A goromba *Zimándy* brutális stilje szóról szóra:

Kossuth, — mint a haza tapasztalta, — sok parlamentáris határozottság-

bőrét, nincs veszedelemben a kenyere. Az egyetlen büntetés ellen, amely hatással lehet az ilyenfajta népségre, biztosítja *egyházi fönhatóságának elnéző jóakarata.*

Ez pedig mindjárt érthető lesz, ha meggondoljuk, hogy kicsoda a Zimándy főpásztora? Senki más, mint Steiner Fülöp, a székesfehérvári egyházmegye püspöke, az ellenprimás, a Bécsben konspiráló, Rómában bujkáló denunciáns, a magyar püspöki kar rossz szelleme. Ez az egyetlen magyar egyházfejedelem, aki képes arra, hogy *büntársnak szegődjék a legocsmányabb gonosztetthez,* a melylyel valaha beszennyezték a tiszteletreméltó papi talárt.

Bünös elnézése, ime odaülteti *Steiner* Fülöp püspököt a vádlottak padgal, de kevesebb személyes bátorsággal dicsekedhetett. A szószéken, a szónoklatban fenséges lény volt; az alatt s azon kivül mindjárt emberré lett. Legfőbb s maga nemében páratlan egy tulajdona a szónoklat volt, melylyel a magyar szíveket elvarázsolni s magához kötni tudta, a miért őt a nép — mely szintén hallgatni szeretett,— még akkor is egyetlenegy emberének tartotta, midőn a szintén beszélni és önmagát hallatni szerető értelmiség főbbjei Kossuth irányábani hajlamukat aludni küldték.

Kossuthban roppant és fáradhatatlan szorgalom létezett, és munkásság, mely ha jó eredménynyel dicsekedhetendett, magának több hálaadókat szerzett volna, mintsem szerzett ennek azon mutatvá-

jára harmadiknak *Zimándy* és *Zelenyák* mellé. Magyarországnak tulnyomóan buzgó katholikusokból álló népe haragos fölháborodással ül törvényt a triumvirátus fölött. Zimándy és Zelenyák ellen nem kell ujabb itélet ujabb gaztettükért. Ellenben Steiner püspöknek most már sietnie kell, hogy tisztázza magát a sulyos vád alól.

Az egyházi törvényekben kell lenni olyan jogszabálynak, amelynek erejével el lehet kergetni Krisztus oltárától az olyan lelkipásztort, aki nemcsak papi, nemcsak keresztényi kötelességéről feledkezik meg, hanem kivetkezik emberi mivoltából is. A főpásztornak pedig kötelessége, hogy megtisztítsa az egyházat attól a fekélytől, amely gyalázatot hoz reá, pirulásra kényszeríti nyával, mely jelentőségét abban látszott keresni, mintha ő munkálkodna egyedül mindannyiért, s ha ő ezzel felhagyna, minden veszendőbe menendene s a gép állana.

E sorok irója megadja neki a magánélet minden szép tulajdonát, de azt már határozottan kárhoztatja, hogy mindenhol csodálatot gerjeszteni, mindig Nagy Sándor-ként a csomót keresztül vágni, vagy magát Deus ex machiná-nak mutatni akarta. Kossuth pedig örökösen igy viselkedett.

Eszközökről szólván, előbb, ugy látszott, hogy Kossuth embereit, kiket gondolatai kivivására választott, azok közül választá, kik igenlői, helyeslői, hizelgői vagy olyasok voltak, kik heves véralkatuknál fogva az elébbi tulszabad, vagyis a radikál

hiveit és tisztességes papjait egyaránt. *Felszólítom Steiner Fülöp püspököt: itéljen, hogy meg ne itéltessék.*

Steiner Fülöp máris a bünrészesség gyanujával terhelt; a közvélemény figyel reá, eloszlatja-e ezt a gyanut, vagy megerősíti? A magyar közvélemény és első sorban a magyar ifjuság máris jelét adta háborgásának. Vigyázzon püspök ur, hogy a háborgás nyomában olyan vihar ne támadjon, amely veszedelmet zudít ő reá is. A magyar ifjuság nem felejtette el az angol közvélemény példáját. Az angol közvélemény kegyetlen boszut állott *Haynau-n, a vörös hiénán,* a magyar nemzet ellen elkövetett büneiért. A magyar ifjuság máris háborog, boszut vágyik állani a *fekete hiénákon.* párthoz tartoztak. Ezek nyelve többet pergett, mintsem itéletök helyén volt; s azért is eljárásaikban a helyett, hogy eredményt hoztak volna elé, csak zavart és keserüséget okoztak.

Azok közül, kik müveltségük, munkásságuk, beligazgatási tapasztaltságuk által a honban ismeretesek valának, de higgadtabb véralkatuak levén, a nem képzelt, nem várt viszonyok közt eleintén magukat közömbösen viselték és sem nem tolakodtak, sem a hivatalokat nem vadászták; ezek közül Kossuth csak akkor választott, midőn őket már nem nélkülözhette.

Az ő közvéleményét, nagyobb részben a beszédben, irásban kenyeret vesztett sok ügyvéd, hivatalnok, fiatalabb s korlátot nem türő pap, er-

Steiner püspök vigyázzon tehát. Minden rajta áll. Csak ő expiálhatja a haragos közvéleményt. Ha elmulasztja, magára vessen mulasztásának következményeiért. Mert akkor a nemzeti harag számonkérő széke előtt *hárman lesznek a fekete hiénák.*

kölcsben, vagyonban, sőt becsületben is bukottak képezzék. S ez nagy hibája volt.

Kossuth népszerüsége s ugyszólván bálványoztatása a népnél sohasem csökkent. Sőt oly szerencsésnek vallhatja magát, minővel kevés más forradalmi főnök dicsekedhetik, hogy buktának majdnem két év lefolyása után, a független forradalmi főbb szereplőktől komolyan igen keveset birálta-tott, számüzetése, vértanusága pedig ugyis fénykoszoruval diszesíti stb.

c)

Párhuzam Széchenyi István és Kossuth Lajos között.*)

A Hőke Lajos által irt és Szabó Ferenc németeleméri plébános által kiadott „Magyarország ujabbkori Történelme“ cimű munkából egész terjedelem-

*) Mutatványul Zimándy Ignác: »Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt« cimű munkából.

Ha semmi többet, csak e kis töredéket olvassa is el e nagyszabásu történelmi munkából akárki, azonnal tisztába fog jönni, hogy

ben közölt „Jelentés"-ből kiki láthatja Deák Ferenc magasan szárnyaló szellemét s bizonyságot szerezhet ama alkotó erőről, melylyel édes hazánkat az igaz alkotmányosság alapjaira fektetni és fennállását évezredekre biztosítani törekedett azon időkben, a mikor a szabadságára büszke magyart legféltékenyebben őrzött kincsétől: szabadságától és függetlenségétől nemcsak a bécsi kormány, de belellensége is megfosztani iparkodott. Szava „a pusztában kiáltó szava" volt, mert először be kellett következnie egy végtelen rombolásnak, hogy a romkövekből Deák Ferenc a magyar alkotmányosság fényes épületét felállíthassa.

A „Conservativek és szabadelvüek 1825-től — Világosig" Asbóth János „Irodalmi és politikai arcképek" cimű munkája szerint Széchenyi István, mint Deák Ferenc békés uton eszközlendő magyar alkotmányos nagy alkotásainak Kossuth Lajos szenvedélyes, lázas küzdelme vágta utját. Tagadhatlan tény, hogy e korszakban Széchenyi a tettekre ébredés, Kossuth Lajos a szenvedélyes lázas küzdés és az ezt követő rombolás, Deák Ferenc az alkotás emberei.

Hogy állításunkat a tisztelt olvasó még jobban

---

itt sem a hatásvadászat, sem az üres feltünési vágy nem csiklandozza a jeles szerző tollát, hanem tudós higgadtsággal és az okmányok pártatlan mérlegelése által tesz szolgálatot korának és azon tudománynak, melynek élete legjava részét szentelte.

Legtávolabbról sem indokolható tehát azon utcai csapszékbe való, zsidó gyerekek mondvacsinált riadalma, melynek legtiszteségesebb fogalma a »gazembernél«-nél kezdődik.

megérthesse, kötelességünknek tartjuk megvonni a párhuzamot gr. Széchenyi István, Kossuth Lajos s Deák Ferenc között, hogy Kossuth Lajos e kettővel szemben elfoglalt ellentétes álláspontját még jobban kidomborítsuk s kimutassuk, miszerint Magyarország alkotmányos művének megépítésénél ő nem az alkotó, de a romboló elemet képviselte.

A föladat nehéz. Asbóth János „Irodalmi és politikai arcképek" című munkája alapján könnyen megoldhatónak látszik, mert nevezett jeles irónk oly jeles psychologiai tanulmányt nyujt e három vezérszereplőről, melyből a leglaikusabb ész is felfoghatja az ébresztő, alkotó s a szenvedélyes küzdő közötti nagy különbséget.

Jól mondja Asbóth János*): „A mi Széchenyit oly magasra emelé, a nemzet valóságos ébresztőjévé tevé, az abban keresendő, hogy a mit az idegentől vett, az benne magyarrá lőn; tiszta magyarrá tudta tenni s a nemzet szervezetébe beilleszteni mindazt, a mit teremtett. Kossuth örökké a külföldre spekulált nemzeti terveivel, a döntést, a végmenekvést mindig ott kereste; — *kínálta a magyar koronát orosznak, franciának. és hanyatló éveiben annyira jutott, hogy odadobta volna Magyarországot a konföederácio karjaiba is, hogy csakhamar majorizált szolgájukká legyünk azoknak, a kiknek vezetésére vagyunk hivatva ezredéves multunknál fogva.*

*) »Irodalmi és politikai arcképek« 20. lap.

Széchenyi a maga lábára akarta állítani a magyart. Nem akarta, hogy tovább menjen, mint a mennyire a maga lábán mehet, de megmozgatott minden követ, hogy a nemzet ereje magából a nemzetből fejlődjék minél magasabban.

„Továbbá Kossuth idegen, különösen francia földről vett, igaz és hasznos eszmék következtében nem egyszer sokkal tovább ment, mintsem tisztán magyar politika azt megengedhette volna. Soha az önvédelmi harc ugy nem bukik, az ország ugy nem dől össze, ha Kossuth magának a harcnak s az országnak szellemével ellentétbe nem jut, ha a köztársaságot, törpe frakcio segélyével, valóságos államcsiny által, a nemzet és a hadsereg ellenére nem proklamálja; és soha oly végzetes küzdelmekbe nem sodortatunk, ha a haladás érdekeinek előmozdítása mellett kiemelni tudja a konzervativ érdekeket is.

Széchenyi ellenben nem egy drága, kedves eszméjét szorította háttérbe, ejtette el, ha magyar érdekkel ellenkezni látta, Széchenyi szavára állíttatik fel a tudós akadémia és dől meg az ősiség, hull le a jobbágyság lánca és támadnak országszerte a közlekedési eszközök. Kaszinót állít, kezdeményezése meghonosítja a lóversenyt, megélénkíti a sportnak minden nemét, központosítja, megteremti a magyar társaságot. Nincsen neki nagy, nincsen neki kicsiny, nincsen, a mihez ne szólna; és nincsen, a mi virágzásnak ne induljon az ő szavára, nincs, a mi tönkre

ne menjen, ha az ő szavával ellenkezve indul. Hiszen igy ment tönkre, midőn már senki sem hallgatott többé Kassandra szavára, maga az ország is, mely oly példátlan gyorsasággal emelkedett, miglen az ő ügyét leste és kereste. Széchenyinek az volt leggyöngébb oldala, melyre Kossuth megrendítő erővel tudta támadásait intézni, hogy nem volt képes megértetni, a mit a tömeggel megértetni ugyan alig is lehet, hogy vaskövetkezetességének csak egy folyománya lehetett: *mindenkor s mindenben a magyar érdeket szolgálni.*

Kossuth toronyiránt rohant a biztos bukásnak s ez az a következetesség, melyet a tömeg megért és megtapsol. A francia eszmék, a februáriási napok áramlata, mely egész Európát elöntötte, mind szélesebben és szélesebben szította a bizalmatlanságot Széchenyi ellen és a bizalmat Kossuth mellett. Nem csoda tehát, ha az alámerült Széchenyi helyére Kossuth jutott, a ki erőnek erejével uszott az árral.

Széchenyinek egy hibája volt, hogy közjogi viszonyaink sarkkövét, *viszonyunkat* Ausztriával szemben *rendezetlenül hagyta.* Igy tört ki a válság, ez volt romlásunk oka. De volt azonkivül még egy hibája is, tudniillik az, hogy *a szivekre nem tudott hatni.*

Kossuth meg tudta fogni a szivet minden érzelménél, itt hódította meg e lázas napokban a fogékony sziveket. Hiszen a leghitványabb rovar,

már ösztönénél fogva is, jobban vonzódik a melegebbhez, hogyne vonzódnék az ember? Azonkivül volt Kossuthnak még egy természetes előnye is. Széchenyi mágnás volt. Nagy hátrány a magyar közéletben.

Mindenütt, a hol a gentry osztálya ki tudott fejlődni, ez osztály kezébe került a nemzeti hatalom. Következménye volt ez egyfelől a királyi hatalom és oligarchia közötti harcoknak, az „inter duos litigantes tertius gaudet“ elvének: a köznemesség majd az egyik, majd a másiknak fogta pártját, mindenikben a maga érdekét védte.

A fejedelmi helyzetre vergődött Kossuth inkább tartozott azon osztályhoz, melyet szellemi proletáriátusnak szoktunk nevezni. Igaz, hogy aggkorában megszállották még aristokratikus velleitások is. Sokat irt „Kossuthok ősi fészkéről“ és irodalmi udvaroncai sem késtek hizelegni e velleitásoknak, terjedelmes családfát közölvén a „Magyar Ujság“-ban, mely nagy minuciózitással mutatta ki, hogy hány és melyik nagy családainkkal ölelkezének a Kossuth-család férfi- és nő-tagjai. Végre tudjuk, hogy fiaiban éppenséggel praetendensi érzetet nevelt: *a meddig a Habsburg-ház itt van, addig a Kossuth-ház nem jöhet haza.*

Minden arra döl, a merre hajlik. A köznemesség mély érzetével a közszükségek iránt és azon áldozatkész hazafiságával, melyben a többi osztályt mindenkor felülmulta, önként, egyszerre, ugyszólván

egy nap alatt letett minden kiváltságáról, magával egyenjoguvá tette a népnek millióit.

Nem csoda tehát, hogy e döntő osztály egekig emelte Kossuthot, kit a néperő érvényesítőjének tartottak, ki a népben évszázadokon át parlagon heverő erőt, mivel a népből emelkedett ki, értékesíteni tudta.

Hatalmát fokozta korlátlan idealizmusa s az érzelem ama melegsége, mely magába ölelt mindent, a mi csak szeretni való volt. Az ő szózatát hallgatva, érthető volt, miért soroztaték a művészetek közé a rhetorika. A költészet hatásának csodás közvetlenségéből volt valami az ő beszédében, leigázva az elmét. Nem csoda tehát, hogy a demokraciának, a rohamos haladás és a nagy sikerek által élesztett idealizmusnak és utópiának, az erőre ébredés, megifjodás és rajongásnak ezen korszakában, midőn a haza égboltozatján ugy is tornyosultak az absolutizmus, a germanizáció, a lázadás alakjaiban a veszedelmes felhők, Kossuth leszorított minden vetélytársat és rendelkezett a nemzet szivével, akaratával.

Hiába kiáltotta Széchenyi a kétségbeesés kínjai közt, hogy Kossuth politikája alkotni nem, csak rombolni képes; hiába utalt arra, hogy élt vissza Kossuth a nép gyengéivel, hogyan hizelkedik ezeknek. Kassandra szava csak visszatetszéssel és gúnynyal találkozott. Kossuth hatalmának egész sulyával fordul Széchenyinek s elüldözte az oroszlánszivüt a töblingi tébolydáig. Kossuth csillagzata ragyogott

az égen, riadva kelt szavára a magyar; büszke főurak kivonultak az érkező megváltó elé, szellemét követé a nemzet, valamint a zsidók követék egykoron az előttük járó tüzoszlopot, hogy eljuthassanak az igéret földjére. Szózata hadseregeket teremtett. Az aggastyánnak fonynyadt, a gyermeknek zsenge karját megacélozta és a magyar csatázott s győzedelmes csatáival növeszté Kossuth ambicióját. A szabadságszerető magyar nép sikerei elbizakodottá tették, annyira, hogy túlbecsülvén saját magát, a nemzet oszlopának tartotta magát s megrontására tört mindannak, a mi akaratának nem hódolt, becsvágyának ellenszegült.«

22.

Tata, 1898. május 2.

Kedves Ignác Bátyám!

Szabad legyen kedves Ignác Bátyámat figyelmeztetnem, hogy a legközelebb kiadandó, »Komikus lábrugás a nyitott ajtó ellen« sat. cimü röpiratában minden esetre tessék kiemelni, és nyomatékkal hangsúlyozni azt is, hogy a leghirnevesebb tudósaink és iróink egyike: **Beőthy Zsolt,** »*A magyar nemzet irodalmi története*« cimü művében szintén azt mondja **Kossuth Lajosról,** hogy a magyar nép elvakított nagy része azt rovja föl neki **(Kossuthnak)** érdemül, a mi a mások, (Széchenyi, Dessevffy, Deák sat.) érdeme.

Ugyanazt hirdeti tehát a tudós Beőthy Zsolt, nemcsak az említett jeles, széles körökben elterje-

dett művében, hanem a nyilvános tanszékéről is, a mit kedves Ignác Bátyám a „*Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt*“ cimü munkájában, hiteles okmányok alapján bevítatott.

És ha ez igy van, akkor miért nem találkozik a feldühödött lármázók között senki, a ki a jeles tudóst: **Beőthy Zsoltot** — — — „*legazemberezze,* — — *hazaáruló*“ cimmel megtisztelje!? — — —

Hja paraszt, ez már más! — —

Beőthy Zsolt protestáns vallásu tudós, Ignác Bátyám pedig — — — — — — — **katholikus pap**!!! — — —

Fogadja bátor, férfias föllépéseért, elszánt küzdelmeért, keresztény türelemmel viselt mártiromságaért őszinte tiszteletem s nagyrabecsülésem kifejezését. —.—

23.

Kaposvár, 1898. május 10.

Főtisztelendő Plébános Ur!

Kigyót, békát kiáltanak, **Apponyival** együtt! Főtisztelendőséged ellen, én pedig azt mondom, hogy ők a kigyók, békák.

Hát mit, és miért kiabálnak oly eszeveszetten ezek a zsidó gyerekek! hiszen önnek történészi higgadtsággal irt könyvében *még pikántság sincs,* a mely pedig a mostani megromlott és elzsidósodott világnak okvetlenül kell! — — —

Hát ha épen e „*pikántság*“ hiánya miatt förmedtek föl oly vadul?! — — —

Ha „*pikántság*“ kell nekik, hát im itt van:
„Romlásnak indult hajdan erős magyar,
„Nézd, a hős Árpád vére **zsidóra** fajul! —
„Nem látod a boszus Egeknek
„**Rút zsidait** nyomorult hazádon?!

— — — — — — — — — — — — — —

24.

Nyitra, 1898. május 20.

Főtisztelendő Ur!

Nem olvastam Kossuthról irt művét. Nem telik politikai könyvekre. Elhatározását dicsérem, hogy szembeszállt az előitélettel és kissé megtépte a „szent“ (?) öreg fejére nem illő koszorut.

Azon nehány sorból, miket a H. Páter közölt a műből, azonban azt veszem ki, hogy ftséged nagyon is szeliden bánt el az illető uri emberrel. Mert bizony jellemén is sok a kifogásolni való. Stampfl K. kiadásában megjelent Kossuth Lajos életrajza. Az iró tisztelője neki, és mégis kénytelen elismerni, hogy mint fiatal ügyvéd, gondolom, gróf Szirmaynénak elverte pénzét, a grófnőt valami finnyás levél közzétételével compromittálta; ezért a megyéből pusztulnia kellett. — Gróf Széchenyi István „Kelet Népét“ egyenesen Kossuth Lajos ellen irta. Vádolja, hogy a hazát forradalomra viszi; — ő, ki egy fagarast, teljes életében nem áldozott a haza oltárára, a birtokos osztály ellen uszítja a népet stb. —

Grünwald Béla, Uj Magyarország n. művében

említi, hogy Kossuth parlamentárizmust nem akart, Eötvöst és nehány társát, kik eme eszméért küzdöttek, nevette; csak később, midőn látta, hogy ezen eszme hódít s általa népszerü lehet, ragadta kezébe az azelőtt gunyolt zászlót.

B. Orczy Gyula, nehány év előtt a Magy. Államban irt nehány cikket Kossuth Lajos jellemzésére; említi, hogy az országgyülésen, a pragm.-sanctiora hivatkozva, vitatja, miszerint az ország köteles sereggel védeni a királyt, midőn örökös tartományaiban megtámadják. Két hét mulva ugyanott a segélyt megtagadja. — Midőn már a kormányzóságról lemondott, tehát privát ember volt, Szemerét és gróf Batthyányi Kázmért küldi az orosz főhadiszállásra és a magyar koronát felajánlotta az — orosznak.

Ebben látok sok szemtelenséget; de semmi hazafiságot.

Isten éltesse ftségedet! Erősítse a farizeusok elleni küzdelmében! Kiváló tisztelője.

25.

Esztergomfőegyházmegye, 1898. május 26.

Főtisztelendő Plébános Ur!

Azon undok hajszák, melyet egy szervezett banda Főtisztelendőségednek, *két év* előtt megjelent könyve miatt, becses személye ellen *most* látott jónak megindítani, hogy népszerüségének hervadt virágait felfrissítse, az egész közvéleményt a Kossuth-ügy iránt fölkeltette. Népünk már régóta jóllakott Kossuthtal, mert az általa propagált liberális eszmék

koldusbotot nyomtak a kezébe. Undorral fordulunk el a mostani állapotoktól, melyeket teljes joggal az 1848 kifolyásának tartanak. Igen érdeklődnek Főtisztelendőségednek könyve iránt, azért nevükben kérem, kegyeskedjék úgy az előbbi, mint a nemsokára megjelenendőből részükre néhány példányt megküldeni, igen hálásak lesznek érte.

Magamat Főtisztelendőséged szives jóindulatába ajánlva, maradok igaz tisztelője.

26.

L. I. Chr.! Zólyom megye, 1898. május 24.

Krisztusban szeretett Testvér!

Igen tisztelt Uram!

Ezennel becses tudomására hozom, hogy legközelebb kiadandó érdekes művére „Komikus lábrugás a nyitott ajtó ellen“ én is előfizetek.

Sziveskedjék tehát annak idején a könyvet számomra beküldeni és én az 1 frt előfizetési összeget azonnal elküldöm Főtisztelendőségednek. Egyúttal kérem, ha van még „Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt“ c. művéből, sziveskedjék számomra egy ingyenpéldányt küldeni. ***A néppárt ugyan kárhoztatja, de én igen is időszerünek és hasznosnak találom az ily hivatlan és Istenként imádott hősök leálcázását. Fiat lux!!!***

Midőn irodalmi működésére Isten bő áldását kérem, maradok tisztelettel Krban szerető testvére.

27.

L. I. Chr. Szombathely, 1898. május 25.

Főtisztelendő Uram!

Midőn bátorkodom kérésemmel alkalmatlankodni, mindenekelőtt legyen szabad üdvözölnöm Főtisztelendőséged nemes és rettenthetlen bátorságát, melylyel, nem törődve a viszonyok mostohaságával, szembe mert szállni a történelem meghazudtolóival s feltárni a világ előtt annak az embernek a működését, a kit — nem tudom, minemü machináczióval, — feltoltak Magyarország nemtője gyanánt! Jó, hogy a dolog oly nagy port vert, legalább mindnyájan érdeklődünk iránta.

A „Magyar Néplap" hirdetése ismeretes Főtisztelendőséged előtt; miután azonban ez visszavonatott, azért, azon reményben, hogy a hirdetett könyvet Főtisztelendőségedtől az ugyancsak ott hirdetett feltételek alatt megkaphatom, vagyok bátor kérni, kegyeskedjék *5 példányt* cimemre küldeni és én az egy forintot azonnal befogom szolgáltatni; vagy szíveskedjék tudósítani, ha kérelmem teljesíthető; s én akkor ugyancsak a nevezett egy forint összeget leszek bátor előre beküldeni.

Ezen alázatos kérelmem ismétlésével vagyok Főtisztelendőséged igaz tisztelője s Krisztusban legkisebb testvére.

28.

Mezőtelegd, 1898. május 30.

Főtisztelendő Plébános Ur!

A Kossuth a világ itélőszéke előtt munka elolvasása által jó szolgálatot tehettem az ügynek, többeket felvilágosítottam az ellenséges elemek esztelen támadását illetőleg. Vakon támadják a jeles művet, anélkül, hogy ismernék, olvasták volna.

Teljes tisztelettel vagyok Főtisztelendőségednek sat.

29.

Kőrös, 1898. május 31.

Kedves Öcsém!

A mióta ismerem, mindig bátor szókimondó embernek ismertem, eddig kiadott művei, országgyülési szereplése azt igazolják. De már azt mégsem mertem volna föltenni Önről, hogy, dacára a Kossuthék és azokat majmoló pigmeusok által Ön ellen országosan szervezett hajsza és fenyegetés dacára, egy uj könyvvel rá duplázzon a nagyszájuak hadára, a kik gyalázatjára népünknek neveletlenül, kanász módra bántalmazták Lepsényit, pedig ez nem irta, hanem csak hirdetni akarta Ön könyvét.

Hogy mi fog történni, ha Önnek hirdetett uj könyve megjelenik, alig képzelem, — de azt érzem, hogy kiadásához nagy lelki erő s bátorság kivántatik — mindamellett félek a brutalítások bekövetkezésétől.

Édes Öcsém, igen kérem, ha van fölösleges példánya a veszedelmes könyvből, küldjön egy példányt, hogy ismerjem meg, ugyszintén a sajtó alatt levőből is.

Igazán kiváncsi vagyok megtudni — hiteles-e, hogy hirhedt jegyzője **„Gyurinka"** nevet viselt.

Isten Önnel — — —

30.

Budapest, 1898. május 14.

Tisztelt Barátom!

Egy fontos adat került a kezeim közé, a melyet a legközelebb megjelenendő röpiratodban nagyon találólag fogsz fölhasználhatni. ***Perczel Mór*** *nevezetes beszéde ez, a melyet Perczel 1868. évben* ***Kossuth Lajos ellen!*** *tartott.*

Itt a mellékletben küldöm neked eme figyelemre méltó, téged, s Kossuth elleni bátor föllépésedet fényesen igazoló beszédet, egész terjedelmében.

Hadd lássa a bután tomboló elzsidósodott tömeg, hogy neked igazad volt és van. — — — — Hadd lássa, hogy oly *„hazaáruló gazember"* mint te vagy, **Perczel Mór is volt;** miután ő ép ugy itélte el **Kossuthot,** mint te! — —

Ime, itt közlöm *Perczel Mór* nevezetes beszédjének főbb kivonatát:

A budapesti »honvédegyletnek« 1868. március 29-én tartott közgyülésén Percel Mór tábornok által mondott beszédnek kivonata.

a) 10. old.

„Amint az alakuló bizottmány gyülésében kijelentettem, két veszedelem fenyegeti a hazát: a lelkiismeretlen kuruzsolás s az ez által költött babona egyrészt; másrészt a reactió emberei, kiknek nyilatkozatát most Bécsben hallottuk. Akkor is kimondottam, hogy Scilla és Charybdis közt evezünk, kimondottam, hogy nem hagyom magam eltántoríttatni azon ösvényről, melyen állottam, haladtam a mai napig, (éljenzés). Nyiltan mondjuk ki a szót: **ők Kossuth Lajosban esküdnek.** (Hosszas éljenzés a baloldalon).

b) 11. old.

A mint az országgyülésen is kimondottam, ez volt arany korszaka nemzetünknek. Páratlan, nemcsak hazánk ezeréves történetében, de mondhatom Európa bármelyik nemzetének legjelesebb eseményei között. — Amint országgyülési beszédemben is kimondottam, ez nem egy ember műve volt; **nem Kossuthé,** nem az enyém, ki vele 1848 előtt karöltve jártam, egy zászló alatt küzdöttem; nem egy, hanem sok száz hazafié, kik közül többen minket megelőztek, akiktől, én és **Kossuth is,** tanultunk. (Igaz, éljenzés.)“

c) 13. old.

„És kérem, nem az osztrák ellenséggel, nem Jelasicscsal volt nekem a legnagyobb bajom, hanem azzal, hogy a hazának nem egy legjelesb fia, kétségbeesve, feladta az ügyet. És azok közt, kik feladták az ügyet, kik még Pesten sem maradtak, mint kötelességük lett volna, hanem ellenkező irányban mentek, — **azok közt Kossuth volt, ki Szegedre ment.**“

d) 13. old.

„Ha áruló volt Görgey, akkor Kossuthnak a történész nem adhat más nevet, mint hogy a leggyengébb és **legnyomorultabb kormányzó volt a világon, vagy hogy maga is áruló volt.**“

A hires angol történész Goldsmith, midőn a világon uralkodó hires nagy római nemzet történetét leirja, azt mondja: „*Egy ország, mely tudatlanságban sinlődik, az mindenféle imposztornak játszi bábja, és legbővebb aratást igér a kuruzslóknak.*“

e) 13. old.

„Látok e gyülekezetben egy egyént, ki 18 éven át nem mondott mást, mint a legerősebb szitkokat Kossuthra. Ezen egyén ugyan furcsán tért meg, most leghűbb pártolója! (Sréter Lajos: mindig voltam és leszek! Mert rám céloz! — Zaj. Találva érzi magát! Igaza van Percelnek, éljen!)

Furcsa, hogy mig 18 éven át külföldön Kossuth teljes hátalommal kezelte ügyeinket, addig mindig

gonosz ember volt: most, midőn Percelt az isteni gondviselés bevitte honába és az egész nép őt pártolja, akkor nem Percel, de Kossuth a hazafi! (Éljen Percel!)«

f) 14. old.

„Elveszett minden, elveszett a haza; és Kossuth azon egyént, kit most mindnyájan, ő s az ő emberei árulónak neveznek, de kit akkor nem neveztek annak, dictátornak nevezte ki: és **Kossuth elhagyta a hazát, gyáván hagyta el!** (Ugy van! nagy zaj.) Nem maga a muszka, ki későn jött, csigaléptekkel gyanusan haladva előre, vesztette el a hazát: **hanem maga hazánk legünnepeltebb embere.**“

g) 14, 15. 16. old.

„Midőn a török kormány Sumlában engem az összes emigratió főparancsnokául nevezett ki, ismét hozzám jött, mondván: hogy ő a kormányzó; ekkor azt mondám neki: „*Kossuth! nem vagy te kormányzó, letetted hivatalodat és pedig oly körülmények közt, melyeket iparkodnod kell, hogy Isten és ember elfeledjen.*« Kértem, hogy térjen meg, mondám neki, hogy most kezdeni conspirálni, e szegény, kinpadon heverő, elvérzett nemzetben tusát idézni fel, valóságos bün és vétek. Voltál kormányzó Kossuth Lajos pár hónapon át, de nem vagy, s nem leszesz többé soha! (Ugy van, igaz, nem kell!)

És a nemzet 18 éven át, mert nem volt világosság, sötétség uralga s nem láthatott, Kossuthban

esküdött; az egész világ Kossuthot ünnepelte. De minő hatalma van az igazságnak, megmutatta a köztem s közte való viszony.

18 éven át kezelte ő a nemzet minden ügyeit, minden ő benne volt központosulva. Én visszavonultam, nem gátoltam cselekvéseiben, bár némelykor kész lettem volna hazám javára szintén közreműködni; de nem tetszett nekem az eljárás, melyet ő követett, s visszahuzódtam. S kinek lett igaza? Nem sült-e fel 18 éven át, minden cselekvésében, nem vallott-e kudarcot minden tettében?

Hát megmentette a hazát? (Felk.: soha se!)

Ott volt Magenta, Solferino, ott a milliók, miket az olasz kormány és más hatalmak adtak kezébe; tudott-e valamit tenni a hazáért? Nem, hanem elfutott Olaszországból, mint hajdan Szegedről!

Milliók voltak kezében, vett hajókat, ágyukat, vett fegyvereket, s elpazarolt mindent haszontalanul.

Bele akart avatkozni Amerika ügyeibe és szégyentelve Schmidt álnév alatt szökött meg Amerikából.

Angliában volt 10 éven át. Egykor, ott gyalázván Ausztriát, azt mondá: Markomban tartottam Ausztriának és a dynastiának sorsát, de — ugymond — megmentettem. — És az angol, mert nem buta nép ám az, nem megvesztegetett nép, az angol csakhamar kiismervén, kivel van dolga, azt mondá neki: „Ha csakugyan igaz, hogy az osztrák 300 esztendeig sanyargatott benneteket, és 48 és 49-ben

annyi gonoszságot követett el ellenetek, és te csakugyan messiása vagy Magyarországnak, micsoda otromba ember voltál hát, hogy mégis megmentetted, s kívánod, hogy mi segítsünk oly otromba embereket, mint ti vagytok!«

Más alkalommal pedig igy szóla: „Mily nyomorult, mily gyenge ez az Ausztria, szégyen, hogy ti angolok vele szövetkeztek. — Ez a krimi háboruban volt, — de ha ti ezt teszitek, ha Ausztriával szövetkeztek, én kijelentem, hogy az orosznak adom át inkább nemzetemet, mintsem hogy e szövetséget engedjem.«

És mit mondtak az angolok? „Ejnye te hóbortos ember, ha csakugyan oly gyenge azon Ausztria, hisz akkor előbb-utóbb bizonyosan meg fogtok tőle menekülni; tehát te csupa boszuból akarod nemzetedet azon óriás medve körmei közé játszani?!«

Mit tesz Kossuth Lajos Angliában? Két izben bankót nyomatott; bele kerültek tán 3—400 ezer frtba, mert sokat nyomatott. Azokon a bankókon ott volt Kossuth Lajos képe, és lábainál Ausztria és rájuk irva vala „Sic semper tyrannis.« Ő merészlé ezt mondani, ő merészlé, ki háromszor menekült a vész elől s végre az országból is kiszökött. És mit tett még? Ismét ágyukat és fegyvereket vásárolt, — mert szép summákat adtak ezen mártyrnak kezébe, — és küldé azokat Oláhországba, Szerbiába. Képzeljék most bajtársaim, ha csakugyan betör 59 és 66-ban a porosz és olasz Magyarországunkba, és

azonkivül valami 50 ezer oláh és szerb Erdélybe, azok a mi részünkre gazdálkodtak volna-e? Igen a magukéra! — Határozotton kimondom, hogy midőn Kossuth ezt tette, **a legnagyobb árulást követte el Magyarországon!**

Mi történt 10 év után? Annyira vitte a dolgot, hogy midőn Schmerling a február 26-iki alkotmánynyal örvendeztette meg Ausztriát, akkor az angolok, kiknek annyit beszélt, azt mondák, hogy hát miért nem mennek a magyarok a Reichsrathba?

Ez volt működésének gyümölcse. Erre Kossuth szépen ott hagyta Angliát, elköltözött Olaszországba.

Szeretett bajtársaim! 1866-ban ismét kinálkozott alkalom a haza megmentésére. — Milyen nevezetes és tekintélyes volt a magyar ügy, mutatja az, hogy 1866-ban a porosz kormány 5 millió frankot adott a magyaroknak, hogy mentsék meg a hazát. És megmentetett-e az?

Nem! Összevesztek egymással azok, kik az összeget kezelték s elsurrant a kedvező alkalom. Gyalázat érte ügyünket, hogy pirulnunk kellett azokon, mik történtek.

És ekkor azon egyén, ki felelős mindenért, mi 18 éven át a külföldön történt, azon egyén merészkedik előállni s az országban szemrehányásokat tenni, — hogy e szegény kinpadon hevert nemzet, midőn alkalma nyilt, leszállt a kinpadról s kilépett a börtönből, melynek ajtai megnyiltak?!

Ki ne ismerné Deák Ferencnek március 28-iki

beszédét? És Deák Ferenc, a 32, 36, 39 és 40-iki Deák, kit Kossuth maga Waschinghtonnak, Európa legnagyobb emberének mondott, a 61-iki Deák, kit egész Európa tisztel és becsül, **ki ama nevezetes felirata szerkesztésével mindazt, mit Kossuth elrontott, Európa előtt rehabilitált;** Deák, hazánk legönzéstelenebb embere, ki mindenesetre ép oly jeles szónok, mint Kossuth, de véghetlenül következetesebb és bölcsebb nálánál; ugyanazon Deák Ferenc, szintén a béke, a kiengesztelődés, a megbocsátás ösztönétől vezéreltetve, mit mondott márc. 28-án? Dicsőitést szavazott Kossuthnak az 1848-iki reformszerzésért, mely, őszintén megvallom, s neki szemébe is mondom, még a valón is tulment. És az egész országgyülés éljenzéssel helyeselte Deáknak ezen lépését. **És mit tett Kossuth? Párisból irt levelében a lehető legnagyobb szeretetlenséggel, a legnagyobb szemtelenséggel, mit valaha ember elkövetett, ... mint egy büneinek súlya alatt eszétvesztett ember, megmarta azon kezet, melyet néki Deák nyujtott!**

Midőn én magam bejöttem az országba, midőn a nemzetnek zöme, s honvédtársaim üdvözölték multamat, nem Kossuthéval együtt, hanem mint önállót, magamat; mikor a nemzetnek majdnem minden osztálya azon zászló alá csoportosult, melyet Jókai lapjában lefestett: **akkor Kossuth ur és az ő emberei ilyeket tesznek! Ha a legkisebb hazafiság lett volna keblében, nem irta volna**

ezen eszelős, meggondolatlan, lázító leveleket, hanem megszállva magában, örült volna, hogy elvégre világosság van Hunniában, hogy a nép kezdi ismerni a multat.

De ő nem ezt tevé. Hanem ő és fiai azt mondák, hogy nemhogy be szabadjon jönni egy hazafinak, de **áruló az, ki bejő az országba.** Még utoljára **őrültségében megátkozta a 67-ben történteket!** — és átkozni merészelt engem, s a mit én nemzetemnek 8 hó alatt tettem!

És mit kiáltoznak ők, uton utfélen azok, kik benne esküsznek. Hogy Magyarországban nincs szabadság, hogy Magyarország elveszett 67-ben. — Elveszett 48/49-ben, de nem 67-ben!«

h) 17. old.

»*Itt igenis Kossuth személye van a játékban, és azon vétkes izgatás, melyet néhány ember merészel kezdeni, mely ha többségre jutna az országban, lehetlenné tenné bármely hazafinak a szent ügy mellett a további küzdelmet. — El kellene szégyenlenem magamat, kiszökném ez országból, ha valaha ilyesmi uralomra vergődnék!*«

31.

Főtisztelendő Plébános Ur!

Engedje meg, hogy az alábbiakban főtisztelendőséged figyelmét egy igen fontos körülményre felhívjam:

U. i. Családunk birtokában van már 36 év óta egy kézirat, melyben Kossuth Lajos nyilvános szereplése egy — azon kor elsőrendű capacitása tollából eredő elfogulatlan itélettel biráltatott el. Az eredeti kézirat 68 oldalon át foglalkozik a 48—49. forradalom kitünőbb alakjaival, mindegyikről versben adja sikerült jellemrajzait, hiven a kézirat cimének megfelelőleg, mert a munka cime: „Lombok és tövisek, forradalmi jellemképek 1854. Páris.“ Irta Szemere Bertalan, a független magyar miniszterium egykori tagja.

Igen érdekes adatokat tartalmaz különösen a „Magyar korona“ és Kossuth Lajos-ról adott jellemfestés.

Álljon itt egy rövid ismertetés a II. részből.

Kossuth Lajos.

Lelked vitorlája volt büszke hajónknak,
Ragadni tudtad azt de nem kormányozni,
Vezérnek való nem valál csak szónoknak,
A vészbe bevittél s nem tudtál kötözni.
Látszatra vagy nagy csak, gyenge valósággal,
Mint a hegy mit légben üres felleg csuszál,
Pompásan lebeg az roppant alakjával,
De a vihar első lehelletére elszáll.
Munkás valál de nem valál bátor sem mély
Törtél a trónuson kivül a fajokkal,
Balsorsban csüggedtél, jóban valál kevély,
Harcot a fajokkal kezdtél s a zsarnokkal,

Vállára mint tribunt emelt a nép téged
S oda jutván hitted, hogy már Ura lettél,
Házad vált *udvarrá, trónná* polgárszéked,
S élni, s szólni király módjára kezdettél
Bocsáthatlan bünöd, hogy te a hatalmat
S hirt jobban szeretted, mint szeretted honod
S alapul nézted a magyar állodalmat
Hogy ezen ragyogni állíthasd fel szobrod.«

Ezek után szeretném tudni méltóztatnék-e a fönnevezett kéziratot tőlem átvenni, hogy azt főtisztelendőséged jobban értékesíthesse?

Megjegyzem, hogy az „Ország-Világban« egypár nyomtatásban is már megjelent.

Igy Széchenyi Istvánról és Szemere Bertalanról (önéletrajz) 1896. I/2. — 2. számban.

Becses válaszát kérve, magamat szives figyelmébe ajánlva maradok

kész hive:

(Somogy-megye.) *S. B.*
róm. kath. kántor-tanitó.

32.

Budapest, jul. 21.

Tisztelt Barátom!

Hallatlan dolog történt ma Budapesten. Rudnay Béla főkapitány letartóztatta Alsó-Szilvásy, Gaal Ferdinandot, csak azért, mert a te irodalmi munkádat: *Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt,* Budapesten terjesztette.

Ezen páratlan önkényre én, mint a nevezett Gaal urnak ügyésze, rögtön adtam be a főkapitányságnál beadványt, a melyben kiemeltem s előadtam, hogy nincs törvény Magyarországon, mely nyomtatványok tartását tilalmazná, **tehát Gaal Ferdinandnak csak nem lehet bünül fölrónvni azt, hogy oly könyvet találtak nála, mely a király és trón iránt való hűség ápolását, a dinasztikus érzelmek növelését tüzte ki célul; annál kevésbbé, mert a dinasztikus érzelem fejlesztése, a magyarság létkérdése, s a magyarság fönmaradásának majdnem egyedüli biztosítéka, ha királyához hű.**

Kiváncsi vagyok a főkapitány végzésére, **ki a dinasztia érdekében irt jeles munkád** tartását s olvasását bünnek bélyegezte.

Nem elkobozni, elnyomni, hanem lehetőleg terjeszteni kellene, hivatalból is, oly könyveket, melyek a **dinasztikus érzületet ápolni, erősíteni iparkodnak,** ilyen pedig első sorban a te **Kossuth ellen** irt könyved. Mit gondoljunk tehát azokról, akik azt üldözik, ócsárolják, gyalázzák?!

Hazafiui üdvözlettel

Dr. R. G.

33.

Herkulesfürdő, 1898. jul. 29.

Főtisztelendő Plébános Ur!

A „**Kossuth Lajos** a történelem itélőszéke előtt“ című becses művének elolvasásánál eszembe jött **Szemere Miklósnak** legujabban megjelent „**Ideál**“ cimü talpraesett röpirata, a melynek 25. lapján ez áll: „*Csodálatos időket élünk, tényeket elferdíteni, letagadni, más szinben tüntetni föl, képzelt tényeket kigondolni s valódiak látszatában tárni föl: mindez szabad, helyes, tanácsos, kivánatos, csakhogy elérhetővé legyen a cél: t. i. a közvélemény tévutra vezetése.*“

Ezek szóról-szóra ráillenek a zsidó perfid zsurnalisztika ama fékvesztett kifakadásaira, a melyekkel ez Főtisztelendőséged becses személyét úgy mint történelmileg értékes művét elhalmozta.

Ez szomorú, kétségbeejtő valóság.

Itt radikális orvosság kivánatos, sőt elkerülhetlenül s elodázhatlanul szükséges, a melyet a magyar törvényhozás vajmi könnyen megtalálna, ha kimondaná s törvénybe igtatná, hogy Deák Ferenc nyilatkozatának megfelelőleg **irni** *ezentul csak azt szabad, a* **mi igaz** *s hogy úgy mint a szövetséges Németországban, nálunk is, zsidók ne lehessenek történettanárok, mert meghamisítják a történelmet.*“ (Lásd **Szemere Miklós** Ideáljának 33. lapját.)

Igy, csak is igy lehetne segíteni a bajon. Vajha ez történnék mielőbb, mert különben elveszünk.

Kitünő tiszt — — — — —

34.

Egy művelt urnő levele.

Abbazia, 1898. jul. 20.

Főtisztelendő Plébános Ur!

A Kossuth Lajos ellen irt könyvét köszönettel megkaptam s nagy kiváncsisággal már el is olvastam.

Asszonyvélemény csak az enyém az bizonyos, de úgy hiszem, mégsem **olyan ostoba,** mint azoké, akik önt szidják, a nélkül, hogy a könyvet, amint ezt ők maguk *után* bevallják, olvasták, vagy csak látták volna!!!

Nem ön irta **Kossuth Lajos** hibáit, hanem **Dessewffy, Kemény, Mészáros, Asbóth, Szemere, Percel** sat.

Hogy ön levonja a következtetést?! — — Én Istenem! teszi ezt sok más is, erősebben! de persze anélkül, hogy a zsidókat is támadná, s ezzel rámutatna alaposan a bajra, mint ezt ön tette!

Ott, a hol az érdekes könyve végén a nagy iparról, a társadalom molochjáról, szól, szinte kedvem volna önt megdicsérni, s megis tenném, ha tudnám, hogy egy gyarló nő itéletére ad valamit a tudomány s irodalom dolgában.

Honleányi üdvözlettel stb.

35.

Erdélyi Gyula nyilatkozata a Buda és Vidéke cimü lapjának f. é. augusztus 1. számában:

Évforduló.

A „*Buda és Vidéke*"-ben 1897 julius 25-én a következőkben ismertettem Zimándy Ignác könyvét: *Kossuth Lajos a világtörténelem itélőszéke előtt:*

„Zimándy Ignác új könyve. — Zimándy Ignác Török-Bálint község plébánosa nagy hatásu „*Ébresztő hangok*" cimü művének XIV. kötetét adta ki. A most megjelent tartalmas kötet veszedelmes kérdést bolygat meg, a *Kossuth-kultuszt.* A ki erről ir, az nem követ el népszerü cselekedetet, ha még oly higgadtan és annyi tanulmánynyal, annyi tekintély nyilatkozataival érvel is, mint Zimándy Ignác. A „*Buda és Vidéke*" nem hagyhat említés nélkül oly irodalmi eseményt, mely itt körünkben merül fel. Mi nem politizálhatunk, tehát csak mint eseménynyel, egy könyv megjelenésével foglalkozhatunk.

Zimándy Ignác nagy szorgalommal gyüjtötte össze Kossuth Lajos életének adatait és azokat a véleményeket, miket Széchenyi, Kemény Zsigmond, Szemere Bertalan, Dessewffy, Görgey, Deák Ferenc, Vukovich stb. mondottak, és azokat egészszé füzte élénken és érdekesen, ugy hogy Kossuth Lajos tisztelőit sem háborítja fel. Az más kérdés, helyeslik-e és nem-e szül sokaknál rossz vért. A könyv meg-

jelent és nem lehet tagadni a nagy tanulmányt, sok olvasást és sok helyen a kornak alapos rajzát s mindvégig az érdekességet.

Zimándy Ignác akár tetsző, akár nem tetsző dolgokat ir, meg ha a dolgok sokakra nézve ellenszenvesek is, mindig iró számba jöhet, mert gondolatai, eszméi vannak és azokat élvezhetően adja elő. A biráló — hiszen lesznek e könyvnek birálói — is megboncolhatja azt jobban, de egy egyszerü ismertetés csak ismertetés és a mi keretünkbe csak az ismertetés tartozik. A könyv megjelenését jelezzük. Az iró nézeteit akár irjuk alá, akár nem, a munka értékéből semmit le nem von s az egy gondos, jól megirt irodalmi tanulmány, ha irányát nem fogják helyeselni is. Az *Ébresztő Hangokban* ezenkivül a legégetőbb társadalmi kérdéseknek hazafias lendületü megbeszélését találjuk, nagyon sok elfogadható indítványnyal.«

A könyvet kivülem többen elolvasták, tisztességes, becsületes jó hazafiak és nem botránykozott meg rajta senki. A könyv, a tartalom nem változott, csak az emberek hangulata. Ha ennek a könyvnek hazaárulás lett volna a tartalma, ugy a „Buda és Vidéke« nem emlékszik meg arról és nem közöl belőle mutatványokat.

A „Buda és Vidéke« előkelő és hazafias olvasó közönsége közül senkinek nem jutott eszébe, hogy az ismertetésért se a megjelenéskor se a megjelenés után felszólaljon. Egy éve épen, hogy a

könyv megjelent. És ma országszerte elégetik és iróját hazaárulónak, Kossuth rágalmazójának nevezik. Az eseményeket valóban furcsán rendezi a sors. Miskolcon leleplezték Kossuth Lajos szobrát és szobrot állítanak Szemere Bertalannak, kinek Kossuth Lajosról irt véleményét Zimándy Ignác könyvébe felhasználta. És mikor ennek a véleménynek irójának szobrot emelnek, kikelnek Zimándy Ignác ellen, ki azt idézte. Széchenyi István szobra, emléke áll rendületlenül s azt, a ki e nagyság szavait leirja, megbélyegzik és Kossuth Lajos gyalázójának nyilvánítják.

Nem célom nekem, hogy Zimándy Ignácnak akár fogadott akár fogadatlan prókátora legyek. Megfelel ő majd saját magáért legújabb érdekes könyvében, de az idők változandóságáról mégis elmélkednem kell, miután én a könyvet t. i. a magyar kiadást olvastam, ismertettem, s álláspontomat meg kell védenem.

Egy sajátságos tünettel állunk e könyv ügyénél szemben. Utcákon, lapokban, vendéglők törzsasztalainál, egyletekben, politikai pártkörökben halljuk, hogy itélik el Zimándy Ignácot, mint Kossuth Lajos rágalmazóját, irnak a kormányhoz, püspökhöz, primáshoz, hogy itéljék el, mozdítsák el Zimándyt, deportálják, vagy legalább küldjék déficientiába. És végül kitünik, hogy az *itélethozók* a könyvet nem olvasták. A székesfehérvári olvasóegylet elégeti a könyvet; „*ami különben ott volt könytárában, de senki*

sem olvasta.« Hogy lehet hozni itéletet a felett, a mit nem olvastunk, az érthetetlen. Hogy a „Buda és Vidéke« közönsége itéletet hozhasson, figyelmeztetjük hirdetési rovatunkra, melyben a szerző könyvét olcsó áron hirdeti. Tessék elolvasni és megitélni, nem-e igazat irtam-e én a „Buda és Vidéke« 1897. évi julius hó 25. számában?

A Jézus Krisztust megbirálta sok atheista, és a Jézus Krisztusnak és hitének ereje csak erősödött és hatásában izmosodott. Támadják, ingatják napról-napra és mégis itt van az ő országa ebben az országban is.

Kossuth Lajos sokak szivében él és fog élni s nem lett kisebb Zimándy könyve által. Kicsiny hitü tisztelője az Kossuth Lajosnak, ki őt a birálattól félti. A nagy embert bemutathatják egész élete pongyolájában, az nagy ember marad, az igazi nagyságot a történelem, az idők folyása nagyobbá teszi. Maga Zimándy is kimondja könyvében, hogy ő nem akarja Kossuthot kisebbíteni. Miért olvasnak valakire más szándékot, mint a mit szándékozott?

Ez a politikai- és sajtó-divatok felületessége. A sajtó ma fölemel, holnap leránt valakit minden alap nélkül. A közönségből kinevelte az önállóságot. Kevés az önálló vélemény. Az ujság irta, el kell hinni. Az ujságok a sajtó boszorkány konyhájában a legtöbbször furcsán készülnek és sok érdekességet szül a felültetés, tájékozatlanság. Hallják a füvet nőni akkor is, mikor nem nő. A vezércikkben tün-

döklik egy jól értesültség, mit az apró hirek között burnótoznak vissza.

Kossuth Lajos halála után a *Magyar Hirlap* sok pongyolaságot irt róla és a Magyar Hirlapot nem égették el, szerkesztőjét sem a rágalmazás sem a hazaárulás vádjával nem illették, *mert olvasták,* Zimándyt elitélték, *mert nem olvasták.*

Azok a könyvek, melyekből Zimándy munkájában adatokat használt, ismeretesek, meg vannak több könyvtárban, a Nemzeti Muzeum könytárában is. Kiváncsian várjuk, hogy a kultuszminisztert fogja-e kényszeríteni a sajtó, hogy ott ezeket máglyán égessék el. Azok, a kik irták, a nemzet halhatatlanai és nagyjai közé vannak iktatva, kiváncsian várjuk, fog-e a sajtó izgatni arra, hogy a halhatatlanságból kitöröljék őket. A meghalt nagy lelkek és jellemek ez élő szobraihoz fogják-e oda vagdaltatni a rágalmazás és gyalázat vádját? Ha Zimándyt, ki a kortársak véleményét könyvében adatul használta, elitélik, nem semmisítik-e meg a történelmet, nem-e fogják Kliót, a történelem muzsáját, céda hazug nőnek nyilvánítani? Vajjon nem-e döntik le ezeket a nagyságokat, nem-e tépik ki a történetnek azt a lapjait, melyekre ezek irták nevüket. Ezek után a *nem olvasóktól* el lehet várni, hogy proscribálják a halhatatlanokat. Vagy nagy emberek voltak ezek, vagy nem? Ha igen, ha szavuknak és a történetnek súlya van, illessék ezeket a rágalom vádjával, s nem az ő elveiket és pártérdekeiket, börzeérdekeiket követő

nagyok becsületét rabolják el és verjék végig azokat, kik Széchenyi billikomából megujítják emlékét, mert a politikai és sajtódivatok vesztegzárt vonhatnak a történelmi alakokra és történeti igazságokra s cenzurát gyakorolhatnak a történelem lapjain. Szülőföldjükről kiköltözhetnek és megtiltják a lakózást, nyaralást, mint a nyaralókkal most is — a nota Zimándy után — a túlzsufolt Török-Bálinttal tették.

Zimándy könyvéről, vagy bárki könyvéről csak az beszélhet, ha olvasta és a ki elolvassa e nagy idők alkotóinak véleményét és mégis sérelmet lát Kossuth ellen, az ne Zimándyt itélje el, hanem szálljon perbe a nemzetnek eddig még hazaárulónak nem tartott nagyjaival. Ezeknek Zimándy ugy szólván csak impressáriója volt. Ha bünt képeznek ezek az irások, nem az a bünös, a ki idézi, de a ki először leirta. Zimándyt állítani ebben a perben még bünbaknak sem lehet. Ki a vasvesszővel! verjék meg vele a szobrokat. Az akadémiában és megyék termében ünnepekkel felfüggesztett képeket tépjék össze s a képeket ábrázoló családfáinak tiltsák meg, hogy tovább viruljanak és gyümölcsözzenek. Ha én avatkoztam volna ebbe a perbe, nem *Zimándyval*, de egy korszakban a teremtés, az alkotás munkáját végző nagyokkal vivtam volna csatát, ha már minden áron kedvem lett volna a mai sportvilágban a szélmalommal játszani vitézi tornát . . . De szélmalom ellen harcra nem vállalkozom.

Most már várom a rögtönitélő biróságot, mely a halhatatlanokat, azok szavait, tetteit közönséges halálra itéli, a mely ellen Kossuth Lajos szelleme tiltakoznék, kinek nem kényuralom, nem zsarnokság, de a szabadság szeretete véste a nemzet sokaságába emlékét.

36.

Ismét egy urnő elismerő levele.

Eperjes, 1898. julius 27.

Főtisztelendő Ur!

A „Kossuth Lajos a történelem itélő széke előtt“ cimü becses művéből; tisztelettel kérem Főtisztelendőségedet, egy példányt részemre posta utján, utánvéttel vagy a hogy lehet — küldeni.

20 kr. értékü levélbélyegeket mély tisztelettel mellékelek.

A midőn Főtisztelendőségednek nyilt bátor és férfias fellépéséhez őszinte szivből gratulálok, maradtam mély tiszteletem nyilvánítása mellett

honleányi üdvözlettel.

37.

Budapest, 1898. aug. 1.

Kedves Plébános Ur!

„*Gaudeo peculiariter gratuliri Tibi!*

A **Kossuth Lajosról** irt becses és történetileg igen értékes tanulmánya, melyet én a mult év kezdetén megszereztem s azonnal kellő figyelemmel

s fokozódó érdeklődéssel átolvastam volt, s most a zsidó-liberális hajsza alatt újból átlapozgattam, nagy kijózanodást szült. Fájdalommal be kell vallanom, hogy igen igen kétségbeejtő látványt nyujt nekem ama valódi merénylet, a melyet az elvetemült gonoszsággal egyesült buta tudatlanság s üres fej szülte elbizakodás az említett tárgyilagos s szakszerü történeti tanulmánya irányában elkövettek, de — — mégis jól van ez igy, mert hiszen „*sic itur ad astra!*“

Ön ugyan áldozata lett a sok brutális, lovagiatlanul személyeskedő támadásnak, de — — büszke lehet rá, mert elszánt, bátor, férfias föllépésével a következő, figyelemre méltó tényeket derítette föl s hozta napfényre az egész magyar nemzet szine előtt:

Világossá s tagadhatlanná lőn országszerte, hogy a magyar nép túlnyomó többsége annyira sülyedett erkölcsileg és értelmileg egyaránt, hogy az elzsidósodott, hazug s ámító napisajtót már-már sz. irásnak tekinti! — — hogy e sajtó minden hazugságát, rágalmazását, ferdítését feltétlenül szent igazságnak tartja! és pedig oly rémséges megrögzöttséggel, hogy jó, épületes, komoly irodalmi terméket, mint a milyen az ön történeti tanulmánya is, nem csak olvasni nem, de még kezébe venni sem hajlandó.

Im itt az a gyászos idő, a melyre rá illik a Szent Irás eme mondása: „*Erit enim tempus, dum sanam*

doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus.«

Istenem, Istenem! -- — mi lesz ebből?!

És époly kétségbeejtő ama valóban megfejthetlen, szégyenteljes félénksége azon keveseknek, akik látják ugyan a perfid zsidó-liberális sajtónak rémségesen romboló hatását, s a kiknek anyagi módjokban is volna a nemzetölő bajon segíteni, de *megfoghatlan rejtély!* nem mernek nyilván fölszólalni, nem mernek nyilván az igazságot pártfogásuk alá venni!

Épen úgy nem, mint nem mertek föllépni erélyesen 1848/49-ben **Kossuth Lajos ellen!**

Ugyanazon terrorizmus tartja ma is lebilincselve a haza egyházi és világi jobbjait, a mely 1848/49-ben is erős lakatot vert a magyar nemzet józanabb, lojalisabb, önzetlenebb fiainak ajkaira!

Istenem, Istenem! mi lesz ebből is?!

És vajjon mi lesz majd abból, ha Ő felsége, a magyar apostoli király megtudja, hogy országszerte lepökdösték, legazemberezték, hazaárulással vádolták azt a férfiut, aki, hiteles történeti adatok nyomán kimutatta, *hogy a trónrabló Kossuth Lajos túlhajtott, esztelen kultuszával össze nem fér az apostoli király iránti lojalitás?!* — — —

Mit fog gondolni Ő felsége, látván azt, hogy a meghamisított magyar közvélemény ugyanolyan **fejedelmi tisztelettel s hódolattal viseltetik**

az őt detronizáló Kossuth Lajos iránt, mint a milyennel csak ő neki, mint koronás királyának tartozik a nemzet?!

Hogy fogja majd ennek tudatában, a veszély idejében, Ő felsége mondhatni: „**Bizalmam az ősi erényben?!**“

De a leggyászosabb, legszégyenletesebb, legveszélyesebb az a lesujtó jelenség, mely az ön ellen rögtönzött ádáz harcban a maga teljes pongyolaságában volt észlelhető, **hogy t. i. a magyar katholikusok, egyháziak és világiak egyaránt, és azok napisajtója, mint afféle szétzüllött kéve, gyáván s élhetetlenül!** (mint másokat is előbb) **egyedül hagyták önt kezdeni s folytatni az ádáz harcot!!!** (katholikus egyetértés!)

Egyedül hagyták önt, a kereszténységnek általában, de különösen a katholicismusnak egyik legkitartóbb, legkövetkezetesebb, legbátrabb, legrégibb harcosát!

Sőt, — „*horribile dictu*“! — — *arról vádolták önt felső egyházi körökben (s ezt saját füleimmel hallottam), hogy ön — — — nem érdemli meg a katholikusok támogatását, mert: ipsissima verba! ön oly pap, aki* „**est levis animi; et spiritu, profano repletus!** — — —

Nem illett hangosan ellenkeznem oly díszes körben, de mégis volt annyi bátorságom, hogy egynek ezeket mondjam: „Csak rándulnának méltóságaitok Törökbálintra, megtekintenék Zimándy alkotá-

sait, szép templomát, kápolnáit, nyilvános szobrait, kálváriáját, iskoláit; részt vennének az általa mindig nagy fénynyel s megkapó áhítattal s komolysággal tartatni szokott egyházi szertartásokban, s megkérdeznék a hiveit, különösen a község szegényeit, s csakhamar meggyőződnének, hogy az a pap, aki ilyeneket alkotott, akiről saját hivei igy nyilatkoznak, nem lehet „**levis animi,**“ nem lehet „**spiritu profanu repletus.**“

Mindezeket nem is közöltem volna önnel, ha nem ismerném és nem csudálnám ama ritka, ugyszólván páratlan stoikus nyugalmát, amelyet előttem is oly sokszor tanusított.

De ismervén ezt jól, nyugodtan megirtam mindezeket, biztos arról, hogy, mint sok másra, ugy erre is alkalmazza a kedvelt kádenciáját: „*Conscia mens recti famae mendacia ridet.*“

A kath. népért, hitért, honért és kir. dinasztiáért vivott dicső küzdelmeinek, hozott áldozatainak, lelkes hosszu fáradalmainak méltó jutalmául, „*ferant Coelites coronas, palmasque laborum tuorum sempiternas*“! — „*Macte nova virtute puer, sic itur ad astra*“! — — —

Kedves Plébános urnak őszintén szerető paptársa — — — — — — — sat.

38.

Jászladány, 1898. augusztus 3.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur! *)

Becses lapja csak ma jutott kezembe, utánam küldték, itt vagyok most a cséplés körül szemeskedve — elolvasva a vezércikket, az oly hatással volt rám, hogy ha közelembe lett volna szerkesztő ur, tán megcsókoltam volna, azért a nyilt föllépéseért, s hogy azt a mi lapunk kezdeményezte ily alakban; no szégyelheti magát a korcs zsidó sajtó, mert ilyen fiaskót még nem fogott, ez az ostoba műfelháborodás tisztán az ő műve. — Tessék elhinni, amiket szerkesztő ur elősorol, mindazokat éppen ugy én is elősoroltam társaságokban, s a vasuton a coupékban, mikor éppen utazgattam, mikor a Lepsényi ügy napirenden volt, talán némelyiket meggyőztem, némelyiket nem, — de arról meg én győződtem meg, éppen ugy mint szerkesztő ur, hogy a könyvet egyik sem olvasta — a felelet mindig az volt: no de kérem a lapok irták. Fölvilágosítottam, hogy a mai zsidó sajtó, hogy micsoda; persze a vége az lett, hogy haragot vettem magamra, amivel édes keveset törődöm; némelyik még Kossuth ellenségének is nevezett, no azokat ugyancsak levágtam, mert még az egyik tanyám is régtől fogva „Kossuth Lajos tanya“ nevet visel, az van nagy táblára nagy betük-

*) Ezen talpraesett levél a »Buda és vidéke« szerkesztőjének iratott.

kel irva, — a szobákban van 12 féle Kossuth mellkép, 2 szobor, — a tálca Kossuth képpel van, a pohárón Kossuth képe van sat. sat. No hát nem vagyok Kossuthellenes — de nem vagyok vak s beismerem, hogy a legnagyobb embereknek is lehetnek gyöngéi; de én rendesen megtoldom argumentumjaimat azzal, hogy miért nem háborodtak föl, mikor Szőllősy, a Leleplezések-féle munkát kiadta, az már megérdemlette volna, inkább, mint Zimándy, de hallgatott; most csak azért kellett, mert kaptak az alkalmon elég oktalanul, hogy a katholikus papon üthessenek egyet, a ki szerkesztette — a másikon, ki terjesztette sat., no de most szégyelhetik szappanbuborékos győzelmüket, mikor ilyen cikk jelenik meg, mint a t. Szerkesztő ur cikke. Bárcsak volnának többen, a kik igy mernék kimondani az igazságot, mert hiszen hová jutunk, ha folyton csak opportunitást tartunk szem előtt, evvel a szemtelen zsidó anti katholicismus sajtóval, megesz a tetü; sürgősen kell védekezni ellenök.

No de talán untatom is, pedig rövid akartam lenni s csak az én mély tiszteletemet nyilt föllépéséért igen tisztelt Szerkesztő urnak nyilvánítani, ily cikk egész boldoggá teszi az embert — maradok őszintén tisztelő s nagyra becsülő hive

Dr. O. A.

39.

Mondj igazat,
Betörik fejedet.*)

Kossuth Lajos jellemtelensége.

Augusztus 10-ik 1848 közhirré tétetett proclamatioja ezeket hangoztatta:

„Kedves nemzetem! Ha rosszul ütne ki a mozgalom, én leszek az első, akár bitón, akár nyaktiló alatt, akár golyó által, elvérezni, a vérpadon.“

De hát jobbnak látta Kossuth Lajos a menekülést. Ott hagyta a vértanukat. Biztatta, buzdította a népet, azután megszökött.

Kossuth Lajos ravaszsága.

Mindig emlegette a haza szeretetét; a hazáért feláldozni mindent; ő pedig nem áldozott semmit sem, még a könyvtárát is pénzért adta a Muzeumnak. A népet buzdította, haljon a hazáért; ő pedig fiait nem a katonai pályára nevelte, de a kényelmes, biztonságos, jól jövedelmezőre. Ő maga sem áldozta fel magát a hazáért semmibe sem, de jobb szeretett kényelemben élni és szép szavakkal, a vágóra hajtani a magyart; az alatt pedig hízott; a szép szó pedig nem került semmibe. El nevezte őtet Heinau „poltron szájhősnek.“ Nem kimélte nemzetét, csak maga magát. Elveszíttette a nemzet eszét, saját hasznára.

---

*) Közlés végett beküldetett.

Kossuth Lajos irigysége.

Kossuth Lajos tót származásu volt, és nagyapját nem is Kossuth, de Kohutnak hivták. Nemességről nem is álmodhatott a Kohut család. Minthogy Kossuth Lajos azt tudta, hogy ő benne egy mákszemnyi nemes vér sincsen, irigykedett; a nemesség ellen tört olyan törvényekkel, melyek azt megsemmisítették. Megfosztotta minden jogaitól irigységből. Ős királyok adományait a nemességnek, Kossuth Lajos nem türte. Ha neki nem voltak nemes jogai, másnak se legyenek. És az érdemei által szerzett kiváltságait a nemeseknek ő eltörülte; addig nem tudott nyugodni irigysége, mig a nemeseket le nem alacsonyította. Ha csak két szál jobbágy jutott volna Kossuth Lajosnak, apai vagy anyai jus után, nem törődött volna a jobbágyság felszabadításával.

Kossuth Lajos gyávasága.

Mikor 48-ban Budán éjjel a Nádorhoz kellett Kossuth Lajosnak menni, alig tudták reá venni, hogy lóra üljön. Végre lóra ültették nagy nehezen, hát ott úgy kezdett reszketni, mint a kocsonya.

Kossuth Lajos hiusága.

Olaszországi palotájában Kossuth Lajos fejedelmi életet élt. Hogy jutott a palotához, a vagyonhoz, azt csak ő tudta. Mikor a hódoló magyarok és zsidók már összegyültek a nagy teremben, Kossuth Lajos egy darabig váratta őket, aztán csendes mél-

tóságteljes léptekkel közeledett. Előtte az ajtón álló közeg felkiáltott:

Jön a kormányzó!

Kossuth Lajos szociálista.

Legelőször is Kossuth Lajos hangoztatta a szocialista eszméket 48-ban, midőn kijelenté „földet a népnek". Fölemelte a pór népet, és igazságtalanul fosztotta meg a nemességet azon jogoktól, melyeket őseink vérök árán szereztek meg. Benne rossz lélek volt. Ő több kárt tett, mint hasznot. Kossuth Lajos volt a legnagyobb forradalmár, a legnagyobb kalandor az országban. Mások kárán emelkedett fel, és nem kockáztatott semmit sem.

Kossuth Lajos országháborító.

Kossuth Lajos indítványai 48-ban, valamennyien mind az állami alaptörvényekbe ütköztek. A közrendet, az állami intézményeket veszélyeztető tanokat hirdetett. A nemzedéket felzavarta. Kiütötte a nemzetet sodrából, hogy az többé soha vissza nem akad. Alattomos lázító volt.

Kossuth Lajos hűtelensége.

Sátoralja-Ujhelyen 1842/43 Kossuth Lajos a Lutheránus egyház árvák tútora volt, és az árvák pénzét hűtelenül kezelvén, el lett csapva az árvák tútora. Jegyzőkönyvileg fel van az eset véve a megyeházán.

Ezen oknál fogva az ujhelyiek nem akarták elfogadni Kossuth Ferenc látogatását; azt felelvén — nem kérünk belőle.

Kossuth Lajos Isten ostora.

Páratlan elbizakodott könnyelmüséggel árasztotta el Kossuth Lajos az országot a hires Kossuth bankókkal. Számos családok elszegényedtek a Kossuth bankóval; van még most is szegénye elég; az unokák unokái fogják még azt nyögni, és sinli a nemzet, jobban, mint sinlette a Kossuth család. Hosszas kártékony utóhatása az áldatlan Kossuth korszaknak és aernek.

Kossuth Lajos rossz keresztény és jó zsidóbarát.

Kossuth Lajos egy zsidónak önzetlen feláldozó hazafias erényeit magasztalja az „Irataim“ valamelyik kötetében. Ezen zsidóerényeket festő passus 48-ra hivatkozik. Fel is szabadította a zsidókat és a keresztényeket a zsidó járom alá helyezte. Kijelentvén, hogy ő nem ismer el külön zsidó fajt; előtte az nem létezik. Helfi Ignác személyében ölelte a zsidóságot. Eötvös Károlyt pedig ölelte, mint a Tisza-Eszlár bünpörének hősét; minthogy a zsidó gyilkosokat fölmentette 80.000 frtért. A zsidóság hálából emelhetne egy emlékoszlopot Kossuth Lajosnak, minthogy igen sokat köszönhet neki.

Kossuth Lajos fösvénysége.

Kossuth Lajos a nemzettől mindent kapott, követelt és elfogadott. De nem adott soha semmit. Még halála után sem akarta a muzeumnak hagyni könyvtárát emlékül. Sajnálta azt ingyen oda adni.

Kossuth Lajos álhazafisága.

Minden második szava Kossuth Lajosnak, a Haza szeretete volt.

A Hazáért élni halni, noha ő csak hízni és gyarapodni tudott a Hazáért. De mástól követelte, hogy a Hazáért feláldozza magát, mindenét.

Ő nem áldozott semmit sem; még csak fiait sem nevelte a katonai pályára a Hazáért. Az ő hazafisága csak haszonlesés volt.

Kossuth Lajos elbizakodottsága.

Az országot elárasztotta Kossuth bankóval, melyre az ő képe volt ábrázolva.

A földet osztogató Kossuth Lajos.

De nem a magáét osztogatta, hanem a másét. Ő csak a szép, elámító szavait osztogatta, az nem került semmibe sem, de jövedelmezett neki. Nem volt semmije sem és szerzett magának szép vagyont mások kárán. Nem veszíté se életét, se vagyonát, mint sok más, ő csak nyert, koldusból lett kormányzó és vagyonos. A kinek nincs veszíteni valója, az csak nyerhet, gondolá Kossuth Lajos. Ha ő nem

született, nem születik a szocializmus. Benne volt a csirája.

Szájhős, semmi katonai tudománya nem volt. Kár volt javára kikaparni a sült gesztenyét. Államfelforgató eszméket terjesztett; felzavarta életünket; tönkre tett bennünket, és még is voltunk olyan jellemtelenek nyalni a kezet, mely bennünket ostoroz. Még halála után is vagyunk elég gyávák őt Kossuth apánknak mondani, őt, ki mostohánk volt. Őt kellett volna a Neigebeiba elhelyezni örökre, de idejekorán. És meg lett volna mentve a sok vértanu, a sok áldozat, és elhárítva a sok szerencsétlenség.

Nem is érthető, miféle emberek lakták akkoriban ezt az országot, hogy egy szegényes kis ügyvédet, egy elcsapott árvagyámt, tehettek meg kormányzónak. Ez szegénységi bizonyítvány.

Tanulság: Őrizkedjünk az ügyvédtől!

Hát még mikor az luteránus!!!

Kossuth Lajos az ország rossz Génusza érdemleges nótája:

Esik eső karikára, Kossuth Lajos kalapjára
Valahány csepp esik rája, annyi átok szálljon rája.
Annyi ménkő essen rája
Veszett volna az anyjába örökre.

Égjen Kossuth Lajos
Égjen Égjen Égjen!
Éhen Éhen Éhen!

Kossuth Lajos a nemzedéket felzavarta, országháborító, lázító poltron, bünösebb bárkinél.

Szerénytelenség Kossuth Lajost mindig dicsérni; dicsérje az maga magát, ne szoruljon más folytonos dicséretére. 48-ban felkavarta az országot, nem veszíté se életét, se vagyonát, mint sok más, ő csak nyert. Koldusból lett kormányzó és vagyonos.

Minek a patvarba az a sok Kossuth-szobor! Már bele ún az ember ezekbe a túlzásokba.

Irta Szabó József

az áldatlan Kossuth Lajos korszakát mai napig sinlő és a számtalan károsult egyike.

40.

Bécs, 1898. aug. 8.

Főtisztelendő Plébános Ur!

Kedves Barátom!

Azt mondják, hogy: „*nihil novi sub coelo,*“ pedig dehogy! A buta elfogultság mindig művelhet olyasmit, ami bizony még soha nem történt, ami tehát „*sub coelo*“ teljesen új! És művelt is ilyest! Igen is, csak a buta elfogultság, csak a vastagnyaku, minden jóakaratu fölvilágosítást durva megátalkodottsággal visszautasító, dacos tudatlanság művelhet olyasmit, amit a magyar zsidó-szabadkőmüves-liberális sajtó, utána a magyar parlament, s e két kolompos nyomdokain haladva: Losonc, Székesfejérvár, Szentes, Békés-Csaba sat. bölcs tanácsa s ezek mellett sok, mindenféle néven nevezendő „*magyar*“

társadalmi kör, testület s egyesület, a „*Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt*“ cimü irodalmi tanulmányod ellen nagy meggondolatlanul elkövettek! — — —

Soha sajtó, soha parlament, soha város, soha semminemü testület, társulat vagy egyesület oly komikus módon nem blamirozta magát, az egész művelt világ előtt; soha, sehol, senki nem szerzett magának oly nagymérvü heroszteratusi dicsőséget, mint ez esetben a most nevezettek! — — —

A hova a kolompos kos, oda az egész lágyvelejü birkasereg!

Az említett destruktiv sajtó jerikói zsivajt ütött oly könyv ellen, amelynek elolvasására két év lefolyása alatt sem talált időt, olvasatlanul elitélte azt, azaz, **vak, egy történeti festményt, süket, egy zeneszerzeményt birálgatott!** — — — s ezen kolompos után vakon indult, vakon rohant a szinte elolvasás nélkül, s csakis a fönt dicsért napi sajtó ocsmány hazudozásai s vakmerő ferdítései alapján, könyveket biráló magyar birkák kszerszesi tömege.

„*Festucam vident in oculis aliensis, trabem autem in oculis, propriis non observant.*“

„*Aliis praedicant, ipsi vero reprobi inveniuntur*“ *(sz. irás).*

„*Saját mocskaikat kenik reánk!*“

„*Aki miben bünös, abban gyanós.*“ (Pázmány P.)

Ezen mondásokat lehet találóan alkalmazni a zsidó firkászokra azért, mert tomboló dühökben

egész alaptalanul, merőben légbőlkapottan avval rágalmaztak téged a nagyközönség előtt, hogy Kossuth Lajos magánéletébe vágó dolgokat szellőztettél s a midőn ezt benned durva, pimasz kifakadások között gáncsolták, egyuttal a te magánéletedbe vágó dolgokat, szemérmetlenül hazudva, roszakaratulag koholva, világgá kürtölték, s ezzel téged arra kényszerítettek, hogy a galádul megtámadott magánéleted tisztességének megvédelmezése végett fölhozzad, fölsoroljad nyilvánosan a magánéletedre vonatkozó mindazon egyes adatokat, melyek a galádul megtámadott jó hirneved, s papi becsületed védelméhez megkivántatnak. Jelesül a jótékony célokra fordított pénzösszegeket kellend kimerítőleg kiemelned, miután a **Magyar Hirlap** hasábjain avval lettél az egész ország szine előtt vádolva, hogy az egyházi főhatóságod engedélye folytán kezelésedre bizott misepénzeket, saját magánvagyonod gyarapítására fordítottad.

Ezt ne hadd száradni magadon!!

Az ellenbizonyítás könnyü lesz, mert hisz, a mint erről ismételve, személyesen meggyőződtem, a jó célokra befolyt pénzekről pontos jegyzőkönyvet vezetsz.*)

Vajmi találók, s idevágók Pázmány Péter Kalauzának eme sújtó szavai:

*) Az egyházi főhatóságomnak hivatalosan bemutatott jegyzőkönyv szerint egyházi s iskolai célokra összeszedtem 7 év alatt 38.935 forintot, a melynek hovafordításáról az e védiratom 187—89. lapján nyilvánosan beszámoltam.

„*A hamis tanitókat, egyéb gyalázatos nevek között a Szent Irás Ebeknek nevezi.*“ — — — —
„*Az ebeknek oly természete vagyon, hogy, ha eggyik az utcán kezd ugatni, a szomszéd kuvaszok is mindgyárt ugatnak, noha semmit sem látnak, sem hallanak egyebet az egy Eb-ugatásnál. Annak felette az Ebek leginkább arra agyarkodnak, a kit nem ismernek.*“

*

De még az említetteknél is alaposabban blamirozták magukat ama **tudós (?) fővárosi tanitók, sőt tanárok (!)** is, akik azon buta indokolással vonakodtak elolvasni az alaptalanul ócsárolt könyvedet, mert ők „**annak birálatát már a napilapokban olvasták.**“

Brávó! a destruktiv, perfid napisajtó vad lármája, alaptalan, mondvacsinált ordítozása „**birálat**“ volt!!! ezen „**tudósok**“ szemében, — s ezt a magukat művelteknek tartó tanitók, sőt tanárok is mondják!!! Kacagj te művelt világ!!! — — —

Szecskát, szalmát és szénát az ilyen **művelt,** az ilyen **tanult celebritásoknak, nem könyvet!**

A jelen elkorcsosult, csakis önérdekét hajhászó, s ennek folytán a közügyek, a közérdekek védelmében gyáva korunk sajátságos, megdöbbentő jellemvonása **a magyar történettudósok mély hallgatása** a három egész hónapig tartott, mondvacsinált Kossuth-hecc egész lefolyása alatt!!!

„**Inter arma silent Musae.**“

Csakhogy a történet Muzsája most az egyszer nem volt pártatlan néző, hanem a megtámadott fél, s mégis hallgatott mélyen, gyáván a történészek serege!!! — nem vette védelmébe a szemérmetlenül megtámadott történeti igazságot!!! — —

Miért? — — „Propter metum Judaeorum!"

Vajmi szomoru valóság az, hogy a magyar történészek tágas, díszes körében **csak! — — csak egyetlen egy! találkozott, Tomor Ferenc személyében,** aki mindjárt a zsidó skriblerek dühöngése kezdetén, a Kossuth-kultusz kérdésében, férfias bátorsággal, **nyilvánosan** neked, mint a történelmi adatokat **hiven** idéző irónak adott igazat, a mi a *Herkó Páternek* f. é. egyik áprilisi számában közlött költeményen kivül, Tomor Ferencnek a pápai kath. körben mondott s a *Magyar Állam* f. é. jul. 13-iki számában közlött következő szavaiból is világos:

„Arra nézve, hogy mi katholikusok sem tudományban, sem erkölcsben, sem jellemben nem állunk hátrább senkinél, kiáltó példát mutathatnék fel az eleven óriásokról és törpékről; de békét hagyok az élőknek, csak két elhunyt nagyságról emlékezem, a kik már a történelem itélőszéke elé tartoznak. *E két nagyság Széchenyi és Kossuth. Kossuth világhirüvé szónokolta magát Európában és Amerikában; Széchenyi halhatatlanná tette magát a magyar történelem lapjain, ahonnan még az irigység sem törli le nevét soha. Széchenyi Hitel c. könyvéből cáfolha-*

tatlanul ki lehet mutatni, hogy mindaz a reformeszme, a melyet Kossuth 1848-ban egy szónoklattal keresztül hajtott, mindaz a reformeszme, mondom, kivétel nélkül Széchenyi agyában fogamzott; és ha valaki kimutatja, hogy Kossuthtól akár egy társadalmi, akár egy közgazdasági eszme származott: én azonnal beállok szabadelvü mameluknak és dicsérni és dicsőiteni fogom azt a szabadságot, a mely a mult évi választáskor hazánkat oly gyászos hirbe hozta; magasztalni fogom a magyar szabadelvü egyenlőséget, egyenjoguságot, a mely más mértékkel mér katholikusnak, más mértékkel mér nemkatholikusnak. A mely mértékkel nekünk mérnek, az hamis mérték. Dicsőiteni fogom a szabadelvü testvériséget, a mely minket elsőszülötti jogunkból kiforgatott, a nélkül, hogy azért csak egy tál lencsével is kárpótolt volna. Hirdetni, terjeszteni, ajánlani fogom a szabadelvü politikát, adósságcsinálást, adórendszert, új ezüstpénzeinket, a melyekkel az osztrák és magyar határon túl egy lépést sem tehetünk, mig a szerb, román, török, görög, bolgár portugál, spanyol, olasz s francia frankkal egyértékü ezüstpénzével elmehet Franciaországba és az imént felsorolt kis államokba. Egy szóval megtagadom egész multamat, és leszek testestül-lelkestül a szabadelvüség hive; a mitől különben Isten mentsen meg mind engem, mind hazánkat! *Tomor Ferenc.**)

*) A bátorlelkü Tomor Ferenc, eme találó szavait szóról-szóra magaméivá téve, erősen hangsúlyozva megjegyzem, hogy az inkriminált

Csak végre valahára — — — nagy nehezen találkoztak a magyar intelligencia díszes, olvasni szerető körében, néhányan, akik a nevezett könyvedet elolvasták, s átolvasva, e következő pithiai bölcsességü kritikát mondották ki felőle: „*E könyv a legszelidebb azok között, amelyekben Kossuth Lajos biráltatik, és nincs abban semmi meggyalázó Kossuth Lajosra nézve, de azért mégis, (Just am End) kimondjuk, hogy Zimándynak e munkában használt harcmodorát nem helyeseljük, — a munka megjelenését elitéljük*“ *sat.* — — — — —

Hát ezen **se hus se hal** féle, — ezen „**Ibis redibis**“ féle sajátszerü **orakulumot,** értse aki tudja!!! — — —

*

Hogy Gajáry Ödön egy budapesti keresztény lapszerkesztőnek ezeket mondotta: „*Tudjuk mi azt nagyon jól, hogy a „Magyar Hirlapnak“ 1894. évfolyam egyik számában a Károlusz egyik kortes dalában s Beksics Gusztáv művében sat. sokkal keményebben van elitélve Kossuth Lajos, mint a Zimándy s Zelenyák munkájában, de hát — — azokat azért nem bántjuk, mert azok nem katholikus papok, mint ez utóbbiak“ !!!* — — —

Hogy Gajáry Ödön ezeket mondotta, azt igenis értjük, — de azt, hogy *Rakovszky István, Mócsy Antal, az Alkotmány s a Magyar Állam Pontius Pi-*

munkámnak épen az volt a célja, hogy kimutassam benne, miszerint a **Kossuth Lajosnak** tévesen tulajdonított érdemek nem az övéi, hanem **Szechenyi Istvánéi!**

látus szerepére vállalkozva, belekiáltják a világba: „*mi ugyan nem találtunk semmi roszat, semmi meggyalázót Zimándynak Kossuth Lajos elleni munkájában, de azért mégis (Just am End) roszaljuk, elitéljük Zimándy ezen* „**magánéletbe vágó**“ — — — — — „**harcmodorát**“ **!!!** — — — — — ezt, — — — bocsánatot kérünk! — — — ezt — — — a legerősebb nagyító szemüveggel fölszerelve sem látjuk be! — — *valamint azt sem, hogy azon parlamenti pártnak egyes tagjai, a melynek zászlóján a keresztény elvek védelme és a gyakorlati életbe ugy, mint a törvényhozásba való át- és bevitele van irva, ismételve* **párbajoznak, s igy a kereszténység egyik főelvét, nyilvánosan lábukkal tiporják.**

*

Hát vajjon nem lett volna sokkal okosabb, ha a zsidó-szabadkőmüves-liberális idétlen skriblerek a helyett, hogy az ismételten említett irodalmi munkád megjelenése után két évvel! egyszerre, mint a vad bika a vörös posztóra földühödve, a munkát át se olvasva, neked rohantak, ezen munkát inkább komoly, beható birálatuk tárgyává teszik vala, ugy mint a „*Buda és Vidéke*“ derék szerkesztője tette, aki a nevezett heti lapnak 1897-ki julius 25. számában, *protestáns léte dacára,* igen szépen, tárgyilagosan nyilatkozik a nevezett könyvedről.*)

* A »*Buda és Vidéke*« derék szerkesztőjének ezen komoly nyilatkozatára, melyet alább egész terjedelmében közlök, én, részemről csak

41.

Székesfejérmegye, 1898. jul. 10.

Kedves Barátom Ignác!

Néppárti vagyok, mint tudod, testestül lelkestül, de ennek dacára, vagy inkább éppen ezért méltó felháborodással olvastam a különben oly derék, tapasztalt és bátor Mócsy Antalunknak folyó évi jun. 19-én tartott országgyülési beszédét, a melyben azt mondotta, hogy a néppártnak a Kossuth-gyalázókhoz semmi köze, amit azok irtak, abban semmi része

---

azt jegyzem meg, hogy alaposan csalatkozott, a midőn föltételezte, hogy **»hiszen lesznek e könyvnek birálói is.«** Igen alaposan csalódott, mert — — — e könyvnek — — bizony nem találkoztak birálói, hanem igen is csak hivatlan, mert tudatlan, rosszakaratu s részrehajló rágalmazói, gyalázói, piszkolói, káromlói; a kik oly vadállati dühvel támadják vala az általuk ismeretleu, reájok nézve **»spanyol falunak«** tekinthető könyvet, hogy vad támadásukban, tomboló őrjöngésökben egymást is sebesítik vala, épen úgy, mint a Julius Caesar meggyilkoltatása alkalmával a hirhedt Casca által vezérelt gyilkos banda egyes tagjai.

De még sincs igazam!

Találkozott bizony, mindjárt a munka megjelenése után, egy tudós férfiú, aki a sajátját kepező »*Magyar Néplap*«-*ban* irt egy rövid birálatot, a melyben azt mondotta, hogy »*az illető munka (Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt) azért is felette érdekes, mert oly adatok vannak benne, a melyek eddig ismeretlenek valának.*«

Igy birálta meg a »*Magyar Néplap*« tulajdonosa: **Lepsényi** ur 1896-ban ugyan azt a munkát, a melyről most 1898-ban uton-utfélen, fünek-fának azt hirdeti, hogy — — — **nem ismeri?!!** — — — — **nem olvasta?!** — —

Kinek nem jutna itt önkéntelenül eszébe az egyszerü, gyönge szolgáló leány kivánesi kérdezősködése folytán megijedt Péter Apostolnak a háromszoros — — — tagadása?! — —

Csakhogy Szt. Péter Apostol rögtön megbánta bünét, Lepsényi ur pedig megrögzötten megmarad az ismételten kimondott — — — hazugsága mellett! — —

nem volt; abba ez a néppárt bele nem folyt, sőt az ő harci modorukat a néppárt *elitéli.* Igenis, én is elitélem és itt kijelentem ünnepélyesen, elitélem azért, mert dacára annak, hogy mint volt szerencsém kijelenteni, politikai tekintetben nagy hazánkfiának elveit, különösen pedig egyházpolitikai és közjogi elveit, nem oszthatom, azért, mint hazánknak egy kiváló nagy férfiát, sőt a történelem egyik nagy alakját én tisztelem és különösen családi, hazafiui, polgári erényeiért, munkásságáért, hazaszeretéteért tisztelem és becsülöm és mint ilyent még **példaképül is felállíthatónak tartom.**« — (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Ezeket mondotta Mócsy Antal képviselő akkor, midőn részint a Kossuth Lajos elleni munkádból, részint a »*Magyar Hirlap*«-nak 1894-ben közzétett Kossuth ellenes cikkéből, részint »**Károlusz**« költeményéből tudhatta,

a) hogy Kossuth Lajos fiatal korát **Szemere Bertalan** s a »*Magyar Hirlap*« keményen elitélik, megróvják, hogy tehát ez »**példaképül**« **föl nem állítható,**

b) hogy Kossuth Lajos ügyvédi és parlamenti működését gróf Dessewffy Aurél és gróf Széchenyi István a »**Kelet Népében**« *keményen elitélik, megróvják, egyenesen forradalomra vezetőnek mondják,* »**hogy tehát ez sem állítható föl példaképül.**«

c) Dessewffy Aurél hátrahagyott irataiból, valamint Deák Ferencnek 1839/40-iki országgyülési

jelentéséből (mind a kettő a te proskribált könyvedben olvasható) azt vehette ki Mócsy ur, hogy a népképviselet behozatala, s a jobbágyság fölszabadítása, nem Kossuth Lajos érdeme, „**hogy tehát itt sem állítható föl mintaképül,**“

d) hogy Gróf Lamberg meggyilkoltatásától egész 1849. ápril 14-éig forradalmi téren állott Kossuth Lajos, vagyis Gróf Széchenyi Isván jövendölése szerint „forradalomba döntötte az országot,“ hogy tehát „**itt sem állítható föl mintaképül,**“

e) hogy 1849. ápril 14-étől egész haláláig, az általa bünös furfanggal detronisált magyar királyi háznak esküdt ellensége vala, hogy tehát „**itt sem állítható föl mintaképül,**“

f) hogy fiait a magyar kir. ház iránti gyülöletben nevelte, s azokkal egyesülten a dinasztia ellen fondorkodott a külföldön, hogy tehát „**itt sem állítható föl mintaképül,**“

g) hogy a sok millió forint, a melyről Percel Mór is tesz a honvédek előtt említést, elpárolgott haszontalanul a kezei között, hogy tehát „**itt sem állítható föl mintaképül.**“

S ime Mócsy Antal ur mégis mindezek dacára!!! fennen dicséri, egekig magasztalja Kossuth Lajost, „**mint hazánknak kiváló nagy férfiát, sőt a történelem egyik nagy??? alakját — — családi, hazafiui,** (Orosznak kinálja az országot) **polgári erényeiért** (no hisz szépen ecseteli azokat **Szemere Bertalan** és **Percel Mór**) **s**

hazaszereteteért (no hisz szépen rajzolja ezt **gr. Széchenyi István** és **Percel Mór**) **és mint ilyent „még mintaképül is felállíthatónak tartja!!!“** — — —

Hát ez mi, ha nem ama keleti indolencia, ha nem ama megátalkodottság, ha nem ama jóravaló restség, amely oly szomoru jellemvonása a magyarnak, s melynél fogva ez az egyszer megalkotott elfogadott véleményét, fölfogását el nem ejti, bár százszor, bár ezerszer cáfolod is azt.

Hát tartsa meg Mócsy ur az ő „**mintaképét,**“ én előttem Mócsy urnál nagyobb tekintély, ez ügy érdemében, **Percel Mór** tábornok; én tehát föltétlenül ragaszkodom ama „**mintaképhez,**“ a melyet **Percel Mór** állított föl, Kossuth Lajosra vonatkozólag.“

42.

Páris, 1898. aug. 8.

Főtisztelendő Plébános Ur!

Mélyen tisztelt Honfitársunk!

Szivből üdvözöljük a börze-hazafiság apostolának leleplezése körül elért sikereiért.

Mi, kik messzetávolról szemléljük a dolgokat, s igy világosabban láthatjuk az eseményeket, méltán mondhatjuk, hogy Főtisztelendőséged bátor föllépése s bámulatos, tántoríthatlan kitartása az esztelen Kossuth-kultusz ostromlásában, **fordulópontot** fog képezni e tekintetben.

Isten áldja, tartsa sokáig édes hazánk kereszténységének üdvére Főtisztelendőségedet!

Honfiui üdvözlettel sat.

43.

A *Buda és Vidéke* f. é. aug. 21-iki vezércikke:

Zimándy Ignác könyve.

Motto: A szabad vélemény nyilvánítás a népszabadság talpköve.

Azt hittem, hogy egyelőre nem lesz alkalmam azzal a felületességgel foglalkozni, *hogy olyan könyvről beszélnek, mit nem olvastak.* Nem akarják belátni azt a természettani bizonyosságot, hogy a ki valamit nem olvasott, arról semmit sem tudhat. Hiába teszi a gyermek a könyvet vánkusa alá, abból igy nem tanulja meg a leckét. Egyelőre a Zimándy Ignác könyvéről nem beszéltem volna, ha beszéltetésre nem kényszerítenek s a meggyőződésem újabban megszóllalásra nem késztet.

Az igazságszeretettel homlokegyenest ellenkező tájékozás utján némely lapokban egy tudósítás jelent meg, melyekből hiányzik a történeti hűség. A *Buda és Vidéke* még a mult évben ismertette *Zimándy Ignác: Kossuth Lajos a világtörténelem itélőszéke előtt* cimü művét. Ez a mű az *Ébresztő Hangok* XIV-ik könyvében van, melyben még a következő kérdéseket tárgyalja a szerző: *A népámító liberálizmus, A társadalom molochja, Pánszlávismus, A vallások különfélesége.* Mind olyan

tárgyak, mit a szerzőnek rendületlen és bátor hazaszeretete sugallt.

Olvassa el valaki a könyvet, azután itéljen. Nem egyforma szinü a világ, a nézetek sem egyformák. Vannak elfogult és elfogulatlan nézetek. A ki nem olvasott el egy könyvet az nem tudhatja mi van benne, a ki elolvassa, ebből a könyvből *hazaárulást,* ha még oly elfogult is, nem olvashat ki.

Miután 1897-ben — már egy évvel a könyv megjelenése után — ismertettem, abból mutatványokat közöltem s az 1896-ban kiadott tartalma ma sem változott és széltében hosszában olvastam a nem olvasók vádjait, irtam *Évforduló* cimü cikkemet, melyre sok levelet kaptam egyszerü és előkelő emberektől, melyekben azt mondják, hogy nekem igazságom van és elitélik azoknak a lapoknak az álláspontját, kik olyanról irnak a mit nem olvastak, tehát egyszerüen felülnek és felültetnek.

Hogy pedig azt bebizonyítsam, hogy én nem hazudok, és lelkem, meggyőződésem szerint *Évforduló* cikkemben is az igazat irtam, én és barátaim Zimándy Ignác 1896-ban megjelent könyvét a közönség rendelkezésére bocsátottuk, hogy alkalmat adjunk az igazságos elbirálásra. Hogy pedig ez nem hazafiatlan cselekedet, mutatja az, hogy jó hazafiak megbotránkozás nélkül olvasták el *a könyvet és cikket is.* A cikkben utaltam arra, hogy hol kapható a könyv. Nyilt kártyákkal játszom. Ha bünt követtem vele, feltéve, de meg nem engedve, itéljenek el,

de csakis a tényálladék ismeretének alapján. Megvagyok győződve, ha azok, kik e kérdésben a szenvedélyesség legvégső határáig mentek, e könyvet nyugalommal elolvasták volna, s az, akin a szenvedélyesség lejátszódott, nem mondja, hogy nem olvasta, de olvasásra utalja a számonkérőket, az ügy felett szépen napi rendre térnek és nem történik az olvasatlan könyv országos elitélése.

Én bátran, nyilt homlokkal álltam oda, kezemben a könyvvel és a csatát nagy, komoly gondolkodásu közönség előtt nyertem meg. A kik elolvasták, azok ma bátran hirdetik, hogy a könyvben nem találták fel a vádak anyagát. Az ország minden részéből kérnek könyveket s a székes fővárosból és meggyőződnek róla, hogy Zimándy Ignácnak ebben a könyvében hazaárulás nincsen és a sajtó e kérdésnél nem követte Deák Ferenc törvényét, hogy csak azt szabad irni, a *mi igaz*. És semmi szenny nem ragadhat e kérdésben papi talárjához. Megfelel ő mindenre új könyvében.

Engem az én nézetemtől, elvemtől, miért harminc éve nyilvánosan küzdök, az *igazság kultuszától* eltéríteni nem fog. Az anyagi megsemmisülést nem félem. Küzdök hazámért, a magyar nyelvért, magyar gondolkodásért, a Krisztus moráljáért, mint küzdöttem eddig huszonkét regényemben, 5—600 elbeszélésemben, sok ezer cikkemben az eszmény, a hazafiság imádásával a *pénz szeretete* nélkül és minden évben leteszem a magam kis virágcsokrát gróf

Széchenyi István szobrára, mert azt hiszem, *hogy a Széchenyi-kultusz nem lehet hazafiatlanság.* Arról is meg vagyok győződve, hogy ezen az úton haladva *a Buda és Vidéke* előfizetőiből léphetnek ki a buzgó gyüjtésre, de a magyarosodás közlönyét én áldozatokkal is fenn fogom tartani, hogy beteljesedjék az: *minden ember e hazában legyen ember és magyar* és pártoljuk a hazafiság nevében a *budai ipart és kereskedelmet.*

Zimándynak hà van büne, ha rágalmazó, úgy büntársa a legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István, kinek és elveinek inkább vagyok büntársa, mint — Szabó Árpád úr és társainak elvtársa.

Zimándy könyvét elolvasták és el nem itélték sok ezeren, a kik jó hazafiak, kiket a sajtó is annak tart, kiknek hazafiságát kétségbe nem vonhatja senki.

Nyilt sisakkal! *Erdélyi Gyula.*

44.

»Mese, mégse mese.*)

Zimándy Ignác nagy feltünést keltett művéről: „*Kossuth Lajos a világtörténelem itélőszéke előtt*“, volt a szó.

A sajtó és a kik ezt nem olvasták, hazaárulással vádolták Zimándy Ignácot s a ki elolvasta, nem találta meg benne a vádakat. A mult héten a könyvből az ország minden részéből kértek könyveket.

---

*) A »Magyar« cimü képes lap f. é. aug. 20-iki számából.

A szerző levelező lapon történt megrendelésre 20 krért küldi a tartalmas munkát Török-Bálintról, melyben Dessewffy Aurél gróf, báró Kemény Zsigmond és a legnagyobb magyar gróf Széchenyi István nézeteit csoportosítja.

Egy társaságban szóba jött az eset. Az egyik polgártárs olvasta a könyvet, a másik nem és hazaárulózta keményen Zimándy Ignácot. Hallgatja, hallgatja a koma, azután igy szólt: Mégse lehet a magyarnak anynyi baja, mint hisszük; úgy vagyunk, mint az egyszeri falu, hol nem volt koldus, hát kölcsön kértek a másik falutól. Ha valakire olyan könynyen nem fognánk rá ezt a méltatlan vádat, hát *fogadni kellene valakit a kit hazaárulózzunk. Haza-áruló vád nélkül nem boldog a magyar. De hát a mielőtt valakit ítélnek, kihallgatják.*

A polgártárs elolvasta mégis Zimándy könyvét és azután gyalogszerrel Török-Bálintra ment és bocsánatot kért Zimándytól és több csomó könyvet vitt el, hogy terjeszsze.

Nincsen abban a Zimándy Ignác-féle könyvben hazafiatlanság. Tessék Török-Bálintra irni és megküldik a pontos cimre. A munka 346 oldalra terjed és 20 kr. az ára.«

Saját megjegyzéseim.

1.

Nemcsak az itt felsorolt 44 levélhez, illetve nyilatkozathoz hasonló, számtalan elismerő iratokat kaptam, hanem a következő fajtából is igen sokat: „*Ex his tribus disce omnes.*“ Mind ugy irnak azok, akik a munkámat el sem olvasták, s olvasni nem is akarják, mert azon példányokat, amelyeket én, otromba gorombasággal irt leveleik után nekik *ingyen* elküldöttem volt, nekem ismét csak neveletlen, goromba megjegyzések kiséretében, olvasatlanul visszaküldötték. Pedig jó és üdvös volna, ha a „**tanuló?! ifjuság,**“ amelyhez az itt közzétett 3 levél egyikének irója is tartozónak mondja magát — „*Lucus a non lucendo*“ buta, üres szájaskodás és vastag tudatlanságot tanusító, hetyke pöffeszkedés helyett csakugyan „**tanulna, olvasna.**“

*

A tudálékos magyarka imigyen ir:

»Zimándy Ignác plébánosnak Török-Bálinton.

Ön Kossuth Lajost, **Magyarország megváltóját (!)** egy szenynyel tele firkált könyvében, megrágalmazta. Az ország közvéleménye egyhangulag kimondotta Önre azt a szót: *gazember,* s Ön valóban **gazember.** Sőt alábbvaló ennél. Az az ember, akit igy hívnak magyarul, az talán rabol, öl, gyujtogat, — és Ön többet tett ennél. — Ön Magyarország **apostolát, (!)** — ennek a mi sze-

gény magyar hazánknak **megváltóját (!)** festette le feketére, — Kossuthot rágalmazta meg, — egy halottat ásott fel sirjából, — abból a sirból, a melyre 17 millió magyar könnye hull, — s ezt a halottat marcangolta Ön szét. — Ön tehát sirfosztogató, utálatos hyéna, gazemberebb a lótolvajnál, az orgyilkosnál. — És Ön még azt meri mondani, hogy érvekkel döntse meg Magyarország az Ön fertelmes hazugságait; óh nem érvek kellenek Önnek, hanem kutyakorbács, — és legyen arról is meggyőződve, ha nem tekinteném azt, hogy ön az Isten felkent papja, — én magam cáfolnám meg önt kutyakorbácscsal. Az talán kijózanítaná.

Fogadja a legőszintébb megvetésemet.

Nagyvárad, 1898. május 5.

Podhraczky Rezső,
joghallgató.«

Ezen klasszikus, remek irályu, nagy műveltségről, finom nevelésről, előkelő illemtudásról tanuskodó levél nemeslelkületü irója feledni látszik, vagy még nem tudja, hogy »*Honor est honorantis, non honorati*«s hogy hazai bölcseink egyike ezt mondja: »*Tiszteld az ősz hajakat*«*!!!*

Ilyen modorban, kis korunkban megtámadni egy közel 70 éves egyházi férfiut, noha sem őt, sem irodalmi műveit, sem egyházi, tanügyi s polgári működését nem ismerjük, valóban épületes dolog!!

És most ti magyar történészek és történettanárok mit műveltek?! hogy adtátok elő,

eskütökhöz hiven, a középtanodákban a történelmet, Kossuth viselt dolgait, hogy az ilyféle Podhraczkyaknak ilyen borzadalmas fogalmaik vannak a forradalmár, trónrabló, felségsértő Kossuthról. Hova fog az ilyen irányu meghamisított történettudás vezetni??!!!

Hogy maradhat a történelem, meghamisítva is, **„vitae magistra?!“** — — —

Az ehhez hasonló elitélő levelek között vannak nagy számban olyanok is, a melyekben különös nyomatékkal hangsulyoztatik, hogy Kossuth Lajos anyját pellengérezni, viselt dolgait szellőztetni nem méltó, szégyenletes, keményen megrovandó cselekedet egy magyar ember részéről, akinek, mint olyannak, tudnia kellene, hogy a nőnem iránti lovagias tisztelet a magyarnak egyik fő jellemvonása.

Hát tisztelt Uraim! — — ha ez igy van, akkor önök miért nem szólaltak fel, fennen s hangosan tiltakozva akkor, midőn ezen *„lovagias“ magyarság,* az egyházpolitikai törvényjavaslatok parlamenti vitatása s megszavazása alkalmával, galád szemtelenséggel, nemtelen dühhel, páratlan neveletlenséggel neki rontott a magyar főnemességhez tartozó előkelő hölgyeknek, s azokat tettleg bántalmazta is.

Az ártatlan, előkelő, főuri hölgyeket nyilvánosan bántalmazni, bottal megfenyegetni, sárral, kővel megdobálni lehet, a magyar lovagiasság megsértése nélkül, de egy trónrabló anyját történeti okmányok alapján megbirálni! — — — — hej paraszt, ez már

más!!! — ez már „*a magyar lovagiasság*“ ellen elkövetett égbekiáltó vétek!

„*Mentita est iniquitas sibi!*“

*

Egy másik ilyfajta levél ekképen hangzik:

Zimándi Ignácz plebános úr *)

Van szerencsém ezennel önhöz intézni egypár sort. Már több idő otta figyelemmel kisérem az ön gazságait és alyas rágalmait a mik után telyes meg gyözödésem szerint ön élő hallot **örült,** mert egy jozan gondolkodásu magyar ember ilyesmit nem tehet és nem is tesz. De nelegyen büszke hogy az irom hogy **magyar** mert ön csak magyar kenyeret eszik és a magyar emberek fillérein elösködik és mi teszi mind ezt csak a pénz vágy ön elöször gyáva hazugságokkal akarja a nép filléreit ki csalni és masódszor azzal a gyalázontos monkájaival akart hir névre szert teni a mit elisért az csak jelentéktelen személyének a piszkos és alyas hive és gyalázatos neve mert az irodalni hazug gazságai a hir nevével és önel együt. Ár.... sz.... való nem pedig sajtó alá.

Azt a drága perczeket ne ara szánja hogy a magyar nemzet apját és felszabaditoját gyáláza ha nem ajánlok önnek egy magy férfit a ki szintént pleibános illetve apát pleibános volt azt a minden igaz magy ar ember martirját aki azért a miért haza

*) E »remek« levelet ugy közlöm, amint iratott, és pedig azért, hogy a nyájas olvasó lássa a levél szerkezetéből, milyen foku müveltséggel birhat az, aki ezen »**levél**« megirására vetemedett.

felszabaditasának eszmeit be fogadta és pártolta azért végig kellett neki szenvedni a mit Krisztus urunknak és saját tanitványaitol meg verve és pap társaitol ki tagadva és ki lökve a templombol a bakonak és mért történt ez a mért hazafi volt s remélem más ember enyi magyarazat után rá jönne hogy ki vol az a dicső martir a kinen ha eszembe jön a története hát a szivem majd megreped de ön a buta fejivel a ki csak gyáva rágalmakat tud nem tudja ki volt jelentektelen személyenek meg mondom **Martinovics és dicső társai a kirre hará gondol az magyar ember fohászt küld dicsö lelkükért az Istenhez.**

Önnek kelene mind ez (hitvány semi) de mégis valami „gaz ember“ Önnek kellene az üldezés önt kellene a tenplomba fel öltöztetni telyes papi diszbe és aztán le szedni és szentelt gyertyákkal el verni és önt nem bakonak adni hanem hazug munkáibol maglyát rakni és ott elevenen elégétni mert ön gyáva és akkor nem Zimándit a papot, hanem Zimándit a gyávát, gazt, hazugot, rágalmazot, és alávaló meg vetni való alyas haza árulot mert ön nem egyéb két czinkos társával együt t. i. Zelenyák és Lepsényi mint a fönt elő soroltak, el mehetnek mindnyájan tegyék le apapi ruhát és vegyenek a kezükbe botot indulyanak zarándokoljanak ki indiába hitteritőknek s vezekelyenek bünükért akor talán az Isten irgalmaz önöknek. De a magyar ember akor is undorral es utálattal fordul el önöktöl. To-

vábbá ha akar felelöséget tölem a meg érdemelt czimekért a „Függetlenség“ czimü napi lapba egy kis fel hivást tegyen közé, mert nem méltatom arra jelentéktelen személyet hogy a nevem önhöz kerüljön mély megvetésel szemelyuk iránt egy hü magyar illetve

Budapest, 1898. augusztus 7.

Székely.

Függetlenség szerkesztősége
VIII. ker. József-körut 14. sz.

A harmadik pedig imigyen káromkodik:

Zimándy Ignác.*)

Van-e széles e hazában olyan igaz magyar, ki ha a Zimándy nevet emliteni hallja, undort ne érezne e név viselője iránt? Alig hisszük. Hisz az egész ország foglalkozott már vele s megvetésével sujtotta ezt a *félkegyelmü* törökbálinti plébánost, a Kossuth ellen kiadott gyalázatos férczelmény könyvéért. Zimándy Ignác dacol a nemzet lesujtó itéletével ismét; nem okul egy másik paptársán, a kit az országház előtt nem régiben botoztak el gyalázatos viselkedéséért s a Zimándyval való szolidaritásáért. Nem, Zimándy nem okult, folytatja aljas viselkedését, kihivó magaviseletével ismét magára zuditja a nemzetet. Ujból könyvet ád ki Kossuth Lajos ellen és ez a szennyirat rövidesen forgalomba kerül, nem

*) A »Somlyóvidéki Hirlap« f. évi augusztus 14-iki számának vezércikke.

kevesebb, mint 536 oldalra terjed és ez lesz a cime: Komikus lábrugás a nyitott ajtó ellen, vagy a hős „Don Quichotteok harca a szélmalmokkal.“ (Ébresztő hangok XV. k. Kossuth Lajos vak bálványozói elrettentéseül.) Ez a cime a török-bálinti *félkegyelmü* pap legujabb szennyiratának.

Magyar embernek elég a könyv cimét elolvasni s tudja miféle gazságok és hazugságok foglaltatnak e könyvben. Tehát nem nyugszik ez a pap, nem elég még neki a nemzet megvetése,*) még vár valamit. Hogy ez ujabbi szemtelenkedésével mit akar elérni, azt józan észszel elgondolni sem lehet. Vagy őrült ez a pap s ez esetben a Lipótmezőn a helye, vagy aljas gaz, ez esetben pedig útilaput kell a talpára kötni és Csaszlauba utaztatni.

Ki hitte és ki gondolt volna arra, hogy akadjon egy oly tiszteletre méltó nagy testületből, minő a róm. kath. papság, egy oly bélpoklos, mint Zimándy, ki szentségtelen kezeivel merészelje Kossuth Lajos csendes nyugalmát zavarni. Egy Kossuthra mer rágalmakat szórni ez a félkegyelmü pap s hazaárulással vádolja azt a Kossuth Lajost, akit az egész művelt világ bámult és csodált lángoló hazaszeretetéért. — **)

Egy Zimándy és egy Zelenyák vetemedhetett

---

*) Ki bizta meg e remek levél szerzőjét, hogy a »nemzet nevében« beszéljen?

**) Hol van ez a Kossuthot bámuló művelt világ? Olvassa csak a tudálékos cikkiró Szemere Bertalan naplóját!

arra az aljasságra, hogy a nagy halott csendes nyugalmát zavarja. Zelenyák már megvezekelt büneért, félre vonult, elég volt neki a nemzet lesujtó itélete, de Zimándy még nem nyugszik. Folytatja gazságát arcátlanul. És ezt egy kath. pap teszi, kinek, mint a hit szolgájának, kötelessége volna a békét hirdetni, de nem a békétlenséget. Zimándy szembe mer szállani az egész nemzet közvéleményével,*) neki az nem imponál. Eddig még soha nem volt reá eset, hogy valaki egy ország, egy nemzet közvéleményével szembe mert volna szállani. Zimándy az első. Hogy honnét veszi ez a félkegyelmü pap azt a vakmerő bátorságot, az igazán rejtély.

Kinek telhetik öröme e gazságban? Ki az a gazember, ki a nagy halott csöndes nyugalmának háborgatására ösztönzi ezt a papot?

Vagy a maga félbolond fejéből teszi? A magyar katholikus papságnak erkölcsi kötelessége e bélpoklos paptársával szemben szint vállalni. Vagy helyesli és szolidaritást vállal e félkegyelmü pappal a Kossuth elleni gyalázásban? Ezt nincs okunk hinni, sokkal hazafiasabbnak ismerjük a magyar kath. papság zömét, sem hogy ily nemzetellenes dolgot helyeselni tudna. Nagyon helyesen cselekednék a kath. papság, ha ezt az elvetemült embert kilökné kebeléből s ezzel elejét venné minden gyanusításnak és kombinációknak. A halottak nyugalmát zavarni

*) Honnan tudja az obskurus Huss Gyula a nemzet közvéleményét?! A zsidógyerkőcök sajtófércelményeiből?!

sem nem illik, sem nem szabad. Kegyelet!*) Ezzel tartozunk a halottaknak. És Kossuth kétszeresen kegyeletet érdemel nemzetétől, melynek hű fia volt, hazája iránt szerzett érdemei márványkőbe, emléke örökre a nemzet szivébe van vésve s azt onnét az idők végtelensége sem birja kitörülni soha, annál kevésbbé képes azt egy Zimándy Ignác elhomályosítani és a nemzet szivében Kossuth iránt érzett mély tiszteletet és szeretetet kiirtani. Kossuth tettei felett már itélt a történelem, mely nagynak ismerte el;**) Kossuthnak nincs szüksége egy félbolond Zimándyval szemben a védelemre, neve élni fog örökké a magyar nemzet szivében, a mig csak magyar lesz a földön, Zimándy tette, eljárása szörnyen magán viseli az elfajulás bélyegét. Majdnem sajnálkozunk Zimándyn, mert nem tudjuk, hogy egy józan észszel biró ember, miként képes a nemzet összességével dacolni s a nemzetnek egy nagy, dicső fiát gyagyalázni és sárral dobálni, mikor tudnia kellene, hogy Kossuth olyan történelmi alak, minőket évezredek is csak ritkán szülnek.***)

Mi abban a meggyőződésben vagyunk, hogy Zimándy Ignác török-bálinti pap, ki Kossuth gyalázásában oly szomoru hirnévre vergődött, nincs beszámítható állapotban, mert ha beszámítható állapot-

---

*) Hát akkor hogy lehetend történetet irni?

) Aki azt állítja, hogy a történelem **nagynak ismerte el Kossuth Lajost, az a történelem kezdőbetüjét sem ismeri.

***) Buta önámítás. A történet ismeretének teljes hiánya.

ban volna, feltudná fogni, mi egy emberre nézve egy nemzet megvetése. Hogy Zimándy ezt nem tudja, vagy nem akarja tudni, azt igazolja az újabbi gyalázatos fércműve, melyet Kossuth ellen kiadni szándékozik.

Nagyon helyesen tenné Török-Bálint német-ajku, de hazafias lakossága, ha félkegyelmü papját orvosilag megvizsgáltatná, és ha tényleg őrültnek találtatik, internáltassa a Lipótmezőre, ha pedig a bosszú lihegése készteti őt a Kossuth elleni kirohanásokra, akkor kössön a talpára utilaput s utaztassa el Csaszlauba. Egy Kossuth-rágalmazó papnak nincs helye Magyarországon.*) *Huss Gyula.*

Hát ezekre az idétlen kifakadásokra, melyek az imént közlött három famózus levélben hemzsegnek, mosolyogva csak ezeket jegyzem meg:

a) Ugyancsak kitünő dolgot találhattam irni, hogy az éretlenség és vastag tudatlanság annyira fölháborodott „*Non habet ars osorem nisi ignorantem.*“

b) Ugyancsak nem mosolyra, hanem hangos kacajra gerjesztő ama buta elbizakodás, melynél

*) Hogy Zimándy hivei által Csaszlauba kergettessék, ezt ugy hiszem az által lesz legbiztosabban eszközölhető, ha a buzgó hazafi Huss Gyula ur maga, személyesen megjelenik Törökbálinton. Majd elbánnak vele Zimándy hivei ugy, mint elbántak annak idején a »Budapesti Napló«, a »Magyar Hirlap«, az »Esti Hirlap« sat. emissáriusaival. Tessék! — Legyen szerencsénk. Nem Zimándyt, hanem Huss Gyula urat küldik — Csaszlauba a Zimándyhoz hálából ragaszkodó Törökbálintiak!

fogva az ilyen stupid, ignorans firkászok arra vetemednek, hogy **az ország közvéleményének tolmácsolói gyanánt tolják föl magukat,** nem csak, de sőt, **a történettudomány nevében is fölszólalni nem szégyenkeznek!**

Ime: „*Coelum ipsum petimus stultitia, ibique plus superbiae, ubi minus ingenii.*“

2.

Azon egyes magántársulatoknak, községi hatóságoknak, polgári testületeknek, a melyek, a vad **Amru** példájára*) idétlen kifakadások, mondhatni valóságos káromkodás mellett, dühöngtek a kérdéses könyvem ellen, noha ismételve hallották azoktól, akik olvasták, hogy nincs benne semmi sértő Kossuth Lajosra nézve, azoknak szivélyesen gratulálok ama grandiózus blamázshoz, a melyet az egész művelt világ előtt fejeikre zúdítottak, s ez által **a magyart,** az úgyis már világszerte gyülöltté és nevetségessé vált **magyart** lehetőleg még gyülöltebbé, még nevetségesebbé tették! — —

---

*) *Amru,* arabs hadvezér, Alekszandria meghódítása után elégette annak akkoron világhirü könyvtárát; mert ugymond: az, a mit e könyvek tartalmaznak, vagy megegyez az al-kóránnal vagy nem, ha megegyez, akkor fölösleges, ha nem egyez meg, akkor ártalmas, tehát mindkét esetben megégetendő.

Az említett társulatok, egyesületek s testületek ezen **vad Amru** szerepét játszották el az én könyvemmel szemben, a magyar műveltség s lovagiasság nagyobb dicsőségére.

Prosit! — — Gratulálok! — — Te pedig egész művelt világ nevess!!! — — —

Ez utóbbi szavaim igazolására álljon itt egy román politikusnak a magyar sovinizmust, s ebből folyó átkos önhittséget, elbizakodottságot vajmi szomoruan jellemző e következő nyilatkozata:

„A civilizációnak mindenképen ellentmondó olyan magaviseletet sehol sem tanusítottak, mint azok a Kossuthisták, kik lesből arra a papra rávetették magukat, mikor ez már sajnálkozását fejezte ki s magát igazolni iparkodott. Ez a számonkérés nem volt jogos, nem tartozott a parlament elé s azért azt *radikálisan* vissza kellett volna vetni.

Ez is tisztán magyar specialitás, hogy *hazafias felbuzdulásnak* merészelik nevezni a két törvényhozó kirohanását. E fölött csak mosolyogni lehet és ez az iskolapadba illő mentegetőzés megint arra szolgáltat alkalmat, hogy a bottal elintézett verekedéseket ezentúl *magyar hazafias felbuzdulásnak* nevezzük el. Jegyezzék meg maguknak ezek az urak és mindazok, kik a Kossuth-kultusz szük korlátai között mozogva, a korláton átnézni nem akarnak, jegyezzék meg maguk, hogy a bottal elintézett ügyek következetesen, csak *botrányoknak nevezhetők, melyekben a jól nevelt nemesebb hazafias felbuzdulásnak* része nem lehet.

Az a hazafias felbuzdulásnak nevezett skandalumot hiába akarják egy ember ellen irányuló megrendszabályozásnak feltüntetni. Ezt nem hiszik el a külföldön sem és egyetlen keresztény érzelmü konzervativ magyar ember sem. Amennyire van sze-

rencsém ismerni a magyar viszonyokat, azt hiszem, nem tévedek, mikor a katholikus pap képviselő megtámadásáról a lapokból értesültem, mindjárt eszembe jutott az én jövendölésem, melyet a magyarországi keresztény pártra nézve már megalakulásakor magamnak megalkottam. *Üldözés a végletekig, üldözés a tettleges bántalmazásig;* tehát nem ad personam, hanem az egész pártot akarták vérig sérteni, vele együtt minden követőjét, a pappal pedig az egész papságot in contumaciam. A Lepsényi képviselő megtámadásakor rögtön eszembe jutott a zsidóliberalizmus által felbujtatott csőcselék köpködése, mikor az egyházpolitikai viták alkalmával a magyar főrendiházból távozó főpapságot és főurakat inzultálta. — A támadók hiába tiltakoztak és költenek Ahasverus meséket a mentségükre. Mióta a liberalizmus Magyarországon megkezdette áldatlan működésével a magyart kivetköztetni nemzeti jellegéből *Iskarioth áruló pénzeért,* azóta látható, miként érvényesül mindjobban a zsidók és szabadkőmüvesek jelszava: *Le a kereszténységgel!*

A Lepsényi esete ennek a törekvésnek egy egészen jelentéktelen ultimátuma. Az óra ütött, itt az ideje, hogy Magyarország keresztény pártja, papsága és összes kereszténység hasonlóan fegyverkezzék és verje vissza kiméletlenül a durva támadókat, kik Magyarország kereszténységét oly sulyosan megsértették. Tessék érvényesíteni a tisztesség szabályait politikában, sajtóban, szálljon sikra a legéle-

sebben a főpapság, a keresztény nép és siessen megmenteni azt, ami még megmenthető. Ragadják ki a panjudaizmus karmai közül Magyarországot, mert mig ahhoz nem lesz elegendő erkölcsi bátorságuk, addig a béke, a rend helye állani a magyarságon nem fog.

Nemzeti vivmányaikkal dicsekszenek a magyarok, a neutrális szemlélő azonban azokat nem látja. Megmondom, miért? A földbirtoknak egy igen jelentékeny része zsidó kézen van, sőt egyes főpapok és főurak annyira megfeledkeznek hazafias kötelességükről, hogy birtokaikat zsidóknak adják bérbe. A közép nemesi osztály kipusztult, a parasztosztályt az uzsora, a korcsmárosok és pálinkamérők tették tönkre, ami még megmaradt, aránytalánul nagy adórendszer alatt nyög. Az ipart pedig a zsidó svindli szabad konkurrenciája ölte meg.

Mi Romániában számot vetettünk ezen körülményekkel és azért sem a földbirtokos osztályt, sem a parasztot nem engedjük át a zsidóság prédájára és mindenképen megóvjuk az országot attól, hogy a zsidóság tulsulyra vergődjék. Ez az oka annak, hogy még jelentéktelen beavatkozást se türünk. Nálunk is van liberalizmus, de román nemzeti liberalizmus, mely minden időben hathatósan ellenszegülni fog a panjudaizmus törekvéseinek. Magyarországon megfordítva áll a dolog. Az alkotmányos küzdelmekben csak azok vehetnek részt, kik a zsidósággal egy követ fujnak. Azért kizárták Magyar-

ország konzervativ elemeit, vagy csak nagyon is jelentéktelen kisebbségben türik meg őket: megtizedelték a katholikus papság befolyását, kilökték a nemzetiségeket. Hogy minden minél tovább igy maradhasson, csináltak egy olyan választási rendszert, melynek tendenciózus makacssága alatt az igazi közvélemény soha meg nem nyilatkozhatik.

Az egészet nem nevezhetem egyébnek, mint a zsidó plutokrácia leginfámisabb abszolutizmusának, mely csak arra alkalmas, hogy Magyarország keresztény népeit teljesen leigázva, a legnyomoruságosabb és legaljasabb rabszolgaságba kergesse. Hogy a nép erre alkalmas legyen, kivetköztetik minden kigondolható eszközzel, keresztény erkölcseiből, megvesztegetik csekély pénzzel és ámítással, igy ölik meg önérzetét; hogy pedig elég buta legyen hozzá, itatják pálinkával, mely mesterséges méreg. Igy jut Galicia sorsára Magyarország és mindkét ország a néplázadás küszöbén áll. Az események természetes lefolyását csak rövid időközökre lehet megakasztani.

Végül meg kell említenem — mondta a román államférfiu — hogy a magyarok maguk amiatt panaszkodnak, hogy jó barátaik egész Európában alig vannak. Ha valakit nem szeretnek, kell, hogy annak oka is legyen és az ok hol lehetne másutt mint az egyéni tulajdonságokban. A magyarok — mint már említém — kidobták a németeket, kiszorították mindenünnen a nemzetiségeket, elvárják, hogy ide-

gen nevü alkalmazottaik letegyék családi nevüket. Kérem, ezek mind olyan tulajdonságok, melyek nem alkalmasak a szimpatia fölébresztésére. Más országokban is vannak idegen nevü családok, különösen Poroszországban, de azért senkinek sem jut eszébe, hogy ezen a téren presszíót gyakoroljon. Ha valaki mindezeket nem osztja Magyarországon, azt a hazaárulás vádjával sujtják. És azért, mert a kereszténypárt épen modus vivendit keres a nemzetiségekkel való békés kiegyezésre, természetesen ezt a pártot is hazaárulónak mondják. Sehol a világon nem dobálóznak annyit a hazaárulás vádjával mint Magyarországon. A hithű keresztény népeket papjaikkal együtt régen kidobták a becsületes hazafiak sorából; előttük csak a liberális soviniszták, mindenekelőtt pedig a zsidók és a Kossuthisták nem hazaárulók; pedig, ha előbb-utóbb meg nem változnak a viszonyok Magyarországon, csakhamar fogják elpusztítani azt, ami még megvan.

A panjudaizmus már-már kiragadta a kereszténység kezéből az országot s azért kiáltja ki magát a hazafiság birtokosának és mindazokat, kik ennek a szörnyetegnek meg nem felelnek, mint hazaárulókat kidobja és számüzi.

Azért legyen e jelszó Magyarországon:

„*Vissza a kereszténységhez!*“

Azért azt a pártot, mely ezt a jelszót irta zászlójára, *honmentő* pártnak tekintik Európa keresztény országai. Ne rettenjen vissza ez a párt semmitől,

glóriáját el fogja érni. Kell, hogy a keresztény párttal érezzen az uralkodóház és más keresztény uralkodók is. Ennek félremagyarázhatlanul jelét adta Vilmos német császár, midőn Budapesten járt. De ne tartson a keresztény párt a nemzetiségektől sem. Az összes szláv népek, ugy a románok is, hű népei a koronának és a hazának, kik a magyar állam integritásának ártani nem akarnak, sőt azt védeni fogják mindenkoron. De térjünk vissza a kereszténységhez. A panjudaizmus sok elkeseredést szült a nemzetiségek között és egyes vezetői tul is lőttek a célon, de a törvényes méltányosság jóvá tehet mindent.

3.

Ám a legkirívóbb, legmegdöbbentőbb, s legmegszomorítóbb módon nyilvánul az e védirat XIV. fejezetében méltányolt s ecsetelt magyar keleti indolencia a következőkben:

Az *Esti Hirlap* folyó évi julius 3-iki számában, „**Zimándy új merénylete**“ cim alatt, ez olvasható:

„Tegnap, Török-Bálint bucsujának napján, Zimándy teljes bucsut, teljes bünbocsánatot hirdetett hitközségének, nyomban pedig dühtől tajtékozó ajakkal jelenti ki, hogy Kossuth Lajos emléke ellen újabb hadat izen; nem hajlik meg a nemzet kegyelete előtt, keztyüt dob a közvélemény szemébe, dacol a közvélemény felháborodásával.“

És tovább: „Nem érdektelen dolog, hogy Zimándy a multkori jégviharok alkalmával huzatta

templomának harangját a jégvihar ellen. A jégvihar csudálatosképen csakugyan elkerülte valahogy Török-Bálintot. Ezt aztán felhasználta ugyancsak Zimándy. Kiprédikálta a hiveinek, hogy ő rajta lám az Isten is segít, amiért megirta az ő hires Kossuth-gyalázó könyvét. Zimándy Különben mindent felhasznál arra, hogy magát megszépítse a nép előtt. Kapkodásában még királyi sértésre is vetemedik, mert azt hirdette a nép közt, hogy az ő Kossuth-gyalázó könyvét a *király is elolvasta.*«

E tudósításban csak arról vádoltatom, hogy 1. „**teljes bucsut hirdettem,**« a mi kizárólag a római pápa jogköréhez tartozik, s igy, ha igaz volna, rögtön keményen büntetendő **uzurpaciót** követtem volna el, s hogy 2. a hiveimet ámítottam, buta babonával telítettem, ami szinte, ha igaz volna, **rögtöni elmozdíttatásomat kellene maga után vonnia!**

Igy lévén a dolog, a királyi ügyésznek legazonnal **hivatalból** kell vala kutatnia, vajjon e két vád igaz, alapos-e, vagy sem, s ha igaznak, alaposnak találta volna, akkor rögtön, **hivatalból** kell vala lefokozásomat, elmozdíttatásomat az egyházi főhatóságomnál, sürgetnie, ha pedig nem igaznak, alaptalannak bizonyult volna be e két **horribilis vád,** akkor a nevezett *Esti Hirlap* szerkesztőjét, mint a *hivatalos személyem* nyilvános rágalmazóját, **hivatalból,** pörbe kell vala fognia! — — —

Ámde „*Nihil horum.*« A parola ki van adva: „Üsd a katholikus papot, a hogy tetszik, rabold el

nyilvánosan becsületét, hajad szála sem görbül meg, mert hisz a magyar állam „**jogállam!**“ — s mint olyannak nem szabad védelmébe vennie az ártatlanul nyilvánosan meghurcolt katholikus papot, mert ezt igy kivánja a zsidó-szabadkőmüves-pseudoliberális érdek! — — — — — — — — — — — —

Nagy vigasztalásomul szolgál nekem itt, az én kedves hiveimnek e következő nyilatkozata:

Nyilatkozat.

Az „*Esti Hirlap*“ julius hó 4-iki számában „Zimándy Ignác ujabb merénylete“ cim alatt egy közlemény jelent meg, mely többek között azt irja, hogy „Zimándy Ignác, törökbálinti plébános f. hó 3-án, a midőn Törökbálinton bucsu volt, teljes bucsut hirdetett; továbbá, hogy „**kiprédikálta,**“ miszerint határunkat azért nem verte el a jég, mert ő a Kossuth könyvet irta és azért, mert az ő parancsára húzták meg a harangokat, minek következtében elvonult a veszedelem.“

Alulirott törökbálinti polgárok kijelentjük, hogy nevezett lapnak ezen állítása nem egyébb mint egy megromlott veléjü, idétlen koponyából származó aljas, pimasz rágalom. Megjegyezzük, hogy Zimándy Ignác plébános ur a bucsu napján nem is prédikált, hanem a magyar sz. beszédet nagyontisztelendő Tanninger Nándor helybeli segédlelkész ur, a német sz. beszédet pedig nagyontisztelendő Wittinger Pius kapucinus rendü áldozár tartotta. Végül egyszerüen

szemtelen beleavatkozásnak tartjuk, hogy afféle idétlen firkancok mondjanak ítéletet papjaink felett, különösen egy Zimándy felett, aki községének valóságos jótevője és egyházának érdemes papja.

Török-Bálint 1898. julius 6-án.

Schmall Zsigmond, Knapp János, Führinger Georg, Janositz Nándor, Mathias Scheirich, Czeisz Szilveszter, Wagner Pál, Killi Johann, Pettinger János, Gigler Antal, Fallenbüchel József, Jeschitz Ferenc, Czeisz György, Franz Schlegl, Czeisz József, Knapp György, Leber István, Csurcsia Mátyás, Käufler Anton, Taiszer János, Perl Antal, Jung Pál, Brucker János, Práger Gusztáv, Kaszás Ignác, Holly János.

4.

De mig **a magyar közvélemény és történettudománynak** ilyetén gyermekes hivatlan s képtelen, mert tudatlan szóvivői az ő botrányosan szakszerü vitatkozásaikkal, mind nekem, mind becses vendégeimnek, akiket az ilyen Podhraczky — — — — — — féle — — diszlevelek felolvasásával mulattatni szoktam, kellemes szórakozást, — „*hosszantartó nagy derültséget*“ okoznak, azalatt méltó utálat, és mély megvetés tárgyává lesz országvilág előtt a *Nemzeti Hirlap* szerkesztője a maga orcátlanul jellemtelen kapkodása által.

E lovagias szerkesztő ur ugyanis majdnem az első volt azok között, akik nekem a „*Kossuth Lajos*

a történelem itélőszéke előtt« cimü munkám megjelenése alkalmával gratuláltak! — —

„Már régen kellett volna ezt tenni,« irta nekem hizelegve a most dicsért szerkesztő ur; de csakhamar, mert nem adtam neki „**kölcsönképen**« a tőlem sürgősen kért pénzösszeget, gyorsan köpenyét fordítva, szóról szóra ezeket irja a „Nemzeti Hirlap« f. é. aug. 20. számában:

„Lajos-napja. Megható az a meleg ragaszkodás és kegyelet, a mely a magyar ember lelkében Kossuth Lajos emléke iránt kiolthatatlanul él és lobog. Hiába halt meg Kossuth Lajos, hiába akarják a **rossz emberek** emlékét sárba rántani, csak annál nagyobb dicsfény veszi azt körül, csak annál nagyobb az **imádat** a magyar emberben Kossuth Lajos emléke iránt. — A budapesti függetlenségi párti polgárok az idén is kegyelettel ülik meg Kossuth Lajos névünnepének évfordulóját. Az ünnep részleteit most állapítja meg a rendező bizottság. A Kossuth-nő-egyesület tagjai — mint előző években is — ezen a napon virágokkal halmozzák el a nagy hazafinak a kerepesi temetőben levő sirját.«

Nos hát ez a szerkesztő úr ugyancsak „*félelem és gáncs nélküli lovag*«. „**Rossz emberek** előtte egyszerre mindazok, a kik Kossuth ellen irtak: Bravó! gr. Széchenyi István, gr. Dezsewffy Aurél, Deák Ferenc, Szemere Bertalan, Percel Mór sat. sat, mind **rossz emberek!!!** — — „**Si tacuisses!**«

Aztán az plane klasszikus a nemes szerkesztő

úr részéről, hogy **Kossuth Lajos iránti imádatról fecseg, megfontolatlanul duderál!!!**

Van tehát protestans Szent, akit — — imádat illet!!!

Thaly Kálmán, ne neked! Uton útfélen ismétled folyton ama rágalmat, hogy mi, katholikusok **imádjuk** a Szenteket, s ime most bebizonyult, hogy a protestánsok, zsidók és szabadkőmüvesek nagy Szentjét, Kossuth Lajost, **imádat** illeti! „Ex ore tuo te judico serve nequam“ !?!

VI.

Szemelvények

Egressy Gábor e cimü művéből: Törökországi Naplóm 1849—1850.

Pesten. Nyomatott Kozma Vazulnál 1851.

Egressy Gábor Kossuth Lajos kormánybiztosa volt, s mint ilyen föltétlenül hiteles tanu.

Widdin, octob. 9. 1849.

58 s 59. lap. „Az olasz légió számára, főnöke, Monti gróf, hosszu ködmönöket készíttet, saját költségén. Zamoiski gróf hasonlót tőn a lengyel légióval. Ezek már most legalább a megdermedés ellen biztosítvák.

E két nemeslelkü ember, menekült honfitársaival már tömérdek jót tett. Monti gróf, volt szárd követ Magyarhonban, szegény földiei s barátai között már minden vagyonát kiosztotta. Zamoiski

Franciaországban meghonosult lengyel aristokrata. Tömérdek vagyona van, melynek legnagyobb részét a lengyel emigratio gyámolítására szenteli. Magas diplomatiakai műveltségü férfiu. Ő csupán saját jószántából időz itt, hogy sorsunkban osztakozzék; különben, mint Franciaország védence, már régen elmehetett volna minden akadály nélkül.

A mi árva honvédeink pedig még mindig vászonkabát s foszlány nadrágban, mezitláb dideregnek szellős sátraik alatt, kinn a táborban. Ugy látszik, hogy rajtok már az Isten sem akar könyörülni. Naponként hullanak, hideglelésben és elhagyottságban. Mondhatni, hogy a magyar létszámnak fele része köpenyeg és lábbeli nélkül van. Még mindeddig nem voltunk képesek rábirni a pashát, hogy őket a városban szállásoltassa el, hol legalább az eső ellen védve lehetnének. Igéri, halogatja, török szokás szerint. Hihetőleg az a célja van e nyomorgatással, hogy őket ily módon kényszerítse fölvenni az izlám hitet. Mert a renegát honvédek s huszárok, mihelyt áttértek, azonnal csinos török katonai ruhát kapnak. Ezek aztán, szép meleg öltözetükben, kijárnak a táborba toborzani, s természetesen nem is siker nélkül, mert hiszen a nyomor és elkeseredés mire nem viszi az embert?! . .«

Az alatt, mig a nemeslelkü Monti és Zamoiski igy gondoskodtak az olasz és lengyel legiókról, s a mi árva honvédeink „*mezitláb dideregtek, szellős sátraik alatt*«:

az alatt az önzetlen **Kossuth Lajos,** a modern tudatlan magyar nemzedék eme bálványa, százával, ezrivel pocsékolja a magával hozott aranyokat, amint ezt Egressy Gábor idézett munkájának 69 s 70. lapján e szavakkal panaszolja:

Viddin, octob. 13. 1849.

„Kossuth Szőllősit eltávolította köréből, miután ez kártyán tőle mintegy 300 darab aranyat elnyert.

Szőllősi magát itt Schullernek hivatja, mert szepeg, hogyha régi nevéről a törökök rá találnának ismerni, — mint egykori hitfelökre: — igen megjárhatná.

Batthyány Kázmér vette őt magához, tolmácsaul és török nyelvmesterül.

Szemtanuk állítása szerint Orsován, azon éjjel, midőn Kossuth Áde Kaléba, az uj-orsovai várba volt átmenendő: Szőllősi töltött puskával lesett reá a Duna partján, hogy őt, — mint maga mondá, — osztozásra kényszerítse. „La bourse, ou la vie.“

Melyik késett el: nem tudom; annyi bizonyos, hogy azon éjjel nem találkoztak. Hanem az osztozás itt Viddinben csakugyan megtörtént, valamivel finomabb modorban.

Asbóth és Szőllősi állításaik szerint, Kossuth ezer darab aranyat hozott magával, azon 13 ezer pengő forinton kivül, mennyit az orsovai és karánsebesi közpénztárakból utalványozott magának, s kezéhez is vőn.

A közhangulat igen keserü a miatt, hogy mig

a kártya forgalom ezerekre rúg a fensőbb rétegekben, s mig az olasz s lengyel főnökök vagyonaikat megosztják szenvedő testvéreikkel: addig a magyar honvédek rakásra halnak ruhátlanság s testi lelki elhagyottság miatt, kinn az Isten szabad ege alatt.

Mert a kellemes őszi napok könyörtelenül elzordultak; a honvédek éjjelnappal áznak fáznak, mig másfelől rosz gyümölcscsel tömik magukat. Lehet-e igy meg nem halni?...«

Ime, igy néz ki a vakság s tudatlanság bálványozta „**megváltója**« édes hazánknak!

Sumla, decemb. 14. 1849.

108. l. „Kossuth számára egy török bey házát készítik téli szállásul; az az belsejét európai módon rendezik; kandallókkal, vaskályhákkal, konyhával, s európaiszerü butorokkal látják el.

Perceléknek pedig Said pasha ajánlotta saját szállását egy előkelő bolgár házánál. El is fogadtatik. Igen tiszta csinos szobák, hanem ezekben sincs sem kályha, sem kandalló, s igy kénytelenek mangálokat használni.

Said pasha visszament székhelyére Rustsukra, s a sumlai parancsnok jelenleg Halim pasha.

A honvédtisztek állapota borzasztó. A laktanyában nyolcan--tizen vannak egy szük ronda farkasordítóba szorítva, hol egyetlen gyékényen kivül semmi sincs, s hol már mindnyájan megteltek ocsmány férgekkel.«

Térdre ti vak Kossuth-bálványozók! Térdre ilyen magasztos önzetlenség előtt! — —

Kossuth pazarol, tobzódik s kéjeleg, mig a bujdosó honvédség fázik, éhezik és nélkülöz!!!

109—110. l. „Bem viszont engesztelhetlenül gyülöli Kossuthot, mint a magyar és közvetőleg a lengyel ügy végső bukásának egyedüli okozóját, szerinte a szintoly példátlan mértékben gyáva, mint hiu s önző kormányférfit.

Midőn közöttük a meghasonlás Viddinben annyira ment, hogy egymásnak levélben csaknem a fentebbi szavakat mondanák: azóta Bem mindent elkövetett, hogy az előkelő törököket Kossuthtól elidegenítse, nevét közöttük rosz véleménybe hozza, tiszteletlenné, népszerütlenné tegye.

Bem szava pedig a törökök előtt oraculum. Iránta határtalan tisztelettel és bizalommal viseltetnek. Szerintök az ily nagy hősök az istennel gyakran találkoznak, s értekeznek személyesen.

Bem majd két héttel előbb érkezett Sumlára mint mi. A megérkezésünkre már itt várakozott pashák belrendezésünkre nézve az öregtől tanácsot kértek, s tőle származik azon tanács, hogy Kossuth mellőzésével Percel neveztessék ki a magyar kivándorlottak főnökévé.

Percel tehát, megelőzendő minden kellemetlenséget, a gyalogsági laktanyába hivott össze mindnyájunkat, s a gyülésnek indítványképen előadta, mikép szükséges lenne egy *igazgató választmányt*

alkotnunk, mely belső ügyeinket rendezné, s magát a török hatósággal viszonyba tevén, hivatalos kapocs lenne köztünk és a török pashák között is; indítványozta egyszersmind, hogy e választmány elnöke Kossuth legyen.

Az indítvány elfogadtatott, s a választmány azonnal megalakult; tagjai egyszerü felkiáltás utján lőnek kinevezve. A kivándorlottak minden osztálya képviselve van közöttük.

Halim pasha okirata folytán a törvényszék tagjai szinte meglőnek választva. Törvényszéki elnök: Percel Miklós, a Mór testvéröcscse, ki bátyjánál 20 évvel idősebbnek látszik.

Az okirat köztudomásra jövén, általános meglepetést okozott.«

Sumla, decemb. 21. 1849.

122—123. l. „Az emigratio egy új taggal szaporodott. . . . T . . . . a napokban érkezett hozzánk Magyarhonból, és roppant ujdonságokat hozott. Ama kétes hir, mit senki sem akart hinni, mi eddig az emigransok agyában csak mint „*rút szörnyeteg bujdoklott, mely magát mutatni borzad,*« most napvilágra jött, most már valósággá lőn.

Komárom elesett.

T . . . . a komáromi capitulansok egyike. Szemtanuja volt a nagy tragődia utolsó jelenetének.

Pétervárad feladatott septemb. 7.

Komárom 20 nap mulva: septemb. 27.

A bizonyosságnak e pillanata feloldozni látszott

közöttünk minden földi láncokat; feltárultak a keblek legtitkosabb kamarái; mindenki szabad szárnyakra bocsátá gondolatait s érzelmeit, mint haldokló, ki számadását a világgal befejezte, ki többé embertől nem fél és nem reményl, ki őszintén szól, mintha végrendeletét nyilvánítaná.

„Minők a feltételek?“ kérdi szorult kebellel mindenki.

„A magyar pénzjegyek beváltatnak-e?“

„Van-e közbocsánat?“ . . . stb. stb.

Az emigratio, különösen annak értelmisége, egy epével csordultig telt kebellé lőn, mely egész tartalmát a forradalmi főnökök fejére zudítja, leginkább pedig Kossuth Szemere s a debreceni diplomatiáéra, mint olyanéra, mely tehetetlensége világos öntudatával vezérelt forradalmat, mely külső hatalmasságok pártfogásával hitegeté a nemzetet, s mely csaknem az utolsó percig lehetetlennek hirdeté az orosz beavatkozást.

E bősz recriminatiók aztán csak új szakadások s gyülölködések tényezőivé lőnek közöttünk; mert egyik sem akarja türni, hogy a bünvádak egész súlya saját kegyeltjére háríttassék, tudniillik azon vezéri egyéniségek valamelyikére, kihez vakbuzgalommal ragaszkodik, kit csodál, még hibáiban, sőt büneiben is.

Én pedig mindezekre csak azt mondom, hogy hogy: „Vanitatum vanitas!“

Mit kellett volna tenni, és mit nem?!... hiszen

e kérdésre most már a bolond is bölcsen megfelelhet.

Egy ily ünnep után kántáló bölcs a minap azt mondta, hogy IX-ik Piusnak nem kellett volna születnie . . . mert ő az oka mindennek.

De hátha épen a hold az oka, — mondom én, — vagy egy más bujdosó, mely Shakspeare szerint „közelebb jött a földhöz mint rendesen szokott, s az embereket dühödtekké tevé?"«

Sumla, jan. 17. 1850.

142. 143. l. „Kossuth rendeletet küld Percel Miklósnak, mint a törvényszék elnökének, hogy a Bárdiféle merényben vizsgálatot tartson, s ítéletet hozasson. Ezen Percel Mór fölháborodik. Elküldi Kossuthhoz B. . . . . képviselőt és Veplert. Általok elküldi hozzá azon eredeti okiratot, melyben Halim pasha őt, — Percel Mórt, — hatalmazza fel a sumlai magyarság kormányzatával. Kérdezteti Kossuthtól: nincsen-e hasonló okirata, mely ennek erejét megszüntetvén, más valakit ruházna fel hasonló minőséggel.

Kossuth ily okiratot nem mutathat; hanem hivatkozik Ziah pashára, ki a szultán nevében őt nevezte ki a menekültek főnökévé, s hivatkozik a sumlai magyarság közbizalmára, mely őt választá az igazgató bizottmány elnökévé.

A küldöttek erre kijelentik, hogy Percel Mór a Bárdiféle ügyben, semmiféle avatkozást nem tür, mivel a büntetés joga, itt a török földön, különösen

ez esetben, a török hatóságot illeti; s hogy tehát Bárdi és társai felett Halim pasha fog itélni.

Röviden: Percel ismételve tiltakozik Kossuth mindennemü hatalmaskodásai, különösen abbeli bitorkodása ellen, miszerint ez még folyvást Magyarország kormányzójának jogcimével él, s pecsétjét használja.

A személyes viszály, mely eddig csupán Kossuth és Percel között létezett, most átment a tömegbe. Kossuth emberei a honvédeket elkezdették itatni, s Percel ellen izgatni. Korteskednek, gyüléseznek, szónoklanak, Percel ellenében gyalázkodnak, s elvégzik, hogy Halim pashához küldöttség menjen a menekültek részéről, azon közohajtást kifejezendő, hogy a sumlai magyarság senki más mint Kossuth által kiván kormányoztatni.

A küldöttség el is ment Halim pashához; hanem ettől azon feleletet nyerte, hogy neki Percel Mórt megbántania semmi oka nincs.

A párt ezzel meg nem elégedett. Még nagyobb küldöttség indult el a pashához, ki azonban többé velök szóba sem állott.

Percel tehát Bárdit és társát, egy olaszországi magyar káplárt, mint a kravall indítóit befogatván, átadta Halim pashának. Ez őket bezáratta; ügyöket pedig a fényes portának felterjesztette.«

A kormányzóságot nagy veszély idején ünnepélyesen **Görgeynek** átadni, a veszély elől ismételve megszökni, s mint szökevény ismét kormányzó sze-

repét játszani akarni, s a kormányzó pecsétjét a lemondás idején át nem adni, sőt azt az ünnepélyes lemondás után is, idegen földön is, uzurpálni akarni sat. sat., mind oly dolgok, a melyek ugyancsak érdemessé teszik Kossuth Lajost arra, hogy Mócsy Antalként példaképül szolgáljon minden magyar embernek!!! — — —

VII.

Szemelvények

Szedlák Mátyás 1848/9-ki honvéd tüzérhadnagynak e cimü művéből:

Leleplezések

a magyar szabadságharc és a magyar emigráció idejéből

1848—1861.

Budapest, Sz. Gellért könyvnyomda.

7 s 8. l. „Hogy a március 15-iki mozgalomban *Kossuth* Lajosnak nem volt része, csupán abból is kitetszett, hogy az ő neve az éljen kiáltásokba csak egyszer sem vegyült. A március 15-ének igazi megteremtője, gróf *Batthyány* Lajos miniszterelnök, mártirhalált szenvedett. Az 1848. március 15-iki időből még életben maradottaknak rosszul esik tehát hallani ama gyakran ismételt frázist, melyet Kossuth Ferenc hazánkban való szereplése minden alkalmával hangoztatni meg nem szünik, hogy t. i. apja, „*Kossuth Lajos volt az, ki a nemzetet a modern polgárosodásba bevezette és a magyarnak a világot*

megszerezte.« Ami különösen a magyar név prestige-ét világszerte illeti, az *a honvédek érdeme,* kik dicsőséggel harcoltak és kiknek vére áztatta a csatamezőt; a külföldi népek nem a frázisok, de a tettek után ítéltek.

Ha a jogegyenlőség elve, miként azt már II-dik József tervezte, még a negyvenes évek elején érvényre jut, hazánk az 1848/49-diki csapásoktól bizonyára megkímélve marad.

Ugy Pest, mint számos megye, küldöttségeket menesztettek a pozsonyi országgyülés elé a március 15-diki tizenkét pont felterjesztése végett.

A pesti küldöttség vezetője Nyáry Pál, pestmegye akkori alispánja, a magával hozott tizenkét pontot Kossuth Lajosnak átnyujtván, tőle ily választ nyert: „*Az országgyülés tudni fogja mi a kötelessége, de magára nyomást gyakorolni nem tür.*« Ezen választ követő heves szóváltás után Nyáry Pál mindenkorra távol tartá magát Kossuth Lajostól.

Kossuth Lajos az előadói székből kihirdeti a szabadság, egyenlőség és testvériség elvét.

8. l. Az országgyülési pártok csekély kivétellel a tizenkét pontot elfogadhatónak nyilvánítván, előadónak *Széchenyi István gróf jelöltetett ki, de ő e tisztséget, noha az a hazáért hozott számtalan áldozatai után,* vagyis multjánál fogva csakis őt illette volna meg, Kossuth Lajosnak engedte át. E szavak: legyen szabadság, egyenlőség, testvériség, melyek szünni

nem akaró éljenek közt lettek elfogadva, alapíták meg Kossuth jövőjét. Ő mint ügyvéd fel tudta fogni, hogy e három szó: „*szabadság, egyenlőség, testvériség*“ lesz a jogcim a haza és az osztrák közt folytatandó perben.

9. l. **A nagyszájuak már akkoriban is a hazaáruló szót szokták volt hangoztatni minden semmiségért.**

11. l. A zsidóemancipáció az 1867. évben szentesítést nyervén, egy miniszteri rendelet fölszólította a zsidóságot, hogy a Mózesvallásuak papjaiból hivjon össze Pestre egy gyülekezetet, megbeszélendő egyházi szerkezetökre nézve a kor kivánataival megegyező javításokat. A tárgy fölött való tanácskozásra a „Tigris“-szálloda termében megjelentek között lehetett látni az ország véghatárairól nem egy orthodox rabbit, ki nem igen látszott örvendezni a zsidó felszabadítás fölött, sőt azt, mint nem korszerüt, a zsidóságra nézve károsnak tartotta, minek folytán a vita közben néhány őrjöngő rabbi kidüllesztett szemmel körmeit egy neolog rabbi arcának irányozva ordította: „Ti jól ösmeritek a mi fajunkat, az kapzsi természeténél fogva felhasználja a keresztény tömeg butaságát, a tönk szélére juttatja azt, minek vége az lesz, ami velünk már más országban is megtörtént, hogy kiüznek bennünket.“

»Nemzetiségi kérdés.

A negyvennyolcadiki időkre visszatérve, mindinkább előtérbe lépett a nemzetiségi kérdés. Szerbek, oláhok, tótok, szászok követelésekkel járultak a kormány elé s midőn *Rájasics* szerb pátriárka *és Stratimirovics határőrvidéki kapitány Kossuth Lajosnál megjelentek, előadván sérelmüket, Kossuth a helyett, hogy némi igéretekkel bocsájtotta volna őket haza, szokott dölyfös hangján kérelmüket nem teljesíthetőnek nyilatkoztatta ki s egyuttal kardjára ütve mondá: „Ez fog majd határozni.“*

13—16. l. „Mennyi vér folyt a Bánságban és Bácskában, nemkülönben Erdélyben is Kossuthnak meggondolatlan eljárása következtében. A történtekről való megemlékezés annyi év után is borzadálylyal tölti el az ember szivét, mert lehet-e valami irtózatosabb a polgári háborunál?!

Hogy volt mód rá kibékíteni a nemzetiségeket, bizonyítja a következő eset: Midőn 1849-ben Kossuth elküldé Drágost *Jankuhoz,* az erdélyi fellázadt románok vezéréhez, ez hajlandónak mutatkozott a békefeltételeket elfogadni, túszokat is menesztett Hatvani őrnagy táborába, mire az oláhok kezdték fegyvereiket lerakni. E közben azonban Hatvani csapatjával több oldalról mozdulatokat tett az oláhok bekerítésére, mit ezek észrevevén, legelőször Drágos lakására törtek, őt, mint vélt árulót, hajánál fogva az ablakon vonszolták ki és fejszékkel fejét és egész testét darabokra vagdosták. Drágos nemzetiségére

nézve román, bihari nemes családból származott, ügyvédi diplomával birt s kedélyes természeténél fogva szivesen látott vendége volt a Tisza-családnak.

Drágos lemészároltatása után a magyar harcosok azon része, mely nagyon is előre nyomult, például Vasváry Pál*) csapatja s a „*bécsi halálfejesek*“ az oláhoktól körülfogva, egytől-egyig ott lelték halálukat. Hatvaninak azonban, ki a háttérben foglalt állást, sikerült megmenekülni és csapatjával Nagyváradon keresztül Szeged felé vonulnia.

Kérdés, ki volt itt a hibás? Ha Hatvani saját esze szerint járt el, ugy őt haditörvényszék elé kellett volna állítani, ami azonban nem történt meg; világos tehát, hogy midőn Hatvani megszegte az alkudozási feltételeket, felsőbb parancs szerint járt el. A sok kiomlott vérért számoljon tehát a parancsadó lelke ott fenn a magas egekben, -- Isten itélőszéke előtt!

Hogy Kossuth a nemzetiségek irányában tanusított ellenséges indulatát némelykor mégis meg tudta változtatni, kitünik az osztrák elleni olasz-francia háboru alkalmával tanusított viselkedéséből. Akkoriban ugyanis emisszáriusokat küldött mindenhova, igérvén a nemzetiségeknek negyvennyolcban tett kivánalmaik teljesítését, szükség esetére annál még többet is. Mire *Kuza,* Oláhország akkori feje-

*) Vasvári Pál a március 15-iki fiatalság közt mint jeles szónok tünt ki. Midőn később a haza veszedelemben forgott, igy szólt: »nemcsak frázisokkal, de tettel kell a haza védelmére kelni«; azzal egy zászlóaljt alakított.

delme, igy szólt: „*Nem adok hitelt Kossuth szavainak.*“ — A jelenlegi oláh nemzetiségi kérdésben is igazolva van Kuza kételye, mert Kossuth kevéssel halála előtt olyformán nyilatkozott, hogy „az oláhokat nem tyúkpecsenyével kecsegtetni, hanem karddal kell észre téríteni.“

»A tizedik honvéd zászlóalj hőstettei a perlászi sáncok bevételénél.

Szentesített alkotmányunk néhány hóval a márciusi idők után komoly veszélyekkel állott szemben. Ugyanis az osztrák sereg veresége Olaszhonban tápanyagot nyujtott Kossuth Lajos merész terveinek. A túlzók újabb s újabb követelésekkel léptek fel. Gróf Batthyány Lajos miniszterelnök azonnal belátta, hogy az ilyen politika veszélybe sodorja az országot s lemondani készült, mire Kossuth azt felelte, hogy akkor ő is leköszön, itéljen felettük a nép.

Minthogy a fellázadt nemzetiségek legyőzetésére kiküldött osztrák seregbeli katonák elegendőknek nem bizonyultak: a magyar miniszterium tiz önkéntes honvédzászlóalj alakítását királyi jóváhagyás mellett rendelte el, mivégből toborzóhelyek állíttattak fel, melyek egyikén, Nagyváradon toborzónak magam is felcsaptam. Az összetoborzott ujoncok sorában az ottani fiatalság szine-java: *Gorove* Antal, *Gosztonyi, Pappszász, Papp* János, *Szikszay,* báró *Wiszthof* stb., *de zsidó egy se volt látható, pedig*

Nagyvárad volt Ó-Buda után azon gethó, hol legtöbb zsidó lakott. Miben rejlik tehát a zsidóknak a jelenben mindenütt és szüntelen fenhangon fitogtatni szokott hazafisága? Megalakulván a zászlóaljak, az ujoncok az esküt V. Ferdinánd királyra és az alkotmányra tették le. A zászlóaljak közül a tizedik azért érdemel különös említést, mert döntő szerepet játszott a szerbek elleni első győzedelmes csatában, a perlászi sáncok bevételénél, és mert szabadságharcunkat tárgyaló komoly művekben erről eddig említés nem történt.«

28—36. l. „Simonics osztrák tábornok csapatainak visszaszorítása után, Guyon Ó-Gyallán az előrenyomuló huszárok élére állott és folytatá utját Komáromba.

Több év előtt azt irák a lapok, hogy ama hős, ki élte veszélyeztetésével vitte Komáromba az első hirt Görgey seregének közeledtéről, *zsidó* lett volna. Még nevét is kitették. Mily tévedés! Zsidóból lehet kém, kit pénzzel megfizetnek, de hőstettekre, melyekkel martirhalált is szenvedhet, zsidó nem vállalkozik, de nem is arra való.*)

Hálául az eddigi győzelmekért nagy „Te Deum« tartatott a vár templomában. *A szószékből*

---

*) A zsidók megbizhatóságának illusztrálására szolgáljon bizonyos *Kohn* élelmezési honvéd-őrnagy esete, ki 1849. junius hóban a Komárom vára élelmezésére szánt rakományt a külfalvakban helyezte el, oly szándékkal, hogy azt az ellenségnek jó áron eladhassa, mi kitudódván, Görgey fővezér Kohn őrnagyot mint sikkasztót és hazaárulót *felakasztatta*.

ki lőn hirdetve a Habsburgház számüzetése,) minek meghallgatása elől Görgey a templomból eltávozott.«*

»Görgey vesztett csaták után Komárom alól visszavonul.

Miután Budavára a magyarok által visszafoglaltatott, az osztrákok új haddal törtek be Magyarországba; Görgey serege tehát elvonult Buda alól vissza Komáromba, ott várandó be az ellenséget.

Mily nagy különbség volt észlelhető az osztrák vert sereg és az ujabban érkezett osztrák csapatok között! Ezek hátuk mögött sejtve az oroszok segítségét, sokkal vitézebbül tartották magukat.

Miután Görgey minden kisérlete az osztrák sereg egyesülését az oroszokkal megakadályozni meghiusult, Komárom vára ágyuinak védelme alatt átkelt a Dunán és Vác felé Pestnek tartott.

Győzelemre tovább gondolni nem lehetett; minden további küzdelem csak sok vérontásba került, de sikert nem arathatott. A haza megmentésére csupán egy mód kinálkozott: az orosz invázió megtörténte után rögtön elfogadni Görgey azon tervét, hogy a magyar miniszterium, a honvédelmi bizottmány stb. Pestről Komáromba áthelyeztessék és az egész hadsereg ugyanott összpontosíttassék, mert onnan Görgey serege repülő hadakra felosztva betörhetett és támadhatott volna ott, ahol szüksé-

*) Ha a detronizálás meg nem történik, a tizenhárom tábornok nem szenved vértanuhalált. Bizonyítja azt Gáspár tábornok megkegyelmezése, ki, amint meghallotta a Habsburgház elleni merényletet, tüstént leköszönt.

gesnek és ahol az ellenség gyengének mutatkozott. Hasonló hadviseléssel győzött Washington is Amerikában, ki azonban teljesen függetlenül és saját belátása szerint intézkedhetett.

Hogy Görgey hadi terve meg fog bukni, előre látható volt, mert akik azt leginkább ellenezték, nem birtak spártai elszántsággal és jó eleve el voltak készülve a menekülésre, nem átallottak huszezer honvédet tétlenségre kárhoztatni. Jól megmondotta Widdinben Bém tábornok, hogy szabadságharcunk bukásának legfőbb okai voltak a *debreceni női kamarilla* s ennek uszályhordozói az ugynevezett „*veres tollasok,*“ kik a detronizálás után magukat republikánusoknak vallották, és a „*gyémántosok,*“ *) kik szünet nélkül aknamunkát folytattak Görgey ellen. Annak bizonyítására felhozom Dembinszki első kineveztetését fővezérnek, mi a kápolnai csata **)

*) Petőfi Sándor nevezte el igy azokat, kik a kivégeztetett Zichy gróf gyémántjain állítólag osztozkodtak.

**) A kápolnai csatáról terjesztett leirások és képek a történtek szemtanujául tüntetik fel Kossuthot, ki a csatában elhullt magyar vitézek sirhalmain térden állva mondott gyönyörü imát. Ez a valósággal teljesen ellenkezik s csakis költői fantáziának szüleménye. Kossuth a kápolnai csatáról csakis később és pedig Dembinszki fővezérnek Görgeyt árulással vádoló jelentéséből értesülvén, a debreceni országgyülésen igy nyilatkozott: *megyek Tisza-Füredre és ha Dembinszki fővezérnek Görgey ellen felhozott vádja alapos, őt* (Görgeyt) *saját kezemmel lövöm le* (!). Kossuth Tisza-Füredre érkezvén, egyik meghitt emberét, *Korányi* Viktor tüzérfőhadnagyot — kinek saját szájából hallottam a dolgot — tüstént magához hivatta, s megkérdezte tőle, miként érez a sereg Görgey iránt: »*A tisztek bálványozzák,*« volt a felelet. Másnap Kossuth a felállított sereg előtt Görgeyvel kezet fogott. Dembinszki pedig hamis följelentés miatt szobafogságot kapott.

előtt következett be. Ily cselekmény indokolható egy vert seregnél, hogy t. i. a katonaság bizalma ismét visszatérjen, de nem egy győzelmekben előrehaladó hadseregnél. Hogy az mégis megtörtént, magyarázata az, hogy a debreceni „*női kamarilla*“ féltékeny szemmel nézvén Görgeynek egymást követő győzelmei folytán egyre növekedő népszerüségét, helyébe Dembinszkit, a senki által nem ismert idegent küldte fővezérnek.

Mi csodálandó inkább: a magyar tábornokok közönbössége-e, hogy azt eltürték, vagy Görgey gyengesége, hogy meg nem tette azt, a mit tett a kis korzikai Bonaparte, a ki a francia konventet gránátosaival a gyülésteremből kivezette.“

»Kossuth Nagyváradon Bémmel találkozik.

1849. évi junius hó utolsó hetében Kossuth Lajos Szegedről Nagyváradra érkezett, hogy ott Bém tábornokkal találkozzék.

Később tudódott ki, hogy *Bém* az összes magyar seregek feletti *főparancsnoksági kinevezését* kapta Kossuthtól.

Mily zürzavar! Ugyanazon időben a szegedi országgyülés meg *Görgeyt* nevezte ki az összes magyar seregek *generálissimusának,* s egyuttal a történt mulasztásuk miatt a miniszterium és a honvédelmi bizottmánynak vád alá helyezését határozta el. Irinyi József *) követ pedig 1849. évi julius hó

*) Irinyi József Párisban gróf Teleky László magyar követ mel-

25-én nyilt ülésen korholta a Kossuth környezetéhez tartozó „*női kamarillát,*“ mely az országot annyi bajba sodorta.

De mindez már későn volt.

Kossuth Nagyváradon való tartózkodása alatt az óláh püspöki ház erkélyéről a néphez beszédet tartván, *eldicsekedett vele, mi mindent tett ő és fog tenni. A koronára vonatkozólag ilyen frázist használt: „Viszem a koronát magammal, mint a szivemet: majd kit a nép választ, annak fejére teszem!*“

„Ugyanaz nap megszemlélte a várat, hol Láner tábornok és Lukács ezredes fogadták. A felszerelési műhelyek után az udvaron felállított ágyu-ütegek megtekintésére került a sor, mely ágyukat Lukács ezredes öntette; Kossuth tehát feléje fordulva nyájas arccal dicsérte alkotását, aztán hintóra ült és elrobogott.

37. l. Lukács ezredes mellőztetése Kossuth által szintén a debreceni „*női kamarilla*“ műve volt.“

»Nagy Sándor tábornok megütközik az oroszokkal.

Görgey Vácnál megveretvén, seregével lehető gyorsasággal Debrecennek tartott. Nagy Sándor dandárja, mint Görgey seregének egyik szárnya, Debrecen alatt augusztus hó 2-án az oroszokkal ütközetbe bocsátkozván, megveretett és Debrece-

---

lett mint követségi titkár működött s az orosz invázió után Magyarországba visszatért azon szomoru hirrel, hogy a külföldtől segítséget nem várhatunk.

nen keresztül *Váradnak futott. Itt is, mint a móri vesztett csatánál, Kossuth keze működött. Nagy Sándornak ugyanis Görgey meghagyása szerint,* csak az esetben lett volna szabad csatába bocsátkoznia, ha utja Nagyvárad felé elzáratik. A csata után a könnyenhivőket azzal ámították, hogy Görgey áruló, mert nem jött segítségére Nagy Sándornak, pedig ha idejekorán érkezik, megverik az oroszokat. Igen ám, ha Paskievics herceg, ki Nagy-Létán szemben állott Görgeyvel, reverzálist ád, hogy addig, mig Görgey Nagy Sándornak segítségére siet, ki nem mozdul helyéből! Igy azonban, ha Görgey megindul, követi őt az orosz sereg s már Debrecen alatt bekerítve az egész magyar hadsereget vagy tönkre teszi, vagy fegyver letételre kényszeríti.

Nagy-Létáról Görgey Aradra érkezvén, Vinga felé tartott, hogy a Temesvárról érkező Dembinszki seregével egyesüljön. Pedig Dembinszki volt a hibás, mert a kapott parancs szerint Szeged alól egyenesen Arad felé kellett volna vonulnia, de ő Temesvár alá ment. Gelich Richárd 48—49-iki honvéd vezérkari tiszt emlékirataiban az általam felhozottakat szintén megerősíti.

A szerencsétlen kimenetelü ütközet után Kossuth kormányzó állásáról lemondva, Görgeyt ruházta fel a diktátorsággal, *ő maga pedig titokban elhagyta az aradi várat s Lugos féle menekült. Onnan irt levelében távozását azzal indokolta,* hogy Dem-

binszki szétvert seregének harcképtelenségéről meggyőződvén, nem akart tanuja lenni annak, miként idegen kalandorok — értve Bémet és Dembinszkit — a sereget saját céljaikra felhasználják.

Voltak, kik Görgeyt árulással vádolták, de azt érdekből tették, hogy általa saját bünüket palástolják.

Aki a kimerült hadsereget Világosra érkezni látta, — a katonaság kiéhezetten, a lovassági lovak háta felsebzetten, a tüzérségi lovak az éhség miatt megtizedelten — könnyen megérthette annak teljes harcképtelenségét.

Görgey továbbá csakis *feltétlenül* rakhatta le a fegyvert, mert az orosz sereg csupán segédkezett az osztrák mellett és igy Paskievics fővezérnek feltételeket se elfogadni, se megszabni nem állott jogában.

Továbbá kézről-kézre járt Kossuth orsovai bucsuztatója, mely később nyomtatásban is megjelent, de kihagyásával azon tételnek, melyben Kossuth ily káromkodást mond Görgeyre: „*Átkozott legyen azon emlő, mely neki (Görgeynek) életnedvet nyujtandó, el nem fonnyadott*".

Látva Görgeyt mint az utolsó közhonvédet harcolni — például Bicskénél,*) Isaszegnél stb., ugyszintén Komárom alatt, hol sulyosan meg is sebesült, — s őt még is hazaárulónak bélyegezni, csakugyan rosszlelküségnek vehető.

*) Hol Kossuth is jelen volt, hőstetteiért az egekig magasztalván Görgeyt.

Klapka tábornok igy szól emlékiratában: „*Magam is hozzá csatlakozom azok sorához, kik nyilt és férfias kijelentésükkel Görgeyt a hazaárulás szörnyü gyanujától tisztázni akarták. Ez alkalommal nyilvánított itéletemet ma is változatlanul fentartom.*“

Bém lobbanó természeténél fogva feleletében nem igen válogatta szavait. Kimélet nélkül kimondta, **hogy a magyar szabadságharc bukásának egyedüli okai Kossuth könnyenhivősége, parancsolni nem tudása, de főképpen az, hogy nagy papucshős volt.**

A viddini tábort még más csapás is érte. A járványos vérhas kiütvén, rakásra hulltak a szegény honvédek. Ők is megérdemelnének temetkezési helyükön egy állandó sirkövet emlékük megörökítésére. A betegség kiütését okozta a rossz élelem, de főleg az éjjeli takarók hiánya. Hiszen nem gondolt senki a honvédekkel. Egy nap mégis megjelent a táborban Kossuth leberetvált arccal, — úgy nézett ki, mint egy angol — és kenetteljesen szólt: „*Vérzik szivem, látni, miként pusztulnak a magyarok, de nem segíthetek, mert minden pénzemet elrabolták*“ stb. Egyuttal megnevezett két egyént, *Szemere* Bertalant és *Hajnik* Pált, mint tetteseket.*)

Erre később még visszatérek.

*) Szemere Bertalannak tudomására jutott Kossuthnak Viddinben tett s őt vérig sértő nyilatkozata, minek folytán, midőn Ivánka Zsigmond, mint menekült, Párisba érkezett és Kossuth neve szóba került, Szemere dühében ily kemény szavakat használt: »*Hol van az a kutya, hadd lőjjem agyon!*«

A mindenkitől elhagyatott honvédek csakis a Dunántúlról várhattak vigaszt, onnan kellett jönnie a megmentőnek egy osztrák tábornok személyében, kinek felszólítására kevés kivétellel valamennyien visszatértek hazájukba. Kossuth ennek hirére igy nyilatkozott: „*Hadd pusztuljon a férgese.*“ Más szavakkal: a citrom ki van facsarva, dobjuk el!“

»Sumlán »orgyilkosság« Kossuth ellen.

Kossuth irataiban két izben hozza fel az ellene elkövetni szándékolt orgyilkosságot.

A mi a sumlai orgyilkosságot*) illeti, több tanu elbeszélése, de főleg *Bárdy* erre vonatkozó kézirata folytán az annyira felfujt gyilkossági merénylet mesebeszédnek tünik fel. Az eset a következő: Egy este Sumla egyik korcsmájában több horvát ember, övükben pisztolylyal s tőrrel, iddogált; társalgásuk időről-időre hevesebbé lett, olyannyira, hogy a Kossuth-név kiejtésénél fegyvereikhez kapkodtak. Bárdy, Kossuth egyik benfentese, ki beszédjüket nem értette, orgyilkosoknak tartván őket, legott Kossuthhoz sietett, hogy figyelmeztesse a veszélyre. Kossuth erre igy felelt: „Hadd jöjjenek, engem készen találnak“.

Abbeli biztatásomra, hogy majd segítve lesz

*) Az állítólagos orgyilkossági merényletet Kossuth arra használta fel, hogy magát egy valóságos gárdával körülvétesse. A »gárdisták« többnyire törzstiszti rangot nyertek s parancsnokukká Asbóth ezredes neveztetett ki.

rajtunk, mihelyt Kossuth Amerikába jön, Koszta ennyit felelt röviden: „*Mi, akik együtt voltunk vele Törökországban, másképp ismerjük őt.*“ Ily kétségbeejtő szavakat lehetett hallani, mert hiszen akiknek kötelességük lett volna a menekültek sorsa fölött őrködni, csakis önmagukra gondoltak. Pedig nem elégendő ám csak szüntelen hangoztatni a frázist: „hazám, édes hazám!“ Ezt az „édes hazát“ a külföldön éppen a menekültek képviselték.

A többség Kossuthtal késznek nyilatkozott Amerikába kivándorolni. Ennél fogva Kossuth *a gárdájával* és néhány polgári és katonai állású egyén kiséretében az amerikai kormány által rendelkezésükre bocsátott „Missisippi“ hadigőzösön Kis-Ázsiát elhagyták. Az európai középtengerre kiérve, Kossuth azon kívánságára: *hogy előbb Franciaországot és Angliát szeretné beutazni, a hadigőzös kapitánya Marseille alatt horgonyt vetett.*“

»Kossuth Angolhonban.

Kossuth Southamptonban partra szállva, onnan Londonba utazott, hol az angol néphez intézett beszédjében fejtegette, hogy a magyar népnek is olyan alkotmányt kivánt volna adni, mint a milyen az angoloké.

Kossuth ezen frázisa eszünkbe juttatja Heinét, ki, midőn egy reggel barátai hozzá berohantak azzal, hogy keljen fel, Párisban kikiáltatott a respublika — ágyában felülve, szemeit dörzsölte, azután körül

nézett, mondván: „De hol vannak a republikánusok?“

Kossuthhoz Londonban a magyar menekültek tisztelegni menvén, történt, hogy Vetter két izben járt ott, a nélkül, hogy bebocsátást nyert volna, mert a női kamarilla ismét felüté fejét. Vetter tehát igen panaszos levelet intézett Kossuthhoz s igy végre mégis fogadtatott. — Klapka tábornok is megjelent nála. A viszontlátás igen merev volt, de annál hevesebb a társalgás. Kossuth szemére vetette Klapkának, hogy Komárom vára feladásánál mit sem törődve hazájával, csakis önmagára gondolt. Klapka haragosan vágott vissza: „Könnyü most beszélni annak, aki akkoriban elmenekült a veszély elől!“

Minthogy Kossuth minden beszédjéből az „*én*“ meg „*én*“ diktátori szavak szinte kiríttak, a londoni és párisi magyar emigráció előkelő tagjai, köztük volt miniszterek és tábornokok, kinyilatkoztatták, hogy Kossuth Lajosnak, kormányzói állásáról leköszönvén, mint magán embernek nem áll jogában a haza nevében beszélni és működni.

Kossuth ellátogatott a vidéki angol városokba is. Manchester gyárvárosban például a népet akként haranguirozta, hogy ő Magyarországon *a pápai hyerarchiát* akarta megtörni, mit lelkesedéssel fogadtak a város amugy is anglikánus, szabadkőmüves és zsidó lakosai.

Pedig Kossuth Lajos 1848-ban e kérdést sző-

nyegre sem merte hozni. Hiszen láttuk, hogy már a szándékolt zsidó-emancipáció is kraválokat okozott. Hogy a „*veres tollasok*“ és „*gyémántosok*“ *az egyházi javadalmakat birtokukba keríteni vágytak,* az kétséget sem szenved.

Az angol nép a magyar emigráció szomoru helyzetén némileg segítendő, az egész országban „penny“-gyüjtést akart rendezni, ámde Kossuth büszke spanyolként visszautasítá a „*koldus adományt.*“ Ennélfogva a magyar emigráció továbbra is nyomorban maradt. Pedig ily „penny“ adakozásokból befolyt összegek olykor a millió forintot is meghaladták. — — —

„*Én semmivé tehettem volna az osztrákot, de a jogútról letérni nem akartam.*“ — Semmivé tehette volna az osztrákot? Igen ám, ha a győztes magyar hadsereg Komárom vára felszabadítása után rögtön Bécsnek tart, nem pedig, hogy Buda vára ostromlásával fecsérelte el a drága időt! — Azon fráziánál pedig: hogy „a jogútról letérni nem akartam“, felmerül a kérdés: vajjon jogos volt-e Debrecenben a Habsburg-házat trónvesztettnek nyilváníttatnia?

Kossuth beszédjében a reszpublikáról is szól, mert meggyőződése szerint a nép csak olyan kormányrendszer alatt lehet boldog, a milyen az amerikai s amilyenre hazájában ő is törekedett. — Hát akkor hol maradt az általa Londonban feldicsért angol alkotmány?

Nagy volt száma azoknak, kik Kossuthot látni eljöttek, s minthogy ő eléggé érthetőleg kijelentette, hogy csak is pénzre van szüksége, a tisztelgők, jobban mondva megbámulók, a dollárokról se feledkeztek meg. Aki Kossuthhoz be akart jutni, annak előbb a gárdánál kellett magát bejelentenie. *Ezen ceremónia nem egy mosolyt csalt ki az amerikaiak ajkairól, hisz az ó elnökük minden kiséret nélkül jár és kél, mig Kossuth még a folyosón keresztül is gárdistákkal kisérteti magát.*

Hogy ki, mikor és hány órakor lesz bebocsájtva, azt az ajtó mellett kifüggesztett tábla jelezte. A szokásos kézszorítás és üdvözlés után a küldöttség egyik tagja egy zöld posztóval beterített asztalhoz

lépett és a rajta levő ezüstös tálcára letette papir dollárjait. — Volt rá eset, hogy száz, kétszáz dolláros *hamis bankjegyeket* is hagytak ott, a mit Kossuth nem felejtett el nyilvánosságra hozni. A legtöbbet adományozó Jenny nevü kalapgyáros ezer dollárt adott. Minthogy a Kossuth-kalapok csakis nála voltak kaphatók s azoknak viselete divattá vált, Jenny kalapos megtalálta ezuttal is számadását.

Tiz napi várakozás után reánk magyarokra is ránk került a sor, hogy Kossuthot lakásán üdvözölhessük.

Midőn az „Irving“ hotel elfogadó termébe beléptünk, egyszerre nagy ropogás hallatszott, a padló alattunk inogni kezdett, mire mintegy vezényszóra igyekeztünk kifelé. Azután várnunk kellett, mig a földszinti helyiségben a termet gerendákkal alá nem támasztották.

Bár akkor szakadtam volna alá, eltemetve örökre, *még meg nem ingatva hitemben, meg nem csalatva reményemben!*

Rövid idő mulva belépett Kossuth a mellékajtón *sárga* frakkban és *fekete* nadrágban. Az éljenek elhangzása után, mint a magyar küldöttség szónoka, a következő szavakat intéztem hozzá: „Igen tisztelt polgártárs! A Mindenható őrködött feletted és meghallgatta imáinkat, hogy ott, hol Tököly és Rákóczy, a szabadság bajnokai, örök álmukat aluszszák, hiusuljanak meg az ellened szőtt ármányok. Hála Istennek! te mentve és szabad

vagy! — Csak azon kéréssel járulunk hozzád, hogy a szabadság szent zászlója alatt győzni vagy halni mielőbb vezess vissza édes hazánkba.« — — Mire Kossuth ekként válaszolt: „Azt hiszem, hogy önök követnének, ha a csata itt, Amerikában folyna, de nekem messze a tengeren tul Európában lesznek végzendőim és arra önök veszvék. Nem megmondtam még Törökországban, hogy hazájoktól annyira el ne távozzanak.*) Nekem jelenleg inkább fegyverre, mint emberre vagyon szükségem, mert ember Európában is van elég, csak fegyver legyen. Hanem ha hazámat szabaddá teendem, első gondom lesz önöket átszállíttatni. — *Én kormányzója vagyok Magyarországnak,* engem a nép tett azzá, csak a nép veendheti el tőlem e jogot és elleneim ugy vigyázzanak, hogy vagy engem tiporjanak le, vagy én zuzandom őket össze! Amerika azon föld, mely munkát ad a dolgozni akaróknak, ellenben éhenhalást a henyélőknek. — Mielőtt Amerikát elhagynám, önöket még egyszer egybe fogom hivni.«

Azzal megfordult és termeibe vonult. Mi pedig szótlanul, siri csendben hagytuk oda a szerencsétlen elfogadó termet. A folyosóra kiérve, Koszta Marci igy szólt hozzám: „*Hát most is fentartod előbbi vé-*

*) Kossuth e szavai ellenkeznek a tényállással, hiszen ő maga volt indítványozója az Amerikába való utazásnak, midőn elfogadta a »Missisippi« hadigőzöst, hogy őt és a többi internáltat Amerikába átszállítsa. Világosan kitünik tehát, hogy Kossuth ezen beszédjének célja az volt, hogy az Amerikába szerencsésen átszállított magyar emigránsokat lerázza nyakáról.

leményedet?« — Egy másik honvéd pedig igy jajdult fel: „*Száz botot kaptam, mert 1851-ben átszöktem a poroszokhoz, de azért másodszor is odahagytam az osztrákot s kimenekültem Amerikába, hogy innen hazámnak, ha reám szükség lesz, szolgálatára siessek, és ime mily keserüen csalódtam!*«

Fogadtatásunk alkalmával meglepetéssel láttam Kossuth közelében állni Hajnik Pált, ama két férfi egyikét, kiket Kossuth Widdinben pénze ellopásával vádolt, pedig az volt Amerikában legmeghittebb embere.

Ezen rejtély megoldása, ugy hiszem, nem volna nehéz feladat.

Hogy én Kossuth üdvözlésénél a *kormányzói* cimet mellőztem, oka főkép azon körülmény volt, hogy Amerikában az ex-cimeket használni nevetséges dolognak tartatik. Különben egy lengyel tanár, ki az 1831-iki lengyel forradalom után Magyarhonba menekülve, megtanult magyarul és később kivándorolt Amerikába, szintén azt tanácsolta, hogy csak *polgártársnak* cimezzem Kossuthot. Ezen lengyel tanár, midőn Kossuthnál tisztelgett, Kossuthnénak is bemutattatott. Nem csókolt kezet, hanem amerikai szokás szerint azt megszorította. Egyszersmind felajánlotta szolgálatát, de az nem vétetett igénybe, mert már modora, mi több, görnyedt, alacsony személye visszatetszést szült a női kamarillánál. — Ugy járt a bemutatásnál *Görgey* Arthur tábornok is. Minthogy Kossuthné előtt egyszerüen csak meghaj-

totta magát, távozása után igy szólt Kossuthné férjéhez: „*Ez az ember nekem nem tetszik, ez téged a vérpadra hurcoltat.*“ — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

A Capitoliumban történteket közölték az amerikai lapok is, és pedig Kossuth személyére nézve nem épen hizelgő módon. Szemére lobbantották, hogy „gentlemanhoz nem illően viselte magát a köztársaság elnökével szemben, hogy igen izgatott volt, fennhangon beszélt és mindkét kezével hadonázott.“

„A magyarok által aláirt nyilatkozatot Kossuth a londoni és párisi lapokban közzétette, ezzel is ellensúlyozni akarván a londoni és párisi magyar emigráció főbbjeinek, nevezetesen gróf Batthyány Kázmérnak, Kossuth diktátori működésével szemben kibocsájtott tiltakozását.

Ugyanakkor New-Yorkban Kossuth egyik meghittje is, denunciáló módjára, irt Batthyány Kázmér gróf ellen, többek közt azt, hogy visszakapja birtokait és rövid idő mulva teljes amnesztiát is nyer s hogy addig is jó szolgálatot kivánt tenni Ausztriának stb. Mindez rágalomnak bizonyult. A nemes lelkü gróf nem tért vissza hazájába, hanem megsiratva az emigráció által, a párisi temetőben talált örök nyugodalmat.

Az időközben Londonból megjött magyarok az igért husz dollár felvétele végett Asbóth ezredeshez fordultak, ki azzal mentegetődzött, hogy a dolog-

ról tudomással nem bir, egyszersmind utasította őket, hogy várják be Kossuth intézkedését Washingtonból.

A hosszas várakozásba beleunt, két harmada a magyaroknak, munkahiány miatt, New-Yorkot odahagyta.

A visszamaradottak érdekében én jártam közbe, — mire végre megkapják az igért husz dollárt.

A New-Yorkban székelő „nemzetközi demokrácia“ szintén tisztelegni ohajtván Kossuthnál, szokás szerint bejelentette magát, de fogadtatása egyik naptól a másikra halasztatván, — a mi rossz benyomást szült — utolsó ülésén, melyben én is, mint magyar bizottsági tag résztvettem, elhatározta, hogy másnap elnöke, Avezzána tábornok *) egy bizottság élén menjen el Kossuthhoz, megtudandó: akarja-e őket fogadni vagy se. Az akkor történt megállapodás értelmében végre harmad napra, mintegy hat ezren, nagy veres zászlóval lassu lépésben az „Irving Hotel“ felé indultak. A tömeg az utcán foglalt helyet, a bizottságot pedig Kossuth egy nagy teremben fogadta. Avezzána tábornok üdvözlő beszéde után Kossuth Lajos megköszönte a tisztelgést s egyuttal sajnálatát fejezte ki, hogy rekedtsége miatt a demokratákhoz az erkélyről beszédet nem

*) Ugyanaz, ki 1849-ben Rómában, a pápa elüzetése után, kikiáltatta a köztársaságot s mint katonai főparancsnok a pápát visszahelyezni akaró franciák ellen harcolt.

tarthat, *mit az utcán várakozó demokraták hahotával vettek tudomásul.*

Kossuthot ezentúl — Mazzini példájára — soha másként nem nevezték, mint „koronás demokrata"-nak."

»Szegényebb sorsu magyar menekültek Kossuthnál.

Kossuth megérkezésének hirére az Amerikában szétszórt magyarok a gyarmatosítási terv megvalósítását immár biztosra vévén, New-Yorkba igyekeztek. Egy ideig csak megéltek valahogy, részint a magokkal hozott megtakarított filléreikből, részint hitelből; de nemsokára tarthatatlanná vált helyzetük s ennek enyhítése végett kérvényt nyujtottak be Kossuth Lajoshoz, melyben elmondták, hogy erdőkön keresztül, gombával táplálkozva, gyalog tették meg a nagy utat s mindezt szivesen, csakhogy őt még egyszer láthassák. A kérvényt Kossuth sajátkezüleg emigy intézte el: „Bármily nehezen is esik szivemnek sanyaru helyzetükről értesülnöm, jelenleg minden időmet és igyekezetemet a haza szent ügyének kell szentelnem, nem pedig egyeseknek. Kérésüket tehát nem teljesíthetem." Az elutasító végzés folytán a fogadósok a magyarokat ily szidalmak közt üzték ki: „*Főnöktök százezreket keres, ti meg csaljátok embertársaitokat!*" Mi tenni, hová menni, azon törték fejüket napestig, mig végre reám akadtak. Lehettek vagy harmincan. Mindenek előtt éjjeli szállásról, s mivel már huszon-

négy órán át éhen maradtak, vacsoráról gondoskodtam. Másnap, a reggeli elfogyasztása után sorrendbe állíttatva, egy köztük volt huszárőrmesternek meghagytam, hogy vezesse őket az „Irving Hotelbe“ Kossuthhoz és igy szóljon: „Kormányzó úr! Mindenekből kifogyva, éhenhalásnak és megfagyásnak kitéve, dolgozni akarnánk, de a tél idején munkát kapni nem tudtunk. Kérjük azért a kormányzó urat, befolyása által szerezne számunkra munkát.“ Továbbá tanácsoltam nekik, hogy ha netalán a gárdisták utjokat állnák, erőszakolják ki a bemenetelt, a többit bizzák rám. — Kossuth ajtaja elé érve, csakugyan azon feleletet nyerték, hogy tartsák magukat a kapott végzéshez és hogy távozzanak. Erre hangos szóváltás támadt, melyből kihangzottak e szavak: „*Hát mi éhen haljunk, mig önök folyton lakomáznak és pezsgőznek?*“ A növekedő zajra Kossuth maga bocsátá be a csapatot. Az őrmester előadta mondókáját, mire Kossuth, mellőzve szokott frázisait, kijelentette, hogy ha dolgozni akarnak, gondja lesz rájok s némi segély-adomány nyujtása után visszavonult.

Ezen tettem folytán nevem a fekete táblára került. Kossuthtól többé mitsem várhattam, sőt üldözve is lettem,*) de megnyugvást találtam abban,

*) Egy platirozó gyárban, mint napszámos dolgozván, a gyártulajdonos — magyarországi zsidó — meghivta Kossuthnét, szemlélné meg gyárát. Minthogy Kossuthné nem kivánt velem találkozni, igy hát elbocsájtattam.

hogy jót tehettem annyi honfitársammal, kik talán elpusztultak volna, ha ama nagy hidegben, Isten szabad ege alatt éhen töltik az éjszakát. — Igéretét Kossuth ugy váltotta be, hogy egy amerikai ujságban felhivást tett közzé a munkát kereső magyarok érdekében. S csakugyan jelentkezett is egy korcsmáros, ki a sok közül egyet felfogadott poháröblögetőnek!

A menekültek közül bárki is, ha Kossuthhoz kihallgatásra ment, tapasztalhatta, hogy Kossuth olyankor mindig nagyon elfoglalva, iróasztalánál ülve maradt s az érkezőt székkel meg se kinálta. Magam is voltam nála felajánlani szolgálatomat, hogy t. i. bármely időben kész volnék hirt vinni a hazának, ismervén a módokat utlevél nélkül bejuthatni Ausztriába. Kossuth az általam jelzett utitervet célszerünek nem tartotta, biztosabbnak vélvén az utat Szerbián keresztül. — Igen ám, de a távolság Konstantinápoly felé több mint két akkorát tett ki, mint Svájcba.

Ujházy is megjött Jowa statusból és Kossuthnál tisztelegvén, melegen ajánlotta egy magyar gyarmat alakítását, mire Kossuth röviden azt felelte, hogy ő ily eszmével nem foglalkozik, csupán azért jött Amerikába, hogy pénzt szerezzen egy új forradalom előidézésére. Ujházy reményében csalatva, visszaindult telepére.

Ily fogadtatás alkalmával Czrener honvéd hidászőrnagy amputált lába miatt két mankójára

támaszkodva, egy óránál tovább állt Kossuth előtt, mialatt megbeszélték egy hidász-csapatnak mikénti szervezését. Kossuth ilyetén magaviseletét egy sebesült irányában még az amerikai lapok is megszólták. Mint példát felhozták I. Napoleont, ki, mint zsarnok, ha egy sebesültet — akár csak egy közkatonát is — elébe hoztak, tábori székét maga vitte a sebesülthez, hogy üljön le; mig Kossuth, a szabadság hőse, órahosszat mankójára támaszkodva engedte maga előtt állni a szabadságért szenvedő honvéd őrnagyot.

Eltekintve a Napoleon és Kossuth közt tett összehasonlítástól, nézzük meg, miként viselkedtek magyar mágnásaink a menekültekkel szemben.

Történt, hogy egy menekült elment *Batthyány* Kázmér volt miniszterhez s előadta nyomoruságos állapotát. A nemeslelkü gróf nemcsak pénzzel segítette őt, hanem látva vékony ruházatát, mely a hidegtől meg nem óvhatá, téli kabátját is oda adta neki. Midőn később kimenni szándékozott és a fogason kereste azt, eszébe jutott, hogy biz azt elajándékozta. — Hasonlólag járt el gr. *Teleky* László is a szükölködő menekültekkel. Akiket jól ismert, ha pénzt kértek tőle, iróasztalához küldte, hogy vegyenek az ott elhelyezett csont-tálacskából. Egyszer valaki nagyon sokáig kereste a kért husz frankost az ezüstpénz közt, Teleky az olvasást abbahagyva, mosolyogva mondotta neki: „Barátom, hagyjon ám nekem is.“ Ezt neveztem aztán testvéri

cselekedetnek és igazi arisztokraciának, nem azt, amely a Kossuth családban volt tapasztalható.

Emlékezzünk csak vissza az 1849-diki pesti családi bevonulásra, mikor Kossuth mellett ült neje, szemben nőtestvére, s Kossuthné ily szavakra fakadt: „*Vonuljunk be oda, hol elődeink laktak!*“ — értve a budavári *királyi palotát.*

És mily nevetséges látványnak tünt fel, midőn Kossuthné az „Irving Hôtel“ lépcsőin lefelé haladva, utánozta a spanyol királynét. Ilyenkor Asbóth ezredes háttal menve előre, keztyüs kézujjai hegyénél fogva vezette le Kossuthnét a lépcsőkön. Az amerikai nők persze jót mosolyogtak e fejedelmi grandezza felett.

Kossuth nagyravágyása akkor is kitünt, midőn nyilvánosan kikelt az amerikai lapok ellen azért, hogy őt egyszerüen „mister“-nek (urnak) cimezték, kijelentvén, hogy neki, mint Magyarország kormányzójának ép ugy jár az „excellentiás“ cim, mint a szabadságtársak elnökének.

Ily hangon csak a pretendensek szoktak beszélni!

Kossuth felhivást intézett a new-yorki polgárokhoz, nyujtanának segélyt Magyarországon üldözött rokonainak, kiknek mindenüket elkobozták csupán azért, mert a Kossuth-családhoz tartoztak.

A város közönségének nem volt tehát sürgősebb teendője, mint ismét egy előadást rendezni, melynek tiszta jövedelme *huszonötezer frtot* tett ki.

Kossuth e gyöngéd gondoskodásából rokonai iránt, miért nem juttatott egy szemernyit a szegény magyar menekülteknek is, *kiket azonban mint nem létezőket úgy tekintett!* Nem mondom, hogy azoknak is bőven osztogatni, de egy kis összeget biztosítani csak telt volna oly célra, hogy ha netalán egyikmásik közülök betegségbe esnék, ne legyen kénytelen oly kórházba menni, hol az utcáról felszedett betegek helyeztetnek el. Ugyanis Amerika rendes kórházaiban a beteg, a mint belép, tartozik bizonyos összeget előre lefizetni. Úgy szinte ha a beteg felgyógyul, míg erőhöz jut, némi segélyre szorul. Ily értelemben az emigránsok közül többen fel is szólaltak, megtudandók, hogy a befolyt pénzek mily célra adattak Kossuthnak és vajjon nem fordítandó-e azoknak egy része a nyomorban sinlődő menekültekre is? A „New-York Herald" cimü lap erre azt felelte, hogy az adományok Kossuth rendelkezésére becsájtattak, „de reméljük," folytatá a lap, „hogy Kossuth a szükségben szenvedő honfitársairól sem fog megfeledkezni!"

Kossuth körútján tartott beszédeiben csak a frázisok változtak, különben mind egyre mentek ki, úgyannyira, hogy az amerikai lapok nem is közölték a tartott „speech"-eket, sőt egy lap igy nyilatkozott:

„Mi amerikaiak kiváncsi természetünknél fogva mindent, bármely világrészből kerüljön hozzánk, legyen az ember vagy csodaállat — például fehér elefánt, — nem sajnálva dollárjainkat, megnézünk,

de hogy avval tovább is folyton bibelődjünk, azt időnk és fontosabb teendőink nem engedik.«

Igy Amerika praktikus, számító népe csakhamar megértette, hogy Kossuth azon szándéka: Magyarországot köztársasággá átalakíthatni, hiú ábrándnál nem egyéb. Minek következtében az amerikai bankárok visszahúzódtak s a Kossuth-bankók, fedezet hiányában, értéküket teljesen elvesztették. A dollárok gyártása azonban már folyamatban lévén, a vállalat végleges beszüntetése előtt egy bizonyos mennyiségü Kossuth-dollár mégis elkészült.

Néhány honfitársunkat pedig, akik már némileg tudtak angolul, a bankjegyek elárusításával bizták meg, ámde bárkihez fordultak, alig hogy az illető a bankóról leolvasta volt, miszerint az a „*magyar köztársaság*« által fog beváltatni, — mosolyogva kérdé: „*micsoda szédelgés ez*« (what' s the humbug). Szóval egyetlen egy bankjegyen se lehetett itt túladni. Magyarországon ellenben a Kossuth-bankót csak ugy kapkodták, minek neszét véve a rendőrség, házkutatásokat tartott, a talált „*emlék-képecskéket*« elkobozta s a boldog tulajdonost bebörtönözte.

Én, mint legionista, épen Nápolyban időztem, midőn a Kossuth-bankó história oly nagy port vert fel hazánkban s csak attól tartottam, hogy ha aláirásomat valami bankigazgatóénak tekintik, a Kossuth-dollárokat nekem fog kelleni beváltani.

Több havi körutazás után Kossuth visszatért New-Yorkba, hol a legnagyobb visszavonultságban

élt. Még neve is csak akkor került az ujságba, mikor mi felkértük rá, hogy hivná össze a magyar emigrációt egy magyar-egylet alakítása végett. Ezen eszme Kossuth távolléte alatt született és csak a gárdisták indítványára halasztatott el addig, mig Kossuth körutjáról vissza nem tért. Csak vártuk mindig, hogy Kossuth igéretéhez képest bennünket összehivjon, mielőtt Amerikát elhagyná, de bizony hiába.

Kossuth közeli elmenetelének hire szárnyra kelvén, az se maradt titok, hogy gróf Bethlen ezredest Amerikában vissza akarta hagyni, mi ellen az ezredes ily szavakkal tiltakozott: „*de hiszen, ha ide hoztál komédiázni, most csak vigyél vissza is.*“ Elutazása előtt Kossuth beszüntette a lőpor-gyárat, a lőpor-készletet a new-yorki polgári miliciának szép nyereséggel eladta, a munkásokat pedig szélnek eresztette. Hogy melyik napon fogja Kossuth New-Yorkot oda hagyni, azt környezete a lapok előtt eltitkolta. A valót csak akkor tudtuk meg, midőn egy délután hű emberei: Gyurman, Bárdy és többen, kiket Kossuth magához rendelt, hogy majd segítendi őket, lakására mentek s nem csekély meglepetésükre annak ablakait tárva-nyitva találták. Tudakozódásukra arról értesültek, hogy biz „mister“ Kossuth korán reggel „elgőzölt“ London felé. Bárdy szörnyü elkeseredésében igy jajdult fel: „Nem lesz Bárdy többé az a bolond. Én mentettem meg életét Sumlában az orgyilkosoktól és mégis rászedett.“ „Nos barátom“ vetém közbe „ugy-e elment tőle a

kedved engem, miként egykor, megtámadni, a miért Kossuth ellen nyilatkoztam?«

Ha vesszük, mily pompával, örömrivalgások és ágyu-dörgések közt történt Kossuth bevonulása New-Yorkba, és mily csendben, senki által a hajóhoz nem kisérve, »Smidt és neje« álnév alatt hagyta el örökre Amerikát, önkénytelenül eszünkbe jut e latin mondás: »Sic transit gloria mundi!«

Kossuth távozását a lapok minden kommentár nélkül hozták, csupán egy lap vetette szemére az amerikai népnek, hogy mig egy Jenny Lind énekét két millió dollárral díjazta, addig egy szabadsághősnek nem jutott több félmillió dollárnál. A mi pénzünk szerint egy millió o. é. forint.

Hogy ezt a csekély összeget Kossuth elvitte Amerikából, azt bármely amerikai lap képes kimutatni.

Szóba került a magyar korona is. Meglepetésemre kellett hallanom, hogy a korona elárulója, bizonyos *Vargha,* Londonban dohánytőzsdeüzletet tart s hogy Kossuth Lajos Varghának nem haragosa. Tudomásomra jutott továbbá, hogy *Kossuth a menekültekkel Londonban is mostohán bánt. Ha egy szükölködő hozzá fordult, igy szólt: »Ugy-e ön magyar? Hát tudja meg, hogy a gyüjtött pénz a haza szent oltárára van letéve, ahoz az utolsó szükségben se nyulnék magam se.«* Jó volna tudni, melyik bankban fekszik azon összeg kamatozás végett, hogyha a haza érdeke sürgősen követelné, fel lehessen azt venni!

Mielőtt az osztrák és olasz-francia háboru kitört volna, III. Napoleon császár érintkezésbe tette magát Kossuth Lajossal, ki minden garancia kikötése nélkül engedte magát és az emigrációt felhasználtatni. Hogy miért, azt csak Kossuth és Pietri, Napoleon megbizottja mondhatták volna meg.

Ugyanis a háboru tartama alatt hazánkban alig feküdt nehány osztrák ezred s itt-ott csak depók a behivott tartalékosok számára, úgy, hogy vajmi könnyü lett volna Magyarországon forradalmat előidézni. Ámde Kossuth, noha minden előkészítő lépést megtett volt s Magyarországban az izgalmat fentartani meg nem szünt, mégis elodázta a forradalom kitörését, mert a franciák császárja meghagyta neki, hogy várja be az adandó jelt, vagyis előbb fegyverre ne szólítsa a nemzetet, mig Jerome herceg seregével Ausztriába be nem tör.

Napoleon tehát a villafrancai császári összejövetel alkalmával azon szemrehányásra, hogy „fájdalmas látvány, ha a kormányok is forradalmi eszközökhöz folyamodnak," jogosan válaszolhatta, hogy ellenkezőleg ő volt az, ki a forradalmat Magyarországban megakadályozta. A zürichi békekötés után Kossuth Lajos a legnagyobb sietséggel, még lovait is hátrahagyva, távozott Genuából, hajóra szállt és Marseille-en át Svájcba utazott fürdői idényre. Egy honvédtábornok a hajóra utána sietett, hogy szemére lobbantsa, a miért Napoleonnak lépre ment. Annyi bizonyos, hogy az emigráció ki volt játszva.

A magyar légió ezrei elhagyatva, öt napi zsoldra rugó végkielégítéssel utnak indultak Peschiera felé, hol az osztrákoknak feltétlenül megadták magukat.

A két Szicilia elfoglalása miatt Victor Emanuel Ausztria megtámadtatásától tartván, minden eszközt felhasznált, hogy a külellenség készen találja.

Igy a magyar légiók szaporítása gondoskodásának egyik főtárgyát képezte; minek következtében Kossuth Lajos ismét előtérbe lépett, de nem mint diktátor egyes személyben, hanem gróf Teleky Lászlóval és Klapka tábornokkal, kik immár hárman együttesen intézték a magyar ügyeket. Az időközben Szászországban fogságba került Teleky helyét Türr tábornok tölté be.

Magyarország is mozgalomnak indult; egymást érték a tüntetések; a nemzet, az Olaszországból átszivárgott, többnyire álhireknek hitelt adván, saját szive sugallatát követte, mert nem volt, a ki vezette volna. Már az olasz háboru alatt a legnagyobb magyar: gróf Széchenyi István Döblingben, baráti körben, rosszalását fejezte ki a fölött, hogy a népet Kossuth által a forradalomba sodortatni engedik s beszédjét igy folytatá: „Majd irok Deáknak, miért nem vezeti a népet. Tudom, levelemet nem teszi ablakába.“

Itt el nem hallgathatom azon feltünő tényt, hogy az Olaszország egységét megalapító egész mozgalom alatt, melyhez hazánk is annyi reményt füzött s melyben főleg Kossuth ösztönzésére annyi

magyar vett részt, *Kossuth mindkét fia, Ferenc és Lajos Tódor, az események szinhelyétől távol tartotta magát.* Pedig a történelem tanusága szerint a magyar számüzöttek főbbjeinek fiai valamennyien katonáskodtak, de más nemzetbeliek pretendensei is, hogy csak Karagyorgyevics, Samil, Abdelkader utódait említsem, katonai pályára léptek. Csupán Kossuth fiai, kiket gyermekkorukban 1849-ben Debrecen utcáin vadásztiszti egyenruhájukban büszkélkedve sétálgatni lehetett látni, képeztek kivételt; ők a katonaképes kort elérve, a számításon alapuló mérnöki pályát választották. A következmények mutatják, hogy kalkulusaikban eddig nem csalódtak.

Ha már Kossuth fiai számításból tartózkodtak katonai szolgálatba lépni, hibájukat ne takargatták volna a légió becsmérlésével, miként azt Kossuth Ferenc tevé, valahányszor kérdést intéztek hozzá, miért nem lép a légióba? mindig igy felelt: sok köztük a betyár viseletü (!).

Megtörtént ugyan, hogy az Aquiban elhelyezett magyar légiónisták, miután meggyőződtek, hogy Kossuth Lajos által csupán eszközül az olasz kormány érdekében és nem a magyar haza javáért használtatnak fel, amiatti elkeseredettségükben a pártokra szakadt légiónisták, midőn szomoru helyzetük fölött vitatkoztak, olykor egymást erősen sértegették, mi rossz fényt vetett a légióra, minek folytán Türr tábornok, mint a magyar légió főparancsnoka, meghagyá, hogy oly esetben, ha tiszti

rangot viselő légiónisták közt botrányra kerülne a dolog, azok párbajt vivni kötelesek, ellenkező esetben a légióból elbocsáttatnak.

Gróf Teleky László főbe lőtte magát. E lesujtó hir hallatára szemrehányást tettem magamnak, hogy hazajövet mindjárt föl nem kerestem, feltárva előtte a tények valódi állását. Ő talán nem kétkedett volna szavaimban.

Kossuth Lajos álhirekkel és hamis utasításokkal halálba kergette a nemeslelkü grófot.

„Viszem a koronát magammal mint szivemet, majd kit a nép választ királyának, annak a fejére teszem.“ Ezen frázist — miként már említve volt — használta Kossuth Lajos midőn 1849. évi junius havában Nagyvárad lakosságához szólott.

A koronát, mint az ország kincsét, a külföldre vinni, tiltják hazai törvényeink. A külföldön sincs másként. Tekintsünk csak a közeli multba; Sicilia, Spanyolország, Franciaország, Brazilia stb. forradalmárai, II. Ferencz, Izabella, III. Napoleon, illetőleg Dom Pedro detronizatiója után sem nyultak a nemzeti kincsekhez.

Kossuth 1849. évi augusztus havában Aradról Orsovára érkezett, hol Batthyányi Kázmér gróf és Szemere Bertalan már várták őt. Találkozásuk alkalmával Szemere csudálkozását fejezte ki a felett, hogy Görgey mint diktátor, Kossuthot el nem fogatta. „Volt annyi eszem,“ viszonzá Kossuth, „Görgey diktátorsága még meg sem kezdődött és már

én elmenekültem Lugos felé« ..... „Hát úgy!« veté közbe gunyosan Szemere, „oly ember kezeibe tetted a haza sorsát, kire saját személyedet nem merted bizni?!!«

A korona is szóba hozatván, Kossuth azt Törökországba kivinni óhajtá, mi nem teljesülhetett, mert annak elrejtése már végre volt hajtva és pedig következőkép: Szemere Bertalan két meghitt barátjával alapos keresés után a korona elrejtésére egy alkalmas helyet találván, a térrajz felvétele után visszaindultak Orsovára. A szükséges gödörásatás eszközlésére két munkást fogadtak fel, mindent elintézve, a mint esteledett, a titokba beavatott közül az egyik kocsira ült, melyen a koronát tartalmazó vasszekrény is el volt helyezve és az országút felé tartott, útközben egy szent szobor előtt az oda rendelt két munkás is fel lett véve. Szemere és a másik közbenjáró egyenként más-más helyen szálltak fel, a várost messzire elhagyva, a munkások szemeit bekötötték és hogy számukra minden tájékozást lehetetlenné tegyenek, vagy egy óráig jobbrabalra különféle irányban hajtattak. A kijelölt helyre érve, a munkások szemkötőit levették, általuk gödröt ásattak és a vasszekrényt belesülyesztve, azt ismét földdel behányatták. Dolgaikat elvégezve, a munkások szemeit újra bekötötték, s hasonló óvatosság gyakorlása mellett, miután a munkásokat leszállították, visszatértek Orsovára.

A két munkás később jelentést tett az osztrák

hatóságnál, hogy három úr egy nehéz ládát ásatott velök, a helyre nézve pedig a hogy tudták, a szerint adtak útbaigazítást, minek következtében „Adakaleh“ körül próbaásatások eszközöltettek, de sikerre nem vezettek. Különben a korona elásatásáról a beavatottakon kivül más valaki tudomással nem birt és sokan azt hitték, hogy Kossuth kivitte magával, annál is inkább, mert Kossuth, hogy az osztrák rendőrséget tévútra vezesse, mindenüvé magával hordott egy sürü fekete fátyollal betakart üvegszekrényt, melyben egy koronához hasonló tárgy volt látható. — A korona rejtekhelyét Szemere Batthyányval tudatta, ki is azt Kossuthnak szinte elmondá.

Palócy kapitánynak előttem Nápolyban tett nyilatkozata szerint, Kossuth Varghát — a 48-as években volt hirlapirót — bizta meg azzal, hogy a koronát számára hozza el.

Hát hol maradt az adott szó, vagy tán az eskü is, melyet a korona titkát birói egymásnak tettek: hogy csakis az életben levő utolsónak szabad a korona rejtekhelyét egy más egyénnel tudatni. Hiszen Batthyány és Szemere még életben voltak.

Vargha szóbeli utasításokkal ellátva, a térrajz birtokában, hogy küldetésének megfeleljen, 1853. évi március havában útnak indult. Kossuth Londonból utána menesztett két titkos rendőrt, kik aztán jelezték, hogy Vargha Németországon keresztül Bécsbe ment, mely hirt Kossuth a Pesten tartozkodó ma-

gyar politikai ügynökökkel — köztük Palócyval — azon meghagyással közölte; tegyék magukat érintkezésbe a Londonból jött titkos rendőrökkel, igy aztán tudomására jutott Palócynak, hogy Vargha legközelebb egy kis Duna-hadigőzösön (flotille) Pestre érkezend, vajjon Vargha tényleg a hajón van-e, Palócy társaival a Dunaparton lesben állott. A hajóról sétát teendő, annak orvosa kiszállt, midőn éjfél után visszaérkezett, megragadták, ki is ijedtségében a Vargha felől hozzá intézett kérdésekre megvallá, hogy Vargha a hajón tartózkodik.

Következő napok egyikén Vargha a kis hadigőzösön Orsova közelébe érkezett, a koronát megtalálta s igy azután osztrák kézre került.

Első sorban az a kérdés áll elő, ha Kossuth a koronát rejtekében biztonságban nem vélte s azt magának elhozatni kivánta, miért nem választotta a Törökországon és Szerbián át Orsova felé vezető biztosabb utat, hisz Szerbiában nem egy meghitt embere tartózkodott? A másik kérdés, mely önkéntelenül felmerül: miért nem bujdosott ki Vargha a korona feltalálása után Amerikába, zsebében a Judás-pénzzel, hanem mint ki jól végezte dolgát, nyugton tért vissza, honnan jött, Londonba, hol Kossuth is lakott.

Láttuk feljebb, hogy Vargha Londonban a „Regent"-utcában elegáns dohány-tőzsdét rendezett be, sőt a magyarok számára egy külön kaszinót is tartott; vendégei sem hiányoztak, mert bol-

dog-boldogtalannak, ha hozzá fordult, pénzt kölcsönzött. Vargha különben később felhagyott londoni üzletével, s visszatért Magyarországba, hol többféle vállalatokban vett részt; mig végre Nagyváradon, mint városi főjegyző hivataloskodott és ott meg is halt.

A korona felfedezéséről nem egyszer irtak a hazai lapok; előbb gróf Batthyány Kázmér özvegyét, később Szemere Bertalant gyanusítva a korona elárulásával.

Ezen világgá bocsátott gyanusítások hallatára Kossuth soha, de soha nem emelte fel tiltakozó szavát . . . . !

Más sem akadt, ki lándzsát tört volna egy védtelen nő mellett, holott férjének puritán jellemét és önzetlen hazafiságát országszerte elismerték. Senki sem találkozott, ki megbotránkozását fejezte volna ki a fölött, hogy sárral dobáltak oly férfiut, mint Szemere Bertalant, a párisi számkivetésében honvágy és különféle csapások következtében lelkében elhomályosult nagy hazafit!

A korona felfedezéséről az első hézagos magyarázat akkor került a nyilvánosság elé, midőn ezelőtt vagy kilenc évvel a „Függetlenség," a Kossuth kultusz eleinte egyik leghathatósabb orgánuma, felszólalt, hogy a közvélemény valahára tájékozást kivánna nyerni az iránt, hogy ki árulta el voltaképp a koronát, stb.

Ugyancsak a „Függetlenség" hozta meg saját kérdésére a következő feleletet:

„Biztos egyéntől“ mintha csak Kossuth szólalt volna meg, — „azon felvilágosítást nyertük, hogy a koronát Vargha árulta el; de minthogy Londonban a magyar menekültekkel sok jót cselekedett, Kossuth megbocsájtotta elkövetett bünét.“

Miért nem történt meg ezen nyilatkozat gróf Batthyány Kázmér özvegye és dicsőült Szemere Bertalan érdekében ezelőtt harminc esztendővel?

Sőt menjünk tovább, miért mondatott ki ezen vád Vargha ellen csak akkor, miután az esetleges ellenbizonyítékok vele együtt sirba szálltak?

Mint mindent, úgy ezt az iszonyu rejtélyt is, a kérlelhetlen történelem majd napvilágra fogja hozni.

VIII.

Szemelvények

Szemere Bertalan „Naplóm“ cimü művéből.

Nyom. Pesten. Ráth Mór kiadása 1869.

Szemere Bertalan „Naplóm“ cimü, (Budapesten 1869-ben Ráth Mór kiadása) művének 110-ik lapján ez áll:

Házmán F. irja: (Kiutahiából Párisba) „Ki ügyeinket oly szerencsétlenül vezette, itt megközelíthetlen, kisérőivel csak napi rendeletek utján szól. Azokban nem barátokat, hanem cselédeket lát; kormányozni akar itt is, de az absolutizmus elvei és formái szerint. Percel Mór és Mészáros Lázár *tébolygónak* tartják őt, (Kossuthot.)“

68. l. „Tudja meg a haza, a világ, hogy elvesztünk, mivel Kossuth *félénk és dicsvágyó* volt határtalanul.“ — — —

„Az ellen, hogy nevem is aláiratott azon iratnak, melyben Kossuth a dictaturát Görgeynek átadta, protestáltam, mert Kossuthnak ezt akkor tennie, mikor Görgeyről hitte, hogy áruló, nem volt szabad.“

69. l. „Több lapban megjelent *Kossuth Lajos ur* azon levele, melyben kormányzóságáról lemond, és a dictaturát Görgey tábornokra ruházza át. — Ezt a hét miniszter közül csak három irta alá, a többi meg sem volt kérdezve, **én sem,** azonban nevemet alájegyezve látom, **mit ezennel hamisnak nyilvánítok.**“ (Szemere tehát *Kossuth Lajost* **okmányhamisításról vádolja.** Ime Mócsy Antal példaképe hova fajul! Ime a *Magyar Állam* Gedeonjának ideálja hova törpül!)

70. l. „Szerencsétlensége volt a hazának **egy áruló,** ki a mellett bátor volt. (Itt Görgeyt érti *Szemere B.)* **és egy dicsvágyó, ki a mellett gyáva volt.** (Itt meg Kossuth Lajos értendő.) — *Nagy csak maga a nép volt.*“ (Napjainkban már nem az, mert a „**a hiu, dicsvágyó és gyáva“ Kossuth Lajost bálványozza.)**

72. l. „**Nyári és Kossuth dicsvágyának lett a haza áldozat.**“ (Igy néz ki „Magyarország megváltója!“) — — —

„És ez ember még mindig képes bolondítani a világot, és talán még egyszer kezébe veszi a haza sorsát! — Én nyilvánítám mindenütt, hogy e rettenetes esetben agyonlövöm!“

74. l. „Isten neki, ha Kossuth, e lelketlen dicshörpölő — — magát teszi nevetségessé, ez még egyszer elveszthetí a hazát, de megmenteni nem képes, — ez — — ügyes komédiás.“

„A *Times* ugyan élesen jegyzi meg, hogy nem mutat mély lelkiismeretre, azon nemzetről, melyet a végveszélybe döntött, egy elegiával válni meg és önzőnek, és egyébnek is nevezi. De ez nem elég. Őt csak mi álarcozhatjuk le.

S mint Ajaxról irja Homér, hogy szamárkint áll a harcban, mely minden ütésre megrázkodik, úgy van ő, oly érzékeny.

Pár ujságban áll, hogy ő 2 millió forintot tőn le az angol bankba.

Felel reá, Asbóth neve alatt, de az ő nyelve, Asbóth irni sem tud.

Irja, hogy az ő pénzéből, fizetéséből 33,000 pfrt maradt ben. Meglehet, de nem hiszem. Egyébiránt 1848. octobertől április 14-ig 1849. kapott 11,000 pfrtot, aprilistől augustus 12-ig illette 66,000, összesen $10^1/_2$ hóra 77,000 pfrt. Mi maradt nála abból, mi kézi tár nála szokott állani? És kiadatott 5000 pfrt; és Orsován kivett 15,000 pfrtot, mi összesen 20,000 pfrt.“

Ebben tehát valótlanság van. Itt tehát hazudott

Kossuth a *M. Állam* Gedeonjának eme dicső Ideálja s Mócsy Antalnak eme magasztos „Példaképe!"

„Irja, hogy 45,000 pfrttal tartozott Batthyánynak a kincstár, — de ő azért Radnáról a 90 mázsa (5 millió forint) aranyat és ezüstöt visszaküldte?

Ez nemtelen eljárás Batthyány ellenében.

Az emigratio irányában pedig oktalan eljárás; itt vagyunk a koldusok.

És nem úgy ment ő Bémhez, hogy a sereggel marad? Maga mondta, hogy Bémnek nincs pénze, de tudta a világ mind. És még is visszaküldte? Azt kellene mondani, áruló volt Görgeyvel, — de csak gyávának mondom, már eszét vesztette. Mivel nem tudta Bém seregét fizetni, feloszlott.

Miért mondja ezt Kossuth? Hogy nagylelkünek lássék. Csak balgának fog neveztetni.

Irja, hogy a kormányzói nagy fizetést úgy kellett rátolni. Nem igaz. (Itt tehát ismét hazudott a dicső Ideál, a magasztos Példakép.) A ház nehezen szavazta meg. Sőt Kossuth azt mondá Duschekkel, ha csak 100,000 szavaztatik, más 100,000 ajándékozhatás végett rendelkezése alá bocsáttassék.

Nem sok pénz az, azt hiszem, de minek mondja a mi nem igaz. Bűnös képmutató. Hiszen szállás igazításra 40,000 pfrt kellett volna, a mint ő tervezte.

Irja, mint diaetai követnek donatiot akartak adni. Gondolatban lehetett, de még csak indítványba sem jött, még conferentiában sem. Természetes, hogy el nem fogadta, a mi nem ajánltatott.

Irja, a határon túl félezer aranynyal ment; még Turnov-Severinben 700 volt, — azon skatulán kivül, mit meg sem tekintettek.

Irja, a koronát egy bizottmány pecsét alá tette, s egy miniszter felelősége alatt, biztos helyre tétetett. *Ebből sem igaz egy szó sem. Egy hang sem igaz benne. Semmit sem tud róla. És e pontban még roppant malitia is van.*

És Európa előtt igy mer fellépni! Nem retteg, hogy néhány sorral a szégyenpadra szögezhetjük! Ingerli azokat, kik az ő poltronságát, ambitioját, kormányzását tartják Magyarország sirjának. Görgey, mondja Kossuth, elárulta a hazát, Kossuth elvesztette szökése, alattomos szökése által.

Miért tette le a fegyvert, miért oszlott fel a bánáti sereg, 45—50,000 ember? Mivel Görgey letette a fegyvert? Nem. Hanem mivel Kossuth szökve már a határszélen keresett testének menedéket.

Neki nem kellett volna, nem volt szabad dictatort tenni, legkevésbbé olyat, kit árulónak vallott. A sereg élén kellett volna Görgeyt elfogatni. Talán ő is (Kossuth) elveszett volna, ily pillanatban a golyó repül mindenfelé, de Görgey bizonyosan, s a haza nem, vagy nem ily gyalázatosan, menedék nélkül.«

77. l. »Kossuth jobban szerette életét a hazánál, törpévé vált, dicsősége sulya alatt nem csak meghalni nem tudott, de magát annak kitenni sem merte.« — »Neki tulélni az ügyet csak ugy volt

szabad, ha meghalni hiában próbált.« — — »Csak bujna el szégyenében! — — de ez ember még szinpadra lép, tolja magát.« — — »Mig a történet itéletet nem mond.« — — —

78. l. »Nem Don Quichotte ez az ember? Szerencséjével esze is távozni látszott; de ennyi botorságot róla még sem tételeztem volna föl.« — — — »A kormány nevében mondott le és maga nevében akarja a hatalmat visszavenni, — — azokat, kik maradtak, fenyegeti az, **aki gyalázatosan megszökött!**« — — — **»Megcsalta a nemzetet,** — magára mondja az átkot.« (E szerint tehát **csaló volt a dicső ideál, a magasztos példakép!**)

93. l. »Kossuth korán megmentette magát s már előbb, de akkor egészen elvesztette a hazát. (Igy hát Percel Mór méltán mondja őt, — — — **árulónak!**)

98. l. »Épen a gyávák, Madarász — — a haszontalan Thali — — Irányi s Csernátony, a silány firkász, s igy a Kossuth-Madarász-féle töredékpárt megmaradt. — — — Szacsvay, Dessewffy, Aulich, Csányi, Jeszenák elveszett!« — — — — — — — — »Épen a gyávák, a rövidlátók, a dicsőségéhezők maradtak meg, s nevökhöz a számkivetés eszméje még új tekintélyt ad!« — — —

100 l. »Kossuthnak és **gőgös nejének** gyermekeit átküldték hivatalosan csaknem.«

111. l. »Az, kit hir szerint oly mesés ragaszkodás követ számkivetésébe is, új támadás sikeres

vezetésére nem alkalmas; a hiuság és nagyravágyás nagyobb tért foglalt el szivében, mintsem a hazafisággal megférne.« — — — — — — — — — — »Kossuth a tétlenség mély álmát aluszsza, és a fényes mult kábító emlőjén rágódik.«

117. l. »Kossuth még most is uralkodik, és van udvara, mi több, testőrsége.«

118. l. »Bém végre átlátta, hogy Magyarország megbukott Kossuth által, és ismét meg fog bukni vele.« — — —

145. l. »Kossuth körutat tart Észak-Amerika főbb városaiban. Beszédeket mond, s azokban vegyest jót és roszat, okost és balgaságot, magasztalva önmagát, mint a világ megváltóját, mint prófétát, mint teremtőjét a magyar szabadságharcnak. Most már belátta, hogy az üres szó nem elég, tehát pénzt kezd gyüjteni. A lakomákra csak díj mellett juthatni be, egyházakban és termekben díjas felolvasásokat tart, és Magyarország hitelére kölcsönjegyeket ád ki több milliókig, — ha t. i. elkelnek. Bár nem ügyetlenül vonja ki magát több nehéz helyzetből, azonban nevezetes botlásokat is tétet gőgje vele. Clay barátait maga ellen ingerlé, s mindazokat, kik Washington politikáját most is szabályadónak tartják.

Azonban a szerint amint többször felszólal, a mint nagyobb térben jobban kiterjeszkedik, kezdik jobban megismerni. Bámulatos azon itélet helyessége, melyet róla több lap hozott. A nélkül, hogy őt és eljárását részletesen ugy ismernék mint én,

csaknem azon eredményre jutottak, abstractio utján, a melyre én jutottam. Igy az Examiner, mely barátjai közé tartozott, igy a Journal des Débats, melynek főereje a kritika, igy sok amerikai lap is. Kezdik komédiásnak, camaeleonnak, charlatannak, hypokritának nevezni, mert látják, hogy mindenütt azon elvet vallja, a mi ott népszerü, mindenütt a többségnek hizeleg, alázatosságával gőgösködik, mindenben a szinpadi hatást keresi, mindenben a külszint igyekszik megtartani, szerény és dicsekvő, gyáva és bátor, népies és fejedelmi, hideg és enthuziasta, — szóval ő hasonló azon szinészhez, ki szülővárosában imádtatván, nagy elbizakodással lép fel a főváros (e világ) szinpadán, és egyszerre rá ismernek az egyoldalu művészre.

Batthyány levele és az enyéim az észak-amerikai lapokban szinte körutat tesznek, és nagy hatást tettek; sajnálatos, hogy a reaktionáriusok is rá támaszkodnak, de mi arról nem tehetünk. Az igazságot, hogy elleneink is fegyverül használják, az nem ok azt elhallgatni.

Az emigratióban nagy meghasonlás van. Kossuth nem-barátai, sőt ellenei is hódolni mentek hozzá, midőn látták roppant népszerüségét. Ő annál gőgösebb lőn. Azonban két hónapra díjt adott az emigratió tagjainak. Elfogadták azok is, kik a magokéból havonkint 700—1000 frankot költhetnek. Mennél több milliókat emlegetett begyűjthetni Kossuth, annál inkább szaporodtak barátai.«

153. l. „Kossuth és emigratio között szakadás történt, az emigratio azt állította, hogy ő a souverén hatalom, s nem Kossuth, s ennek Kossuth is alá van vetve sat. s egyszersmind a begyült pénzről számadást kértek Kossuthtól.“

Erre Kossuth egy gőgteljes és nyers levelet irt, melyben kijelenté, hogy **„ha ily értelemben vannak, ő erről semmit sem akar tudni, ami pénzt ő gyüjtött, avval ő rendelkezik, tetszése szerint ad belőle a kinek akar.“** (Ime, gyönyörüséges, megkapó **„példaképe“** a hazafiui önzetlenségnek! Mócsy Antal úr mit szól ehhez!?)

168. l. „Én minden esetre kimondtam Kossuthról meggyőződésemet oly tények alapján, miket tagadni leghivebb emberei sem képesek.“

182. l. „Trefort is, aki elszökött Kossuthtal, soha sem szimpatizált vele az ő (Kossuth) sarlatansága s komédiáskodásai miatt.“

„A sok nagyszerü magasztalás és eulogium Kossuthra úgy illett, mint ököl a szemre.“

163. l. „Az utóbbi heteket New-Yorkban csendesen töltötte, mint egy lehullott csillag, róla senki nem vett többé tudomást, és ál-név alatt (mint szokása a souveraineknek) hajóra szállván, megérkezett Angliába, a nélkül, hogy egy madárfia üdvözölte volna. Az ujságok alig jelenték pár szóval, hogy megérkezett, alig látogatja meg valaki, hasonló a színészhez, ki lelépvén a szinpadról, mindennapi ruhájában elvegyül az utcák népével. Összesen 90.000 dollárt

szerzett be, és fegyver, nyereg stb. iránt 150.000-ig lépett szerződésre, következőleg vagy épen nincs pénze, vagy hitelezőit nem fogja kielégíthetni. Egyébiránt ő szép házban lakik, urilag él, de a havipénzt többé nem fizeti, csak néhány meghittjének. Alig van tekintélyes ember, ki vele tartana, Eszterházy P., Vukovics, és velök vagy 25-en ellene nyilatkoztak, — Klapka, Teleki L., Almássy, Horváth Mihály, Jósika, Mészáros oldalt álltak, s vele nincsenek semmi összeköttetésben, tetteit helytelenítve, szinte Percel, Vetter is, s azon nevek közül, melyeket Európa ismer, csak Pulszky maga van még vele.

Nem kis csapás neki az is, hogy Görgey munkája után minden lap kijelenti: miképen Görgey nem áruló, a mily értelemben annak őt Kossuth hirdette; még azok a lapok is, a melyek Görgeyt különben kárhoztatják teljesen.«

206. l. „Azonban egyszerre csak egy cikk jelenik meg a bécsi Soldatenfreund-ban (sept. végén 1853), hol, mint hiteles tudósítás közöltetik: „miképen Kossuth, ki akarván magának hozatni a koronát, az új-orsovai várban egy valakivel összeköttetésbe lépett, mit Kempen megtudván, Orsova körül a leggondosabb őrködést rendelte meg. Kossuth terve elterjedvén, midőn „Sz . . .« (ez initiálét sok lap nevemmel egészítette ki) Párisban azt meghallotta, nyilvánítá: mikép semhogy ama kincs ama gyávának kezébe jusson, inkább maradjon a hazáé. — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

221. l. „Vetter kijelenté, hogy ő Kossuthtal soha többé sem akar együtt menni, mert ez bir a fejedelmek minden hibáival, — — saját esküjét nem tartja meg és a máséban bizik.“

*

Az itt 210 lapon föltüntetett első rangu, országos tekintélyü szem- és fültanuk megdönthetlen tanubizonyságából világosak a következő történelmi dogmák:

I. *Kossuth Lajos ifju korában könnyelmü, kártyás, pazarló, hűtlen, s megbizhatlan kezü vala.*

II. *Kossuth Lajos első nyilvános föllépése a szószéken és a sajtóban forradalmi, izgató irányu volt.*

III. *Az 1848-iki átalakulási eszmék közül egy sem volt Kossuth Lajosé, hanem mindannyi Széchenyi István gróftól származott.*

IV. *Az 1848-iki vivmányok egytől egyig gróf Széchenyi István, gróf Dessewffy Aurél, báró Vesselényi s Deák Ferencnek halhatatlan érdemei. Kossuth Lajosé semmi.*

V. „*Az 1848—49-iki harcokban csak a magyar nemzet volt nagy, Kossuth Lajos pedig szégyenletesen kicsiny, szánandó szerepet játszott, mert olyanokat mondott sokszor nyilvánosan, a mikből „egy szó sem volt igaz“, mert oly köziratokat bocsátott ki, a melyek hiteles voltát Szemere Bertalan boszankodva tagadja!*“

VI. „*Kossuth Lajos megcsalta a nemzetet, milliókat elfecsérelt gőgös nejével, megbuktatta a hazát s míg ő, gyáván megszökve, dőzsölt, kártyázott, pezsgő-*

zött, az alatt a vele emigráltak szenvedtek, éheztek, fáztak, nyomorogtak!!!«

VII. *Kossuth Lajos fogadtatása a külföldön azért volt oly fényes, mert a magyar tábornokok győzelmei, Kossuth hamis hirei nyomán, Kossuth Lajosnak, mint nagy hősnek, tulajdoníttattak. Ez midőn kitudódott, Kossuth Lajos dicsfénye is a külföldön egyszerre szánalmasan s szégyenletesen elhomályosult.*

Ime hát igy néz ki valóságban a „Magyarország megváltója," a „Magy. Állam"Gedeonjának „nemzeti ideálja," az „Esti Hirlap" „legszentebb nemzeti alakja," a „Nemzeti Hirlap" ama bálványa, akit „imádat illet," — — igy néz ki az, aki, Mócsy Antal szerint: „példaképül is fölállítható!"

Az ilyen „Nagy alak" kultusza s a király iránti hűség, kizárják egymást!

Félre tehát a Kossuth Lajos mondvacsinált, idétlen, indokolatlan kultuszával!

Éljen Magyarország Apostoli Királya!!

„Vitam et sanguinem pro Rege nostro Apostolico!!!"

MÁSODIK RÉSZ.

Önvédelmem.

MOTTO: »*Amicus Plato, amicus Aristoteles maxime amica veritas.*«

IX.

A Nemzeti Párt megbélyegző ítéletének kellő méltatása.

MOTTO: »*A dinasztikus érzelem fejlesztése, a magyarság létkérdése, s a magyarság fönmaradásának majdnem egyedüli biztosítéka, ha királyához hű! — Nem elitélni, elkobozni, üldözni, hanem lehetőleg terjeszteni kellene, hivatalból is minden oly könyvet, mely a dinasztikus érzületet ápolni, erősíteni van hivatva, ilyen pedig a te Kossuth ellen irt könyved.*« Dr. Rác Géza.

1.

A nemzeti párt ellen, a melylyel képviselőkoromban, a mikor még „*mérsékelt ellenzéknek*“ hivják vala, az akkoron akuttá lett zsidókérdést kivéve, mindenkor én is szavaztam; ezen párt ellen, a melynek minden tagját, de jelesül a lángeszü pártvezérét én mindenkor őszintén tiszteltem, ezen párt ellen kell most védekeznem, és pedig egyszerre kétfelé kell a védelmemnek irányulnia, lévén a „nemzeti párt“ két táborra osztva: a „*mérsékelt ellenzékből*“ lett „nemzeti pártra“, és *a szinte, valóban nemzeti érdekekért küzdő, tehát* „***nemzeti***“ *elnevezést megérdemlő* „***Néppárt***“*-ra.*

A „**Nemzeti párt**“ ezen két szárnya egyszerre támadott, illetve elejtett, megtagadott engem!

Ám legyen! Itt a védelmem:

Mondottam az imént, hogy a jelenlegi „nemzeti pártot“, már akkor őszintén tiszteltem, mikor mint „*mérsékelt ellenzék*“ szerepelt.

Ám de ezen „*őszinte tiszteletem*“ azonnal csökkenni, lankadni kezdett, amint e párttal és annak illusztris vezérével, mint új országos képviselőnek, közvetlenül érintkezhetni lett alkalmam.

Észrevettem ugyanis csakhamar, hogy ezen, különben oly kitünő tagokból álló, pártnak a határozatlanság, a tétovázás, az ingadozás, a szinváltozás, a kapkodás a főjellemvonása.

Alig hogy beléptem, mint képviselő, a „*Tisztelt Házba*“, máris kellemetlenül meglepetve kellett ezen ominozus „**jellemvonásról**“ meggyőződnöm.

Gróf Apponyi Albert pártja nem akarta megengedni, hogy a közjogi alapon álló antiszemita képviselők, akikhez én is tartoztam, az ő közvetlen szomszédságában helyet foglaljanak, holott később ismételve hallottuk e párt egyes tagjainak szájából, hogy — — — „*titokban ők is Gróf Apponyival együtt, antiszemiták!*“ Hogy erre az imént említett tiszteletem és nagyrabecsülésem a „*mérsékelt ellenzék*“ irányában jelentékenyen csökkent, kiki elgondolhatja.

De jött csakhamar egy még erősebb lökés, a mely még jobban megingatta a „*mérsékelt ellenzék*“ és annak illusztris vezére, feje iránti bizalmamat.

Gróf Apponyi Albert, nyilván azért, hogy a

népszerüségét a liberális táborban fokozza, s a zsidók, szabadkőmüvesek és protestánsok köreiben is „*udvarképessé*“ lehessen, a Szt. István-társulat elnökségi méltóságáról lemondott, s ez által világos tanubizonyságot szolgáltatott arra nézve, hogy az ország katholikus polgárjai ő benne azt a vezért, akit az ő személyében már-már tényleg megtaláltnak véltek, hiába sejtették.

A protestáns Tisza Kálmán, Szilágyi Dezső és „*tutti quanti*“ protestáns főgondnokok büszkék arra, hogy az ő egyházi gyüléseiken elnökölhetnek.

A katholikus Apponyinak ez derogált! — —

És mit nyert vele? A katholikusok bizalmát elvesztette, a nemkatholikusokét pedig meg nem nyerte.

Ezt látva, rohamosan sietett ama lejtőn, a melyre lépett, s a melyen haladva, mindjobban közeledik a 67-es közjogi kiegyezést folyton ostromló Kossuth-párthoz.

Hogy ez állításom igazvoltát tagadhatatlanul konstatáljam, szükségesnek tartom fölemlíteni a következőket.

1887. évi február hó 15-én én a következő beszédet mondottam el a parlamentben:

T. ház. (Halljuk!) Aki az osztrák-magyar monarchia történetét alaposan ismeri, az előtt két dolog kétségtelen. Az egyik az, hogy Ausztriának sokszoros vereségei, szégyenletes kudarcai egyedül annak

tulajdonítandók, hogy elnyomta Magyarországot, hogy elnyomta annak katonai erejét, nemzeti hadseregét; a másik pedig az, hogy a magyarok rögtönzött seregeikkel is, nem egyszer mentették meg, nem csak a monarchiát, hanem magát a dinasztiát is. Az ilyen sereget t. ház, mely, rögtönzötten is, meg birja menteni a biradalmat és dinasztiát, ép e kettőnek jól felfogott érdekében, nem elnyomni, hanem kifejteni kellett volna. És mit látunk? Azt t. ház, hogy a bécsi katonai párt, melyről, a szeget igen is fején találva, azt mondja I. Napoleon, hogy egy eszmével és egy hadsereggel mindig hátra van, és amely tudvalevőleg feltalálója a Rückwärtskoncentrirung taktikájának, (Derültség. Ugy van!) valamint mindenkor, századokon keresztül, ugy most is, folyton tagadja a 67-iki kiegyezésben is elismert nemzeti hadsereg létjogát; folyton tagadja, noha ő Felsége a 48-iki törvények jogérvényét elismerte; ezek pedig a magyar nemzeti hadsereget a pragmatica sanctioból kifolyólag, a magyar nemzet számára szintén biztosítják. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon). A pragmatica sanctio és az ezen sarkalló 67-iki kiegyezés alapján tehát méltán követelhetjük a magyar nemzeti sereg felállítását.

A magyar nemzeti hadsereg szükségessége szoros logikai összeköttetésben van a 67. kiegyezés alapján elismert állami önállóságunkkal és alkotmányosságunkkal. (Helyeslés a szélső balon.) Mert t. ház, állami önállóság és alkotmány, nemzeti sereg

nélkül fából való vaskarika. (Élénk helyeslés a szélső balon.)

Erős nemzeti harcerőre annál nagyobb szükségünk van, minél bizonyosabb, minél kétségtelenebb, hogy a közös, vagyis egységes osztrák hadsereget mindig verték, a 48-ban rögtönzött, jobbadán éretlen fiukból toborzott, katonai fegyelemhez nem szokott magyar honvédség is megverte, (Igaz! a szélső balon) és minél bizonyosabb és kétségtelenebb, hogy hatalmas, veszedelmes szomszédaink vannak.

Deák Ferenc a magyar nemzet akkori helyzetéből indulva ki, nem kivánt ugyan külön nemzeti hadsereget, de magyar haderőt, mint az egész monarchia hadseregének egyik kiegészítő részét, és hogy azt, a mit kivánt, meg is kapta, kitetszik a 67-ik XII. t.-cz. 11. §-ából, mely igy szól: Ő felségének, a hadügy körébe tartozó alkotmányos jogai alapján mindaz, ami az egységes hadseregnek és igy a magyar hadseregnek is, mint az országos hadsereg kiegészítő részének egységes vezetésére, vezényletére és belszervezetére vonatkozik, Ő felsége által elintézendőnek ismertetik el.

T. ház! Ezen imént felhozott és idézett t.-c.-ből világos, — bármit mondjanak is a bécsi urak — hogy az egységes monarchiai hadsereg keretében benne van a magyar hadsereg is, mint az egységes monarchiai hadsereg kiegészítő része. A monarchiai hadsereg tehát egész, de nem egységes, hanem két

egyenjogu részből áll, vagy legalább kellene állania. Ezen egész monarchiai hadsereget Ő felsége, magyar apostoli királyunk egységesen vezeti és vezényli; de azért ezen egész hadsereg nem egységes, hanem két egyforma részből áll: egyrészt az osztrák hadseregből, másrészt pedig a magyar nemzeti hadseregből és ennek tartalékából, a magyar honvédségből, (Igaz! ugy van! a szélső balon) és ezen nemzeti hadsereget nem teszi ki a magyar honvédség, hanem teszi az egész monarchiai hadseregnek közel 400,000 magyar katonája; mert a törvény világosan mondja, hogy a magyar hadseregnek magyar honpolgárokból kell állania. Ha ez áll, akkor egyrészt minden magyar polgár, aki katonaköteles, kell, hogy a magyar seregben szolgáljon, (Igaz, ugy van! a szélsőbalon) másrészt pedig igaz az is, hogy a ki nem magyar polgár, nem tartozik a magyar nemzeti hadsereg keretébe. (Igaz! Ugy van! szélső balfelől). Ha pedig ez áll, akkor nemcsak a közlegénynek, nemcsak az altisztnek, hanem a tiszteknek, a törzstiszteknek és tábornokoknak is magyar polgároknak kell lenniök. (Igaz! Ugy van! szélső balfelől.) Igy értelmezte a magyar nemzeti hadsereget 1867-ben a magyar országgyülés, igy értelmezte az 1867-iki kiegyezés maga, igy értelmezte maga Ő felsége, mikor a kiegyezést sanctionálta. E szerint t. h. a magyar nemzetnek joga van a magyar nemzeti hadseregre, és ha a magyar nemzetnek erre joga van, akkor kötelességében áll a kormánynak e magyar

nemzeti hadsereget megteremteni. Az 1867-iki kiegyezésben tehát meg van a magyar nemzetnek joga a magyar nemzeti hadseregre.

De t. h., (Halljuk! halljuk!) mit ér a jog, ha papiroson marad? Mi az oka annak, hogy, 20 évi alkotmányos parlamenti életünk dacára, magyar nemzeti hadseregünk nincs? Mi és ki az oka annak? senki más, mint az önmagukat szabadelvűnek nevező kormányférfiaink. Mikor Andrássy miniszterelnökké lett, Bécsben lekötelezte magát „die unberührte Integrität des k. k. Heeres aufrecht zu erhalten.“ Hoc fonte derivata clades! Az 1867-iki kiegyezés még nem létesült, már is kiveszik alóla egyik sarkkövét: a magyar nemzeti hadsereget. Az 1867-iki kiegyezésben tehát más van, mint az Andrássy és John-féle stipulatióban; de legyen bármi, bármire kötelezte légyen magát Andrássy Bécsben, ehez a magyar nemzetnek semmi köze; a magyar nemzetet, ennek daczára is, megilleti a magyar nemzeti hadsereg, legalább azon mértékben, a melyben ez számára az 1867. kiegyezésben stipuláltatott; (Igaz! Ugy van! a szélső baloldal felől) és ezen magyar nemzeti hadsereget, amint már érintém, nem képezheti a mi honvédségünk, mert ez annak csak tartaléka, és az egész honvédség, t. ház, ugy, a mint van, nem egyéb „a vakulj magyarnál.“

Nem mi, hanem a bécsiek tartják ezt vivmánynak, mert a minket jogilag és alkotmány szerint megillető nemzeti hadsereg helyett gyer-

mekjátékot adtak kezünkbe, hogy ezáltal is szaporítsuk kiadásainkat.

Köztudomásu dolog, t. ház, hogy Gelics, a honvédminiszterium akkori vezetője, a védrendszerre vonatkozó bécsi tanácskozmányok alkalmával, nem tudván kivívni a bécsiektől az Andrássy által töladott magyar nemzeti hadsereget, legalább azon volt, hogy létesítse a magyar honvédség felállítását.

Ez sikerült is, de nem könnyen, mig végre a bécsi urak, belátván, hogy bennünket már az 1867-iki kiegyezés alapján is megillet a magyar nemzeti hadsereg, csecsebecsével, honvédséggel elégítettek ki bennünket, amely nem más, mind mikép mondám, tartalékja -- amagyar nemzeti hadseregnek — ép úgy, mint az osztrák honvédség tartalékja a fennálló osztrák hadseregnek.

Igy játszották ki a bécsiek t. ház, a magyar nemzeti hadseregre vonatkozó legvilágosabb törvényt, igy szedték rá Deák Ferencet. De ne gondolják, hogy e kijátszással a magyar nemzeti hadsereg kérdését örökre megoldották. Tudják meg, hogy a magyar nemzet 1867-ben az áldozatok netovábbját hozta a kiegyezésért, annál még többet kivánni, a kiegyezés sarkalatos feltételeinek, a magyar nemzeti hadsereg feláldozását is követelni, ez annyit tesz, mint a kiegyezést kijátszani, mint a nemzetet harcra kényszeríteni jogaiért. E harcnak azonban napjainkban nem kell fegyveresnek lennie, elég a szóharc, a miniszterium és a parlament részéről.

A bécsi uraknak erélyesen ki kell jelenteni, hogy kötelességök a magyar nemzeti hadseregre vonatkozó törvények végrehajtása és a főhadur, ő apostoli kir. felsége előtt a magyar hűségből fakadó leplezetlenséggel, alázatos hódolattal ki kell jelenteni, hogy a magyar nemzeti hadsereg nélkül az 1867-iki kiegyezés nem létezik, hanem rútul ki van játszva, ő felsége háta mögött. Ki kell jelenteni, hogy a nemzeti sereg nélkül a monarchia még ingatagabb lábon áll, mint a külügyi politikának Ausztria részéről való monopolizása által.

Ki kell jelenteni, hogy mit ér nekünk a papiralkotmány, ha annak egyik főposztulatuma: a magyar nemzeti hadsereg nem létezik. Ki kell jelenteni, hogy akkor kár volt kiegyeznünk, ha nincsen nemzeti hadseregünk, kár volt adósságot adósságra csinálni, kár volt a jobb sorsra érdemes magyar nemzetet anyagi és erkölcsi romlás szélére vinni. És a bécsi urakat komolyan kell figyelmeztetni, hogy századok tanusága arra inti őket, hogy hagyjanak fel végrevalahára, hagyományos szellemökkel, hogy lássák be, szintén századok tanulságán, legujabban pedig az 1849 után elviharzott eseményeken okulva, értsék meg, hogy az osztrák magyar monarchia hadseregének ujjászületése, egyedül és kizárólag a magyar nemzeti hadsereg, kifejlesztése által lehetséges. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

De t. ház, hogy lehet ezt feltenni, hogy a bécsi urak azt be fogják látni, ha egyszer saját kormá-

nyunk, ha Tisza Kálmán miniszterelnök úr, görcsösen ragaszkodva ezen bársonyszékhez, melyhez hazafiatlan önzése és határtalan hiúsága szögezte, szövetkezett a bécsi katonai párttal, és evvel szövetkezve, ujra meg ujra feladta a magyar nemzeti hadsereget, mint a nemzet, mint a birodalom, mint a dinasztia egyik legerősebb biztosítékát. Pedig épen Tisza Kálmán miniszterelnök úrtól várhatta kiki, hogy ő, aki 8 éven keresztül elkeseredett tüzzel és hévvel követelte a magyar nemzeti hadsereget, és átkot szórt az azt »feláldozó« 1867. XII. t.-c. re, mint miniszter, legalább azon nemzeti hadsereget fogja felállítani, mely bennünket a 67-iki kiegyezés alapján megillet.

De mi történt t. ház? A hühós nagy öblü ellenzéki vezérszónok... (Nagy zaj a jobboldalon.) Tudom, hogy nem veszik szivesen önök a magyar nemzeti hadsereg kérdésének feszegetését.

... Az 1875. február 3-iki fusiós, vagyis inkább konfuziós beszédében (Derültség a bal és szélső baloldalon.) a magyar nemzeti hadsereget alig érintette. (Halljuk!) A miniszteri tárca átvétele iránt folytatott alkudozásukban pedig egyáltalában föl sem említi a nemzeti hadsereget.

Ezzel t. ház, ő nemcsak saját programmját akasztotta szegre, hanem a Deák Ferencét is. És ő, aki, mint mondám, elkeseredett tüzzel 8 éven keresztül követelte a magyar nemzeti hadsereget, aki 1874-ben ő felsége előtt nyomatékkal hangsulyozta

a magyar nemzeti hadsereg fölállításának szükségességét, a mint minszter lett, nem csak hogy föl nem állította, nem csak hogy életbe nem hivta e nemzeti hadsereget, hanem a territoriális elhelyezésnek százados jogát, melyet egyetlenegy német miniszter sem birt elvenni a nemzettől, és amely a magyar nemzeti hadsereg létjogát, mint egyik főföltételét, biztosítja és hangsulyozza, s mely az első lépés a magyar hadseregheż, szintén eljátszotta, kiszolgáltatta a bécsi kegyeknek, bécsi érdekeknek, Ausztriának.

Ezáltal természetes t. ház, hogy a közös, avagy a mi mindegy, az egységes osztrák hadsereg egységes jellege uj biztosítékot nyert, úgy hogy már ezentul a magyar nemzetnek semmi befolyása, semmi beleszólása a hadsereg kérdésébe. (Helyeslés a szélső baloldalon.)

Ez t. ház, Tisza Kálmán miniszterelnök legnagyobb, legégbekiáltóbb büne, a melyet a magyar nemzet ellen elkövetett, s a melyet a magyar nemzet neki soha sem fogja megbocsátani. (Helyeslés a szélső baloldalon.) És ez oknál fogva, noha most még, a mindenféle utakon és módakon, amolyan szent-endrei épületes, mintaszerű erkölcsnemesítő választások folytán összeállított parlamenti többség . . . .

Elnök: A képviselő úr arra nincs jogosítva, hogy képviselőtársai ellen ily vádakat emeljen. (Helyeslés a jobboldalon.) Ha fenn akarjuk tartani

egymás iránt a kölcsönös tiszteletet e házban, lehetetlen, hogy egyik képviselő a másikról ily módon beszéljen. (Helyeslés a jobboldalon, nagy zaj a baloldalon.) Minden képviselőnek kötelessége oda hatni, hogy a pártok között a kölcsönös tisztelet fenntartassék. (Zaj a bal és szélső baloldal némely padjain. Élénk helyeslés a jobboldalon.) Ezen irányban méltóztassék moderálni szavait. (Helyeslés jobbfelől.)

Zimándy Ignác: (homlokát megsimogatva) *Én a mélyen tisztelt elnök úr ezen figyelmeztetését nemcsak tiszteletteljesen tudomásul veszem, de sőt vissza is vonom ama szavaimat, a melyek ezen elnöki figyelmeztetést előidézték és nyomatékosan, erős hangsulyozással fennen hirdetem,* **hogy az említett szt.-endrei választás nem volt épületes, nem volt mintaszerű, nem volt példás, nem volt erkölcsnemesítő!** — — — (Hosszantartó nagy derültség, éljenzés és taps balfelől, nagy mozgás és zúgás rendre, „halljuk az elnököt“ kiáltások jobbról.) (Na ily finom s mégis ily maró gúnynyal telt visszavágás csak vajmi ritkán érheti a parlament elnökét.) (A sz . . . ő.) Ha most még a szavazógéppé törpült hivatalnoksereg (Élénk derültség a szélső baloldalon,) ha most még a magyar nemzet testén élősködő, a magyar nemzet kiszipolyozott véréből és vagyonából megkövéredett és meggazdagodott parazita zsidóság. (Nagy derültség a szélsőbalon; Felkiáltások jobbról: Rendre, nagy zaj.)

Elnök: (csenget) Ezért s nyilatkozatáért, a melylyel 700.000 magyar embert sért meg, rendre utasítom a képviselő urat. (Helyeslés a jobb, zaj a szélsőbaloldalon.)

Zimándy Ignác: Ha most még a katholikus és protestáns fő- és alpapság szolgarésze mellette van is, (Mozgás jobbfelől, felkiáltások: Rendre!) a nemzet nagy tömege, már régen elfordult tőle, (Ugy van, a szélső baloldalon.) és azon percben, melyben a korona őt elejti, politikai szereplésének örökre vége lesz. (Tetszés a szélső baloldalon.) Jól tudja ezt az igen t. miniszterelnök úr, s görcsösen ragaszkodván bársonyszékéhez, semmiképen sem akar ellenkezésbe jönni a bécsi katonai párttal, (Ugy van, a szélsőbaloldalon.) melynek védelme nélkül, a közelégületlenség netáni kitörései ellen, Magyarországon sohasem volna biztos. Azért, valamint eddig, úgy ezentúl is, a legközelebbi választások alkalmával, mindent, de mindent el fog követni, — nem akarok részletezni, — (Derültség a szélsőbalon.) hogy a többséget magának biztosítsa. És ha meg lesz a többség — amitől félnünk kell — (Derültség jobbfelől.) akkor oda fog lépni a magyar apostoli király trónzsámolyához, mondván: „Felség, a nemzet többsége mellettem nyilatkozott, nélkülözhetetlen vagyok.“ (Zajos derültség a szélsőbalon.)

De t. képviselőház, aki nyers hatalomra, aki mindenféle úton módon megvesztegetett, meghamisított közvéleményre hivatkozik, az aztán sem az

erőszakos vérontásért, à la Seemann-ügy, sem a magyar nemzeti becsület megsértéséért à la horvát cimerügy, à la Henci és Janszky-ügy nem tud és nem akar elégtételt adni. (Ugy van! ugy van!)

Ilyen lejtőre, az elvfeladás és törvényszegés lejtőjére jutván, Tisza Kálmán miniszterelnök ur, meg nem állapodhatott, amig mindent fel nem adott. Most már fel van adva minden, t. ház, most már nincs semmi, amit fel lehetne adni. Az 1848—49. harctéri, az 1868-iki diplomatikai küzdelmek és győzelmek hiába voltak. Most már egyetlen egy elv sincs, melyre a magyar nemzeti hadsereg felállítása kérdésében hivatkozhatnánk. Most minden közös, most már minden egységes osztrák, a közkatonától kezdve, egész a tábornokig. Most már annyira jutottunk, hogy a hadügyi miniszteriumban alig van magyar ember, hogy száz tiszt között alig van három magyar, és hogy ezen tisztek között, akik arra hivatvák, hogy a magyar polgárokat, mint katonákat, győzelemre vezessék, alig van néhány, aki magyarul tud és ez is ép ugy gyülöli a magyar nyelvet, mint azt a közvitézt, akinek parancsol, és ezt ép ugy gyülöli, mint a magyar alkotmányt, mint a magyar törvényeket, mint a magyar hazát. Hogy a hadseregbeli katonatiszteknek megengedtetett, hogy kivételképen átmehetnek a honvédséghez, ez t. ház, szerény véleményem szerint nem egyéb . . .

(Egy hang jobb felől: Elég! Felkiáltások szélső balfelől: Halljuk!)

Elnök: Tessék meghallgatni a szónokot.

Zimándy Ignác: mint álnokul kiszámított furfang, a közös hadseregbeli magyar tiszteknek apasztására. Annyira jutottunk, t. ház, hogy hadügyi sérelmeink jelenleg sokkal nagyobbak, mint az önkényuralom alatt voltak. És hiába takaródzik Tisza Kálmán miniszterelnök ur Deák Ferenc és Andrássyval; mert amit ők jóhiszemüleg elrontottak, azt neki kellett volna helyre igazítani, mert arra vállalkozott. (Igaz! Ugy van! a szélsőbalfelől.) Kiapadhatlan vala Tisza Kálmán, mint ellenzéki vezérszónok, a Deák-párt elleni mennydörgős filippikáiban; de midőn kormányra jutott, Sardou hires Rabagás-féle demagóggá lett. (Derültség balfelől.) Sajátságos és nagyon jellemző, hogy, Tisza gyászos korszaka alatt, ezen jeles Rabagás szindarab szinpadra nem hozatik, mintha éreznék, mintha szégyelnék annak lesujtó jeleneteit. „Vare redde mihi legiones meas!“ mondhatja a magyar nemzet. Tisza Kálmán, hová tetted a magyar hadsereget, amelynek felállítását 8 év alatt mindig sürgetted?

„Vare redde mihi legiones meas!“ Tisza Kálmán, hová tetted a magyar nemzeti sereget, a melynek felállítása szükségét Ő felsége előtt is hangoztattad? „Vare redde mihi legiones meas!“ Tisza Kálmán, hová tetted a nemzeti hadsereget, melynek felállítását a 67-iki kiegyezés is parancsolja? (Helyeslés a szélső baloldalon.)

De hát minek a magyar nemzeti hadsereg, fogják némelyek mondani, mert hiszen a magyar fő-

nemesség, a magyar gentry, a magyar műveltebb ifjak kerülik egyáltalában a hadsereget; kerülik és kerülni fogják, mert a magyar ifjak soha sem olvadnak bele, nem is olvadhatnak bele olyan hadseregbe, mely olyan oktatásban részesül, mint ezt tegnap Thaly t. képviselő ur rajzolta, ecsetelte. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) A magyar nemzeti ifjuság soha sem fog beolvadni olyan hadseregbe, a melyben soha sem lesz valami belőle, hogyha magyarságát le nem vetkezi. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.) Fel tudja ezt fogni a magyar ifjuság és tömeges visszavonulással tiltakozik a kormány kijátszása ellen. (Helyeslés a baloldalon.) Állítsák fel a magyar nemzeti hadsereget és úgy fognak seregleni a magyar ifjak a magyar nemzeti zászló alá, hogy egyetlen egy német tisztre sem lesz szükség; (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.) mert, hogy a magyar nemzet nemcsak a gyakorlat hosszu terén szervezni, fegyelmezni, de rögtönözni is tud derék hadsereget és tisztikart, azt nemcsak Mária Terézia idejében, de 1848/1849-ben is fényesen bebizonyította. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) De hát azon kormány, mely a magyar nemzeti hadsereg fölállítását elejtette és kijátszotta, az ilyen hadsereget fölállítani soha nem fogja; azért, ha oly sereget akarunk és kivánunk, mely „vitam et sangvinem“ életét és vérét szivesen fogja feláldozni a hazáért, az alkotmányért, a királyért, akkor ezen kormánynak buknia kell. (Derültség. Ugy van! balfelől.)

T. képviselőház! Záradékul a t. ház becses engedelmével csak egy rövid reflekszíót teszek. (Halljuk!) Tisza Kálmán miniszterelnök úr folyvást, úton, útfélén, magasztalja a magyar állameszmét. Azonban t. képviselőház, azon kormányférfiú, ki egyrészt, valahányszor itt azt sürgetjük, hogy a magyar nemzeti törvények megtartassanak, valahányszor itt azt kivánjuk, hogy különösen az 1868. 44. t.-cz. végrehajtassék, a végből, hogy a nem magyar ajku magyar polgárok, azon mértékben, azon irányban, azon szellemben és azon határig, amint ezt báró Eötvös József a »nemzetiségi kérdés« cimü munkában kifejtette, végre valahára megnyugvást nyerjenek, ő folyton-folyvást hangoztatja a magyar állameszmét; de a ki másrészt mindazt, a mi nélkül a magyar állameszme csak agyrém, képtelenség, humbug, a ki mindazt, a mi nélkül a legkisebb országocska, tehát Magyarország sem létezhetik, t. i. a magyar nemzeti külügyi befolyást, az önálló vámterületet és a magyar nemzeti hadsereget feláldozta a bécsi érdekeknek, az ne hangoztassa az állameszmét, (Ugy van! a szélső baloldalon.) mert ő az, a ki, az imént ecsetelt eljárás által, a magyar állameszmét arcul ütötte, ki és eljátszotta, gúnytárgyává, illuziorussá tette.

A költségvetést nem fogadom el. (Helyeslés a bal és szélső baloldalon.)«

E beszédemet az egész »*egyesült ellenzék*«, (a mostani »nemzeti párt«) hangos visszatetszéssel fo-

gadta. Gróf Apponyi Albert azzal tüntetett ellene, hogy meg sem hallgatta, hanem kiment a ház folyosójára. Másnap pedig Zay Adolf, az „egyesült ellenzék“ nevében, nyilvánosan a parlamentben roszalta, elvetette azt, mint olyant, a mely nem kivihető dolgokat sürget!!! — — — — — — — — — —

S ime, mi történt!?

Ki hitte volna!?

Pár évvel ezután Gróf Apponyi Albert az „*egyesült ellenzéket*“ „**Nemzeti Párttá**“ alakítja át, s csakhamar reá, a napra már nem emlékszem, de az országgyülési naplóból könnyen beigazolható, Gróf Apponyi Albert amaz országosan megtapsolt, a hirlapok által egekig magasztalt parlamenti beszédjét mondotta el, a melyben — — — **sürgeti a nemzeti hadsereget, ép oly módon, és majdnem ugyanazon szavakkal, amint ezt én 1887. április 25-én tettem vala**!!!

„*Hos ego versiculos feci, tulit alter honores*“ !

„*Sic vos non vobis nidificatis aves*“ !

„*Sic vos non vobis mellificatis apes*“ !

„*Sic vos non vobis fertis aratra boves*“ !

De itt nem az a fődolog, hogy Gróf Apponyi Albertet megdicsőítették azért, a miért engem, mintegy tiz évvel előbb, épen Gróf Apponyi elvtársai megrovandónak találtak, *hanem inkább, s egyedül az, hogy Gróf Apponyi Albert, folyton habozva, folyton ingadozva, folyton szint változtatva, rohamosan közeledik a 67-iki kiegyezést támadó Kossuthistákhoz.*

Sőt nemcsak közeledik oda rohamosan, hanem már tényleg ott is van! — — — — — — —

Ezt azzal bizonyította kétségtelenül, hogy engem, aki Kossuth Lajos politikai szereplését Deák Ferenc, Széchenyi István, Dessewffy Aurél, Szemere Bertalan, Kemény Zsigmond, Beöthy Zsolt sat. sat. alapos, tudományos iratai, s hiteles történeti adatai nyomán, megbiráltam, a pártja gyülésén **egyhangulag** „**megbélyegzendőnek**“ itélt s itéltet. — —

— — — — — — — — — — — — —

Hát hova gondoltak önök, nagyrészben egykori képviselőtársaim?! — — — Hisz ha én, aki az imént hazafiui kegyelettel említett elsőrangu iróknak Kossuth Lajosra vonatkozó nyilatkozatait csak egyszerüen, szóról-szóra kiirva, közöltem, — — ha én önök szerint „**megbélyegzendő**“ vagyok, akkor, szigoru logikai okvetlenséggel ki kell önöknek mondani azt is, hogy az említett elsőrangu hazafiak, akiknek művei, az én „*Kossuthom*“ megirásához nekem adatokat, **okot** szolgáltattak, szinte, és pedig még keményebben „**megbélyegzendők;**“ mert: „*Qui est causa causae, est causa etiam causati.*“ —

— — — — — — — — — — — — —

És hallják csak önök, mit mond **Cicero,** az ő „*adversus Catilinam*“ cimü művében:! — „*Catilina nobili genere natus, fuit magna vi et animi et corporis, sed ingenio malo, pravoque. Huic ab adolescentia bella intestina, caedes, rapinae, discordia civilis grata fuere, ibique juventutem suam exercuit*“ ! — —

Ezt mondja **Cicero Catilináról,** s vajjon olvasták-e valahol, hogy Rómában találkoztak oly, önökhez hasonló, bölcs honatyák, akik **Cicerót,** ezen kemény, de igazságos birálataért „**megbélyegzendőnek**“ jelentették volna ki?! Ha nem találkoztak olyanok a klasszikus Rómában, akkor mondják ki önök, utólagosan, mert hisz „*jót, okosat tenni jobb későn mint soha,*“ mondják ki hát önök utólagosan, hogy **Cicerót,** azért, mert **Catilinát,** a régi Róma eme tőről szakadt Kossuthját történelmileg megbirálta, „**megbélyegzendőnek**“ tartják!!! —

Mit csináltak önök?!

Én a fönt idézett elsőrangu magyar irók feltétlenül hiteles irataiból kimutattam, hogy *Kossuth Lajos* Magyarország eme „*Catilinája*“ ifjukorát ép ugy élte át, mint ez utóbbi; hogy mindazt, amit Deák, Széchenyi, Dessewffy sat. a magyar nemzet számára kivivtak, nem ő neki tulajdonítandó érdemül, mert ő rontotta azt, amit ezek fölépítettek; hogy mindazt, amit a magyar nemzet elért, a fönt dicsért hazafiak minden vérontás nélkül küzdötték volna ki, hogy Kossuth minden törvényhozói s kormányzási ténykedése, Gróf **Lamberg** meggyilkoltatása után, törvénytelen vala; hogy Kossuth Lajos trónrabló, fölségsértő volt mindhalálig, s ennek következtében őt, az általa trónjától megfosztott királyunk szemeláttára, dicsőíteni, bálványozni, annyi, mint a királyunk iránti köteles hűségen csorbát ejteni.

Én csak ezt irtam, semmi egyebet.

És önök, a vak Kossuth-bálványozókkal kezetfogva, rosszalják, „**megbélyegzik**“ az én munkámat és személyemet, ezzel azt bizonyítván, hogy önök is, akik a király és dinasztia iránti hűségüket folyton fittoktatják, ezentul is, óhajtva kívánják, hogy az indokolatlan, méltatlan *Kossuth-bálványozás,* az apostoli király és dinasztia tekintélyének s dicsfényének rovására, tovább is kultiváltassék!!!

Hol itt a korrekt, kifogástalan lojalitás!?

És tisztelt képviselő urak, amott a nemzeti párt padjaiban! — — — Emlékeznek e önök még arra, hogy egy párthirlapjok is volt egykoron, a melyet „*Nemzeti Ujságnak*“ hivnak vala.

Nos hát ezen bevállott pártlapjok egyik számában **ifjabb gr. Bethlen Miklós** közli, hogy „igen érdekes jegyzeteket talált a **Bethlen János** és **Széchenyi István** között folytatott, *s Kossuth Lajos elitélését tartalmazó beszélgetésre vonatkozólag.*“

Hát ez mi?! — —

Önök „**megbélyegeznek**“ engem azért, mert, mint okleveles történettanár, tehát mint *hivatott* férfiu, **Kossuth Lajost,** elvitázhatlan történeti adatok nyomán, *elitéltem.*

Hát vajjon mit tett az önök említett pártlapja, a „*Nemzeti Ujság,*“ a melyben **ifj. gr. Bethlen Miklósnak** itt röviden fölemlített, de föntebb, ez igénytelen munkám 48. és 49. lapján bővebben, egész terjedelmében kifejtett „közleménye“ olvasható?!

Hát szinte elitélte, Széchenyi István szavaival, Kossuthot.

Tessék tehát egyenlő mértékkel, igazságosan és méltányosan mérni!

Tessék „**megbélyegezni**“ ifjabb **gr. Bethlen Miklóst!** — — Tessék megbélyegezni **gr. Széchenyi Istvánt,** mint a kinek elitélő nyilatkozatai folytán ifj. **gr. Bethlen Miklós** kimondja **Kossuth** fölött a marasztaló itéletet. — — Tessék „*megbélyegezni*“ saját pártlapjukat: a „*Nemzeti Ujságot*“, a mely ifj. gr. Bethlen Miklós „*közleményét*“ világgá bocsátotta! — — — s ezzel tessék „**megbélyegezni**“ **önnönmagukat, mint akik mindazért, ami a hivatalos pártlapjokban közöltetik, az egész világ előtt felelősek!!!** — — —

De még valamit! — —

Tisztelt képviselő urak!

Ugyan mondják meg őszintén, kit tartanak önök nagyobb, érdemesebb, tiszteletreméltóbb hazafinak, — a trónrabló, fölségsértő, s nagy büneit mindhalálig meg nem bánó Kossuth Lajost, vagy — — — az államalkotó **Szent Istvánt?!** — —

Ha az általam nem csak, hanem minden számbavehető magyar történész részéről is elitélt Kossuth Lajost tartják önök Sz. Istvánnál nagyobb hazafinak, akkor miért engedték, s hogy engedhették meg azt, hogy saját pártlapjuk az ismételten idézett **ifj. gr. Bethlen Miklós** által irt „*közlemény*“ közrebocsájtásával, **Kossuth Lajost** *keményen elitélje?!*

Hallják uraim, hiszen ezzel maguk alatt vágták el a fát! — — — — hiszen ezzel saját önmagukat kompromittálták, vagy, hogy önök szavaival éljek: — — — önnön magukat — — — **„megbélyegezték.“**

De ennél még jóval sujtóbb a kérlelhetlen logica **„ergo“**-ja, ha önök nem a trónrabló, s fölségáruló *Kossuth Lajost,* hanem az államalkotó Sz. Istvánt tartják nagyobb, érdemesebb, tiszteletreméltóbb hazafinak; *mert ez esetben nem engem, aki Sz. Istvánt hazafiui hódolattal, szivem egész melegével tisztelem,* **hanem az összes protestánsokat kell „megbélyegezniök,“** akik, a **Sz. István iránti tiszteletthiányból, iránta érzett gyülöletből, az ő névünnepén, ellene alantos megvetéssel tüntetve, az őt méltán tisztelők botrányára, sértő lárma közt, szántanak — — — trágyát hordanak!**

Nos hát hogy tetszik ezen kérlelhetlen logikai deductio?! — — — Jobb lett volna önöknek hallgatni. — — —

„Sitacuisses philosophus mansisses“! — — —

Bezárom ezen tárgyilagos birálatomat a következő, vajmi találó, s érdem szerint sujtó idézetekkel:

„Die Ordnung der Natur, zeigt minder Gold als Eisen,
Der Staaten Schlechtester ist der von blöden Weisen.“
Haller.

„*Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur.*“
Ovid. II. 4. de Pont.

„*Illud autem sibi princeps persuadeat, nullum esse, quantumvis amplum, virorum electorum consilium, ubi valgus aliquod non sit.*“
Savedra. Idea principis Christ. pol. pag. 503.

„*Salve, qui bit pubuisti Hesiode,*
Mensurem habens sapientiae.“
Suidas. pag. 933.

És most még egyet a „*Nemzeti Párt*“ kapkodásának, ingadozásának, jellemzésére.

A „*polgári házasság*“ vészes üszkét tulajdonképen **gr. Apponyi Albert** dobta be a parlamenti vitákba.

Az illető törvényjavaslatot nem fogadta el gr. Apponyi és pártjának nagy része, mert nem találta üdvösnek. A törvényjavaslatból, törvénytelen presszio, a bérelt zsidó gyerkőczök illetlen, neveletlen beavatkozása, a püspöki kart, a főrendeket, a főrangu hölgyeket egyaránt sértegető, fenyegető s terriorizáló okvetlenkedése következtében, tehát merőben a törvényellenes faktorok, tényezők közreműködésével — „**törvény**“ lett!

„***Bonum*** *ex integra causa,* ***malum*** *ex puolibet defectu.*“

Gr. Apponyi Albert nem *szavazta* meg, mert rosznak tartotta.

Rosz tehát szerinte a törvény, s ezen felül, minthogy törvényellenes eszközökkel erőszakoltatott ki, egyszersmind „*in conscientia*“ érvénytelen is.

S mégis! — — — Az igy hozott „**törvény**“ *revisióját* perhorreskálja, s ezen okvetlenül szükséges „*revisió*“ sürgetőit nem támogatja, hozzájok nem csatlakozik, vagyis, helyesli, jóváhagyja, támogatja ma azt, amit tegnap roszalt, elitélt, elvetett.

Ime a habozás, ingadozás, tapogatózás, kapkodás ártalmas politikájának a „**non plus ultrája**,“ amely se hal, se hus, s amely nem lehet hivatva arra, hogy a magyar nemzet vezetését valaha kezeügyébe vegye.

2.

Hátra van most még, hogy a „*Nemzeti Párt*“ ama másik „*szárnyával*“ a komoly nemzeti iránya, s törekvéseinél fogva *eminenter* „*Nemzeti Pártnak*“ nevezhető „Nép-Párttal“ foglalkozzam, természetesen csak annyiban, a mennyiben az oly nagy port fölvert Kossuth-féle munkám kérdésére vonatkozólag ezen párt is — — — nyilatkozott. — —

Ha a fönt megbirált **liberalis** „Nemzeti Párt“ fő jellemvonása, változatlan jellege „*a habozás, ingadozás, tapogatózás, kapkodás, szinváltozás*“, úgy a „Néppártnak“ ezen „**konzervativ**“ „Nemzeti pártnak“ a lényegesen ismertető jele a — **félénkség**!

Ezen valóban szánandó „*félénkség*“ a következőkből világos:

a) A „*Néppárt*“, noha már születése, keletkezése, országos megalakulása idején, örömmel s megelégedéssel láthatta a magyar keresztény nép örvendetes ébredését, s az idegen paraziták elleni határozott állásfoglalását, s mégis az országházban úgy, mint a párt lapjaiban konzekventer mélyen hallgatott az antiszemitizmusról, s végre valahára, csak akkor, mert határozottan szint vallani, amikor én a **Komlóssi Ferenc** ellen irt, s „*Politikai kötéltánc*“ cim alatt közzétett röpiratom 18. lapján, ezen szavakkal fordultam hozzá: „*A néppártnak — — — csak akkor lehet kilátása országszerte többségre vergődhetni, ha a zsidóság túlkapásainak, sértő, kihivó hetvenkedésének, égbekiáltó zsarolásának, embertelen szipolyozásának megszüntetését irja föl zászlajára, s ezt minden adott alkalommal, az országházban is, bátran szint vallva, fennen hirdeti.*“

Nagyon, de nagyon örültem, mikor a „Nép-Párt“ egyes tagjainak országgyülési beszédeiből kiolvashattam, hogy ők egyenkint és összesen *keresztény értelemben vett* antiszemizmus hiveinek vallják magukat.

No vége van a „*Néppártot*“ jellemző „félénkségnek,“ gondolám! — — De — — csalódtam. —

Az én Kossuth-féle ügyemben, a mindenhol méltán várt, s előre föltételezett határozottság helyett, ime csak ismét a régi — — — „félénkség“!

Nem merte a „*Néppárt*“ nyiltan megmondani: *Igenis Zimándy a mi emberünk, igenis a Kossuth*

ellen irt munkája a legjelesebb, legelőkelőbb művekből von összeállítva, tehát hiteles, becses, irodalmi termék, a melyért Zimándyt nem elitélni, „**megbélyegezni**“, *hanem dicsérni kell.* — — —

S hogy ez igy van, bizonyítja **Schödl György** a *Magyar Néplap* f. évi junius 16. számában e szavakkal:

A Kossuth-kultusz.

Hogy *Olay*, ez a meggazdagodott volt jegyző, (miként gazdagodnak meg hazánkban a községi jegyzők? azt szomoru tapasztalatból tudja minden falusi ember) és *Pichler*, kinek még nem felejtettük el Kossuth Ferenc ama bizonyos levelét, utonálló módon megtámadták főtisztelendő szerkesztő urat, fölkutattam „*Kossuth Lajos a világtörténet itélőszéke előtt*“ cimü könyvet és ki se tettem kezemből, mig végig nem olvastam. Ebből arról győződtem meg, hogy ama könyvet se az ordítozó piszkos banda nem olvasta, se a zavarba esett néppárti képviselők. Mert ha olvasták volna, tudták volna azt is, hogy abban a könyvben *semmi uj dolog sincsen.* Egyetlen vád benne Kossuth ifjukori sikkasztása, melyet először nem Zimándy vetett föl, hanem mások s melyet Kossuth halálakor, (tehát Zimándy könyvének megjelenése előtt *két esztendővel,*) az ordítozó falkának *vezér-szamara,* a **Magyar Hirlap** melegített föl s Zimándy csak az ordítozó *Magyar Hirlapot követte.* Ha a néppárti képviselők ismerik vala e könyvet, mindjárt látták volna, hogy

itt egy igaz személyes **hajszával** van dolguk s bizonyára *férfiassabban* viselkedtek volna. Mert nyiltan megvalljuk, hogy ez ügyben — Rakovszky és Mócsy urakat kivéve, — a néppárt viselkedésével nem vagyunk megelégedve. A néppárt férfias föllépés helyett kapkodott csak, hogy csillapítsa annak a sajtónak *műfölháborodását,* amelyre nagyon ráillenek Jugurtha szavai: „*Itt minden eladó!*“

Hisz uraim, abban a könyvben, ha liberális szempontból itélünk, Kossuth Lajosnak *legnagyobb dicsőitése* foglaltatik. Igen, igen, mert vele élt és vele együtt működött kortársak műveiből be van bizonyítva, hogy Kossuth már egy félszázad előtt olyan liberális volt, mint a mai liberálisok; már akkor az volt vezérelve, a mi a mai liberális matadoroké. Hát a liberálisok már ezt is Kossuth-gyalázásnak tartják?

Igaz, hogy Kossuth Lajosnak dicsfénye a katholikusok előtt nem nagyon gyarapodik, ha megirjuk róla, hogy ő volt a liberálizmus megalapítója e hazában; de hát mért törődnek most azzal a folyton gunyolt katholikus néppel? Vagy talán a műmegbotránkozottak is érzik, hogy, dacára a sok állami- és közös iskolának, dacára a sok ezer liberális szeméthirlapnak, e haza népét még mindig a keresztény katholikus eszmék vezérlik, mig a liberálizmustól és a liberális elvek zászlótartóitól megvetéssel és undorral fordul el? Nagyon tanulságos, hogy ezt már maguk a liberálisok is belátják s nem

nagy dicsőségnek tartják, ha liberálisoknak nevezzük őket. Az idők jele. Tehát a liberálizmus, melyről Kossuth Lajos oly szépen tudott prédikálni, hanyatlóban van?

Nem is Zimándy könyve fáj a botospárt tagjainak, főkép Kossuth Ferencnek, — **mert ismétlem, hogy csak silány hazug állíthatja azt, hogy az a könyv, melynek cime: Kossuth Lajos a világtörténet itélőszéke előtt, telve van személyes piszkolódásokkal s alaptalan rágalmakkal, — nem ez a könyv fáj,** de fáj az, hogy a függetlenségi párt iránti vonzódás és bizalom nagyon megingott s napról-napra jobban fogy a talaj a párt lábai alól. A végveszedelmet, az összeomlást szeretnék kikerülni. S azt hiszik, ezt leginkább a Kossuth-kultusz fölélesztésével kerülhetik ki. Azért hát Kossuth emlékének védelmével országos zajt csapnak s kimélet nélkül támadják, — nem a könyv iróit, hanem a *néppártot,* mint a Kossuth Lajos által legelőször hangoztatott liberális eszmék legerősebb ellenlábasát.

Én azt hiszem, hiába töri-marja magát ez irányban a Kossuth-párt, hiába akarja uj életre villamozni a Kossuth-kultuszt; nem ér célt. Nem ér célt, noha a zsidó hirlapirodalom naponként ezer torokkal ordítja a nép fülébe, hogy Kossuth volt az egyetlen és igazi barátja és jóltevője, aki pedig ebben kételkedni mer, párbajjal és bottal terriorizálják, megfélemlítik. Nem ér célt, mert a nép ma már

nem olyan, mint hajdanta volt, amidőn mindent elhitt, amit mondtak neki. Ma már értelmes, ujságot olvas, tanul és ismereteit gyarapítja; észre vesz mindent, fontol, okoskodik, birál. Tud itélni. S mivel a nép szeme nyiladoz, elméje világosodik, azért már rég észre is vette, hogy az ő egyre terjedő nyomoruságának, szegénységének az okai a *liberális eszmék*. Már pedig ezeknek az eszméknek tüzesebb szószólói és terjesztői még soha se voltak e hazában, Kossuth Lajosnál.

Igen, már kezdi ezt átlátni a nép is s hanyatlik napról-napra a Kossuth-kultusz.

Avagy nem Kossuth eszméinek megvalósítása oka-e a munkások, kisiparosok, kisgazdák és keresztény földbirtokos osztály nyomorának, pusztulásának? Nem az ő eszméinek megvalósítása okozta-e a mi egyedül üdvözítő keresztény katholikus anyaszentegyházunk lenyügözését?

Ezt mindjárt egészen világosan fogjuk látni, ha Kossuth eszméivel behatóbban megismerkedünk.

Kossuth hive volt például a *szabad versenynek*. S feleljetek ti szegény kisiparosok, vajjon nem a szabad verseny tett-e koldusokká, nem az ölt-e meg benneteket?

Kossuth hive volt az adókedvezményeknek és messzemenő kiváltságokat adott a gyáriparnak. — Feleljetek ti éhező s földönfutó mesteremberek, nem ez tette-e, hogy a gyáripar a fejetekre ült s kiszívta ereitekből a vért?

Kossuthnak köszönhetjük a *fogyasztási adókat,* mert ő azokat már 1847-ben ajánlotta. Mondjátok meg ti nélkülöző munkások és napszámosok, nem ez teszi-e méregdrágává mindennapi kenyereteket?

Kossuth hozta be a sulyos *földadókat,* mert ahelyett, hogy a jobbágyok földjeit is adómentesítette volna, amint adómentes volt a nemesek földbirtoka, ahelyett a földet nagy adóval rótta meg. Mondjátok meg ti kisbirtokosok, nem ez a borzasztó nagy adó-e a ti veszedelmetek és megölő betütök?

Ahelyett, hogy a kereskedelem nagy hasznát, magas vámok behozatalával, csökkentette volna, mindenütt szivesen segítette azt, amivel azt eszközölte, hogy a zsidó-kereskedelem hihetetlen erőre kapván, minden hatalmat a zsidóság markaiban összpontosított és a legősibb dicső magyar főurakat is lábakapcájává tette.

A *szavazati jogot* a vagyonhoz kötötte, amivel milliókat kirekesztett a jogok mezejéről.

Neki köszönhetjük a hivatalnokok nagy seregét, akik, hogy jóllakhassanak, százezreknek éhezniök és nélkülözniök kell.

Kossuth a katholikus egyházvagyon elkobzását is törvénybe iktatta, mely ha még nem hajtatott végre, annak nem Kossuth az oka; ő miatta bizony végrehajthatták volna.

S nem Kossuth vetette-e föl s nem ő sürgette-e a zsidóság emancipációját?

Előbb a zsidók nem voltak egyenjoguak a ma-

gyarral. S ez helyes is volt, mert magyar vére folyt csak e hazáért, de zsidóé nem. Előbb a zsidónak nem volt szabad semmiféle ingatlant se venni, se házat, se földet. S ez is helyes volt, mert legalább nem tudták a népet vagyonától megfosztani. Kossuthnak azonban ez nem tetszett. Azt akarta, hogy a fütyülő zsidónak ép annyi joga legyen, mint a derék, ősi magyar embernek. Azt akarta, hogy a zsidónak is szabad legyen vagyont szerezni. De hát felelj te szegény nép, nem ezen pillanattól pusztulsz-e? Nem azóta közeledik-e feléd a koldusbot?

Innét van az, hogy a zsidók a legszájasabb kossuthisták. Érthető. Hiszen Kossuth legtöbb szolgálatot a *zsidóknak* tett.

S kinek köszönhetjük a polgári házasságot, polgári anyakönyvvezetést stb? Szintén Kossuth Lajosnak. Ezt mindenki tudja. Nem is szükséges bővebben bizonyítgatni, annyira ismeretes dolog. Szóval, igen sok érvet lehet fölhozni amellett, hogy Kossuth Lajos se volt nagyobb barátja a népnek, mint Kossuth Ferenc, vagy Eötvös Károly. Sokkal jobban szivén hordta a lipótvárosi (ahol lakott is) gazdag zsidók érdekeit, mint a népét. Tőkepénz érdekeit lelkesen szolgálta, de egyedül üdvözítő keresztény katholikus anyaszentegyházunknak ellensége volt egész életén át.

A szociálisták már bebizonyították a munkásoknak, történeti adatokkal és az illető törvények közlésével, hogy a 48—49-iki ugynevezett „*szabad-*

ságharc", a munkásosztály érdekei tekintetében, csak *szemfényvesztés volt,* mert tényleg a tőke szabad mozgását és a termelő osztályok szabad kizsákmányolását korlátozó törvények eltörlését célozta és eredményezte. Ennek következtében az öntudatos szociálista munkások nemhogy részt vennének a Kossuth-kultuszban, hanem mindenütt ellentüntetéseket rendeznek.

Be kell bizonyítani, hogy e haza termelő osztályok nyomora s a keresztény katholikus vallás eltiprása, *Kossuth eszméinek a következménye.* Ezt kell bebizonyítani és akkor ordíthatnak a népnek bármit, az nem fog lépre menni.

Tessék elolvasni a *Népszava, Arbeiter-Wochenkronik* és más szociálista lapok március 15, Kossuth Lajos nevenapja, október 6-ika körüli és Kossuth Lajos halála és temetésekor kiadott számait és, merek fogadni, hogy amely munkás e számokat elolvassa, az nem lesz hive a Kossuth-kultusznak. Ha pedig valaki e számokban található adatokat földolgozná és olcsó, népies kiadásban, forgalomba hozná, tudom bizonyosan, hogy nem lenne Magyarországon város, vagy község, melynek keresztény lakossága még 2 év mulva is Kossuth-ünnepélyt rendezne.

A Kossuth-párt vederrel méri a „*Szabadságot, egyenlőséget, testvériséget!*" A *szabadsajtót,* mint Kossuth-vivmányt, dicsőíti; de ha valaki Kossuthékkal ellenkezőt mer irni, akkor **bottal argumentál-**

nak. Pedig nem tiltja Kossuthéknak senki Zimándy-Zelenyák könyvének adatait *megcáfolni. Cáfolják* tehát meg, és pöröljék be Zimándy-Zelenyákot rágalmazásért a bíróságnál, mert minél tovább késnek vele, annál bizonyosabb, hogy mindenki igaznak ösmeri el az azon könyvben foglaltakat. Mert a *botütlegelés*, az még nem bizonyíték. Azt akármelyik részeg hajcsár is megcselekedheti.

Christiániában a „*Fow kirke og cultur*“ cimü folyóiratban nemrég egy *Tanger L.* nevü protestáns tengerész lelkész éles cikket irt a jezsuiták bebocsájtása ellen. Egy német jezsuita atya erre ellencikket nyujtott be a szerkesztőséghez. De elutasították. Most a jezsuita az ifjabb dr. Ibsen Zsigmond, az ösmert költőnek fia és Björnson veje által szerkesztett „*Ringeren*“ folyóirathoz vitte el cikkét, kérvén annak közlését. Itt azt kapta válaszul: „Nem volna rossz, ha egy jezsuitának tiltva volna, magát és társulatát, megtámadások ellen védeni! Kész örömmel közöljük.“

Az ellencikk szóról-szóra megis jelent.

Igy cáfol a keresztény katholikus, és minden tisztességes ember.

De hát a botvitézek csak a duhajkodáshoz értenek.

Főtisztelendő szerkesztő urnak a harcban bátor kitartást kivánva, amelynek igazságát bizonyítja, hogy ellenségei, nem levén képesek nagyságos és főtisztelendő szerkesztő urat érvekkel megcáfolni,

az utonállók érveléséhez folyamodtak, maradtam hazafiui üdvözlettel

Budapest, 1898. junius 3. *Schödl Gyula.*

Ily módon kell vala a *Néppártnak* beszélnie, világosan, bátran, határozottan!

Ámde, fájdalom nem merte ezt, egész világért, kockáztatni, hanem, magát a kérdéses könyvirás ügyérdemét — — *„félénken,“* aggódó gondossággal kerülve, **rólam, aki, mint a „Néppárt“ bekebelezett tagja, évente 50 forintot fizetek a párt céljaira,** s aki a legutóbbi választások alkalmával a *„Néppárt“* érdekeinek támogatására, 11.000 forintot költöttem, a szokott — — — *„félénkség“* nyomása alatt, nyilvánosan azt állította, hogy vele semmiféle viszonyban, semmiféle összeköttetésben nem állok!!! — —

Nos hát Uraim, tisztelt elvtársaim ilyen — — *„félénkség“* sugallta bánásmód mellett, nem igen fognak önök személyeket és tért hódítani az országban!!! — — —

Ily megdöbbentő — — — „félénkségök“ mellett, nem igen lehetnek önök hivatva oly akcióra, ahol csak a félelmet s emberi tekintetet nem ismerő, hősies bátorság, határozott, férfias elszántság dönt!!!

Tehát máskor bátrabban! *Clara pacta, boni amici.* **Éljen a Néppárt!**

b) Végül nem lehet, nem szabad érintetlenül hagynom Rakovszky István néppárti képviselő urnak ama nyilvánosan konstatált, báró Bánffy Dezső minisz-

terelnöknek tett szemrehányását, mely szerint ez utóbbi távol maradt a Kossuth temetéséről, mi pedig, ugymond Rakovszky István képviselő ur, „*mi ott voltunk!*“ — —

Hát erre ez a megjegyzésem:

Ki volt nagyobb bünös? — Vajjon a trónrabló, fölségsértő, a dinasztia ellen mindhalálig fondorkodó Kossuth Lajos, vagy pedig az a szerencsétlen gráci munkás, aki a nemrég Grácban inscenirozott utcai zavargások alkalmával, a zavargók, tehát bünösök sorában megöletett??!! — — —

Hogy ez utóbbi sokkal kisebb bünös volt, mint a fölségáruló Kossuth Lajos, azt csak belátja minden elfogulatlan, józan gondolkodó ember.

S ime mi történt?! — —

A megölt munkás temetésén megjelent, s azon részt vett közel 50 tartalékos katonatiszt, megfosztatott rangjától, mert, méltán, nagy bünül rovatott föl nekik az, hogy oly halott temetésén vettek részt, aki mint „*forradalmár*“ esett el.

Nos hát uraim, igy, épen igy kellett volna elbánni mindazokkal, akik a „*forradalmár*“, trónrabló, felségáruló, büneiben mindhalálig megátalkodottan megmaradt Kossuth Lajos temetésén megjelentek, s azzal, hogy „*ott voltak*“, tüntetőleg dicsekesznek!!!

c) A *Néppárt* **félénksége** egyébként nem itt szerepelt először, hanem már a nem katholikus és **zsidó** (nem **izraelita,** mert ez már régen kiveszett, mint az **avarok,** amint ezt a történelem tanusítja)

papság, illetve rabbik kongruájának országgyülési megvitatása és megszavazása alkalmával, a midőn a *Néppárt* összes szónokai, a helyett, hogy azon égbekiáltó igazságtalanság ellen, melynél fogva a kath. egyház hivei, akik Magyarország lakóinak, legalább is egy felerészét képezik, vallásuk, egyházuk megrögzött ellenségeinek papjait, felerészben, saját zsebökből fizessék, s ezenkivül saját papjaik ellátásáról is gondoskodjanak, erélyesen tiltakoztak volna, az igazságtalan törvényjavaslatot **egyhangulag** megszavazták.

X.

Párhuzam **Kossuth Ferenc** és **Zimándy Ignác** előélete között.

1.

Kossuth Ferenc önzetlensége s hazafisága.

a)

1848-ban Kossuth Ferenc kezdi az ábécé tanulását.

b)

Az ötvenes években Kossuth Ferenc, a trónfosztó atyja mellett, idegen földön, a magyar apostoli király s annak fönséges családja iránti kiapadhatlan gyülöletben, s forradalmi szellemben növekedik, gyarapodik, napról-napra, testben és lélekben.

c)

A hatvanas években Kossuth Ferenc a magyar apostoli királyt s annak összes fönséges családtag-

jait, szive legmélyebb mélységéből gyülölő atyjával egyesülten, keres módot, hogy Magyarországban lázadást, forradalmat csináljon. A „*Salzburger Chronik*“ mult évi szeptember 14. száma szerint Gróf Ussedom, flórenci porosz nagykövetnél is szerencsét próbált, a Magyarország föllázításának ügyében, de pórul járt, mert a nagykövet, a nevezett lap szerint, ezt adta neki találó feleletül: „Hiszen, ha ön oly buzgó magyar hazafi, mint milyennek oly büszkén mondja magát, akkor menjen haza Magyarországba s lépjen be királya hadseregébe. Nekem is vannak fiaim, s — — — mind — — — porosz katonák.“!

De nemcsak a szomszédhatalmaknál izgatott, atyja társaságában, Kossuth Ferenc, hanem az országban is.

Ezen izgatásra vonatkozólag imigyen nyilatkozik **Perczel Mór** tábornok, a budapesti honvédegyletnek 1868. március 29-én tartott közgyülésén: **„Ha a legkisebb hazafiság lett volna Kossuthban, és az ő embereiben (fiaiban), nem irta volna azon eszelős, meggondolatlan, lázító leveleket a lehető legnagyobb szeretetlenséggel, a legnagyobb szemtelenséggel, melyet valaha ember elkövetett“!** —

d)

A hetvenes és nyolcvanas években **Kossuth Ferenc,** atyja társaságában, folytatja szakadatlanul

külföldi aknamunkáit a Habsburg-Lotharingi dinasztia megdöntésére.

e)

A kilencvenes években Kossuth Ferenc hazatér, Tarnócyval gazdálkodik, sok pénzt kezel, s még többet — — — — — köztudomás szerint, — — — elkezel. (Lásd e munka 8 és 9. lapját.)

Hát ezekből csak világos, hogy Kossuth Ferenc megérdemli azt, hogy az apostoli királyunk szeme láttára, mint valami kir. herceg, trónörökös, országszerte ünnepeltessék! — — —

2.

Zimándy Ignác »gazembersége s hazaárulása.«

a)

1848-ban Zimándy Ignác, mint 17 éves, végzett főgimnazista, Szenic mellett, sortüzben áll a hurbanisták elleni küzdelemben, s megsebesülten, szülei házába vitetik Szakolcára.

b)

Az ötvenes években Zimándy Ignác végzi a felsőbb, bölcsészeti s theologiai iskoláit, a mi neki, mint egy igen szegény szülők gyermekének, csak azáltal lett lehetővé, hogy saját tanárai: **Rehák Móric** sz. ferencrendi, **Körmendy Kamill, Kruesz Krizosztom, Ferency Jákó** szt. Benedekrendi tanárok, őt a szükséges könyvekkel s ruházattal elláták, s előbb **Schedy**-féle, később **Pásztery**-féle ösztöndíjat számára megszerezték.

c)

A hatvanas években Zimándy Ignác letette Esztergomban a hittanból, a budapesti egyetemen a bölcsészetből, az egyetemes és hazai történelemből a tanári vizsgálatot, erről szóló okmányt nyert, a melynek alapján, előbb a budai főreáliskolánál mint hittanár, később Pozsonyban mint bölcsészet- s történettanár működött, oly sikerrel, hogy **a magyar országgyülés 1868 elején Dietrich székesfejérvári képviselő indítványára, Zimándynak elismerést, dicséretet szavazott, egyhangulag, azért, hogy a budai főreáliskolában alkalmazott német, magyargyülölő tanártársainak germanizáló törekvései között is, „hazafiui érzelmeket iparkodott a tanítványai szivébe cseppegtetni.“** (Lásd az 1868. országgyülési naplót.)

És működött Pozsonyban is, oly sikerrel, hogy báró **Eötvös József,** akkori vallás- és közoktatási miniszter, késztetve érezte magát, e következő sajátkezüleg aláirt levelet intézni Zimándyhoz:

„Nagyon tisztelendő Tanár Ur!

A besztercebányai kath. kir. főgymnaziumban elharapódzott **panszlavisztikus mozgalmak**, *előidézték annak szükségét, hogy az ottani tanári kar változtassék.*

Azon körülmény, hogy igen kevés, a tót nyelvben jártas, oly tanár áll rendelkezésemre, akiben föltét-

lenül biznom lehetne, hogy az említett veszélyes mozgalmakhoz nem fog csatlakozni, mellőzhetetlenné tette Nagyon tisztelendőségednek Besztercebányára való áthelyezését, úgy, hogy megtartván a jelenlegi címét és fizetését, ezentúl is a pozsonyi főgymnaziami tanárok létszámában maradjon, ahova, az áttétel szükségének megszüntével, azonnal visszafog helyeztetni.

Legyen meggyőződve Nagyon tisztelendőséged, **hogy ezen intézkedésem egyedül azon föltétlen bizalom kifolyása, a melylyel Nagyon tisztelendőséged iránt viseltetem, s a melyet az által tanusítok, hogy oly helyre küldöm, a melyen, jelen, szomorú viszonyok között, egyedül teljesen megbizható egyének működhetnek sikerrel.**

Az erre vonatkozó hivatalos okmányt legközelebb kapja« — — sat.

Br. Eötvös József
megbizásából *Mészáros Ferenc,* min. titkár.

Báró Eötvös József ezen intézkedését a székesfejérvári püspök, boldogult **Jekelfalusy Vince,** eme szavakkal vette tudomásul:

„*Congratulor ex corde confidentiae, quam excelsum ministerium in te collocat, speroque te huic momentuosae missioni sacerdoiali omnino prudentia responsurum.*«

S hogy csakugyan a püspököm ezen kivánsága

szerint jártam el, kitetszik **báró Eötvös Józsefnek** ezen, irásban hozzám intézett szavaiból: — — — — — — — „*Meglehet győződve Nagyon tisztelendőséged, hogy én, a tanügy érdekében hozott áldozatait és szerzett érdemeit, azon lelkiismeretességgel, a melylyel mindig elszoktam járni, annak idejében, mindenesetre megfogom jutalmazni*“ !

Hát igen! — — megvagyok „jutalmazva“ !! — — — a vak tudatlanság, — — a buta gyülölet „**hazaáruló gazembernek**“ gúnyol!!! — — —

d)

A hetvenes évek elején, a „hazaáruló“ Zimándy, mint székesfejéregyházmegyei tanfelügyelő, hosszu, kemény tollharcban áll a kath. iskolák elközösítőivel, akiknek élén, több kath. pap között, **Kuti Márton**, mostani sz.-fejérvári őrkanonok áll vala.

A tollharc nagy port vert föl. Az akkor Rómában időző megyés püspök ezt irja ezen alkalomból Zimándynak: *Gratulor tibi cordicitus, ob insignes orticulos, in „Magyar Állam“ vulgatos* — — — *később: „Eddig is épültem benned, kedvelt fiam, de a kath. iskolák jellegének védelmében kifejtett erélyed és bátorságod, ezen meglepő föllépésed, természetesen fokozza atyai figyelmemet, a melylyel téged távolban is kisérlek“ !* — — — — — — *Vince püspök.*

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Azóta sok év mult el! — — — — „*Tempora mutantur, et nos mutamur in eis*“ *!!!* — —

A közös iskolák védője és megszavazója beleült a kanonoki székbe! — — —

A kath. iskolák előharcosa — — egy szerény faluban elfeledve, — — „**hazaáruló gazembernek**“ cimeztetik! — — —

Sebaj! — — —

„*Deus humiliat et sublevat*“ (sokszor megfordítva is) „*deducit ad inferos et reducit; sit nomen Eius benedictum*“! — — — — — — — — —

e)

A nyolcvanas s kilencvenes években Zimándy kath. irodalmi téren működött; megirta az „*Ébresztő Hangok* műveltebb kath. körök számára“ cimü folyóirat 15. könyvét; ennek a révén *szép pénzt szerzett és kezelt, sőt el is kezelte azt, a következő módon:*

1. A törökbálinti templom kibővítésére, alapos kijavítására s belső felszerelésére, az egyházmegyei főhatóságnak hivatalosan bemutatott számadás szerint fordíttatott . . . . . 14000 frt.
2. Az általa 1892-től egész 1896. év végeig beszerzett egyházi ruhák s ezüst szerek értéke . . . . . 10000 frt.
3. Alapítványai az 1896-iki templom-számadás szerint . . . . . 700 frt.
4. A B. Szüzről nevezett törökbálinti kápolna új tetőzete, márványozása s díszes felszerelése . . . . . 2000 frt.

5. A kszáveri szt. Ferencről nevezett törökbálinti kápolna új tetőzete, kifestése s felszerelése . . . . . 500 frt.
6. Törökbálint térein 6 szobor felállítása 1000 frt.
7. A Törökbálint területén álló régibb keresztek és szobrok helyreállítása s részben megaranyozása . . . . . 200 frt.
8. A törökbálinti kálvária 3 keresztjének (mely rútul csonkítva volt) kijavíttatása 100 frt.
9. A törökbálinti kath. fiu iskolaépület kijavítása s 3 tanterem felszerelése . 300 frt.
10. A törökbálinti óvoda ujból fölépítése s fölszerelése . . . . . 2000 frt.
11. Az óvónő évi 400 frtnyi fizetése 5 éven át . . . . . 2000 frt.
12. A törökbálinti kath. főtanító lakházának legnagyobb részt ujból felépítése . 6000 frt.
13. A törökbálinti rozzant plébániaépület tetemes kibővítése s gyökeres kijavítása minimo calculo . . . . . 5000 frt.
14. A törökbálinti plébánia beltelki nagy (1 holdnyi) kertjének bekerítése, emelése s befásítása (150 drb. nemesített gyümölcsfával) s a kertész számára emelt lakházzal . . . . . 1000 frt.
15. Menini érseknek adatott a bolgár missiókra . . . . . 220 frt.
16. Bogisich c. püspöknek, a budapesti kath. zenekör számára . . . . . 50 frt.

17. Egy árva fiú taníttatása eddig . . 400 frt.
18. A ráckevei templom számára Mária-szobor szereztetett . . . . . 150 frt.
19. Az ettyeki kath. olvasó körnek adatott 25 frt.
20. A fiumei árva lánykák számára adatott 60 frt.
21. A radosóci templom számára vett harmónium . . . . . 300 frt.
22. Árpád-alapítványra a pilisi alsó járási főszolgabirónak . . . . . 100 frt.
23 A törökbálinti kath. olvasókör berendezésére . . . . . 500 frt.
24. A szakolcai gymnazicum számára letett alapítvány . . . . . 3000 frt.
25. A törökbálinti szegények javára évenkint 200 frt. ez 26 éven át . . . . . 5000 frt.
26. A szt. István-társulat kapott alapítványul 100 frt.
27. A szt. István-társulat tudomány és irodalmi osztálya kapott alapítványul . 200 frt.
28. A szt. László-társulat kapott alapítványul 25 frt.
29. Gmitter Alfonz minorita atya a szepességben levő Zápolya-féle kápolna helyreállítására . . . . . 50 frt.
30. **Azon tanitók, tanitónők és tanulók jutalmazására, akik a magyar nyelv tanitásában, illetve elsajátitásában kitüntek, 26 év alatt legalább . . 5000 frt.**

Ime igy néz ki, igy **„pazarolta el“ a misepénzeket.** Igy **„zsarolja“** híveit az a **„hazaáruló gazember Zimándy“!!!** — — — — —

Hát az ilyen elzüllött „*Magyar Hirlap*“ szerint **„eszelős“! — — „szentségtörő gazemberrel“** csakugyan, azt kell tenni, amit a békés-csabai buzgó „*hazafiak*“ nemrég javaslatba hoztak: **„ki kell üldözni az országból“!?!** — — —

*

Mindazoknak, a kik erre netalán azt fogják mondani, hogy ez szerénytelen dicsekvés, imigyen felelek: „**Nur die Lumpen sind bescheiden.**“

Tudjuk a történelemből, hogy a bölcs **Szokratesz** nem dicsekedék, egész életében, semmivel; de, amint, méltatlanul, halálát óhajtják vala a „*profanum vulgus*“ nevezetességei, **Szokratesz,** méltóságteljes önérzetességgel, azt jegyezte meg, hogy ő, ki a hazája s nemzete üdvére oly sok jót tett, nem erőszakos halált, hanem a haza, a nemzet háláját érdemelte, s méltó arra, hogy, halála után, a görög nemzet költségén temettessék el.!!! — — — — — — —

„*Fial applicatio*“! — — —

XI.

Történész-e Thaly Kálmán vagy sem?

Azok között, akik az én „**Kossuth Lajos** *a történelem itélőszéke előtt*“ című, **Deák Ferenc, gr. Dessewffy, gr. Széchenyi, br. Kemény Zsigmond, Szemere Bertalan, Percel Mór** sat. hiteles iratai nyomán összeállított irodalmi művemet, annak olvasása nélkül! nem csak elitélték, hanem engem, mint annak szerzőjét, „**hazaáruló gaz-**

embernek« bélyegeztek, — ezen „**pártatlan**«!? — — „**illetékes**« „**történetbuvárok**« (*„Lucus a non lucendo«*) díszes körében a hirneves történész **Thaly Kálmán** is foglalt helyet.

Ugyanazon Thaly Kálmán, akinek *pöffeszkedő történeti önhittségét* a jelenlegi biboros hercegprimásunk, még mint győri főgimnaziumi igazgató, hatalmasan tönkre silányította.

Hát én **Thaly Kálmán** ezen meggondolatlan, gyülöletsugallta nyilatkozatára, melynél fogva engem, a függetlenségi pártklubban, „**hazaáruló gazember**« címével megtisztelt, (*„Honor est honorantis, non honorati.«*) — én erre egyszerüen ezt adom válaszul: **Thaly Kálmán** vagy *„történész«* vagy nem. — Ha történész, akkor okvetlenül ismernie kell mindazon magyar irókat, a kiknek irodalmi műveiből én a „**Kossuth Lajos** a történelem itélőszéke előtt« című munkámat, a bevágó adatokat szóról-szóra idézve, összeállítottam, s igy nemcsak engemet kell „**hazaáruló gazembernek**« bélyegeznie, hanem mindazon magyar történészeket s politikusokat is, a kiknek műveiből én merítettem! — — — *s akkor Deák Ferenc, gr. Dessewffy Aur., gr. Széchenyi István, br. Kemény Zsigmond, Szemere Bertalan, Kossuth egykori minisztere, Asbóth János, Asbóth Lajos, Ponori Tewrewk József, Hőke-Szabó Ferenc, dr. Vajda Emil, Bessenyei Ferenc, Hentaller Lajos, Beőthy Zsolt, Görgey István, Percel Mór, Kossuth egykori tábornoka,* akkor

ezek is mind, mind — — „**hazaáruló gazemberek**“!!! — — —

Mind! mind! de különösen **Szemere Bertalan** egykori minisztere, és **Percel Mór** egykori tábornoka **Kossuthnak,** a kiknek **Kossuthra** vonatkozó, sujtó, megsemmisítő nyilatkozatai e védiratom 18. és 81—89. lapjain olvashatók.

Ez a fölállított logikai alternativának az egyik oldala! — -- Ez áll megdönthetlenül, ha **Thaly Kálmán** -- „*történész*“ — Ez következik, logikai okvetlenséggel a „*történész*“ **Thaly Kálmán** ama bölcs verdiktjéből, melynél fogva engem, az imént fölsorolt magyar történetirók műveinek csak egyszerü másolóját „**hazaáruló gazembernek**“ cimez.

De következik ebből még valami! — — —

Az, hogy a „*történész*“?! — **Thaly Kálmán** nem érdemli meg a „*történész*“ nevet, mert a történelemben pártütő, a történetirók meg- és elbirálásában igazságtalan, azaz történethamisító, mert az ugyan egy történeti tényről összhangzólag értekezők nagy körét nem bántja, e kör egyetlen egy tagját pedig, mert ez kath. pap, „**hazaáruló gazembernek**“ hirdeti! — —

A történetben pártoskodó, személyválogató, tényferdítő, igazságtalan, törlénethamisító **Thaly Kálmán** tehát még akkor sem „*történész*“, ha mint „*történész*“ vétetik a megbirálás alá.

Ha pedig a fölállított logikai alternativának a másik tétele való; — az t. i. hogy **Thaly Kálmán**

nem történész, akkor ismét csak mint tényferdítő, humbuggyártó, valótlanságokat hirdető, önmagát dicsőítő **Don Quichotte** tünik föl, valahányszor, nyilvánosan a parlamentben, öntelten mellét verve, komolyabb képviselőtársai között ismételve mosolyt gerjesztve, mondogatja: — — „**En, mint történész!!!** — — — — — — — — — — — —

XII.

Félelem s gáncsnélküli lovagok,

vagy

A kilenc magyar Don Quichotte.

1.

Ezen első Don Quichotte ki lehetne más, mint a »**Magyar Hirlap**« *lovagias?* szerkesztője, aki az »**Alkotmány**« f. é. junius 9. s 10-ki számaiban ilyképen van ecsetelve:

„A Magyar Hirlap — Kossuth-gyalázó.

Tudvalevőleg a *Magyar Hirlap* volt az, amely megkezdette a hajszát Zimándy, Zelenyák és Lepsényi ellen. A néppárt és az *Alkotmány* több izben a legőszintébben kijelentette, hogy a leghatározottabban elitéli mindazokat, akik személyeskedő, a magánéletbe nyuló, gyalázkodó motivumokat visznek bele a politikai, az elvi harcokba. Éppen ezért a legnagyobb felháborodással konstatáljuk és közöljük a nyilvánossággal, hogy a *Magyar Hirlap* még jóval Zimándy és Zelenyák könyveinek megjelenése

előtt, közönséges *sikkasztással vádolta Kossuth Lajost.*

Kossuth Lajos 1894. március 20-án halt meg. 1894. március 21-ki számában, Kossuth Lajos életrajzának »fiatal évei« c. fejezetében, ezen fejezet második kikezdésében szóról-szóra ezeket irta a *Magyar Hirlap:*

»Finom modora, eszes magatartása és csinos külseje megkedveltették özvegy gróf *Szapáryné,* szül. *Csáky* grófnővel, ki családi peres ügyeit rábizta, de csakhamar bizalmasabb viszony jött létre köztük, ugy, hogy a grófné, vagyonának kezelésével is megbizta. A nagy bizalom azonban kellemetlenségeknek lőn kutforrásává, *mik jellemére is némi árnyat vetettek.* Kossuth ekkor mulató társaságokba járt s gyakran látható volt a kártyaasztalok körül. Már sárospataki, majd pesti főiskolai tanuló korában, többször részt vett tanulótársai zajos mulatozásaiban s noha megtudta óvni magát a kicsapongásoktól, mindamellett a hajlam az ily mulatságok s különösen a játékok iránt megmaradt benne. **Igy történt, hogy, uradalmi ügyvéd korában, egy alkalommal, játékközben, sokat vesztett s a veszteséget a grófné rábizott pénzéből fedezte. A grófnőnek tudomására jutván az eset,** megharagudott rá, számadásra hivta fel s **vagyonával való visszaélésről vádolta.** Kossuth, hogy gyanusított becsületét megvédje, **felmutatta a grófné leveleit a törvényszék előtt,**

melyekben az felhatalmazta, hogy vagyonával rendelkezzék. E *gyengédtelenség,* ha némileg igazolta is eljárását, *a lovagiasság követelményeit sértette,* melynek hatását érezte is, ugy, hogy **távozni kényszerült Zemplénből.** Pedig nyilvános szereplése már bizonyos tekintélyt szerzett nevének.«

Ezeket irta, *Kossuth Lajos halálának közvetlen hatása alatt,* az a *Magyar Hirlap,* amely most leglelkesebb védője Kossuth Lajos emlékének és amely ma is igy ir a tegnapi ülésről: »A néppárt nyiltan szegődik Lepsényi páter sötét alakja mellé, — zászlója alatt a Lepsényiek aziluma van . . .« Igy szegődött a *Magyar Hirlap* is Lepsényi páter „sötét alakja« mellé s most csak arra vagyunk kiváncsiak, vajjon mit szólnak ehhez Kossuth Ferenc, Eötvös Károly és mit szólnak hozzá a »nemes felhevülésü« Olay és Pichler botjai?«

A *Magyar Néplap* f. é. jun. 16. számában pedig ez olvasható:

Kossuth Lajos sikkasztó.

Nem a *Magyar Néplap,* nem is a Zimándy-Zelenyák könyve hozta ezt már 1894-ben, hanem a **Magyar Hirlap** cimü zsidórongy.

A *Magyar Hirlap* vitte a Lepsényi elleni ordításban a vezérszerepet a mult hetekben. Mint a megveszett dervis, ugy üvöltött a legelső sorokban; s ime erre a szemétujságra kisült, hogy *ezelőtt négy évvel* **sikkasztással** (zsidó bűn) **vádolta Kossuth Lajost.** Éppen akkor, mikor Kossuth Lajos rava-

talán feküdt s mikor még ellenlábasai keblében is a meghatottság szellője lengedezett. Akkor a **zsidó** *Magyar Hirlap* 1894. március 21-iki számában szóról-szóra a következőket irta Kossuthról.

Itt reprodukálja a *Magyar Néplap* az *Alkotmánynak* épen most a 194. lapon idézett sorait, s azután folytatja:

Igy irt 1894-ben az az ujság, mely most a legnagyobb üvöltést vitte véghez, oly komisz modorban támadta Lepsényit, aminőre csak egy jeruzsálemi banda aljas tagja vetemedhetik, mikor pappal állván szemben, nem kell attól tartania, hogy a megtámadott a támadóhoz méltó fegyverrel: *kutyakorbáccsal* válaszol.

De most jön a dolog java. Vigyázzatok!

Mindig mondtuk ugy-e, hogy korántse Zimándy könyve bántja az ordítozó csordát. Dehogy! A néppártot akarták támadni, *amiért a földadó leszállítása és a börzeadó behozatala* végett országos akciót indított. Azért vittek véghez oly fülbántó üvöltést a börze-zsidók lapjai. Erre most kétségtelen bizonyítékunk van.

Az *Alkotmány* fedezte föl, hogy a *Magyar Hirlap* sokkal bántóbb kegyeletsértést követett el Kossuth Lajos iránt, mint Zimándynak itt szóban forgó könyve. Elkövette pedig a kegyelet napjaiban. Megirta az *Alkotmány*, hogy a *Magyar Hirlap*, mely most legjobban ordít, egyenesen **sikkasztással** vádolta Kossuthot s meggyalázta szemfedőjét.

Követelte azután, hogy a Magyar Hirlap ellen is emeljenek szót, csapjanak oly zajt, aminőt ő csapott Lepsényi ellen.

De mi történt? Képzeljétek csak! *Nem találkozott egyetlen egy ujság se, mely a Magyar Hirlap ellen kikelt volna. Sőt még csak egy szóval se említették föl a nevezett lap gyalázását. Minden ujság lapult s* ***hallatlanná tette*** *az Alkotmány fölhivását.*

Ki nem veszi észre ebből, hogy az egész műfölháborodás mondva-csinált dolog volt, hogy Lepsényit lehetetlenné tegyék, ki *Magyar Néplapjával* hétről-hétre vérig ostorozza a liberálizmust és zsidó szellemet? Csakhogy nem sikerült a jakecok számítása. Már a nép maga is észrevette, hogy a duhajkodás tulajdonképeni oka nem az volt, amit Pichler és Olay hősök emlegetnek, mert ha az volt volna, akkor a *Magyar Hirlap* ellen is kitörnének és annak zsidó-szerkesztőjét is megtámadnák. De ugy-e, ezt nem cselekszik, hanem szépen együtt nevetnek vele, hogy milyen lóvá tették a népet. Azonban ne röhögjetek még, ti derék vitézek. A nép észrevette a kóklerságot. Ismeri már utonállástok igazi okát s azért nem is csapjátok be.

Tudja, hogy titeket csak a katholikus egyház iránt való ördögi gyülölet vezet s csak okot akartatok találni a betyárkodásra, mert ime, ha **zsidókölyök** irja ugyanazt Kossuthról, amit Zimándy, akkor nincs baj! — — Átlátunk a szitán!

A műfelháborodásról.

Budapest, 1898. junius 8.

„Most már megirhatjuk, a mit eddig ugyis tudtunk. Nem Kossuth Lajos emlékének, magánéletének meggyalázása szülte azt az óriási felháborodást, amely, Zelenyák német könyvének megjelenése óta, nyilatkozott meg a szabadelvü sajtóban, parlamenti körökben és asztaltársaságokban. Mindezek a tényezők már régen leszálltak arról a magaslatról, a melyet naiv lelkek idealis hazaszeretetnek, őszinte, becsületes politikának neveznek. Nem az eszme az ő éltető elemök, hanem az anyag, amely, hála az uralomra jutott szabadelvüségnek, vicinális vasuti koncessziókban, irodalmi részvénytársaságokban, zsurnalisztikai lutrijátékokban, életbiztosító és vizipuska-gyártó részvénytársaságok vezérigazgatói állásaiban nyer bőven kamatozó kifejezést.

Törődnek is ők Kossuth Lajos emlékével! Nem cél nekik ezen emlék tiszteletben tartása, hanem eszköz nekik ezen emlék meggyalázása hazafias fellobbanásra, műfelháborodásra, magyarán mondva: korteskedésre, a magyar közönség becsapására.

Mi nem helyeseljük Kossuth Lajos és imádóinak politikáját s éppen ezért annál nagyobb sulylyal birhat ugy a néppártnak, mint az *Alkotmánynak* mát több izben kifejezett azon meggyőződése, hogy Kossuth Lajos magánjellemének meggyalázása nem tisztességes eljárás, nem helyeselhető politikai fegyver.

Nem helyeseljük sőt elitéljük Zimándy könyvét, noha ez egy árva szóval sem sérti Kossuth Lajos magánjellemét.

Nem helyeseljük, sőt elitéljük Zelenyák könyvét, mert ez — Kossuth Lajos kortársait idézve — Kossuth magánjellemét sulyosan kompromittáló dolgokat tartalmaz.

Nem helyeseljük azt sem, hogy Lepsényi lapja, a *Magyar Néplap* terjeszteni akarta Zimándy könyvét.

És mégis, a mióta csak felszinen van a legujabb Kossuth-rummli, mégis a néppártot, meg annak vezéreit is, ugy állítja oda, pártkülönbség nélkül, a szabadelvü sajtó, mint kik meggyalázván Kossuthot, hazaárulást követtek el és méltók a nemzet megvetésére.

Szidták, gyalázták a néppártot és a katholikus klérust, oly modorban, amely jóval tultesz Wolff és Schönerer urak parlamentárizmusán és illemtudásán. Szidták, gyalázták, „mert Kossuth Lajos apánk szent emléke meg lett gyalázva“.

Kossuth Lajos nagy alakja a nemzet történetének s ehhez a nagy alakhoz — noha már a történelemé, ne nyuljon senki — mert különben kérlelhetetlenül megbünteti az illető „gazembereket“ a nemzet haragja.

Jól van. Fogadják el, hogy tényleg „nemzet haragja“ nyilvánult Zimándy, Zelenyák és Lepsényi ellen a szabadelvü sajtóban, a Kossuth-pártban,

Olay és Pichler botjaiban. És fogadjuk el, hogy a nemzet „harag"-jának leghivatottabb kifejezői a szabadelvü sajtó, Olay ur, aki az Országos Kaszinó tagja és Pichler úr, aki a Budapesti Katholikus Kör tagja.

A nemzet „haragja" abban érte el tetőpontját, hogy Lepsényi orsz. képviselő, Olay és Pichler orsz. képviselők által, a képviselőház előtt számos rendőr, orsz. képviselő, fiakkeres és egyéb halandók jelenlétében megbotoztatott.

Ám a közmondás szerint két vége van a botnak.

Az *Alkotmány* mai száma azt irja, hogy a *Magyar Hirlap* 1894. március 21-kén ugyanazokat a becsületbe vágó dolgokat közölte az 1894. március 20-án meghalt Kossuth Lajosról, a melyekért megindíttatott, legelső sorban a *Magyar Hirlap* által, a hajsza, Zimándy és Zelenyák ellen, és a melyekért Lepsényi megbotoztatott.

Az osztó igazság most már azt követelné, hogy, amely sorsban részesültek Zimándy, Zelenyák, és Lepsényi, ugyanabban a sorsban részesüljön a *Magyar Hirlap*, a mely, igazi hiéna módjára, nem *négy évvel,* hanem mindjárt *egy nappal,* Kossuth Lajos halála után, meg merte gyalázni a halott emlékét. Gourmand hiéna a Magyar Hirlap. Friss hulla kell neki.

És mi történt?

A ma este megjelent lapok közül egyetlen egy sem vesz tudomást a *Magyar Hirlap* Kossuth-

gyalázó cikkéről. Nem báborodik fel ezen a cikken, sem az *Esti Hirlap,* sem a *Magyar Estilap,* sem az *Esti Ujság,* sem a *Pester Lloyd,* sem a *Magyar Ujság,* de még a függetlenségi *Magyarország* sem.

Kossuth Lajos halála idején egyetlen egy magyar lap sem gyalázta meg Kossuth Lajos emlékét, még a „klerikális" *Magyar Állam* sem, csak a *Magyar Hirlapnak* volt meg az a szomoru bátorsága, hogy megirta *Kossuth* Lajosról, hogy *sikkasztott* és hogy ezért távozni *kényszerült* Zemplénmegyéből.

Amely szabadelvü lapok tehát akkor 1894 márciusában nem nyultak bele Kossuth Lajos magánéletébe, azoktól méltán elvárhatná az ember, hogy most annál nagyobb felháborodással fogják kiszolgáltatni a nemtelen „haragjá"-nak és az Olay-Pichler-féle botoknak kollegájukat, a *Magyar Hirlap*-ot.

Nem tették ezt és ennélfogva teljes joggal ismételhetjük, hogy nem Kossuth Lajos emlékének tiszteletbentartása a fő ebben a hajszában, hanem a hajsza a néppárt és a katholikus papság ellen.

Ez igy van, akármennyire tagadja Eötvös Károlusz és a vele egyvivásu sajtó.

A függetlenségi párt bomladozik, csak Bánffy kegyelme tartja együtt, mert Bánffynak szüksége van olyan ellenzékre, amelyre Bécsben, mint ijesztő mumusra, hivatkozhassék. Van ott Kossuth Ferencpárt, Justh-párt, Eötvös-Komjáthy-párt, Polónyi-párt,

csak — Justhékat kivéve — függetlenségi párt nincs, mert az egész párt függ Bánffytól.

És ez a függő „függetlenségi“ párt mer cselekedni a nemzet nevében? Ez a párt meri megfenyíteni a katholikus papságot? Ez a párt meri védelmébe fogni Kossuth Lajos emlékét? Ezen párt sajtója mer izgatni a »Kossuth-gyalázó« kath. papság ellen?

Ez a párt mer hivatkozni nemzeti érzületére, ellenzéki voltára? Ez a párt, amelynek sajtója nem meri, mert nem akarja megfenyíteni a Kossuth-gyalázó »Magyar Hirlapot«? Ugyan meddig terjed még ezeknek az uraknak a cinizmusa?

Közönséges korteseszközt csinált ez a párt, Kossuth Lajos emlékéből, a néppárt és a katholikus papság ellen. A korteseszköz nem vált be. Kitünt, hogy felháborodása ennek a pártnak csak műfelháborodás. Ez a párt spekulált a közvéleményre. E spekuláció balul ütött ki.

Kitünt, hogy nem azért inzultálták Lepsényit, Zelenyákot és Zimándyt, mert meggyalázták Kossuth Lajos emlékét, hanem azért, mert sem nem függetlenségi pártiak, sem nem szabadelvüek, hanem katholikus papok.

Ha ez nem igy van: A szabadelvü *Magyar Hirlap* éppen ugy meggyalázta Kossuth Lajost, miért nem fenyíti meg a Kossuth-párt?“ (Lásd az „*Alkotmány*“ f. évi junius 8. s 9. számait.)

„De őszintén ám!

Budapest, 1898. junius 9.

A hétfői ülésen a katholikus Szegednek Kossuth-párti képviselője, Polcner Jenő azt a szót kiáltotta a néppárt felé:

— Kossuth-gyalázók!

Rakovszky István azonnal riposztirozott:

— Ezt a kérdést nyomban tisztázni kell!

Amire Rigó Ferenc, Tiszaország bihari kerületének Kossuth-párti képviselője közbekiáltott:

— De őszintén ám!

Mi őszinteséget nem tanulunk sem Polcner Jenőtől, sem Rigó Ferenctől, de még Eötvös Károlysztól sem. Mi mindig őszintén megmondottuk lapjainkban és a parlamentben, hogy mit akarunk és miről mi a véleményünk, akik pedig folytonosan ámítottak és mindig mást mondtak, mást gondoltak és mást cselekedtek, azok ott találhatók a szélsőbaloldalon és ezen oldalnak jobboldali protektorai között.

*

Tehát őszintén! A szabadelvü sajtó, és, ezen sajtó izgatásainak hatása alatt, kormánypárti és Kossuth-párti asztaltársaságok, kaszinók és községi képviselőtestületek, már hetek óta legazemberezik Zimándyt, Zelenyákot és Lepsényit, a Kossuth-gyalázókat. Jól van, hiszen mi is elitéljük Kossuth Lajos magánéletébe gázoló dolgok közlését és terjesztését. De itt van most a *Magyar Hirlap Kossuth-gyalázó*

cikke, amely nem *négy évvel,* hanem *egy nappal,* a turini remete halála után, jelent meg. Honnan van már most az, hogy, *budapesti laptársaink közül, ma egyetlen egy sem talál elitélő hangot, a Magyar Hirlap ellen,* noha az is csak ugy, mint Zelenyák, közönséges sikkasztónak tünteti fel Kossuth Lajost? Hol van itt szabadelvü laptársaink részéről az *őszinteség?*

*

Zelenyák könyvének megjelenése után, a Kossuth-párt azonnal foglalkozott az ügygyel és kifejezést adott megbotránkozásának. Kossuth Ferencnek és pártjának már van tudomása a *Magyar Hirlap* infámis cikkéről. Miért nem mondja ki Kossuth Ferenc és pártja, hogy »gaztett«-nek minősíti a szabadelvü *Magyar Hirlapnak* Kossuth-gyalázó cikkét? Mi akadályozza meg ebben Kossuth Ferencet és pártját? Hiszen a szabadelvü *Magyar Hirlap* is, csak azt a vétket követte el, mit Zelenyák, a katholikus pap! Kossuth Ferenc ur, őszinte politikus ön? Valljon szint, mert ugy követeli az ön elvtársa: Rigó Ferenc!

*

Olay és Pichler urak! Önök, eltekintve láb-, hátgerinc- és egyéb sajnálatos fizikai bajoktól, botot ragadtak és „nemes felhevülésök"-ben megvertek valakit, mert az illető „Kossuth-gyalázó." Van még ennél külömb Kossuth-gyalázó Budapesten. Például a *Magyar Hirlap.* Olay és Pichler urak! Önök Lepsényi, a katholikus pap ellenében, képviselték

a nemzeti géniusznak lángpallósos, boszuálló angyalait. Az önök nemes felhevülésök nem lehet szalmatüz. Alkalmazzák azt a Kossuth-gyalázó *Magyar Hirlap* ellen is. De őszitén ám!

*

Eötvös Karólusz azt mondotta a hétfői ülésen, hogy ő és az a párt, a melyben neki, Olaynak és Pichlernek tartozni „szerencséjük van", nem a katholikus papot fenyitették meg Lepsényiben, hanem a Kossuth-gyalázót. Nos, itt a *Magyar Hirlap*. Az nem katholikus, sőt meglehetősen távol áll a kereszténységtől. És mégis meggyalázta Kossuth Lajost. Vajjon talál-e Eötvös Géza, pardon, Nagy Karólusz, bocsánat Eötvös Károly, elitélő rigmust (ha nem is 1872-ből valót) a Kossuth-gyalázó *Magyar Hirlap* ellen? De őszintét ám!

*

Azt mondta az őszinteségéről 1872. óta hires Eötvös Károly, hogy az ő pártja őszintén tiszteli a katholikus papságot. Történt pedig 1896-ban, hogy a szalantai kerületben kibuktatta a Kossuth-párt a függetlenségi érzelmü Vajay Istvánt, csak azért, mert Vajay katholikus pap; és ellenében megválasztatta az „őszintén" Kossuth-párti Brázay Kálmánt. Eötvös Károly ekkor annyira kifakadt a katholikus papság ellen, hogy hallgatósága is, a Brázay-kastély udvarán, szükségesnek találta beszédébe beleszólni. Azt emlegette akkor többek között, Eötvös Károly dicsekedve, hogy sikerült a polgári házasság, az anya-

könyv behozatalával, azon állapotot is létrehozni, hogy most nem kell, se ha születik, se ha házasodik valaki, a papokhoz menni, mert itt az anyakönyvvezető. Ki az, aki kilátásba helyezte még azt is, hogy rajta lesznek, hogy a temetését se végezze a pap, lévén az puszta elfogultsága a közönségnek, hogy temetést pap nélkül nem tud gondolni stb.? Kossuth Ferenc is korteskedett akkor Brázay mellett és Kossuthot ekkor Olay Lajos kisérte, *erős bottal* a kezében. És ugyanakkor ilyeneket mondott Kossuth Ferenc:

— A papok minden szava hazugság!

— A papok hazugok!

— Müvelt ember már nem hiszi a pokolról szóló meséjüket.

És mikor a Vajay-pártiak közbe szóltak neki ilyenekért Eszterágon, akkor Kossuth Ferenc rákiáltott egy káplánra: „Gazember!“

Olay Lajos pedig, erős botjával, neki rontott a káplánnak. — — — Ilyen a Kossuth-párt őszinte tisztelete a katholikus papság iránt.

*

Denique felülkerekedett az igazság. A Kossuth-pártiak és szövetségeseik ezentul akármeddig szidhatják, gyalázhatják a „Kossuth-gyalázó“ katholikus papokat. Addig nem hiszünk „nemes felhevülésük“ őszinteségében, amig kellőképen meg nem fenyítik a Kossuth-gyalázó *Magyar Hirlap*-ot. Azt a Kossuth-gyalázó lapot pedig meg *kell* fenyíteni.

De őszintén ám!« (Lásd az „*Alkotmány*« f. évi junius 10. számát.)

Hát én az »*Alkotmány*« ezen időszerü fölfedezésére egyszerüen csak azt mondom a »*Magyar Hirlap*« szégyenletesen leálcázott szerkesztőjének, hogy:

»*Ex ore tuo te iudico, serve nequam*«!

Ha »**hazaáruló gazemberek**« azok, akik **Kossuth Lajos** viselt dolgait, történelmi adatok nyomán, leirják, akkor **első sorban** a „*Magyar Hirlapnak*« „*félelem s gáncsnélküli szerkesztő lovagja,*« aki, épen akkor, midőn **Kossuth Lajos** a ravatalon feküdt, ennek viselt dolgait nyilvánosan szellőztetni jónak találta, szinte nem egyéb, mint — — — **hát vonja le itt a konzekvenciát a dicsért szerkesztő ur ő maga.**

Valóban megkapó egy jelenet!

A „*Magyar Hirlap*« szerkesztői **Don Quichotte-jának** szabad **Kossuth Lajos** viselt dolgait nyilvánosan hirdetnie, de bárki más ha teszi, első sorban, épen ezen hős »**Don Quichotte**« részéről »**hazaáruló gazembernek**« bélyegeztetik!!! — —

Ime mennyire hasonlít a „*Magyar Hirlap*« „*hős Don Quichotte-jának*« ezen lovagias magaviselete, ama kutyáéhoz, amely, a házi konyhából kidobott — — — holmi hushulladékot keményen fogai közé ragadva, tépegeti, marczangolja! — — — ő neki szabad;! — — — de közeledjék csak egy

másik kutya hozzá s árulja csak el abbeli szándékát, hogy a hushulladékon ő is rágcsálni kiván! —

Próbálja meg csak! — — —

Majd megjárja!!! — — —

2.

Éljen Nagy »**Karólusz**«, éljen Eötvös Géza a »**Karólusz**« röpiratnak jeles szerzője! — — — Éljen sokáig eme II-ik **Don Quichotte-unk!** — — — akit **Rakovszky István,** néppárti képviselő, imigyen leplezett le a képviselőházban:

Rakovszky István: Kérem a t. Házat, hogy ugyanazon jogcimen, mint Eötvös Károly t. képviselő urnak meg lett engedve, hogy a napirendtől eltérhessen, nekem szintén adja meg az engedelmet a fölszólalásra. (Zaj) *Polcner* Ernő: Nem adjuk meg! (Derültség. Halljuk! Halljuk! Felkiáltások jobbfelől: Megadjuk!) *Az elnök:* Az engedelmet a Ház az elnök felhivására adhatja meg. Kérem a képviselő urat, tessék bevárni, mig a Ház az engedelmet megadja. Megadja a Ház az engedelmet? (Igen!) A Ház megadta az engedelmet. *Rakovszky* István: Köszönöm. Kötelességem felelni egy közbeszólásra is, a mely a t. Ház figyelmét elkerülte: Polcner Jenő t. képviselő ur nekünk idekiáltotta: Kossuth-gyalázók! Ezt a kérdést nyomban tisztázni kell. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon és a baloldal hátsó padjain.) *Rigó* Ferenc: De őszintén ám! (Derültség.) *Rakovszky* István: Én be fogom bizonyítani a t. Háznak olyan

csattanósan, hogy őszintén beszélek, talán *őszintébben, mint a Háznak némely tagjai.* (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ki az? Gyanusítás!) Ki az? Nem maradok adós erre a kérdésre. Sem rám, sem társaimra nem bizonyíthatják rá, hogy egy szóval is Kossuthot gyaláztuk volna. Én kijelentem, hogy egészen más politikai meggyőződésben vagyok, egészen más politikai táborban vagyok, nekem jogom van politikai szempontból kritikát mondani Kossuth politikai szereplése fölött. De soha sem érintettem a személyt, ha más okból nem is, már azon egyetlen egy okból sem, hogy Kossuth Lajos egyéniségét mintegy a várfokra kitüzött lobogót tekintem, amely körül egy politikai párt tömörül és még a legádázabb, legelkeseredettebb ellenségnek is kötelessége volna azon esetben is, ha talán elfoglalnák ezt a várfokot és uj zászlót tüznének föl rá, azt a zászlót, melyet levonnak, tiszteletben tartani. E tekintetben nekünk senki jogosult szemrehányást igazán nem tehet; ha teszi, ugy csak álokok és álcélok vezethetik. Legyen szabad valamit a t. függetlenségi pártnak figyelmébe ajánlani. Eötvös Károly t. képviselő ur nekünk nagyon sokat ajánlott figyelmünkbe. Nekem is jogom van erre valamit felelni. Mondta a többek közt, hogy *nem létezik két meggyőződés.* Mondta, hogy egy nemzet nagyjainak *őszinte* tisztelete nélkül nagygyá nem lehet. Szerencsés vagyok a t. Háznak ezen őszinte tiszteletre vonatkozólag adatokkal szolgálni. (Mozgás a szélső

baloldalon. Halljuk! Halljuk! balfelől.) Ez adatszolgáltatás irodalomtörténelmi értékkel is bir, bibliografikus becse is van. 1872-ben Pesten Ráth Mór könyvkiadónál megjelent egy könyv. Ennek a cime a következő: »Tegyük félre a pártviszályt pünkösdre virradóra. A magyar választó közönségnek pártkülönbség nélkül. *Karólusz.*« Hogy ki ez a Karólusz, én nem tudom; hanem egy nagyon elszánt és teljes meggyőződésü soviniszta magyar ember lehet, oly annyira, hogy még a latin nevét is *K*-val irta, az *Ó*-ra egy óriási éket tett és a latin *S* helyett *Sz*-t irt. (Zaj.) Ez a könyv oly ritkaság, hogy én, aki a biblikus ritkaságokra vadászok, nem tudtam azt magamnak megszerezni. Három példány létezik csak s a mi igen kitünően és dusan ellátott könyvtárainknak csak egyikében, a magyar akadémia könyvtárában van meg 1463. szám alatt, de onnan ki nem adják, még akkor sem, hogyha nagy összeget lennék is kész letenni. *Thaly* Kálmán: De akadémikusoknak kiadják! *Rakovszky* István: Én nem vagyok oly szerencsés, hogy akadémikus lennék. (Derültség.) E költemény, amely gyönyörü nyelvezettel van irva és szikrázó észjárásra mutat, egy a választásokra szánt kortesdal. A költeményen az a tendencia huzódik keresztül, hogy az akkor hatalmon levő Deák-pártnak nyiltan szolgája legyen és a Kossuth-pártot, vagy, amint akkor nevezték: a függetlenségi pártot, lealacsonyítsa. Ebből a könyvből egyes verseket izlelítőül kijegyeztem (Halljuk! (Halljuk!), annak de-

monstrálására, hogy miként tisztelte *őszintén* akkor *Károlusz* Kossuth Lajost. Az elején huszonkét versben dicséri a *nagy* Széchenyit, Kossuthról csak per Kossuth beszél. Igy kezdődik: (Olvassa.)

„Fejét fölemeli megint a pártosság,
Pártos erőszaktól döng az egész ország,
Széchenyi vagy Kossuth, ez a jelszó járja
S megindul a küzdés, versenyszavak árja.

Láng szózatu Kossuth csak a kormányt szidja,
Csak a zsarnokságot döngeti és vivja.
Döntsük le a kormányt, — ugymond — ez az első
Vagyonosság, jólét magától is eljő.

Erre felel nagy Széchenyi:
»Nagy Széchenyi ezt jóra nem véli«!

És itt megint hosszadalmasan dicsőíti Széchenyit és ekként ad *Károlusz* szubjektiv nézeteinek kifejezést:

Nagy Széchenyi igy szól — de Kossuth máskép,
Ing köztük a nemzet szive mint az árnyék.
Széchenyi sokat ad — Kossuth igér többet.
Vajh' melyik igazabb? vajh' melyik bölcsebb?
Int Széchenyi lassu, de biztos munkára.
Kitartó munkának jó lesz az ára.
Lángajku Kossuth üdvöt igér rögtön,
Csak szabadok legyünk, csak a kormány dőljön.

(Fölkiáltások a szélső baloldalon: Hát mi van ebben?) Most jön (olvassa):

Nagy Széchenyi példák hü cselekedettel,
— tehát a tettek embere —
Lángszózatu Kossuth birja ékes nyelvvel
S ha majd a hon elvesz, Kossuth menekülhet,
Idegen nép földén nyugodalmat lelhet.
De neked, ó nemzet, szenvedni kell itten,
Mentsen meg e sorstól könyörülő Isten!
Nagy Széchenyi igy szólt, de szólott hiába,
Rászállt a magyarra önsorsának átka,
Nem hallgatott ő rá, hallgatott Kossuthra —
Haj! fordult öröme nagy keserü bura.
— Ez volt tehát az átok.
A hazát feldulta harc, háboru mérge,
Felbomlott a jó rend, egyetértés, béke.
Összedült Széchenyi minden nagy munkája,
Elveszett, elveszett magyarok hazája.

Kossuth is elmenekült, a hazát itt hagyta,
Idegen nép földén meg lett nyugodalma.
De kellett szenvedni a nemzetnek itten,
Nem menté meg ettől a haragos Isten.«

Ez volt a meggyőződés teljes hiánya, tisztelt képviselő ur, ez volt a nemzet nagyjainak őszinte tisztelete, mely nélkül a nemzet nagysága fönn nem áll.

Hogy a legkisebb kétely ne férjen ahhoz, ki a szerzője e versnek, s minthogy e fölött nagyon kemény hirlapi harc keletkezett, utána néztem s hogy ez irodalom-történeti nevezetesség ügyében meg-

könnyítsem a buvárkodást, azt is vagyok bátor bejelenteni, hogy a *Budapesti Hirlap* 1892. január 1-én megjelent számában erre nézve nyomokat találunk. 1892. december 3-án az *Egyetértésben* megjelent erre egy cáfolat, mely ugyanoly hangon, mint a melyet Eötvös Károly képviselő ur használt, azt mondotta, hogy ő neki nincs kedve és ideje ennek cáfolatába belemenni. Erre ismét megjelent december 4-én a *Budapesti Hirlapban* egy cikk, mely az állításokat teljesen föntartotta, igazolta s erre cáfolat nem történt. Én elismerem mindenkinek azt a jogosultságát, hogy kritizáljon bármely pártot és — ámbár én sohasem szoktam tenni — másokat leckéztessen. Én oly tapasztalt, oly nagytehetségü, oly nagy parlamenti multtal biró férfiaktól, mint Eötvös Károly t. képviselő ur, mindig szivesen elfogadom a leckét. Csak egyet kérek: ha leckéztetnek, nézzenek egy kicsit a multba, ne itéljenek könyörtelenül kenményen a jelen kor fiai és politikusai fölött, hanem gondolják meg, nincsenek e politikai életükben percek, a melyekre mostan azt mondják : szánom és bánom. Ezt kivántam pártom érdekében elmondani. (Helyeslés a baloldal hátsó padjain.)

Eötvös Károly személyes kérdésben kijelenti, hogy az ő dolgaiban a *Budapesti Hirlap* nem autentikus. Azután elmondja, hogy azok a kortesversek 1869-ben jelentek meg először Veszprém vármegyében, az enyingi választókerületben és szerzőjük, Nagy Géza, egykori jegyzője *Lepsény* községnek

(Hosszantartó, élénk derültség a bal- és szélsőbaloldalon; élénk fölkiáltások: Ez is Lepsényi!) Az egy *igen derék,* értelmes ember volt abban az időben s erős Deák-párti ember, *ezeket a verseket velem is közölte.* Akkor élt még hazánk ama nagy férfia, éltek barátai itt a hazában, kiknek nemes fegyverekkel küzdeni módjukban is állott, szivesen is tették, mert hazafias kötelességből tették. De ma már itt van, porai itt nyugosznak a haza földjében. Ma már az ő alakja tisztán történelmi alak (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.); a történelem komoly és becsületes birálatának igenis mindig ki van téve, de az utca sarában és porában fetrengő kortesek ahhoz nem nyulhatnak. (Élénk helyeslés és tetszés a szélsőbaloldalon.) *Endrey* Gyula: És hiénák sem! *Eötvös* Károly: És mégis nyultak! Ez az oka annak hogy minket most kötelességérzetünk erre a térre vezetett. (Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)«

Itt a hős II. **Don Quichotte** tagadja, hogy ő a »**Karólusz**« szerzője, s a szerzőséget a már elhúnyt **Nagy Gézára** hárítja! — — „*Dormientes testes adhibet*“ *!!!* — — —

Mindegy! — az **Eötvös Karólusz** tagadása egy csöppet sem enyhíti a mi logikai dedukciónk sulyát, amely e következő: Eötvös Karólusz, ha „*Dato non concesso*“ nem is ő irta a »**Karóluszt,**« de, saját vallomása szerint, nem csak tudomása volt a »**Karólusz**« megjelenéséről, hanem ismerte is, személyesen annak szerzőjét! — — —

Hát nem igen tisztelt **Eötvös Károlusz** úr! — — Ha ön a Kossuth Lajos életiróit, **„gyalázóknak, rágalmazóknak, hazaárulóknak, gazembereknek“**, részint maga nevezi, részint pártbeliei által neveztetni engedi most 1898-ban, akkor miért nem nevezte igy az 1872-ben megjelent **„Károlusz“**-nak szinte Kossuth Lajos viselt dolgait szellőztető — — — Nagy Gézát??!!! — — —

„Hja paraszt, az már más“!

Ugy-e?!

»Mentita est iniquitus sibi«! — —

Eötvös Károlusz nagyobb dicsőségére álljon itt a *Magyar Néplap* f. é. jun. 16-ik számának ezen közleménye:

Károlusz.

Károlusz latin szó. Annyit tesz mint Károly.

Már a multkor irtuk, hogy 1872-ben Kossuth ellen egy verses füzet jelent meg. A füzet külső borítékán az áll: „*Irta: Károlusz.*“

Ezen füzet szerzőségét 1872-től fogva mindenki Eötvös Károlynak tulajdonította. A függetlenségi Eötvös Károlynak nem egyszer vetették szemére, hogy *Károlusz* néven Kossuthot is támadta. Az ilyen emlékeztetésekre Eötvös mindig mélyen hallgatott.

Midőn a mult héten Rakovszky bejelentette Lepsényi Miklós mentelmi jogát, Rakovszky is előhozta, hogy volt idő, mikor Eötvös Károly is támadta Kossuthot. Erre Eötvös fölállott s azt mondta,

hogy a kérdéses verseket nem ő irta, hanem *Nagy Géza* Lepsény község jegyzője. Az egész ház elbámult erre a kijelentésre, mert eddig még senki se hallotta, hogy Karólusz magyarul Géza lenne, meg azt se hallotta, hogy a lepsényi jegyző valaha verseket faragott volna.

Régen tudjuk, hogy Eötvös Károlynál az igazságtól tágítani, nem okoz valami nagy nehézséget. De hogy nyilvánosan, az ország szine előtt, a képviselőház szent csarnokában **hazudni merjen,** azt még se tettük föl. Pedig aligha ez nem sül ki.

Fölütöttük *Szinnyei* Józsefnek: *A magyar irók névtára* cimü művét s ott azt olvassuk Eötvös Károlyról, hogy szerkesztette két izben is a Veszprémi Hirlapot; irt a saját neve alatt is, de irt *Beatus ille* és *Karólusz* álnevek alatt is.

Eszerint hát Karólusz Eötvös Károly álneve.

A *Veszprémi Hirlap* mult vasárnapi száma meg azt irja, hogy a beavatottak szerint Nagy Géza nevü jegyzője **soha nem is volt Lepsény községnek.**

— Vagyis Eötvös ur hazudott volna.

No ha ez igaz, akkor Eötvös Károly a legmegvetésreméltóbb emberek közé tartozik. Aljas hazugsággal vivni parlamenti harcot, aljas hazugsággal menekülni a csávából, aljas hazugsággal tagadni meg saját irományait, aljas hazugságot mondani az országházban, — ez aztán igazán megbotránkoztató dolog.

Az országház nem mókázó terem, nem is kávéház, hol mókázni lehet. Ugy látszik Eötvös ur még mindig nem tudja, mily tisztelettel kell viselkedni a képviselőházban.

S ez az ember már 1872 óta képviselő! Ha őnála ily könnyen áll a hazugság, mennyit hazudhatott akkor a lefolyt 26 esztendő alatt. Ha még az országházban, nyilt ülésen is hazudik, mennyit hazudhatik másutt, más alkalmakkor!

S ez az ember a Kossuth-párt dísze!

Ah, gratulálunk!

*

Eötvös (Ötvös ő s nem Eötvös) Karólusztól egyébként, minden kitelik, mert hisz ő róla, mint valódi telivér **Don Quichotte**-ról a következő épületes **„hőstettek"** lőnek megirva az *„Alkotmány"* f. évi junius 11-iki számában:

Eötvös Károly reverzálisa.

Sajátkezü jellemrajz.

Budapest, 1898. junius 10.

Abban az időben, midőn Nagy Géza, Karólusz, verseskönyvét Kossuth ellen megirta s Lónyay Menyhért miniszterelnöknek a választásokra nem ingyen eladta, aki azt Ráth Mórnál, a saját kiadójánál kinyomatta: ugyanakkor 1872. május havában történt, hogy Eötvös Károly, veszprémi királyi ügyész, Kerkápoly pénzügyminiszternek volt pápai tanítványa és pártfogoltja, a veszprémi kerületben Deák-párti programmal jelöltképen fellépett. Programmot

is adott, melyet alább közlünk, mint érdekes olvasmányt, nemcsak mint történeti emléket, hanem ugyis, mint Eötvös Károly politikai hitvallását. Bizony tanulságos az most is és olyan, mint egy régi fotografia, mely mutatja, minő volt az ember és mennyire megváltozott

A katholikus klérus segítségével megis választották képviselőnek. Szerencséjét, politikai pályáján, protestáns létére, a katholikus klérusnak köszönheti. Hálával fizetett, tudjuk. Programmjában megigérte a katholikus egyház autonomiáját és föltétlen önszervezkedési jogát s azt is kijelenté, hogy a polgári házasságot nem véli annyira szükségesnek, hogy »behozatalát a miatta támadható izgatottság ellenében időszerünek tekinthetné.« Szép tőle. Akkor ugy látszik okosabb volt, mint most.

De a katholikus papság egy része valahogyan kételkedett szavainak őszinteségében s egyik veszprémi kanonok, két héttel kinyomatott programmjának megjelenése után, levelet irt Eötvös Károlynak, melyet emlékiratai között megtalálhat. Ebben hivatkozás történhetett némely különbségekre programmja és kortes beszédei között. S hogy a gyanunak árnyéka is eloszoljék s a katholikus klérus teljes bizalommal csatlakozhassék jelöltségéhez: Eötvös Károly levélben felelt. Ennek másolatát is megkeresheti irományai között. De az eredeti okmány, sajátkezü irása, az első betütől az utolsóig, és általa aláirva, kezeink között van és szerkesztőségünkben

tanuk előtt bárki által megtekinthető. A levél alján olvassuk: „Tettes Eötvös Károly ur ezen nyilatkozata megnyugvással fogadtatott. Pribék István elnök.“ Igy lett megválasztva.

Eötvös Károly reverzálisa szószerint következik eképpen:

Nagyságos és Főtisztelendő Kanonok Ur!

Mult hó 31-én kelt s hozzám intézett becses levelére van szerencsém válaszolni, miszerint én e levélnek érett megfontolása után is az ebben kifejezett álláspont s az én előző nyilatkozataimban elfoglalt álláspont között semmi elvi különbséget nem tudok felfödözni.

Én a tetszvényjogot eltörlendőnek, az elemi oktatást az egyházak kezén hagyandónak s a polgári házasság behozatalát határozottan időszerütlennek s károsnak kijelentettem. Kijelentettem, hogy a katholikus egyházi és alapítványi javak a katholikus egyház kezén hagyandók. És pedig ide átbocsájtandók azok is, melyek most az állam kezelése alatt vannak. De csak, mint mindig megjegyeztem s a mint elengedhetetlennek tartom, azon föltétel alatt, hogy ezek jövedelmei kizárólag a magyar r. kath. egyház egyházi és iskolai szükségleteinek fedezésére fordíttassanak. A mi természetesen nem zárja ki azt, hogy a lelkes hivők az egyház világi fejét mérsékelten és méltányosan segélyezzék.

E föltételben mindenki, ki a katholikus egyház

érdekeit valóban szivén viseli, megnyugodhatik. E föltétel nélkül ámítás lenne igérni azt, hogy az állam a kezén levő illető javakat kibocsássa.

Nagyságod levelében hangsulyozva van a javak magánjogi birtokcime. Elfogadom e jogcimet, mert mint jurista és hisztorikus e jogcimet kétségbevonni lehetetlen. Nemcsak nekem, de bárkinek is. Azonban, mint politikus, ennél tovább megyek, ennél többet akarok A véleményekben meggyőződéssé emelni azt, hogy e javak az egyházi és iskolai szükségletek kielégítésére nem fölöslegesek s e kérdésnek erőszakos megoldása mind az egyházra, mind az államra nézve nagy veszélylyel járna. A jogcim Francia és Olaszországban nem mentette meg az egyházi javakat, ezen meggyőződés ott is megmenthette volna. Nálunk is bizonyosan ez fogja megmenteni.

Nagyságtok az egyház szabadságát ugy vélik teljesen megóvhatni, ha az önkormányzati megállapodások törvényhozásilag becikkelyeztetnek. Én sokkal szentebbnek tartom az egyház szabadságát és önkormányzati jogát, mintsem azt attól föltételezzem, hogy törvényhozásilag becikkelyeztetik-e vagy nem? Az egyház szabadsága és önkormányzati joga az államtól is épen olyan független, mint a lelkiismeret szabadsága. Hiszen ezen alapszik amaz is. És e szabadságnak nem is lehet más korláta, mint az, hogy az egyházi intézmények külhatásukban összhangzatban legyenek az állam céljaival s intézményeivel.

Ez az én álláspontom. S maig sem tudtam belátni, miért kivánják Nagyságtok az önkormányzati megállapodásokat törvényhozási tárgygyá tenni? miért akarunk mindenkit és minden időben arra fölszabadítani, hogy ezekhez szeszély szerint bármikor illetékesen hozzányulhasson?

Ez azonban a katholikus hivek dolga. Nekem nem lehet feladatom a katholikus egyház szabadságát inkább védelmezni, mint Nagyságtoknak. És éppen azért lehető az, hogy én tévedek a felfogásban. Ezért én a becikkelyezés ügyét Nagyságtok egyenes kivánatára előmozdítom ugyan, de azon kikötéssel, hogy a becikkelyezés tényéből más egyházak szabadságára következtetés ne vonattathassék.

Ezek sarkalatos nézeteim. S félelem és büszkeség nélkül bátran merem ezeket korunk legfelvilágosultabb s leghivebb katholikusának birálatára bizni, egyáltalában nem tartván attól, hogy e nézeteket szükkeblüeknek vagy az egyház érdekeire sérelmeseknek tartsa azon közviszonyok között, melyek nálunk a politikai és társadalmi életet képezik.

Én b. Sennyeinek s Pulszkynak programmbeszédeit föltétlenül aláirom. Ezek pusztán abstraktumok, üres szólamok. Alkalmazásuktól függ minden s én a föntebbbiekben erre nézve letettem vezéreszméimet. De letettem azért, mert köztem és a választók közt ez ámítást és félreértést tartanám a legnagyobb bünnek.

Egy megjegyzést el nem hallgathatok. Én a haza jövőjét pártunk győzelmétől teszem függővé. S pártunk érdekében valóban leverően hatott rám egy vagy két, megengedem, hogy hű és lelkiismeretes katholikusnak meggondolatlan, az eszmék magasára nem emelkedő s csakis a szavukon küzködő nyilatkozata.

Ha én pusztán a magam hiuságát szolgálnám, a képviselőjelöltséggel; ha én a máért, a holnapot és holnaputánt akarnám föláldozni: semmisem volna könnyebb, mint szóról-szóra föltétlenül s hizelgőleg Nagyságtok minden óhajtását kilesni s teljesítését, tán erőmön felül, a buzgó készség látszatával minden lépten-nyomon igérgetni. De önérzetem és becsületem drágább a sikernél, és e becsületet nemcsak magamért, hanem pártomért is meg kell védni, azon pártért, melynek Nagyságtok is tagjai.

Jól jegyzi meg Nagyságod becses soraiban, hogy a katholikus érdekek a Deák-párt érdekei mellett megférnek és azzal nem ellenkeznek. Hozzá tehetem, hogy a katholikus érdekek nagy és tetemes része a Deák-párt bukásával szintén menthetetlenül bukni fogna.

Nem kétlem, hogy Nagyságod is rendületlenül osztozik e véleményben. S épen azért őszinte bizalommal s bizony nem a magam érdekében, arra kérem Nagyságodat: legyen kegyes e soraimat tudomására hozni az érdekletteknek s különösen azoknak is, kik ellenséges érzülettel s elhamarkodva

ejtettek nyilatkozatokat anélkül, hogy velem először bizalommal, de magyaros őszinteséggel aggályaikat közölték volna.

Valamint végül azt is kérem, legyen kegyes e sietve irt sorokról nekem egy másolatot küldeni Nagyságod.

Szives és mély tisztelettel maradtam Nagyságodnak

Veszprém, junius 15. 1872.

Alázatos szolgája *Eötvös Károly.*

*

Ne tessék csodálkozni, tisztelt olvasó, hogy ezeket Eötvös Károly irta, mikor a katholikusok szavazataira rászorult; mert ő ugyanazokat ma is megtudná irni, ha nem Kőrösön hanem Veszprémben volna jelölt. És ne tessék hinni, hogy ő ma a katholikus egyház ellensége. Hiszen a papok barátjának vallotta magát a minapában is, midőn fogadatlan prókátorként védte a parlamentben azokat, kik a papot megverték. Meggyőződését, irásban adott hitvallását, fogadott igéreteit be szokta váltani most is, ugy, mint akkor. És akik hisznek szavainak, a függetlenségi pártiak, épugy számíthatnak rá, mint a veszprémi papok, kik elhitték neki, hogy igazat mond, legalább akkor, ha irásban adja.

Reverzálisának nevezetes tartalmából kiemeljük a következő elveket:

1. »A tetszvényjog eltörlendő.« Ez annyit tesz, hogy a római pápa közvetlenül kormányozza a ma-

gyar katholikus egyházat s intézkedései, egyházi ügyekben, ne függjenek a kormány előzetes jóváhagyásától.

2. »Az elemi oktatás az egyházak kezén hagyandó.« Ez annyit tesz, hogy a népnevelés a felekezeteket illesse és az elemi iskolák ne államosíttassanak.

3. »A polgári házasság határozottan időszerütlen és káros.« Annak tartotta, mégis megszavazta, de igaza volt, hogy károsnak bizonyult.

4. »A katholikus egyházi és alapítványi javak a katholikus egyház kezén hagyandók és ide átbocsájtandók azok is, melyek most az állam kezelése alatt vannak«. Eötvös Károly tehát ellensége minden szekularizációnak, sőt a vallás- és tanulmányi alapot a miniszterium rendelkezése alól elvonni s a katholikus egyház birtokába visszaadni szándékszik. Azok jövedelmei Magyarországon fordíttassanak kitüzött céljaikra. Ez magától értetődik. De az ellen nincs kifogása Eötvösnek, hogy a maguk pénzéből papok és hivek a római pápának is juttassanak péterfilléreket.

5. »Az egyházi javak magánjogi birtokcimét kétségbe vonni lehetetlen.« Tehát nem állami és közvagyon, hanem magántulajdon, mint más jogi személyek magántulajdona. Följegyezzük ezen jogi véleményét a hires jogtudósnak.

6. »Az egyház szabadsága és önkormányzati joga az államtól független.« Tehát az autonomia

szervezése a katholikus egyháznak és kongresszusnak kizárólagos joga s kormány és országgyülés pusztán felügyeleti jogával élni van jogosítva. A parlamentnek az autonomiához semmi köze. De ha a katholikusok be akarják cikkelyeztetni, mint ahogy a protestánsok és görögkeletiek autonomiája törvénykönyvünkben van biztosítva, Eötvös Károly szavazatára és támogatására számíthatnak.

»Önérzetére és becsületére« hivatkozik és hivatkozunk mi, hogy ezek Eötvös Károlynak egyházpolitikai elvei.

Előrelátó politikusnak bizonyult, mert megirta, megjósolta, »hogy a Deák-párt bukásával a katholikus érdekek szintén menthetetlenül buknak.« No de vigasztalódjék! A katholikus egyház tulélte a Deák-pártot, a Tisza-kormányt, Wekerlét s a szabadelvüpártot, meg a függetlenségi pártot is tul fogja élni. Ezt a reverzálisát Eötvös Károlynak ezennel Perczel Dezső leveléhez csatoljuk.

*

Eötvös Károly programmját, az elsőt Kossuth Ferencnek és párthiveinek dedikáljuk. Mert nagyon tanulságos frázisainak kazaljából az a kéve, melylyel a balpártot lefesti. Nincsenek »a függetlenség üres alakzatai« mögött sem »történeti nagy jellemek« (Nagy Géza is ezt mondja), sem »nagy emlék«. A párt »nem találja meg a helyes utat, küzdelme kicsinyes, szenvedélyei nyersek, elvei képtelenek.« Milyen jól ismerte már akkor a pártot, melynek vaj-

dája lett. De a cigányjóslatot igy folytatja: „Ha megszünnék a parlamentárizmus, megszünnék vele a baloldal is, és néhány év mulva csak a történetiró tudná megmondani, hogy létezett.« Ez a függetlenségi párt sorsa a Bánffy-kormánynyal való szövetségében. Félig már bekövetkezett, másik fele a jövő választásoknál fogja utolérni.

Ám a katholicizmus és az egyház jövője nem függ sem a parlamentárizmustól, sem a mult, vagy a jövő képviselő-választásoktól. Annak sem Kossuth Ferenc, se Pichler, se Eötvös Károly nem árthatnak.

Ezt a kis tükröt elébe tartottuk Eötvös Károlynak, hogy magára ismerjen és barátai is megismerjék.

3.

Ugyan, vajjon kicsoda lehet ez a 3-ik Don Quichotte?! — Kicsoda?! — — Hát nézzed a gyümölcsöt, s ráismersz a fára.

Az „**Alkotmány**«-nak f. é. junius 9—11. számában ezek olvashatók:

a) „**Nem helyeseljük, sőt elitéljük Zimándy könyvét, noha ez egy árva szóval sem érinti Kossuth Lajos magánjellemét.**«

Igy nyilatkoztak Mócsy Antal és Rakovszky István, néppárti képviselők is, a képviselőház f. évi junius 19-iki ülésén.

Nos hát ez mi, ha nem „**komikus lábrúgás a nyitott ajtó ellen**«?! ha nem „**a hős Don**

Quichotte hiu harca a szélmalmokkal«?! — — — Nem helyeselni és elitélni a könyvet, azon *indokolással!* — — — vagy annak dacára, hogy nincs abban semmi helytelen, semmi elitélni való, s ezt egyszerre kimondani! — — ez valóban — — — nem — mondom ki, hogy micsoda! — — — a lap iránti tiszteletből elfojtom a nyelvemen, vagy inkább tollamban meglevő verdiktet!!! —

Mondják ki azok, akik ezen — — — hogy is mondjam? — — — furcsa **„itéletet«** bámulva olvassák s olvasva bámulják.

b) *„Jól van, hiszen mi is elitéljük a Kossuth Lajos magánéletébe gázoló dolgok közlését és terjesztését.«* Ezt mondja, ezt hirdeti az *„Alkotmány«* junius 10. száma! — — s ezért Zimándy könyvét **„hirhedt pamfletnek«** nevezi!!! — — —

Hát ez mi?! — — —

Itt már fölfedeztek a *„hirhedt«* könyvemben, *„Kossuth Lajos magánéletében gázoló dolgokat.«* — Egy nap alatt milyen szinváltozás!?

Hát tisztelt uraim, amott az *Alkotmány* szerkesztőségi irodájában, *én a Kossuth L. ellen irottakat visszavonom, ha önök fölludnak mutatni oly történelmi munkát, amelyben a nyilvános téren szereplő vezérférfiak, akár egyháziak, akár világiak, akár katonák, akár fejedelmek voltak légyen azok, a maguk magánjellegü viselt dolgai tekintetében is, nem lettek volna, és nem volnának megbirálva, vagy, hogy önök szavaival éljek: amelyben bármely nyilvános téren szereplő, vagy sze-*

repelt személynek, (akár férfi, akár nő volt légyen az) ***„magánéletébe gázoló dolgok közlése és terjesztése“*** *nem foglaltatnék.*

Mit is mondott egyszer **gr. Széchenyi István?!** — — —

Azt, hogy: „*Sokan azt gondolják, hogy szégyen mindent nem tudni, s igy, a tudatlanságuk takargatása végett, oly dolgokhoz is hozzászólnak, amelyekhez mitsem értenek.*“ — —

És, (ezt már én mondom) épen ez által árulják el a gondosan takargatott — — tudatlanságukat.

Azzal, hogy önök ezeket az „*Alkotmányban*“ megirták, világosan beigazolták, hogy a történelemben, hogy a történelmi munkák ismeretében — — — **„hospites et peregrini“!** — —

Hát uraim, olvassák csak el legalább ezen munkákat:

1. *Histoire de l'empire d'Autriche, depuis les temps les plus reculés jusqua nos jours.* Vienne 1847.

2. *The history of England, by Thomas Babington Macanlay.* Leipzig 1849.

3. *Vita di Napoleone Bonaparte di sir Walter Scott. Traduzione dall' inglese dei signori J. Toccagni ed A. Clerichetti.* Milano 1828.

4. *Weltgeschichte in Biographien, von A. Böttiger.* Leipzig 1850.

5. *Pázmány Péter Kalauzának III. k. 7., 8. részét.*

6. *Dr. Martin Luther auf dem Standpunkte der Psychiatrie, von Bruno Schön.* Wien 1847.

7. *Tomcsányi János, „Szász Károly Kálvinja.“* Budapest 1880.

8. *Dr. Reindl Román Luther Márton élete és halála.* sat. sat.

Olvassák csak legalább ezeket, s megfognak győződni arról, hogy elsőrangu történészek is, a fejedelmek s fejedelemnők, tábornokok s miniszterek viselt dolgait birálva, nem csak azok nyilvános, hivatalos szereplését, hanem azok erkölcsi fogyatkozásait is, tehát azok magánéletét is, bonckés alá veszik, s kiméletlenül elitélik.

Olvassák mindjárt a két utolsó művet, s megtudják, hogy a kálvinisták *„Nagy“ embere Kálvin, „szodomai dolgokon“* kapatván, közel volt, hogy megégettessék, de — kegyelmet kapott, *vállára azonban bélyeg süttetett.*

Hát uraim! *„szodomai dolgok“* ugyan csak *„magánügyek“*, tehát Kálvin *„magánéletében gázoló dolgok“*, s mégis közölvék. — — — Megtudják, hogy *Luther Márton,* a lutheránok eme *„Nagy embere“*, *fölakasztotta magát,* a mi szinte, azt hiszem, csak — — — *magán* — — — *mulatság,* s mégis közölve van. sat. sat.

Ime hát mily hősies harcot vivnak önök, a szélmalmok ellen!!

És vajjon mit fognak gondolni, mit fognak mondani, hogyan fognak az **„Alkotmány“** fölött itélni az én nyájas olvasóim, ha megtudják azt, hogy az e védiratom II. fejezetében 2. szám alatt közzétett el-

ismerő s **Kossuth Lajos**-ról irt munkámat **dicsérő** s nekem e miatt **„gratuláló“** levél az **„Alkotmány“ szerkesztőségi irodájában fogalmaztatott, és pedig az „Alkotmány“ egyik jeles munkatársa által!!!** — — —

Ugyanegy irdalmi munkát, magánlevélben „*gratulálva*“ dicsérni, nyilvánosan pedig gyalázni, „**hirhedt pamflet-nek nevezni, és e mellett egyidejüleg bevallani, hogy az illető irodalmi műben a szerző egy árva szóval sem érinti Kossuth Lajos magánéletét“!** — — — ez, — — — engedelmet kérek! ez nemcsak nevetséges, ez egyszersmind olyan dolog, a melyre, — — — a „**Néppárt**“ és a különben jeles lapja iránti tiszteletből csak ezt mondom:

„*Si haec in viridi,*
Quid tunc in arido“ ?! — —
„*Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur*
Ovidius.“

Szépen vagyunk! — — — Mig a zsidókból s szabadkőmüves liberálisokból összetoborzott kszerkszesi tábor hősei vállvetve, egy mindnyájokért, mindnyájan egyért küzdve, szivósan összetartanak, s igy egy valódi, legyőzhetlen falánkszszá tömörülve, ellenünk küzdenek, az alatt mi, ha az ekszponáltabb helyeken küzdő bajtársaink egyike vagy másika az ellenséges tábor oldaláról erősebben megtámadtatik, mi szépen, gyáván megfutamodunk, nagy hősiesen az ágy alá bujunk, s ott ismét bátorságot

kapva, kigúnyoljuk azon bajtársainkat, akik, az ő nemes küzdelmökben, magukra hagyatva, az ellenség együttes támadása folytán, lankadva hanyatlanak.

Ily harcmodor mellett, amely, fájdalom, már századok óta a katholikusok kizárólagos sajátja, s melyet a „**Néppárt**“ az ő ismert, s általam is föntebb (X. fejezetben) méltányolt „**gyöngeségé**“-nél fogva, minden adott alkalommal oly fényesen dokumentál, ily harcmodor mellett nem lehet ám eszményesíteni ama magasztos keresztény eszméket, a melyeket a „**Néppárt**“ dicső zászlójára irtunk!!! —

Olvastam valahol egy „**félénk**“ fejedelemről, aki mindenben engedett az ellenség akaratának s mindig csak azért, „**hogy az ellenséggel holmi kellemetlenségei ne legyenek!**“ — — Ilyen bátorsággal nem lehet ám az elrablott jogokat visszaszerezni, s a még meglevőket megvédelmezni!!! — —

4.

»En virum strenuum, et columen exercitus nostri«! — —

„*Si fecisti nega.*“ Ez a negyedik Don Quichottenak, **Lepsényi Miklós** urnak egyik életelve, ami a következőkből világos.

Mintegy 4 év előtt egy igen előkelő s vagyonos magyar hazafi azzal bizott meg, hogy a „*már botrányossá, már-már fölségsértéssé fajult Kossuth-kultusz*“ megingatása, megcáfolása céljából, irjam

meg, hiteles adatok nyomán, **Kossuth Lajos** életét, s igy mutassam be **Kossuthot,** a maga meztelen valóságában, az elámított magyar népnek.

Az e munka megirása- s kiadásához szükséges több ezernyi összeget, az említett hazafi adta, előlegképen; a szinte okvetlenül megkivántató okmányokat, illetve kutforrásokat pedig, részben én szereztem, részben *Zelenyák János dr.,* e rendelt mű megirásában munkatársam, sőt „alter egóm" hozta össze.

Kiindulási pontul a *Magyar Néplap,* és a *Magyar Állam* azon számai szolgáltak nekünk, a **melyekben Kossuth Lajos épen ugy elitélőleg biráltatott, mint az én művemben!!!**

Nagy nehezen, s csak hosszu s költséges utánjárás s levelezés után találtuk s kaptuk meg Salzburgból „*Die centrale Freimaurerei Paderborn 1896.*" non *Dominico Margiotta* cimű munkát, a melyben **Kossuth Lajos** mint 33 foku szabadkőmüves nagymester, mindazon fölségsértő összeesküvésekről vádoltatik, a melyek az én inkriminált munkám német szövegében (139—145. lap) fölsorolvák.

Szinte oly nehezen találtuk meg a Ponori Tewrewk Józsefnek az ötvenes évek elején megjelent röpiratát, melyben **Kossuth Lajos** ifjukora, s az ebben elkövetett s viselt dolgai vannak pontosan megörökítve.

E röpiratot egész Európa könyvpiacain hiába kerestük, mig végre, „*post tot discrimina rerum*"

egy londoni antiquariusnál találtuk, s drága pénzen megvettük.

A kellő okmányok, illetve kútfők, beszerzése s beható tanulmányozása után, „ad arma quirites“! nagyszerű lelkesültséggel hozzá fogtunk a „**hírhedt**“ (Alkotmány) „**féremunka**“ (M. Állam) összeállításához.

Ketten dolgoztunk, Lepsényi Miklós rokonszenves érdeklődése mellett, a melyet azzal tanusított a jó úr, hogy hozzánk igen gyakran kirándult, velünk a munkában levő „**röpirat**“ ügyérdemében konferált, bennünket, hivatkozva arra, hogy ő a maga „**Magyar Néplapjában**“ is szinte keményen elitélte Kossuthot, folyton bátorított (holott nem kellett) s arról biztosított, hogy, ha ő a munka megjelenését a nevezett lapjában ismételve hirdeti, bizonyára 20.000 példány fog elkelni! — —

Úgy is lett, amint ezen jóságos szájhős kivánta! — —

A munka Lepsényi úr könyvnyomdájában nyomatott 20.000 példányban, s Lepsényi úr **ismételve,** talán négyszer hirdette, dicsérve magasztalva, melegen ajánlva, hirdette a munka megjelenését. Az első 50 példányt **ő maga,** személyesen, hozta ki Törökbálintra, örülve s előre gratulálva a nagy sikernek!!! — —

Az 1896. és 97-ik évben **ingyen** hirdette Lepsényi úr a munkám megjelenését, mert hisz 6000 forintot kapott annak kiállításáért. De a f. é.

ápril folyamán közölt *öt soros hirdetésért* 10 forintot kellett fizetnem, s tényleg le is fizettem, személyesen, Lepsényi úr távollétében, az ő megbizottjának.

Lepsényi urnak tehát igaza volt akkor, midőn a parlamentben azt mondotta, hogy a „*hirdetmény*“ átadása idején nem volt otthon, de nem volt igaza, midőn azt állította, hogy a „*hirdetmény*“ az ő tudta nélkül lett a *M. Néplapba* becsempészve, mert az említett 10 forint átvétele alkalmával csak megmondották neki, hogy miért kapja ezen 10 forintot.

És nem volt igaza akkor, a midőn, ugyancsak a parlamentben, szánandó, gy . . . . . vagy mondjuk inkább kislelküséggel, oda nyilatkozott, hogy én sajátkezüleg irtam a „*hirdetményt.*“ — — Ebben, nem volna ugyan semmi gáncsolni való, de nem igaz! — **Valter Ernő** nyomdatulajdonos irta.

És minthogy ez igy van, épen Lepsényi úr komolyan megrovandó, mert, mint képviselő, tudva! valótlanságot állít vala.

Egyébként Lepsényi urnak ezen mentegetőzése, mosakodása a parlament előtt, oly ügy érdemében, amely semmiképen sem tartozik a parlament elé, ugyancsak szánandó, szégyenletes, s nagy részben vajmi komikus, gyermekes — — „**kislelküség**“ — — férfiatlan, — — megalázó — „**félénkség**“.

Mily más szinben, mily más világításban állana az egész világ előtt Lepsényi ur, ha az említett „anyámasszony féle“ siránkozás helyett, ekképen

szól vala: Tisztelt ház! Mi jognál fogva avatkoznak önök az én magán ügyeimbe? — — Ki jogosította fel önöket arra, hogy nekem utasításokat adjanak az iránt, hogy a saját, magántulajdonomat képező Magyar Néplapomban, mit közöljek, és mit nem?! — Vagy pedig, ha ilyesmire jogosultaknak tartják magukat, akkor miért nem mérnek egyenlő mértékkel?! — — Akkor miért nem vonják felelősségre ama zsidó-liberális lapokat, amelyekben Jézus Krisztus, annak földi helytartója, az apostolok s azok utódjai, a katholikus papság, s ezekkel a katholikus egyház, a keresztény erkölcsök, sőt maga az Istenség — — — pellengéreztetnek, gúnyoltatnak; a melyekben ocsmány, fajtalan, szemérmetlen, erkölcsrontó, becstelen közlések s hirdetések, naponta hemzsegnek! — — — — — Ilyen hirdetésekhez, ilyen közlésekhez nincs semmi megjegyzésök önöknek, de azt már keményen megróvják, drákói szigorral elitélik, hogy a Magyar Néplapban oly irodalmi munka hirdettetik, amelyben **Kossuth Lajos** élete s nyilvános működése biráltatik. És ezt teszik önök a nélkül, hogy ezen, most említett irodalmi munkát, olvasták, s igy annak tartalmát, a melyről mindazok, akik ismerik, egyhangulag mondják, hogy nincs benne semmi gáncsolni való, kellőleg ismerni tanulták volna.

Én szinte azok közé tartozom, akik az önök által inkriminált munkát ismerik, s igy nyugodtan mondhatom, hogy nem tettem semmi roszat azzal,

hogy azt a *Magyar Néplapomban* nemcsak most, de előbb is ismételve s ajánlva hirdettem.

*

Igy kellett volna Lepsényinek annál inkább nyilatkoznia, mert az 1889. év folyamán ő is irt az ő Magyar Néplapjában **Kossuth Lajos ellen,** és pedig sokkal keményebben, mint én abban a műben, a melyről Lepsényi ur azt mondja a nevezett lapjában, hogy **„nem ismeri“,** holott, amint az imént láttuk, annak születésénél is jelen volt!!!

„*Dixeris mendacem, dixeris omnia.*“

Én tehát, mindezek alapján, méltán tiltakozhatom, kell vala folytatólag mondania, és tiltakozom is, az ellen, hogy önök az én magánügyeimbe illetéktelenül beavatkozva, engem arra kényszeríteni próbálgassanak, hogy én tiszteljem azt a **Kossuth Lajost,** a kit **gr. Széchenyi István** „*Flagellum Deinek*“ nevezett, a kit az egykori minisztere **Szemere Bertalan** épen ugy ecsetel, mint az önök által proskribált *Zimándy* s akit az egykori tábornoka, a még élő **Perczel Mór,** ama beszédében, melyet, 1868. évi március 29-én a budapesti honvédegyletnek közgyülésén tartott, s mely Jancsó Sándor és Bossányi János *gyorsirók jegyzetei nyomán,* Gyurián és ifj. Deutsch Mórnál nyomatott Budapesten 1868-ban, még sokkal keményebben sujt, mint az önök által legazemberezett, s hazaárulónak nevezett Zimándy, a mennyiben **Kossuth Lajosnak** ezen, még most is élő, tábornoka, egye-

nesen **„árulónak“** mondja **Kossuth Lajost** eme szavakkal: **„Kossuth a leggyengébb és leghyomorultabb kormányzó volt a világon. — — — Ő maga is áruló volt.“** — (Lásd Perczel Mór tábornok beszédjét. 13. oldal.)

És ezek után elmondotta volna *Lepsényi ur*, a gyáva meghunyászkodás helyett, azt, amit később a Magyar Néplapban közölt, s a mi igy szól:

„A megbotránkozottak.

A Kossuth-párt adja a megbotránkozottat. De egy kissé elkésett vele, s ép azért nevetséges is az a magára erőszakolt műharag.

Kossuthról *két esztendő* előtt megjelent egy könyv, s ezek a nagy tudósok csak most veszik észre. El is olvasták, de akkor elfeledtek megbotránkozni rajta. Most ugyan nem olvasta senki se, de azért mégis most botránkoznak meg. Két évig hirdették, ajánlották a lapok azt a könyvet s az legkevésbbé se zavarta Kossuth Ferenc álmait. Olay és Pichler is másban törték fejöket akkor. De most nincs más dolguk. Fájt nekik, hogy a kutya se beszél róluk. Ez türhetetlen. Tehát botrányt kellett csinálniok, még pedig oly botrányt, melynek révén az anyaszentegyház kebeléből *kiátkoztatának*. Ez ugyan se Pichlernek se Olaynak nem okoz álmatlan éjszakákat, mert mit törődnek ők az egyház átkával? mit törődnek a II. egyetemes lateráni szent zsinat határozatával? Eddig se voltak hivei az egy-

háznak. Ámde, az átok azért átok s ki van mondva. Akit pedig az egyház megátkoz, az az Isten kezét ki nem kerüli. De azok se kerülik ám ki, akik ilyen átkozottakkal bármiféle közösséget tartanak.

Ugyan micsoda jogon meri a Kossuth-párt azt követelni, hogy Kossuth Lajos politikáját még bírálat tárgyává se tegyük? Hát nem érzitek ti nagy bölcsek, nem érzed-e Kossuth Ferenc, hogy ennél nagyobb gyalázat Kossuth Lajost nem érheti? Mert, ha nem szabad kritika tárgyává tenni az ő tényeit, akkor bizonyos, hogy azok a tények nem állják ki a világosságot, nem állják ki a kritikát. Ha kiállanák, akkor fölösleges volna országos ordítást vinni véghez. Sőt bátran mondanák: ám vizsgáljatok, biráljatok, derítsetek föl mindent és itéljetek. Igen, ha igy szólnál Kossuth Ferenc, az volna a legnagyobb tisztelet Kossuth Lajos iránt. De hát miért nem szólsz igy? Miért tartod szükségesnek az országos lármát? Miért elégedsz meg utcai duhajkodással? Hát ez a Kossuth Lajos emlékének méltó tisztelete?

Azután követeljük mi Kossuth Ferenctől, és mindazoktól, kik az utonállók pártjára keltek, követeljük: mutassák meg, hol vannak rágalmak abban a könyvben, melynek cime: *Kossuth Lajos a világtörténet itélőszéke előtt.* Megvalljuk nyiltan, hogy e könyvet még most se olvastuk el. De szavahihető uraktól tudjuk, kik elolvasták, hogy ebben a könyvben személyes piszkolódás nincs. Az egész könyv

Kossuth politikájának kritikája. Ehhez pedig joga van mindenkinek. A benne levő egy pár vád pedig egészen köztudomásu, annyira, hogy Kossuth halála alkalmával az *Egyetértés, Magyar Hirlap* s más, vad Kossuth-párti lapok is meghozták. Lesz gondunk, hogy előszedegessük, ha Kossuthék jónak látják ez ügyet még bolygatni.

Bizonyosan azért dühöng a Kossuth-párt, mert a Kossuth-kultusz kihalóban van. De hát tehetünk mi arról? Hát nem Kossuth Ferenc ártott legtöbbet Kossuth Lajos nimbuszának? Nem a Kossuth-párt tette népszerütlenné a Kossuth-nevet, amióta Kossuth Ferenc e párt vezére? Amióta a Kossuth-párt taktikázik, alkuszik, árulja elveit, becsapja választóit, a kormány segélyével csinálja választásait, azóta homályosul Kossuth Lajos emléke is. Kossuth Lajos emlékét senki jobban le nem járatta Kossuth Ferencnél és több bünt senki se követett el ez irányban, mint Kossuth Ferenc. Ha Kossuth Lajos ostorral jelenhetne meg közöttünk, bizonyos, hogy Kossuth Ferenc hátán tépné szét. — Hej Kossuth-párt, tedd le a képmutatás lárváját, s ha van őszinteség benned, akkor Kossuth Ferenc ellen lépj föl, mert ez semmisítette meg a te léted alapját, ez tette tönkre a Kossuth-kultuszt. Hisz mióta ez az ember itthon van, azóta a párt életereje teljesen kipusztult, a párt elgyöngült s egyre folyik a kormánynyal a vásár. Azóta a nép elfordult a párttól s inkább szavaz a kormányra, mint a függetlenségi jelöltre. —

Azóta a talaj napról-napra fogy, mert látja ám még a falusi ember is, mi folyik a suba alatt.

De hát ordítozzon a Kossuth-párt torkaszakadtából. Minket félre nem vezet. Tudjuk ám nagyon jól, honnan fuj a szél. Tudjuk ám, hogy nem Kossuth Lajos emlékének akartak tiszteletet szerezni, hanem a néppártot akarták lehetetlenné tenni. Megmondjuk azt is, hogy miért? Mert ennek oka is van ám.

Az egész műharag mondva csinálódott. Még pedig nem a miatt a két esztendős könyv miatt ám; nem! hanem azon mozgalom miatt, melyet a néppárt a *földadó leszállítása és a börzeadó behozatala végett indított meg országszerte.*

Ez fáj Kossuthéknak, ez, nem a kéteszten-dős könyv.

Ide vigyázz nép és jól jegyezd meg, amit most mondok:

A Kossuth-párt féktelenül dühös a néppártra, amiért a néppárt azt kivánja, hogy a földadót szállítsák le, a börzeadót meg hozzák be.

A Kossuth párt semmi áron se akarja a földadót leszállítani, se a börzeadót nem akarja behozni, mert ez a párt, akármit ordítoz is künn a nép előtt, nem a nép barátja, melynek jó lenne az adóleszállítás, hanem a zsidók barátja, kik a börzeadóval terhet kapnának vállaikra.

Csakhogy ezt a Kossuth-párt nem meri ám bevallani, mert akkor minden faluban kivernék őket. Azért hát a rendes fegyverükhöz, az *ámítás-*

hoz folyamodnak, a melylyel már oly sokszor becsapták a népet. Ámítanak most is. Arról nem szólnak, hogy mi a tulajdonképeni bajuk. Sőt a hozzájuk küldött kérvényeket, habár savanyu pofával is, de mégis csak benyujtják, mert nem merik eldobni. Ezért tehát nem törhettek ki a néppárt ellen. Azért kerestek, kutattak más okot. S mivel semmi egyebet se találtak, egy két esztendős könyv miatt kezdtek el ordítozni s pedig nem is annyira a könyv irójára, mint inkább a *néppártra*. Ez ám a nevezetes. Ebből minden kitünik. Vak az, ki még ezután se lát tisztán!

Azt gondolták, ha a néppártot megijeszthetik, nem fogja a mozgalmat tovább csinálni. S akkor a Kossuth-párt megint érdemeket szerzett magának a börze zsidai előtt, amiért bizonyára meg is kapja a koncot.

Igy magyarázható meg az is, hogy a kormánypárt ebben is teljesen a Kossuth-párttal tart. Vele helyeselt, vele röhögött, vele ordítozott. Persze ennek se tetszik a földadó leszállítása, és a börzezsidók megadóztatása.

Innét, van hogy Lepsényi megverésén az összes zsidóság örül s mind Pichler pártján áll.

Hát tudod-e most már nép, mi fáj a Kossuth-pártnak? Nem a Zimándy könyve! Az csak ürügy. Hanem a *börze megadóztatása, meg a földadó leszállítása!* Ez az igazi ok. Soha se feledd el.

1896-ban Kossuth Ferencet Tapolcán a nép

megdobálta, szóhoz jutni sem engedte s ha jól el nem bujik, agyonveri. Nem kivánom Kossuth Ferencnek, de azt hiszem, Tapolca után több is következik.

A népet el lehet ámítani, de örökké ámítani még se lehet, mert egyszer csak fölnyilik a szeme, s akkor jaj az ámítóknak.«

*

Vagy pedig legalább elmondotta volna Lepsényi ur az országházban azt, amit a *Magyar Néplap* folyó évi április 15-én közzétett s ami, az *Esti Hirlap* folyó évi junius 13. száma szerint, a következő:

„*K. I. (Tolna-Kónyi.)* Az egész hajszát Zimándy ellen mondva csinálta az a náció, mely csámpás lábakkal és csámpás lelkiismerettel jön a világra. A könyvet küldjük, majd méltóztatik látni, hogy az egész munka mások műveiből van összeállítva. . . . Ez a munka különben már két esztendő előtt megjelent. . . . Most azonban egy csámpás zsidókölyök elkezdett ordítani s utána a piszoksajtó összes pondrói üvöltöttek anélkül, hogy csak 10 sort olvastak volna a könyvből. Ebből a csatornasajtóból azután átragadt a napilapokba is a műmegbotránkozás. Éppen ugy csinálta ez a csatornasajtó Walsin-Esterházy ellen is a hajszát, hogy egy áruló zsidót kiszabadítson, Franciaországban, hol a veszedelmes zsidóhatalom nem oly nagy, nem tudnak könnyen célt érni. De ebben a mi zsidó országunkban, hol a zsidónak nagyobb tekintélye van, mint az Uristennek, itt látjuk, hogy

a zsidó sajtó ordítozása mit tud kivinni. Itt itéletet tart élők és holtak fölött s a mi közvéleményünk olyan ostoba, hogy a hazug és pimasz zsidó sajtónak hisz, mint a cigány a kártyának. A törökbálinti elüljáróság állásfoglalásának se tessék valami nagy fontosságot tulajdonítani. Az is mondvacsinált dolog. Azok a szegény svábok azt sem tudják, miről van szó? Ujságokban nyiltan lázították őket a papjuk ellen. Majd meglátjuk, pörpe fogja-e a lázító lapokat az ügyészség? Azt mondják, jogállamban élünk. Ha igaz, nem is lehet büntetlenül izgatni senki ellen.«

*

Mennyivel magasabban állott volna Lepsényi ur, mennyire növekedett volna képviselői reputációja, ország világ előtt, ha ily módon, ily beszéddel főzte volna le a parlamenti tudatlanság makacs okvetlenkedését.

Lepsényi úr azonban ezen, vagy ehhez hasonló határozott, férfias föllépés helyett, Kossuth Ferencnek **„Te gazember"** fölkiáltását is, némán zsebre rakva, gyáván az — — — -- ágy alá bujt! — — — szégyenletes, megalázó, de egyszersmind nevetséges csuszás-mászással a *t. háztól* bocsánatot kér, olyan dologért, amelynek helyeslése vagy elitélése, azaz elbirálása, nem a *t. ház* jogkörébe tartozik; s ezzel, természetesen előidézte, egyenesen provokálta, **Lepsényi** ur önmaga, azt, hogy az **Olay-Pichler**-féle hősök, **Lepsényi** nyomorult

gyávaságán vérszemet kapva, őt nyilvánosan megtámadni merték! — — —

Hát nem igen tisztelt Lepsényi úr!

„*Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem et metis.*“

*

Végül még egyet, Lepsényi urnak megszivlelésül.

Lepsényi ur nem rég az ő *Magyar Néplapjában* a következőket irta:

„A pimasz rágalmak következtében Lepsényi, hétfőn délután expresse táviratozott Zimándynak, hogy azonnal jöjjön be hozzá. Föl akarta hivni, hogy jelentse ki: ki az a főur, akire hirdetésében céloz? s a silány gyanusítások áradata ellen védje meg Zichy Nándort. Zimándy Ignác azonban az express sürgönyre még csak nem is felelt. Nem jött be se az nap, se másnap, se később. Sőt irásbeli nyilatkozatot se tett s engedte, hogy az ő hirdetése miatt Zichy Nándor tisztes nevét hurcolják meg.

Hát ez bizonyára oly inpertinencia, melyet erélyesen megróni nem is lehet.“

Hát én ezen minősíthetlen invektivát csak ama szánandó gyávaság természetes folyományának itélem, amelyet Lepsényi ur a megveretése előtt a *t. Házban* s megveretése alatt, az utcán dokumentált. — — Igen! Ilyen idétlen kifakadásokra csak a — — — gyávák vetemedhetnek, a midőn *biztonságban* érzik magukat! — — — — — — — —

Lepsényi úr, a még nagyon fiatal pap, táviratilag idéz maga elé egy öreg, közel 70 éves, s amint ő maga is nagyon jól tudja, *beteges paptársát!* — — **azaz olyant tesz, a mihez csak egy püspöknek van joga.!!!**

Mit sürgönyöz ez a Lepsényi, s hogy mer engemet magához citálni, gondolám, méltán fölháborodva magamban; hiszen máskor, *valahányszor pénzre vala szüksége,* mindig tudta a Törökbálintra vezető utat, — tehát, ha talán most is pénzt akar tőlem, keressen ő föl *engem,* s nem megfordítva.

Ilyképen morogtam magamban az említett sürgöny vétele után, nem is gyanítva, hogy gr. Zichy Nándor ártatlan támadtatásának cáfolása szándékoltatik.

És nemcsak nem siettem a sürgönyző Lepsényi urhoz, de nem is válaszoltam neki, mert biztosra vettem, hogy ő, aki vajmi sokszor terhemre is volt az ő pénzköveteléseivel, valamint máskor, úgy most is tudni fogja, hogy hol lakik az ő „**kedves Ignác bátyja.**“

De mindenezektől eltekintve, még azon esetben is, ha tudtam s gyaníthattam, sejthettem volna, hogy gr. Zichy Nándor érdekében vagyok sürgönyileg Lepsényi urhoz „**citálva,**“ még akkor is teljesíttetlen maradt volna Lepsényi ur meggondolatlan óhaja, miután a sürgönye délutáni 5 óra 20 perckor adatott föl, hozzám 7 óra táján érkezett, Lepsényi ur pedig azt kivánta e sürgönyben tőlem, hogy

ugyanazon nap esti 8 órakor őt, „fontos tárgy“ megbeszélése végett, magánlakásán Budapesten fölkeressem! — —

Ezek után nyugodt lelkülettel kérdem, s a kérdés megoldását a nyájas olvasóra bizom, hogy vajjon azon „**impertinenciát, melyet, Lepsényi ur** szerint, **elég erélyesen megróni nem lehet, tulajdonképen melyikünk követte el?!** — — én-e, vagy talán mégis a „**hős**“ **Lepsényi ur?!** —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Lepsényi ur lovagias szótartását, megbizhatóságát mindenek fölött jellemzi a következő eset:

Mintegy két év előtt, elakarván utazni, Lepsényi urat kértem föl, hogy az elutazásomra következő vasárnap s az ezt követő ünnepnapon ránduljon ki s tartsa meg helyettem a nagymisét.

Lepsényi ur ezt készséggel megigérte ugyan, de igéretét be nem váltotta! — — Nem jött ki!!! — — s igy a hiveim,

„*Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur.*“ a buzgó, vasár- s ünnepnap két sz. miséhez szokott hiveim csak **egy** sz. misét kaptak azon vasárnapon!!! s nekem rögtön vissza kellett térnem, hogy a következő ünnepnapon a botrány ne ismétlődjék.

„**Vide, cui fide!**“

Igy néz ki a 4-ik magyar Don Quichotte.

5.

Sokan kétségkivül megütköznek azon, hogy a *Magyar Állam*, ugyanazon veterán katholikus napilap, amelynek egyik legbuzgóbb munkatársa, támogatója s terjesztője, mindjárt annak megalapítása s megindítása után, közel 40 évig, **Zimándy** vala, — hogy ez a *Magyar Állam*, egy-két év óta, de különösen most, a mondva-csinált Kossuth-hecc idején, csak ugy hetykén, packázva, sértegetve emlegeti *Zimándyt, a „törökbálinti papot.“*

Honnan van ez?! — — — Mi ennek az oka? fognak tépelődve mondani mindazok, akik a *Magyar Állam első szerkesztőjéhez való intim viszonyomra még emlékeznek.*

Hát ne tépelődjék senki e miatt! Megfejtem én ezt, a velem született nyiltsággal, megfejtem én ezt, *„absque ira et odio“*, a következőkben.

a)

A veterán *Magyar Állam*, **Lonkay** elhunytával, a függetlenségi-Kossuth-párti Szemnec Emil kezébe került, s igy többé-kevésbbé Kossuth-párti napilappá fajult.

Amit én észrevevén, a lapnak terjesztését lehetőleg gátolni iparkodtam, azzal, hogy annak megrendelése cimén intentiókat többé nem assignáltam, s hogy a nevemre készpénzen megrendelt 5 példány helyett, csak egyet járattam.

Ez volt kezdete ama meghasonlásnak, amely

a *Magyar Állam* szerkesztősége között és én közöttem most már rideg valóság.

b)

Szemnec Emil szerkesztő ur már néhány év előtt arra kért föl, hogy, több ezer forint erejeig, váltóra! jótálljak érette egy budapesti banknál, a mely méltánytalan óhajt én, habozva, s hosszabb időig tünődve, de végre mégis — visszautasítottam.

„*Hinc illae lacrimae*“ !

Innen, s ebből meg- és kifejthető minden! „*A gyülölet bútít.*“ — Ez az oka, hogy a *Magyar Állam* szerkesztősége engem — — — — — — megrúg, ahol lehet, — — katholikus lap létére „*törökbálinti papnak*“ nevez.

Ez az oka, hogy a *Magyar Állam* szerkesztősége, noha a 80-as években majdnem ugyanazt irta *Kossuth Lajosról,* a *Magyar Állam* hasábjain, amit én 1896-ban, a *Magyar Állam* által is **„hirhedt silány konpillationak“** nevezett könyvemben, még is elitéli, rosszalja, gáncsolja, botorul elveti könyvemet, és alaptalan koholmánynak hirdetvén ugyanazt, amit előbb ő maga is fennen hirdetett.

„*A gyülölet bútít.*“

Az irántam táplált gyülöletében olyanokat állít, amik egyszerüen oktalanságok.

A Ponori Thewrewk Józsefnek, Szemere Bertalannak, Kemény Zsigmondnak, Percel Mórnak általam idézett adatairól azt mondja, nagy okosan, hogy azoknak *senki sem adott hitelt!?* — —

Hát hiszen, ha ez állana is, abból, hogy bármely ténynek senki sem ád hitelt, korántsem következik az, hogy a **tény** nem **tény!** — — —

Krisztus urunk föltámadása **tény** maradt, dacára annak, hogy a megrögzött zsidóság annak hitelt nem adott.

Kopernik M. csillagászati fölfedezése **tény** maradt, noha az egész világ annak hitelt nem adott.

A tatárok betörése Magyarországba **tény** maradt, noha a tobzódó nemesség annak hitelt nem adott.

Ime mily komikus lábrugás a nyitott ajtó ellen!

c)

A *Magyar Állam* **Gedeonjának** ama vádjára, mely szerint én, „a történelmi módszer ismerete nélkül," irtam az inkriminált könyvet, imigyen válaszolok:

Én nem tudományos munkát akartam irni, hanem *népszerüen* akartam, egyszerü előadást tartani, könnyen megérthető oktatást óhajtottam adni a magyar köznépnek, és pedig nem saját magam szavaival, hanem az okmányok egyszerü idézésével, ugy, hogy az ezekben előforduló, most már elavult kifejezéseket, irmodort sem javítottam ki. — Ha tehát a történelmi módszer körül hiba, hiány esett, az nem én nekem, hanem azon iróknak rovandó föl, akiknek okadatolt nyilatkozatait *szóról-szóra* lemásoltam.

De tegyük föl, hogy a történelmi módszerem hiányos! hát ebből az következik-e, hogy a „módszer

nélkül előadott, s felsorolt tények valótlanok«?! — Gedeon ur! tessék erre — — kádenciát mondani!

„*Ubi deest argumentatio, incipit culumniatio.*«

d)

A *Magyar Állam* Gedeonjának azon inveketivájára, hogy „*történésznek toltam föl magamat*«, az a nyugodt válaszom, hogy nem *én magam, hanem a budapesti egyetem tanárvizsgáló bizottsága* és 15 évi gyakorlati történettanári működésem *avatott föl jogérvényesen — — — történésznek! — — —* **valamint br. Eötvös József azon rendelete is, a melylyel a Ribáry-féle magyarok történetének hivatalos megbirálására, én voltam hivatalosan kirendelve, 1868-ban, mint elismert történész.**

Hátrább tehát az agarakkal — — *Gedeon ur!*

*

És a *Magyar Állam* ezen éretlen handabandájában az a legeredetibb, legkomikusabb, hogy a lap egyik számában azt hirdetik a szerkesztők, hogy az inkriminált művemet nem olvasták, (elég rossz, mert én már 1896-ban beküldöttem nekik egy tiszteletpéldányt) a rákövetkező számban már azt mondják, hogy olvasták, de nem találtak benne semmi gáncsolni valót; és ismét rögtön rá azt ujságolják, hogy a munka elitélendő, mert rágalmazza, gyalázza — „*Kossuthot*«, a magyar nemzet „*ideáljá*t« *!!!* — —

A lutheránoknak **Luther Márton,** a kálvinistáknak **Kálvin** az *ideáljok.*

Hát olvassa csak a *Magyar Állam Gedeonja*, aki **Kossuth Lajost** *ideálnak* tartva, azt mondja, hogy, ez utóbbi ellen irni vétek, mert *ideálokat* rontani nem szabad, — — hát olvassa csak *Gedeon* ur legalább, az e védirat 14. fejezetében idézett *Pázmány Péter* kalauzának 7. és 8. könyvét, s borzalommal meglátja, mikép bánik el *Pázmány Péter* a lutheránok „*ideáljával*“: **Luther Mártonnal,** és annak hiveivel.

Olvassa továbbá *Gedeon* ur a *Szász Károly* által, a tulnyomólag katholikus pénzen emelt magyar tudományos akadémiában 1880-ban ünnepélyesen „*Nagynak*“ nevezett, s a kálvinisták által „*ideálnak*“ tartott **Kálvint** illetőleg, és erre vonatkozólag, a *protestáns Galiffe, Erasmus, Kampschulte* munkáit, s látni fogja, hogy rontják le ezek a kálvinisták „*ideálját*“, **Kálvint!**

De olvassa *Gedeon* ur, mindenekelőtt a *Magyar Államnak* 1880-ban hozott cikkeit, amelyekben **Luther Márton** és **Kálvin,** dacára annak, hogy a protestánsok *ideáljai,* ugyancsak lerántatnak — **dezidealizáltatnak.**

Erről persze mit sem tud *Gedeon* ur, mert ő akkor még nem volt a *Magyar Állam Gedeonja.* —

Mit is mondott egykoron *Széchenyi István?!* Azt, hogy: „*Sokan azt gondolják, hogy szégyen mindent nem tudni, s igy, tudatlanságuk födözgetése végett, sokszor épen arról beszélnek, amihez legkevesebbet értenek.*“

„*Da Chaos, atque melos neutris, os, argos, eposque*“.
Quae maribus.

De ettől eltekintve, fájdalommal fölkiáltjuk: Hát nem igen tisztelt Gedeon ur! — Hát önnek, mint katholikus embernek (nem tudom egyházi-e vagy, világi) hát önnek **ideálja** ama férfiu, aki egész életében esküdt ellensége volt a katholicizmusnak, akit, hogy ismételve többet ne említsek, *Szemere Bertalan,* saját volt minisztere, akit *Perczel Mór,* saját volt, most is élő tábornoka, sokkal kíméletlenebben elitél, kárhoztat, mint az én „*történelmi módszer nélkül összetákolt munkám*“, aki felségsértő, trónrabló kihágásait, büntetteit, haláloságyán sem bánta meg; aki már a halálához közel, tomboló őrjöngéssel belekiáltott Magyarországba: „*A polgári házasságot be kell hozni, ha az ördögtől jönne is*“ *!!!* — — —

Hát nem igen tisztelt *Gedeon* uram! — — — ezen erkölcsileg megrögzött, szerencsétlen egyént ön, *katholikus lapszerkesztő létére!* — — *ideálnak meri nevezni?* — — —

Ezeket tartottam kiemelendőknek a *Magyar Állam* szerkesztői és Gedeonja hóbortos kapkodásának cáfolása s méltatása végett; de most, még éppen jókor, az utolsó korrektura bevégeztével, kellemesen meglepetve látom, hogy mindez szükségtelen volt, miután a nevezett derék urak **önnönmagukat** cáfolták meg a *Magyar Állam* folyó évi julius 3-iki számában megjelent cikk által, amely szóról-szóra itt következik:

Katholikus és protestáns hazafiság.

„*Köztudomásu dolog, hogy a protestáns felekezetek bajvivói voltak a magyar szabadságnak* és *szóvivői voltak a kulturális előhaladásnak*; igaz, hogy sorsuk *kezdettől fogva mostoha volt.*“ stb. stb.

Ezt rikkantotta egykor *Rigó Lajos* honatyánk a vallás- és tanügyminiszteriumi költségvetés tárgyalása alkalmával. Százszor meg ezerszer elcsépelt szalma! Százszor meg ezerszer elzengett nóta, a melyet aztán, mint a szajkó, nemcsak eltanult, hanem ugyancsak szajkó módra, vagyis értelmetlenül dudol el még a pápista miniszter is, aki például — bocsássa meg neki az Isten ott a más világon — szerencsének mondotta egy országgyülési beszédében a legnagyobb szerencsétlenséget; — szerencsének mondotta hazánkra nézve a *hitujítást,* vagy jobban mondva hitszakadást, mintha csak azt mondta volna, hogy jobb egy ketté hasadt bugyogó vagy frakk, mint az ép, amelynek ágai és szárnyai annak rendje

szerint össze vannak pántolva. Vagy más szóval: szabadelvü észjárás szerint erősebb volna egy nemzet vagy csak egy hadsereg is részekre, több kisebb csapatra osztva, mint egészben. Igy talán hazánk is erősebb volt, mikor három részre volt osztva: pápista, kálvinista és török részre? Vagy szerencsétlen lengyel szomszédunk is erősebb talán most, mióta három darabra van tépve: muszka, burkus és osztrák, helyesebben magyar részre, mint mikor még egy darabban, egy király alatt két tenger vizében láthatta magát? Oh, józan ész! ne hagyd el e nemzetet, ha már jelentékeny részed, az *ildom,* (a *prudencia,* a *Klugheit*) kiveszett belőle! hogy az többé soha fel nem támad, bár egy Széchenyi István mindenáron fel akarta azt éleszteni. Nem megy! nem megy!

És 440—450 honatyából nem akadt soha egy is, a ki az efféle rigó-rikkantásokat érdemileg elemezte volna. Elhallgatták, vagy, Pázmánnyal szólva, *elnyegték* szó nélkül, a miben egy szó igazság sincsen, éppen a mint elhallgatták, elnyegték a katholikus egyháznak, a katholikus legvitézebb seregének, a jezsuitáknak csipkedését, piszkolását, a mi nélkül ritka protestáns szónok tudja még a száját is feltátani. Nem csoda persze; hisz a történet minden faja, minden ága tele van a protestánsok dicsőitésével, a mit ujabban még a katholikus tanuló ifjuságnak is ugy kell bevenni, és ha birja, megemészteni, a mint eléje adják a történelemben *szakszerüleg* jártas tudós tanárok.

Ugyan nézzünk hát szemébe annak a nagyérdemü protestáns hazafiságnak.

„*1. A protestáns felekezetek bajvivói voltak a magyar szabadságnak.*“ Ugymond *Rigó Lajos* ur.

Mily nagy mondás. És mily önérzetesen oda vetve a t. c. honatyák elé! Mintha csak azt mondaná magában: ezeknek a tökfilkóknak bátran föl lehet akármely ostobaságot tálalni, mert vagy nem tudják, vagy nem merik tagadásba venni, netán ugy járjanak, mint az egyszeri turóci követek, akiket véleményök őszinte, szabad nyilvánításaért menten összevagdaltak a protestáns szabadság vitézei. — Persze még akkor kardosan hozták a törvényt, ma már sem kard, sem fokos; legfölebb agyonöklöznék, vagy ami még ártatlanabb, kinyelvelnék a vakmerő ellenmondót.

De hát kérdem szeretettel Rigó Lajos apámuramat: miféle szabadságnak is voltak a protestánsok bajvivói? Hol van az a magyar szabadság? Melyik alaptörvényünk az, amely az ő bölcseségük tárházából csirázott ki?

Talán az 1848-iki törvények, melyeknek azt a parlamenti alkotmányos szabadságot köszönhetjük, amelynek keserü levében nyakig uszunk? Stomfa, Nyitra, Girált, Csáktornya, Várna stb. stb.

Talán az 1849-iki debreceni áprilisjárás?

Talán az 1867-iki kiegyezés? Azt is a pápisták főzték ki; de husát-javát, az igaz, a kálvinisták szedegették ki, itt-ott hagyván valamicskét a lutherá-

nusoknak; a zsidóknak pedig nagylelküen megengedvén, hogy a *szabadság hulladékaiból* gazdagodhassanak a magyar hazafiak rovására.

Vagy talán az 1790/1-iki 1—2. törvénycikk, amely hazánk függetlenségét, önállóságát biztosítja? De hát az már benne van a pragmatika szankcióban is, amelyet szintén nem protestáns atyánkfiai költöttek ki.

Avagy talán a Bocskaiak, a Bethlenek, Rákóczyak *a magyar szabadság bajvivói voltak?* Szó sincs róla! Az mind a kálvinista felsőségért vitt forradalmi támadás volt, hogy valamint Erdélyben kálvinista fejedelemséget alapítottak minden más vallás elnyomásával: ugy Magyarországból is számüzhessék a katholikus uralkodó házat s helyébe vagy kálvinistát, vagy oly katholikus királyt ültethessenek, aki nekik köszönhétvén trónját, az ő szájok ize szerint uralkodjék.

Vagy nem minden kálvinista vezérlet alatt megindult támadás némi sikerének az volt-e első következménye, *hogy az uralkodó házat trónvesztettnek nyilvánították?* Hát nem értük-e meg mi is 1849-ben ugyanazt a komédiát, amelyet a régibb szabadság (!) hősei eljátszottak? És mikor a „kormányzó urnak“ szük kezdett lenni az ország, nem volt-e készebb a magyar szent koronát a muszkának felajánlani, mint a törvényes királylyal méltányos egyezség kisérletét megtenni?

Amint azelőtt szövetkeztek a törökkel, svéd-

del, a német protestánsokkal a katholikus trón megdöntésére: ugy szövetkezett volna a „kormányzó“ ur a muszkával is; valamint a polgári házasság kérdésében szövetséget ajánlott magával az ördöggel is, csakhogy a katholikus vallást legyürhesse éppen ugy, amint legyürték az angolok, svájciak, svédek, németek és az erdélyi kálvinista fejedelmek. Bezzeg jó volt az a katholikusság 1849-ben, mikor a „kormányzó“ ur, lutheránus létére, országos imákat rendelt el, hogy e nép az imából erőt, reményt, bizalmat kérjen és nyerjen az egektől a kormányzó ur dicsőségének megmentésére. Amint egy nagyon elterjedt képen látható, még maga is térdenállva könyörgött a magyar fegyverek győzelméért. De aki a veséket vizsgálja, belátott a kormányzó ur szivébe is, és a szerint fogadta imáját.

Mig a hitegységet hazánkban meg nem bontották: addig igen is szabad volt hazánk, független volt, önálló volt. Megvédte önállóságát a hatalmas német császárok ellen Szent István és utódai alatt; megvédte függetlenségünket a ravasz görög császárok ellen; kiheverte a tatárpusztítást és nehány év mulva visszaadta a kölcsönt; mig egy hitü volt a magyar, addig a török soha sem melegedhetett meg hazánk földjén, pedig a diadalnak mámorában ugyancsak elbizakodottabb, elszántabb, vitézebb lehetett, mint mikor a Hunyadiak és Kapisztránok már megtanították a magyar fegyverek tiszteletére. De amint Luther, utóbb Kálvin felekezete megbontotta a hit-

egységet: csakhamar befészkelte magát a török hazánk szivébe — másfél száz évre, és a *hazafias protestáns felekezetek* szivesen látott szövetségest ismertek a hatalmas szultánokban és zsarnok basáikban, hiven Luther Mártonnak ama kijelentéséhez, amelyet a török elleni hadjáratról tanácskozó német fejedelmek előtt tett a pápa követéhez, aki igy szólott: *Ha Magyarország elvész, Németország is török járom alá kerül,* e hires szavakat mondotta: „*Ha igy lenne is, mi inkább a töröknek fogunk szolgálni, mint nektek, Isten legnagyobb ellenségeinek.*“ És csakugyan a kérve kért segélyt, Luther hitujítása miatt, nem kapták meg a magyarok.

Hát nem egészen Luther szellemében szólott-e az öreg Kossuth, mikor azt irta *függetlenségi! kormánytámogató hiveinek: Az ördöggel is szövetkezni kell, csakhogy a polgári házasság törvénynyé legyen.* És ők szövetkeztek a kormánypárttal, amely semmi megalázót sem látott abban, hogy Kossuth őket az ördöggel egy sorba helyezi.

Ime, ilyen *bajvivói a szabadságnak* a protestáns felekezetek attól a perctől fogva, mióta Luther kiköltötte a maga felekezetét, mind máig. Ördög vagy török mindegy nekik szövetségeinek, csak a közönséges keresztény anyaszentegyháznak árthassanak. *Itt aztán hiába még a biblia is, amelyben meg van irva, hogy a pokol kapui nem diadalmaskodnak rajta! mert Ő, az Ur, vele leszen a világ végzetéig.* Vagy talán e szavakat Lutherhez, Kálvinhoz vagy

más vallásujító mesterhez intézte az Ur? — — — De talán a vallásszabadságnak *bajvivói voltak a protestáns felekezetek?*

Lássuk csak ezt a kérdést is. Nagyon érdekes, kár, hogy az iskolai könyvekben egy kis helyet nem szorítanak neki. Milyen épületes dolgokat tanulhatnának mind a katholikus, mind a protestáns tanulók arról a hires protestáns vallásszabadságról, amelyet apáik ott a Sándor-utcai zsinaton oly áhítatos tudatlansággal pattogtatnak vagy bámulnak.

Már maga Luthernak ez ördögi elve *Cuius regio, illius religio, — a kié a föld, azé a vallás* — elég volna minden olyan protestáns szónok torkának tömésére, a ki vallásszabadságról, vallási türelmességről beszél; ha a tudatlanság oly iszonyu vastag réteggel nem borítaná az agyvelőket, hogy azokhoz semmifele józan gondolkodás el nem juthat.

És hogy ez ördögi elv nem maradt a papiron, mint az a törvénycikkely, a mely azt rendeli, hogy a *lutheránusokat meg kell égetni,* eléggé kitünik abból, hogy a XVI. században hazánk nagy része lutheránussá, majd kálvinistává lett, miután az egyházi javakra éhezett főurak az egyháztól elszakadtak, és csak miután Pázmány Péter vagy 30 főurat visszatérített, akkor állott be jobb viszony; a protestáns kort kath. kor váltotta fel. A főurakkal együtt természetesen a jobbágyok is változtatták vallásukat, mert hát a föld a földesuré volt; tehát annak a vallását követte a jobbágyság is. És ez mind vallásszabadság!

De Luther és követői nem maradtak csak az elvnél; tetteik is megfeleltek elveiknek, ha ugyan amaz ördög sugalma elvnek mondható, hogy *a kié a föld, azé a vallás feletti rendelkezés joga is.* Luthernak, Kálvinnak sok jámbor követője mind a multban, mind a jelenben jobb volt és ma is jobb a protestáns elvnél; de maga Luther, Kálvin és papjaik, mind a multban mind a jelenben, roszszabbak; *a multban meg éppen gonoszabbak voltak elveiknél.*

És ezt nem én mondom, hanem maga Luther, midőn ilyen épületes szavakban tör ki nem egyszer követői ellen: „*Sokkal feslettebbek, hogy sem a pápa alatt voltak. Sőt a pogányoknál is rosszabbak: ugy élnek, mint disznók; ugy halnak, mint disznók; teljességgel oktalan állatokká változtak. És ugy tetszik, hogy mind ördögtől szállottak, vagy teljességgel ördögökké változtak, oly gonoszul élnek.*“ — „*Magunk látjuk,* mondja tovább, *az Igének legnagyobb megvetését, látjuk a szabadosságot,* (ezt ma *szabadelvüségnek* nevezik), *látjuk a fegyelem felbomlását, minő a pápaság alatt nem volt.*« És alább: „*Parasztok, polgárok, nemcsak kincsek szerzésére élnek vissza a mi tanitmányunkkal.*“ (Éppen ugy, mint ma.) „*A bőkezü adakozók, tolvajokká és rablókká lőnek.*“ (Éppen ugy, mint ma.) (L. Pázmány Kalauz III. k. 7. r. 9. szak.)

Ezekhez hasonló dolgokat ir Erazmus, a kitől csak egy-két sort irok ide: „*Azok közől, a kik az*

evangéliomi (evangélikus) *szabadságot ragyogó szavakkal hánytorgatják, senkit sem láttam jobbá lenni; mind rosszabbak, a hányat ismerek. A szellemi szabadság helyett bekövetkezett a féktelen kicsapongás; nem tesznek egyebet, mint táncolnak, esznek, isznak és paráználkodnak. — Hogyan higyem, hogy azok Krisztus szellemétől vezéreltetnek, a kiknek erkölcsei annyira elütnek Krisztus szellemétől. Hajdan az evangélium a vadakat megszelidítette, a ragadozókat kegyesekké, a veszekedőket békességesekké, a káromkodókat imádkozókká tette; ezek meg dühödnek, rabolnak, zavargásokat támasztanak.*« stb. stb.

Im itt az ideálokat döngető 5-ik Don Quichotte! *(M. Állam!)*

6.

Hát a 6-ik ki legyen?

E megtisztelő cimre, nagy mérvben érdemessé tette magát ama nemeslelkü paptársam, aki, csupa hálából azért, hogy őt, mikor még jó bajtársak valánk, ismételve pénzzavarból kiemeltem, a *Magyar Hirlap* f. év április 3-iki számában egy vezércikket közölt, a melyben a helyett, hogy a neki nem tetsző *Kossuth Lajos* elleni munkámat, történeti adatokkal, megcáfolni iparkodott volna, pogány szeretetlenséggel személyemnek rohant, s vak dühében, részben koholt, részben gonoszakarattal nagyított, részben roszhiszemüleg ferdített dolgokat s tényeket hozott föl ellenem.

Egy katholikus pap, zsidó-szabadkőmüves-libe-

rális napilapban támadja ama paptársát, aki egykor intim barátja, s a szükségben kisegítője vala!

Ha valók volnának is mindazon vádak, a melyeket, a most dicsért paptársam, ellenem összekoholt, még ezen esetben is kemény megrovás alá esik, mert az egyes papok fogyatkozásait, nem az ellenséges napi sajtóban kell és szabad szellőztetni, hanem az illető egyházi főhatóságnál s aki, katholikus pap létére, a paptársainak akár való, akár koholt hibái ellen, a papgyülölő zsidó-szabadkőmüves-liberális táborban emel panaszt, az olyan áruló, mint a hirhedt *Dreyfusz,* mint a nyomorult *Ephialtesz,* — mint mindazon katonatisztek, akik a saját maguk táborának a gyöngeségeit, hibáit, fogyatkozásait, mulasztásait, az ellenséges tábornak elárulni nem átallják, nem szégyenkeznek.

Hát aztán hogy nevezendők az ilyen könynyelmü, szivtelen firkászok, ha mint itt, bebizonyul, hogy hireik hamisak, alaptalanok, ferdítéssel telvék!!!

A kérdéses vádak, a többi között: hogy, mint bencés papnövendék, összevesztem az elüljáróimmal és növendéktársaimmal, hogy Pálffy Mór kormányzó előtt letérdeltem, hogy a római pápa ellen irtam, amit csakhamar nyilvánosan hazugságnak neveztem; hogy Lourdesból 20.000 franknyi misepénzt kaptam; hogy a misepénzekkel uzsoráskodom, hogy határtalan nagyravágyás és hiuság lakik bennem. sat. —

Az egykori „*intim*“ ? barátom ezen támadásai oly sulyosak voltak, hogy a *Magyar Hirlap* szer-

kesztője is, azok fölött megdöbbenve, pár nap multával, hozzám, Törökbálintra küldötte ki egyik munkatársát, aki mindazt, amit én a hozzám intézett kérdéseire válaszoltam, a *Magyar Hirlap* folyó évi április 7-iki számában ekképen közli:

A hazaáruló védekezése.

Saját tudósítónktól.

Egy hirlapirónak alkalma volt tegnap Törökbálinton a Kossuthot gyalázó röpirata által hirhedtté vált Zimándy plébánossal beszélgetni. Közöljük a beszélgetésből a következő érdekesebb részleteket.

Az első kérdésre, hogy mi indította *Kossuth* elleni könyve megirására? *Zimándy* azt felelte, hogy ebben őt kizáróan a Magyarországon elharapódzott, tulhajtott Kossuth-*kultusz* vezérelte. Nem engedhette, hogy Kossuthnak olyan érdemeket imputáljanak, amelyekkel az nem birt. Kossuthot ugy akarta bemutatni, mint amilyen tényleg volt. Ami a német kiadás bővebb voltát illeti, ennek története a következő. Az 1896-ban megjelent magyar kiadásban kizáróan Kossuth politikai szereplésével foglalkozott. Az „Üdv az olvasónak“ cimü előszavában azonban jelezte, hogy Kossuth magánélete is megtámadható, például *Ponori Thewrewk* József „*Beiträge zur Geschichte der ungarischen Revolution vom Jahre 1848/49* cimü műve alapján.“ Előre jelzem — igy irja ezt Zimándy — hogy a fentjelzett *P.-Thewrewk* féle munkát, melyről Kossuth Lajosnak nagy dicsőitői azt mondják — kár, hogy ilyen munkát magyar em-

ber irt — ha t. olvasóim kívánják, közölni fogom, nehogy a pártoskodás gyanuja személyemhez térhessen. És a közvélemény tényleg meg is nyilatkozott, halomszámra jöttek *Zimándyhoz* azok a levelek, amelyek *Kossuth* magánéletének leleplezését kívánták. Igy tehát ezek óhajának felelt meg, amikor, a most megjelent német kiadásban a magánéletre vonatkozó adatokat is felsorolta. Különben pedig mindaz, ami a két munkában megjelent, utolsó betüig citátum *Deák* Ferenc, *Széchenyi* István, *Dessewffy*, *Ponori Thewrewk* József és másokból. Minden passzus megdönthetlen történeti kutfőn alapuló tény, amelylyel szemben csak szintén történeti alapon nyugvó tárgyilagos kritikának és cáfolatnak volna helye.

Pálffy gróf helytartóval való összekoccanása nem a Szent István-társulati beszédéből eredt, hanem abból a 6 böjti predikációból álló, történeti szónoklatciklusból, amelyet 1862. év nagyböjtjében a Krisztinavárosban tartott. Ezekben a szónoklatokban azt fejtegette, hogy a nemzetnek kötelessége jogait visszakövetelni. Ezekért a szónoklatokért a kormányzó börtönbe akarta vettetni. Ő akkor bátran kelt sikra a nemzet jogaiért és ettől ezért méltán rendjelet várhatott volna.

Az **állítólag** *pápa* ellen irt röpiratának a génezise ez. Lónyainak Pozsonyban való képviselővé választása idején történt, hogy ott az olasz *Minghetti* is megjelent. Este a pozsonyi priamiciális palota dísz-

termében nagy vacsora volt. Ekkor Pozsonynak akkori polgármestere, *Justi* odament Zimándyhoz s felkérte, minthogy az egész társaságban olaszul tudó ember nincsen, köszöntené fel *Minghettit* olasz nyelven. És *Zimándy* azt meg is tette. Felköszöntőjében kiemelte, hogy az olasz és a magyar állam rokonszenvez egymással, a viszony testvéri, nemzeti zászlóik is egyszinüek. Éltette *Minghettit,* mint az olasz állam képviselőjét. Poharát emelte Magyarország és Olaszország egyetértésére. Erre őt a kath. lapok támadni kezdték és rosszalták azt is, hogy éppen a priamiciális épületben éltette az olasz államiságot, amire ő „*Die geschichtliche Wahrheit*" cimü röpiratot adta ki. Ennek az volt a tendenciája, hogy a pápák világuralmukat anyagi erő, világi javak nélkül is föntarthatják és történeti adatokra hivatkozik, amikor többek között idézi II-ik Paskál pápát, aki szerint oka az egyházban előfordult minden visszaélésnek és viszálynak. Az egyház legfőbb baja a papság világi javaiban rejlik. Tény, hogy abban a röpiratban foglaltakat neki, mivel a klérus ezekben az egyház ellen intézett támadást látott, vissza kellett vonnia. És ezt nyilatkozatban, főpásztorának tanácsára, meg is tette, röpiratának tartalmát azonban hazugságnak sohasem vallotta.

Beismeri, hogy *misepénzeket* kezelt, amelyeket ő nemcsak misealapokból, hanem világiaktól is kapott, kijelenti azonban, hogy *Lourdesba* ilyen pénzekért sohasem fordult. A misepénzek felvételére

s irodalmi műveinek intenciókra kiosztására egyházi főhatósága részéről kapott fölhatalmazást. Abban mi kifogásolni valót sem talál, ha paptársai szabad elhatározásukból a miséket, bármily olcsón, vagy ingyen is elvállalják. Annál kevésbbé kifogásolható ez, minthogy ő ezeket az árkülönbözeteket jótékonycélokra, templom-restaurációkra, iskolák emelésére és más humánus célokra fordította. Diskréciója tiltja, hogy azt nyilvánosságra hozza, hogy kitől és menynyit kapott szent misékre, legutóbb 1892-től 1898-ig számolt el főpásztorának és ebben részletes tételekben tüntette ki a kapott misepénzeket s azok hovafordítását.

Egyházi és humánus célokra közel 60000 frtot fordított. A törökbálinti ingatlanok 15000 forinttal terhelvék, a budai birtok, amelyet speculátióra vett, még amikor a telkek olcsók voltak, 60000 forint terhet visel, nem áll tehát a gazdagságáról keringő hir. Ezeket káplánjával is tudja cáfolni, aki ismeri vagyoni helyzetét és azt is, hogy sok esetben pénzzavarban van. Például *ez idő szerint is ötven forintjával tartozik segédlelkészének.* Hogy pedig annyit áldozhatott jótékonycélokra, ez részint a misepénzekből, részint kéregetésből származó pénz, ő ugyanis gyüjtés céljából házról-házra járt; főkép azonban szerencsés borspeculációjának köszönheti ezt. 1878-ban vidékének oly bő termése volt, hogy hektoliterjét 2 forintért vásárolta, ugyanezt a bort később harmincszoros áron adta el a pozsonyi Palugyai-

nak. Ezzel a spekulációval tisztán 60.000 forintot nyert.

Visszatérve a könyvre, beismeri, hogy ezt tényleg a *budapesti Szent Gellért-nyomdában* szedték és ólmozták. *A munka 20.000 példányban* jelent meg és *hatezer forintjába* került.

Nem való az, mintha ő ezt a *Kossuth*-munkát is misézések ellenében osztogatta volna. Ellenkezően, már a munka kiszedése alatt szigoruan meghagyta *Lepsényi* Miklós néppárti képviselőnek, hogy a munkát misék ellenébe ne osztogassák, hanem készpénzért és esetenkint ingyen. Ugyanezt mondotta *Lepsényinek* tegnapelőtt is, amikor ez őt bálinti parochiáján meglátogatta.

Arra a kérdésre, hogy az őt oly keményen támadó sajtóval szemben milyen eljárást fog követni, kijelentette, hogy *sajtópert nem indít,* hanem igenis ir egy *nyilt levelet a kormányhoz,* amelyben azt fogja kérni, hogy amennyiben őt a magyar sajtó *hazaárulással* vádolta, kötelességének tartsa ez a kormány őt ezen a cimen *perbe fogni,* mert hazaáruló sem magyar állampolgár, sem egy magyar plébánia lelkésze nem maradhat.

*

Az, hogy ő, bencés növendékkorában, akár az elüljáróival, akár a növendéktársaival összeveszett volna, légből kapott koholmánynak, roszakaratu humbugnak nevezi, mert ugymond, ő Pannonhalmá-

ról távozása után is, mindig szivélyes viszonyban vala a megismert rendtagokkal.

Mint székesfejérvári növendékpap, tehát közvetlenül a bencések díszes köréből történt kiválása után, megfordult Esztergomban, meglátogatta Ferency Jákó bencés gimn. igazgatót, egykori pozsonyi s később pannonhalmi tanárát s jóltevőjét.

Mint budai tanár, ismételve meglátogatta az esztergomi s győri bencéseket, kik tulnyomólag egykori növendéktársai valának Pannonhalmán, és e látogatását a bencések ismételve viszonozták is. Méry Etel, Rummel Arnulf, Hanniker Timót, Fleischmann Jenő, Jagicza Lajos, Stern Pál, Tomek Anasztáz, Kovács Ábel, s legujabban Dr. Gáspár Elek Leó.

Győrött 1870-ben szivesen látott vendége volt, két izben az akkori főgimn. igazgatónak, a jelenlegi biboros hercegprimásnak, Vaszari Kolosnak, Apa Benedeknek, Pokorny Frigyesnek, Hanniker Timótnak.

Mint törökbálinti plébános a tihanyi és soproni bencéseknek szivesen látott vendége volt.

Mint pozsonyi tanár, kedvenc sétatársa, mindennapi vendége vala egykori tanárának, jóltevőjének, akkori igazgatójának, későbbi pannonhalmi főapátnak, Kruesz Krizosztomnak, akitől szép emlékképeket is mutatott, s egy levelet is, a melyben Kruesz főapát Zimándynak, a kath. irodalom terén kifejtett munkásságához, felette hizelgő szavakkal gratulál.

Mutatta Sárkány Miklósnak, egykori bakony-

béli bencés apátnak egy levelét, a melyben az apát, a többi között, ezt irja Zimándynak: „*Talis cum sis, utinam noster esses.*“

Mutatta Körmendy Kamilnak, egykori tanárának, a levelét, melyben ez nagy örömét fejezi ki a fölött, hogy az, aki neki egykoron *Pozsonyban* jeles tanitványa vala, most (1863) ugyancsak *Pozsonyba* tanárnak van kinevezve.

Elmondja, hogy Fussy Tamással igen sokszor érintkezett, hogy a zalaapáti bencések, élükön *Schmidthauer Damascén* perjellel őt szinte nagyon szivesen fogadták, mint vendéget.

Elmondotta végül, hogy a mostani biboros hercegprimás, akit, mint egykori rend- és növendéktársát, meglátogatni, illendőnek tartotta, őt nagyon szivélyesen, nagyon kegyesen fogadta, s őt *egyszer mindenkorra,* vendégnek meghivta.

Mindezek, ugymond, lehetetlenek lettek volna, ha igaz volna az, hogy ő „*Pannonhalmán az elüljárókkal s növendéktársaival összeveszett.*“

Azon ellene emelt vádra, hogy „*határtalanul nagyravágyó és hiu*“, mosolyogva ezt adta feleletül:

„*Mikor képviselő voltam, és most a legujabb országos választások alatt is, ismételve lettek kitüntetések, előléptetések számomra kilátásba helyezve, ha megfordítom a politikám köpönyegét* — — és én ezt nem tettem! — —

Hát ez mit bizonyít? kérdi, azt, hogy nem vagyok hiu és nagyravágyó, mert különben lett volna, és

jelenleg is volna annyi sütni valóm, hogy megtegyem azt, amit — — **Tisza Kálmán, Szilágyi Dezső, Fenyvessy Ferenc, Roszival István s Komlóssi Ferenc,** tesznek vala.«

A *Magyar Hirlap* f. évi április 7-iki számának ama hirét, mely szerint a budapestiek nem jönnek ezentul nyaralni Törökbálintra, mert a hazaáruló Zimándyval egy levegőt szívni nem hajlandók, nevetséges humbugnak mondja, a mely már is meg van cáfolva ama ténynyel, hogy a budapestiek ez idén is, egymásután bérelnek lakásokat.

Az igaz ugyan, hogy Führinger nevezetü törökbálinti lakos, levelet vett a nála nyaralni szokott zsidótól, aki csakugyan fölmondja, Zimándy miatt, a már kibérelt lakást, ám de azt kapta találó válaszul, hogy »*igen helyes, hogy nem jön, csak a tavalyi házbért,* a *melylyel adós maradt, fizesse meg.*«

Ime, merő lábrugások a nyitott ajtó ellen!

7.

A hetedik magyar Don Quichotte **Hentaller** képviselő ur, aki ugyancsak vitézül »*berugva a nyitott ajtót*« *s nagy hősiesen küzdve a — — szélmalmokkal,* a budapesti *Magyar Hirlap* f. évi április 7-iki számában, keményen hangsulyozza, hogy a *Ponori Thewrewk Józsefnek* »*Beiträge zur Geschichte der ungarischen Revolution vom Jahre 1848/9*« cimü munkájában fölsorolt, *Kossuth Lajos* magán viselt dolgait érintő adatok, légből kapottak, s igy mint

olyanok, történelmi kútforrásul nem használhatók, mellőzendők.

Hát helyes! — — —

„*Dato non concesso*“, tegyük föl, hogy úgy van.

Én, a *Ponori Thewrewk József* idézett munkájától eltekintve, és minden sok más, e védiratomban idézett iróknak *Kossuth Lajosra* vonatkozó adatait mellőzve, a *Kossuth Lajos* ellen irt munkám teljes igazolására csak két irót untig elegendőnek tartok: — — **Szemere Bertalant** és a még most is élő **Percel Mórt.**

Az egyik minisztere, a másik pedig tábornoka vala **Kossuth Lajosnak.** Ezek pedig, mint *Kossuth Lajos* meghitt emberei, és mindenbe beavatott kortársai, amint a föntebbiekben hiteles idézetekkel ki lőn mutatva, sokkal több kompromittálót, és sokkal keményebben irtak *Kossuth Lajosról,* mint én, a *Kossuth Lajos* vak bálványozói részéről durván elitélt, proskribált, „**szentségtörő könyvnek!** *elnevezett, történelmi tanulmányozásomban.*“

Valamint minden perben, ugy itt is **két hiteles tanu** — — — *elegendő.*

Tessék tehát megcáfolni ezen két illustris, minden tekintetben hiteles tanut, és én mindazt, a mit **Kossuth Lajos** *ellen irtam, nyilvánosan visszavonom, s ünnepélyesen, az egész ország szine előtt, bocsánatot kérek! — — Amig ezt megtenni képtelenek, addig én mindazt, a mit* **Kossuth Lajos** *ellen megirtam, mint megdönthetlen történelmi való-*

ságot, holtamiglan fennen hirdetve föntartom, és tántoríthatlanul vallom.

Tessék cáfolni, de csak ugy, ha lehet!

„*Míg a tóban halak lesznek,*
„*Addig rózsám el nem veszlek,*
„*Pedig abban mindig lesznek,*
„*Tehát rózsám el sem veszlek.*“

És:

„*Róka ravasz egyszer nagy ehetném lyukba bebujta,*
„*Ottan jól lakván,* **nem lehet ám gyere ki**“!!!

— — — — — — — — — — — — —

*

Ki ne ismerné *Arany Jánosnak* ama klasszikus költeményét, amely igy kezdődik:

„*Este van este van, kiki nyugalomra*“!

Ebben megkapó kedélyességgel leirja a koszorus költő, mint érkezik, alkonyatkor, haza, a nehéz mezei munkában elfáradt családapa, s verejtékét törülve, leveszi tarisznyáját s azt, bágyadt kézzel, a szegre akasztja.

A szemes, élénk, virgonc kis fiacskája, a kiről az ünnepelt „*aranyos*“ költőnk, ugyan e költeményében ezt mondja: „*E fiuból pap lesz,*
„*Akár ki meglássa.*“

hamarosan odaugorva, nagy kiváncsian belenyul a tarisznyába, de ijedten, sebesen hátrál a kezecskéjével, s kiált: **„Jaj valami ördög“!!!** s csak később, kissé megnyugodva, s önmagát vigasztalva, suttog: **„Vagy talán csak kis nyul!“** — — —

Hát ezen virgonc kis fiucskához hasonlók mindazon tudatlanok, a történelemben járatlanok, akik az én *Kossuth Lajos* ellen irt művemet „*ördögi, pokoli, szentségtörő!!!* elaborátumnak tartják vala, s most a **Szemere Bertalan** s **Percel Mór** nyilatkozatainak olvasása után, bevallani, elismerni kénytelenek, hogy az én **Kossuth Lajos** elleni munkám csak egy **„kis nyul“**, a **Szemere Bertalan s Percel Mór Kossuth Lajos elleni okadatolt nyilatkozataihoz képest!!!** — — — — — —

8.

A nyolcadik magyar **Don Quichotte**-al röviden végzünk, oly röviden, mint a milyen ő maga, testileg, szellemileg.

Komjáthy Béla ő kegyelme ez, aki a magyar országgyülés f. évi junius 18-án tartott ülésében azt mondotta, hogy: „*Becsületes ember meg sem támadja Kossuth Lajost.*“

E szerint tehát **becstelenek** mindazon hazafiak, akik bármikor *Kossuth Lajost* **„támadták.“**

Ezek között vannak pedig: Zimándy Ignác, Zelenyák János, Lepsényi Miklóson kivül, Eötvös Károlusz, Magyar Néplap, Nemzeti ujság (nemzeti párt), Magyar Állam, Beksich Gusztáv, Asbóth János, Görgey István, Bessenyei Ferenc, Hentaller Lajos, Kemény Zsigmond, Tóth Béla, Szemere Bertalan, gr. Dessewffy Aurél, gr. Széchenyi István, Percel Mór, Beöthy Zsolt, sat. sat.

Ime a **kis** Komjáthy Béla **nagy** lábrugása a nyitott ajtó ellen. — Éljen a nyolcadik magyar Don Quichotte!

9.

»*Multadban nincs öröm,*
»*Jövődben nincs remény.*«

Komlóssi Ferenc, prépostkanonok s orsz. képviselő, f. évi junius 18-án ezeket mondotta a képviselőházban:

„Tisztelt képviselőház! A kinos ügyet sokan összefüggésbe hozták a katholikus klérussal s a klérust azzal némely hirlap kvázi szolidárisnak mondta. A katholikus klérus tulnyomó zöme 1848-ban Kossuth zászlaja alatt küzdött s akkor is szerette hazáját, midőn e szeretet bün volt. Ez a katholikus klérus ma sem lehet más, mint a multban s azokkal az urakkal, akik megfeledkeztek magukról, szolidaritást nem vállal.«

Komlóssi ur ezen handabandájára imigyen reflektál a bécsi **Vaterland** cimü katholikus lap: „*Die Lepsényi-Affaire* ist heute im Abgeordnetenhause, mit dem ungenirten Uebermuthe der Majorität, „*begraben*« worden. — **Schmählig hat sich dabei der ehemalige Antisemit Komlóssi (früher slavischen Namens, Chmela) benommen.**“ — (Lásd *Vaterland* f. évi junius 19-iki számát.)

Igy az eminenter katholikus bécsi lap.

Én pedig, a renegát *Komlóssi* ezen humbugjá-

nak elolvasása után, akaratlanul visszaemlékeztem a hatvanas években szerkesztett „*Bolond Miska*“ élclapra, amelynek egyik számában, igen élcesen meg volt rajzolva egész sereg, *csacsi*, a mint, jó dolga lévén, a jégre szalad, ott szép sorrendbe áll, s nagy áhítattal hallgatja a vén, *vezércsacsi* bölcs szavait, aki imponáló komolysággal két hátsó lábára ülve, s egyik előlábával gravitetikus módon gesztikulálva, ekképen aposztrofálja az ifjabb csacsisereget:

„*Mi mindnyájan, akik itten*
„*Jó dolgunkban itt a jégen,*
Összejöttünk! — -- — **Mi** — —
— — **oroszlánok!**“

Itt egy vén csacsi, oroszlánnak tartja magát s hozzátartozó hasonszőrü állattársait.

Hát nem hasonlít meglepően **Komlóssi** ur ezen **vén csacsihoz,** midőn magát még mindig katholikus papnak tartja?! — —

Ő, aki „magát az ördögöt látja inkább, mint egy katholikus papot“ (ipsissima verba)

Ő, aki azzal, hogy a Néppárt által kitüzött keresztény zászló ellen, a kereszténység halálos ellenségeivel: a talmudzsidó-szabadkőmüves-pszeudoliberális táborral szövetkezett, és ennek erőszakos, törvénytelen eszközeivel legyőzte, letaposta, *Stomfán, a kereszténység zászlaját, — ő, a hasonszőrü* **Roszival** *büntársával, magát katholikus papnak nemcsak vallani, hanem magát arra is hivatottnak tartani nem szégyenkezik, hogy ő nyilvánosan, a*

parlamentben, a magyar katholikus papság nevében szónokoljon, **és oly papokról beszéljen, akik magukról megfeledkeztek!!!**

„*Medice, cura te ipsum*“ !

Azon kath. pap, a ki à la **Komlóssi** és bün-társa **Roszival,** jutott a mandátumhoz, az ugyan csak megfeledkezett önmagáról, midőn az ilyen uton-módon ellopott mandátumot elfogadta.

Azon kath. pap, aki a szabadkőmüves-liberális protekcio utján gyorsan, egész az egyházmegyei főtenfelügyelőségig emelkedik, *s aztán csakhamar lemondani kényszerül,* az, e magasztos főtanfelügyelői hatáskörében, ugyancsak **megfeledkezhetett magáról!**

Azon kath. pap, aki, à la **Komlóssi,** önmaga hireszteli, zsidó-szabadkőmüves-liberális napilapok-ban önmaga kürtöli, hogy ő ekkor és ekkor, ott és ott — — — püspök lesz — — — — — — — — az ilyen kath. pap ugyancsak **megfeledkezett magáról!**

Azon kath. pap, aki uton-utfélen megszegi adott szavát, s pénz dolgában nem teljesíti, becsületsza-vára tett igéreteit, az ugyancsak **megfeledkezett magáról!**

„*Az ilyen embernek azt irják fölibe,*
Elveszett kreditje, megvetés hegyibe“ !

Azon kath. pap, aki a lutheránus választói előtt oda nyilatkozott, hogy kész lutheránussá lenni, ha a lutheránusok ő reá szavaznak, (Lásd a *Politikai*

kötéltánc cimü röpiratot) az ugyancsak **megfeledkezett magáról!**

Az ilyen kath. pap tehát nem lehet hivatva arra, hogy bárki mást, arról vádoljon, hogy magáról megfeledkezett! És ha ezt teszi, „komikus lábrugást intéz a nyitott ajtó ellen“, s méltán kiérdemli magának a **Don Quichotte** nevét, és azt, hogy rácitáljuk *Ovid* eme szavait: „*Salve, qui bis pubuisti Hesiode, mensuram habens sapientiae.*“

— — — — — — — — — — — — — — — —

„*Ecco come diante!*
„*Ecco tragediante*“ *!*

Komlóssi ur a föntidézett famózus parlamenti orációjában azt állítja, amit nem tudhat, azt t. i. *hogy a „magyar kath. klérus velem s irodalmi társaimmal szolidáritást nem vállal.*“

Hát honnan tudja ezt *Komlóssi* ur? — — és kinek a megbizásából tette ezt az elbizakodott nyilatkozatot?

Én ezzel szemben bizton állíthatom, hogy, ha a magyar kath. papság megkérdeztetnék, hogy vajjon Komlóssi urral vagy én velem „*vállal*“*-e!* — — *szolidáritást, a felelet az én előnyömre ütne ki.*

Ezzel végeztünk egymással.

Éljen a kötéltáncos Don Quichotte!

*

Záradékul megjegyzem itt, az elkorcsosult demoralizált korunk szomoru jellemzése okáért, hogy a fent dicsért és méltányolt „*9 Don Quichotte*“*-on*

kivül, vannak még igen sokan, (pld. a *Nemzeti Hirlap* sat.) olyanok, akik szivesen törtek volna, s most is törnének lándzsát **mellettem,** ha — — ha pár ezer forintot megrizkiroznék!!! — — —

„*Sapienti sat*“! — — —

4—8.000 forinttal kieszközölhettem volna, hogy a venális sajtó *mellettem* foglaljon állást! —

Rómában is, a római állam bukása előtt, — — minden volt megvásárolható!

A jóságos Uristen legyen irgalmas szegény elsatnyult, elerkölcstelenedett, dekrisztianizált hazánknak!!! — — —

XIII.

A „Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt“ cimü könyv üdvös gyümölcsei.

Három örvendetes eredménye van már eddigelé ezen nagy port fölvert könyvnek.

1.

A tomboló vad lárma, melyet a talmudzsidó-szabadkőmüves, pszeudoliberális tábor, e könyv megjelenése miatt, véghez vitt, váratlan, soha nem sejtett **reklámot** csinált annak. A magyar és német olvasóközönség ezrenként kapkodta szét a proskribált művet, szerfelett kiváncsivá tétetvén, a vad tombolás által, a mű tartalmára, s igy ezrek kezébe jutván, és ezrek által olvastatván a mű, halálos döfést fog adni a tulhajtott, esztelen Kossuth-kultusznak.

2.

De nemcsak „**fog**“, hanem már is halálosan megsebezte ezt a kultuszt.

Ezt nemcsak az, e védirat elején idézett 30 elismerő levélből láthatja a nyájas olvasó, hanem különösen az itt következő két nyilatkozatból:

a)

Nagyságos és Főtisztelendő Plébános Ur!

Midőn az általam kért és Nagyságod által részemre megküldött becses ajándékért forró köszönetemet nyilvánítom: ugyanakkor igérem, hogy, habár fiatal koromban „minden tekintetben“ tisztelője és elvének követője is voltam Kossuthnak, — a tisztelettel alább hagyok; mert becses műve meggyőzött arról, hogy Kossuth arra érdemetlen!

Vagy 22 éven át, március 15-dike alkalmából, felolvasásokat tartottam a dicső napokról, és mindannyiszor dicsőítettem Kossuthot, nem ismervén annyira, mint már most.

Igy van ez szegény tanitónál; csekély fizetéséből nem képes annyi és oly könyveket venni, a melyekből a consequentiát levonhatná és igy egy szerzőtől olvasván valamit: ahhoz makacsul ragaszkodik!

Ilyen és ehhez hasonló könyveket kellene a polgárok közt, olvasás végett, terjeszteni és akkor a »Kossuth-kultusz« mihamar háttérbe szorulna!

A polgári házasság törvényerőre emelkedése is Kossuthnak köszönhető és az ebből eredő kelle-

metlenségek is — nagyon természetesen — ő reá vezethetők vissza.

No de nincs szüksége Nagyságodnak az eféle megjegyzésekre, tudja azt jobban nálamnál!

Ujból igen szépen köszönöm becses ajándékát a fenti igéretem ismétlése mellett és még azzal, hogy alkalom adtán teljes erővel törekszem Kossuth ellen dolgozni, ugyszintén a két utonálló, lacibetyár: Pichler és Olay ellen is!

*

Ama beszédekből, amelyeket több izben Kossuth Lajos dicsőítésére tartottam, egyet itt közlök megizlelésül:

„Mélyen tisztelt polgártársaim!

Ugy hiszem nincs köztetek egy is, ki ne ismerné azon szomoru magyar éneket, hogy »Kitették a holt testet az udvarra, nincsen a ki végig, végig sirassa.«

Szivet és velőt megrázó tudat, az, hogy hazánknak nagy fia, Kossuth Lajos, nincs többé az élők közt, hanem e mai gyásznapon, az ország szivében, ott, hol a szabadság, testvériség, s egyenlőség ő általa hirdetve volt; kitették a holt testét az udvarra.

Az egész valómat villámként sujtó fájdalom érzete övezi olyannyira, hogy nem vagyok eléggé képes arra, hogy szivemnek bánatát ti előttetek tolmácsoljam azon nagy veszteség felett, a mely hazánkat érte, Kossuth Lajos halála által.

E mai nap az, midőn kitették a holt testét az udvarra, de ne higyjétek, hogy nincsen a ki végig,

végig sirassa, mert olyan ember nem volt soha, mint ő, akit nem egy ország, nem egy világrész, hanem a föld kerekségén minden emberiség sirat, amely a népszabadság fenkölt hősei előtt mindenkor hálás kegyelettel fog leborulni.

Amidőn már hazánk a végelpusztulásnak nézett elébe, a nemzetek sorsát intéző gondviselés akarta, hogy legyen egy férfi, aki lángeszével, bölcs belátásával, s intézkedésével elveszni ne engedje, hanem azt független országgá alkossa.

Ő is azok közül való volt, ki azt mondta, hogy magyar nem volt, hanem lesz, s ime szemtanui vagyunk, hogy a próféta jövendölése teljesült, akkor, midőn kiküzdötte a szabadságot és egyenlőséget.

A mi jóságos Istenünknek köszönhetjük azt, hogy vezérelt e veszendő félben levő országnak oly férfit, akinek szive és lelke, s lelkének teremtő ereje nagyobb volt minden nagy magyarénál és ez Kossuth Lajos volt, aki az elnyomott nemzetet a rabiga alól felmentette, s a szétdarabolt Magyarországból egységes, független magyar nemzeti államot teremtett.

Ezek után tehát ugy hiszem, nincs köztetek egy is, aki be ne látná azt, hogy a nagy halott, a magyarok Istene által küldött messiásunk volt, aki bennünket, sokat szenvedett magyarokat, az elpusztulástól megóvott s a rabiga alól feloldott.

Ő megszünt ugyan testileg élni, de szelleme és emléke mindig, mig magyar a világon lesz, a nemzet szivében örökre élni fog.«

Nagyon sajnálom és fájlalom, hogy a Főtisztelendőségednek már 1896-ban megjelent könyve csak ez idén, tehát e beszédem elmondása után jutott kezembe, különben e beszédet, amelyért most szégyenlem magamat, világért sem tartottam volna.

No de majd jóvá teszem ezt.

b)

Nagyságos és Főtisztelendő Plébános Ur!

Nagy hálával és mély köszönettel fogadtam az „Ébresztő hangok“ XIV. kötetét. Nagyon jó fegyver lesz az a Kossuth-imádók ellen, és azok ellen, kik a becsületes embert megugatják. Nagyságodnak óriási készültségét, politikai széles látókörét, s biztos judiciumát minden szavaknál megdönthetetlenül hirdetik maguk a bekövetkezett események, melyek, hosszu évek multán, azon irányzatok helyességét igazolják, melyeknek lelkes hirdetője s rendíthetetlen harcosa volt Nagyságod mindenkoron.

Itt vannak, a többi között a fiumei események, amelyeknek közeli bekövetkezését Nagyságod előre jelezte, a **Komlóssi Ferenc ellen, „Politikai Kötéltánc“** cim alatt közzétett, talpraesett röpirata végén, s melyeket, mint helyesen irja nekem, azért nem ad ki, mert mindaz, amit előre jelezni akart, már tényleg bekövetkezett.

Én e röpirat elejtését főleg azért sajnálom, mert, amint erről tudomást szerezni volt alkalmam, midőn Nagyságodat Törökbálinton meglátogattam,

e röpiratban hathatós szavakban ki lett volna emelve azon szomoru, a magyar kath. klérust nagy mérvben megszégyenítő tény, hogy a több százat kitevő fiumei magyar katholikusoknak nincs magyarul tudó papjuk, s igy, halálos ágyukon sem gyónhatnak meg!!! Bizonyos, hogy egy jó katholikus kormány alatt, ilyen erős és bátor hitbajnok, a katholicismusnak ilyen erős oszlopa és lelkes hazafi, már régen magas renddel vagy püspöki süveggel tiszteltetett volna meg, **és pedig sokkal érdemesebben, mint az egyházáruló Komlóssiak és Roszivalok!** — De mi ezen decorumok nélkül is tiszteljük, szeretjük, lelkesedünk érte, dicsőíteni fogjuk széles tudománya, hazafisága s nagylelkűsége miatt.

Fogadja Nagyságod még egyszer meleg köszönetemet a tiszteletpéldányért, kérni fogom az Istent, hogy Nagyságodat az Egyház, a Haza, az emberiség javára, s nekünk, kik őszinte szeretettel tiszteljük, örömünkre nagyon sokáig éltesse.

Nagyságodnak alázatos szolgája *F. M.*

3.

A tömeges megrendelés, dacára annak, hogy sok példány ingyen adatott és folyton adatik, sok pénzt hozott a szerző konyhájára, s igy megint *„jut és marad is“*, **jótékonycélokra is** valami.

Ezt megérezte, első sorban *Radosócz* (Nyitramegye) katholikus hitközsége, amely 300 forintos harmoniumot kapott, s másodsorban a törökbálinti hiveim, akiknek számára 200 forint árán szereztem,

s közöttük szétosztottam 1000 darab egyházi énekes könyvet az igy befolyt tiszta jövedelemből.

Köszönet tehát! — — forró köszönet a mondva csinált, éretlen, gyülölet és tudatlanság szülte vad tombolásért, a talmudzsidó-szabadkőmüves-pszeudoliberális tábornak!!! — — —

Tessék máskor is!!!

XIV.

A magyar nép kétségbeejtő közönye, megátalkodottsága, jóravaló restsége, vagy, Ugron Gábor szerint: „gyöngesége.“

1.

„Furcsa, csodálatos ez a mi magyar nemzetünk,“ (olvasható a „***Kossuth Lajos,*** *a történelem itélőszéke előtt*“ cimü irodalmi munkám 253—258. lapján.) „A kit egyszer szivébe zár, azt aztán becézi, szereti hévvel, kitartóan, hűen egész a sirig, sőt ha az általa szeretett egyénnek hamvai a sirban porladoznak, a kegyeletet nem vonja meg tőle, emlékét őrzi. Hibáit a feledés takarójával fedi be, az elkövetett hibák miatt reá bekövetkezett és elszenvedett nyomorra nem akar visszaemlékezni, csak erényeit hangoztatja, akár legyenek ezek valók, akár koholtak, mint a Kossuth Lajoséi, szózata varázserejéről beszél — szóval megbocsájt mindent, hogy kedveltjét dicsőíthesse. Igy tett a magyar nép Kossuth Lajossal. Elfelejtett minden nyomort, minden meg-

alázást, mit miatta elszenvednie kellett, — Kossuthban csak egyet látott és lát, a sziveket meghódító varázsos szónokot, az érzelmi politikust. Szivét adta oda, szive melegével kisérte a 90 éves aggastyánt a sirba. A ki megátalkodottságában a hazától távol akart maradni, mert a Habsburg-ház iránt táplált gyülölete távolmaradásra ösztönzé és készteté, annak hamvait a nép szeretete a haza földjére hozatja s oly szeretettel veszi körül, oly fénypompát fejt ki a ravatal körül, minőről a történelem nem is tesz tanuságot. Nem kérdezte ez a nép: romlásunkra működött-e, vagy eszméi s az ezekre irányított tevékenysége buktatta-e meg; nem kérdi: helyes vagy oktalan volt e politikája, hibás-e a politikai eljárása? — Nem, mindezt nem kérdezte, csak egyet érzett az elvérzettek unokáinak szive a tetemre tekintve, t. i. azt, hogy Kossuth Lajos szava lelkesedést tudott önteni apáink szivébe, s e lelkesedés tüze apáról fiára szállt. Ime az érzelmi politikának századokra szálló hatása.

Nem tagadom, hogy a felcsigázott érzelmi politika a tulhajtott szenvedélyességig fokozható, a túlhajtott szenvedélyesség pedig vak, a körülményeket s viszonyokat hidegen mérlegelő ész szavára ritkán hallgat; de hát ki fogja e miatt nemzetét ostorozni, ha egyszer megragadott szivét kitörésében meggátolni nem tudja? Én sem ostorozlak, és sem gáncsollak drága népem mind azért, a mit tettél. Hiszen csak apáid nyomdokait követéd, ama

tulajdonodba átment drága örökséget tartottad fenn, értem alkotmányos önállóságodat, melyet apáid elidegeníthetlen tulajdonképen reád ruháztak. Fentartottad becsülettel — s ez legfőbb dicsőséged.

Ezennel csak egyre figyelmeztetlek hőn szerető népem: Ne hallgass az érzelmi politikusokra. Kövesd eszed szavát, mely a mult tapasztalatait elédbe állítva, azt hangoztatja: „többet észszel mint érzelmi erővel".

Hagyjuk a multat, gondoljunk a jövőre. A dicső mult emlékei, Szt. István, Szt. László, Hunyady János, Mátyás király szivet és észt egyaránt meghódító alakjainak tettei serkentsenek dicső tettek véghezvitelére, magyar hazánk össznépének boldogítására.

A történelemből egyet tanultam: „Szeretni hazámat s szeretve tisztelni alkotmányos királyomat." A ki hangzatos frázis alatt az alkotmányos királyi ház ellen emeli fel szavát, vagy hazám népét, ha ez törvényes uton, vérontás nélkül vivhatja alkotmányos szabadságát, önállóságát: vérfürdőbe küldi, bármily dicső legyen is a harc kezdete, ha vége az előrelátható enyészet, nemzetem leigázása, évekre kiterjedő romlása, azt tisztelni nem fogom, mert tisztelni nem tudom. — Megmondom, hogy miért! Mert az ilyen cselekedetre, mondjuk harcra serkentő, bár lángkeblü szózatban az egyéni ambiciónak felülkerekedésre irányuló törekvését látom

első sorban s csak másod sorban a haza népének boldogulását célzó, de be nem váltható igérgetést. S azt tette Kossuth Lajos, nem tudok megbarátkozni a személyével Magyarországon túlhajtottan űzött kultuszszal sem. A személykultusznak ott van helye, hol a kivívott alkotások nemzetboldogító horderejökkel mindenkinek imponálnak, más szóval a nemzeti aspirációkat minden tekintetben kielégítik.

A magyar nemzetnek csak egy aspirációja volt: alkotmányosságának megóvása, alkotmányosan elfogadott királya által. Kossuth Lajos 1849-iki április 14-én számüzte az alkotmányos dynastiát e hazából — meglehet, hogy személyes ambiciója, meglehet, hogy a dynastikus ház iránti gyülölete birta rá, ezt már nem vitatom, elég az hozzá, hogy számüzte s e tényével számüzte magát, mert hazájáért meghalni nem akart, bilincsekbe verte az országot, melyekből csak Deák Ferenc, a haza bölcsének lángszelleme, s dicsőn uralkodó I. Ferenc József királyunk alkotmányos érzülete szabadítá fel. — Ime az ellentét Deák Ferenc és Kossuth Lajos közt.

Kossuth Lajos a szükségtelen harci véráldozat végleteig megy, s midőn a nemzet lenyügözve, e hazából kivonul, magára hagyván e nemzetet a sorsára, és itt-ott hallatja hangját a külföldről e nemzet függetlensége mellett; Deák Ferenc nemzete mellett kitárt véglehelletéig, s nem is törődik

Kossuth Lajos külföldről jövő gyülöletet szító tiltakozó szózatával; a törvényes határokon belül mozog s létrehozza, még pedig vér nélkül, a nemzet által óhajtott alkotmányosságot, megállapítja a nemzet és uralkodója közötti szoros közösséget, melynek talpköve a nép szeretete és az uralkodó bizalma a sokat szenvedett nemzethez.

A sokat hányatott magyar nemzet és felséges királya közti békét tehát Deák Ferenc hozta létre; és csodálatos, hogy személyével a magyar nép nem üzött olyan kultuszt, mint Kossuthéval, kinek rombolásai százszorta mulják felül dicsőknek hirdetett alkotásait. Meglehet, az igaz benső tisztelet tartotta távol attól a nemzetet, mert tény, hogy a kit igazán bensően tisztelünk, annak emlékét szivünkbe zárjuk, de személyét profanizáló kultusztól megmentjük.

Ezen könyvem, melynek megirásában a legtisztább szándék vezérelt, világosan tárja fel a kegyes olvasó elé a mult idők helyzetét, s a szereplő vezéregyéniségek jellemét, intő szózat is akar lenni szeretett magyar népemhez, hogy tartózkodjék mindazon egyének kultuszszerü magasztalásától, kikben megvolt ugyan a tehetség, hogy a haza népét boldogíthassák, de a kiknek határtalan ambiciójuk, nagyszerü alkotások helyett, kiszámíthatlan nyomort, egy népnek évtizedre terjedő enyészetét idézték elő; és tanulja tisztelni alkotmányossága bátor harcosait Széchenyi István, Dessewffy Aurél személyeiben és betetőzőjét a haza bölcsében Deák

Ferencben, kinek észpolitikája mindent helyreállított, mit Kossuth lerombolt; mindent megalkotott, mit a nép sóvárogva óhajtott. Legyen emlékük áldott, Deák Ferenc szelleme vezérelje a népet, mert e szellem egy második ezredévig fogja elvezetni, dacára minden ellenmondásnak Kossuth fia Ferenc és követői részéről, létrehozza azon harmoniát a nemzet és alkotmányos királya között, mely királyt s nemzetet egyaránt boldogít. Adja az ég, hogy ugy legyen! Isten, haza és királyért, utolsó leheletünkig! Ettől el ne álljunk, el ne tántorodjunk, még ha Kossuth Ferenc és követőiben magának itt érdeme szerint méltatott Kossuth Lajosnak szivet mámorító csábhangjai is szólalnának meg. Isten óvja, Isten áldja e hazát és felséges királyát.«

*

Ha csak ezen, most idézett szavaimat kellő figyelemmel, jó akarattal, emberhez méltó tanulás s okolás iránti vágygyal olvasta volna bármely megrögzött **Kossuth**-bálványozó, a nélkül, hogy az idézett munkám előszavában fölsorolt *elsőrangu* magyar történészek mindeddig se kétségbe nem vont, se megnem cáfolt, tehát föltétlenül hiteles nyilatkozatait behatóbban tanulmányozta volna, kétségtelenül lehült, lelohadt vala benne ama rajongó, majdnem istenítő kegyelet, a melylyel azelőtt **Kossuth Lajos** iránt viseltetik vala. — —

Ám de a magyar ember közmondásos közönye, keleti indolenciája nem türt az ügy érdemében föl-

világosítást! — Az említett irodalmi munkámat, kevés kivétellel, „*undorral*“ a szerző gyalázásával, *olvasatlanul!* elitélte, elátkozta, proskribálta! — —

Hát ez nem „*hallatlan dolog*“ *!!!* Ime! „*Carmina non prius audita*“ *!*

2.

És ezen, magában is felette szomoru, kétségbeejtő tényt, lehetőleg még szomorúbbá, kétségbeejtővé teszi ama megdöbbentő valóság, hogy nemcsak a magyar köznép, „*profanum vulgus,*“ hanem a magyar „**intelligencia**“ is szenved azon magyar *különlegességben*, a melyet itt 1. alatt föltüntettem.

Ugyanis, nemcsak a magyar köznép, hanem annak **intelligenciája** is „egész a sirig, kitartóan ragaszkodik ahhoz, akit egyszer szivébe zárt, és ahhoz, amit egyszer, mint igazságot elfogadott.“

Beszélhetsz, irhatsz neki bármit. — — — — Megdönthetlen érveléseidet, megingathatlan történeti adataidat absolute el nem fogadja, dölyfösen elveti, elitéli, ha ezek az ő ferde fölfogását, téves hitét, hibás meggyőződését kellemetlenül érintik, megdönteni hivatvák.

Ennek bizonyításaul álljanak itt a következők:

3.

»A megrögzött Majmonides deliriuma«

vagyis:

„*A talmudzsidó hitágazatai, imái és vallásos szertartásai*“ cimü művem, a melyben a talmud-

zsidó vallás elvei hiteles történeti okmányok alapján vannak ismertetve, már 1884-ben jelent meg, és pedig két kiadásban! — —

S ime **Rakovszky István,** országos képviselő ur csak nem rég, az országgyülés egyik nyilvános ülésében elárulta, hogy ezen munkámat nem olvasta, mert arról panaszkodik vala, hogy a zsidó „*hitágazatok előttünk ismeretlenek,*“ — hogy azok az országgyülésnek bejelentve mindeddig nincsenek.

Hát tisztelt képviselő ur, ha már az imént említett 516 lapra terjedő „*zsidókátémat*“ olvasnia nem volt, s jelenleg sincs ideje, akkor lapozgasson az 1887. évi országgyülési naplóban, a melynek ugyanez évi február 25-én tartott beszédek között ezt is fogja találni és elolvashatni:

T. képviselőház! (Halljuk!) Mielőtt előadásom és érvelésem érdemleges terére lépnék, a t. ház kegyes engedelmével, mindenekelőtt csak röviden, néhány szóval reflektálok azokra, amiket nemrég Berzeviczy Albert és Busbach Péter képviselő társaim elmondottak.

Az elsőre azt jegyzem meg, hogy Berzeviczy Albert fiatal uri ember, és ugy látszik, sokat tanult, (Derültség.) de hogy van valami, amit még nem tanult meg, bebizonyította azzal, hogy előadásában egy országosan elismert pártot csak ugy über die Achsel megvetett, és arról megvetőleg nyilatkozott. Tanulja meg a t. képviselőtársam (Ohó! jobbfelől. Halljuk! balfelől.), hogy az ellent sohasem szabad kicsinyleni

és ignorálni, mert hogy az ignorálás hova vezet, azt láttuk 1866-ban az osztrák sereg megveretésekor. (Derültség.) De méltóztassék azt is megszivlelni, hogy csak oly tárgyról illenék nyilatkoznia, amelyet bőven és alaposan méltóztatott tanulmányozni. Hogy pedig a mélyre vágó antiszemitizmus kérdését nem tetszett tanulmányozni, az kilátszik becses nyilatkozatából, amely ignotos ugyan fallit, de notis est derisui; amely nyilatkozatra azok, kik több éven keresztül ezen kérdés tanulmányozásával foglalkoztak, nyugodtan azt mondhatják, hogy: „non habet ars osorem, nisi ignorantem.“ Busbach Péter képviselő ur megjegyzéseire, melyekkel bennünket, antiszemitákat, elhalmozni méltóztatott, azt mondom, hogy volt benne petitio principii, s ezáltal bebizonyította, hogy sokat olvasott ugyan, de a világszerte elismert tudósok iratait, műveit nem. (Közbeszólások jobbfelől: A Füstölőt! Rohlingot. Derültség.) Onnan van, hogy az általában becsmérelt, setétnek nevezett középkorról oly megvetőleg nyilatkozott. Olvassa el Steckl német tudósnak „Die Geschichte der Phylosophie des Mittelalters“, Erdmannak „Die Geschichte der Philosophie des Mittelalters und seine Sonn und Schattenseite“ c. kiváló jeles műveket, s fogja látni, hogy e művek a setétnek nevezett középkorról egészen mást hirdetnek.

Ami pedig Busbach képviselő urnak szenvedélyes kifakadásait illeti, amelyekkel bennünket elhalmozott, azokra nézve azt mondom, hogy hiszen azok

csakis szenvedélyes kifakadások, és az ilyenek bármit mondjanak is, magukban semmi jelentőséggel nem birnak.

Tehát nem veheti rosz néven, ha azt mondom, hogy az ő szenvedélyes kifakadásaira mi bizony mit sem adunk. (Helyeslés a bal és szélső bal különböző padjairól.)

Ezeket előre bocsátván, ezennel bátorkodom tiszteletteljesen nyilvánítani, hogy, midőn az országos antiszemita-párt részéről megválasztott bizottság által szerkesztett és benyujtott felirati javaslatot, mint nézeteimnek, érzelmeimnek és benső polititikai meggyőződésemnek egyedül megfelelőt, egész terjedelmében elfogadom, egyszersmind örvendve konstatálom, hogy én azt látom, miszerint a most csak serdülő ifjuságában levő országos antiszemita párt, a maga politikai, társadalmi nyilvános pályáját igen kedvező auspiciumok közt kezdte meg; mert alig hogy született e párt, és már is komoly támadások intéztetnek ellene minden oldalról; alig hogy napvilágot látott, és ime már két magyar miniszter, egyik Pozsonyban, másik Nagyváradon, emeli harag borította arculattal, miniszteri karjait ez ifju kis pártocska ellen. Mig a kormány félhivatalos közlönyei, és nem mondom országos, mert szerintem az nincs, hanem csak parlamenti nagy többsége, egyhangulag országszerte visszhangzó riadót fujnak a még csak kis párt együttes támadására. Le a sisakkal! Bontsd ki a zászlót! hangzik mindenünnen

s a mint ez mindenkor történni szokott ott, ahol a kellő meggyőző érvelés és a sujtó igazság hatalmas fegyvere hiányzik, ubi deest argumentato incipit calumniatio, mindenféle bünös, honáruló, nemzetellenes velleitásokról vádoltatik ezen derakasan megtermett nagyreményü kis párt. (Derültség.) Minek következtében aztán azon parlamenti párt is, melynek rokonszenvét vélte feltalálhatni egykoron, nagysietve eltaszította magától e kis daliát. (Derültség.)

T. ház! szerintem mind ezen lármás fenyegetések, nagymérvü harckészülődések, gyanusítások, lenézések, mellőzések, ezek szerintem kétségkivül azt bizonyítják, hogy a magyar nemzeti kormány első sorban, azután annak félhivatalos közlönyei, s ismét hangsulyozom, nem mondhatom országos, mert meggyőződésem szerint az nincs, hanem csak parlamenti többsége, már nem tartják kedélyes mosolyra gerjesztőnek, ártatlan mulattató tréfa tárgyának az antiszemitizmust, hanem igenis oly tekintélyes tényezőnek, melyet mindenesetre számba venni, oly imponáló erőnek és hatalomnak, melynek leküzdésére minden lehető erőt gondosan összpontosítani, minden gondolható módot és taktikát eszélyesen felhasználni immár szükségessé vált. (Ellenmondás jobbfelől.)

Igen, a dolgok, tények, események logikája odafejlődött immár, hogy a modern szabadkőmüves és zsidó liberalismus minden eddigi tréfáit, derültségét leküzdeni, minden lehető erőt összpontosítani

kénytelen, hogy az ifju erővel előretörő antiszemita párttal csak némi kilátással kedvező sikerre megküzdhessen, annál inkább, minthogy ezen ifju párt, érezvén és tudván, hogy mögötte áll erős és megtörhetlen phalanxként, a magyar nemzet keresztény polgárságának tulnyomó többsége, ellenállhatlan kitartással tör előre, és ezen előrehaladásában az ellentábor által nyilvánosan ismételt eme felszólításra, le a sisakkal! Bontsd ki a zászlót! — szent ügyének világos tudata kölcsönözte nyugodsággal ekként válaszol: Ám legyen! le a sisakkal! nyilt homlokkal lépünk a küzdelem nyilvános terére, kibontjuk és fennen lobogtatjuk dicső zászlónkat, melyre, szent talizmánként, arany betükkel irvák a megdicsőült báró Eötvös József (Derültség és felkiáltások jobb felől, szegény Eötvös, ezt sem álmodta volna!) emez örökké igaz szavai:

„Egész polgáriasodásunk keresztény; bármily sokszor támadtatott légyen is meg a haladás és bármit tettek légyen a kereszténység ellenei, t. i. a szabadkőmüvesek és a zsidók (Nagy derültség.) még sem fogja egy higgadtan gondolkozó sem tagadni a fennebb említett tényt. Amiben Európa keresztény polgártársainkat, sőt az őskor összes népeit felülhaladtuk, mind a kereszténységre vihető vissza. A kereszténység magasztos, elévülhetetlen elvei — ugymond továbbá Eötvös — polgáriasodásunk alapjaivá váltanak s ez elvek épen azért, mert összes társadalmi rendünk alapjául szolgáltak, lettek oly

ellenállhatatlanokká, hogy még azok is helyeseknek ismerték azokat, kik a kereszténység körén kivül vannak. A családtól kezdve fel azon magasabb viszonyokig, melyek világrészeket füznek egymáshoz, keresztény eszmék körében mozgunk.« Igen t. ház! keresztény eszmék körében mozgunk, mert egész polgáriasodásunk, egész társadalmi rendszerünk keresztény. Ez elvitázhatatlan, eltagadhatatlan tény, és ha ez igy van s ha az országos antiszemiták ezen elvitázhatlan tényt elismerik nem csak, hanem azt saját, imént kibontott zászlóikra irják, akkor természetes és kétségkivüli, hogy a kereszténységnek védelmét magasztos és elévülhetlen keresztény elvek és eszméknek, mint társadalmunk szilárd alapjainak erkölcsi, politikai és társadalmi élet minden irányzatában, a fejlődés minden mozzanatában, tehát magában a nemzeti törvényhozásban is, szóval mindenben való érvényesítését főfeladatuknak tartják.

Azért, nehogy a modern felvilágosodás a zsidó és szabadkőmüves liberálismus által erősen megtámadott, sőt már-már veszélyesen ingadozó alap- és talapkövei nemzeti polgáriasodásunknak összeomolván, saját nemzeti létünket is maguk alá temessék, — mert ruente fundamento aedificata ruunt, s mert mind a mindennapi tapasztalás, mind a történelem bizonysága szerint, minden állami szerkezet, tehát maga államiságunk is, csak azon alapon nyugodhatik és fejlődhetik sikerrel, amelyen keletkezett. (Igaz! Ugy van! a bal- és szélsőbal padjain.)

És midőn itt, a nemzet szentélyében, és a nemzet szemeláttára konstatáljuk, hogy az imént kibontott zászlónkra irva van a kereszténységnek, a keresztény elveknek, mint minden polgárosodásnak és társadalmi létünk alap- és talapkövének védelme, ezzel egyszersmind kimondhatjuk és kimondjuk, hogy ennélfogva csak mi, mint a valódi kereszténység elveinek védelmezői, mi vagyunk egyszersmind az igazi szabadság, egyenlőség és testvériség védői, (Igaz! Ugy van! a bal és szélső bal némely padjain. Derültség a jobb oldalon.) fennen hirdetvén és magunkévá tévén a nemzetek nagy apostola által hirdetett keresztény szabadelvüség eme fellengző szavait: „Sive judaeus, sive etnicus, sive christianus, omnes in Christo unum sumus.“ Tekintettel ezen nyilatkozatunkra, tekintettel ezen elveinkre, csak bizonyos, hogy mi, királyunk trónbeszédének a fajok és vallások közötti béke fenntartására vonatkozó passusát, nem csak hogy örömmel és helyesléssel fogadtuk, hanem egyszersmind tiltakozásunk és roszszalásunk egész sulyával fordulunk azok ellen, akik ezen a fajok és vallások közötti békét akármiként megzavarni merészlik. (Igaz! Ugy van! a bal és szélső bal némely padjain.)

Ezek után önként ajánlkozik azon kérdés, hogy kik hát azok, akik a fajok és vallások közti békét zavarják? Lássuk első sorban, hogy ki zavarja a fajok közti békét? Zavarják azon erélytelen, szükkeblü, rövidlátó kormányférfiak, akik, mig egyrész-

ről a lázongó, magyarfaló horvátoknak azt is megengedik, azt is békével eltürik, hogy a magyar nemzet talizmánja, a magyar nemzet cimere, a nemzetet sértő gunyok között, nyilt utcán, sárba tiportassék; másrészről nem engedik, hogy a haza különféle nyelvü polgárainak csak az adassék meg, amit számukra a nemzeti törvényhozás az 1868. XLIV. t.-cikkben biztosított.

T. ház! Ezen erélytelen, szükkeblü, rövidlátó politika szüli és fokozza, a különféle nyelvü polgárok között, a féltékenységet, irigységet, elkeseredést és gyülölséget, és ezáltal az országban a fajok közti békés nyugalom megzavartatik. A fajok közti békét zavarják másodsorban azon szivtelen hazafiak, akik, mig egyrészt nyugodtan, mondhatni lethargikus álomba merülve türik, hogy a jobb sorsra érdemes, becsületes munkás magyar polgár, könynyel szemében, vérző szivvel, messze idegen földre, ki Amerikába távozzék, azalatt másrészt szivesen látják, miként a megtört kebellel idegen földre távozott magyar polgárok hült helyét az Oroszországból méltán kiüzött, vagy Lengyelországból, geschäft hiányában, kiköltözött zsidóság foglalja el.

Kérdem, t. ház! vajjon ezen szivtelen hazafiak ilyen nemzetellenes eljárása nem szülőanyja-e ama napról-napra mind nagyobb mértékben fokozódó ellenszenvnek, melyet a becsületes, minden irányában vendégszerető magyar ember kebelében e paraziták irányában észlelünk; vajjon ezen szivtelen haza-

fiak ilyen nemzetellenes eljárása nem okozza-e, hogy a fajok közti békés nyugalom megzavartassék. És vajjon a parazita jövevények azon helytelen eljárása, melylyel a legősibb, legkiválóbb magyar nemzeti családok neveit felveszik és ezáltal a történelmére büszke magyar embernek egész multját, az illető családok hős elődeit, valódi zsidó perfidiával, gunytárgyává teszik, vajjon ez nem fokozza-e a zsidóság iránti ellenszenvet — nem zavarja-e a fajok közötti békét? Ha csakugyan akartak volna magyarosodni ezen polgártársaink, akkor ugy vették volna fel uj vezetékneveiket, mint amilyen módon mi annak idejében azokat felvettük. Nemde a heraldika ezt tanítja, hogy a középkorban, midőn a vezetéknevek keletkeztek, aki erős volt testére nézve, azt Erősnek nevezték, aki nagynak nőtt, azt Nagynak, aki barna szinű volt, azt Barnának, aki vereshaju volt, azt Veresnek, aki oroszlántermészetü volt, azt Vitéznek, Bátornak, aki rókatermészetü volt, azt Ravasznak, aki szarkatermészetü volt, azt Szarkának nevezték. Tehát ha igy keleztek a mi vezetékneveink és ha egy sánta, azért hogy Sántának hitták, nem szégyenkezett: akkor a zsidók is miért nem vesznek fel uj nevet testalkotásuk, érzelmeik, képességeik s egyéb tulajdonságaik szerint? No bezzeg akkor nem lett volna, köztük Kinizsi, Hunyady, Báthory, (Derültség), hanem lett volna, Nyulfark, Hagymabüz, Csempész. (Nagy derültség) Uzsorás, Gyufarágó, Papramorgó, Tőzsdemoly, Hamis gyöngy, Talmifény,

Libabőr, Tönkházi, Rondafi, Tollasi, Szélhámos, Ürgevári, Vérszopó, Csámpási, Fegyházi stb. (Hosszas zajos derültség.)

Áttérek most arra a kérdésre, hogy ki zavarja a vallások közötti békét. Hát nézzünk körül az országban t. ház, menjünk be ama községekbe, ahol protestánsok és katholikusok s azok papjai, lelkészei, együtt élnek. Én azt merem mondani, ismerve kedves hazámat, azt merem mondani, hogy én nem találtam egyetlenegy községet, ahol az egész község lakói és papjai egymással permanenter ellenségeskedésben éltek volna. Szépen békében, nyugalomban, keresztényi szeretetben élnek a polgárok és lelkészeik. Van erre kivétel itt-ott, de épen t. ház, ezen kivétel bizonyítja a szabályt. Tehát a vallásfelekezetek közt nincs aki zavarná a békét, hanem igen is megzavarta a szabadkőmüvesek és a zsidók pressiója alatt levő magyar nemzeti kormány, midőn a hirhedt 53. §-t indítványozta s törvénynyé emelte, mert ez adott alkalmat arra, hogy az eddig békében és nyugalomban volt különböző felekezetek egymást a bíróság elé hurcolják.

Másodrendben megzavarta és folyton zavarja a vallások közti békét egy férfiu, és evvel most állunk Philippi mellett. (Halljuk! Halljuk!) A küzdelem Philippi mellett erős lesz, komoly lesz, de lesz egyuttal keresztény, lesz nemes, lesz egy keresztény lovaghoz illő. (Derültség.)

A vallások közötti békét zavarja, t. ház, ama

férfiu, aki, mint a magyar apostoli király kultusminisztere, s igy mint a törvények által körvonalozott vallásbéke védője s őre, egyik flangrans törvénytelenségből a másikba esik. Mivel? Azzal, hogy világszerte, maguknál a legvadabb, legtudatlanabb, s legbarbárabb népeknél is szentnek és sérthetlennek tartott végrendeleteket, nyilvános, ünnepélyes alapítványi okmányokat, lábbal tiporja azáltal, hogy tisztán katholikus célokra végrendeletileg szentelt intézményeket közös célokra fordítja, elkezelgeti, (Derültség.) — És erre majd visszatérek, mert én vissza fogom azokat követelni a magyar katholikusok nevében. —

— Például a Bibicsné által alapított convictust, melyről az alapítónő azt mondja, hogy végrendeletileg kivánja, hogy ezen intézet és alapítvány, örök időkre, a piáristák kezében maradjon, tehát katholikus legyen, és ezen alapítvány elkezeltetett, közössé tétetett. —

T. ház! Ezen, per sundam-bundam, (Derültség) sine lege cruce eljárás által a mélyen t. cultusminiszter ur nem csak folyton zavarja a magyar katholikus polgárok békéjét és nyugalmát, hanem egyszersmind okot, alapos okot ad arra, hogy mi ama vizes lepedőt, melyet ő, pozsonyi beszédében, nem tudom kire és kikre borítani akart ezen szavakkal: „Idegen vagyonrablás Icig korcsmárosnál kezdődhetik és a magyar primásnál végződhetik", mondom alkalmat ad rá, ezen eljárás által, hogy mi ezen lepedőt fris

jeges vizbe mártva, saját nyakába borítsuk, (Élénk derültség) ezen szavakkal: „a vagyonrablás, vagyonelkezelés, vagyonelidegenítés, communissé, vagyis közössé tétel stb. a magyar katholikusoknál kezdődhetik és a mélyen t. kultusminiszter ur birtokán végződhetik.“ És ez annál könnyebben történhetik, mert igen találóan mondja a közmondás: hogy „a capite foetet piscis“ „a bove majore discit arare minor“ (Derültség) „regis ad exemplum totus componitur orbis“.

De, eltekintve attól, hogy a mélyen t. kultusminiszter ur ezen per sundam-bundam eljárása által folytonosan sérti a katholikusok érzelmét, békéjét: eltekintve attól, hogy pompás, kommunistikus, szocialistikus irányu eljárása által flagrans, hódító, példát ad a szocialismusra, kommunismusra, mert hiszen a kommunisták azt mondják majd, hogy ha Trefort miniszter ur ő excellenciája elkezelhette a katholikus vagyont, akkor mi elkezelhetjük az ő vagyonát: eltekintve mindezektől, Trefort kultusminiszter ur ezen cape-rape eljárása a katholikusok iránt, egyszersmind hazafiatlan, nemzetellenes politika; nemzetellenes, tehát a büntető törvényszék elé való. (Hosszan tartó élénk derültség.)

Igen, mert ha áll a bölcs Cicero azon mondása: „Qui tentant, ut possessores sedibus suis pellantur, illi labefactant fundamenta reipublicae, concordiam primum, dein aequitatem, quae tollitur omnis, si suum cuique habere non licet“; tudja-e a t. miniszter ur,

hogy milyen néven szokott megtiszteltetni az, hogy milyen büntetésreméltó az „qui labefactant fundamenta reipublicae“ !

És ennélfogva indítványozom, hogy Trefort Ágoston kultusminiszter ur, ezen eljárásánál fogva vád alá helyeztessék. (Hosszan tartó zajos derültség. Közbekiáltások: adja be irásban.)

És mit mondjak a mélyen t. kultusminiszter urnak ama hallatlan önkényéről, muszkaszerü eljárásáról, melyet ő tanusít azáltal, hogy, mig egy részt az általam igen t. protestánsok autonomiáját érintetlenül hagyja — igen helyesen, mert cuique suum — ez az igazi liberalizmus — azalatt, a katholikus kánon szabványinak ellenére, a magyar katholikus egyház egyes megyéinek, az illető püspökök folytonos protestaciója dacára, saját méltatlan kegyencei tágas köréből, oly egyházi dignitáriusokat octroyál, kiknek semmi más érdemök nincs, mint az, hogy itt, mint képviselők, Trefort miniszter ur cape-rape eljárását hallgatva helyeslik és támogatják. Evvel végeztem az első Philippi melletti csatát.

És most próbára teszem a t. kormánypárt echt liberalismusát. Azt mondják, hogy szabadelvüek, ámde én kifejtettem az imént, hogy mi antiszemiták vagyunk szabadelvüek, mert mi valljuk, hogy a kereszténység alapjára álltunk, és hogy a keresztény szabadelvüség, egyenlőség és testvériség, az igazi szabadelvüség. Tehát mindkét szabadelvüség nem lehet igaz. Mi azt mondjuk, hogy mi, mint keresztény

szabadelvüek, vagyunk igazán szabadelvüek, tehát önök ott a másik oldalon nem lehetnek azok. (Derültség a jobboldalon.) Hát próbára teszem a t. kormánypárt szabadelvüségét. Azt mondom: est modus in rebus, sunt certi denique fines, citra et ultra quos nequit consistere rectum.

T. képviselőház! Ha mi a szabadelvüséget, a szabadságot, az egyenlőséget, a testvériséget ugy magyarázzuk, mint a kormánypárt: akkor mi lesz belőle? korlátlan szabadosság, a melyet, ha tettleg követni akarnak, proponálok egy uj vallást és szövetkezetet. (Halljuk! Halljuk!)

Próbára teszem, vajjon a liberalizmus, melyet én szabadkőmüves-zsidó-liberálizmusnak, pseudoliberalizmusnak nevezek, elfogadja-e ezt a szövegezést, amelyet, mint uj valláspolitikai társulatnak törvényeit beterjesztek. Az első pont igy szólna: „kötelmeitek elseje leszen ezentul, minden áron odahatni, hogy a nép szünetlenül a királyok és papok ellen ingereltessék. E szent cél elérésére a kávéházakban, a magán körökben, szóval mindenütt kell folyvást törekednetek.

2. Uj szövetkezetünknek nem csak minden valláson, de magán az Istenség eszméjén is tul kell tennie magát. Az Istenségről most már csak a gyávák és buták álmodozhatnak.

3. A szellemi világban való hit, kép-

telen rajongás, a szellem is semmi, mielőttünk egy és ugyanazon dolog.

4. Minden ember önmagának pápája, királya, császárja.

5. A gyermekek oktatása a világiak kezébe tétessék s a papok s ezekkel a hitoktatás, mint minden igazi mivelődés legfőbb akadályai, a gyermekek oktatásától távol tartassanak.

6. Halál a monarchiának, halál a papságnak! halál az aristocratiának! halál a polgárságnak! Éljen a commune.

7. Krisztus hamis prófétáinak (apostolok) összehazudott vallása nem fogja ezentul kalauzolni lépteinket.

8. A kath. egyház ama gyalázatos szövetség, a melyet minden áron összesze kell tipornunk.

Elnök: Kérem képviselő ur, ezek még tréfaként sem járják. (Helyeslés jobbfelől.)

Zimándy Ignác: Kérem, nagyon komolyan mondom ezeket. (Derültség balfelől.)

Elnök: Arra kérem a képviselő urat, tessék magát ahhoz tartani, hogy itt Magyarország legfőbb tanácskozási termében van és tessék magát ugy viselni, ahogy ahhoz illik, akit, mint képviselőt, e testületbe küldenek. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Zimándy Ignác: Már most kérdem, hogy ezen

pontokat hajlandó-e jóváhagyni a t. kormánypárt? (Derültség.) Vagy aláirja vagy nem? Már pedig ezek alá vannak irva és elfogadva az országban levő szabadkőmivesek által.

Ivánka Imre: Nem igaz!

Zimándy Ignác: Okmányokból bizonyítom, hogy igaz. *Ivánka Imre:* Nem igaz!

Zimándy Ignác: Kérdem tehát, ki zavarja itt is a vallások közötti békét! Vajjon a katholika egyház, vagy a protestáns felekezetek, vagy pedig ily infamis szövetkezet, melynek ily elvei vannak.

Ivánka Imre: Nem igaz!

Zimándy Ignác: Vajjon ki zavarja a vallások közötti békét? nem-e azon kormányférfi, aki mig egyrészt ily elvekkel biró szövetkezeteket az országban megtür, azalatt másrészt betiltja a katholikus kasinokat?

Áttérek most egy más ügyre. Sokszor, mintegy szememre hányták barátaim, hogy én, mint katholikus pap, antiszemitává lettem. Hogy az én antisemitismusom mily jellegü, azt kifejtettem a t. képviselőháznak akkor, **amidőn kibontottam a mi pártunknak, vagyis az ujonnan született keresztény szabadelvü pártnak a zászlóját.** De hogy én még is, hogy lettem antiszemita, azt elmondom az alább következőkben. (Halljuk.) T. ház! Mióta kedves tanári székemtől elbucsuztam, s elbucsuzva 12 évig falusi magá-

nyomban vagyok, azóta kitartó kíváncsisággal foglalkoztam azzal, a mi a semitismusra és antisemitismusra vonatkozik. Megszereztem magamnak minden idevágó könyvet, és tanulmányozva olvastam a talmudot. Talmud Tr. Sanhedrin fol. 110. Olvastam rabbi Salamon Jarchi fol. 10. Nischmat Adám fol. 26. Rabbi Jak. Kafter upherach fol. 21. (Derültség) rabbi Akkiva Berachot fol. 62. Olvastam rabbi Raf Chasda iratait (derültség), amelyekben szóról szóra ezeket találtam: „Fiam engedelmeskedjél a rabbinak inkább, mint a bibliának, vagy profétának," — szóról szóra igy van, becsületem szentségét teszem rá, — felkiáltások: (nem kívánjuk!) hogy igaz. — „Mert a rabbi szavai kedvesebbek Isten előtt, mint bármely próféta szavai. Ha tehát a rabbi azt mondja, hogy a te balkezed jobb kéz és a jobb kezed bal kéz, azt okvetlenül el kell hinned." (Egy hang a jobb oldalon: infallibilis!) Eszerint a zsidó talmud most idézett adatai nyomán, minden rabbi, vagy sakter csalhatatlan. (Derültség). Ezen nézet ellen nekünk kifogásunk nem lehet t. ház, mert hiszen azt mondjuk, hogy vallásszabadság van, ám mondja és higyje a zsidó, ha tetszik, hogy a rabbija csalhatatlan. De akkor aztán kérdem, ki zavarja tehát a vallások közti békét más, mint azon secta, mely minden rabbiját csalhatatlannak tartja, és más felől a katholikus anyaszentegyháznak a pápa csalhatatlanságára vonatkozó tanait gunytárgyává teszi, sárral meg-

dobálja. (Nyugtalanság.) Ha szabadságában áll azt hirdetni, hogy minden rabbija csalhatatlan, akkor mért támadja piszkos journalistikájában azon egyházat, mely a maga főpásztorát, a hit és erkölcs dolgában, tévmentesnek tartja?!

Megyek tovább. (Derültség.) Ki zavarja a vallások közötti békét? Bizonyára azon kormány, mely, mig egyrészről az ellen, hogy minden zsidórabbi csalhatatlan, egy árva szót sem talál, azalatt másfelől a boldogemlékü Jekelfalusy pöspököt maga elé idézte, ad audiendum verbum regium, és feltett kalpaggal megrendszabályozta azért, hogy bátran hirdette ki a katholika anyaszentegyház főpásztorának tévmentességét. Quod uni justum, altari aequum.

De menjünk tovább! Olvastam, tanulmányozva olvastam a Talmudot. Tr. Avoda Sara I szám. Rabbi Ábrahám Perizol, Maggen Ábrahám fol. 59. Rabbi Abarbenel Maschmia Jeschua fol. 36. Rabbi Isaak Karro, Toledot Isak, fol. 32. — mindezek azt mondják, hogy a „keresztények a gonosz Ezsau, Szir, Amalek, Edom istentelen fiai, idegenek, nazareni gójok, fajtalanság gyermekei.“

„A keresztények idegenek“ !!! (Nyugtalanság.) Ezen az alapon mondta itt egy zsidó vallásu t. képviselő úr, hogy ha nekünk nem tetszik itt, vándoroljunk ki. — Olvastam, tanulmányozva olvastam a következő rabbik műveit: Rabbi Elias, Mazoveth, Hammasoreth fol. 8. Rabbi Bechai, Cadhakke Masch. fol. 48., Rabbi Lopmann Sepher Nizzachon, fol. 46.

s meggyőződtem, hogy, ezen rabbik szerint, a keresztények zabáló, szivtelen, vérengző, erőszakos zsarnoknép!« (Derültség.)

Olvastam, tanulmányozva olvastam rabbi Bar. Nachmani, Bámidbárr rabbi fol. 198.; rabbi Manachem, Paresah, Acharemoth fol. 145; olvastam a zsidó imakönyveket: Velencei Machsor, Frankfurti Selichot, lengyel Schidurim s a prágai Machsort, Sacherit, Scheliom Kippur fol. 85. S ezek szerint a keresztények „átkozott eretnekek, hitetlen vak, bolond . . . . k . . . . fajta.« (felkiáltások: rendre!) (Nagy mozgás. Zaj.)

Elnök: (csönget.) Ha a képviselő ur még egy ilyen kifejezést használ, leültetem a képviselő urat azonnal. Tisztelje a házat, mert ez minden magyar embernek kötelessége. (Élénk helyeslés.)

Zimándy Ignác: Az én érvelésemben ezek szükségesek, én tehát a kutforrásokat idézve, tovább megyek. Olvastam, tanulmányozva olvastam rabbi Jehuda Leva, bar Bazaleel. Nizach Izráel fol. 59. Rabbi Salamon Jarch. 67. Zsoltár magyarázatát, Rabbi Simeon Jalkut Schimoni Scheschchat lékel Machiat utechiat hametim fol. 56. — s mind ezekben találtam, hogy a zsidó rabbik az mondják a keresztényekről, hogy szamarak, disznók, vaddisznók és vérengző lények. (Közbekiáltások jobb felől: Elég volt! Eláll! Eláll!)

Andreánszky Gábor b.: Szólásszabadság!

Simonyi I.: Halljuk a szónokot! Szólásszabadság!

Zimándy Ignác: Ki zavarja a fajok és vallások közt a békét . . . .

Ivánka Imre: Meg kell vonni az ilyen embertől a szót!

Simonyi Iván: Tessék egyszer keresztényembert is meghallgatni? Ugy sem olvas mást, mint zsidó lapot! (Nagy zaj.)

Ivánka Imre: Aki itt levő képviselőket sérteget, azt nem hallgathatjuk meg! Én magam is szabadkőmüves vagyok!

Andreánszky Gábor b.: Kérem az elnök urat, tessék Ivánka képviselő urat rendre utasítani!

Elnök: Előbb a képviselő urat magát, azután Ivánka képviselő urat! (Élénk derültség).

Simonyi Iván: Ivánka kezdte. (Zaj!)

Elnök: Kérek csendet.

Zimándy Ignác: Az amsterdami Machsor, a frankfurti Selichot, a lengyel Sidurim-féle zsidó imakönyvekben a következő imát találtam mindennapi használatra: „Izrael Istene, emeld fel fejedet, add nekünk a szükséges ételt és ruházatot és engedd, hogy őrültté legyenek a keresztények és azok fejedelmei.“

Ugyan t. ház, vajjon az ily imádság, a keresztények és keresztény fejedelmek ellen intézett ilyetén imádság nem zavarja-e a vallások közti békét? Még csak kettőt említek. Az ujévi imádság imigyen hangzik: „Mivelj csodákat, óh Izráel Istene, hogy többé ne szentségteleníttessék szent

neved a gojok közt és add mielőbb a gójok birtokát kezünkbe.« Vajjon itt ki a communista, a socialista, ki akarja elrabolni másoknak tulajdonát?

Bizonyára az, aki ilykép imádkozik. A kiengesztelődés nagy napján pedig ily imádságot használ, imigy imádkozik a zsidó rabbi: „A keresztényeket és azok fejedelmeit sujtsad irtó háboruval, hadd takarja őket 6 hónapon át egy sürű sötét felhő, amely alatt kinozzad őket« — szóról-szóra igy van — „vadhimlővel és a poklosság minden nemével.«

Elnök: Kérem a képviselő urat, én nagy türelemmel hallgatom már régen azon kifakadásokat, (Ugy van! Élénk helyeslés jobbfelől.) de midőn a t. képviselő ur az ókor azon idejétől, midőn minden vallás a legnagyobb fanatizmussal terjesztette tanait.

Zimándy Ignác: Bevégzem szavaimat (Zajos felkiáltások a jobboldalon: Halljuk az elnököt)

Elnök: Mondom, midőn a képviselő ur ezektől vonja be okoskodásait és jelen korunkban, melyben minden müvelt ember a vallások egyenlőségét és egymásiránti türelmességét hirdeti, azokból kovácsol fegyvereket, hogy az egyenetlenséget szítsa (Élénk helyeslés a jobb oldalon.) nekem mégis kötelességem a képviselő urat most már harmadszor figyelmeztetni arra, hogy ne tessék ezen a téren tovább menni. (Élénk felkiáltások a jobb oldalon: Ugy van: Nyugtalanság a bal és szélső bal különböző padjain.)

Négy éve elmult, hogy e ház elnöke vagyok,

s nem volt rá eset, hogy kénytelen lettem volna a szólásszabadság korlátozásában addig elmenni, hogy a házszabályaink értelmében képviselőtől megvonjam a szót. De ha a képviselő ur továbbá is oly kifejezésekkel él, mint a minőket eddig használt és beszéde folytatásában az eddigi módon izgatni igyekszik, őszinte nagy fájdalmamra, de kénytelen leszek kötelességemet teljesíteni. (Zajos helyeslés a jobb oldalon. Nagy nyugtalanság a szélsőbal és baloldal különböző padjain.)

Zimándy Ignác: Bezárom felszólalásomat és érvelésemet azzal, hogy azon esetben, ha valaki azt mondaná, mint jelenleg is, itt ismételten mondatott, hogy mindezek csak az ős és a „*sötét*“ (?) középkor hagyományai, e tekintetben bátor vagyok hivatkozni rabbi Vitálnak 1864-ben megjelent munkájára, melyben szóról-szóra áll, hogy a keresztények mind istentelenek és hogy a keresztény szüzek vérének ontása kellemes Isten előtt. Megmutathatom eredetiben.

És citálom „*Sohar*“ cim alatt 1880-ban megjelent azon zsidó munkát, mely már 227 kiadást ért. Ezen legujabban 1880-ban megjelent munkában körülményesen le van irva, hogy hogyan kell lesakterozni az alattomosan elfogott keresztény lányt. Aki nem

hiszi, ime fölmutatom a könyvet eredetiben.

Evvel bezárom előadásomat, ismételvén, hogy én az országos antisemita párt által megállapított válaszfeliratot egész terjedelmében elfogadom. (Helyeslés és éljenzés a bal és szélső baloldal padjairól.)

*

1883. év végén **Somssich Pál,** országgyülési képviselő nyilvánosan, a parlamentben, naiv őszinteséggel panaszkodott, hogy »*nem ismerjük a zsidók hitágazatait*«!!! — — s a tudós honatyák között egy sem találkozott, aki azt mondta volna: »Dehogy nem, hiszen ismeretesek azok már régen«! — — Ezen, magában a magyar parlamentben grasszáló tudatlanság hatalmasan arra ösztönzött, hogy az említett »*Megrögzött Majmonidest*«, a melynek 10 évi kutatást igénybe vett, összeállításával épen akkor kész lettem, azonnal közzé tegyem s »**Somssich Pálnak**« megszivlelésül ajánljam.

A munka két kiadást ért, tehát bőven el van terjedve országszerte. (A netaláni későbbi kiadások jogát F. S. budapesti ügyvéd vette meg 20.000 frt árán. Azt, hogy ezen vétel *a zsidók megbizásából* eszközöltetett, csak jóval a vétel után tudtam meg) és mégis! — — — majdnem hihetetlen! — — —

A zsidók hitágazatai még maig is »*ismeretlenek*« a — — »*Tisztelt Házban is*«!!! a mely, **Rakovszky István** képviselő azon — — naiv panaszát, mely szerint: *nem ismerjük a zsidó hitvallás*

ágazatait, mélyen hallgatva, tehát a *„qui tacet, consentire videtur«* mondás szerint jóváhagyva, veszi tudomásul.

Hát tisztelt képviselő urak! — — Ha már az 516 lapra terjedő »Majmonidest« 2 frt árán megszerezni s tanulmányozva olvasni nem hajlandók, hát — — tanulják be az itt reprodukált 1887. év április 25-iki parlamenti beszédemet, s ismerni fogják, legalább rövid vázlatban, a zsidó vallás hitágazatait.

Hanem hát fájdalom! — —

Tudom, biztosra veszem, hogy — — — minden a réginél marad! — — mert — — — — — amit magyar ember, ha műveltebb is, egyszer ténynek, valóságnak, igaznak elfogadott és vallott, attól nem áll el, azt el nem ejti, attól el nem válik, azt meg nem tagadja, ha a világ összes tudósai bizonyítják, hogy az valótlanság, koholmány, humbug hazugság.

Ez a magyar fajnak kétségbeejtő közönye, megátalkodottsága, jóra való röstsége, Ugron szerinti gyöngesége.

4.

Az előbbiekhez hasonló semminemü érveléssel, semmiféle ellenbizonyítással meg nem dönthető, ki nem irtható »**rögeszméje**« a magyarnak általában, de különösen a protestáns vallásunak az, hogy a kath. egyház legkitünőbb, legbuzgóbb papjai a »**jezsuiták,**« iránt valódi pogány, embertelen gyülölettel viseltetik.

Ezen kiapadhatlan gyülölet, ezen embertelen, hazudozásokon, s alaptalan rágalmazásokon alapuló szivtelen üldözésnek valódi oka, kutforrása a következőkben rejlik: »A jezsuitarend kitünő, páratlan szervezete épugy mint tagjainak bámulandó képzettsége, s ebből folyó nagymérvü döntő befolyása a közéletben s politikai körökben egyaránt, de jelesül azoknak, amint erélyes époly eredménydus föllépése *a pusztító lutheranismus ellen,* mind megannyi természetes oka annak, hogy a kath. egyház ellenei részéről csakhamar a legdühösebb támadások tárgyává lőn; — sőt — — — *a katholikus hivek tetemes részéről is botránykőnek, megvetés tárgyának tekintetett és maiglan is tekintetik*« *(Zimándy Ignác Ébresztő Hangok I. k. 145. l.)*

A magyar köznépnek úgy, mint a magyar »*intelligencia*« túlnyomó részének ezen »*megátalkodott*« rögeszméje, Ugronként „gyöngesége“ ellen hiába való, hasztalan minden okoskodás, minden fölvilágosítás!

A jezsuiták ellen szórt rágalmakat, botrányos becsmérléseket mohón s kárörvendve falja s föltétlenül elhiszi ugy a katholikus, mint a protestáns »*intelligens*«*!?* — hazafi.

S az egyszer elméjében és szivében mély gyökeret vert, ferde, bünös rögeszmét meg nem ingatja még a következők figyelmes olvasása sem.

Midőn Toldy István munkája a jezsuitákról első

kiadásban megjelent, akadt egy fiatal kath. lelkész, Tomcsányi János személyében, ki azt époly alaposan megcáfolta, amily furfangosan Toldy István világgá eresztette.

Azóta Toldy István könyve már második kiadásban jelent meg a könyvvásáron; azt azonban nem merném állítani, de még képzelni sem, hogy Tomcsányi János talpraesett cáfolata csak első kiadásban is elfogyott legyen; pedig mig Toldy könyve 2 frt., addig a szintén vaskos cáfolat csak 1 frt s talán néhány kr. *)

*) Midőn a hatvanas években mint pozsonyi főgymnasiumi tanár a művelt Nyugat egyes országaiban utazgaték, hivatásszerüleg a nyilvános és magán könyvtárakra fordítám főfigyelmemet, azoknak lehetőleg tüzetes megszemlélésére szentelém szünnapjaim tetemes részét. Kiváló érdeklődéssel viseltetém a félretolt agyvelőnek beteg szüleménye, a hirhedt darvinismus pro et contra vitatóinak munkái iránt; amelyek számát bizvást 400-ra tehetem. (Spengel I. W. »Die Darvinische Theorie« cimü művében hiányosan 314-re tétetik az idevágó irók és irodalmi munkák száma.) A darvinismus védőinek sorában, vagyis, azok között, kik a földnek és rétegeinek a bibliai számításnál sok ezer évekkel régibb létét; az emberi nemnek nem egy, hanem több fajbóli leszármazását, az embernek vadfaju eredetét, majomból fejlődését vitatják, a többi között e következőket találtam: Darvint, Büchnert, Claust, Dodelt, Dubot, Eimert, Häckelt, Huxleyt, Jägert, Fr. és H. Müllert, Rollet, O. Schmidt-et, Seidlitz-et, Strassburgert, Brydent, Rimperot, Rodiert, Dupuist, Volneyt, Baillyt, Girardot, Askenasyt, Th. L. Bischofot, Fechnert, Hartmannt, Hist, Hofmeistert, Kernert, Langet, Lubbockot, Nägelit, Preyert, Morlot-ot, Sachs-ot, Sempert, Wirchowot, Vogtot, M. Wagnert, Wallacet, Weismannt, sat.; mig a darvinismus határozott, és pedig cáfolhatlan ellenei, hosszu sorában leltem: Agassic, Baer, Barrande, Bastian, Baumgärtner, Ed. de Beaumont, Blanchard A. Braun, Ad. Brougiard, Brom, Burmeister, Delff, Millard-Eduards, Flourens, Fraas, Giebel, Göppert, Griesebach, Heer, Hoffmann, Hüber, Janet, Kluge, Kölliker, Lecomte, Liccar, F. B. Meyer, Mivart, Molitor, Roland, Regel, Reusz,

Hja ez ugy járja! Paptársaink igen tetemes része is holmi Pester Journalok, „Hon"-ok, „Egyetértések" kereszténvellenes irodalmi termékeivel táplálja szellemét, a katholikus napilapok teljes mellőzése, sőt hangos kigunyolása mellett; s igy nem csoda, hogy a katholikus jeleseink által szerkesztett és közzétett irodalmi műveket, melyeknek megjelenése csakis a megvetett, lenézett s kigunyolt katholikus napilapokban szokott hirdettetni, még csak névről sem ismerik, annál kevésbbé olvassák.

Robin, Gesner, Camberlayn, Leibnitz, Humboldt, Balbi, Champollion, Parevey, Klaproth, Cuvier, Bendant, Bercel, Erdmann, Schafhausen, Spiesz, Villot, Vogler, L. Weisz, R. Vagner, Wigand, Zöckler, Balzer, Wiesemann, Rosselly, Marenzi, Pelzeln, Newton, Marcel de Serres, Zippe, Ampaire, Buckland, Delambre, Laplace, Maskeline, Biot, Sir W. Jones, Pascal, Kirván, Chaubard, Forichon, Liell, Dr. Sander, Wirchov, Dr. Schumann, Dr. Gleisberg, Arago, sat. világhirü tudósok neveit és munkáit.

Mind a két fél műveinek megszemlélésénél azon meggyőződésre jöttem, hogy a hirhedt darvinismus felé való hajlam, mely a modern materialistikus korban a társadalom minden rétegeiben, de kiválólag az ugynevezett műveltebb osztályban észlelhető, korántsem lehet komoly tudományos buvárkodásnak következménye, hanem inkább csak a roszrahajló akarat ferde irányának szomoru folyománya. Azt tapasztaltam ugyanis, hogy mindazon művek, a melyek Darvin majomelmélete mellett kardoskodnak, nagy mohósággal olvastatnak mindenütt, amiről kétségtelenül tanuskodik azon megdöbbentő tény, hogy a darvinistikus irányu könyvek és röpiratok, ha még oly jelentéktelenek és fölületesek is, nagy mérvben viselik magukon a sokszori használat s folytonos forgatás világos nyomait, mig ama munkák, amelyek Darvin elmélete ellen irattak, ha még oly tudományosak és alaposak, érintetlenül fekűsznek az egyes könyvtárak szekrényeiben. Eklatans bizonyítéka ez annak, hogy a megrögzött darvinisták az ellenpárt nézeteit, tapasztalatait, állításait s érveit ismerni sem akarják, nehogy az egyoldalu, felületes kutatás folytán elfogadott rendszerökben valamikép megzavartassanak.

A darvinisták lármázó tömege ellenében találjuk a tudomány

Sajátságos tünemény, hogy az emberek készek megválni hitöktől, Istenöktől, hivatásuktól, sőt önmaguktól; készek egy kis atheistikus, erkölcstelen kereszténységellenes értekezés hallatára, sőt csak hirére is, lemondani emberi méltóságukról, és lenni majmokká, oktalan barmokká; de ferde ismereteiktől, áltudományuktól megválni, a hamis tant, melyet vagy hallás vagy olvasás utján elsajátítottanak, helyesebbel, jobbal, igazabbal fölcserélni egyáltalában nem hajlandók.

---

legkitünőbb férfiait, akik az alaposság legyőzhetlen varázsával tépték szét a darvinista felületesség és következetlenség szálait, de mit használ?! A legkitünőbb természetbuvárok művei olvasatlanul parlagon hevernek, mig a vakmerő darvinisták éretlen lármájára mohón figyelnek az istentagadó tömegek, mivelhogy a darvinismust a corrumpult, piszkos, aljas napi irodalom hatalmas pártfogása alá vette. Ezer és ezer napilapokban és röpiratokban égig magasztalják Darvint oly egyének, kik felőle rendesen nem tudnak, s tudni nem is ohajtanak egyebet, mint hogy Darvin rendszere mellett nincs többé senkinek szüksége vallásra s erkölcsi törvényre; mehet kiki amint s a merre akar, élhet kiki, ahogy tud, nem törődve senkivel, csupán csak telhetetlen majomérzékiségének hódolva.

E kellemes, csábító syrenhangok után természetes, hogy rohamosan indulnak mindazon tömegek, melyek, saját megnyugtatásukra, egyebet ugy sem keresnek, mint háborgó lelkiismeretök lecsillapítását, mint istentelen s igy erkölcstelen élet- s cselekvésmódjuk szentesítését. A káromló istentagadás fő életelvül fogadtatett el immár *s megdöbbenve szemléljük naponta, mikép a törvényhozás, az állam és társadalom e homokalapra fektetni ügyekeznek az ő kártyaépületeiket.*

Ily irányu s érzelmü emberek, kik az ő állati ösztöneiknek, az isteni törvényeknek és a lelkiismeret szavának tekintetbe vétele nélkül, vakon hódolnak, kik minden önálló szellemi munkára teljesen képtelenek, természetes, hogy minden komolyabb olvasmány mellőzésével, csak is az istentagadó aljas, piszkos s erkölcstelen napi irodalomban keresnek méltó tápot sivár lelköknek, s altató megnyugvást nyugtalanitó lelkiismeretöknek.

Szomoru, kétségbeejtő látvány biz ez még akkor is, midőn a világiak köreiben szemlélhető, hát még akkor, midőn magukban a papi körökben is oly megdöbbentő fokra hágott immár, hogy sokan, mig az erkölcsrontó keresztény ellenes irodalom támogatására jelentékeny összegeket pocsékolnak, azalatt még azon katholikus hirlapokat sem járatják, amelyek, jelentőségöknél fogva, a templom pénztárából is megrendelhetők!!!

S igy megesik vajmi sokszor nem csak a világiak között, de a papok köreiben is, hogy olvassák vajmi sokan Toldy Istvánnak a jezsuiták ellen szórt vakmerő rágalmait, de már Tomcsányi János helyreigazításáról nem vesznek tudomást.

És mégis uton-utfélen állíttatik, fennen hirdettetik, miszerint korunk a felvilágosodás kora! nem! százszor nem! — korunk az arcátlan ámítás kora!

Az „audiatur et altera pars“ elvet soha rutabbul arcul csapdostatni nem látta a világ, mint napjainkban; pedig a valódi felvilágosodás után való komoly törekvés, egyenlő az igazság keresésével; aki ettől irtózik, az ne mondja magát a felvilágosodás barátjának.

Ha valaki akár élőszóval, akár sajtó utján az ámító álliberalismus álcáját a hallgató, illetőleg olvasó közönség hangos tetszése kiséretében letépi, azt a liberalis pseudo-műveltség s ámítás vezérei gorombaságnak, drastikusnak veszik; de ha valaki

korunk ezer meg ezer visszaéléseit, páratlan önkénykedéseit, zaklatásait, jogtalan tulkapásait nem látja, vagy ha látja szépíti: azt a műveltség, fölvilágosodás terjesztőjének tartják. „Mentita est iniquitas sibi!“

Azt mondják, hogy „a cél szentesíti az eszközt“ jezsuita találmány; pedig dehogy! hisz ez a zsarnokság találmánya, legyen ez a zsarnok akár egy mindenható miniszter, akár egy mindenható parlament, akár a mindenható sajtó, egyik olyan zsarnok, mint a másik.

Az első megfoszt emberiségemtől, a második egyediségemtől, a harmadik meggyőződésemtől, a negyedik mindenemtől.

Ehhez járul még, hogy az ámítás, a hazugság szelleme sokkal tevékenyebb, mozgalmasabb, mint az igazságé, s igy amannak hatása is gyorsabb, láthatóbb, eredményesebb. A rossz általában könnyebb, kellemesebb, mint az érzékeinknek visszatetsző jó, s igy kiki amarra inkább hajlandó, mint az erényre, mely mint neve is mutatja, erőt igényel, mig a gonosz a testi gyöngeségekre, roszra való hajlamra, indulatra, szenvedélyre építi zsarnoki uralma sziklavárait.

Ehhez képest a gonosz, erkölcstelen, keresztény-ellenes sajtó vészes terméke is kellemesebb, kapósabb mint a jóé. Mig amaz leereszkedvén az istentagadás, erkölcstelenség, s vad elbaromiasodás bűzhödt posványába, a nép, a társadalom minden rétegében csak hamar elágazik, addig emez nagyon, de nagyon szük korlátok közé szorulva, csak nyomo-

rultan tengődik, a jobbak kegyelméből; de ezen jobbak vajmi csekély számot tesznek az óriási tömegben.

Megjegyzendő még, hogy ezen csekélyszámu jobbak tulnyomó részben kényelmesek, jóhiszemüek, s ennél fogva a dolgok, az események folyását a körülményekre, az isteni gondviselésre bizzák, mely utóbbi nem hagyja ugyan elbukni a jót, az igazat, a szépet, de megvárja mi tőlünk is, hogy ne szundikáljunk, hanem tegyünk; „sobrii estote et vigilate.“

Ilyen s hasonló gondolatok támadnak agyamban, valahányszor Toldy István jezsuitáit egyik vagy másik napilap hasábjain hirdetve látom.

E gondolatok érlelték bennem azt az elhatározást, hogy, *Toldy-féle hirhedt munka ellen sorompóba lépjek, még pedig nem annyira a magam gyönge tehetségével, mint inkább a magyar irodalom, a magyar ékesszólás mindeddig utólérhetlen bajnokának: Pázmány Péter szellemének föltámasztásával.*

Azon idevágó okmányokat, mely Pázmány Péter Kalauzában latinul közölvék, magyarra lefordítani szükségesnek nem tartottam, mert föltételeztem, hogy a műveltebb katholikus körökben, amelyek számára az „*Ébresztő Hangjaimat*“ szerkesztem, nem fognak találkozni olyanok, akik a latin szövegü okmányokat meg nem értenék.

Végre korunkból vett példákkal világítottam meg Pázmány szavait; mert sok együgyü embernek,

üresfejü, fölfujt, falusi tudákosnak, ki tudományát, amelyre, noha vajmi sokszor helyesen irni sem tud, oly büszke, csak regényekből, piszkos, destructiv, zsidó s szabadkőmüves napilapok tárcáiból, s Toldy István hazudozásaiból meríté, fogalma sem lehet arról, hogy például a Sue Jenő Bolygó zsidójában szereplő jezsuitának semmi tárgyias, történelmi alapja sincs, főleg, minthogy ugyanott egy valódi jezsuitát is lát festve, bár torzított alakban.

Fogalma sem lehet ilyetén együgyü, még helyesen irni sem tudó, de üres fejét mégis magasan hordozó tudákos embernek, hogy mindazon iszonyatosságok, melyekkel az érett és éretlen, tudós és tudatlan gazemberek fertelmes tollai a jezsuitákat gyülölet tárgyaivá tenni iparkodtak, és maiglan is iparkodnak, mind vagy vakmerő hazugságok, vagy lelkiismeretlen, tendentiosus ferdítések, s igy nem egyebek, *mint égbekiáltó visszaélések az emberi szellem legfölségesebb adományával: a sajtóval és szabadszólással.*

Sokan, ha tudnák, hogy, ami Sue és mások regényeiben, szinműveiben s piszkos gunyirataiban ujabban ismét oly sürün terjesztetik, már nem új találmány, hanem *háromszázéves hazugságok fölmelegítése,* s valóságos ördögi szemtelenséggel folytatott kürtölgetése, szóval egy rendszeresen szervezett ámításnak folytatása, talán más gondolatokra jutnának, s más véleményt táplálnának a folytonos, tántoríthatlan rágalom apostolai iránt.

De hát szegények nem tudják, s így vétkök megbocsátható. De épen azért, hogy e tudatlanságukat eloszlathassák, jónak találtam segítségökre lenni ezen igénytelen értekezéssel, mely a jezsuiták elleni agyarkodás kezdetét, módját, hőseit ismerteti az olvasóval.

Én ez értekezésben a mérges pokoli hazug kigyónak fejére irányzom a bárdot: ördögi testével elég alaposan s ugyancsak derekasan elbánt már Tomcsányi János ur.

Sem nagy időbe, sem nagy fáradságba, sem nagy költségbe nem kerül az igazság megszerzése, melynek ajánlásaul, azonkivül, hogy a minden irodalombarát által egyaránt bálványozott Pázmánytól származik, csak annyit kivánok megjegyezni, hogy *a jezsuiták kitünő, érdemdus rendje még nem élte meg félszázados jubileumát, s már forgalomban valának mindazok a rágalmak, melyeknek terjesztésére nálunk legujabban Toldy István vállalkozott, ugyanazon Toldy Ferencnek a fia, ki egy helyt azt irja a jezsuitákról, hogy eltöröltetésök a magyar irodalomra nézve valóságos csapás!* (Lásd Tomor Ferenc „*Hatodik Nagyhatalom.*“)

De hogy az értekezésemnek kivánt sikere legyen, annak tömeges elterjedése szükségeltetik.

Amit az aprócseprő journálok, képes és képtelen napilapok, korcsmai, kávéházi, gyári, műhelyi és irodalmi politikusok oly vakmerő szemtelenséggel s oly hallatlan szerencsével rontá-

nak, azt ez értekezés, kellő helyre juttatva, képes helyreütni.

Fog-e tetszeni bizonyos uraknak ez értekezésem tartalma, vagy nem, avval mitsem törődöm, *levén elvem: az Ur nevében, a katholikus hit s erkölcsi elvek védelmére megindított „Ébresztő Hangok“ cimü folyóiratomban, melynek kiegészítő részét egyes értekezéseim is képezik, „nyilt homlokkal, semmi emberi tekintetet, vagy személyes érdeket nem ismeró határozottsággal ostromolni korunk korcs kinövéseit, bár hol találom is azokat.“*

Magyarország katholikusai! ne féljünk! Mi vagyunk az ország lakosságának tulnyomó többsége, s mellettünk a jog, az igazság és méltányosság; nincs tehát okunk gyáván az ágy alá bujni, s ott várni nyugodtan azt a percet, a melyben egész kényelemmel mellünkre mérheti a kegyelemdöfést a kérlelhetlen, kiengesztelhetlen szabadkőmüvesség!

Bátran tehát ismét egy lépéssel előre az Ur szent nevében!!!

*

És most lássuk és olvassuk *Pázmány Péternek* ide vonatkozó nyilatkozatát:

»Sint ut sunt, aut non sint, sprach ich mit jenem Orden, der, wenn ich Neigung zum Mönchsleben hätte, gewiss der meinige wäre.« — Lásd a protestans! Dr. Erdmann J. Ede Psychologische Briefe cimü művének előszavát XI. l.

„A Jesuitákrúl költöt Tekélletlenségek.

a) A Hamis Tanítókat, egyéb gyalázatos nevek közöt, a Szent Irás Szemtelen Ebeknek nevezi. (Isai 56. v. 11. Philip. 3. v. 2. Apocal. 22. v. 15.) Az Ebeknek olly természete vagyon, hogy ha eggyik az útzán kezd ugatni, a szomszéd kuvaszok is mindgyárt ugatnak, noha semmit sem látnak, sem hallanak egyebet az egy Eb-ugatásnál. Annak felette az Ebek leginkáb arra agyarkodnak, a kit nem ismérnek. E két kellő Tulajdonságot nyilván követik az uj Tanítók, kivált-képpen a Jesuitákrúl szólván. Mert, a kiknek ezekkel semmi isméretségek nintsen, és sem erköltsöket, sem magok viselését nem tudgyák, azok legmerészebben mardossák és hamis hír hordozással gyalázzák őket: és tsak azért szidgyák, s gyalázzák, mert a töb Predikátorok ugatását hallyák; és a régi Példabeszédet akarják követni, Ulula cum Lupis, cum quibus esse cupis. Annak okáért nem tsak a régen történt dolgokban ravaszkodnak, de sokkal szemtelenebbül hazudnak, a mí üdőnkben költöt Fabuláknak álnakul gondolt beszélgetésiben. Mert látván, hogy akár-mint

agyarkodgyanak, Igazsággal fel nem érik; a Pokolbéli Ördög régi rongyos Hazug patvarkodásit vészik elő; és iszonyu rútságokkal, hajunk szálai felállató éktelenségekkel vádollyák az Anya-szentegyházban munkálkodó Tanítókat, hogy meg-gyülöltessék és az embereket tőllök el-idegeníttsék. Efféle dolgokat pedig nyomtatva kibotsátnak: de ugy, hogy sem annak, a ki irta, sem a helynek, a hol nyomtatták, nevét fel-nem jegyzik.

Ha a régi Kereszténység szentségére merte kenni és kőlteni a Hazugság Lelke, ama nem régen említett éktelenségeket, nem tsuda, hogy most is azon Pokolbéli Ördög, a magának foglalt Predikátorok által, hasonló rútságokkal akarja terhelni a Híveket, személyek gyalázattyával tudományokat kétessé akarván tenni. De minthogy elein szerét nem tehette ártalmas igyekezetinek, mert azoknak méltatlanságát délszinre hozták a Kristus juhainak Pásztori: ugy most is megtsökönik szándékában a gonosz Ördög. Mert olly nyilván markokban kapjuk a Hamisság hintegtőknek színetlen Hazugságokat, hogy a magok részérűlvalók is, kiknek ortzájok és szemérmek vagyon, átallyák és szégyenlik dolgokat.

Hadgyunk bár békét azoknak, mellyeket Atyáink idejében a Barátokra, Apátzákra, Papokra kőltöttek; eszekbe vévén, hogy a Jesuiták jó forgódásával naponként pusztúl az Ördög országa, éppűl a Kristus Ecclesiája; leginkább ezekre agyarkodnak és minden dühösségeket köszörűlik a pártos

Tanítók. Azért olly szörnyü hamisságokat kennek gyakorta reájok, hogy Ördög segítsége nélkül emberi elme ezeket meg sem gondolhatná, De soha eddig olly dolgot nem koholtak a rágalmazók mellyet elnyegtek volna a Jesuiták; és elégendő mentségekkel lerázván magokrúl, heven torkokba nem vertek vólna. Mert mihent valamelly helyt neveztek, a hol a Jesuiták (hogy már) éktelenül tselekedtek: ottan ugyanazon helyen a Fejedelmektűl és Váras Tanátsitúl (kiknek senki kétessé nem teheti efféle dolgokrúl való tanu-bizonyságát) ömaguk azt kérték a Jesuiták, hogy az igazság megláttassék: és ha bünösök, bűnhödgyenek; ha ártatlanok, a Fejedelem vagy Váras petsét alat adgyanak bizonyságot ártatlanságokrúl és szégyeníttsék meg ortzájokat a káromlóknak.

b) Legelőször az Istenben elnyugodt, és kegyessen hiszük, hogy üdvözűlt, Báthori István, Lengyel Király idejében 1586. esztendőben, egy Könyvetskét nyomtatának Német-országban; mellyben sem a nyomtatás helye, sem az Autor neve nintsen. Ebben sok szóval beszéllik, mint fogatot — meg István király Nilusnál három Jesuitát, és kerékben törette őket, sok éktelen rút vétkekért. És noha mind ö-maga István király, mind a Krakkai Püspök, Miskovszki Péter, a Krakkai Tanáttsal egyetemben, írva tettek bizonyságot, hogy semmi azokban a magoktúl leomlandó hamis kőltésekben nintsen: de azért a Lutheristák és Calvinisták most is

azt alíttyák, hogy való dolgot beszéllettek. És mivel a mí Nemzetünk-elöt bötsűlletes az István Király emlékezeti, írjuk ide szórúl szóra, a mit e dologban felelt a Mogunciai Érseknek: ki végére akarván a dolognak menni, önnön-magát a Királyt kérdette a dolog történetirűl.

Stephanus, Dei Gratia Rex Poloniae. Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Livoniae etc. Transilvaniae Princeps; Reverendissimo in Christo Patri, Domino Volfgango Archiepiscopo Moguntino S. Romani Imperii per Germaniam Archi-Cancellario, et Principi Electori etc. Amico nostro charissimo, Salutem, et omnis felicitatis incrementum.

Reverendissime in Christo Pater, amice noster charissime. Literas P. V. una cum figmento Germanico de Patribus quibusdam Jesuitis, qui ob nescimus quae facinora, supplicio a nostris affecti in eo finguntur, recte accepimus. Fabulamque eam primum Nos non sine admiratione legimus: deinde Senatoribus etiam Nostris, qui tunc circa nos erant, universaeque Aulae nostrae proponi iussimus, In qua, nemo omnium extitit, qui non modo falsissime eam confictam, verum ab omni etiam similitudine veri alienam non agnosceret; sicque existimaret, nulla refutatione opus eam habere, quae omnibus partibus se ipsam labefactaret. Praeterquam enim, quod narratio ipsa nullo fere loco cohaerat, eo etiam tempore Cracoviae Nobis praesentibus res gesta fingitur, quo nos non modo Cracovia iam discesseramus,

verum aliquamdiu ante, in Magnum Ducatum nostrum Lithvaniae perveneramus. In Nilo deinde perfecta scribitur. Quo quidem nomine celeberrimum in Aegypto fluvium esse scimus: in nostro autem Regno, nullum vel obscurissimum locum exstare qui eo nomine sit. Itaque is sensus fere omnium, qui eam cognoscerent, fuit, ut Catholicis quidem voluptatem, tam aperte deprehensa vanitas Haereticorum; hisce pudorem, eadem sociorum suorum vanitas adferret: omnes autem dignissimum poena iudicarent Autorem, qui figmento tam manifesto, hominum innocentissimorum famam traducere ausus fuerit.

Verum natura ea pravitatis ut semper fuit, ita nunc etiam est, ut ubi veritate contra Veritatem efficere nihil possit, ad Fabulas, atque calumnias confugiat. Nos quidem, cum in Regno, ac ditionibus nostris, Societatis eius Patres, ad iuventutem excolendam, non paucos foveamus, testimonium hoc illis vere tribuere possumus: non modo nullum eorum unquam in Regno nostro ob facinus aliquod supplicio affectum, sed ne accusatum quidem, aut minimam suspicionem facinoris alicuius unquam in ullum eorum collatam. Itaque omnes vixisse, et vivere, ut dignissimos eos Clementia nostra iudicemus: obque singularem pietatem, et vitae sanctimoniam multo etiam chariores nobis sint. Quod reliquum est, Paternitatem V. quam optime valere cupimus. Grodnae die 13, Mensis Julii. Anno Domini 1586. Regni nostri Undecimo. Stephanus Rex, etc.

c) Meg szűnének-e a Káromlók, minekutánna illy bötsülletes Királynak bizonyságával ostoroztatánnak? Nem szokások, hogy értsenek a szégyenhez. Sőt látván, hogy itt markokban kapták Tzigányságokat, nagyobb ortzátlansággal ismét 1598-ik esztendőben, Hollandiában egy Könyvet botsátának az emberek-közibe: mellyben azt írják; hogy a Duacumban lakozó Jesuiták, Ban Péter nevü embert, sok ígéretekkel arra doblottak, hogy Mauritius Hertzeget orozva megöllye. Melchior Val fő Jesuita vólt a dolog vezére. Az után a Provincialis egy szentelt hangyárt és mordály-puskát adot Péternek; és a gyontatás-után tellyes Indulgentiát bév kézzel osztogatot néki. Ezt az egész Historiát, mint egy Szent Irást, úgy el-hitték a Viszsza-vonyók, és nagy hamar az egész világra kiterjeszték.

Itt-is el szakada kötelek a hamisság fondálóinak, és ortzájok pirúlására térűle találmányok a fondorlóknak. Mert Costérus Ferentz, megfelelvén egész könyvben erre a Fabulára, a Könyvet a Hollandiai fő Rendeknek ajánlá, és küldé: felette kérvén őket, hogy siketségre ne vegyék ezt a dolgot, hanem keressék fel, ki légyen, a ki ezzel vádollya a Jesuitákat? és mennyenek végére, ha vagyon-e valami a dologban, vagy semmí sintsen? Ő fejét örömest elő-viszi; Ha ez így vólt, először is minden kegyelem nélkül az ő feje el-üttessék. E mellet az Antverpiai, Bruxellai, Duáci; és egyéb fő Városok petsét-alat kőlt Leveleket, nyomtatva ki-botsátá,

mellyekkel megmutattya, hogy egész Belgiumban nem vólt Melchior Val nevü Jesuita. És akkor, mikor a Fabula mondgya, hogy Duacumban a Provincialis felfegyverkeztette Pétert, Bruxellában vólt, nem Duacumban, a Provincialis. Végezetre, hogy illyen Ban Péter nevü ember soha Duacumban a Jesuitáknak nem szolgált; sőt soha tsak házokban sem vólt. Ezeket, és töb hasonló jelenségeket egész Várasok és hites Tanátsok Leveleivel megbizonyítá Costérus. Ezzel úgy megszégyenűlének a Hollandiai Calvinisták, hogy továb e dologrúl tudakozni sem merének.

d) Itt sem foga az ortzázás rajtok: mert Szalonna nem lészen semmi perseléssel a kuvaszból. Azért új hírt nyomtatának ismét Hollandiában, 1600. esztendőben: tudni-illik; hogy Madridban, a Szent Jeronimus Clastromában Augustusnak 29. napján, midőn vatsorán jól laktak volna a Jesuiták, és a bor szesz megütötte vólna fejeket, öszve vesztenek a kurvákfelet, mellyeket férfiu ruhában mellettek tartottak; és a Gárgyán haragjában egy Jesuita torkát késsel által-vette. Ezen a többi felzendűlvén a Gárgyánt meg ölték, és egymás-közöt addig hartzoltak, hogy Száz hetven test maradot halva. A Clastrom tavában pedig Három száz gyermekfejet találtak, kiket idétlen-korokban el rekkentettek.

Azt monthatnám itt az Káromlóknak, a mit Szent Jeronimus monda Ruffinusnak: Ezek meg

mutattyák, hogy a hazugsághoz kedvek vagyon, de nints mesterségek a találmányban. Ugyanis ha a gonosságnak annyi ereje vólna, mennyi igyekezete, nem maradhatna békeségben az ártatlanság: Apparet voluntatem vos mentiendi habere, artem fingendi non habere. Bene est, quod malitia non habet tantas vires, quantos conatus. Periret Innocentia, si semper nequitiae iuncta esset potentia; et totum quidquid cupit calumnia, praevaleret. De nem hagyák magokhoz sűlni azt a gyalázatot a Jesuiták, hanem a hamis hir-hordozo Kíáltók nyomában lének, és melegen nyakokba fordíták hazugságokat, nyomtatot Irásokkal és Bizonyságokkal megmutatván, 1 Hogy Madridban a Jesuitáknak nints olly Clastromok, melly szent Jerónimus Clastromának neveztessék. 2. Hogy a Jesuiták közöt nints Gárgyán. 3. Hogy a Madridi Collegiomban nem hogy Száz hetvenen fel-mészároltattak vólna, de közel sem laktak soha ott Százan. 4. Hogy a Madridi Collegiomban semmi Halas-tó nintsen. Egy szóval soha hire sem vólt ennek az Histrioniának, akarám mondani Historiának, Madridban; hanem újonnan főzték, forralták ezt a mesterségtelen Hazugságot a Calvinista szakátsok, a Jesuiták gyülőltetésére. De elmésnek kell a Hazugság kőltőnek lenni, azt írják a Bőltsek: mert efféle temérdek szemtelenség kész gyalázattya a Hazugoknak.

e) Hazugságban vetették az Ujítók reménységeket: azért ennyi gyalázatok után sem halgatának;

hanem meg-részegedvén a káromkodásnak telhetetlen tobzodásával, újob Elmélkedést nyomtatának: mellyben azt hazudgyák; hogy 1601. esztendőben, 12. Aprilis, Antverpiában, egy Henricus Mangot-nevü Jesuita, elevenen meg-égettetet, természet ellen való néma fertelmességekért.

Itt is mindgyárt torkokon akada a tetemes Hazugság: mert az Antverpiai Püspök, és a Város Petsétes Levelet adának, mellyben hitek alat bizonyságokat tésznek, hogy soha híre sem vólt Antverpiában ennek a Fabulának. Ezeket a leveleket szórúl szóra nyomtatva találod a Romanus Veronensis irásában.

f) Ezzel a szégyennel sem gondolának: mert a melly ortza egyszer botskor bőrré lett, nem túd szégyent; és a melly kuvasz egyszer által-úszsza a Dunát, nem fél a víztűl. Azért újob találmánnyal akarák az Isten szolgáit gyalázni. Ezer hat-száz hét esztendőben, Németországban három különbözőképpen nyomtaták; mint kapták a Jesuitákat Monachiumban egy Polgár leányával: mellyet' minekutánna megszeplősítettek vólna, megöltek. Mellyért rút kinokkal fizettek, és gyalázatos halállal áldomását adták latorságoknak. Ugy el hitték vala Magyarországban ezt a Fabulát, hogy nem tsak a község, de nagy Urak is nyalták ajakokat ez-után, mintha mézes madzagot adtak vólna szájokba.

De Isten kissebbségekre fordità a rövid ditsekedést. Mert reájok nem rakhaták az ártatlanokra

a gyalázatot, hanem magokon marada a tekélletlenség szidalma: mivel a Monachiumi Város és a Felséges Bavariai Hertzeg, ki-nyomtatott Petsétes Levelekkel bizonyságot tének az egész világ előtt, hogy ez Ördögi Hazugság; mert Monachiumban semmi efféle úndokság nem tőrtént. Nállam vannak Petsétes Levelei mind a Városnak, mind a Hertzegnek; mellyeket mutattam sok Lutheristáknak. Most is kész vagyok megmutatni, ha kinek kedve vagyon látására.

g) Hogy ne láttatnának hidegek lenni a Jesuiták gyülőltetésében az Augustai Városban regnáló Predikátorok: ők is (a mint végére mehettünk) Ezer hat-száz nyólcz esztendőben, név nélkül egy Könyvet nyomtatának; Relatio de Studiis Jesuitarum abstrusioribus: mellyben olly szörnyű, és gondolhatatlan éktelenségeket, gyilkosságokat, árúltatásokat fognak a Jesuitákra, hogy soha még a Barbarusok közöt sem olvastam ezekhez hasonlókat: és azt tartom, ezeket a Hazugság Attya-is szégyenli, és meg nem álhattya, hanem Pokol fenekére szalad elöttök, hogy valami oktalan ember azokat néki ne tulajdoníttsa.

Mi kele belőlle? A Lutheristák nagy örömmel fogadák, nagy ditsekedéssel olvasák ezt a poshat Irást. Jacobus Gretserus feltalálá szőrén Autorát a Pasquillusnak, Jacobus Cambilhont, ki ezt a trágárságot az Augustában lakozó Luther Predikátoroknak írva adta vala: Rész szerént minden Hazugságit

meg-fejtegeté, és az emberek szeme-eleibe rakogatá. És hogy egyéb dolgokrúl ne emlékezzem, azt írja Gretserus; hogy, ha ezek így vannak a mint beszéllik a Relatióban, méltók halálra mindeggyig a Jesuiták, és mind Isten ellen, mind Világi rend-tartás-ellen vólna, ha efféle embereket, kik ezeket cselekednék, közöttök szenvednének az emberek. Azért ha ezek így vannak, és ezt tudgyák a Lutherista Predikátorok: mindaddig tisztessége vesztett árúlók, mig a Fejedelmek és Szabad városok Tanátsi előt bé nem rakják ezeket a Jesuitáknak. Ha pedig ezeket nem tudgyák, és illyen képtelenségeket híntegetnek az emberek-közzé; így is tisztessége vesztett árulók, a kik ilyen rútságokkal gyalázzák az ártatlanokat. Ezt midőn írta vólna Gretserus, és fejét örömest annak a Városnak eleibe akarná vinni, a mellyben történtek, a miket ír ez a Relatio: minnyájan szabodni kezdének az Augustai Predikátorok, hogy nem ö hírekkel nyomtattatot ez a könyv, noha először-is nékik ajándékoztatott: mert látták, hogy torkokon akadot a temérdek Hazugság.

h) De Isten, a ki szeretői javára szokott fordítani mindeneket, ebből a szemtelen Pasquillusból az ö szolgái ártatlanságát világoson ki-nyilatkoztatá. Mert egyéb rút embertelenségek-között, azt is nyomtatásba toszták vala, hogy a Prágai Collegiom Temploma heázattya kardal, lövő szerszámmal rakva. Ezzel a bátorságos Hazugsággal úgy megkótsagosíták még az okos fő embereket-is; hogy

midőn 1611. esztendőben, sok belső egyenetlenségek támadtak vólna Prágában, és az ó Váras (mellyben a Jesuiták Collegioma vagyon) el-szakadot vólna a vizen túl valóktúl: a fő-fő Urak sem álhatának ellen a község kíáltásinak, hanem, bizonyos fő, fő Urak-által a Jesuiták Házát megvizsgáltaták; úgy, hogy a rakot sírokat, menynyezeteket, pintzékek, sőt nagy mély ásásokkal a kerteket is felforgaták. És mikor sohúlt semmi Fegyver-bűzt nem kaphattak vólna: a kik egyéb-aránt idegenek is a Romai Vallástúl illyen Bizonyságot tének Petsétes Levelekkel:

Nos Henricus Matthias, Comes et Liber Baro de Thurn et in Kreitz, Welich, Lossdorf Hereditarius Hoffmeisterus Carinthiae, Hereditarius Marechallus Principalis Comitatus Gorcensis, S. Regiae Majestatis in Hungaria et Boëmia etc. Consiliarius, ac Burggravius in Carlstein, Designatus Generalis Locum tenens Exercituum Regni Boëmiae; Leonardus Colova, Baro a Fels, Dominus in Engelsberg, supranominatae Regiae Majestatis Consiliarius, et Regni Boëmiae Supremus Campi Marechallus: Joannes Junior de Budna, Supremus Vigiliarum Praefectus: et Wilhelmus Zakawetz a Zakaw Supremus Castrorum Metator in supradicto Boëmiae Regno. Universis et singulis, cujuscumque status et dignitatis fuerint, in quorum manus hae nostrae Patentes literae venerint, nostra obsequia, amicas propensasque voluntates ac salutem. Quandoquidem non solum ante, sed etiam post noxiam, et Regno

Boëmiae summopere calamitosam irruptionem Passaviensis exercitus, in celeberrimam Metropolim Pragensem, famosum quoddam Commentum, non solum in vulgo percrepuit, sed per malevolos etiam quosdam scripto evulgato contra Reverendos Patres Societatis Jesu, typis aliquoties dissipatum est; quasi iidem Patres Pragenses, in suo Collegio, admodum copiosum Bellici instrumenti apparatum atque etiam non exiguum Militum numerum (in Civitatis et communis Patriae perniciem) collegissent, atque adeo in promptu haberent; ea nobis causa extitit praedictum Collegium visitandi, ac veritatem (pro avertendo publico detrimento) accurate ac serio exquirendi; prout de facto summa cum diligentia ter per selectos et exploratae nobis fidei viros, ex omnibus tribus hujus Regni Ordinibus, Baronum scilicet Equitum ac Civium, adjunctis insuper militaribus Capitaneis, totum Collegium visitari, et omnia cubicula, fornices, cellaria, cryptas, templa, turres, supra et infra terram perreptari et perquiri fecimus: sed ne minimum quidem aliquid, quod spectaret vel ad Mosquettas, vel ad Pulveres tormentarios, vel ad ullum Bellicum apparatum, quocumque is nomine appellari possit, ac multo minus Milites aliquos ibidem reperimus; quin certo, ac manifeste a nobis est compertum, contra eosdem praenominatos Reverendos patres, ab ipsordum malevolis haec omnia ex odio conficta fuisse; et contra omnem Christianem aequitatem ad irrogandam eis injuriam in vulgus

sparsa. Cum igitur prorsus innocentes fuerint inventi: petierunt a nobis hoc Patens suae Innocentiae testimonium: quod ipsis Nos, tamquam defensores Veritatis et adversarii Mendaciorum, denegare nec debuimus, nec voluimus. Quapropter hisce patentibus Literis attestamur, coram universis, ac singulis, cuiuscumque status ac dignitatis, ipsos Reverendos Patres Societatis Jesu Pragenses repertos esse innocentes; omnesque de ipsis in hoc negotio dissipatos sermones, ac Scripta commentitia, a veritate aliena, ac simpliciter prorsus falsa esse. Volumus etiam, ut hujus Nostri, veritati perhibiti Testimonii transcriptum, per puplicum Notarium vidimatum, ubique fidem habeat, non secus, quam si hoc ipsum Originale in Judicio produceretur, atque exhiberetur. Atque in hujus rei pleniorem firmitatem. Nos suprascipti, Supremus Generalis Locum tenens, Supremus Campi Marechalcus, Supremus Vigiliarum Magister, et Supremus Generalis Metator Regni Boëmiae Sigilla nostra appressimus, et Nomina nostra propriis manibus subscripsimus. Insupermajoris fidei gratia, Illustres Dominos, Supremos Regni Officiales, Comitiorum Assessores Serenissimi Regis Ungariae, et Boëmiae etc. Locum tenentes, et Consiliarios in Regno Boëmiae, rogavimus, ut et suae Dominationes similiter nobiscum sua, hic supsignarent Sigilla. Datum Pragae 23. Septembris An. 1611. Bezzeg, ha valamit akarnának a Jesuitákon kapni az el-szakadtak, azt kellene tselekedniek, a mit régen

az Egyházi Pásztorok miveltek a hamis Tanitókkal: kiknek, midőn gonosságit elő-hozták, arra kötötték magokat, hogy készek ezeket fejekre rakni. Azért imiggyen szól Apollonius a Montanistáknak: Quod si hac in re innocentiae fiduciam habent, sistant se, et super ea nobiscum disceptent; ea lege, ut si convincantur, saltem deinceps delinquere desinant.

Egy szóval: efféle rút Hazugságokra tsak azt kell mondani, a mit Athenágoras a Keresztények mentségére monda Antoninus Tsászárnak: A magok szennyét kenik, ugymond, ezek mi reánk: mert, a ki miben tudós, abban gyanós. És senki közzűllök azt nem meri mondani, hogy ö látot vólna valamit azokban, a melylyekkel gyaláz minket: szolgáink közől sokan laknak velünk-eggyütt, kiktűl lehetetlen vólna ezeket titkolni: Quod in proverbio est, Meretrix pudicam; illi enim facinorum, de quibus sibi conscii sunt, nos accusant. Si quis ab eis rogitet, an viderint ipsi quae dicunt? Nullus adeo impudenter mendax est, ut se vidisse fateatur. Atqui et servos aliqui nostrum possident, quos ea, quae facimus, latere non possunt: verum ne ex illis quidem ullus adversum nos tale quidquam mentitus est.

i) Megölék nem régen a negyedik Henricus Galliai Királyt: A hamis vádolók mindgyárt, névnélkül egy-nehány Irásotskákat botsátának-ki; melylyekben azt hirdették, hogy a Jesuiták ingerlették az áruló gyilkost a Király halálára. De ebben is

meg ütközének, és retezt vete pattantyújók. Mert először a Parisi Püspök, Anno 1610, die 26. Junii, Petsétes Levelével bizonyságot tén a Jesuiták ártatlanságárúl. Melly Levelet szórul szóra feltalász Gretserusnál. Annak-utánna a Királyné fiával, egyetemben, Levélben bizonyságot adta a Jesuiták ártatlanságárúl. És nem tsak az Ifiu Király, Lelki Atyát Jesuitát választa: de erős parantsolattal Országának minden Tartományiban meghagyá, hogy senkitűl bántások ne légyen a Jesuitáknak.

Pater Cotonust nem tsak a meg-öletet Galliai Király mindenkor bötsüllötte, és kedvellette; de az ö véletlen, és ártatlan halála után-is mind az Ifiu Király, mind az Özvegy Királyné, Predikátorának tartotta. Hogy azért ezt a jámbort meg-gyülőltetnék az emberekkel, azt kőlték a Calvinisták, hogy őtet Avenióban, gyalázatos látorsági miat, tsak ki nem veszszőzték. Itt is mindgyárt nyomokban lének a Jesuiták; és mind az Avenióni Tanáts, mind az Egyházi rend, Petsétes Levelekkel meg hazuttolák a Káromlókat.

k) Augustában egy Rülichius-nevü Predátor, vagy Predikátor, lelki ismereti-ellen azt meré irnyia; hogy nem régen Bétsben, Pater Georgius Scherer egy szegény embert meg-tsalt: hóltá tétette magát velle; kit Scherer fel-akart támasztani: de Isten ítíletiből valóban meghólt a képmutató ember. Innában lének itt is a Hazugságnak és nyílván megbizonyíták, hogy soha Bétsben ezt hírrel sem hallot-

ták, hanem a Hazugság mühelyében újonnan kohol-ták a Predikátorok.

l) Végezetre; hogy meszsze ne menynyünk, noha Erdélyben semmi fogyatkozást nem találtak a Jesuitákban: de hogy valami színnel ki-adhassanak rajtok; és más kendővel bé-festhessék, a mi gyomrokat marta az Ellenkezőknek, sok gaz híreket kezdettek vala az együgyűk elöt hintegetni. De ö maga a Nagyságos Rákótzi Sigmond, akkor Erdéli Fejedelem lévén, noha a mi Hitünkön nem volt, a közönséges Igazság vezérlésétül hordoztatván, Petsétes levelével Bizonyságot tén; hogy nem vétkekért; hanem tsak a Romai Anya-szent-egyház gyülölségeért, rekesztettek ki Erdélyből a Jesuiták. Nállam vagyon Petsétes Levele, melly szórul szóra így vagyon írva:

Nos Sigismundus Rákótzi, Dei Gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes, etc. Significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis; Quod cum superioribus diebus, Reverendus Dominus Joannes Argenta, Societatis Jesu, antea in Transylvania Provincialis, in hoc Regnum Transylvaniae eam ob causam venisset, ut a Nobis et subditis nostris, in dicto Regno nostro Transylvaniae, et partibus Hungariae, ditioni nostrae subjectis, impetraret in priora Residentiae suae loca, olim a Divo Stephano Rege Poloniae, Magno Duce Litvaniae, ac Principe tunc memorati Regni Transylvaniae fundata, ut simul cum reliquis

Patribus, ac Magistris ejus Ordinis regredi liceret. Eam rem in Comitiis Generalibus Claudiopoli, ad decimum diem Mensis Junii, praesenti anno celebratis, diu, multisque agitatam, numero et multitudine Catholici ab adversariis eorum superati, consequi non potuerunt. Unde nos praesentibus nostris testificamur, eosdem Patres Societatis Jesu, ut bonos, et morum integritate graves viros, ex suis Collegiis, Bonisque non ob ullum delictum, aut notae alicujus vitium: verum ad instantiam Romanae, et Catholicae fidei contrariam opinionem sequentium esse deturbatos, exclusos, et in alia loca demigrare coactos; prout testificamur harum Nostrarum vigore, et testimonio Literarum mediante. Datum in civitate nostra Colosvár, die 26. Mensis Junii Anno Domini 1607.

Sok töb Hazugságokat, Papok és Catholicus Urak gyalázattyára nézö Pasquillusokat, gondolnak naponként, és merészen kákognak a beretvált nyaku Tar varjúk, a hihető és Lélekprédáló Predikátorok, mellyeket kezekben kapunk: de nem szükség többekrűl emlékezni. Ezeket is tsak a végre említém, hogy ki-tessék, melly egy nyomban járnak, a régi Eretnekekkel a mostani Tanítók, mídőn az Igazságot által-hágván, magoktúl kőltöt ravaszságokkal akarják terhelni, és gyülőltetni az igaz Hitet, és az Anya-szent-egyház Pásztorit. De jó, hogy oly emberekkel vagyon dolgok, kik el-nem nyegik, és magokon nem hadgyák az ördögi hazugságok bűzit: hanem mindenüt sarkokban vannak a hazug Hír-

hordozóknak, és (ha ennyi szemtelenségben maradot ortzájok) szemérem ortzát viseltetnek vellek az egész világ-elöt. Tudják a Jesuiták, hogy a jó lelkiismeret, szükség az Istennek hív szolgálattyára: de a Jóhír-név-is kívántatik azokban, kik felebaráttyoknak használni akarnak: Qui a criminibus flagitiorum, atque facinorum vitam suam custodit, sibi bene facit: quisquis autem etiam famam, et in alios misericors est; nobis enim necessaria est vita nostra, aliis fama nostra. Azért minden tehetségekkel azon vannak, hogy a jó lelki-ismeretet tisztán meg-tarttsák, és a mennyire Isten hozzá segélli, az Apostoli Ecclesiának régi Szentségéhez szabják életeket. Ditsírtessék pedig az Ur neve, nem-is esik heában igyekezetek; mert, a ki meg-olvassa, a miket ír Tertulliánus, és Sz. Ágoston, a Régi Keresztények magok-viselésérül, eszébe veheti, melly közzel járnak a Jesuiták a Keresztények első sengéjéhez. E mellet azért Tisztességekre-is gongyok vagyon: és nem szenvedik, hogy a ki mosdatlan kézzel hozzájok nyúl, ortza pirulás-nélkül maradgyon.

Gondolkodtam gyakran magamban, mi lehet oka, hogy elein a Papokra, Barátokra, Apátzákra most a Jesuitákra, illy bátran illy nyilván való Hazugságokat mernek kőlteni az Ördög Katonái; Feljegyzik idejét, helyét, személyét a dolognak, melly soha sem vólt? maga jól tudgyák, hogy lerázzák ezeket magokrúl a Jesuiták, azoknak a Fejedelmeknek és Várasbéli Tanátsoknak bízonyságá-

val, a kiknek birtokában laknak. És azt találom magamban; hogy négy oka vagyon, melly a szemtelen Hazugságokra viszi a Predikátorokat: 1. Mert olvasták ama mondást: Audacter mordendum: nam, tametsi morsi consanescant, cicatrix manet. Bátran kell azt mardosni, a kinek ártani akarsz: mert, ha meg-gyógyúl-is a seb, de meg-marad a sebhely. 2. Mert tudgyák, hogy sok emberek kezébe nem kerül a Jesuiták mentsége: és a kik a gyalázatot olvassák, de az ellenevaló orvosságot nem láttyák, való dolognak vélik az álnakul kőltöt hamisságot. 3. Mert azt-is jól értik, hogy a Tekélletes elméjü emberek, a magok erkőltse szerént tésznek itíletet egyebekrűl; és azt alittyák, hogy soha ki nem mernének nyomtatni efféle szörnyűségeket, ha valami nem vólna benne. Mert Ördögi szemtelenség, nem szemérmes emberhez illendő okosság vólna, kotzkára vetni Tisztességét, a kezében kapot Hazugságok ki-nyilatkoztatásával. 4. Mert Isten reá-botsáttya az illy kezes, lábas embertelen hazugságokra az új Tanítókat, hogy könnyebben eszekbe vehessék az emberek az ö gazságokat és Hazugság-nélkül szűkölködő álnakságokat.

Te pedig, a ki ezeket olvasod, meggondollyad, ki vólt Mestere Luthernek, és Zwingliusnak; és ne tsudálkozzál, ha ugyan azon éjjeli Mester sugallásából sok új Hazugságok nevedkednek. Sőt két dologrúl okoskodgyál mind ezekből. 1. Hogy efféle naponként gondolt Ujságoknak hitelt ne adgy: mert

annak, a kit egy-nehányszor Hazugságban értünk, bátorságosan nem hihetünk. 2. Hogy eszedbe vegyed, igye-fogyot állapattyokat azoknak, kik, ha az Igazsággal felérnék, soha illyen képtelen Hazugságokhoz nem ragaszkodnának.«

Korszerü megjegyzések a föntebbiekre.

Van-e az Istennek fölségesebb ajándéka a gondolkodásnál? van-e istenibb tehetsége az embernek a gondolatok szó- és irásbeli közlésénél? Van-e magasztosabb találmánya az emberi észnek, mint a gondolatnak sokszorosított kifejezése sajtó utján? És van-e, mivel az emberiség irtózatosabb visszaéléseket követne el, mint épen a sajtóval?

Gondolat-szabadság! mily pompásan hangzik, bár egy kissé ostobául. Mert hiszen a legegyügyübb ember is felfogja, hogy ha bár miben korlátolható is az ember, de a gondolkodásban oly szabad, mint a szabad madár a repülésben.

Igen, de épen az a kérdés, hogy az ember is valóban szabad-e gondolataival? Igenis, mig a gondolat az agy bástyái között, a koponyában forr, semmi sem szabadabb annál. De amint e bástyák közől kibontakozni, a világ előtt akár élőszóval, akár irásban, vagy nyomtatványban érvényesülni akar: akkor már absolut szabadsága nem lehet; mert hiszen van bolond gondolat, veszélyes gondolat is. Már pedig azt csak megengedi a legszabadelvübb népboldogító is, hogy akár a bolond, akár

a gonosz, a veszélyes gondolatnak szabad szárnyalást engedni legalább is nem volna okosság! Ilyen pedig minden hazuság, legyen az akár egyesek, akár a társadalom ellen intézve; akár szóval, akár irásban közölve, akár költeményben, akár történelemben terjesztve.

Rendezett állam a hazugság terjesztését nem engedheti; ahol ez történik, ott az állam viszonyai nem mondhatók rendezetteknek. És vajjon ki merné állítani, hogy azon kor, melyből a föntebbi hazugságok származtak, valami nagyon rendezett viszonyok között foly vala? Ahol annyi hazugságot, rágalmat nyomtatásba s forgalomba hoztak a nélkül, hogy a rágalmazó, a hazugság terjesztő, csak kérdőre vonatott volna is, vagy a nyomda kitudható volt volna, az bizony nem igen mondható rendállamnak. De legalább a hatalom kezelői között akadtak itt-ott becsületes emberek, akik a sértett, rágalmazott ártatlanság mellett bizonyságot tettek; de azért a rágalomból mindig maradt valami: valamint, ha a ruhánkra fecscsent sarat lepeckeljük is, ott marad a helye.

És hány ember, aki pl. olvasta ama nyomtatott hazugságokat, hány olvasta pl. Báthori István és ama fejedelmek, városok — hogy a püspököket ne is említsem — pecsétes levelét, kik a jezsuiták mellett bizonyságot tettek vala? Hisz épen az a gazság természete, hogy az igazság elől elzárkózik; ha egy helyen világosságot tartanak szeme elé, megy más

helyre s ott tenyészti a sötétség fejedelmének, az ördögnek fondor mesterségét. Mily szépen ki van ez mutatva Pázmánynak föntebb közlött fejezetében!

Az első hazugság színhelye Lengyelország, de a hazugság kigondolói, terjesztői nem lengyelek, nem is lengyelországiak, hanem németek, németországi protestánsok.

Amint az *a)* számu hazugságból kitetszik, a jezsuiták annak keltekor alig élték még fönállásuk 40 évét. Ha Báthori István lengyel király soha a közlött okmányt ki nem adta volna, ha a jezsuitákat azzal soha sem védelmezte volna: a természetes józan ész segélyével is könnyü volna amaz 1586-iki könyvecskének hamis voltát bebizonyítani. Ugyanis? Hihető-e, hogy egy intézmény, bár minő, hacsak valami modern bankot nem értünk alatta, oly intézmény, mely tagjainak semmiféle világi előnyt, hasznot, földi dicsőséget sem igér, mely tagjaitól csak önfeláldozást, lemondást, engedelmességet követel; mely az irásként csak üldözésre, megvetésre számíthat, hogy mondom, oly intézmény 40 év alatt annyira elfajuljon, hogy habár csak egyes tagjai is, oly éktelenségekre vetemedjenek, melyeknek kiderítése egy érseket oly nagy mértékben érdeklett, hogy magához a királyhoz folyamodjék a szükséges vizsgálat megtételeért és annak nyilvánosságra hozataláért?

A második hazugság színhelye Belgium ország, de annak költői hollandiai kálvinisták.

A harmadik hazugság színhelye Spanyolország, annak koholói megint a hollandiai kálvinisták.

A negyedik hazugság színhelye megint Belgium, név szerént Antverpia város, kifőzői kálvinista szakácsok.

Az ötödik hazugság színhelye Bajorország, szerzői német protestánsok.

A hatodik hazugság az egész jezsuita rend rejtettebb, vagy mint Toldy István irja, titkos tanairól szól; szerzői az augsburgi lutherista prédikátorok, kikben mégis volt annyi szemérem, hogy midőn Gretserus annak szerzőjét felfödözte, s rágalmait megcáfolta, a prédikátor urak tagadták, hogy arról valamit tudtak, noha először is ő nekik ajándékozta a szerző Paskvilusát.

A hetedik hazugság színhelye Prága, szerzői a többször említett reformált vallású, deformált erkölcsü prédikátorok, kik mindig a harmadik, negyedik országba helyezik át költött hazugságaikat, mint a mesemondók; csakhogy azzal a különbséggel, hogy míg a mesélő sem maga nem hiszi meséjét, sem azt nem követeli, hogy mások higyjék: prédikátor uraim csak maguk nem hiszik, de azt megkivánják, hogy a birka olvasó közönség elhigyje s mig a mesemondó hetedhét országról beszéli históriáját: addig prédikátor uraim bizonyos városokat, országokat neveznek meg; mig a mesélő azt veti derekas hazugságai után, hogy aki nem hiszi, menjen oda: addig prédikátor uraim nem igen szeretik, ha az

olvasók között olyanok akadnak, akik hazugságaiknak végére járnak s azokat képökhöz mázolják. Ebben az esetben megtagadnak mindent, mig a mesemondónak nincs oka szavát visszavonni, vagy szégyenleni; mert hiszen hetedhétországot nehéz feltalálni.

Itt jusson eszébe minden t. olvasónak, hogy hány regényben, novellában, históriában olvasott már a jezsuitákról hasonló dolgokat: hányszor érték rajta őket a lázításon, forradalomgyártáson! És kik vetnek ilyeseket a jezsuitáknak szemökre? Maguk a forradalomgyártók! a királyság gyülölői! a szabadság imádói! az önzetlen (!) népbarátok, akiknek vajmi jól esik, ha pap, barát az ő malmukra hajtja a vizet. Erre nézve csak egy példát mondok, nem hetedhétországról, nem is Spanyol-, Francia-, Olaszországról, vagy Belgiumról, sem Lengyelországról. Mindez messze van tőlünk; ami ott történik, igaz is lehet, nem is. Magunk országáról mondok példát, melyre még igen sokan emlékezhetnek az élők közől.

Az 1848-ik évben megnyertük az első felelős magyar miniszteriumot. Országszerte népünnepeket ültünk, Isten szabad ege alatt. Kik voltak, kérdem, az ünnepély hősei, akik előbb az áldozatot bemutatták az egek urának, azután pedig lelkes szónoklatokban magasztalták a kivívott intézményeket? Nemde a papok, barátok? És vajjon megtagadta-e csak egy magyar pap, barát is hazáját, nemzetét? Vajjon e papok, barátok akkor voltak-e forradal-

miabbak, mikor velünk együtt ünnepeltek, vagy akkor lettek volna hazaárulók, ha a nemzet ügyétől elfordulva megtagadták volna tőlünk az áldozatot, a lelki buzdítást?

Majd jöttek a nehéz napok, midőn minden hazafi karra szükség volt. A püspökök szétbocsátották növendékpapjaikat; azok közől számosan beálltak a nemzeti hadseregbe lelkiatyáikkal, professoraikkal együtt; velünk küzdöttek, vérzettek, haltak. Vajjon vétket követtek-e el, hogy ott voltak, ahol lenniök kellett? Nem! Ők is kötelességöket teljesítették, amiért néhányan el is vették jutalmokat, de bizony többen megszenvedtek érte. Vajjon miért nem piszkolják, mocskolják ezeket a mindenható állam szó- és tollvivői, hiszen forradalmárok voltak? Hja az más! Akkor a tiszteletre méltó forradalomnak szolgáltak!

No hát tisztelt forradalmi tollak és torkok, tudjátok meg, hogy a katholikus pap, barát a széles világon sehol sem más, mint Magyarországon. És ha itt e szabadelvü és szabad országban nem fajult el a papi és szerzetesi intézmény, annyira, mint a föntebb említett hazugságok hiresztelték: más, kevesbbé szabadelvü és távolról sem ily szabad államokban még kevesbbé fajulhatott el; mert mindazon országokban, melyekről a föntebbi rágalmak szólanak, mind a világi, mind a papi rendek fegyelmezettebbek voltak; ez utóbbiak mind maig szorosabb fegyelem alatt élnek, mint nálunk. A jezsuiták

fegyelméhez pedig nem is lehet hasonlítani más szerzetek vagy papi rendek fegyelmét. Vagy talán ez is baj? Vagy éppen csak ez a baj? A kath. pap, barát mindig ott van, ahol lennie kell, népe mellett.

De hát nagyon kényelmes módja a hazudozásnak, ha az ember a harmadik, negyedik országról hozza föl példáit, vagy pedig oly helyekről, melyek vagy nem léteznek, vagy egészen másutt találhatók, mint a hol a hazugság terjesztője mondja.

Napjainkban már nem szükség hasonló hazug históriák kedveért külön könyveket vagy könyvecskéket irni; most a 16. 17. század hazugsággyártóinak szerepét bőven ellátják a hirlapok. Bőven, mond, és hiven! A bőségről tanuskodik a sok ezer meg ezer hirlap, mely minden nyelven gomba módra szaporodik. Kár, hogy a gombához hasonló körülmények között is. A gomba ugyanis ott tenyészik legjobban, ahol a rothadásnak föltételei nagyobb mértékben megvannak. A hirlapok szintén a közrend bomladozásának jelei. Mennél több hirlap, annál nagyobb társadalmi és erkölcsi bomlás.

Hogy e hirlap-özön csakugyan híven is pótolja a régi röpiratokat, arról mindenki meggyőződhetik, ki a következőket megfontolja.

Hányszor olvasott és olvas egy-egy botrányos históriát papokról, barátokról, apácákról? És vajjon hol történnek azok a botrányok? Talán nálunk? Oh nem! Mi mind szentek vagyunk, akár pap, akár barát, akár apáca! Ami botrányos, úgy nevezett

pikáns história csak megjelenik magyar lapokban, azok mind más országokban történnek. *) Igy például a következő két mese, mely valamennyi szabadelvü, szabadelvübb és legszabadelvübb magyar hirlapot megjárt pár év előtt:

1. História.

Nő mint szerzetes. A „Russzkij Kurir“ irja, hogy Oroszországban a staraja-ladogai férfi kolostorban nem régiben egy csinos 22 éves nőt fedeztek fel. A nő atyja őt március hóban akarata ellen férjhez kényszerítette. A menyecske a lakodalom utáni napon a Velchov partjára ment, ott lerakta ruháját, levágott haját és egy levelet tett melléjök, melyben tudatja, hogy megunta az életet. A szökevény férfiruhákat vásárolt, átöltözött és Novogradba ment, hol egy férfi kolostorban felvételért esedezett. A rendfőnök az utlevél nélküli ismeretlent elutasította, ki aztán a staraja-ladogai kolostorba ment, hol fel is vették. *A kolostorban „otec Michail“ (Mihály atya) nevet kapott, s a prior mellett kocsiskodott.* Még sokra vihette volna, ha egy szép napon egy pór nem kerül szülőföldjéről a kolostorba, kit a szeszes italok iránti rendkivüli előszeretet miatt csuktak oda. Ez felismerte és elárulta Matrena Ivanovnát, ki most a rendőrségnél gondolkozik további sorsa fölött.“

No már, édes magyarom, lehet-e ennél nagyobb

*) Rólam is azt hazudták, hogy Lourdesban, tehát messze földön, kaptam 20.000 frankot, misékre.

otrombaságot csak képzelni is, nem hogy kinyomatni? Lásd, ilyenekkel táplálnak téged azok a derék ujság-irók, kiknek oly nagy hitelt szoktál adni. Igy tesznek bolonddá.

Vizsgáljuk meg csak ezt a dolgot közelebbről, mi jön ki belőle? Az jön ki belőle, hogy ezt még egy becsületes kálvinista ember sem fogja elhinni.

Engedjük meg, hogy egy férfiruhába öltözött asszony jelentkezik egy zárdában, engedjük meg, hogy van annyi tudománya, amennyi egy barátban megkivántatik, hogy misés pappá lehessen; mert a nem misés barátok nem neveztetnek páteroknak, atyáknak, hanem fráteroknak, és mint ilyenek lehetnek szakácsok, kertészek, pincemesterek, sekrestyések, szabók, portások, de már megkövetem a tens ujság-iró urakat, barátkocsist soha sem láttak, nem is fognak látni sem nálunk, sem másutt széles e világon. Aztán még „*Mihály atya*“ és kocsis!

Abból, hogy épen egy részeges parasztot zártak abba a kolostorba, azt lehetne következtetni, hogy talán nem csak részeges, hanem kissé bolond is volt, tehát a *nem misés* irgalmasok zárdájának elmebetegei közé zárták, hol aztán a menyecskét fölismerte. De tudtunkra az irgalmasok kocsisa sem visel szerzetesruhát, sem pedig „Mihály atya“ nevet; mert azok igen kevés kivétellel mind fráterok, testvérek és nem atyák. Különben utána fogunk nézni, vajjon Staraja-Ladogában miféle kolostorok vannak, vagy létezik-e valóban az a Staraja-Ladoga?

2. *História.*

Apácakinzás. „Az olasz lapok hallatlan kegyetlenségről tudósítanak, melyet a *putremolii* apácakolostorban követtek el. Az ottani karmelita zárdában egy apácát *kenyérlopáson* értek és az apácák rögtönözve a purgatorium kínzásaira ítélték. A biráskodó nők egyszersmind bakói szerepet is vállaltak. A szerencsétlen áldozatot egy *forró vaskemencéhez* oly közel állították, hogy arca csak kevés hüvelyknyi távolságra volt attól. A borzasztó forróság által a szerencsétlen elvesztette szemevilágát, arcbőre egészen megsült és felrepedezett. Hasztalanok voltak sikoltásai, a kegyetlen nők szivtelenek maradtak. De némely fiatalabb apáca annyira eliszonyodott a kegyetlenségen, hogy a tényállást a hatóságnak feljelentették, mely a fejedelemasszonyt és büntársnőit azonnal elfogatta és szigoru vizsgálatot indított ellenök.“

No ez még az előbbi hazugságon is tultesz! Egy apáca és kenyérlopás! Bár mióta az összerabolt és összeajándékozott Olaszország a római kath. egyházat, különösen a szerzetes rendeket annyira megrabolta, hogy nem volna csoda, ha a világ elől a zárdába menekült szegény barátok és apácák valóban annyira szükséget szenvednének, hogy még egy darab kenyeret is lopniok kellene: de már azt még sem hihetjük emberi lényről, hogy aki vele együtt tűr, együtt szenved, együtt szegénykedik, azt egy

darab kenyérért oly kínokra ítélje, minőkben az ujság-iró ur nem hisz t. i. a purgatoriumi kínokra. Soha sem volt az sem barát-, sem apácazárdában, aki ilyeneket világgá mer bocsátani! Hisz nem szükséges ott lopni, ahol ugy is adnak, ha van; még pedig nem csak egy zárdabeli tagnak, hanem még a koldusnak is. Vagy nézzen szét az ujság-iró had ugy déli egy óra felé a zárdák kapui és ajtai körül, ha talál egyet, ahol koldusok nem várakoznak a kegyes adományra: szó nélkül elhiszszük neki, akár mit hazudik; s mi fogjuk hazugságait legbuzgóbban terjeszteni!

De még azt is meg kell ám fontolnod, jámbor lelkü olvasó, hogy ez az apácakinzás Olaszországban történt, és kánikulában történt; ahol nemhogy nyáron, hanem még télen sem fűtenek. (Hol van Putremuli?) Azt sem tudják, mi az a vaskemence! Aztán még most követnének el oly hajmeresztő tetteket azok a szegény apácák, mikor mind rájok, mind az egész olasz katholikus egyházra minden felől oly erősen rájok jár a rúd; midőn bármily sérelmet szenvednének is egyes tagjaik részéről, sehol semmi védelemre, igazságszolgáltatásra nem számíthatnak? Ha valamelyik barát, vagy apáca megunja a csuhát, egyszerüen lerughatja, zárdáját elhagyhatja s mehet világgá a nélkül, hogy mint nem régiben, még a világi hatóság is visszakényszerítené. S nem tehette volna ugyanezt az az éhező apáca? Mi állt utjában? Semmi! Nincs könnyebb

mostanában, mint egy zárdából kimenekülni; kivált Olaszországban, hol a hatalom minden zsoldosa védelmébe fogadná. És képzelhető-e oly furia had egy istenes életre szentelt testületben, hogy oly hajmeresztő kínzás láttára az elnyomott tag védelmére ne emelje kezét vagy hangját? Valóban erős hit kell ily hitetlen korban, hogy hasonló vérlázító költemények méltó visszautasítás nélkül olvasson, nem hogy még el is higyjen az ember.

Ilyenek, t. ujságolvasók, a ti szabadelvü hirharangjaitok. Vajjon hová fognak ily vezérek benneteket vezetni?

A nyolcadik hazugság királygyilkosságról szól. Nem sok hozzáadni valónk van. Ugy hiszem, eléggé meg van cáfolva a legközelebbről érdekelt felektől.

A kilencedik hazugság színhelye Bécs, szerzője megint egy szomszédországi prédikátor, ki elég szemtelen volt oly mesét koholni Bécsről, melyről a bécsiek semmit sem tudtak. Nagyon kényelmes módja a hazudozásnak. Épen olyan, mint mikor nálunk az ötvenes években a kormányról és kormányzatról és annak embereiről nem volt szabad irni; irtak tehát az ujság-iró urak a francia vagy a khinai császárról, annak kormányáról, ugy, hogy minden ujság-olvasó tudta, hogy tulajdonképen a bécsi kormányról és a bécsi császárról és annak udvaráról van szó, természetesen nem valami hizelgő szó ám, hanem olyan, mely akár mire inkább hangolja az ember fiát, mint megelégedésre, tiszteletre. Akkor

izgattak az ujság-iró urak álarc alatt az idegen kormány ellen, mely leszámítva németesítő hóbortjait, mindenesetre jobb volt, mint az azóta kapkodó nemzeti kormány, mely ellen az ujság-iró urak álarc nélkül és egész kényelemmel izgathatnak. Ugy kell neki, maga kereste.

A tizedik hazugságot nem nevezi meg Pázmány, alkalmasint azért, mert annak színhelye magyar föld lévén, ugy is ismeretes volt; elég azt tudnunk, hogy maga a *nem katholikus* fejedelem, Rákóczy Zsigmond megvallja pecsétes levelében, melyet a jezsuiták főnökének kiszolgáltatott, hogy a jezsuitákat *nem vétkökért, hanem csak a római anyaszentegyház gyülölségeért rekesztettek ki Erdélyből.* Ajánlom e fejedelmi pecsétes levélnek figyelmes elolvasását.

Itt jó lesz megjegyezni még a következőket:

A protestáns atyafiak szó- és tollvivői mind a mai napig a katholikusokat vádolják türelmetlenséggel; pedig bizony, ha mi türelmetlenek voltunk volna, irmagjok sem volna a protestáns felekezeteknek, sem nálunk, sem másutt. Igaz ugyan, hogy a törvénykönyvben benne van, *hogy a lutheránusokat meg kell égetni,* de ez is csak oly törvény, mint sok más, mind a mult, mind a jelen törvények között, melyet, fájdalom, soha sem hajtottak végre. Pedig csak az első lutheristát, vagy éppen magát Luthert kellett volna, ha éppen megégetni nem is, legalább egy kicsit megkoplaltatni; soha sem vert volna gyökeret a 16. századbeli eretnekség; s hazánk két száz

évi török háboruk és belvillongások nyomoraitól, Németország a 30 éves háboru rombolásaitól, Angolország az irlandiak elnyomásának szégyenétől stb. stb. menekült volna meg. Bezzeg máskép tettek a protestáns atyafiak, ahol egy kis tért nyerhettek! Első dolguk volt azokat, kikkel csak kevéssel előbb ugyanazon egyházban, ugyanazon áldozattal, ugyanazon imákkal és énekkel dicsőítették az Istent, azokat mondom, templomaiktól megfosztani, papjaikat számkivetni, s a népet, ha vallásához hű maradt, rabszolgaságra vetni, melyben az irlandiak maig is a legégbekiáltóbb módon sinylenek; a német és svájci katholikusok püspökei, papjai, hiveiktől elzaklatva, mint földönfutók nyomorognak; Olaszországban a pápa rabul tartatik, a szerzetesek számos zárdája, temploma kaszárnyákká alakíttatik; és nálunk? Tanulmányi és vallási alapítványaink Csáky szalmájaként fecséreltetnek, mig egy szép reggel azon veszszük észre magunkat, hogy volt, — nincs!

Ami ezelőtt három száz évvel történt Erdélyben, az történt 1880-ik év nyarán Franciaországban, hol a szerzetes rendek számüzését rendelte el a kormány; nem az országgyülés, hanem a kormány. Julius hóban megkezdte a rendelet végrehajtását a jezsuitákon *nem vétkökért, hanem csak a római anyaszentegyház gyülölségeért,* éppen mint Erdélyben: csakhogy mig az erdélyi protestáns fejedelem elismeri pecsétes levelében, hogy a Jézus-társaság atyái *jó és tiszta erkölcsü derék férfiak:* — — —

— — — — — —: addig a katholikus Franciaország katholikus cimü kormányának nincs annyi embersége, hogy bevallaná, hogy csupa gyülölet vezérli a legártatlanabb, legbékésebb, legüdvösebb szerzet üldözésében; mig ellenkezőleg azokat a lázadókat, kik 1870. évben Párist felgyujtották, kirabolták, számtalan polgártársukat legyilkolták; kiket aztán maga a szabadság kormánya számkivetett s tengeren tuli tartományaiba szállíttatott; azoknak ugyanakkor megnyitja kapuit. Semmi ellenvetésünk a kegyelem osztogatása ellen; de mig a törvénytől bünösöknek itélt elesetteket kegyelemben részesíti: mily jogon üldözi az ártatlanokat? A gyülölség nem jog, hanem erőszak, valamint ha a rabló kizsebel, nem jogosan cselekszik, hanem erőszakot követ el rajtam. Ez pedig még eddig minden isteni és világi törvény értelmében büntetendő cselekvény. — Ily kormánya van a szabad Franciaországnak, ily kormánya, mely egyenkint és összesen a megtorló törvény hatalma alá esnék, ha törvény uralkodnék a szerencsétlen országban, és általában mindenütt, ahol szabadelvü cégér alatt mérik a szabadság bódító italát.

Tán kérded, jámbor olvasó: lehetséges-e mindez? és miért kell ennek történni? Nem élhetnének az emberek egymással békében? Miért nem élnek az eretnek urak is azzal a fegyverrel, melylyel a katholikusok, t. i. imával és az evangélium hirdetésével? És főkép most a felvilágosultnak hiresztelt

19. századnak becsületére válik-e a régi századok vallási harcait fölidézni, és épen azoknak, akiknek, ha van is vallásuk, csak névvel nevezik magukat katholikusoknak, kálvinistáknak, lutheránusoknak, stb. stb. valósággal pedig istentagadók? És ha már ők szakítottak Istennel, vallással, miért nem hagyják meg másnak Istenét, vallását, mi az emberi szivnek szerencséjében mérsékletet, szerencsétlenségében megnyugvást parancsol?

Mindezen kérdésekre röviden fogok felelni.

Hogy mindez nem csak lehetséges, hanem valósággal megtörtént dolog, azt mindennap olvashatni csak nálunk száz meg száz ujságlapban. Csakhogy a különböző elvü ujságok szerint különbözőleg. Az ugynevezett szabadelvü, szabadelvübb és legszabadelvübb ujságok egyszerüen odaszorítják valami zugba vagy az ujdonságok, hirek, mendemondák, pletykák, vagy épen a telegráfi tudósítások közé, hogy Franciaországból a jezsuitákat kiutasították: a katholikus gondolkozásu lapok azonban bő leirásokat közölnek a kiutasításról; hogy rontottak be rabló módra a rendőrök az egyes kolostorokba, hogyan fogták karon az atyákat és vezették ki saját házokból s eresztették őket világgá a néptömeg ezreinek áldásai, éljenzései között stb. stb. Ezenkivül a katholikus lapok folytonos figyelemmel kisérik e gyalázatos rabló eljárást, melynek olvastára az ember haja szála föláll: a szabadelvüeknek nevezett lapok többé nem igen dicsekesznek vele, nem is

említik többé; vagy ha már ki nem kerülhetik, ismét egy vékony telegrammban tudatják olvasóikkal a *kongregációk* további zaklatásait, üldözéseit.

Itt gondold meg, nyájas olvasó, hogy a szabadelvü lapok mindig kongregációkról beszélnek, hogy szabadelvü olvasóik ne is értsék, miről van tulajdonképen szó; mert hát nem minden ember tud diákul, azt sem mindenki tudja, mi az a kongregáció, kivált nálunk; hol a szerzetes rendeket általában barátoknak, szerzeteseknek, konventeknek stb. híják. Igy bolondítanak benneteket, kedves magyarjaim, ujságaitok diákul! mert ha magyarul neveznék az üldözötteket, bizonyára mind megbotránkoznátok azon, hogy hát azok ellen a szegény barátok ellen, kik csak imával, prédikálással és az ifjuság nevelésével, oktatásával foglalkoznak, tulajdonképen mi kifogása lehet a legszabadelvübb embernek is? Vajjon nem olyan jó hazafiak azok, mint bármely nagy száju liberális ur? vajjon azok erkölcstelenséget hirdetnek, tanítanak? Vagy talán az szálka a szemökben, hogy a világ minden gyönyörét megtagadva magoktól, egyedül a tudománynak, erénynek élnek az emberiség boldogítására? Vagy talán van olyan *igaz* tudomány, melyet ők nem csak nem tanítanának, terjesztenének, hanem van-e oly tudomány, melynek legkitünőbb képviselői között papot, barátot nem találhatnánk? Ide számítva még a legvilágiabb tudományt is. És egyáltalában van-e a keresztény tudományosságnak oly ága, melynek gyö-

kereit nem a zárdafalak között kellene keresni? Mind erre senki sem felelhet jó lélekkel tagadólag.

Mi tehát az oka ez őrült üldözésnek? Megmondom; figyeljetek!

Ismertetek-e már oly gonosz gyermeket, ki a szülői tekintélyt, szülői hatalmat megunva, maga szárnyára kelt? ki szüleit nemcsak elhagyta, megvetette, hanem sokszor istentelen kezeit is reájok emelte? Vagy ki himes hizelgésével a szülői örökséget idő előtt kicsalta koros szüleitől azon biztatással, hogy a ház terheit az ifju vállai jobban birják; szülei pihenjenek, nyugodjanak, majd ő gondoskodik rólok. A jámbor szülők átadnak mindent az ifju urnak, aki eleinte ugy ahogy csak kiszolgáltatja a drága szülőknek járandó tartást; de csak hamar terhére kezdenek válni, bántja őt, hogy már soha sem akarnak meghalni, hogy azután ő korlátlan ura lehessen az ősök szerzeményének? És ha a kedves öregek még igy sem tágítanak, egyszerüen kiméri nekik a házhelyet, hogy előtte ne lábatlankodjanak. Soha sem láttatok ily kitaszított, elhagyott szülőt? Oh fájdalom, bizonynyal mindegyiktek igennel válaszolhat e kérdésre! No hát ezért üldözik az Istentől elpártolt emberek az anyaszentegyházat, először jezsuitában, azután a többi szerzetekben, kiket hirlapjaitok kongregációknak neveznek, azután papjaiban, végre magát az Istent is számkivetik szivökből, templomaikból, országukból.

Hisz már egyszer megérte a világ, hogy Fran-

ciaországban az Istent letették, s helyébe egy gonosz életü leányt emeltek az oltárra, azt tették istenökké, abban hódoltak a bünnek, abban áldoztak az ördögnek. Még másodszor is meg fogják ezt tenni előbb Franciaországban, utóbb, mivel a divat onnan származik, a többi európai államban; mert amint mondom, a liberális uraknak nem a barát, apáca, hanem maga az Isten nem kell! Valahányszor azt halljátok, hogy *a tekintélyek kora lejárt,* végső elemzésben mindig azt kell érteni, *hogy az Isten kora lejárt, az Isten elvesztette népszerüségét, többé nincs rá szükség.*

És van-e csak egy, ugynevezett szabadelvü hirlaptok, melyben az első szárnypróbálgató firkász e *nagyhangu hazugsággal* ne köszöntene be hozzátok? *Hazugságnak, ámitásnak, bolondításnak* mondom e mondást: *a tekintélyek kora lejárt;* mert ugyanakkor azt kivánja tőlünk az iskolapadról megszökött, vagy kicsapott irócska is, hogy őt és ujságát ismerjük el tekintélynek, ő neki higyjünk, őt kövessük politikai és társadalmi életünk minden változatában.

Mit? Hát az eddig élt szent és bölcs férfiak mind tudatlan, bárgyú, hazug, csalók voltak-e, akiket most már félre lökhetünk? Vagy az isteni bölcseség csak most szállt-e le a földre? és éppen a ti ujságiróitok koponyájában rakott fészket magának? — Igy bizony megérjük még másodszor is, hogy ez új módi istenfiak a világnak minden eddigi tudománytárát, minden könyvtárt felpörzsölnek, mint az egy-

szeri mohamedánus vezér az alexandriai könyvtárt fölégette, azt mondván: Vagy benne van annak a könyvtárnak tartalma Mohamed könyvében, vagy nincs; ha benne van, akkor minden más könyv fölösleges; ha nincs benne, akkor minden más könyv veszedelmes; tehát megégetendő.

Maholnap, mondom, igy fognak szólani a ti szabadelvüeknek cimzett ujságaitok is; mert, hogy ugy gondolkodnak, mint az a könyvtárégető mohamedánus, mutatja az is, hogy naponkint úgy elhalmoznak benneteket pletykával, hogy tisztességes könyv olvasására időtök sem akad.

De lássuk, *miért üldözik éppen a jezsuitákat oly veszett dűhvel,* mintha azok valami jól szervezett rabló bandát tennének?

Hogy erre a kérdésre megfelelhessünk, vissza kell pillantanunk a jezsuiták eredetére.

A Jézus-társaság alapítója lojolai szent Ignác, spanyol lovag, ki 1534. augusztus 15-én Párisban hat társával ünnepélyes fogadalommal kötelezte magát a szüzesség és szegénység megőrzése mellett a szent föld visszaszerzéseért küzdeni. Szövetségöket Jézus-társaságának nevezték. Minthogy azonban céljok kivihetetlennek bizonyult, abban állapodtak meg, hogy új szerzetes rendet alapítanak. III. Pál pápa 1541. szept. 27. megerősítette az Ignáctól bemutatott szervezetet, mely utóbb némi módosításokat szenvedett.

A jezsuiták hivatása a tanítás iskolában és

egyházban, ott a tudományok, itt a vallás terjesztése, mely hivatásuknak bámulatos odaadással feleltek meg minden időben. Nagyszerű hatásuk kulcsát a *föltétlen engedelmességben* és azon körülményben kell keresnünk, hogy tagjai valóban „*mindeneknek mindene*“ lettek. Nem volt az emberiségnek egy osztálya, az életnek egy iránya, a közszükségletnek egy neme, mely önfeláldozó tevékenységök határain kivül esett volna. Világosabban szólva, nincs oly tudomány, melyben a jezsuiták világhirű tudósokat nem mutathatnának föl; e mellett az egész világot bejárták hittérítőik; s ahol a keresztény civilizáció gyökeret vert, azt jó részben épen a jezsuita térítőknek lehet tulajdonítani; kik közől számosan szenvedtek vértanúhalált, vagy lettek ember-evő vadaknak zsákmányaivá. Aki bővebben akarja történetöket ismerni, olvasson el csak egy közönséges Lexikont, bámulni fog azon önfeláldozó kitartáson, melylyel a kereszténység művelő világát az állatoknál csak kevéssel magasabban álló népek között terjesztik vala. E mellett a protestántizmus terjedésének náloknál hatalmasabb gátot senki sem vetett. Olasz, Spanyol és Portugálországokban főleg a jezsuitáknak lehet tulajdonítani a hitegység föntartását. Nálunk, magyaroknál, leginkább az ő érdemök, hogy főuraink, kik a mohácsi vész után nagyobb részt a protestáns vallásra tértek, hogy annál nyugodtabb lelkiismerettel harácsolhassák a papi és egyházi javakat, ismét visszatértek az *anyaszentegyház* kebelébe, ahova az-

tán jobbágyaikat is visszaterelték; mert hiszen a liberális Luther szerént: cuius regio, illius religio, akié az ország, azé a vallás, vagyis annak a vallását tartozik követni az ország, tartomány, vagy uradalom minden lakosa. Előbb elszakadtak a pápától jobbágyaikkal együtt, aztán visszatértek ismét nagyobb részt jobbágyaikal együtt.

Mindez csak egy-két vonás tevékenységök áldásaiból. Érdemeik teljes méltánylására könyveket kellene irnunk, mint irtak is már más nyelveken; csak nálunk hallgat rólok az irás, innen van, hogy akár mily bolondot irnak rólok a kat. egyház ellenségei, mind jó pénz gyanánt veszi meg a kath. ember is. De e néhány vonás is elég annak a gyülöletnek megértésére, melylyel a föntebb közlött cégéres hazugságok szerzői viseltettek a jezsuiták iránt.

A protestantizmus, valamint a pogányság, meg nem állhat a jezsuita előtt; annál kevésbbé a zsidóság, mely semmikép sem akarja bevenni, hogy akit világ kezdete óta vár, az már elérkezett; többé hiába várja; a protestantizmus meg már tulhaladott álláspontnak tartja a kereszténységet s már-már azon a ponton áll, hogy a kinek a 16. században csak földi helytartójától a pápától, szakadt el, maholnap magától Krisztustól is elpártól; s aztán talán beáll zsidónak, hogy azzal együtt várja ujra a prófétáktól megjósolt Megváltót.

Igy nagyon természetes, hogy protestáns és zsidó egyaránt dühöng a jezsuiták ellen, egyháznak

legbátrabb, legelszántabb harcosai ellen, kik előtt a tévelygésnek, eretnekségnek, hitetlenségnek nincs, pardon, nincs kegyelem! Ámbár ebben a mennykő szabadelvü világban nekik sem marad egyéb, mint a kezeikre bizott katholikus iskolák, templomok, hol a tudományt terjeszthetik, a vallás erősíthetik. No meg aztán az ázsiai, afrikai vad népek, azokat még Jókai is átengedi nekik, hogy térítsék meg és civilizálják őket, hogy aztán a protestánsoknak legyen mit elhalászni a megtértek közől pénzért. Mert tudnod kell, jámbor olvasó, hogy ahol a katholikus hittérítők igével, az Isten igéjével hódításokat tettek és tesznek, ott a protestáns prédikátorok, leginkább angolok, pénzzel hódítják el a tán nyomorban sínylődő szegény megtérteket, csakhogy aztán egy-egy ilyen elhódított kinézer, vagy indus, vagy szerecsen roppant költségbe kerül; mert míg a kath. missionárius, térítő az imakönyvén és evangéliomán kivül semmi földi vagyonnal nem rendelkezik: addig a más világrészekben élő protestáns térítők, jobban: eltérítők ugyancsak usznak ám a jóban!

De hát mért bántja a jezsuitát a katholikus ember? Tudatlanságból! Szegény, nem tudja, mit mivel, mikor a zsidó és protestáns irkafirkák után ő is beáll jezsuitafalónak. No aztán meg szabadelvüségből is gyülölnie kell a jezsuitát a katholikus embernek is, ha felvilágosodás hirében akar élni és meghalni.

Lehet-e erre kiáltóbb példa Franciaországnál,

melynek közel 40 millió lakosa közt a protestáns és zsidó csak annyi, mint egy csepp a tengerben, és a jezsuitákat a mult években ismét kiűzték, tudja Isten hányadszor, és kiűzték minden helyes ok nélkül. Mert, elhiheted, t. olvasó, hogy valamint Magyarországban soha semmiféle kifogást sem tehettek a jezsuita ellen, mint hogy protestantizmussal kezet nem szorít, a zsidósággal még kevésbbé : úgy bizony más országban sem roszabb a jezsuita sem hazafinak, sem papnak, sem tudósnak, sem tanárnak, sem hitszónoknak. De hát ez a hibája; ez az erénye! A szabadelvü szemeknek ez elég nagy szálka. A jezsuitának pusztulnia kellett; utána a többi szerzetesnek, azután a papoknak, aztán a vallásnak, végre az Istennek! mint a mult század végén, amint föntebb érintettem. Igy megy ez véges-végtelen! mert hisz a gonosz a jóval örök harcban áll; és sokszor fölül kerekedik, hogy aztán rövid uralom után ismét a jónak adjon helyet. Hisz ki nem tudja az első ember esetét, kit az ördög bár rövid időre, már elszakasztott Istenétől? Ez a mi sorsunk is. Ha semmi sem igazolná az eredeti bűnt, az az egy cáfolhatatlan bizonyít mellette, hogy nincs ember, ki a gonosz szellem hatalma alatt hosszabb vagy rövidebb ideig nem volt volna, ki egy kissé nem lutherkodott, vagy liberáliskodott volna. Boldog, aki az alatt végiglen meg nem maradt, s százszorta boldogabb, aki csak rövid ideig nyögött bilincseiben.

Most már nem mondhatják, hogy a jezsuiták a

forradalmak szítói; ma már minden vargainas tudja, látja, kik csinálják a forradalmakat országszerte, világszerte. — Azt sem mondhatják, hogy a jezsuiták királygyilkosok, hisz napjainkban alig van valamire való fejedelem egész Európában, aki ellen gyilkos merényletet nem követtek el. És annyi királygyilkos között nemcsak jezsuita, de még egy sekrestyés sem volt, mind tőről metszett szabadelvü, felvilágosodott világpolgár! Igen is világpolgár, nem hazafi! A liberálismus szótárából a hazafiság hiányzik. Mi lehet tehát a jezsuiták bűne, a miért számüzetnek? E kérdésre alig lehet egyebet mondani, mint azt, hogy a forradalommal nem rokonszenveznek. De hát hány becsületes, hány higgadt gondolkodásu ember rokonszenvez oly forradalommal, melynek egyedüli célja a rombolás, pusztítás, céltalan változtatása az ezredéves intézményeknek akár tudnak helyökbe jobbat állítani, akár nem. Hisz csak magunk országát vegyük! 30 évi szakadatlan országgyülésezés alatt *egyetlen egy oly törvényt* sem birtak kiizzadni atyáink, mely csak 10 évig megállhatott volna, vagy megállhatna, anélkül, hogy *maguk e törvények szerzői,* megszavazói azoknak átvizsgálásáról, változtatásáról (revisiójáról) gondoskodni nem tartanák szükségesnek. Ily legényekkel nem vétethetik egy zsinórmértékre oly ember, aki az emberiség ezredéves történelmét nem csak azért tanulta, hogy abból érettségi vizsgálatot tehessen, hanem abból egyuttal a tanulságot is levonja.

Vagy talán a köztársasági kormányformának nem barátai a francia jezsuiták, szerzetesek, papok? Ez is utálatos rágalom, gyalázatos ráfogás. A katholikus ember, akár világi, akár pap, épen ugy lehet a tisztességes köztársaságnak híve, mint egy emberséges fejedelemnek. A mi vallásunk nincs kormányformához kötve. Tiszteljük a királyt, ha jó, meghajlunk előtte, amig jó, amig népe javát szivén hordozza; tiszteljük a köztársaságot is, mig tisztességes, mig a fönhangon kürtölt szabadságot minden jónak megadja: de felemeljük szavunkat a király ellen, ha gonosz, valamint nem rokonszenvezünk a köztársasággal sem, ha hóbortos.

Vajjon mondhatunk-e hasonlót a protestantizmusról? Lássuk. A protestáns szintén meghajlik a király előtt, még pedig nemcsak a jó, hanem a gonosz, zsarnok király előtt is, ha érdekeinek kedvez; ujjong a köztársaságnak és köztársaságért, mert abban ama forradalmat látja felmagzani, melynek csiráit Luther, Kálvin és a többi vallásgyártók elhintették. A protestáns szellem forradalmi szellem és csak addig protestáns, mig forradalmi. Amely protestáns nem forradalmi és nem szabadelvü, az lélekben nem protestáns, az olyanról azt szokták mondani, hogy jobb elvénél, t. i. vallása elvénél.

No de ne beszéljünk példa nélkül. Igen hangzatos példa az imént mondottakra VIII. Henrik, angol király. Ez a Henrik király katholikus volt egykor, mint Luther és Kálviń, azzal a különbség-

gel, hogy mig ezek papok, barátok voltak, Henrik király, világi ember volt, és mint világi ember egy vallásos munkát irt Luther ellen, a barát ellen, a hét szentség védelmére, miért a pápától „*a hit védője*“ cimet kapta, melyet az angol királyok maig is viselnek, vagy bitorolnak. Utóbb aztán furcsa legény lett ebből a Henrik királyból. Első feleségét megunta, s elakart tőle válni, amit azonban a római pápa hajthatatlanul ellenzett; ezért Henrik felmondta az engedelmességet a pápának, Rómától elszakadt, s magát tette az angol egyház fejévé; azután természetesen egyik feleségét a másik után vette, fejeztette. Nem kevesebb, mint hat feleséget szaggatott el. Ilyen vallásalapítói voltak a protestántismusnak! De ezek mind derék, felvilágosodott, szabadelvü férfiak, kiknek minden dicséret és dicsőség adassék, különben rosszul jár az ember, mint pl More Tamás, kancellár és Fischer János rochesteri püspök, kiket Henrik, mivel törvényes házasságának felbontását ellenezték, egyszerüen kivégeztetett, s ezeken kivül még vagy 72 ezer, mondd: hetvenkét ezer más alattvalóját. Ilyenekkel dicsekedjenek a protestáns prédikátorok, ujságirók és zsidó zsornalisták. Fogadom, nagyobb kárt tesznek a protestáns ekklézsiának és szabadelvü forradalomnak, mint a jezsuiták gyalázásával, üldözésével kárt a katholikusságnak.

De hát csakugyan olyan konok, megátalkodott emberek azok a jezsuiták, kik a felvilágosodás, szabadelvüség dicső 19. századába sehogy sem ille-

nek? Lássuk ezt a tételt is. Ha szabadelvüség az, hogy a törvény előtt minden ember *egyenlő* legyen, hogy minden ember annyi egyéni *szabadságot* élvezzen, amennyi a társadalmi renddel megfér, és azt nem veszélyezteti; akkor a jezsuiták szabadelvüek. A *testvériséget* szándékosan nem említem. Ugy hiszem azt sem a jezsuitának, sem más igaz katholikusnak nem szükség a modern szabadelvüektől tanulnia. — Ha szabadelvüség az, hogy az önkényuralom helyébe lépett alkotmányos fejedelemségben, királyságban császárságban megbizunk, nekik meghódolunk, adónkat mindegyiknek lerójuk; akkor a jezsuiták szabadelvüek. — Ha szabadelvüség az országgyülés által kikiáltott köztársaság ellen nem rugdalózni, az iránti tartozásainkat bár mely téren leróni; akkor a jezsuiták szabadelvüek. Ha szabadelvüség az ellenségtől ostromolt Párisban belháborút indítani, a házakat, illetőleg palotákat petroleummal felgyújtani, lerombolni, a vagyonosokat kirabolni, legyilkolni; akkor a jezsuiták *nem szabadelvüek*. De ha a szabadelvüség legfelső foka az, hogy az *egyenlőség szabadság* mellett a *testvériség* gyümölcseit is minden ember élvezhesse; senki se éhezzék, fagyoskodjék, meztelenkedjék, Isten szabad ege helyett ürgelyukakban ne lakjék, butaságban ne sinylődjék; akkor a jezsuiták nemcsak szabadelvüek, hanem méltán példányai gyanánt tekinthetők a legfokozottabb szabadelvüségnek.

Valamelyik német, vagy francia egyházi feje-

delem ugy nyilatkozott, hogy, ha a sociálisták vakok nem volnának, ha a katholikusságot ismernék: nem dühöngnének a katholikus egyház ellen; mert ha az élet könyvében az vagyon megirva, hogy az emberek egykor a teljes egyenlőség alapján sociálismusban, mit magyarul már őseink községnek neveztek, mintegy nagy család tagjai éljenek és élvezzék a földi boldogságot: akkor azt csak a keresztény katholikus vallás alapján építhetik föl.

No lám, tisztelt forradalmár, sociálista, kommunista, nihilista szabadelvü urak, a jezsuiták ebben is példányaitok lehetnek. Ők voltak azok, kik az első keresztény sociálismust alapították Amerikában, és föntartották mindaddig, mig az európai kapzsiság annak véget nem vetett.

E keresztény sociálismus Paraguay állam volt Dél-Amerikában, melyet a spanyolok 1516. fedeztek föl, de első telepeiket az indián törzsek csakhamar megsemmisítették. 1608. évben a jezsuiták telepedtek le, megnyerték az indiánok bizalmát, megtanították őket a földmívelésre, az indiánokat a keresztény hitre térítették, jótékonyan hatottak a műveltségre, az iparnak és kereskedelemnek jelentékeny lendületet adtak. *Az egész állam egy család képét ölté fel, melynek fejei a jezsuiták voltak. Amit az egyesek szereztek, az nem volt övék, hanem az államé, vagyis az egész nagy családé, miből aztán mindenik megkapta a maga élelmét, ruházatát, fegyverét, szóval minden szükségletét.* Száz évnél tovább

éltek az egyszerü, boldog, családias viszonyban; azonban utóbb a *kivülről* támasztott zavarok után 1767-ben a jezsuiták elüzettek, Paraguay Spanyolország birtokává és fejős tehenévé lett, mely alól csak 1811-ben szabadult fel, dr. Francia vezetése alatt, ki 1817-ben élethosszig diktátorrá (kormányzóvá) választatván, nagy részben a jezsuiták rendszerét követte, idegent nem eresztett az országba s a *jezsuiták elüzése után felforgatott jólétet, s müveltséget visszaállította,* meghalt 1840-ben.

Talán ez lebegett Jókai Mór szemei előtt, mikor a „*Jövő század regényében*“ azt irta, hogy az európai szerzetesek Ázsiába, Amerikába, Afrikába, Ausztráliába szállíttattak, hogy az *ottani vad népeket civilizálják, tegyék polgárosodott emberekké,* talán a végett, hogy egykor az európai forradalmár uraknak legyen mit lerontaniok s a maguk szabadelvü hóbortjai szerint kontárkodhassanak a társadalom kormányzásának mesterségében. Hja, a szabad ipar mindenütt megtermi a kontárokat!

Ilyeneket irjanak a szabadelvü tollfosztók, akarom mondani tollforgatók, a jezsuitákról, amiből tanulni lehet valamit, ne csak egyeseknek gyarlóságain, hibáin, vagy éppen vétkein rágódjanak; mert hisz a jezsuita is csak ember. Csakhogy jól meg kell jegyezni, ami hibáik, vagy bűneik vannak, az az egyesekéi; ami pedig jó és örökké jó, az a jezsuiták összeségének, szervezetének sajátja. Az angyalok mennyei szellemek, mégis akadt köztök elveteme-

dett, ki a Teremtő ellen fellázadt, ez a rend ellen kapálózó szabadelvüség törzs-apja. Az apostolok csak tizenketten voltak, azok között is támadt *egy* áruló, kit az irigység, vagy kapzsiság eltántorított. Ahol mag van, polyva is szokott lenni, ne ezt kapargálják a szabadelvü urak, hanem keressék a magot.

A józan gondolkodó becsületes katholikus ember pedig ne hagyja magát félrevezettetni s ne gyalázza alaptalanul azon derék rendet, mely a katholikus egyház egyik főtámasza, ékessége s büszkesége, s melyet megrontani csakis a mindig lázongó protestantismussal karöltve járó szabadkőmüvesség folyton iparkodik, levén főjelszava e következő: „*A jezsuiták pedig, kik nekünk leginkább ellentállanak, vagy egyszerüen agyonverendők, vagy, ha ez nem könnyen történhetik, szétüzendők, vagy legalább (!) hazugságok s rágalmak segélyével elnyomandók.*“ (Lásd Becan. Opusc. T. I. 12. aphor 15. Mog. 1610.)

Próbáld meg nyájas olvasó ezen cáfoló érveléseket uton utfélen hangoztatni egész torkod szakadtáig! — — Mindhiába! — — A kitünő jezsuitatársaság mindig csak a fekete gyülölet tárgya lesz, mert a magyar megátalkodottság megdönthetlen.

5.

A magyar megátalkodottság egyik szánandó rögeszméje az is, hogy a katholikus egyház ellensége a tudománynak, ellensége

a fölvilágosodásnak! és mindezek barátja a protestantizmus egyedül.

Erről ugyan Pázmány nem emlékszik meg. Hogyan is emlékezhetett volna erről, hiszen születése évében (1570-ben) még akárhány protestáns ember élt, aki a katholikus egyházban született, abban kereszteltetett, abban nevekedett, és csak a zárdai fegyelmet megunt szökött barátoktól és rugott papoktól kovácsolt új vallás *szabadelvüségétől!* eltántorítva szakadt el apái egyházától. Ha tehát saját vallásgyártóik fejére nem akartak sarat hányni, *nem mondhatták, hogy a katholikus egyház ellensége a tudománynak, ellensége a fölvilágosodásnak;* mert hisz abból támadtak az ő tudós, felvilágosodott fejü apostolaik: Luther, Kálvin, Zwingli s tudja Isten még hány más. Ha ezeknek volt valamicske tudományuk, csak a katholikus egyházban, annak zárdáiban, papnevelő intézeteiben szerezhették, melyekben kizárólag mind papok, barátok hirdették a tudományokat; másutt ugyan Diogenes lámpájával kereshettek oly embert, aki még tudománynyal is foglalkozott.

De most már három század mulva csak mutathatnak föl itt-ott világi embert is, ki az *irástudók* számát szaporítja; csakhogy éppen ezekből kerülnek ki az új testamentomban említett fajtáju irástudók, kik valamint őseik Krisztusnak tanítmányát elferdítették, az isteni Mestert megkötözték, megostorozták, lepökdösték, végre megfeszítették: ugy ez ujabb irás-

tudók az isteni Mester utódjait, követőit gunyolják, üldözik, fosztogatják, börtönözik és gyilkolják.

Ez új irástudók találták ki azt az új divatu hazugságot, hogy a *katholikus egyház ellensége a tudománynak, ellensége a fölvilágosodásnak* és ezen ürügy alatt üldöznek bennünket, mint üldözték isteni Urunkat. Csakhogy szerencsétlenségökre ez új hazugság megcáfolására nem szükséges királyok, városok pecsétes leveleire utalnunk. Elég, ha egy könyvtárt megvizsgálunk, és annak szerzői közől kijeleljük az egyházi férfiak neveit, meg a világiakét. Az arány mindenesetre az előbbiek javára fog dőlni. És pedig nemcsak a vallási tudományok terén, hanem minden világi tudományt is összevéve. Mert nincs a világon tudomány, igazi tudomány, melynek legkiválóbb hősei között katholikus egyházi és katholikus világi férfiakat nem találnánk.

Csak egy van, miben jó katholikus ember soha sem jeleskedett, soha jeleskedni nem fog: a hazugságban, ámításban. Az pedig nem tudomány, hanem mesterség, még pedig ördögi mesterség. Az első ördög hazudott s azzal ejtette meg ős apánkat, Ádámot; az első ördög követői hazudnak s azzal ejtik meg az ős szülők ezer meg ezer maradékit. De valamint az első hazugság szerzője megszégyenült a megváltót igérő Isten előtt: ugy a többi hazugság szerzői megszégyenülnek a megváltóban helyezett erős hit, remény és egymás iránti szeretet munkálkodása előtt. — — — — — — Meg

vagyon irva, hogy a pokol kapui sem vesznek erőt rajta.

Itt lehetetlen *egy nevezetes hazai hazugságról* nem emlékeznem, mely az előbbivel egy forrásu; s melyet már annyiszor hallottunk és hallunk, hogy szinte már mindnyájan hinni kezdjük. Ideje, hogy ezt is visszautasítsuk, és annyiszor visszautasítsuk, amennyiszer találkozunk vele.

Csak imént, az egri érsek hires levele alkalmából zengte el egyik fürge szabadelvü magyar lap, hogy a protestánsok jogi intézetei mindenkor a *szabadságnak, nemzetiségnek fészkei voltak,* hogyan lehetne azokat az államtól állítandó harmadik egyetembe olvasztani?

Máskor ismét ugyanezt a dicséretes vonást minden kálvinista iskolára, főkép a felsőbbekre halljuk kiterjesztetni. Kár, hogy a lutheránus iskolákat is bele nem foglalják a dicsőség koszorujába.

Hát hiszen ezt mondani könnyü, csak be lehetne bizonyítani is. Ugyan kérem, mikor voltak a protestáns iskolák nemzetiebbek, mint a katholikusok? Talán az 1848. előtt? Hisz azokban is csak úgy latin volt a tanítás nyelve, mint a katholikusokéiban. És bizony, bizony csak a negyvenes években kezdtek azok is magyarosodni, mint a katholikus iskolák. — Vagy a Bach-uralom alatt mentették meg a nemzetiséget? Igaz, hogy egy részök nem kapott nyilvánossági jogot, de nem azért ám, mintha az osztrák tantervet el nem fogadták volna, sem

azért, mert a német nyelvet tanulni nem akarták volna; vagy épen azon előadásokat tartani vonakodtak volna; hanem azért, mert a tanterv követelte fölszerelést, tanárok kellő számban és kellő módon való alkalmazását és tartását nem birták; mert ahol ezt birták; bizony *csak úgy* elfogadták a tantervet, tanítottak nemcsak német nyelvet, hanem németül is, mint a katholikus iskolában. Az idegen kormány ellen nem mertek ugy fészkelődni, oly hangosan dikciózni, mint most a nemzeti kormány és közvélemény ellen. Szerencséjök a kálvinistáknak különösen csak az volt, hogy kizárólag magyar ajkuak, magyar városokban vannak iskoláik, tanáraik pedig éppen ugy nem tudtak németül, mint a mi szerzeteseink nagy része, kik magyar helyeken csak ugy nem tanítottak németül még a nyilvánossági jog mellett is, mint a kálvinisták a nélkül. Tehát mikor voltak a kálvinista iskolák, hogy a lutheránusokról ne is szóljak, különb bölcsői a nemzetiségnek, mint a katholikusok? Soha! Vagy talán a magyar tudományos és szépirdalom csupa kálvinista szülemény? Tessék az irodalom történetét végig lapozni!

Hát a szabadságot mikor mentették meg? Jobban mondva, mikor nem temették el. Meg vagyon irva, még pedig nagyon szabadelvü emberek könyveiben, hogy a mohácsi vészben elvérzett 13 katholikus püspök javait a hatalmaskodó főurak elfoglalták, azután fölhasználva az alkalmat, az új vallásra

tértek, s jobbágyaikat is arra kényszerítették; mert hisz Luther ur magasztos! tana szerint: cuius regio, illius religio; akié a föld, annak a vallását kell követni. Pompás! szabadelvü nyilatkozat! Ehhez járult a kettős koronás király egymás közti villongása, mi közben egyiknek sem volt sem egész ereje, sem egész akarata a rablott egyházi javak visszaitélésére; különben majd ott hagyták volna hivei (!) a faképnél. Királyt, vallást csereberéltek, mint a subát. A török meg szépen terjeszkedett mindig továbbtovább; mert a szabadelvü uraknak az is érdekökben állott, hogy se Ferdinánd, se János király meg ne erősödhessék; különben vagy egyik, vagy másik rendet talált volna behozni a harácsolók közé; a rend pedig nem kedvező a szabadelvüségre, illetőleg a szabad lopásra, rablásra nézve. Ha tehát a török megfészkelhette magát hazánkban, hogy itt másfél századig dulhatott; annak sem több, sem kevesebb oka nem volt egyéb, mint a szabadelvü lutheristaság, majd a szabadelvübb kálvinistaság.

Ami az úgy nevezett szabadságharcokat illeti, erre nézve elég azt a tételt fölvetnünk: mutassák ki protestáns atyánkfiai, melyik szabadságharcban álltak egyedül? melyikben nem vettek részt katholikus honpolgárok? s melyikben nem vettünk részt nagyobb számmal, mint ők? melyik szabadságharcnak keserű levét nem itták a katholikusok nagyobb mértékben, mint ők? Ha ezt kimutatják, meghajlunk azon állítás előtt, hogy ők a magyar szabadságnak

mentői; ellenben kénytelenek vagyunk azt is a régi hazugságok közé sorolni.

E kérdéseinket különösen **Tisza Kálmán** *miniszterelnök ur ő excellentiájához* intézzük, miután ő az, aki az *országgyülés szine előtt* s annak mély hallgatása mellett! hirdette már ismételten, miszerint „*a magyar alkotmányt* és *nemzeti műveltséget a protestantismusnak köszönhetni*“; ugyanazon protestantismusnak, mely mindenhol csak zavart, vérontást s pusztulást idézett elé, s melyre vonatkozólag I. Napoleon ezt mondja: „*Föl nem foghatom, hogy lehet eszes ember napjainkban még protestáns.*“ — (Lásd Sentiment de Napoleon sur le Christianisme. sat. Poissi 1845. ch. VI.)

Mindezeket hirdetheted ezerszer, a magyar indolencia meg nem tántorodik.

A szöveg latin részeinek magyar fordítása.

a) 22—24. lap. István Isten kegyelméből Lengyelország királya, Lithvania, Orosz- s Poroszhon, Samogitia s Livonia nagyhercege, erdélyi fejedelem sat. Krisztusban főtisztelendő atyának, Volgang mainci érsek urnak, a római szent birodalom Némethonban fő kancellárjának s választófejedelemnek sat. legkedveltebb barátunknak üdvöt, s minden boldogság teljét. Krisztusban főtisztelendő atya, legkedveltebb barátunk. Vettük főtisztelendőségednek a németbirodalmi pecséttel ellátott levelét, melyben némely jezsuita atyákról állíttatik, hogy, nem tudjuk,

miféle bűntények miatt, alattvalóinktól kinoztattak légyen. E mesét első sorban mi magunk nem minden álmélkodás nélkül olvastuk, s azután tanácsosainknak, kik akkoron környezetünkben valának, sőt egész fejedelmi udvarunknak, olvasás végett, átnyujtatni rendeltük s ki sem találkozott, ki e mesét nem csak álnokul költöttnek, hanem egyszersmind minden valószinüséget nélkülözőnek s igy semminemü cáfolatra nem érdemesnek, önmagát cáfolónak el nem ismerte volna.

Eltekintve attól, hogy e mese önmagával sehol sem összhangzó, még e fölött Krakóban koholtatik azon időben, midőn állítólag mi is Krakóban voltunk; ámde mi kevéssel ezen koholmány előtt Krakót elhagyva, lithvániai nagy fejedelemségünkbe értünk. Állíttatik továbbá, hogy a koholt történet Nilusban ment végbe, a mely néven tudjuk ugyan, hogy Aegyptusban egy hires folyam létezik, de birodalmunkban tudtunkkal legjelentékenyebb helyecske sem található e név alatt. Miért is mindazok, akik olvasták, majdnem egyhangulag oda nyilatkoztak, hogy ezen oly kézzel fogható protestáns hazugság a katholikusoknak mulatságot, magoknak a protestánsoknak ellenben csak szégyent okozhatott, mindnyájan pedig szigoruan büntetendőnek mondák azon irót, aki ily nyilvánvaló koholmánynyal a legártatlanabb férfiak hirnevét megbecsteleníteni merészkedett.

Ámde a gonoszságnak, valamint mindenkor, úgy

jelenleg is azon sajátságos természete van, hogy ott, hol az igazság ellen igazsággal mit sem végezhet, a mesékhez és rágalmakhoz nyúl. — — —

Mi ugyan, kik e szerzet atyáit birodalmunkban a fiatalság kellő oktatása végett nem kis számban tartjuk, bizton állíthatjuk s bizonyíthatjuk, hogy eddig nem csak hogy egyikök sem esett bármily büntetés alá, de még be sem vádoltatott, s mindeddig ki sem találkozott, aki bármily bünténynek csak látszatával is vádolta volna azok bármelyikét.

Méltán mondhatjuk tehát, hogy ők mind oly életüek, hogy kegyelmünkre legméltóbbaknak tartatnak s kiváló jámborságuk és szent életökért nekünk igen kedvesek.

A többiben főtisztelendő atyaságodnak legjobb egészséget kivánunk.

Grodnán 1586. julius 13. uralkodásunknak tizenegyedik évében. *István,* király sat

b) 26. lap. — Látszik, hogy van akaratotok hazudni, de nincs képességtek hozzá. Jó hogy a gonoszság nem bir annyi erővel, mint törekvéssel. Az ártatlanság teljesen elveszne, ha a gonoszsággal mindig karöltve járna a képesség, s ha minden megtörténnék, amit a rágalom kiván.

c) 30—33. lap. — Mi Henrik Mátyás, Thurn Kreitz, Welich s Lossdorf grófja és szabad bárója, Karinthia örökös udvarmestere, görci fő grófság örökös tábornagya ő királyi fölségének Cseh- és Magyarországban sat. tanácsosa, Karlstein várgrófja,

a cseh királyi hadseregek kijelölt tábornoka; — Kolova Lénárd, Fels bárója, Engelsberg ura, ő királyi fölsége tanácsosa s Csehország legfőbb tábornagya; ifjabb bubnai Bubna János legfőbb őrnagy, és zakawi Zakavec Vilmos, Csehország legfőbb táborszernagya.

Mindazoknak együttesen és egyenkint, akiknek kezeibe kerül ezen nyilt levelünk, bármiféle rendüek vagy méltóságuak legyenek, tiszteletünket, baráti hajlamainkat és üdvözletet.

Minthogy a passaui hadseregnek Prága fővárosba történt gyászos, és Csehországnak oly nagy mérvben ártalmas betörése előtt úgy, mint annak utána, a tisztelendő jezsuita atyák ellen intézett ama koholmány, mely szerint ezen atyák prágai kollegiumában fölötte gazdag fegyverkészletet s nem csekély számu katonaságot egybegyüjtve, azt a város s az ország köz vesztére folyton készen tartanak, nem csak élő szóval a nép között terjesztetett, hanem némely gonoszlelküektől néhányszor irásban is közöltetett, indíttatva éreztük magunkat, hogy az említett kollegiumot megvizsgáljuk, s a valódi tényállást, a közveszély elhárítása céljából megállapítsuk, amint is csakugyan az egész kollegiumot három izben nagy szorgalommal ezen ország mind a három rendjéből, t. i. bárók-, lovagok- és polgárokéból választott, kipróbált hitelességü férfiak által, akikhez még több katonakapitányt is csatoltunk, szigoruan megvizsgáltattuk, annak minden szobáit, fülkéit, kályhalyukjait, pincéit, sirboltjait,

kápolnáit, tornyait, a föld felületén, felül ugy mint alul, kifürkésztettük s tüzetesen megnézettük: de még legkisebb nyomát sem találtuk oly tárgyaknak, amelyek vagy eldugott lőfegyvernek vagy lőpornak, vagy bármily más hadi készletnek s annál kevésbbé elbujt katonaságnak ott létére következtetni engedtek volna.

Arról ellenben teljesen meggyőződtünk, hogy mindezen hireket a tisztelendő atyák roszakaratu ellenségei engesztelhetlen gyülöletből koholták, s a nép között minden keresztény méltányosság ellenére terjesztették a végből, hogy az atyáknak ártsanak. Miután tehát ezek teljesen ártatlanoknak találtattak, arra kértek bennünket, hogy ezen ártatlanságukról tanuskodó nyilt bizonyítványt számukra kiállítani kegyeskedjünk; s ezen kérésöket mi, mint az igazság védői, s a hazugság ellenei, sem vissza nem utasíthattuk, sem visszautasítani nem akartuk.

Ez oknál fogva e nyilt levéllel bizonyítjuk s mindenkinek, kit illet, bármily rendü és rangu legyen, tudtára adjuk, hogy a jezsuita-rend tisztelendő prágai atyáit ártatlanoknak s mindazon fönt említett hireket, amelyek hol élőszóval, hol irásban ellenök terjesztettek, koholtaknak, a valósággal nem egyezőknek, szóval, teljesen hamisaknak találtuk.

Kivánjuk egyszersmind, hogy ezen bizonyítványunknak a közjegyző által láttamozott másolata, mindenhol hitelesnek tartassék, éppen úgy, mintha maga az eredetije a biróság előtt használtatnék. Minek hiteléül mi alulirottak (lásd ez okmány elején)

saját pecsétjeinket rá nyomtuk, és neveinket sajátkezüleg aláirtuk; s egyszersmind megkértük, nagyobb hitelesség céljából, a Magyar- s Csehország királyának országnagyjait, legfőbb hivatalnokait s országgyülési ülnökeit, helytartóit és tanácsosait sat. hogy az ő pecsétjeiket is ide ragasztani sziveskedjenek.

Kelt Prágában, 1611. szeptember 23.

d) 35—36. lap. — „Mi Rákóczy Zsigmond Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország részeinek ura s székelyek grófja sat. ezennel mindenkinek, kit illet, adjuk tudtára, hogy, miután tisztelendő Argenta János ur, egykori erdélyországi jezsuita tartományi főnök, nemrég Erdélyországba érkezett, azon célból, hogy tőlünk ugy mint erdélyi s magyarországi alattvalóinktól engedélyt kérjen arra nézve, hogy szerzettársaival együtt ismét visszatérhessenek azon rendházakba, melyeket egykoron boldogult István, Lengyelország királya, Lithvánia nagyhercege, s Erdélyország egykori fejedelme a jezsuitarend számára alapított és épített vala, a folyó évi (1607) junius 10-én Kolozsvárott egybegyült országgyülésen Argenta ezen kérelme is sokáig s nagy élénkséggel tárgyaltatván, az e kérelmet támogató katholikusok a számra nézve sokkal hatalmasabb protestáns elleneiktől legyőzetve, ezen kérelem teljesítését ki nem eszközölhették. Amiért mi ezennel bizonyítjuk, hogy a jezsuita-rend említett komoly erkölcsü atyái nem valami bűntény, vagy bármilynemü vétség miatt, hanem a római katholikus hittel

ellenkező tanok követőinek zajos sürgetésére üzettek ki az ő kollegiumaik s birtokaikból, s más helyekre vándorolni kényszerülének; — amint ezt ezennel hitelesen ez okmány kiállítása által bizonyítjuk. Kelt Kolozsvárott 1607. junius 26-án.«

*

A magyar katholikus ugy mint protestáns »*intelligencia*« számtalanszor olvashatta és megszivlelhette volna mindezeket; de — nem! — — ő ezek dacára ezentul is akar nyakasan, megrögzötten maradni a mellett, hogy a jezsuiták — — — megvetésre méltók, hogy a katholikus egyház ellensége a tudománynak; hogy a magyar alkotmányt és nemzeti műveltséget csak a protestantismusnak köszönhetni; hogy Luther, Kálvin, Zwingl sat. **„nagy emberek“;** hogy csak a katholikusok türelmetlenek, hogy csak a protestánsok jó hazafiak!!! — — —

Hivatkozhatol ezerszer és ezerszer a történelemre, a magyar tudományos akadémiának és muzeumnak *tulnyomólag,* majdnem *kizárólagosan* katholikus eredetére! — — Mindhiába a magyar — — — megmarad »*kétségbeejtő megátalkodottsággal, a maga rögeszméje mellett!*« — mely szerint »a jezsuiták megvetendő sötétencek, a katholikus egyház ellensége a fölvilágosodásnak, a jó hazafiak csak a protestánsok, az igazi, imádásig tisztelendő csak **Luther, Kálvin** és **Zwingli!**“

Nyomd kezökbe nekik *Gubacsy Pálnak* eme találó felszólalását:

A szabadságharc előtti időkben, mikor a vén Európa kimondá, legyen-e magyar vagy nem? akkor a katholikus *Széchenyi* István pénzáldozatával megvetette a magyar haza fejlődését, békés uton kivánta kivívni Magyarország függetlenségét. Ellenben a protestáns Kossuth véres karddal akart célt érni s az apák anyák könygyöngyéből akart magának trónt emelni. De a sas magasra repülhet, azonban a napba még se juthat, mert melegével eltikkasztja s fényességével megvakítja, hogy a földre potytyan. Igy járt ő is, mikor a katholikus Habsburgházat trónvesztettnek nyilvánította. A harcot elvesztvén, bujdosóvá lett. Égette a katholikus Batthyány és a tizenhárom aradi vértanu vére. Bujdosása közben szónokló hitsorsosai előtt egy amerikai városban kimondta, hogy ő a forradalmat egyedül a katholikus egyház megtöréseért támasztotta.

Hazánk osztrák tartomány volt egész 1867 ig. Ekkor megint a katholikusok, a katholikus Deák és társai kényszerültek előtérbe lépni. Nyélbe ütötték a kiegyezést az osztrák császárral; megkoronázták Magyarország királyának. Ellenben a kálvinista Tisza és társai az irigység ördögétől megszállva, kiáltványt bocsájtott ki, hogy feladták a magyar nemzet jogait, elárulták a hazát. Megalkotta a bihari pontokat; szövetséget kötött Kossuthtal és Irányival s együtt támadták a Deák-pártot. Hihető, hogy

a ravasz róka szította a Deák-párt közt az egyenetlenséget. Mert mért mondta volna másképp a bölcs Deák a saját pártjának, hogy az ördög az önök vezére, nem én! Tisza mérges kigyófujásától buktak a Deák-párt miniszterei is.

De Kossuth, Tisza, Irányi beláthatták azt is, hogy az ő politikájukkal nem érnek célt.

Megosztották tehát maguk közt a politikát; egymásból ellenfélt csináltak és a nagy kuruc Tisza szelidebb hurokat pengetett, Wenkheim báró oldalához dörgölődzött, hogy ajánlja kormányelnöknek, ő feladja a bihari pontokat. Wenkheim megtette ezt a szivességet. Fölséges királyunk csodálkozva mondá, midőn Wenkheim először említette neki: „hisz az nagy ellenzéki.“ De Wenkheim bölcs szóval áll elő: Szent Pál is nagy kereszténylüldöző volt, de mikor apostol lett, legnagyobb terjesztője lett a katholikus egyháznak. — Ez a bölcs beszéd megtette hatását. Tisza miniszterelnök lett.

A református vezérek megkezdték egymás ellen a támadást. Irányi a vallásszabadság paripáján nyargalászván, a polgári házasság szörnyszülöttét is a kabátja alatt rejtegette. De a választók előtt nem merték mutogatni, mert akkor szabadabban, függetlenebbül mozoghatott a kisgazda-osztály. Az adóval s adóssággal nem volt ugy lekötve mint most. Az elkapatott zsidó-hivatalnokok nem basáskodtak, mint manap. A szegény iparos-családok nem voltak földönfutókká téve még a szabadiparral. Se vallásából

nem volt kiforgatva a nép. Előbb le kellett nyügözni az adókkal, a vallásosságot meg kellett lazítani, be kellett hozni a közös házasságot, közös iskolákat, melyekbe többnyire református vagy hitehagyott Pósch tanárokat raktak, hogy neveljenek hitetlen ifjuságot a katholikusokból is, kik majd a lélekkufárokkal a hit édes anyai vérző testére törnek, melynek emlőin fölnevelődtek. Meg kellett teremteni a hivatalnokok éhes hadseregét, kik nem néznek se Istent, se embert, hanem tüskön-bokron követik a jeladást.

Mikor már ezek meglettek, elő rántották a polgári házasságot a kabát alól. A Tisza-gárda szavazott, mint a karikacsapás, mig Kossuth Turinból irányította pártját, hogy „meg kell szavazni, ha az ördögtől jön is.“ Ő felsége elébe ugy adták, hogy a nép óhajtja.

Hát kegyelmes urak, ha a nép kivánta, a szocialisták nem azóta terjednek-e, mióta az alkotmányt felfüggesztettétek, a népet szavazati jogától megraboljátok, a zsidók miatt csavargóvá teszitek az ősi nemzetséget? Az új arató-törvénynyel is mit fogtok elérni? Azt, a mit Dózsa György halála után nyertek a zsarnok urak, hogy tiz év mulva megszülte a mohácsi veszedelmet. Kegyelmes urak, életemet áldozom fel ha kell, csak töröljétek el a polgári házasságot, részesítsétek jó bánásmódba a népet, szavazati jogától ne foszszátok meg, zsandárt ne használjatok üldözésére. Akkor oly örömet csak a

zsidók láttak Jerikó falai alatt, a minő a magyar ember keblét eltöltené. Akkor a néppárt se támad oly kiméletlenül majd benneteket, a kálvinista Tisza Pista se lesz kénytelen a keresztény pártot megsemmisíteni akarni. A szegényalapra ne a munkás 600 koronáját szánjátok, hanem tessék a Tisza Pista mű-gróf ur kedves papájának szépen elvenni nyolc ezer forint nyugdíját s azt fordítani erre a célra.

Igy lehetne a mostani nagy nyugtalanság közepett egy kis nyugalmat teremteni.

A történet bizonyítja, hogy valahányszor protestáns kezekbe került a hatalom, mindig elvetették a kalapácsnyelet és se a haza javára, se a trón szilárdságára, se az uralkodó ház dicsőségére nem vált a protestáns kormányzat. Tessék csak végig forgatni a történelmet. Minden lapja erről tanuskodik. S Istenem, most is protestáns kormányzat van a hazán! Mi jót várhatunk tehát? Ki bizhatik ebben a kormányzásban? A haza? a nép? a trón? az uralkodócsalád? Hisz eddig ebben a kormányzatban mindeme tényezők csalódtak! Háboruság, zavar, elégedetlenség, szocializmus van! Hogy ne! Hisz protestáns kormányzat van. Ezzel mindig együtt járt a háborgás, a zugás, a forrongás. Együtt jár most is. Együtt fog járni a jövöben is. Mindig, mindig.

Mikor fogják már ezt megtanulni? Ideje volna.

Éljen a keresztény néppárt!«

Hirdetheted mindezt ezerszer, mindhiába, mégis csak a protestantizmus minden!

6.

Az igazi magyar szabadságszeretetnek, vallási türelmetlenségnek, valódi magyar hazafiságnak, kulturális előhaladásnak egyedüli szóvivői mindenkor csak a magyar protestánsok valának. (**Rigó.**)

Ez rögeszméje, tántoríthatlan hite, megingathatlan meggyőződése, megátalkodottsága minden magyar protestánsnak nem csak, de sőt, fájdalom vajmi sok magyar katholikusnak is, s ezen szomoru, szerencsétlen, merőben téves rögeszmétől el nem válik, ha ezerszer is olvasod fejére a következőket:

Halljuk a régi krónikákat, a melyekből a magyar protestánsoknak szabadságszeretetét, a vallásszabadság tiszteletben tartását megitélheti minden épeszü ember, aztán következtetést vonhat a mai szabadelvüségre, a mely a protestáns hitújításnak gyümölcse.

1529. „A nagyszebeni tanács, immár lutheránus lévén, onnét kiüzi ama kanonokokat, szerzeteseket, az egész klérust (papságot), és az apácákat, a kik lutheránusságra lépni nem akartak.“ Ez is vallásszabadság?

1530. „A brassóiak követik a nagyszebeniek példáját és a pápista papokat és sz. Ferenc szerzetének fiait nagy gyalázattal maguk közül kiüzték.“ — Kinek nem jut eszébe itt Franciaország, Olaszország, Németország, a hol mindezt napjainkban követték el a szabadelvüség cégére alatt. Nálunk?

No, még nálunk csak osztozkodni akarnak az egyházi vagyonon.

Petrovics, aki János Zsigmondnak egyik gyámja vala, „a pápisták *homlokára kereszteket égettetett és beretvált koronát viselő papoknak bőrét a fejökön lehuzatta.*“ Nem különben viselkedtek még Ferdinánd szolgálatában álló lutheránus urak is. A hires Schwendi Lázár, a római császár tisztje — valahonnan lehete, mind kiüzé a pápista papokat s lutherista kiáltókat *(prédikátorokat)* rendelt helyökbe.

Hogy az urak példái az alsóbb rendüekre is elragadott, könnyü elképzelni. Nagyváradon bizonyos egyházfi (sekrestyés), egy asszonyt arcul csapott, hogy egy kép előtt imádkozott. (Vallásszabadság!)

1553. „Gyulafehérvárott egy 24 kanonok urakból álló nemes káptalan vala. Ezek közül egy Ferenc nevü kanonok ur, az esztergomi érseknek helyettese, hogy az eretnek zenebonákat megorvosolná, Bécsbe I. Ferdinánd királyhoz siet, és midőn Monostort nyugodnék, az eretnekek őt vánkosokkal nagy kegyetlenül megfojtották.“

1557. alatt jegyzi meg a krónikás Petrovics Péter halálát, a kit a halál 70 éves korában ragadott el. — Én meg tanulságosnak találom róla még azt feljegyezni, hogy ő először pápista volt, azután lutheránussá, majd kálvinistává lett, végre mint unitárius halt meg. A krónika szerint igy nevezték magokat az áriánusok, mert az áriánus nevet, *kitől még*

irtóztak az emberek, nem merték előhozni. Ime tehát a szók jelentésének elferdítése akkor kezdett divatba jönni.

De nemcsak a katholikusok ellen, a kiket akkor kezdték pápistáknak gunyolni, mint most ultramontánoknak (hegymögieknek), hanem egymás ellen is dühöngtek az újítók (kálvinisták.)

1579. Erdélyben Dávid Ferencet halálra ítélték; mert azt kezdte vala hirdetni, hogy nem szabad Krisztusnak könyörögni és ő tőle valamit kérni; Dévába fogva küldötték, a hol egyszer nagy sereg ördögöt látván, kiáltani kezdé, hogy: „*immár eljöttek az utitársak*“ és mindjárt meghala. (A mint tudjuk, az ördöggel Luthernek is sok baja volt; egyszer tintatartóját is hozzá vágta; a tintafoltot máig is mutogatják Wartburgban.)

1589. Az áriánusok és kálvinisták üldözése által a jezsuiták — a kiket Báthori István csak imént vitt be Erdélybe — kiüzetnek. (Türelmesség!)

1603. Az áriánusok és kálvinisták mestersége által a kolozsvári jezsuiták temploma, kollégiuma stb. földig elrontatik; az Oltáriszentség a földön széjjel hányatik, gázoltatik és midőn azt egy Niger Emánuel nevü jezsuita fráter oltalmazná, megöletik.

Bocskai alatt a kálvinistaság igen terjed, a pápistaság elnyomatik. (Szabad vallásgyakorlat! vallásszabadság!)

Hasonlót irhatni *Bethlen Gáborról* is, a kinek egyik fő embere, *Rákóczy György* jelenlétében a

kassai kálvinisták *Alvinczy Péter* főprédikátor és *Rainerius város birája piszkálásából Körösy Márkot,* esztergomi kanonokot és *Pongrác Istvánt* és *Grodecius Menyhártot,* felszentelt jezsuita papokat iszonyu undok halállal megölik és illetlen helyre vetik. (Mily szép példái a türelmességnek.)

1637. Az eretnekek vad fenyegetéssel II. Ferdinánd császártól 90 templomot facsarnak ki, melyeket a pápisták mint magokéit visszafoglaltak vala.

1638. Nagyváradon a kálvinisták Sz. László király koporsóját feltörik és a benne talált kincset Rákóczy fejedelem elviszi, jóllehet azokat megátkozza, a kik abból valamit elvinnének nagy szükségben (Ugy látszik, ő neki legnagyobb szüksége volt azokra.)

1652. Kassa környékén a török igen rabol. *Pálffy Pál* gróf palatinus zenebonának és támadásnak elkerülésére a kálvinistáknak adja azt a helyet, holott most apácák laknak. (Itt kettőt jegyezz meg, kedves olvasóm: 1-ör, hogy a pápisták akkor is olyan birkatürelmüek voltak, mint most; 2-or, hogy a kálvinisták akkor is inkább a török mellé állottak volna, mint ellene, ha a pápisták meg nem fizetik vala *hazafiságukat* — egy katholikus templommal.)

1660. „Midőn a török Barcsaival Váradot ostromolja vala, a kálvinista lakosok azt merték tele torokkal kiáltani, hogy inkább akarnák a török Alláht, hogysem a katholikus Allelujá!“ — No hiszen hallhatták is, mert a várban levő vitézek

segítségére sietett *Wesselényi Ferencet* és *Soudies* tábornokot, akik azt megmenthették volna, be sem bocsátották. (Kálvinista hazafiság! Az ördöggel is szövetkezni kell, hogy a katholikusságot leigázhassák!)

1671. A kassai öreg Sz. Erzsébet-temploma a római császár rendeléséből a katholikusoknak visszaadatik. (Ebből az a tanulság, hogy azt az eretnekek [1554. táján] erőszakkal elfoglalták, mint sok mást.)

1674. „Az eretnek pártosok nyilván a török mellé állanak; a kereszténységet, legfőképen a papistákat és papokat üldözik, kergetik, ütik-verik, fogdossák, mint rabokat sarcolják és az igaz hit miatt meg is ölik.“ — Ezt persze mind törvényen kivül cselekedték kálvinista atyánkfiai; s aztán milyen lármát csapnak azzal, hogy e szabadelvü és éppen nem emberséges (humánus) tetteikért a prédikátor urakat, a kik az *ige* helyett *vért* szónokolának, törvényesen kérdőre vonják és nehányat gályára, nehányat számkivetésbe küldenek, de ki sem végeztek egyet sem.

1676. Az eretnek pártosok ismét a törököt királyuk ellen segítségre híják, a Tiszánál gaz népet fegyverbe bujtatnak, Felső-Magyarországot egész Liptóig prédálják, pusztítják, ugy, hogy istentelenségök miatt az egész országnál nagy gyülölségbe esnek. (Kálvinista hazafiság!)

1678. Bártfát a pártosok egészen elégetik. (Hazafi zsiványság, vagy zsivány hazafiság.)

1679. „Franciákkal, lengyelekkel Eperjest víják, a bányavárosokat, Kis-Szebent és több helyet együtt prédálják.“

Ime, kedves magyarom, csak e vékony vázlatból is bőven láthatod, mennyire igaza van a krónikásnak, midőn azt mondja, hogy: „*szokása az eretnekségnek fegyver között növekedni.*“ Az apostolok és azok utódai mai hithirdetőkig, ugy gondolom, nem fegyveres kézzel terjesztették és terjesztik Krisztus evangéliumát.

A történet lapjairól pedig leolvashatod, hogy mióta az uj vallások hazánk földén felburjánoztak, azóta nemzetünk állandó békének sohasem örvendhetett. Valamint azt is leolvashatod, hogy 370 év óta hazánknak minden háboruja vallási háboru volt. Még a török háborukat is vallásháborukká tette a protestáns hazafiság; a mely azzal örökös szövetségben állott. És mindenütt, a hol ellenség vítta e hazát, ott találod mindig és mindenütt a protestáns felekezeteket, *a kik pedig a magyar haza, a magyar nemzetiség megtartását maguknak vitatják, és annyira vitatják, hogy e hazug vélemény még sok katholikus agyában is gyökeret vert.*

No hát gyönyörködjenek hazafiságuknak eme gyönyörü gyümölcseiben!

Ilyen *bajvívói voltak a protestáns felekezetek a magyar szabadságnak, tisztelt Rigó Lajos honatya országgyülési éneke szerint,* mert szinte képzelem, mily érzékenyen, mily érzelmesen, mily meghatóan

zengte el e nagy szavakat, akár csak valami megboldogult atyafit bucsuztatott volna el.

De menjünk tovább!

*

„*Köztudomásu dolog* — Rigó Lajos dicséneke szerint, — *másodszor, hogy a protestáns felekezetek mindig szóvivői voltak a kulturális előhaladásnak.*“

Ez a *kulturális* szó azt jelentené, hogy szóvivői voltak a *polgárosodás, a műveltség előhaladásának.* Talán csak azért mondja diákul, hogy meg ne értse minden ember, mert a ki magyarul hallja e nagy mondást, könnyen szemébe nevethetne a szónoknak.

A magyar országgyülés alsóháza ugyanezt is szó nélkül elnyelte, mint azt, hogy a protestáns felekezetek a magyar szabadság bajvívói voltak; de hát a mai magyar országgyülések nem tartoznak tudni a történelmet. Nem is tudják, a minthogy alig is hallani órákig nyuló beszédekben egy-egy történelmi visszaemlékezést. Pedig hát az egyszeri római országgyülési szónok szerint a történelem az élet mestere, tanitója. Nekünk pedig az olyan vén, kopott tanitó nem kell, akitől még azt is megtanulhatnók, hogy *a történelem az igazság tüköre,* amelybe nem tanácsos minden embernek bele nézni; mert abban nemcsak azt láthatná meg, hogy Rigó Lajos felekezetei nem éppen a magyar szabadság, hanem csak a kálvinista szabadság bajvívói voltak: hanem azt is megláthatná, hogy a magyar *polgárosultság-*

nak, műveltségnek is éppen csak szóvivői voltak; vagyis a *szót ők vitték,* mert ahhoz értenek, de a *tettet bizony más hajtotta végre.* Valamint az ugynevezett szabadságharcokban is a zászlót ők tartották, de a kardot, puskát, ágyut nemcsak ők forgatták, hanem a pápisták is, és pedig mindig nagyobb számmal, mint kálvinista atyánkfiai. Erről majd *máskor* többet; mert csak azt akarom adatokkal bebizonyítani, a mit fentebb állítottam, hogy igenis a magyar protestáns felekezetek a magyar polgárosultságnak, műveltségnek *éppen csak szóvivői* voltak, sem több, sem kevesebb.

Lássuk.

A ki Budapesten megfordul, az bizonyosan elnéz a lánchid felé is. Ott két szobor tünik szemébe, egyik *Széchenyi István gróf,* Kossuthként a legnagyobb magyar, a másik Deák Ferenc szobra. Ezt pedig szintén Kossuth Washingtonnak, Európa legnagyobb emberének mondotta. Ha aztán közelebb lép Széchenyi szobrához, lehetetlen, hogy szemébe ne tünjék az a palota, a mely a szobor háta mögött pompázik, és ha jó szeme van, messziről leolvashatja a palota homlokzatán ezt a felirást: *Magyar Tudományos Akadémia.*

Hát az a Magyar Tudományos Akadémia oly intézet, a melynek rendeltetése a *tudománynak magyar nyelven való művelése, terjesztése,* azért is volt eredeti neve: Tudós Társaság, ma már röviden csak *Akadémia.* Rövidség miatt tartsuk meg

mi is ezt a nem magyar nevét a magyar intézetnek.

Hát kedves magyarom, tudnod kell, hogy az Akadémia a magyar műveltségnek (kulturának) legmagasabb foku tényezője, alkotó szere. És tudnod kell, hogy e legmagasabb kulturális (művelődési) intézetnek csakugyan a protestánsok voltak legbuzgóbb *szóvivői*. Körülbelül *ötven évig szónokoltak, sopánkodtak, irtak* létrehozásáért. Utoljára 1825. évben hozta szóba lángoló szónoklatban egy Sopron vármegyei, persze protestáns követ, a ki már 1808-ban is lelkesen emelte fel szavát egy magyar tudós társaság létrehozása mellett. Szerencséjére az 1825-iki szónoklatát *Széchenyi István,* a tett embere is hallotta; de nemcsak hallotta, hanem meg is értette; és nemcsak megértette, hanem a protestáns *szóvivő igéit* meg is testesítette még pedig nagyon kevés száraz szó kiséretében, a mennyiben röviden egész évi jövedelmét felajánlotta arra az esetre, ha az a tudományos társaság megalakuland. Az az egész jövedelem pedig akkori pénzben *60 ezer pengő forintot* tett, a mi a mostani pénzviszonyokhoz képest kétszer-háromszor annyi értékü.

A Tudós Társaság megalakult és Széchenyi lefizette a 60 ezer pengő forintot. A protestánsok *szóvivősége* felkeltette a katholikus *cselekvést;* de a *szóvivők* azután is csak *szóvivők* maradtak és *szóvivők* maig is és *szóvivők* lesznek mindaddig,

mig akad oly együgyü magyar, a ki a *szóvivőségnek* valamicske érdemet tulajdonít.

Érdekes megjegyezni, hogy azon a nevezetes napon, midőn *Széchenyi* a kálvinista igét pápista *testté* változtatta, hamarjában összegyült az akadémiára vagy *kétszáz ezer forint:* Széchenyi nemes, nagylelkü *(liberális)* példáját követték a főrendek is, a nemesi rend is. A főrendek ezrekkel, a nemesi rendek százakkal. Az egyházi rend mind a kettő mellett bőven, *(bőkezüen, liberálisan)* kitett magáért.

De ne gondolja ám valaki, hogy az a pompás palota, a mely ott a Duna partján Széchenyi István háta mögött diszeskedik, abból a kétszáz ezer forintból épült fel, a melyet 1825-ben az országgyülés mind a két táblája hevenyében összeadott vagy felajánlott. Hohó! sok viz elfolyt még addig a Dunán, mig arra került a sor, hogy a bérházakban tengődő Tudós Társaság a maga házába telepedhetett. 1838-tól egész 1857-ig, mondom az akadémia csak bérházakban élősködött. A hires *szóvivőknek* e hosszu idő alatt eszök ágába sem jutott, hogy talán illenék a Tudós Társaságnak háziurságra is emelkedni. A harmincas, negyvenes évek országgyülései folytonos sopánkodásból, sérelmek telhordásából, no meg egy-egy kis vallási vitából állottak, a mi nélkül hazafias puffogatást nem is lehetett rendezni. A 48/49-iki események éppenséggel megakasztottak minden tudományos működést.

Az ötvenes években a szabadelvü *szóvivő urak*

szépen meghuzták magukat falvaikban, városaikban, dudolva várták eme nóta teljesedését:

Megvirrad még valaha,
Nem lesz mindig éjszaka!

Borozás közben aztán — ha valami gyanus alak nem mutatkozott, — rágyujtottak a másik nótára, a mely igy kezdődik:

Mégis huncut . . . stb.

Ebből állott a szabadelvü vitézeknek egész lelkesedése, egész élete; mig a pápista hazafiság ujra tettre nem szólította a hazafiakat.

Ebből a *pápista hazafiságból* kettőt akarok kiemelni. Az egyik, a legveszélyesebbik, az volt, mikor ő felsége az országot beutazta. Ez alkalmat felhasználták azok a főurak, főpapok, a kiket pár év előtt a pesti csőcselék a zsidó ujságiróktól és prot. képviselőktől vezérelve megköpködött, megdobált, lehurrogatott; azok a főurak és főpapok vettek maguknak annyi bátorságot, hogy Sczitovszky János primás vezetése alatt nagy számmal ő felsége elé járultak azzal a kérelemmel, hogy *méltóztassék az alkotmányt visszaállítani.* Ő felsége válasza a primáshoz intézve ennyiből állott:

„*Ezt nem vártam magától. Adieu.*“

E hazafiui merényletről meg kell jegyezni, hogy a nagy számu menetben *egy* vagy *két* protestáns főur is részt vett; a mi bizony nincs arányban a protestánsok számával, holott mikor valami koncról van szó, nagyon is megkövetelik az atyafiak, hogy

arányosan történjék az osztás. Mióta pedig felkaptak a kormány uborkafájára, nagyon is aránytalanul osztanak a katholikusok rovására.

A másik pápista hazafiság, vagyis a tett-hazafiság meg az volt, a mely azt a palotát emelte az Akadémiának, a melybe ma már csak oly katholikusok juthatnak be, a kik egy kicsit katholikusok, egy *nemkicsit* pedig szabadelvüek, legtöbbnyire pedig csak az anyakönyvben katholikusok.

Mig a szabadelvü hazafiak ama szomoru időből semmi mást sem mutathatnak fel a fentebbi két nótánál s több affélénél: addig a katholikus hazafiság büszkén mutathatna arra a palotára, ha a büszkeség összeférne a katholikus szerénységgel.

No hát annak a palotának a szóvivői is, meg a megalkotói is pápisták voltak.

Dessewffy Aurél pápista grófot illeti a kezdeményezés dicsősége, a ki a hazafiakat adakozásra szólította az Akadémia palotája számára. A szót tett követte; csakhamar összegyült közel félmillió, a mely összegben, hogy a protestáns atyánkfiai meg zsidó polgártársaink számuk arányában vannak-e képviselve, azt nagyon érdekes lenne kimutatni. Azt tudom, hogy nekem és akkori tanártársaimnak hathat forintunk van az Akadémiában; de hogy egy nagyon gazdag szabadelvü protestáns főurnak, a ki fölül 8 ezer forint nyugdíjat élvez a haza filléreiből, egy krajcárja sincs az akadémiai alapítványok között, azt ki lehet mutatni az Akadémia évkönyveiből. —

Pedig az a főur tiszteletbeli tagja is az Akadémiának. Azt pedig tudni kell, hogy tiszteletbeli tagoknak oly urakat szoktak választani, a kiktől legalább is egy-két ezer forint alapítványt remélhetnek. Ha egy katholikus főpapot, a kinek pedig irodalmi érdemei is vannak, tiszteletbeli tagnak választanak, legalább tizezer forintos alapítványnak tapsolhatnak az akadémikusok.

Az az Akadémia tehát ugy, a mint ma áll palotájával és százezreivel, bátran a katholikus hazafiság és csak részben a protestáns *szóvivőség* alkotásának mondható.

De van még itt Budapesten egy másik emléke is a katholikus hazafiságnak, a mely a protestáns szóvivők szónoklatai nélkül jött világra. Ott van a nemzeti *Muzeum,* a melynek alapját Széchenyi István gróf atyja, Ferenc vetette meg, saját könyv-, kép- és régiséggyüjteményével.

Hát mi katholikusok nem voltunk a művelődésnek, szellemi haladásnak nem szóvivői, hanem alapítói, létrehozói?

Mit ámítják még most is protestáns atyánkfiai mind magukat, mind másokat az ő hazafiságukkal?

*

Éppen be akartam fejezni e cikket, midőn egy katholikus lapban: *A Magyar Katonai Nevelő-Intézetek* cimű közlemény akadt kezembe.

Épen jókor. Ismét egy kiáltó adat a katholikus *tetthazafiságról* és a protestáns *szóvivőségről.*

Itt vannak felsorolva mindazok kik 1808-ban a Magyar Katonai Nevelő-Intézetekre legalább *ezer* frt alapítványt tettek.

Az alapítók élén áll Mária Ludovika Királynénk *50 ezer* frttal, József nádor *10 ezer,* Károly Ambrus kir. herceg, *hercegprimás 20 ezer,* Albert szász herceg *30 ezer* frttal = 110 ezer frt.

Azután jönnek a főurak, Marcibányi István *50 ezer,* Batthyány Károly gr. *24 ezer* stb. stb. legkevesebb 3—5 ezer frttal. Kürülbelül *530 ezer frt.*

A főpapok a hercegprimás 20 ezer frtos alapítványán kivül: az egri és zágrábi érsekek 12—12 ezer, Kollonics kalocsai érsek 13 ezer, karlócai érsek 3000, a szepesi, székesfejérvári, erdélyi, diakovári, veszprémi, nyitrai, váci püspökök (életfogytiglan évi 10 ezer frt,) tehát közel száz ezer forint.

Azután a szegényebb püspökök, mint a rozsnyói, kassai, szombathelyi, szatmári, pécsi püspökök anyagi körülményeikhez képest több ezer forintot adományoztak.

De a papság, persze a katholikus papság többi tagjai is kitüntek nagy alapítványaikkal. Ezek sorát megnyitja Nedeczky Károly kanonok 10 ezer forinttal s valami 30 kanonok; mindnyájan legalább ezer forintra rugó alapítványnyal örökítették meg nevöket a törvénykönyvben! *Mily bölcseség volt az őseinktől, hogy az országos intézetek alapítóinak neveit a törvénykönyvbe is beiktatták!* Nem is gondolták, mily jó szolgálatot tettek

ezzel a mi korunknak, a melynek legjelentékenyebb tudománya a statisztika kezd lenni.

E modern tudomány a sok névből, a sok számból nemcsak azt olvashatja ki, hogy őseink közül mely nevek viselői voltak a legáldozatkészebbek; hanem azt is, mely vallás követőiben nyilvánult a hazafiság tettekben is, forintokban is, nemcsak dagályos hazafias szónoklatokban, pohárköszöntőkben.

Ez alapítványok közel fél millióra rugnak; és e fél millió forintban a protestáns *szóvivők* közül van egy *Lónyay* 5000, egy *Teleky* 5000, egy *Fáy (Ágoston?)* 5000, egy *Vay* 5000, egy *Kubinyi Gáspár* 4000 (?), egy *Péchy János* 5000 frttal, egy *Prónay* 3000 frttal: ha ugyan e három utóbbi a protestáns ágból származott. Summa summárum 32 ezer forint. Ennél bizony, a mint láttuk, a mi kanonokjaink is többet áldoztak oly intézményekre, a melyek a felebaráti szeretet kifolyásainak csakugyan nem nevezhetők.

Mindezekből — ugy hiszem — elég világosan kitünik, hogy az a sokat hánytorgatott protestáns hazafiság a *kulturális* előhaladásnak *bizony csak szóvivője volt,* mig a tetthazafiság mindig és mindenben csak a katholikusokban nyilatkozott; *s a protestáns szóvivők igéje mindenkor csak a katholikus hazafiságban testesült meg.*

De ime, egy új csattanós adat a protestáns szóvivőségre, a melyet a katholikusoknak kell megtestesíteni.

Ha valaki a Vöröskereszt-egylet „*Erzsébet*“ nevü kórháza előtt elhalad, ne sajnálja a fáradságot, forduljon be, ott mindjárt a kapu aljában láthat nagy márványlapokat a falba illesztve. A márványlapokon arany betükkel ama vármegyék, városok, testületek és egyesek nevei, a melyek és a kik új alapítványokat tettek a jótékony intézetre. Indítványozója az intézetnek a protestáns Ivánka Imre volt. — Ismét prot. szóvivőség. — De hogy ágyat alapított volna akár Ivánka ur, akár .·. felekezete, arról a márványlapok nem szólanak. Valamint arról sem, hogy az akkori miniszterelnök, a kinek dicsőségét hirdeti minden új alkotás, csak egy szalmazsákra való alapítványt tett volna is. Szóval a sok bőkezü (liberális) katholikus között alig van mindössze három vagy négy protestáns és ugyanannyi zsidó liberális adakozó. Még a kálvinista Róma, a gazdag Debrecen is hiányzik, holott 10—15 ezer lakosu kódis városok is szerepelnek az alapítók között. Hogy az a sokat rágalmazott katholikus főpapság itt sem maradt távol ezreivel, nem filléreivel, azt felesleges említeni is. Különben egyszer majd veszem magamnak azt a fáradságot, hogy azokat a márványlapokat mind lemásolom. Hadd legyen világosság!

Dicséretére azonban Rigó Lajos honatyánknak, legyen itt megjegyezve, hogy kijelentése — bármennyire tulzott is — elég szerény, a mennyiben a magyarság fenmaradását nem vitatja egészen a

protestánsoknak, mint nálánál hevesebb képzelődésü nemcsak kálvinista, de még pápista honhazafiak is megcselekedték, a mire persze többnyire alapos cáfolatokkal feleltek a hazafiság büvköréből kizárt katholikus tudósok.

Érezte talán Rigó Lajos ur, hogy a protestánsok fele nem kálvinista, hanem lutheránus, a kik között éppen ugy vannak magyarul nem tudók mint a katholikusok között, sőt magyarul nem érzők is még inkább vannak, mint a pápisták között, a kik sem pangermán, sem panszláv hajlamokról nem vádolhatók, mint egy jó nagy része a protestánsoknak, a kik a szabadelvübb kálvinistaságtól elmaradtak a *haladás országutján*, a melyen kálvinista atyánkfiai a most folyó protestáns szabadságban ismét ugy neki lódultak, hogy, hacsak Kálvin János máglyáit fel nem állítják, pásztoraik máholnap egymást legeltethetik; mert nyájaik már *szabadelvübb* legelőre találtak a nazarénus, baptista és felekezetlen új protestáns mezőkön.

Kálvin máglyáin kivül — mert ilyenek is voltak ám, jó lesz megjegyezni — volna ugyan szelidebb is, kereszténvibb szer is, a nekivadult nyáj jobb utra terelésére; de az *szentelt vizzel jár*, attól pedig, mint tudva van, a gonosz szellem irtózik s készebb szégyenszemmel világgá bujdosni, semhogy mellét verve visszatérne az elárult kereszthez.

Az a szelidebb, az a kereszténvibb szer a mi jezsuitáink, karmelitáink, lazaristáink, dominikánu-

saink, *istenfélő* papjaink és püspökeink; ezek még megmenthetik a magyar kálvinistákat a hazának és a magyar hazát a kereszténységnek, az életnek, de az államsegély meg nem menti soha!

Szinte látom, mint borzad e szavakra némely szabadelvü és nem jó katholikus ember sörénye; pedig hát azt az *Ember Tragédiájából* is megtanulhatnák, ha már a történelmet nem értik, hogy az ördög még eddig mindig és mindenütt csak rombolt, de nem épített; rontott, de nem javított; nem is reformált, hanem deformált. Az építés, a javítás, a reformálás annyira nem az ördög mestersége, a mennyire még egy gyujogató sem építette fel más házát, a melyet elhamvasztott. Itt természetesen nem oly gyujtogatót kell érteni, a ki a maga házát gyujtja fel, miután azt értékén felül biztosította, hanem olyan gyujtogatót, a ki bosszuból vagy irigységből vagy akár *tüzkórból* gyujtogat.

Igen is tisztelt szabadelvü urak, önök az ördög munkáját végzik; a mi *szegény* szerzeteseinknek, apácáinknak kell a romokat eltakarítani, új falakat rakni, a megrongált épületet kitatarozni és új tetővel ellátni, hogy az önöktől hajléktalanokká, földönfutókká tett népek, nemzetek menedékhelyet találjanak. (Lásd a *Magyar Állam* folyó évi julius hó 5. és 6-iki számában közlött *Sámson*-féle cikksorozatot.)

Nyomd ezt kezükbe, s látni fogod nagy fájdalmasan, hogy a megrögzöttek erre mitsem adva,

tovább is egyre hajtogatják, hogy biz csak a protestáns vezérférfiak valának mindenkor az ország és nemzet igazi javára. Tiltakozzál ezer és ezerszer az ellen, hogy mi katholikusok nem **„imádjuk“**, hanem csak **„tiszteljük“** a szenteket, amint erről a mindenki által vajmi könnyen megtekinthető mises imakönyveinkből világos. — — Mindhiába! — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

A protestánsok és zsidók egész tábora, **Tisza Kálmántól Thaly Kálmánig,** Fabiny Teofiltól Gajári Ödönig, Láncy Leótól Mezei Mórig — — mind mind — — egyhangulag vádolnak bennünket, minden adott alkalommal arról, hogy **„imádjuk“** a szenteket, s hogy igy — — **„bálványozók“** vagyunk!!! — — —

Mindezen szánandó rögeszmék már ugyszólván természetébe mentek át a magyar zsidó-szabadkőmüves-protestáns liberálizmusnak s igy majdnem lehetetlen azt kiirtani: mert: „*Naturam repellas furea, tamen usque redibit.*“

7.

De legmegbotránkoztatóbb a magyar indolenciának s jóravaló restségnek ama megátalkodott magaviselete, melynél fogva **„a magas közéleti erkölcstan nagyobb dicsőségére! a modern müveltség és tudomány nevében“!** közösíti, vallástalanokká teszi, államosítja az iskolákat, arcul ütvén ezzel a neveléstudomány megdönthetlen el-

veit, amelyek azon értekezésemből világosak, amelyet *Kuti Márton,* jelenlegi székesfejérvári prépostkanonok ellen 1869-ben irtam, s amelynek kivonata a következő:

„Kuti Márton elvrokonainak megszivlelésül.

Zimándy Ignác »Egyházi s neveléstudományi értekezése«, (megjelent 1869-ben).

A közös iskolák elméletének alaptalansága.

»A nevelésben sincs másban üdv, mint Krisztusban.« Baur.

Szeretett hazánk számos ügyei között talán egy sincs, mely fölött oly sürü homálylyal borongna a fogalomzavar, mint az iskolák ügye; kivált mióta az 1868. XXXVIII. törvénycikknek részint roszul fölfogott, részint gonosz szándokból félremagyarázott egyes pontjaival némely roszlelkűek a kath. népet elámítani s iskoláit elközösíteni igyekeznek.

A kath. ügyekbe olyannyira beavatott? liberális sereg valóságos Pythia hangján ijesztgeti a katholikusokat, s egyre kiabálja, hogy „az egyháznak vissza kell vonulnia minden oly térről, mely azt nem illeti meg, s ily tér a nevelés, a közoktatás tere első sorban.«

Tehát az egyházat nem illeti meg a nevelés és oktatás tere?!

Hát kit illet akkor?

És ugyan mi illetheti meg az egyházat, ha ez sem? — — —

Bizonyos és a jelen beteg kornak ugynevezett bölcsei által soha meg nem dönthető világtörténelmi tény az, miszerint az európai civilisatio a róm. kath. egyháztól veszi eredetét.

A lefolyt minden századokon át az emberiség legelőször a keresztnek tövénél kapta az eszményt az előhaladásra.

E szavakban: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok," fekszik az emberi nem folyvásti előhaladásának alapja; s e szavakkal: „elmenvén az egész világra, tanítsatok minden népeket," jutott a keresztény kath. egyháznak ama dicső hivatás, a világ minden népeit az isteni Mester által hirdetett tökélyesbülés fönséges eszméjének fokonkinti eszményesítésére tanítani; azokat az emberiség elé kijelölt szellemi s erkölcsi előhaladás terén kalauzolni.

A keresztény kath. anyaszentegyház e magasztos hivatását dicsően teljesíté is.

Az ókorban ugyanis a pogány államok és kormányok mit sem törődtek az ifjuság neveltetésével, rabszolgákra bizván a kisdedek oktatását.

A keresztény kath. egyház állott legelőször a gyermekek bölcsejéhez, s közreműködött a szülőkkel a kis ártatlanok fölnevelésére. Az egyház nyitotta meg először az iskolákat, kiterjesztve azok áldásait a társadalom minden rétegeire, s szolgái által végeztetve a tanítást. Az egyház őrködött a lefolyt századokon keresztül napjainkig a növekedő gyermekvilág szellemi s erkölcsi művelődése fölött.

A népek művelődése, erkölcsi és szellemi emelkedése tehát a keresztény kath. egyháznak kizárólagos érdeme.

Valóban a keresztény kath. egyház, midőn hivatásszerü működése s üdvhozó hatása által, a közép s újkor népeit egész valójokban, ugyszólván, újra teremtette, e népeket ugy, mint az utókort, maga iránt örök hálára lekötelezte. (Lubrich.)

Ez elvitázhatlan igazság s tagadhatlan tény, melyről tanuságot tesz az emberiség tapasztalása, a történelem. *)

S mindezt művelte a keresztény hit nem fegyverrel, hanem a szeretet s szelidség eszközeivel. „Cyrus, Nagy Sándor, Caesar, Nagy Károly, ugymond I. Napoleon, nagy birodalmakat alkottak, de a melyek csakhamar ismét elpusztultak, egyedül Krisztus egyháza áll szilárdul s *működik áldásdusan, mert alapja s eszköze a szeretet.* **)

Oly tények, oly érdemek ezek, melyek a józan gondolkozó, s helyesen érző embert bámulatra ragadják; ***) s benne azon meggyőződést érlelik meg, mely szerint *az emberiség tanitására, vezetésére, vallásos erkölcsi s értelmi fejlesztésének irány-*

*) Lásd Clerichetti (Sir Valter Scott) Vita di Napoleone Bonaparte. Tom. I. p. 76—79, s a protestáns Macaulay »The History of England« cimü jeles művének I. köt. 21—22. lapján.

**) Lásd Benutene, Sentiment de Napoleon sur le Christianisme. Conversations religienses, recueilles a Sainte-Helene. Poissy 1845. ch. VI. Lásd továbbá Böttiger Gesch. in Biogr. II. köt. 190. lap.

***) Math. Claud. an Andres.

zására egyedül és kizárólag a kereszténység s ennek evangelioma, mely a világ bölcseinek minden bölcseszeti műveit messze túlhaladja,) lehet hivatva.*

S mégis mit kell szomoruan tapasztalnunk, mit kell bámulva szémlélnünk napjainkban? Azt, hogy az elkorcsosodott jelenkor Krisztus tanait megveti! Az evangelium, eme dicső, fönséges tankönyv nem kell többé! A keresztény egyház, mely, az evangeliumi tanok alapján, a földkerekség nemzeteit, a legjelesebb történészek összhangzó tanubizonysága szerint nagygyá nevelte, nem türetik többé!

A jelen erkölcstelen elfajult nemzedék az erkölcsiség s vallásosságtól irtózva, azt nemcsak a közéletből, hanem a gyermekvilág köréből, az iskolából is kiszorítandónak véli!

Vajjon honnan ezen meglepő jelenség?

E kérdésre világos feleletet ad Sir Valter Scott angol történész, a ki „The life of Napoleon Bonapart" cimü jeles művének I. kötetében igen találólag azt mondja: hogy „*a vallásosságnak nem lehet helye ott, hol erkölcstelenség uralkodik, ép oly módon, amint nem éghet tova a meggyujtott*

---

*) »Selbst die Gottlosen haben es nie gewagt die Erhabenheit des Evangeliums zu läugnen, das ihnen eine Art gezwungener Ehrfurcht einflöst. Welches Glück verschaft dieses Buch denjenigen, die daran glauben! wieviel Wunderbares ersehen darin diejenigen, welche es mit Aufmerksamkeit durchlesen! (Napoleon Bertrand tábornokhoz abbé Martinetnek Weiszkopf Antal által németre fordított munkájában, 1. könyv 304—5. lap. — Lásd továbbá Rousseau Emil IV. kötetének 109. lapját.)

gyertya oly légben, a mely lüzhödt kigőzölgésekkel telt meg.« *)

E szerint tehát a jelen fogalomzavart, betegkornak főjellemvonása levén az erkölcstelenség: a vallásosságot, valamint a közéletben, ugy a serdülő gyermekek között az iskolában sem türhetvén, azt onnan minden uton-módon kiszorítani igyekszik.

Ezen aggasztó s napjainkban fájdalom mind fenyegetőbb mérvben terjedő, s azért az egész keresztény civilisatiót veszélyeztető baj csak ugy lesz elhárítható, ha mindazok, kik az emberiséget szellemileg vezérelni hivatvák, tehát minden apa, minden anya, minden nevelő, minden tanitó, *de jelesül és első sorban a lelkészek szent kötelességöknek ismerik a naponta mindinkább terjedő közerkölcstelenség ellen szent hősiességgel harcolni, ami, Balmes a hírneves spanyol bölcsész szerint, csakis „szolid s helyesen irányzott oktatás"*,**) tehát vallásos tanitás és nevelés által lesz elérhető.

E megdönthetlen igazsággal szemben, a mint megfejthetlen talány, ép oly szomorító s mondhatni kétségbeejtő tünemény, *hogy egyházi férfiak is ta-*

*) Lásd Toccagui s Clerichetti Vita di Napoleone Bonaparte Tom. I. pag. 75. (Sir Valter Scott művének olasz fordítása.)

**) Balmes filosofia fundamental. cap. I. sobre la certeza. Idevágó Plato nyilatkozata is, mely szerint mindazokat, a kik hitetlenek, erkölcsösökké kell tenni, s csakhamar lesznek istenfélők is. Ugyanezen igazságot találólag látjuk kifejezve Szaniszló püspök ezen szavaiban: »Egyedül esztelen mondhatja, szivében: nincs Isten; s ez is nem meggyőződésből, hanem *szivének romlottságából, azt kivánván, hogy ne léteznék Isten, ki a roszat bünteti.*«

láttatnak, akik, noha, mint olyanoknak, a vallásos nevelés s tanitás szükségéről meggyőződni hivatásszerü kötelességök lett volna, az iskolák fölállítása, s igy a kereszténységnek, mely nélkül, mint egyedül igaz s szilárd tanitási s nevelési alapelv nélkül józan és helyes tanitás és nevelés nem gondolható, a tanés nevelő-intézetekből való kiszoríttatása mellett kardoskodnak. *(Kuti Márton.)*

Igen! megfejthetlen talány e szomorító s kétségbeejtő tünemény; mert hisz ezen egyházi férfiak kell, vagy legalább *kellene!* hogy tudják, miként a fiatalságot nemcsak szárazan tanitani, hanem helyesen nevelni is kell, miután *Kant* szerint*) *csak nevelés által lesz az ember emberré, csak ez tehetvén őt bölcscsé, erényessé s boldoggá.*«

De mi által eszközöltetik ezen helyes nevelés?

Kétségkivül azáltal, hogy a gyermekben kifejlesztjük, három szellemi rendszer szerint, ifju lelkének tehetségeit; és pedig kifejlesztjük valami *mintakép* után. Ezen mintakép pedig nem lehet valami *torzkép,* hanem kell hogy legyen az, a ki az emberek, a tökéletes emberek között a *legtökéletesebb.* Ez pedig senki más, mint *Jézus Krisztus,* ki, *mint puszta ember is,* nemcsak az evangelium, hanem a pogány Publius Lentulus,**) I. Napoleon***) s maga

*) Kant Uber die Paedagogik von Rink. S. 7.

**) Lásd Publius Lentulusnak Krisztus korában Juda praefectusának levelét a római senatushoz.

***) Hasztalanul keresek az összes történelemben oly alakot, mely Jézus Krisztuséhoz hasonlítana. Sem a történelem, sem az idő, sem a

Rousseau*) szerint is a legtökéletesebb volt az emberek között.

Méltán mondhatjuk tehát Lubrichchal:**) Ha *a görögök a bölcseséget, a zsidók az igazságot tartották az ember eszményének, akkor ez eszmény Krisztusban a legmagasztosabb alakban vagyon kifejezve, és pedig oly való, oly állagi módon, hogy, Ziller szerint, az emberiségnek ezen isteni ősképe, mint valósítandó példakép, lebeg az ember előtt, mely által a növendék Istenfia leszen, ha ez ősképben megvalósul.*«

Ki nem látja már ebből is, hogy, miután az ifju lelket Krisztus magasztos, az emberek között páratlan, legtökéletesebb emberi tulajdonainak mintájára kell fejlesztenünk: a kereszténységet a tanitás és nevelésből kizárni nem lehet, nem szabad?! De sőt, ki nem látja már ebből is, hogy magának a tanitónak is, kinek szent föladata az ifju lelket nemcsak

természet nem képesek valamit fölmutatni, a mivel Krisztus alakja összehasonlítható, a mi által az megfejthető volna. Minél tovább szemlélem azt, annál inkább meggyőződöm, hogy mi sincs benne, a mi a dolgok természetes folyásán kivül s a pusztán emberi természet fölött nem állna. (Lásd Beauterne »Sentiment de Napoleon sur le christianisme. Poissy 1845. ch. VI.«)

*) »Quelle douceur, quelle pureté dans ses moeurs! quelle grâce touchante dans ses instructions! quelle profonde sagesse dans ses discours! quelle présence d'esprit, quelle finesse et quelle justesse dans ses répenses! quelle empire sur ses passions! Lásd Rousseau Emile. Hasonlóan nyilatkozik valahol egy rationalista angol történész, a ki Krisztusról ezeket mondja: »*Jesus Christ was a man of great virtue,* ***surpassing the childern of men.***«

**) Lubrich Ágost Neveléstudomány.

tanitani, hanem egyszersmind Krisztus mintájára, a keresztény tökéletesedésre vezetni, a keresztény hit igaz és magasztos voltáról mélyen áthatva kell lennie?!

De menjünk tovább.

A helyes nevelés követeli, hogy a három lelki tehetség nemcsak általában, de különösen is, azaz minden fokozata s elágazása szerint kifejlesztessék, és pedig összhangzatosan.*)

A három lelki tehetség fokozatai pedig ezek: *A)* Az érzéki észrevevés, az emle, visszaemlékezés, képzelem, értelem, ész. *B)* A közérzés, a szépészeti, értelmi s szent érzelmek. *C)* Az ösztön, önkény, szabadakarat.

Kérdés támad már most: vajjon mikép fogják a közösiskolák vallásnélküli tanitói *összhangzatosan* kifejleszthetni az ifju emberi lélek emez elágazásait?

Hogy fogják gyakorolni például az *emlét,* hogy ennek gyakorlása által a *képzelemnek* az *ész* általi kormányzását, az *értelemnek* ismét csak az *ész* általi vezetését, a *szépészeti, vallási s erkölcsi* (e két utóbbi szent érzelemnek hivatik) érzelemnek fejlődését, szilárdítását, nemesítését eszközöljék, *anélkül, hogy előadásuknak, vagy maguknak az* **elme** *gyakorlására választott daraboknak, tárgyaknak, szemelvényeknek* **vallásos erkölcsi** *tartalmuk, vagy legalább szinezetük ne legyen?!*

*) Lásd bővebben Lubrich Ágost s másféle neveléstudományi művekben, Beck, Erdmann stb. lélektanában.

Erre felelj te liberális közös iskola-barát, „et eris nihi magnus Apollo“ !

Nincs oly tantárgy, akár az *emle,* akár az *értelem,* akár az *ész* tantárgya legyen az, melynek előadója s kezelője a tanonc fejlődő lelkének *összes* tehetségeire s ezek fokozataira, tehát a *szent* vagyis *vallásos és erkölcsi* érzelmeire, hajlamaira *nem hathatna, sőt hivatásánál fogva hatni nem köteleztetnék!*

A mely tanitó ezt nem tudja, vagy tudni s követni nem akarja, az menjen, Schmid és Lubrich szerint „*földet turni, legyen pincér! de isteni munkára, a gyermeknevelésre ne adja fejét, mert nem ért hozzá.*“

Overberg szerint a *tanitónak pótolnia kell mindazon szülők helyét, kik gyermekeiket az iskolába küldik.* E szerint tehát a *közösiskola* tanitójának *katholikusnak, lutheránusnak, kálvinistának, unitáriusnak, görögnek, zsidónak, mozlimnak, atheusnak, stb. kell lenie egyszerre s egyszemélyben,* a szerint, a mint a legkülönfélébb vallásu „*szülők helyét az iskolában pótolja!*“

Ecce deductio ad absurdum!

De lássuk, mit mond még az a kellemetlen Overberg!

„*A tanító lelki atyjok tartozik lenni mindazoknak, kik rábizatnak*“, vagyis a *vallásban* is kell oktatnia azokat; s ha Overberg ezen állítása áll, *akkor a közös iskola tanítójának Jézus Krisztust, a világ megváltóját, majd valóban olyannak, majd*

csak gyarló embernek, majd csalónak és csábítónak stb. *kell hirdetnie, a szerint, a mint a különféle vallásu szülők gyermekeivel* „**lelki atya**“ *minőségében érintkezik!*

Ime mily fölséges chameleon az ilyen közös tanitó!

S tegyük föl, hogy az ilyetén chameleon lehetséges; tegyük föl, hogy a mi liberalis, roppant fölvilágosodott korunkban találkoznának oly szilárd jellemek is, melyek az ilyen ritka változatosságu chameleonszerepre vállalkoznának: még ez esetben is, hogy teljesíthetnék mindezt a közös tanitók? hogy lehetnének „lelki atyák?“ s mint ilyenek, hogy fejleszthetnék a különféle vallásu tanitványaiknak különféle irányu vallási érzelmeit, *mikor a bölcs? liberalis? közösiskola korifeusainak „sic volo sic jobeo, stat pro ratione voluntas“ féle ukázai folytán az iskolás gyermekeknek vallásos-erkölcsi érzelmeit még megérinteni sem szabad!!!???* *)

Ime: „Coelum ipsum petimus jam. — — — — stulta superbia! Ibi plus superbiae, ubi minus — — — ingenii.“

Braubach szerint: „*nevelőnek lenni az emberiség javulásának emelő gondolata nélkül, a legnyomortabb kézi mesterség.*“

Ám, de az emberiség ezen javulása vallásos

*) S igy a katholikusok által alapított katholikus iskoláinkból, ha elközösíttetnek, maga a megváltás díszes jelvénye is elmozdítandó, *nehogy valamely izraelivadék rajta megbotránkozzék!!!*

erkölcsi nevelés nélkül nem gondolható; *) méltán mondhatjuk tehát, hogy a vallásnélküli közös tanítás, hol a vallásos erkölcsi nevelés háttérbe szorul, mellőztetik, elhanyagoltatik, sőt szántszándékkal meghiusíttatik, *a legnyomorultabb kézi mesterség!*

Jean Paul (Lev. 38. §.) azt mondja, hogy „midőn Herder a népek nyelvét, irását s minden korábbi műveltségét a vallásból származtatja, akkor azt is bizonyítja, hogy a népekben, következésképp az egyes emberekben is, az *eszmény* régibb, mint a valóság . . . . . a gyermekekben szunnyad az egész vallási metaphysika . . . mi az, a mi ezen nem alapulna?“ (71. §.) Jean Paul (Fridr. Richter) Levánája szerint tehát a *hit* veleszületett tehetsége az embernek, melyet, miután alapja a társasélet-nek, még inkább s gondosabban kell kifejteni, mint bármely más eredeti tehetséget. — Mind erre, mit mond a közösiskolások tudákos serege?

És ha még a régi „klassikus világ bölcseire“ hivatkoznánk, kik „jobbak voltak nálunknál, Isten-

*) Dehogy nem gondolható! Hisz a liberális bölcsek országszerte nagy tüntetéssel uton-utfélen decretálják (mint egykor az eszeveszett francia parlament, hogy nincs Isten), *miszerint a nevelésnek nem kell vallásos erkölcsinek,* hanem csak **erkölcsinek** lennie!!! Csak rajta nagy tudósaink! majd eljő az idő, a midőn kijózanodva, azt fogjátok **határozatilag** kimondani, hogy **„Van Isten“** azaz: hogy »*a nevelésnek vallásosnak is kell lennie.*« S midőn ez ismét ki lesz mondva általatok, akkor igy fogunk imádkozni mi szegény »*ultramontan sötétencek*«:

»Gott! jetzt darfst schon wieder sein,
So will's der Klub der »*Kranken.*«
So schick' doch ein Engelein
Und lass' dich schönst — — bedanken!«

hez közelebb állottak« s örömmel, epedve várták megérkeztét annak, *) a kinek tanait kizárni szeretnék iskoláinkból a rosszabb jelenkor liberalis bölcsei.

Mindezekre azt mondhatják a vastagnyaku közösiskolások, hogy hisz a közösiskolákban tanittatik, *és pedig első sorban!* a hit- és erkölcstan.

Igen ám! de a józan neveléstudományi elvek szerint, a mint ezt fönnebb kifejtettük, *s a szinte már megérintett okokból, nemcsak a hitelemzőnek, hanem egyéb tanitóknak is kell közreműködniök,* ***és pedig a hitelemzővel egyetértőleg s összhangzólag!*** *az ifju lelkek összes tehetségeinek (tehát a szent, vagyis a vallásos erkölcsi érzelmeinek is) kifejtésére.*

Ez pedig a közösiskolákban történni nem fog. Ismerve ugyanis a tanitók nagy részének lelkületét *és ssánandó műveltségi fokát, bátran* sőt saját, több évi tanári működésünk alatt szerzett, keserü tapasztalásunkra támaszkodva, *bizton* állíthatjuk, miszerint az ilyen tanitók a következő órában vakmerően ledöntik, a mit a buzgó hitelemző, közvetlen előttük épített.**)

---

*) Lásd Nägelsbach 217. l. Plato Phileb. App. IV. p. 219. Cicero de leg. II. 2. Alkibiades II. p. 150. Plato Polit. p. 271—275. Plato Phaed. p. 85. Servius ad. Aen. XI. 301. Ugyanide vonatkoztatható Homér Odyss. III. 43., melyet Melanchthon az egész Homerben legszebb helynek nevezett. Ide vág Socrates rendelete is, mely Xenophonnál (Oecon. VI. 1.) olvasható.

**) Történt már, hogy az egyik tanórában a hitelemző a világ

Megjegyzendő az is, hogy az idő, mely a vallásos erkölcsi nevelésre fordítható, semmi arányban

---

Megváltójának megjelenését ezen lelkes szavakkal ecsetelte: »Az ó világ lefutotta pályáját! Mit az emberinem önmagából kifejthetett, azt látta kifejleni s elvirágzani. Ormuzd királysága despotiává lőn, s a hellenek által elpusztíttatott: a hellen szabadság magát semmisíté meg; a szépnek hellen tisztelete aljas érzékiségben veszett el; az igazság keresése az annak föltalálása iránti kétségbeesésben megszünt. Erre a római legnagyobb polgári erényt gyakorolt az atyái által alkotott törvények tiszteletével, hüségével polgártársa és a közös haza iránt, s az e végett fölülmulhatlan vitézséggel küzdött harcai által: de midőn maga mellett más nép jogait nem türte, minden népet vagy eltörült, vagy maga közé vegyített. — Ily módon világuralmat alkotott ugyan, de mikor ezt elérte, polgári állását szétdulva, s az ős Rómát önmagából kiforgatva szemlélte. Kialudt volt tehát már a népek életereje; az ó-kor alkotmányai romokká lettek: köztük Róma a leghatalmasabb; és a bennük tartózkodni kényszerült emberek kétségbeestek helyreállítási képességükön, szorongva tekintvén az elkerülhetlenné vált összeomlás elé. Az Istenek sem kerülték el az ó-korbeli általános megsemmisülést; mivel a néppel Istene is elvész: az új Istenek pedig nem valának rómaiak. Ez okból fordult a római nép isteneitől — — — Caesarhoz: embert tett istenévé, ki őt a jövő veszélytől megóvja. Hanem azt borzasztó bizonyossággal látta, hogy a »*védnök*«, mihelyt hatalmát megkisérlendi, elrontójává leend. — — — Hanem az élő Isten a világ ura, nem azért adott létet az emberi nemnek, hogy az kétségbeesésben végződjék. *Ő a népeket maguk utján engedé menni, mig az élet boldogságát nélküle is föltalálhatni vélék;* de midőn most az egyik kiirtva volt a másik által, midőn a római dicsőség szolgaságba sülyedt, midőn az emberi nem csak rabokat s vadakat számlált: akkor volt az »*idők telje*«, melyet az Ur első szülőinknek, bünbe estök után, kilátásba helyezett, s melyet Izrael hagyományképp szorgosan őriz vala. — — — »*Egyszülött fiát küldé; hogy az emberi nemet a bün átkától megváltsa s uj életre ébresszse.*« stb. Mig a hitelemző az egyik tanórában ezen szavakkal ecsetelte a világ megváltójának megjelenését, azalatt a rákövetkező tanórában *Renán olvasását ajánlotta a hitelemző egyik tudákos collegája a tanitványoknak!* Még számtalan ilyen szépséges, összhangzatos s egymást példásan kiegészítő eljárásra emlékszik e sorok irója, saját tapasztalása nyomán.

nincs azzal, melyben a gyermek merőben ellenkező benyomásoknak van kitéve.

Igen helyes Lubrich Ágost megjegyzése, mely szerint: „Minden tanítónak, ilyen közösiskolában saját vesszőparipája van, — — a romlás s vallás, talanság összezsufolódik, s egyesek erkölcsi mételye átragad többé-kevésbbé az egészre.“

Mindezekről, ha kissé komolyabban s mélyebben gondolkodnának a közösiskolák *Kuti*-féle pártfogói, bizonyára csakhamar ellenkező meggyőződésre jutnának.

*

Ugyanis „a nevelésnek minden nemzetek, s minden idők legjelesebb nevelői által örökre megállapított (s holmi modern *Kuti*-féle hetyke tudóskák által) soha meg nem ingatható elveinél fogva“ az iskoláknak addig, mig nem csak idomító, hanem nevelő s tanító intézeteknek is kell lenniök, mig nem csupán gépies ügyesség és ismeretszerzés, hanem a gyermekeknek keresztény nagykoruságra, önálló tökélyesedésre való nevelése lesz céljok — addig egy magasabb **elvre** leszen szükségök, melyből a tanodai élet minden mozzanatának folynia, és melybe visszafolynia kell. De ezen ki- és befolyás csak ugy történhetik, ha a gyermeket nem csak puszta tanitás hanem szoktatás által is, és pedig „*mindig csak a saját vallásának elvei szerint neveljük, vele a vallást átéljük, azt gyakorlativá, élővé teszszük.*“

„A vallás- s erkölcstan egy s ugyanazon do-

log,« mondja Chateaubriand, s Gräfe szerint „addig nem is lesz semmi a nevelésből, mig a nevelők Jézusban eszményöket nem látják.« Ime a neveléstudomány kérlelhetlen postulátumai! s mit mond mindezekhez a zsidó-szabadkőmüves-liberalizmus? Mit ő neki a tudomány postulátumai, ő neki közösiskola kell, mert ő szinte azok közé tartozik, kik a keresztény vallást előbb tengésre akarják szorítani, mig majd bekövetkezni reménylik az időt, midőn az általuk gyülölt kereszténység ideje lejárt. Az ám! csakhogy itt a vigasztaló, hogy Herderék is léteznek még, kik igy szólnak: „Nem hiszitek, hogy az a *sok képtelenség,* melyet most a vallás ellen *oly vakmerően* szórnak, jó gyümölcsöt fog hozni? Bizonyára ama legdühösebb támadások diadalra segítik egykor a vallást, észt és erényt.« (Herder's Werke II. 363. VII. 37.)

S ugyanott mondja Herder ezen örökké nevezetes, s bizonyos *Kuti*-féle hetyke tudóskáink iskola közösítési mániáját, oly classicus módon jellemző szavakat: „*Keresztes hadjáratot intéznek a vallási türelem, általános vallás* és emberszeretet aranygyapjujaért, talán épen oly kalandosan, mint a sz. sir keresztesei: az egyik aranyfejü, agyaglábu szobrot, a másik griffet és sphinxet akar csinálni az emberiségből.«

„Nem mondjuk, hogy nincsenek *elvétve* tanférfiak, kik a községi iskolákban az általános erkölcsi és vallási érzelmeket buzgalommal ne tudnák s ne

akarnák ápolni; de e buzgalom hasonló ama kertész buzgalmához, ki az egyenlítő heve s világossága alatt tenyésző növényt a Mátra egyik sötétes völgyébe a legjava földbe ülteti, gondosan ápolja, hideg ellen óvja, stb. de gyümölcsözésre épen nem birja erőltetni, vagy ha igen, izetlen, élvezhetlen annak gyümölcse, mert a növény nem él elemeiben. *Ilyen szükséges elem a gyermek nevelésében ama vallás, mely szerint neki majd élnie kell, legyen az katholikus, protestáns, vagy zsidó.* A külön vallás pedig nem élhet az ugynevezett általános vallásban . . . S ha van általános vallási nevelés, olyan t. i., mint milyent a községi iskoláért rajongó bölcsek óhajtanak, akkor az is igaz, hogy van általános növény, mely alma is, szilva is, krumpli is, káposzta is, szóval mindenféle növény; akkor az is igaz, hogy van általános madár is, azaz olyan, mely sas, bagoly, fülemüle stb.« egyszerre.

Imigyen van mindez megirva azon »Neveléstudomány« cimü jeles műben, melyet a magyar tudományos akadémia 1871. évben az ugy nevezett, »nagy jutalomra érdemesített!«

A fölhozottakban a közös iskola nem csak elvettetik, de sőt, mint képtelenség, nevetségessé tétetik; ennélfogva elvetendő, mint nevetséges, hiú ábránd, a liberális fölvilágosodásnak a felekezeti iskolák elközösítésére irányult törekvése.

De menjünk még tovább!

»Mindenekelőtt óvakodjál általános, rationalis-

tikus vallást közölni a növendékkel, a vallásnak ezen torzképét, az angol deisták, a francia szabados gondolkodás s a német fölvilágosultak emez örökségét, kik a religiót az értelemben keresik, s *gyilkosai* a vallásnak.« (Buch d. Erziehung S. 376.) »Általános vallás és minden nemzetiségtől megfosztott erkölcs, épen oly agyrémek, mint az általános állam.« — (Schleiermacher.)

De halljuk, mit mond még erre vonatkozólag az említett »nagy akadémiai jutalomra érdemesített neveléstudománynak« sok oldalu műveltséggel biró s bátor lelkü szerzője.

»Ha az egyetemen, ugymond, a tudományt, mint tudományt adják elé, s nem hirdetik a vallási közönyt: akkor nélkülözheti a különös vallási szellemet, de tanoda, mely a tudományt nem csupán mint tudományt, hanem mint nevelési eszközt is kezeli, csak tanulóinak vallási elemében mozoghat.«

»Ezt még a gymnasiumban sem szabad szem elől téveszteni; *mert még a classicusok olvasása is ugy intézendő, hogy a tanulók az ókor fényét, minden dicsősége, nagysága mellett is, csak hajnalpirnak tanulják ismerni, mely a Megváltó jövetelét, a napnak tündöklő feltünését megelőzte, előkészítette.* De kezelhetni-e igy a classicusokat zsidók jelenlétében, kik előtt a kereszténység fenségéről szólani nem szabad? — — — S ha a vallási szempont még a gymnasiumokból sem küszöbölhető ki, mit mondjunk az elemi tanodáról, melynek központja a vallás«!!

Igy a magyar tudományos akadémia „nagy jutalmá"-val koszoruzott „Neveléstudomány" érdemes szerzője. — Herder pedig ezeket mondja: „A keresztény vallásnak *világ*-vallásnak kell lennie; mert az legtisztultabb bölcselete az erkölcsnek, legtöbb elmélete az igazságoknak és kötelmeknek, független minden törvénytől és alkotmánytól, — — *világvallás.*" — Herder, a történelmi bölcsész nyilatkozik igy; s Hegel után Baur: „A kereszténység elve a világ sarkát képezi, mert ezen forog. Azért a tudományban, mivelt ember, a kereszténység szilárd alapjára áll, ebben találja a valódi humánus mivéltséget, ebben a tudományos titkok végnyitját."

Még valamit!

A német philologusok 1851. Erlangenben tartott gyülése egyhangulag kimondotta, hogy az iskolai tanitás szövétnekét, lelkét, szivét, a kereszténység teszi: Curtmann pedig, „Lehrbuch der allgemeinen Pädagogik" cimü művében, igy nyilatkozik: „A különleges vallás az igazságról való különféle meggyőződésből ered s a tanitásnak kötelessége ezen meggyőződést tovább ápolni. — Minden felekezet kivánja, hogy az ifjuság épen az ő vallásában tanittassék," Ziller pedig Herder, tekintélyére is támaszkodva, ezeket mondja: „A tanodáknak felekezetieknek kell lenniök. Oly tanoda, mely az egyediség mindenféle árnyalatainak megfelel, nem lehet nevelés célja."

Kimutattuk immár, hogy a neveléstudomány, minden nemzetek, minden idők legjelesebb nevelői által örökre megállapított, s holmi modern álbölcselet által meg nem ingatható elveinél, s Amerikának és Európának a felekezetnélküli iskolákkal tett legujabb kisérleteinél fogva, melyek azok célszerütlenségét bizonyították be, a községi, felekezetnélküli tanodák eszméjét határozottan kárhoztatja.

Ezt bevitattuk az előbbiekben, s ugy hiszszük elég tüzetesen s alaposan. Ha egyébkint a liberális iskolaközösítők, az idézett tudományos nyilatkozatokból, a közösiskolázás képtelenségéről kimerítő meggyőződést még nem szereztek volna, ugy készek vagyunk ez ügyben a lehető legmélyebb s legbővebb vitatkozásba bocsátkozni.

Igen jól tudjuk mi, s velünk szeretett főpásztoraink is, hogy a községi iskolák egyedüli ravasz szabadkőmüvesi kiszámítással megállapított célja s főfeladata, minden positiv vallás kiküszöbölése, vallási közöny, szabadkőmüvesi fölvilágosodottság, mely nem más, mint „a külsőleg idomított legyalult barbárság, az ő mindenkit kizsákmányoló eszével, az ő mindenki iránt kihalt sovár szivével.“

Igen, mi hű katholikusok, mindnyájan igen jól tudjuk, hogy a községi iskola egyike azon eszközöknek, melyeknek céljok az iskolának áldásos történelmi fejlődésével, vagyis a keresztény befolyással teljesen szakítani.

De lássunk még néhány kultuszminiszt. tévedést.

Az 1873. évi november hó 3-án kelt rendelettel decretálja a miniszter úr, hogy „a mely kath. iskola egyszer elközösíttetik, azt újra katholikussá tenni meg nem engedi“ !!!

Ha kellett nehány szabadkőmüvesnek a minden positiv vallás kiküszöbölésére célzó közösiskola, ugy alapította volna azt ugyanezen néhány szabadkőmüves*) *saját költségén!!!*

A komoly neveléstudomány a közös iskolák elméletét „képtelenségnek, agyrémnek“ declarálja; mi pedig ultramontán, vagyis hű katholikusok, arról vagyunk meggyőződve, hogy a községi iskolák egyedüli célja a positiv keresztény vallás kiirtása, vallási közöny, szabadkőmüves miveltség, mely nem más, mint a külsőleg idomított, legyalult barbárság, az ő mindenkit kizsákmányoló eszével, az ő mindenki iránt kihalt szivével. Vagyis mi katholikusok meg vagyunk győződve, hogy a községi iskola szent vallásunknak legnagyobb ellensége, s mégis mit kell fájdalommal tennünk!? arcunk verejtékével szerzett filléreink tetemes részét a szabadkőmüves Wirtschaft következtében már-már elviselhetlenné

*) Mily nagy, **döntő** befolyást gyakorolhatnak a szabadkőmüvesek a »*Regnum Marianum*« vallásügyi miniszteriumában, onnan is világosan látható, hogy *Joanovics György* a »*Skótszertartásu magyar Nagy Oriens*« cimü szabadkőmüves páholynak »*Nagymestere*«, a nevezett miniszterium államtitkára lehetett!!! — — — s hogy **Pulszky Ferenc** a »Háromfoku János páholy magyarországi (szabadkőmüves) Nagy páholyának Nagymestere«, *bizonyára az említett miniszterium nem minden befolyása nélkül*, a tulnyomólag **katholikus** pénzen létesült magyar nemzeti muzeum igazgatójává lőn!!!

vált országos adóra kell fordítanunk, azon keserű tudatunk mellett, hogy a tőlünk kicsikart és kiexequált terhes adó nagy része, szent vallásunk legperfidebb ellensége-, a közösiskola föntartására fordíttatik!!!

Ezen szomoru elmélkedésnél kinek ne jutna eszébe a kulturharcos burkusok azon humánus, és valóban szivkulturáról tanuskodó eljárása, melynélfogva az elfogott francia katonákat nem csak, de sőt ártatlan békés francia szülőket azon sáncok fölásására, azon ágyuk fölállítására kényszerítették, melyekből ezen szerencsétlen sáncások testvéreire, illetőleg gyermekeire borzasztó halált s nyomort szórni készülnek vala.

A katholikus polgárok adófilléreinek a közösiskolákra fordítása oly égbekiáltó merénylet, mely egyedül Irhon történetében találja párját. Irhon katholikusai is, ép oly embertelen önkénynyel kényszeríttettek egykor arra, hogy községenkint, saját katholikus papjuk mellett, protestáns papot is fizessenek.

A tudomány agyrémnek, képtelenségnek tartja a közösiskolát, s a m. kormány még is gyámolítja azt! vajjon nem nagy mérvben eltévesztett eljárás-e ez? — Az ország polgárainak legnagyobb része a közösiskola elméletében szent vallásának leggonoszabb ellenségét ismeri fel! s a m. kormány még is, nem csak föntartja a közösiskolákat, de sőt azok föntartásához ugyanazon tulnyomó többségü kath.

polgárokat is kényszeríti, a kik azt méltán ellenségöknek tekintik! Vajjon nem téves egyoldaluság-e ez?! Oh áldott, liberális, arany szabadság, beh sokra vitted ezen szép országot, s annak legtöbb, legbékésebb, legszelidebb és legmunkásabb polgárait, a katholikusokat, fölséges szabadkőmüves áldásaiddal!*)

De se baj! vigasztalódjunk jobb jövő reményével, vigasztalódjunk a tudós Herdernak már egyszer idézett eme szavaival: „Nem hiszitek, hogy az a sok képtelenség, melyet sokan most a vallás ellen oly vakmerően szórnak, jó gyümölcsöt fog hozni? Bizonyára ama legdühösebb támadások diadalra segítik egykor a vallást, észt és erényt.“**)

Az itt röviden elmondottakból világos, hogy szemérmetlen humbug és ámítás a zsidó-szabadkőmüves liberális „**tudósok**“ (?) azon állítása, mely szerint a közös, vallásnélküli iskolák fölállítása a

---

*) Ugy kell nekünk, s a nemzet elfajult, siralmas erkölcsi állapotával s irányával szemben nem is lehet máskép, mert a világtörténelem kétségbevonhatlan tanubizonysága szerint, **minden nemzetnek, minden időben oly kormánya van, a milyent megérdemel.**

) A közösiskolák elméletének alaptalanságát tárgyaló ezen értekezésünkben használt **„felekezet, felekezeti“ kifejezések semmikép sem vonatkozhatnak **a kath. egyházra is,** miután ez, mint az összes emberiség számára alapított **„egyetemes, világegyház“,** nem állítható egy sorba azon töredékekkel, a melyek tőle, mint száraz ágak a **törzstől** elszakadtak, s ennélfogva csakugyan **„felekezetek“,** s mint ilyenek, *mind* életképtelenek.

Jézus Krisztus **világegyházát** csak a szabadkőmüves raffinirozott gonoszság, vagy ama bárgyu tudatlanság nevezheti **felekezetnek,** a mely Magyarország Herceg Primását »esztergomi primásnak« szereti cimézgetni.

műveltség, fölvilágosodás és tudomány posztulátuma. — — —

Ámde mindhiába!!! — — —

Bizonyíthatod ezt százszor, és ezerszer; mindhasztalan!!! — — — a magyar keleti indolencia, a magyar rögeszme nem enged! az megátalkodottan megmarad az egyszer bár *tévesen* elfogadott rögeszméje mellett, s vad fanatizmussal elégeti ama könyvet is, a melyről csak **hallomás után** tudja, hogy abban ferde fogalmu veleje ostromoltatik, jobban mondva, orvosoltatik.

„*Szóra figyelmez a bölcs s hajlik szeliden a nemes sziv,*
Jég fedi a makacsok durva fejét s velejét.
Durva vasat kalapács idomít, olvaszt aranyat tüz,
Ferde fogalmu velőt, nincs idomítni erő.“

8.

Megrögzött, megátalkodott indolencia az is, hogy a „**szabadkőmüvességről**“ azt hajtogatja folyton, az elvakított, elámított világ, hogy az a műveltség, jótékonyság, szóval „**humánizmus**“ ápolására s terjesztésére, tehát a nemzetek boldogítására tör, pedig dehogy! Ámítás, szemfényvesztés, humbug ez, semmi egyéb!!!

Ennek beigazolására álljanak itt az „*Ébresztő Hangok*“ III. könyvének eme szavai:

„Hogy az imént említett szabadkőmüvesség tervei és végső céljai nem csak a kereszténységre, ha-

nem az államokra s világi fejedelmekre nézve is felette veszélyesek és romlást hozók, magából a szabadkőmüvesség szervezetéből deríti ki az oknyomozó történelem tudománya, melynek tanusága szerint föltétlenül bizonyosak a következők:

A szabadkőmüvesség humanitarius jótékony egyletnek hirdeti magát, de nem az.

Általánosan elterjedt balvélemény az, mely szerint a szabadkőmüvesség fő célja segélyezni szükölködő tagtársait; a szabadkőmüvesi jótékonyság csak fátyol, amelylyel fedvék e kárhozatos, gonosz társulat titkos tervei s végső céljai. Ezt maguk a szabadkőmüvesek is bevallják, amidőn Documents maçonniques cimü munka 267. lapján nyilván hirdetik, miszerint „a jótékonyság korántsem célja s főfeladata a szabadkőmüvességnek, hanem annak csak egyik jellege és hathatós eszköze"! (Favre testvér saját szavai) s Accary testvér pedig a francia „Grand-Orient" 1881. gyülésén ezeket mondja: „A szabadkőmüvességnek nyilván bevallott célja volna a jótékonyság, azonban, eltekintve egyetlen menházunktól, melynek jövedelme egyébként oly csekély, hogy szégyen róla megemlékezni, én mit sem látok, ami a szabadkőmüvesség jótékonyságát csak távolról is bizonyítaná", *) s Lamoureaux testvér eme fájdalmas szavakra fakad: „Hol vannak romok, melyekből épített a szabadkőmüvesség? Hol vannak a szerencsétlen aggastyánaitok menhelyei? —

*) Lásd Le Glob, riv. men. III. 153.

— Hol vannak a betegjeitek elfogadására épített ápoldák?! — — Mindenhol csak nagy semmi! — — Véneitek szükölködnek, özvegyeitek nyomorognak s árváitok kénytelenek házról-házra járni s falat kenyeret kérni« sat.*)

Az egyes szabadkőmüvesek ezen saját nyilatkozataiból is eléggé kiviláglik, hogy a szabadkőmüvesség egyáltalán képtelen arra, hogy a szegénységet enyhítse, a boldogtalant vigasztalja, egy szóval, hogy a valódi jótékonyságot gyakorolja.

De honnan is meríthetné a föltétlen, érdeknélküli felebaráti szeretetet, irgalom s önfeláldozás nemes érzelmeit a rideg szabadkőmüvesség, mely csakis a kevélység, önzés s gyülölet hajlamai által vezéreltetik; mely nem épít, hanem rombol; mely nem vigasztal, hanem sujt, sérteget; s ha itt ott segédkezet nyujt a szegény munkásnak, ezt csak azért teszi, hogy ez utóbbit sötét tervei kivitelében vak eszközül használhassa.**)

Nyilvánosan folyton hangoztatja, hogy a politikába egyáltalán nem avatkozik, de alattomban, amint ez a »Hostoire des trois grandes Loges« cimű munkából teljesen kiviláglik, minden forradalmi összeesküvés, minden polgárháború szálait kezében

*) Lásd Tenue mensuelle de la Loge La Franc-Maçonnerie, 21 juin 1862.

**) Lásd Organisation de la Jeune Italie. art. 30 et 33. és L'Histoire des Societés secretes de 1830 à 1848 Par Lucien de la Hodde, Bruxelles 1850. — La Franc-Maçonnere et la revolution par P. Gautrelet, La Franc-Maç. par Mgr. Dechamps.

tartja. Valamint homályos és titokszerü az ő eredete, époly sötét, áthatlan titokba burkolt az ő élete, s végcélja, melyet nyilvánosan bevallani szégyenkezik, s melyet a profán világ alig gyanítani képes, époly rejtélyes az ő tanaiban, melyek tetemes része saját tagjainak túlnyomó többsége előtt is ismeretlen, époly rejtélyes az ő szerkezetében, mely a társulat sajátlagos elüljáróit eltitkolja. „Ecce jam misterium operatur iniquitatis (II. Thess. II. 7.) Elüljárói, tagjai, gyülhelyei, tanácskozásai, tervei, határozatai a sötétség titkos köpenyébe burkolvák.*)

Ha a szabadkőmüvesség, úgymond monseigneur Turináz a „Le grand péril de notre temps“ cimű jeles művének 28. lapján, közölné terveit s viselt dolgait, ugy amint azok ismeretesek azon néhány férfiak előtt, kik azokat tanulmányozásuk komoly tárgyává tevék, indignátióját keltenék föl rögtön maguk ellen. „Minden becsületes lélek undorral fordulna el a gonoszság, istentelenség s anarchia eme büzhödt fészkétől, s maguk a kormányok, a a leggyávábbakat sem véve ki, mind sietnének a gyalázat és pokoli cselszövények emez undorító rákfenéjének teljes kiirtására.“**)

De hát ez nem úgy van! Mindazok, akik ellen a szabadkőmüvesség titkos fulánkjai kiválólag intézvék: serény, vagyonosabb polgárok, nemesek, egy-

*) Lásd Le P. Gautrelet, La Franc-Maçonnerie et la Revolution 469. lap.

**) Lásd Msgr. Turina. Le grand peril de notre temps 28. lap.

házi férfiak, kormányok, fejedelmek — — — — — megfoghatlan egykedvüséggel nézik e borzasztó, pokoli szövetség vészteljes vakandturásait! — — — Valóban megfejthetlen talány! — — — — — — Minden európai államban bármely, még a legjótékonyabb, legártatlanabb társulat is csak úgy létesülhet, ha az illető államkormány engedélyét és jóváhagyását megnyerte, s annak főfelügyeleti jogát elismerte, egyedül a sötétségben bujkáló szabadkőmüvességnek van azon kiváltságos joga, melynél fogva folytathatja kárhozatos üzelmeit, tervezgetheti gonosz merényleteit anélkül, hogy csak egy államkormánynak is eszébe jutna ez ellen erélyesen tiltakozni, s egy, idegen ismeretlen vezérek által titokszerüen vezetett szövetséget szétrobbantani.

A protestans Eckert szerint*) a szabadkőmüvesek rendje minden polgár jogegyenlőségét hirdeti, de azalatt különös kiváltságot őriz saját tagjai számára. — — — A legkiválóbb állásokat, mind az egyházban, mind az államban, mind az iskolában, mind a községekben saját esküdt hivei között osztja el, ami által az egyház épúgy, mint az állam, alapjaiban ingattatik meg, a hivők és polgárok jogainak s alapos igényeinek egyenlő értéke nem egyéb, mint hiu ábránd, s a szabadkőmüvesség egyetemes államma válik az egyes államokban. A szabadkőmüvesség eme páratlan kiváltsága, ezen államisága az

*) Die Freimaurerei in ihrer wahren Bedeutung I. könyv. II-ik kötet 140. lap.

államokban époly égbekiáltó flagrans igazságtalanság, kivált a kormányok azon kvalifikálhatlan eljárásával szemben, melynél fogva *a nyilvános katholikus politikai Casinók fölállítását gátolják, mig a titokban gazdálkodó szabadkőmüvesek páholyait szivesen türik,* mint milyen páratlan effronteria a szabadkőmüvesek ama magaviselete, amelyre vonatkozólag a bátorlelkü tarentaise-i püspök (mgr. Turinaz) jeles művének 34-ik lapján imigyen nyilatkozik: „Önök egyre beszélnek a közjog egyenlőségéről; önök nagy indignacióval tiltakoznak minden kitüntetés, minden kiváltság ellen — — — — de miért van az, hogy épen önök, az egyenlőség oly buzgó apostolai! saját szektájok számára követelik mindazt, amit másokban oly nagy hévvel oly szent buzgalommal roszalnak s elitélnek.“ — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Egy oly szektának, egy oly roppant hatalmu s fáradhatlan törekvésü egyesületnek, mely egyre összeesküvéseket kohol, forradalmakat szervez a fennálló álladalmi rend ellen, mely elég vakmerő arra, hogy kezét emelje a legszentebbnek: az Istenés vallásnak ostromlására, mig lába az éjjeli sötétség büzhödt posványának süppedékén ingadoz, melynek egyedüli óhaja és eszményképe az általános zürzavar, az egyetemes anarchia, egy ily társulatnak föltétlen, minden állami felügyelet nélküli szabadságot engedni! más szolidabb egyleteket pedig üldözni; más szóval: *istentelen s vallástalan politi-*

*kai**) egyesületnek teljesen szabad mozgást engedni, *istenfélő vallásos (katholikus-politikai) egyletek (casinók) szervezését kath. országban! nem csak gátolni, de sőt egyenesen megtiltani ezt* (Tisza Kálmán tette) — — — — — — — — ezt értse, aki értheti!!!

— — — — — — — — — — — — — — —

Még egyszer más szavakkal: Egy istentagadó, vallástalan, azaz antikeresztény s igy *antikatholikus-politikai* társulatnak szabad tért engedni minden állami felügyelet nélkül!!! — — egy *katholikus-politikai* egylet (casino) létesítését pedig lehetőleg gátolni, noha az az állami felügyelet jogait tiszteletben tartja mindenütt, ez — — — ez — — — *épen olyan Tisza-féle protestáns igazságszolgáltatás, mint amilyennek nemrég, Tisza Kálmán miniszterelnök ur kegyelméből! voltunk szemtanui, azon alkalommal, midőn a szegedi vizkárosultak számára jobbadán a katholikusok által adakozott összeg maradványa kiosztatott. A sokkal csekélyebb számu zsidó és protestáns többet kapott a miniszterelnök ur jóváhagyása folytán! e kiosztásnál, mint a háromszorta nagyobb számu katholikus lakosság. Éljen Tisza Kálmán — az igazságos!!! — — — mert hisz: „Justitia regnorum fundamentum“ !!!*

A szentirás eme szavai alapján: „Omnis enim,

---

*) Hogy a szabadkőmüvesek sötét szövetsége csakugyan *politikai* intézmény, és pedig *vallástalan, tehát anti keresztény, antikatholikus politikai,* usque ad evidentiam bevitatja mgr. Turinaz, jeles művének 18—42. lapján.

qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur vestigia ejus« (Joannes III. 1.) következő alternativát állítunk a szabadkőmüvesek elé: Ha a ti egyletetek csakugyan a jótékonyság egylete; ha az csakugyan oly társulat, a melynek végcélja nemes, magasztos, erkölcsös s bármily tekintetben üdvhozó; ha mindazon sulyos vádak, amelyek ellenetek nem csak ezen igénytelen reflexiókban, de sok más, tekintélyes férfiak által szerkesztett és közrebocsátott irodalmi művekben *) fölsorolvák, alaptalanok, s igazságtalanok, ugy hát lépjetek ki a világosságra! — — tépjétek szét a homály, éjjeli sötétség és gyanus, félretaszító titkolódzás ama ködfátyolát, mely alá oly nagy gonddal bujdosva rejtőztök! — — — utasítsátok vissza mindazon előjogokat, mindazon kiváltságokat, amelyeket eddig, egyéb polgártársaitok rovására, csak is magatok

*) Lásd M. A. Neut. La Franc-Maçonnerie soumisse au grand jour de la publicité à l'aide de documents authentiques. Lásd továbbá: Cretineau Joly, L'eglise romaine en face de la revolution. Coffin, Histoire populaire de la Maçonnerie. Un catholic peut-il être Franc-Maçon? Dissertation. Mayence 1865. La Franc-Maçonnerie dans sa veritable signification. Critiques des Loges. par Fessler 1847. Cité dans le Journal maçonnique par Fischer. Études sur la Franc-Maçonnerie, par Mgr. Dupanloup. Les Franc-Maçons, ed les societés secrets, par M. de Saint-Albin. La Fr. Maç par Mgr. Dechamps. La Franc-Maçonnerie et la Revolution, par le P. Gautrelet. Ecrits originaux, 3-te instrution d'un chevallier illuminé, ou écossais, par Weishaupt, s Lásd különösen G. M. Pachtler S. J. által »Der Stille Krieg gegen Thron und Altar, oder das Negative der Freimaurerei« cim alatt közzétett s már magyar fordításban is megjelent művét. — Der Hammer der Freimaurerei am Kaiserthrone des Habsburger, von Annuarius Osseg. Amberg 1875.

számára igénybe vettetek, s melyek már önmagukban nem egyebek, mint alapos vád és becstelenség!

Ha pedig rejtélyes sötétségtekből kilépni, nyilt fölhivásunk dacára is, folyton vonakodtok; ha a nyilvánosság világosságát elviselni képesek nem vagytok, akkor már ipso facto elvagytok ítélve a legegyszerűbb józan ember előtt is, mert ez által minden kétségen fölül bizonyítjátok, hogy titkaitok botrányosak, gyalázatosak, kárhozatosak, becstelenek! — — —

Halljátok még egyszer, s veletek a *világ kormányai!* ezen alternativát: Ha társulatotok üdvös és erkölcsös: akkor minek bujdostok, minek rejtőztök az éj homályába, a titkok és rejtélyek áthatlan ködébe; ha pedig egyletetek nem üdvös nem erkölcsös: akkor ne kivánjátok azt, hogy épen ti egyedül létezhessetek s garázdálkodhassatok szabadon *minden állami felügyelet nélkül* — — —

Ezen ominozus alternativa után szivleljétek meg eme szivet lelket fölháborító ellenmondást, amelybe szemérmetlen tolakodástok, szégyenletes önzéstek s a kereszténység elleni kiapadhatlan ellenszenvetek folyamán estetek! — — — — Ti nem szégyenkeztek folyton arról vádolni a katholika egyház egyes társulatait, szerzetesrendjeit, miszerint ezek titkos társulatok s *idegen főnök alatt állanak!* Ti tele torokkal kiabálva egyre sürgetitek, hogy ezen békés, jótékony szerzetes rendek az államok részéről szigorú rendszabályok alá vétes-

senek, sőt, mi több, ti ezen nagyérdemü, ragyogó történelmi multtal biró rendek kérlelhetlen proscriptióját, könyörületlen szétüzetését vad lármával sürgetitek, holott házszabályaik, szervezetök, főnökeik, köriratai k, kézi könyveik, napi foglalkozásaik nyilvánosan szemetek előtt vannak; mert ezen rendek, amint születtek, épen ugy élnek, mozognak és tényked nek is mindig és mindenütt a fényes nap világosságában. Nincs ezeknél semmi titok, nincs semmi homályos rejtély. Honnan tehát részetekről ama gazság, melynél fogva másokra kenitek azt a piszkot, a melyben ti magatok fetrengtek, melynél fogva mások, ártalmatlanok, érdemdusak irányában követelitek szemtelenül s gonoszul az egyes kormányok ama fenyítő eljárását, melyet csak is ti magatok, mint a fejedelmek, államok, a hit és keresztény erkölcs megrontására, az éj homályában bujkuló sötétencek, gonosz összeesküvők már régen és már számtalanszor érdemeltetek!!! — — — — „Oly gazság ez", úgymond mgr. Turinaz, „s oly vérig lázító ellenmondás, mely csak ugy értelmezhető kellőleg, ha a szabadkőmüvességi elvetemültség méltó büntetésének vétetik"!!! mert: „*das ist der Fluch des Bösen, dass es immer Böses gebären muss.*"

Azt mondottuk az imént, hogy „*a szabadkőmüvesek a fejedelmek, államok, a hit és keresztény erkölcs, szóval a fönálló társadalmi rend megdöntésére s megrontására törekvő sötétencek.*" Ez állítá-

sunk támogatására s megcáfolhatlan beigazolására álljanak itt maguk a szabadkőmüvesek következő elvei, tantételei és nyilatkozatai. „Ex ore tuo te judico, serve nequam!!!“

a) A „Vera-Buona Novella“ és „La Correspodance du Rome“ cimü hirlapnak 1862. február 1-én megjelent jelentése szerint a páholy nagymestere e szavakat intézi a páholy uj tagjaihoz: „*Kötelmeitek elseje leszen ezentúl, mindenáron oda hatni, hogy a nép szüntelenül a királyok és papok ellen ingereltessék. (!) E szent cél elérésére a kávéházakban, a szinházakban, a magán körökben, szóval mindenütt kell folyvást törekednetek.*“*)

b) A „Loge de Liège“ 1865-iki kiadásában közzététetik, hogy a szabadkőmüvesek egyik szónoka igy nyilatkozott a páholyos „*munka*“ alatt: „Ezen szó: Isten, értelemnélküli“! — — — „A szabadkőmüveseknek nem csak minden valláson, de magán az Istenség eszméjén is túl kell tennie magát“! — — — — „Az Istenségről most már csak a gyávák és buták álmodozhatnak.“ **)

c) Ragon testvér a szabadkőmüvesség tulajdonképeni alapitója, tehát feje, főpapja, ezeket hirdeti: „A szellemi világban való hit képtelen rajongás! — — — a szellem és semmi mielőttünk egy s ugyanazon dolog“!***)

---

*) Lásd Mgr. Turinaz. Le grand peril de notre temps 41. l.

**) Lásd A Neut. t. II. p. 287.

***) Lásd Globe t. II. p. 279.

Potvin testvér pedig: „Minden ember önmagának pápája, királya, császárja“! — — — Épen ezt állítja Lacroix testvér is! — —*)

d) A „Le Monde Maçonniere 1870. évfolyamának 202-ik lapján mondatik, hogy a szabadkőmüvesek egyik főfeladatává lőn, eszközölni, hogy a gyermekek oktatása a világiak kezébe tétessék, s a papok s ezekkel a hitoktatás, mint minden igazi mivelődés, legfőbb akadályai! a gyermekek oktatásától távol tartassanak!!!**)

e) A „L'ami de Peuple“ cimü lap 1875. évi szeptember 26-iki számában következőképen soroltatnak föl a szabadkőmüvesek alapmondatai: Halál a monarchiának! — — — halál a kényuralomnak! — — — halál a papságnak! — — — — halál az állandó hadseregnek! — — — halál az arisztokratiának! — — — halál a polgárságnak! — — — Éljen a commune! — — éljen a proletariát!!! —

f) Lacomblé testvér a „*l' Esperance*“ cimü páholy főszónoka, M. Neut közlése szerint***) ezeket mondja: „A szabadkőmüvesség és a katholicismus kölcsönösen kizárják egymást. — — — — A katholicismus egy önmagát túlélt, minden józan gondolkodásu ember által elitélt üres szó, férges épület.“ — — — — —

---

*) Lásd A Neut t. I. p. 408.

**) Lásd Journal de Bruxelles 28. novembre 1864. cité par M. A. Neut t. I. p. 347.

***) Lásd M. Neut. t. I. p. 142.

„Krisztus hamis prófétáinak (apostolok!) összehazudozott (!) vallása nem fogja ezentúl kalauzolni lépteinket.“ — — — —

„A kath. egyház ama gyalázatos („l'infâme“) szövetség, a melyet minden áron össze kell tipornunk“ (*„il faut écraser l'infâme.“*) — — —

„A mi végcélunk a katholicismusnak, sőt általában a kereszténységnek teljes megsemmisítése (!) s e célt az által érjük el legbiztosabban, ha a *leggonoszabb emberi szenvedélyeknek minden lehető módon hizelgünk.*“ — — — —

g) A szabadkőmüvesség ritualis könyvei szerint e szavak: „Jesus Nazarenus Rex Iudeorum“ ezt jelentik: „(J.) Jesus, (N.) názaréti zsidó, (R.) Ráfaél zsidó által, (J.) Judeába vezettetett, hogy bünténeyi miatt méltó büntetést szenvedjen. (!)“ — — — —

h) Goffin „Histoire populaire de la Maçonnere“ cimü művének 517. lapján ez áll: „Midőn a szabadkőmüvesség megengedi a zsidóknak, mohamedánusoknak, katholikusoknak s protestánsoknak, hogy temploma szentélyébe (!) léphessenek, ezt azon föltétel alatt teszi, hogy mindannyian új emberekké legyenek, hogy lerázzák örökre ama hibáikat, előitéleteiket s vallásos esztelen rajongásaikat, amelyek tudatlan gyermekségök bölcsőjét ringatják vala. E föltét pontos teljesítése nélkül mit keresnének mindezek gyüléseinkben?“

i) A „Preambule des statuts de la societé des Libres-Penseurs fondé a Bruxellés en 1862“ cimü,

igen érdekes műben ez olvasható: „Nem csak ahhoz kell szoknunk, hogy pap nélkül haljunk meg, hanem azt is meg kell mutatnunk a világnak, hogy házasságot is tudunk kötni minden papi közbelépés nélkül, s hogy gyermekeinket a pap keresztelése nélkül is fölnevelni tudjuk.*)

k) Az „Instruction de la Vente" szerint,**) a szabadkőmüvesek egyik főelve ez:

„*Hogy a katholicismust megronthassuk, első sorban a nőnem vallásos erkölcsi érzületének teljes kiirtására kellene törekednünk; de minthogy ezt teljesen elérnünk lehetetlen, ugy legalább, de annál nagyobb erővel, oda kell törekednünk, hogy a nőnem erkölcsileg megrontassék, meggyaláztassék.*" *(!!!)* — — — — — — „A nőnem erkölcsi korrupciója azon gyilok, mely a katholikus egyházat szivén találja (!!!) Fogjunk tehát e munkához s folytassuk erélylyel mindvégig" (!!!) ***) — — —

---

*) Lásd Lepelletier testvérnek 1877. február 9-én a »Grand Orient de France«-féle páholyban tartott s a »Les Droits de l'homme« cimü szabadkőmüves lapnak ugyanazon évi februárban közlött beszédjét.

**) Lásd Cretinean-Joly, l'Eglise romaine en face de la Revolution t. I. p. 50.

***) No hisz folytatják is e szépséges ördögi munkát a belzebub testvérek oly sikerrel, hogy maga a szabadkőmüves Findel testvér a »Histoire de la Franc Maçonnerie« cimü művében, leirván a mindkét nembeli szabadkőmüvesek titkos éjjeli gyülekezeteit, s azokban garázda módon folytatott »páholyos munkáit«, oly szinekkel festi az ott dívó erkölcsöt és illemet, hogy az a legocsmányabb, legalávalóbb s legfrivolisabb hamburgi bordélyokban, amelynek példátlan nyilvános üzelmeit 1864-ki septemberben, mint szemtanu borzalommal szemléltem, csak halvány reprodukcióját lelheti. Lásd bővebben az idézett mű I. k. 242. l.

l) A szabadkőmüvesség rituale-ja e következő eskümintát rendeli az új „testvérek“ számára: „Én NN. esküszöm a mindenség főkőmüvesére, hogy soha sem árulom el a szabadkőmüvesség titkait jelvényeit, tanait s szokásait — — — — — s ha eskümet bármikor megszegném, égettessenek izzó vassal ajkaim, vágassék el jobb kezem, szakíttassék ki nyelvem, vágassék keresztül nyakam, megcsonkított testem függesztessék ki a páholyban, egy új testvér bebocsátása alkalmával, saját árulásom gyalázatára, s a bebocsátott új testvér rettentő példájára, s végül égettessék el megcsonkított tetemem, szórassanak szét annak hamvai, hogy árulásom emlékének nyoma se maradjon.“ — — — Ezen eskü letétele után pedig igy szól a „*nagy mester*“ az új testvérhez: „Kelj föl és kövess engem!“ — — — s érvén egy emelvényhez, *amelyen a pápai hármas koronával födött koponya áll,* imigyen kiált föl a a nagy mester: „*Gyalázat, gúny és halál az impostornak*“ (!!!) amit az új „testvér“ szóról-szóra ismételve felkiált: „*Gyalázat, gúny és halál az impostornak*“ (!!!) — — — — — Közelednek most egy másik emelvényhez, melyen ismét egy, *királyi koronával* ellátott koponya látható, s mely előtt megállapodva ezeket mondja a „*nagy mester*“: „*Gyalázat, gúny és halál a zsarnoknak*“ (!!!) mire ismét az új testvér: „*Gyalázat, gúny és halál a zsarnoknak*“ (!!!)*)

*) Na itt ugyancsak fölösleges minden magyarázat. Itt legalább e megjegyzésünk lehet: »*Et nunc reges intelligite !*«

m) Venizier testvér az 1869-ben Londonban (Charring-Gross) tartott gyülésben igy nyilatkozott:*) „*Oda is kell minden erőnkből törekednünk, és pedig az emberi nem emancipatiójának nevében, hogy megrontsuk a családot (!); mert ez okozza a nő rabszolgaságát (!) — — — A gyermek a társadalomé, és nem a családé (!) — — — A családot megsemmisíteni annyi, mint az ember teljes függetlenségét megalapítani (!); annyi, mint kiszabadítani a nőt ama dicstelen, szégyenletes rabszolgaságból, a melybe őt a papok s ferde civilizacio tasztják vala*“ (!)

Na nemde, nyájas olvasó, ezek ugyancsak formidábilis tanok! — — ezek ugyancsak a pokoli gazsággal vigyorgó s gúnyolódó barbarizmus rémséges műveletei, ijesztő csodái! — — Csak egy van, ami még ijesztőbb, ami még aggasztóbb, ami még rémségesebb ezeknél, s ez az egy Mgr. Turinaz szerint**) nem egyéb, mint „azon esztelen (insensée) biztonság, amelyben oly sokan ringatózva, állhatatos, megtörhetlen nyakassággal látni vonakodnak (s'obstinent à ne pas voir) eme formidabilis veszélyt; ez az egy nem egyéb, mint az egyes kormányok ama megfoghatlan tévelye (l'aberration), melynél fogva, bár milyen a politikai alkotmányuk, azt e rémséges titkos szövetség földalatti aknái, s anarchikus összeesküvései (complots d'anarchie) által aláásni engedik; ez az egy nem egyéb, mint a még

*) Lásd »La Décentralisation« 1871. jun. 19.

**) Lásd Le grand péril de notre Temps 92. lapját.

becsületes, munkás s ennek folytán vagyonosabb polgárok ama gyógyíthatlan vaksága, melynél fogva semmiképp sem láthatják, hogy ők első sorban lesznek áldozatai a szabadkőmüvesek borzasztó üzelmeinek, melyek folytán az 1793-iki vad mészárlás, állati vérengzés, s tüzzel-vassal pusztítás kétségkivül, és bizony, ha a viszonyok igen gyorsan nem változnak, igen rövid idő alatt, kell, hogy bekövetkezzék!!! — — —

hóbortos cselekvényeinek legbünösöbbjét s legbadarabbját elkövetni« !!!)*

Vagyis, saját szójárásunk szerint: a szabadkőmüvesek gazságait, *az Isten, király és haza ellen intézett pokoli merényleteit látni, azoknak a tudományos buvárkodás általi elitéltetését szemlélni, s azokat mégis megengedni, állami ellenintézkedések által nem gátolni, annyi, mint az »Egri Népujság« »feje tetejére« állott bohócát utánozni, akiről azt mondottuk ismételten, hogy »Ecco comediante, ecco tragediante« !!!*

Valóban ideje volna már, hogy a szabadkőmüvesek viselt dolgai nálunk is, és pedig mind felsőbb, mind alsóbb körökben, azon figyelemmel kiséressenek, melyet ezen komoly ügy veszélyes fontossága már rég megkivánt volna.

Dicséretére és becsületére válik a katholikus sajtónak, mely egy alkalommal sem mulasztotta el, megtenni komoly figyelmeztetését, s a mutatkozó áramlatokkal szemben egész bátorsággal fölemelni óvó szavát. **) Igen az összes, nevére méltó kath.

---

*) A bátorlelkü főpap ezen szavaiból láthatja kiki, hogy a szabadkőmüvesek s azok pártolói ellen használt találó kifejezéseket nem csak csekélységünk, hanem amolyan Turinaz-féle egyházi dignitáriusok s irodalmi celebritások is helyeseknek találják. Keményeknek tehát csak azok mondhatják egyes kifejezéseinket, akik azt hiszik, hogy a katholikusok föladata a macskahátgörbítés, undorító csuszás-mászás, gyáva simulás, mély hallgatás, megvetendő meghunyászkodás akkor is, midőn a kath. egyház vakmerő ellensége »ponit Jerusalem in pomorum custodiam.«

**) Lásd a kitünően szerkesztett, de fájdalom, a kath. közönség apathiája folytán beszüntetett »Das Recht« cimü pozsonyi napilap kö-

sajtó, mind bel-, mind külföldön tudomást vett a történő dolgokról, s lelkiismeretes hűséggel ismertette meg, és pedig épúgy, mint ezen igénytelen reflexióinkban is történt, jobbadán, maguk a páholyi közegek jelentései alapján, a páholyok kebelében megindult mozgalmakat s veszélyes „munkálkodásokat," és igy maguknak a „*testvéreknek*" kétségbevonhatlan nyilatkozatait használta föl, annak bebizonyítására, *hogy a szabadkőmüves-rend a leggonaszabb terveket forralja a kath. egyház, a keresztény állam, a monarchikus kormányforma s minden valláserkölcsi társadalmi rend ellen;* valamint a legrégibb szabadkőmüvesi okiratokból is kétségtelenül kiderül, hogy a pusztítás pokoli szelleme, valahányszor a keresztény államszervezet megrohanását vette célba, mindenkor e titkos társulatot használta aljas eszközül, melynek

vetkező számait: 1879. január 9-ki számát (Die Geheimorden) u. a. évi január 10-ki számát (Die Geheimorden) u. a. évi febr. 28-ki számát (Der Priester im Freimaurerorden) u. a. évi március 26-ki 27-ki és 28-ki számait (Deutschland und Frankreich és: Zur Geschichte der Freimaurerei in Pressburg) u. a. évi május 12-ki számát (Russland und England, és: Die wahre Bedeutung des Kampfes in Belgien) u. a. évi május 24-ki számát (Die Loge und die confessionslose Schule) — Lásd az angol »Tablet« 1881-ki március 12-ki számát, melyben Dr. Vangban Herbertnek Salford püspökének a szabadkőmüvesek ellen irányzott körlevele közöltetik; Lásd a »Salzburger Kirchenblatt« 1880. december 2-ki számát (Einige Aufklärung eines Freimaurers über Freimaurer) melyben a walesi hercegnek, mint az angol szabadkőmüvesek nagymesterének a szabadkőmüvesek nagy hatalmát constatáló beszéde olvasható; a bécsi »Gemeinde-Zeitung« f. é. junius 28-ki számát (Zuerst die religiöse, dann die politische Revolution) ugyanannak f. é. április 15-ki számát (Der Nihilismus im heutigen Weltleben) ugyanannak f. é. április 13-ki számát (Mehr Licht über die Geheimbünde.)

gonosz, istentelen vezetői semmi erőszakoskodástól, még a mindent fölforgató forradalomtól sem rettentek vissza. — Miértis épen nem lehet csodálkozni azon, hogy a római pápák, mint az összes emberiség lelki javainak egyedüli őrei, amint a szabadkőmüvesek kárhozatos szándéklatairól biztos tudomást szereztek maguknak, nem késtek azokra a kiközösítést egész ünnepélyességgel kimondani. Már XII. Kelemen pápa*) kárhoztatta 1738. év ápril 28-án kelt „*Constitutio*"-jában a szabadkőmüves rendet. XIV Benedek**) VII. Pius***) XII. Leo****) VIII. Pius. XVI. Gergely IX. Pius*****) és a kath. egyház jelenlegi dicső feje XIII. Leo ő szentsége ünnepélyesen megujították e rend s minden más titkos szövetség ellen az előbb kimondott kárhoztató itéletet.

Ebből minden katholikusra nézve, bármily rangu és koru legyen is, önként ama legkomolyabb és elengedhetlen kötelesség következik, hogy a szabadkőmüves rendtől s annak bármily módon való támogatásától, ép ugy, mint minden egyébb titkos társulattól távol tartsa magát, ha ugyanezen kiközösítéstől s annak rettentő ideiglenes és örök következményeitől ment akar maradni; mert az

*) Lásd Constitut. »In eminenti« 1738. ápril 28.

**) Lásd Constitut. »Providas« 1753. május 18.

***) Lásd Coustitut. »Ecclesiam a Jesu Christo« 1821. sept. 15.

****) Lásd Constitut. »Quos graviora« 1825. márc. 13.

*****) Lásd IX. Piusnak 1865. sept. 25-ki »alloeutióját« s 1869. oct. 12-én kelt »Apostolicae Sedis« constitutióját.

említett kiközösítés nemcsak azokat sujtja, kik a kárhozatos titkos szövetségek bármelyikének tényleges tagjaivá lettek, hanem egyszersmind azokra is kiterjed, kik e társulatokat bármily módon pártfogolni merészkednek.

Eszerint kiközösítvék ipso facto mindazok, kik a titkos szövetségek tovaterjesztésén dolgoznak, kik azokat pártfogásuk alá veszik, kik összejöveteleiket lehetségessé teszik, sőt azokat könyítik, kik nekik szállást adnak, kik másokat a belépésre ösztönöznek, szóval, mindnzok, kik e társulatokat akár nyilvánosan, akár titkon, akár közvetlenül, akár közvetve, bármily gondolható módon elősegítik.

Kiközösítvék tehát hazánkban mindazok, bármily ranguak és állapotuak legyenek, kik tudva, olyanokat, kik mint szabadkőmüvesek általánosan ismeretesek, meghitt barátjaik sorába fogadnak.

Kiközösítvék mindazok, kik bármely tisztán katholikus testületet képezvén, oly egyéneket is türnek maguk között tagtársakul, akikről bizonyos, hogy szabadkőmüvesek.

Kiközösítvék mindazok, kik noha a katholikus tan- és nevelő intézetek fölötti felügyeletben lényeges, döntő befolyást jogosan gyakorolhatnak, s kötelességszerüleg kellene is gyakorolniok, mégis zavartalan közönynyel türik, hogy ez intézetek elüljárói s tanítói a szabadkőmüvesek titkos páholyaiból választassanak; — kik mélyen hallgatnak, noha látják, hogy a tisztán katholikus tan- és nevelő

intézetekbe galádul becsempészett szabadkőmüves elüljárók és tanítók, ezen intézeteket katholikus vallási jellegökből kivetkeztetni ügyekeznek, s minden módon azon vannak, hogy, miként ez a kath. gymnasiumok gyászos példájával is bebizonyítható, a katholikus vallást a tanítványok szemei előtt, nevetséges és megvetésre méltó alakban tüntessék föl.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — *Sion őrei figyeljetek!* — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Hogy a szabadkőmüvesek a nyolc egymásután következő pápának kárhoztató itélete által nagyon is sujtva érzik magukat, elárulja a „*Bauhütte*“ cimü páholy-közlöny, melyben egy jelentés olvasható a berlini szabadkőmüves testvérek abbeli óhajtásáról, hogy, a Rómával való tárgyalások alkalmával, a békeokmány szövegébe a szabadkőmüvesek kiközösíttetésének megszüntetése is vétessék föl.

Mennyire befészkelték immár magukat a szabadkőmüvesek nálunk is; mily nagy befolyást képesek alattomos utakon s módokon állapotainkra, különösen kath. vallási ügyeinkre, kath. iskoláinkra, egyházi kitüntetésekre, kinevezésekre sat. a közjónak s vallásos érdekeinknek megmérhetlen kárával, a kath. papi becsület és reputacio gyászos csorbításával, a kath. papi erkölcs és magasztos hivatás szánandó megmételyezésével, gyakorolni; mily hatalmassá lettek, különösen semita „*testvérek*“ által, *a hivatal és kormány körökben,* azt minden elfogu-

latlan figyelő vajmi könnyen észlelheti. Parlamentünkben számtalan szabadkőmüves ül, mint országos képviselő! — — — — — „Et nemo percipit corde!!!“ — —

Ezen derék képviselő urak, reánk nézve vajmi üdvös törvényhozói működéséről kellő fogalmat szerezhetünk magunknak, ha megfontoljuk, hogy a szabadkőmüves a páholy sugalmazásait a törvényhozás termében is követni tartozik.

A gonosz szabadkőmüvesek aggasztó, roppant befolyását hazánkban eléggé sejthetjük, ha látjuk, hogy mennyire sikerült, és folyvást sikerül az ördögi kitartással ellenünk áskálódó „*páholynak*“ az „*álarcos*“ „*testvéreket*“ a legmagasabbrangu egyházi és világi egyéniségek oldalára csempészni; mennyire sikerült, és folyvást sikerül a legfényesebb, legfontosabb egyházi és világi hivatalokat és méltóságokat a páholyos „*testvérek*“ piszkos, áruló kezeire játszani. — — — — — „Et nemo considerat!“ —

A váratlanul kedvező eredmények folytán elkapatott szabadkőmüvesség rakoncátlan garázdálkodása ügyeink minden rétegeiben oly kirívólag szembeötlő lett immár, hogy a leghitetlenebb s legfelületesebb ember is, ha csak végkép nincs verve vaksággal, kénytelen bevallani s belátni, hogy a szabadkőmüvesek éjjeli sötét serege már egészen kiterjeszti fölöttünk s körülöttünk vészthozó hálóit, amelyek tervszerü összevonásának, ha ébren nem vagyunk,

igen könnyen, s igen hamar szánandó áldozatává lehetünk!!! — — —

Ne késsünk tehát e pokoli hydra ellen egész buzgalommal, lankadni nem tudó erélylyel, félelmet nem ismerő bátorsággal, emberi tekintetet mellőző határozottsággal küzdeni, az *„Istenért, királyért és hazáért!“* *)

Igen! a hazáért, mert nálunk is a *„munka“ háborítlanul, szakadatlanul foly a keresztény társadalmi rend s a keresztény államrendszer ellen!!!* — — Hogy a nemzeti szabadkőmüvesek minden eddigi *„munkája“* teljesen sikerült, az ott leli magyarázatát, hogy tagjaik egy része igen is befolyásos hivatalok és méltóságok birtokába tudott ravaszul helyezkedni, ahonnan annál könnyebben vetheti ki vészteljes hálóit minden irányban, annál nagyobb csoportokban tolhatja előre a többi „munkás“ testvéreit, minél határtalanabb a páholyos testvérekkel szemben a konservativ elemek indifferentismusa, mely az ország józanabb, becsületesebb polgárságának minden rétegeit oly megdöbbentő mérvben bénította meg, hogy minden mélyebbre tekintő hazafinak lázasan föl kell izgulnia fölötte.

Ilyen maroknyi ember! — — néhány 1000 páholyos egy egész ország becsületes lakóinak milliói fölött zsarnokoskodik, oly módon, hogy minden és mindenütt a maroknyi páholyosok kívánsága,

*) Lásd a »Magyar Állam« 1879. augusztus 1. számának B. jegyü cikkét.

gonosz tervei szerint történik!!! az egész ország általános demoralizátiójára, anyagi s erkölcsi megrontására, amely már is oly ijesztő fokra hágott, hogy a fölháborodott vér arcunkba szökken annak szemlélésénél.

Tekintsük csak közelebbről az ország törvényhozását, a közigazgatási intézkedéseket, az igazságszolgáltatás szellemét (Lásd p. o. a Várady-féle rendjelvásárlás botrányos adatait, s az igazságszolgáltatásnak ez ügyben tanusított eljárását) a kath. iskolák ellen s csakis ezek ellen irányzott közösítési mániát, a katholikus alapítványok szántszándékos elprédálását, a nemzet vallásosságának öntudatos irtását, az egyházi és világi tekintély akaratos lerontását sat. sat — — — mindezen szépséges állapotok s törekvésekben a páholyos ördögi hydra gyászos tervszerü harapásaira, mérget s halált szóró nyelvének fullánkjaira ismerünk. — Nem lehet itt föl nem említenünk s föl nem számlálnunk mindazon aljas, elvetemedett eszközöket, melyeket a mindig éber, mindig munkás páholyok nem csak hazánkban, hanem Európa, sőt világszerte gonoszul koholt s a fönálló erkölcsi, társadalmi s álladalmi rend ellen álnokul intézett cselszövényeik és összeesküvéseik foganatosítására használnak.

„A szabadkőmüvesek társasága", mondja igen helyesen a „Siglo Futuro" cimü spanyol katholikus lap „eszközeiben fölötte változatos, szükség szerint mindenkor tud alkalmazkodni, a simulékonyságban

utolérhetetlen mester. Az idők és viszonyok szerint volt és lesz is absolut monarchikus, alkotmányos monarchikus, köztársasági teszés szerinti aránylatban, socialista, vagy akármi: imperialistikus, aristokratikus, demagog, elvetemedett aljas. A társaság tagjai egymást kölcsönösen támogatják és segítik, zajt ütnek annak dicsőitésére, aki nekik kedvez, mig ellenkezőleg, mintegy összebeszélve, hallgatással mellőzik minden körülmény közt azt, ki az igazságot védelmezte, s nekik nem kedvezett.«

»A szabadkőmüvesség különösen nagy ügyességet tud kifejteni a hirneves, nagy férfiak gyártásában; a legjelentéktelenebb, leggyávább, legtudatlanabb s leggyámoltalanabb embernek tud reputaciót, jelentőséget szerezni; hatalmassá teszi azt, ki tegnap még gyámoltalan volt és nyomorral küzdött. Sok embernek fölülkerekedése rejtélyt képez a világ előtt. E rejtélyt csak a titokban bujkáló szabadkőmüvesség tudja megoldani. Elég kezünkbe venni egy szabadkőmüves lapot, abból egy pillanat alatt megismerkedhetünk a szekta szótárával és műkifejezéseivel.

A szövetség tagjainak neve mellett olvasható: kitünő férfi, derék barátunk, jeles iró, hirneves tudós, kiváló publicista, bátor katona, buzgó pap sat. sat. — — — Nagyon jól mondja De Maistre, hogy a reputaciót ma épen oly könnyen csinálják, mint egy pár cipőt. Ez teszi képessé a titkos társulatot, hogy mindenhová beférkezik, minden helyzetet a saját

előnyére bir kiaknázni, hatalmát nem annyira a kézzelfogható roszban, mint a kétes állapotokban ismerjük föl.«*)

A szabadkőmüvesség minden kárhozatos üzelmei, s ezek megdöbbentő sikerei: a forradalmak meghonosítása, állandósága s aggasztó terjedése egész Európában általában, de különösen az oroszországi nihilizmus borzadalmai, mindjobban irányozzák figyelmünket a szabadkőmüvesek gonosz szövetségére, mint ezen forradalmi törekvések gyászos kútforrására.

A szabadkőmüvesség ugyanis ős- és mintaképe s főrúgója minden egyéb szocialistikus, nihilistikus és kommunistikus egyesületeknek, melyek különösen Amerikában garázdálkodnak, s onnét Európába terjednek.

Épen ez oknál fogva égető szükséggé s elodázhatlan kötelességünkké vált immár, hogy a szabadkőmüvességnek mindnyájunkra nézve veszedelmes voltát, úgy mint ezt eddig általánosan tettük, ezentúl ne kicsinyeljük, mert egyedül ez okozta eddig, hogy az, mint afféle ocsmány szőrféreg az államtest és egyházszervezet minden pórusait és szerveit át- és keresztül rágta.

Nyilvános és magánéletünk egyetlen, semmi által sem pótolható alapjának és támaszának: a közerkölcsiségnek és közbecsületességnek ma már né-

*) Lásd a »Magyar Állam« 1881. jul. 15. számát. (»A szabadkőmüvesség eszközőiről.«)

pünk minden rétegeiben szemlélhető fájdalmas apadásával s romlottságával szemben okvetlenül szükséges, hogy az államkormány első sorban mindenekelőtt, egész figyelmét oda irányozza, ahonnan a lehető legnagyobb veszély fenyegeti!

Igaz ugyan, hogy, amint ezt föntebb kiemeltük, az európai keresztény sajtó és irodalom folyton őrködik, egyre dolgozik minden erőből, s mindent megtesz, hogy a titkos társulatok szülte liberálismus korcs kinövéseit és viselt dolgait kellő világosságba helyezze, az ugynevezett modern műveltségnek s tudománynak elfajzásait erélyesen ostorozza, a már általánossá lett erkölcsi hanyatlás és elfajulás tátongó mélységét hangosan jelezze, kiméletlenül korbácsolva azon páratlan elvadulást, mely a keresztény társadalmi élet minden nyomát, minden maradékát végképi elnyomással, az egyes polgárok s egész nemzetek boldogító békéjét teljes fölzavarással, s a földi élet minden viszonyait bevégzett aláásással fenyegeti.

És igaz az is, hogy az európai keresztény sajtó és irodalom e nemes törekvését már eddig is fényes siker koronázta. Az ő folytonos figyelmeztetése, unszolása, biztatása következtében ugyanis, lassan bár, de mégis észrevehetőleg ébredni kezdenek már világszerte, s igy hazánkban is a komolyabb és becsületesebb polgárok, és nincs, és nem lehet kétség benne, hogy ezek nem sokára egy hatalmas ellenszövetséget kötnek, amely az igazság, jog, méltá-

nyosság, szóval a keresztény szeretet alapjaira támaszkodva, legyőzhetlen falankszként fognak győzedelmesen föllépni nem csak a szabadkőmüvesség, hanem általában mindazon sötétségben bujkáló titkos társulatok ellen, melyek a keresztény álladalmi rendnek, a társadalmi jóllétnek, a részrehajlatlan igazságszolgáltatásnak, s az egyeseket, valamint egész nemzeteket egyedül nemesítő keresztény erkölcsnek megsemmisítését tüzték ki bünös céljokul.

De kétségtelen az is, hogy teljes győzelem csak ugy volna remélhető, ha ezen elkeseredett óriási küzdelemben a fővezényletet maga az államkormány ragadná magához, követve e tekintetben a különben épen a liberális táborban oly nagyrabecsült s égig magasztalt József császárt, aki, noha különben a régi hagyományok s a katholikus egyház iránt vajmi kevés rokonszenvvel birt, az egyházellenes szabadkőmüvességet nem csak nem pártolta, de sőt 1785. december 11-én kelt nyilatkozmánynyal szigoruan elrendelte, „*hogy a szabadkőmüvesek, kiknek titkos működése nagyon könnyen oly elfajulást idézhetne elő, mely a vallásra, közbiztonságra, állami rendre s közerkölcsiségre káros hatást gyakorolhatna, szigoru állami felügyelet alá veendők*“! — — — —

Azonban e helyett mit tesznek az államkormányok világszerte, — mit tesz különösen a magyar államkormány?! — — — szabad tért enged a szabadkőmüvesek titkos üzelmeinek! — — megengedi, hogy hivatalnokai e gyanús szekta tagjaivá lehesse-

nek, mitsem törődve avval, hogy azon hivatalnok, aki bármely titkos társulat tagjává lesz, e társulat rejtelmes házszabályai értelmében az ismeretlen szektafőnöknek mindenben vakon engedelmeskedni, annak utasításait s parancsait föltétlenül teljesíteni tartozik, ami által *ipso facto* lehetetlenné válik, hogy az ilyen hivatalnok, mint bíró függetlenségét, mint más állami tisztviselő a magasabb parancsok és rendeletek pontos végrehajtásához megkivántató önállóságát, lelkiismereti szabadságát sértetlenül megőrizze.

A kormányoknak általában, de kiválólag a nemzet jóllétét és a lelkiismeret szabadságát, a vallások függetlenségét és egyenlőségét, az igazságszolgáltatás pártatlanságát s főleg a tudományt és műveltséget egyre hangsúlyozó magyar kormánynak kellene hivatalszerüen tudnia, hogy Liguori Sz. Alfonz eme szavai: „A szabadkőmüvesek szektája nem az egyháznak, hanem az államoknak és fejedelmeknek bukását és romlását fogja egykoron előidézni. Az államok és fejedelmek szabad tért engedtek e szektának, de észreveszik majd egyszer, midőn már későn lesz, azon erkölcsi romlást, melyet a szabadkőmüvesek szektájának észrevétlenül s büntetlenül véghezvinnie sikerült. Oly emberek, kik magát az Istent sem tisztelik, nehezen fognak tisztelettel meghajolni a királyok s fejedelmek személyei előtt!!!“ — — — — maguknak a páholyos lapoknak tanubizonysága szerint, részint már beteljesedtek, s leg-

közelebb, fájdalom! egészen be fognak teljesedni. A tudományt, műveltséget, fölvilágosodást sat. sat. folyton szájában hordozó magyar kormánynak kellene hivatásszerüleg ismernie mindazon tudományos irodalmi termékeket, melyek a tudományos igazságnak s az igazi fölvilágosodás terjedésének érdekében irattak, s melyekben fényesen be van vitatva s világosan, logikai okvetlenséggel bebizonyítva, hogy az államellenes eszmék s politikai destruktiv mozgalmak büzhödt bölcsője a szabadkőmüvesség; hogy a mind ijesztőbb alakban föllépő társadalmi korrupcio főforrása a derék, hazafias, népboldogító „testvérek“ azon éjjeli gyülhelyeiben keresendő, amelyek küszöbét a kliensek nélküli ügyvédek azért lépik át, hogy a titkos társulat ama tagjai által, kik a nyilvános állami életben mint bírák szerepelnek, tömeges klienseket nyerjenek; hogy a középszerüségen aluli, tudatlan, gyámoltalan s használhatlan egyéneknek mások, érdemesebbek rovására való előtérbe tolása, fényes alkalmaztatása, gyors előléptetése, jutalmazása, kitüntetése, egyszóval a legnyomorultabb egyéneknek oly feltünően gyakori fölkarolása és ajánlása, sok érdemes és méltó egyénnek égbekiáltó mellőzésével sat. sat. ép oly szépséges eredménye a szabadkőmüvesek titkos protekcionális „munkájának“, mint az országos adókivetésnek részrehajló, igazságtalan, hatalmasan szabadkőmüves szagu operációja.*)

*) És ezen rémséges garázdálkodás annál aggasztóbb, mindnyájunkra nézve annál veszedelmesebb, mennél bizonyosabbá válik

Mindezen hajmeresztő titkos üzelmekről az apostoli szent korona érdekei, az ország és nemzet politikai és vallási vitális igényei fölötti éber őrködésre hivatott nemzeti kormánynak nem csak hivatásszerü tudomással kellene birnia, hanem e tudomásnak megfelelőleg kellene e néprontó, nemcsak az országot, hanem magát az apostoli trónt is végveszélylyel fenyegő garázdálkodás gyökeres kiirtására minden rendelkezésére álló eszközök erélyes fölhasználása, mélyre vágó, hathatós ellenintézkedéseknek minden tekintet s kimélet nélküli tervszerü alkalmazása által törekednie.

Hogy ezt nem teszi, hogy a sötétben bujkáló, ismeretlen külföldi forradalmár főnöknek engedelmeskedő szabadkőmüvesek rakoncátlan rugdalózásait, a trónt és oltárt, a hazát és nemzetet, a polgárt és hivőt egyaránt fenyegető vakandturásait nyugodtan türi s kegyelmes jó indulattal nézi; sőt a kellő állami ellenőrzés ostentativ mellőzésével előmozdítja, támogatja, bátorítja; míg a legbékésebb, legszolidabb, leglojalisabb polgároknak: a katholikusoknak nyilvános, az állam felügyeleti s ellenőrzési jogát minden ellenmondás nélkül elismerő és respecktaló egyesületeit: a katholikus-politikai casinókat, önkényüleg üldözi, sanyargatja, avval azt

---

naponkint, hogy a szabadkőmüvesek gyalázatos üzelmeit irányzó, mozgató erő *a perfid judaismus aljas cliqueje,* amely, mint afféle hatalmas, mindent átkaroló s befolyásoló *arany internationale* mind súlyosabban nehezedik reánk.

bizonyítja, hogy az igazság, méltányosság és jog fogalmait félreismeri, balgatagul magyarázza, hogy ama nagyszerü és fontos hivatásnak, melynél fogva az *Isten, király és haza* jól fölfogott érdekeit és ügyeit minden kitelhető módon előmozdítani, s igy a nemzet vallásos-erkölcsi, valamint anyagi haladását és evvel jóllétét, megelégedését, nyugalmát és boldogságát megalapítani s biztosítani tartozik, kellőleg megfelelni képtelen; hogy a folyton hangoztatott szabadság, egyenlőség, testvériség, igazságosság, nemzeti haladás, humanizmus, tudomány, műveltség, nemzeti jóllét sat. sat., a melyek buzgó előmozdítójául önmagát egyre hirdeti, nem egyéb, mint ámítás, szemfényvesztés, szédelgés, humbug! — — — — — nem egyéb, mint az „egri népujság“ itt már többször említett számában dicsért, a maga „*feje tetejére*“ állott s a levegőben balancirozó hősnek „*Chassé-croisse*“-ja, amelynek mesterére ismét csak ráillik az: „Ecco comediante, ecco tragediante“ !!! —*) — — — — —

szeptember havi füzetében közlött, s melynek rövid kivonata itt következik.

„A szabadkőmüvesek szövetsége rémes óriáskigyókint ezerszerü tekervényben füződik nyilvános s magán életünk minden viszonyai körül. A szellemek és szivek tervszerü kiszámítással félrevezettetnek, az emberi társadalom alapjai aláásatnak, az állam és egyház a gonosztevő forradalmárok rakoncátlan dühének, állati féktelenségének áldozataivá tétetnek, mig az emberi sziv összes szenvedélyei, szégyenletes elfajzásai a magasztosság s emberi tökély dicsfényébe állíttatnak.

Ama főforrás, melyből a jelenkor bajainak s veszélyeinek mérges özöne fakad, csak is a szabadkőmüvesek titkos szövetségében keresendő, mely épen napjainkban oly mérvü befolyást küzdött ki magának, a milyennel a francia nagy forradalom előtt sem dicsekedhetett.

Franciaországban, Spanyolhonban, Portugalban, Itáliában s Nagy-Brittániában már csak is a szabadkőmüvesség uralkodik, mig Európa többi államaiban egyelőre csak eldugva osztogatja a parancsokat, és huzza mind szorosabbra a rettentő hálót, melyet a világ népei s államai körül ravasz kiszámítással körülvonnia sikerült, s melyet ha bármely állam vagy nemzet szétszakítani merészkednék, azonnal minden oldalról támadtatnék meg, s úgy járna, mint Ecuador nemeslelkü elnöke, a derék Don Garcia Moreno, ki 1875. augusztus 6-án a

szabadkőmüvesek titkos szövetségének parancsa folytán orozva megöletett, avégből, hogy Ecuador is, mint utolsó katholikus állam, a szabadkőmüvesek liberalismusának szolgálatába szoríttassék. Méltán mondhatta tehát már 1805-ben a francia Barruel: „Akármilyen kormányformához, valláshoz, a polgári társadalom akármelyik osztályához tartoztok, amint egyszer a radicalismus győz, amint egyszer a szabadkőmüvesek titkos szövetségének tervei és eskü i teljesednek, azonnal vége a ti kormányformáitoknak, vége vallástoknak, vége papságtoknak, vége törvényeiteknek, vége törvényhatóságaitoknak, sőt vége minden tulajdon birtokotoknak. Kincseitek, házaitok, földjeitek egész a gyermekeitekig, minden, de minden el vétetik tőletek e perctől fogva.“

*

De mikor is keletkezett a szabadkőmüvesek borzasztó szövetsége? A titkos szövetség bizonyos beavatottabb tagjainak állítása szerint a szabadkőmüvesség már ősrégi, s maga Hiram, Tyrus királya s Dávid zsidó király kortársa, állítólag tagja volt a szövetségnek. Maguk a katholikus irók között is találtatnak, akik a szabadkőmüvesek gonosz társulatát az eretnek manichaeusokra s a templariusok elfajult részére vezetik vissza. Itt mindenesetre döntő azon fogalom, melyet a szabadkőmüvességről alkotunk magunknak. Értjük a szabadkőmüvesség alatt a *roszat* általában, ugy a szabadkőmüvesség a nagyravágyó lucifer bukásával egykoru; értjük alatta az

ember lázadását az isteni törvények ellen, ugy a szabadkőmüvesség kezdetét első szüleink bünbeesésénél s Káin véres tetténél kell keresnünk; értjük az igaz Isten s kinyilatkoztatásának félreismerését, úgy a szabadkőmüvesség nem egyéb, mint a bálványok imádására vetemült pogányság folytatása, amiért méltán mondatik róla, hogy *pogány az, a keresztény egyház közepett;* ha kiválólag azon elkeseredett küzdelmet vesszük szemügyre, melyet a szabadkőmüvesség Krisztus egyháza ellen folytat, akkor a titkos társulat a római császárok s a synagoga Krisztus gyülöletének szakadatlan folytatása; az egyház tanai s kormányzata elleni lázadás szempontjából tekintve, a szabadkőmüvesség nem egyéb, mint a XVI-ik század egyházszakadásának, s a jelenkor világbölcseségének méltó szülöttje, s végül, ha a szabadkőmüvesség alatt azon titkos társulatot értjük, mely óriási erőfeszítéssel jobb ügyre érdemes buzgalommal maiglan is folytatja, bámulandó tervszerüséggel, amaz elkeseredett harcot, melyet 1717-ben azon célból kezd vala, hogy Krisztus tanait az egyházból, az államból és nyilvános életből egyaránt számüzze, hogy a kereszténység helyére a tiszta humanismust állítsa, hogy az oltárokat épugy, mint a trónokat halomra döntse, akkor a szabadkőmüvesség titkos testvérületének megalakulása 1717. évre teendő; ugyanis:

Az említett évi junius 24-én Londonban három deista (szabad gondolatu, szabadelvü) úgymint:

Payne György, Desaguliers természettudós, és Anderson Jakab kálvinista theologus szövetségre léptek egymás között, azon célból, hogy a szabadgondolkozást, az egyházban úgy, mint az államban, érvényre emeljék, s annak követőit egy titkos társulatban egyesítsék. Hogy magukat minden üldözés ellen biztosítsák a hirneves triumvirek, a régi szabadkőmüvesek és kőfaragók egyesületében, vagy is céhében használtatni szokott kifejezések s jelek némelyikét vevék használatba, szabadkőmüveseknek nevezék magukat s inasok-, legények-, és mesterekre oszlottak. Az Anderson által összeállított szabályok „constitutiók"-nak neveztettek el s 1723. nyilvánosan közöltettek. A „testvérek" minden egyes helyi egyesülete „*Loosche*"-nak (műhelynek, páholynak) neveztetik, s annak élén a „*páholymester*" áll. Az egyes páholyok egy „*nagypáholy*" hatósága alatt állanak, melynek feje „*nagymesternek*" hivatik. A páholyok és nagypáholyok egyes tagjai, a *belzebubtestvérek*, „*szabadkőmüveseknek*" nevezik magukat, mivel hogy a régi keresztény alapokon nyugvó társadalom épületét lerontani, s ennek romjain egy új Salamon-féle templomot fölépíteni ügyekeznek.

Ezen törekvésök világosan kitetszik az olasz szabadkőmüvesség rendszabályainak hetedik cikkéből, mely szerint „a titkos szövetség főcélja és föladata az összes emberiséget egyetlen nagy családba olvasztani össze, mely lassankint minden valláskü-

lönbséget s minden türelmetlen s egymás között viszálykodó, vakbuzgó babonás vallási felekezeteket kiszorítson, helyettesítsen, s a valódi humanizmus új, egyetemes templomát létesítse.«

Az említett évben alapított alvilági szövetség gyorsan terjedt Angliában s innét az utazni szerető angolok által Európa többi államaiba is vitetett át oly annyira, hogy rövid idő alatt Európaszerte valódi divattá vált. 1725-ben Párisba, 1730-ban Dublinba, 1733-ban Florencbe, s négy évvel később Hollandiába, Svéd-Skót-Lengyelhonba és Helvéciába csempésztetett. Lotharingi Ferenc 1734-ben Haagban vette föl a bőrkötényt; és pedig, minthogy ezidőben Hollandban még nem létezett páholy, Ghesterfield gróf angol követ szerepelt, mint beiktató egy angol szabadkőmüves-küldöttség jelenlétében. — Hogy ezen Lotharingi Ferenc később a nemes Mária Terézia férje lőn, csak a szabadkőmüvesek titkos machinatióinak tulajdonítandó, valamint az is, hogy annak szabadkőmüves farka, a jansenista van Swieten egész csendben Bécsbe csempésztetett. — — Lotharingi Ferencnek s az ő külföldről titokban importált pártjának tulajdonítandó amaz egyházi és politikai radikalismus, mely Ausztriát maiglan is boldogítja, s mely már akkor is, épen ugy mint napjainkban, mindenek fölött azon volt leginkább, hogy az osztrák iskolákból a katholikus szellemet számüzze s helyébe a szabadkőmüves-liberális irányt meghonosítsa.

1733-ban már Bostonban is találjuk a belzebub társaság egy páholyát, Németország városai között pedig Hamburg volt az első, mely élvezhette már 1741-ben a sötétencek ördögi működésének gyászos áldásait. A hamburgi „Absalom“ páholynak küldöttjei egy braunschweigi korcsmában végzett „*éjjeli munkájok*“-ban Frigyes porosz koronaherceget későbbi II. Frigyes királyt is vették föl társaságukba, akinek kiváló érdeme az, hogy mindjárt trónra lépte után Berlinben is alapított egy új páholyt „Zu den drei Weltkugeln“ név alatt. II. Frigyesnek s Lotharingi Ferenc gyászos példája varázserővel hatott a német birodalom többi fejedelmeire és nagyjaira. A „*szabadság, egyenlőség, testvériség*“ jelszó, minduntalan hangoztatva a páholyosok részéről, oly módon tettek mindenfelé tömeg hódításokat a bujkáló bőrkötényesek részére, s oly mértékben ámították el rövid idő alatt a kedélyeket, hogy az 1781-ki vilhelmsbadi páholyos konventben már hangosan beszéltettek meg azon módok és kovácsoltattak azon eszközök, melyek az 1789-ki francia forradalmat előidézni voltak hivatva. S amint Párisban a szabadkőmüvesek által tervszerüleg előkészített forradalom kitört, a hirhedt „szabadság, egyenlőség, testvériség“ új politikai hitágazattá lőn. A páholyos forradalmárok ölelkezve csókolóztak Páris utcáin, e rettentő szavak folytonos ismétlése mellett: „*Nincs már szükségünk titkokra s páholyokra, mert hisz egész Franciaország egyetlen nagy páholylyá lőn.*“

— — Igen! az 1789-ki borzadalmas juliusi napok, az 1793-ki „emberi jogok s rémnapok,“ — — igen! ezek mindannyi szépséges művei a szabadkőmüvesek titkos szövetségének.

Az I. A Weishaupt ingolstadti tanár által 1776-ban alapított illuminatusok rendje ugyanilyen átalakulást tervezett, mind az egyházi, mind az állami, mind a társadalmi téren Bajorországban is, de a bajor kormánynak, bár kissé elkésett, de elég erélyes közbelépése folytán leálcáztatott s elnyomatott. Ama nagyon is kétes, visszataszító szellem, mely Bajorország tanügye körül és hivatalnokai között maiglan is észlelhető, az illuminátusok gyászos működésének eredménye. A német szabadkőmüvesség, mely a francia forradalom kitörésén oly vad módon őrjöngött, I. Napoleon bukása után mégis üdvösnek és tanácsosnak találta azt, hogy ezentúl óvatosabb legyen, s az eddig táplált politikai fölforgatási törekvések ideiglenes elejtésével, jobban mondva elodázásával, vakandturásait egyelőre csak a katholikus egyház, s általában minden positiv, hivő kereszténység ellen irányítsa. E mellett mindig nagy előszeretettel viseltetik Poroszország iránt, ahol mindenkor hathatós pártolásra számíthatott, mig másrészt nagy ellenszenvet tanusított a katholikus Ausztria ellen mindaddig, mig ez 1866-ban a páholyos testvérek nagy örömére, a Német birodalomból kizáratva, a szabadkőmüvesek által ápolt liberalismus vas karjaiba nem veté magát, miáltal

a páholyos vitézek részéről némi támogatásban részesült, de legkevésbbé saját üdvére.

III. Napoleon bukása, s az uj német császárság összetákolása után csakhamar kezdődött a hirhedt „*Kulturkampf,*“ amelynek megindítására a belzebub testvérek, amint ezt ők maguk őszintén bevallják, legtöbbet közreműködtek, s amelyért jelenleg már minden józan német pirulva szégyenkezik.

Az új németegység létrejöttével a titkos társulat egyes páholyai is egyesülni kivántak. Igy keletkezett 1873-ban a 8 német nagy páholynak szövetsége, mely évenkint a kereszténység pünkösd ünnepén tarja az ő „nagy páholy-napját.“ Mig a varzini hatalmas a liberálisokkal tart vala, a német páholyosok vakmerősége s elbizakodása nem ismert határokat; most, hogy a szél máshonnan fuj, a rakoncátlan bőrkötényes szájhősök is egy kissé elhallgattak.

A világ-forradalmárok eme szövetsége az egyház és állam ellen igazán ama konkoly, melyet az Úr buzájába vetett a gonosz ember, s azért nem csoda, hogy az egyház mindent elkövetett s most is elkövet annak kiirtására.

A szabadkőmüvesek számát illetőleg 1872-ben az hireszteltetett világszerte, hogy az tizenhét millióra rug az egész földkerekségen. Ez azonban mindenesetre túlhajtott nagyítás; mert maguk a szabadkőmüvesek adatai szerint van nagypáholy mindössze: Európában 28, Éjszakamerikában 79, a

föld többi részeiben 7. Alárendelt páholy van: Európában 4216, Éjszakamerikában 9891, a föld többi részeiben 550. Szabadkőmüves testvér van: Európában 237,555, Éjszakamerikában 605.870, a föld többi részeiben 26,974.*)

A szabadkőmüvesek titkos társulata több „*rendszerre*“ vagy „*szertartásra*“ oszlik, hol több, hol kevesebb „*fokkal*“. A svéd rendszer csak 9 „*fokot*“ számlál, az iri 15-töt, az ó-skót 33-at, az aegyptusi 90—99-et. Az ó-skót legdivatosabb. A „*fokok*“ általános, minden szertartásban divó osztályozása azonban az alsóbb- és felsőbb fokokra való fölosztás. A három alsó fok: „*inas, legény és mester*“ kezdetben egyedül vala szokásban, képzelvén az úgynevezett „symbolikus“ fokokat, melyek másképen János- vagy kék szabadkőmüvességnek neveztetnek maiglan is. A „János“ elnevezés onnan eredt, hogy a szekta Keresztelő Sz. János napján, vagyis junius 24-én a napvilágosság legmagasabb állását, Evangelista Sz. János napján, vagyis december 27-én pedig a napvilágosság legalacsonyabb állását ünnepli és evvel ama küzdelmet akarja jelezni, melyet az új pogány fölvilágosodottság érdekében a keresztény „sötétség“ ellen ő maga folytat; „*kéknek*“ pedig neveztetik ezen belzebubtestvérület azért, mert a testvérek által használt bőrkötények kék selyem szalaggal szegélyezvék.

*) Lásd bővebben: Annuarius Osseg, Der Hammer der Freimaurerei am Kaiserthrone der Habsburger. Omberg Habbel, 1875.

„*Symbolikus*“-nak neveztetik e testvérület, mert nem magát a teljes bölcseséget, hanem csakis ennek jelképét, symbolumát s alaktanát közli, a tulajdonképeni titok megfejtését pedig vagy az egyes testvérek éleselmüségének, vagy későbbi mélyebb beavattatásának tartja fön. És csakugyan találkozhatni itt ott oly „*kék*“ szabadkőmüvesekkel, kik a gonosz szektának egyházi, politikai és társadalmi fölforgatásra irányozott minden ármányait a „*symbolumokból*“ világosan kiolvasták, mig mások csakis a külső alakoskodáson csüggenek, pénzbeli évi járadékaikat pontosan megfizetik, a beavatottabbakkal, mitsem gyanítva, vigan lakmároznak, s a választásoknál a nagymester által kiadott parancs szerint szavaznak. Általában s egészben a „*kék páholy*“ csakis a belzebubtestvérek nyers, tudatlan s beavatatlan tömegét képezi, mely a beavatott, nagyobb foku páholyosok furulyája szerint táncolni van hivatva. A városok úgynevezett „müveltebb“ notabilitásai, élvhajhászó ácsorgói, egyházi, politikai s katonai kitüntetések és jutalmazások után sóvárgó, munkakakerülő, érdemtelen celebritásai, mindenekelőtt pedig Izrael szerény ivadékai tolakodnak tömegesen a „*kék páholy*“ díszes körébe, részint azért, mert vajmi hizelgőnek látszik egy titkos társulat tagjává lehetni, részint, mert e tagság által nem érdemelt, de azért minden áron keresett előléptetésöket s emelkedésöket bizton elérhetni vélik. A kékpáholyosok minden néven nevezendő

akár vallásos, akár politikai, akár társadalmi egyesületekbe nagy ügyességgel tudják becsempészni belzebubtársaikat, akik aztán határtalan szemérmetlenség- és vakmerőséggel befolyásdús, sőt döntő szerepet játszanak azon egyesületekben, a melyekbe páholyos testvéreik titkos machinátiói révén betolakodtak. Ezen szemes jómadarak mindenhol az úgynevezett liberális párt táborkarát képezik, s az összes napi sajtót annyira dominálják, hogy bizton mondhatni, miszerint az összes liberalis napiirodalom, hol tudva, hol öntudatlanul, a sötétenc páholyosok szolgálatában nyög, s annak gyalázatos, perfid törekvéseit előmozdítja. Ez oknál fogva legyen éber minden becsületes keresztény családfő, s ne engedje, hogy bármely liberális szinezetü napilap, ha még oly ártatlannak látszik is, családja körében olvastassék, s annak tagjait észrevétlenül megmételyezze.

A szabadkőmüvessék tulajdonképeni titkaiba csak a magasabb fokok elnyerése által hatolhatni be, és pedig az ó-skót szertartás 30 magasabb fok között különösen a 18-ik és 30-ik az, mely a rettenetes titkok fátyolát föllebbentheti. A 18-ik fok — „*der Grad der Rosenkreuzer*“ — sürgeti s parancsolja az élő személyes Isten iránti gyülöletet, az ellen való lázadást, a „*názáreti ács*“ azaz Krisztus és annak egyháza elleni szakadatlan harcot. A 30-ik fok — „Ritter Kadosch“ vagy: Ritter des weissen und schwarzen Adlers“ — pedig minden néven nevezendő hatóság és tekintély, jelesül a királyi s

fejedelmi méltóság elleni forradalom szakadatlan folytatását követeli, s előirja; amiért is ezen magasabb fokok „*vörös szabadkőmüvességnek*“ is hivatnak, mivel hogy nemcsak a kék theoriát vallják, hanem a vérpirosgyakorlatba is átcsapnak; minek jeléül a magasabb foknak bőrkötényei igen találóan vörös selyem szalaggal szegélyezvék.

Lássuk immár ama viszonyt, a melyben a „János v. kék kőmüvesség“ a magasabb foku kőmüvességhez áll. A kék páholyosok nagy tömege csakis a malteros inasok szerepét játsza; az ő feladata lévén a szabadkőmüvesség vészthozó elveit a lehető legtágasabb körben terjeszteni, a „*liberális*“ haladás mellett úton útfélen szónokolni; s általában ama rejtélyes spanyolfalat képezni, mely mögött a beavatott magasabb foku vörös testvérek nyugodtan s észrevétlenül folytathatják az általános fölforgatást célzó páholyos munkájokat. A kék páholyosok fecsegnek és agitálnak, a vörösek pedig cselekednek: gyilkolnak, véres összeesküvéseket forralnak. A kékek nagyon jól érzik nyomorult helyzetöket, azért keservesen panaszkodnak is, hogy a magas fokuak csak azért vannak, hogy a kék fokuakat titkos céljaik elérésére vak eszközül használják. Mily lealacsonyító az ilyen állapot, oly férfiura nézve, ki magát „*szabadnak*“! hirdeti. A Megváltó szelid igáját lerázták, az emberi szabadság ürügye alatt, s a helyett a sötétség nyomasztó s megszégyenítő jármát vállalták el! — — — Mily

lealacsonyító szabadság ez! S most lássuk az úgynevezett „*nagymestert*“! Ez látszólag, de csakis látszólag a „*nagypáholy*“ élén áll, valóságban azonban époly beleszólási joggal bir, mint a sachban a király. Visel ugyan a páholyos munka alatt holmi tarkabarka paszomántos kaftánt, széles bőrkötényt, melyen aranynyal himzett nap képe tündöklik, s három szögben fantaztikus ékszert, (bijou) melyen „*a mindenség nagy mesterének*“ neve fénylik, s a páholyos éjjeli összejövetelek alkalmával, akár egy dalai-láma módjára, tündéri módon fogadtatik; de azért szerepe s befolyása csak vajmi jelentéktelen, lévén csak harmadik foku mester. A páholy sajátlagos titkairól egy drága szót sem ismer, s csak igen korlátolt felsőbbséget gyakorol az ő „*kék*“ bokjai fölött.

A felsőbb fokok élén egy áthatlan titkokba borult bizottság áll, az úgynevezett „*legfelsőbb tanács,*“ melynek rémséges, mindig csak éj sötétségében bujkáló tagjai mindannyian a 33-ik azaz a legfelsőbb foku kipróbált, edzett, a fölforgátás sürü rostáján szigoruan átszürenkezett kőmüvesek. Ezen legfelsőbb tanács az, mely kérlelhetlen szigorral tartja fenn világszerte a szabadkőmüves testvérek között a fegyelmet, s hajtja végre a trónok és oltárok ellen forralt iszonyatos merényleteket, oly megdöbbentő sikerrel, hogy kezébe kerité immár világszerte a kormányzás és törvényhozás hatalmát, oly módon, hogy a kormányok, parlamentek és szabad-

kőmüvesség egy s ugyanazon dolog. Ily körülmények között nem csoda, ha a már vérszemet kapott páholyosok most már nyilvánosan hirdetik, miszerint ők csinálják a haladást, a politikát, szóval a világtörténelmet! — — — Előre, úgymond egy olasz főbbfoku belzebubtestvér, előre! — — — kövessük bátran dicső apáinkat, kik a zsarnokokat (királyokat!) megbuktatták, az idegeneket elüzték, a népbutító sötétenceket (papokat) vérpadra hurcolták.

No csak tehát — — előre!!! — — Majd meglátja az elámított világ, és pedig nem sokára, hova viszi őt a szabadkőmüvesi „*szabadelvü haladás, szabadság, egyenlőség, testvériség, fölvilágosodás s egyéb — — -- humbug!*“ — — **„Aspettiamo gli avvenimenti.“**

„*A mi célunk*“ — úgy áll ez egy olasz páholyos útmutatóban — *Woltaire céljával egy és ugyanaz: a katholicismusnak, sót magának a kereszténység eszméjének teljes megsemmisítése*“, s Gagern Károly osztrák szabadkőmüves szóról-szóra ezeket mondá 1866-ban: „*Mi szabadkőmüvesek nem csak minden valláson fölül helyezkedünk, hanem általán minden Istenben való hiten is.*“

A német belzebubtestvérek a Rhein Heroldnak 1875. évi október 25 ki számában avval dicsekesznek, hogy a „*Kulturkampf*“ *nem más, mint világitélet, melyben a szabadkőmüvesi szellem birás-kodik*“ *!!!* A párisi „*Siecle*“ — nyilván páholyos lap — ezt mondja egyik számában: „*Idővel minden*

trónnak össze kell dőlnie, de első sorban a pápai trón kell hogy megsemmisüljön, mert ezen a többi mind alapul. Ha az összeomlik, a többi magától is összeroskad.« *!!!* — — — — — — — „Et nunc reges intelligite«! — — — — — — — — s Conrad M. G. páholyos testvér ezeket mondá 1874-ben: „*Der Protestantismus ist in Moraste der Buchstabenknechtschaft jämmerlich stecken geblieben und in machtlose Parteien zersplittert, also nicht der Rede werth; nur die jesuitisch zusammen geschweisste Papstkirche ist noch eine Macht und ein fürchterlicher Hemmschuh für die Fortschritte der Freimaurer.*« — — — — — — — Sion őrei figyeljetek! — — — — — — — —

Pachtler, legujabb röpirata végén imigyen kiált föl: „*Wir leben im Zeitalter der Revolutionen, kein Thron steht fest, kein Staat ist sicher, — — die ganze Gesellschaft vankt.*“

S mig ez igy van, az alatt a vallástalan szabadelvü consortes épen most egekig kezdik magasztalni bárgyu módon a szabadkőmüvességet! — —

„O tempora, o mores“!!!

Igen itt vannak már azon gyászos idők, itt azon sötét események, melyeket látnoki módon megjövendölt a hirneves Confalvi bibornok államtitkár, midőn 1818. január 14-én a titkos társulatok ügyében Metternich Herceggel értekezvén, a többi között ezeket mondá: „*A legrégibb monarchák egykoron a leghűségesebb tanácsadóiktól megfosztatnak, elhagyatnak s oly jöttment cselszövők befolyása alá jutnak, kik a csőcselék legalsóbb s legelvetemedettebb rétegeiből származván, alig futólagos figyelemre méltók*“.

De az, ami az államokat az istentelen páholyosok sötét barlangjaiból végveszélylyel fenyegeti, azt a lehető legvilágosabb, legtalálóbb, a mai ijesztő eseményekkel betüről betüre megegyező szavakkal jövendölve ecseteli Ligouri Szent Alfonz, amidőn mondja: „*A szabadkőmüvesek szektája nem az egyháznak, hanem az államoknak vesztét fogja okozni egykoron. A fejedelmek figyelmen kivül hagyták a páholyokat, s csak vajmi későn látják majd ama kárt, melyet ez által államaiknak és saját maguknak*

okoztanak; mert azon emberek, kik magát az Istent nem tisztelik, annál kevésbbé fogják őket tisztelni" A „*Freimaurer-Zeitung*"-nak 1864-ik évfolyam 63. lapján a meglepő jövendölés nem csak szóról szóra idéztetik, de sőt az idézett *Tannoia* szavai után a kihivó szemtelenség és példátlan vakmerőség frappans pongyolaságával ez állíttatik: „*E jövendölés részben már beteljesült, s nem sokára egész terjedelmével fog beteljesülni.*" *!!!*

— — — — — Et nunc reges intelligite!

— — — — — Sion őrei figyeljetek! — — — —

Ugyan vajjon meddig fog a páholyosok ezen dicsősége tartani?! — — —

Hát bizony nem sokáig, mert az általuk szabadon eresztett féknélküli gonoszság a föld összes államait nem sokára füstölgő romokkal halmozza el, de e romokból ismét csakhamar, nem ugyan az alájok temetett régi trónok, hanem a vérnélküli áldozat oltárai fognak diadallal kiemelkedni; mert: „*Christus vivit, Christus regnat, Christus triumphat.*" Legyőzetni fognak tehát a sötét éjnek ellenséges hatalmasságai. — Győzött már ismételten a dicső kereszt, hol a buta pogányság, hol a perfid judaismus, hol a rajongó izlam elleni harcban. Győzni fog tehát kétségtelenül az új judaismus, az új pogányság az új izlam elleni harcban is; s akkor aztán a diadalmas kereszt láttára, ismétli majd kétségbeesetten a föld porába zuhant Julián:

„vicisti Galilaee."!

9.

A milyen elszomorító s kétségbeejtő ama tény, hogy az elvakított jelenkor, ezer és ezer cáfolat, fölvilágosítás dacára megátalkodottan hangoztatja a **vallások és trónok megdöntésére irányult „szabadkőmüvesség" humanisztikus törekvéseit,** époly **nevetséges** a módern történethamisítók azon **tudományos** eljárása, melynél fogva a **„zsidókat,"** a **tudomány!** nevében **„izraelitáknak"** nevezik, törvényben, miniszteri hivatalos rendeletekben egyaránt! holott az igazi történettudomány tisztán előtünteti a még létező **zsidók** és a már nem létező **„izraeliták"** közti különbséget.

A történet röviden ezt hirdeti:

Noënak egyik fiától, Szem-től származott Therakki atyja volt a héberek és izraeliták ős atyjának *Ábrahámnak.*

Ez ugyanis Ur-ból ki, Chaldeába vándorolt és nyugoti irányt követve Kanaánban (azaz Alföldön) letelepedett. Innét nevezték őt „Héber"-nek azaz „jövevény"-nek, miért utódai is héberekneк nevezettek.

A Patriarchai méltóságban követte őt fia Izsák, és ennek fia Jákob, kit Izrel-nek is (Isten emberének, Isten harcosának) neveztek.

Jákobnak 12 fia volt u. m.: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Izákhár, Zabulon, Dán, Neftali, Gád, Azer, József és Benjamin. Ezek közül József test-

vérei által mint rabszolga Egyiptomba eladatott; itt csodálatos végzetnél fogva a legmagasabb tisztségre jutott a Fárao (király) után. Ezen állásában behitta, behozta atyját és az egész családot Egyiptomba, mely idővel nagy néppé szaporodott s „*Izraelitáknak*“ neveztetett. (B. I.)

Ekkor tehát még zsidók nem léteznek.

Hanem Salamon izraelita király halála után az izraelita nép kétfelé oszlott. A 12 nemzetségből álló izraeliták két nemzetsége u. m. Juda és Benjamin nemzetsége különvált, Roboamot, Salamon fiát ismerte el királynak és egy külön országot alkotott, mely *Juda*-nak (Judaeanak) neveztetett, a nép pedig magát Juda-nak nevezte. (Innét Juden, judaei, vagyis a zsidók.)

Igy támadtak a zsidók.

A másik 10 nemzetség Jeroboamot választotta királynak, szintén egy külön országot alkotott, mely *Izrael*-nek neveztetett, a nép pedig magát az ősi elnevezés szerint *izrael*-nek (izraelitáknak) nevezte. *Ettől fogva a különbség a zsidók és izraeliták között folytonosan fentartatott s mindvégig fenmaradt.*

Ugyanis Jeroboam attól félt, hogy ha az izraeliták a judákkal (zsidókkal) érintkeznek, a Jeruzsálemi templomba eljárnak, ott elfognak csábíttatni, tőle elpártolnak s Roboam király mellé állanak, tehát két arany borjut csináltatott és azt mondta a népnek: „*Felesleges nektek a jeruzsálemi temp-*

lomba járni, ime a ti Istenetek! ki titeket kivezetett Egyiptomból.«

A nép elfogadta a bálványisteneket és azután imádta az arany borjut. Igy lettek az izraeliták bálványimádókká. (B. II.)

A juda k (a zsidók) hiven megmaradtak Mózes igáz Istene mellett, azért a két nép: a zsidók és izraeliták folyton gyülölték egymást, folyton ellenségeskedtek, harcoltak egymás ellen; — természetesen *az erkölcseikben megromlott izraeliták hamarább elgyengültek.*

Észrevévén ezt a hatalmas szomszéd népek, Salmanassár nagy sereggel berontott Izrael-be, fővárosát, Samariát, három évig tartott ostrommal bevette és lerontotta; az Izraeliták királyát Oseás-t vasra veretve Assyriába hurcoltatta; a nép főnökeit Mezopotámiába és Médiába tétette át. Ezek helyett Chamath-ból, Siphará-ból és Chutá-ból gyarmatokat küldött Izrael-be, kik az ott maradott emberekkel *(izraelitákkal)* összegyülve, később *samaritanusok*-nak hivattak.

Az izraeliták tehát már ekkor eltüntek a föld szinéről. — Az izrael nevezet kiveszett; ennek helyét a samaritanus nevezet foglalta el.

Később, midőn Cyrus a *zsidókat* hazájokba visszabocsátotta és megengedte, hogy ezek Jeruzsálem városát és az ottani templomot fölépithessék; a *samaritanusok* is segíteni akartak a templom fölépítésében, de a *zsidók* nem fogadták el a sama-

ritánusok segítségét, attól félvén, hogy ezek társaságában bálványimádásra csábíttatnának. — Innét keletkezett a zsidók és samaritánusok között azon gyülölség, mely őket egymástól távol tartotta és összekeveredni soha nem engedte. A világtörténelemben megjegyeztetik, hogy csak 43,000 zsidó élt Cyrus engedelmével, hogy ezek között voltak Benjamin, Levi és a többi nemzetségekből is, kik Tiglath és Salmanassár alatt vitettek fogságba, *de mivel legtöbben a Juda nemzetségéből származottak voltak, ezután különbség nélkül mindnyájan judaeusok-nak zsidók-nak neveztettek.*

A *samaritanusok*, kik Sándort (Nagy Sándort) Tyrus ostromlásakor segítették, azon kegyelmet kérték Sándortól, melyet ez a *zsidóknak* adott, de midőn Sándor tőlük azt kérdezte: „*vajjon ők is zsidók-e?*“ egyenesen „*nem*“-mel felelének, Sándor nem akart a kérelemre válaszolni, és elhalasztotta azon időre, midőn Egyiptomból vissza fog jönni.

De a samaritánok ezt nem várták be, fellázadtak Sándor ellen, a macedoni parancsnokot, felgyujtván lakását, megégették. Erre Sándor Egyiptomból visszajövén, a samaritánokat megbüntette, elvette Samariát, oda macedoni gyarmatokat telepített, több földet a zsidóknak ajándékozott és igy a samaritánokat kipusztította.

Igy tüntek el tehát a Samaritánusok is a föld szinéről!

A világtörténelemben nincs egyetlen egy nyom

sem arra, hogy a samaritánusok (magyarul: szamárutódok, szamárfiak) közül valaha csak egy is átszakadt volna Európába; tehát ha az izraeliták, vagyis az ezek neve alá bujt zsidók, izraelita eredetöket a szamárutódoktól is akarnák leszármaztatni, *ilyenek Európában soha sem léteztek s természetesen samaritán izraeliták most sem léteznek.*

Ellenben Juda (Judaea) tovább fentartotta magát, mig a rómaiak a zsidókat megtámadták, Jeruzsálemet elpusztították; azután, midőn Hadrián császár Jeruzsálemet Aelia név alatt fölépítteté és ott a Capitoliumi Jupiternek templomot is állíttatott, a zsidók ismét föllázadtak; a császár kivonván a római légiókat Brittanniából, Julius Severus vezérével a zsidók ellen küldötte; — ez a zsidókat 3 évi harc után legyőzte, legalább 580,000 zsidó veszett el; a többi idegen országokra el lőn adva, ettől fogva a zsidók az egész világon elszórvák. (B. III.)

Igy jutottak a zsidók Európába; bizonyos tehát, hogy mindazok, kik Európában izraelitáknak nevezik magukat, népámítók, népcsalók, mert nem izraeliták, hanem zsidók!

De hogy különösen Magyarországban nem voltak és nem léteznek izraeliták, hanem csak zsidók, bizonyítja a Magyar Törvénytár (Corpus Juris és a királyi rendeletek gyüjteménye.

A törvénytárban ugyanis Szt.-László korától 1092-től kezdve egész 1790/1. évig 20 törvénycikkely foglaltatik de Judaeis = a *zsidókról;* de az

egész törvénytárban az izraelita szó elő nem fordul. Igy a rendeletek gyüjteményében 1823-tól 1829-ig mintegy száz rendelet foglaltatik de Judaeis = a *zsidókról,* de az izraelita név elő nem fordul. — — A *C)* alatt mellékelt néplap tárcájában a törvények és rendeletek közölve lévén, ezek fényesen bizonyítják, hogy Magyarországban sem a törvényhozás, sem a király, sem a kormányszékek, melyek rendeletek a király nevében is bocsátottak ki, izraelitákat nem ismertek, hanem azon népet, mely Mózes vallását követi, szalonnát disznóhust nem eszik, keresztelés helyett körülmetéltetik, törvényes nevével: judaei, zsidók-nak nevezték mindörökké.

Mindezek dacára, mivel Európában a zsidók mindenütt gyülöletesekké tették magukat, már egy pár évtized előtt az európai zsidók izraelitáknak kezdték magukat nevezgetni, titkon szövetkeztek s összehalmozott pénzökkel odakezdtek működni, hogy az izraelita név alatt (mintha az izraeliták jobbak volnának, mint a zsidók!) felszabadíttassanak, egyenjogusíttassanak, emancipáltassanak: a magyarországi zsidók is felvették az izraelita nevet, mihelyest az 1867. XVII. t.-cikk megalkottatott.

Országok, birodalmak pénzkölcsönre szorulván, ha zsidókhoz fordulni kénytelenek, ezek természetesen felhasználják az alkalmat; a kölcsönkérő ország törvényhozása is erkölcsileg kényszerítve van a zsidók kivánságát, amennyire lehet, teljesíteni.

Igy magyarázható meg, hogy Deák Ferenc, ki

bizonyosan ismerte azon törvényeket és rendeleteket, melyeket a kereszténység és az ország népének védelmére, a haza biztonságára a zsidókról időről-időre megalkotni és kibocsátani szükségesnek találtatott, megalkottatta az 1867. XVII. t.-cikket, bölcsen kikerülvén a „*zsidó*“ nevezetet és csak izraelitát említvén; mi azon sejtelemre vezet, hogy ő ugy gondolkozott: a törvény megalkotásával kárt nem csinál; ha a kormány és az ország népe elnézi is azt, hogy a zsidók az izraelita nevezet alá bujnak, ez csak addig tarthat, *még jól viselik magukat. A törvényhozásnak mindenkor könnyü dolga lesz az 1867. XVII. t.-cikket értelmezni s kimondani, hogy az izraeliták nevezete alatt a zsidók nem értetnek.*

Ma már tisztában vagyunk avval, miképen viselik magukat a zsidókból lett izraeliták. — Hol saját érdeköket látják, nem törődnek a haza érdekével. Mert mig egy helyen tömegesen a kormánypártra szavaztak, mert azt hitték, hogy a kormány a zsidókat pártolja; addig másutt függetlenségi párti jelölt mellett tömörültek, mivel tudták, hogy az a zsidóbarát, például Budapesten Eötvös Károlyt akarták megválasztani csak azért, mivel a Tisza-Eszlári saktervédelemmel zsidóbarátságát kitüntette; s nem törődtek azzal, hogy aki oly nagy észszel tudta védeni a sakterügyet, a függetlenségi párt soraiban többet árthat a kormánynak, mint másik ötven ember.

Ezzel a zsidók, tulajdonképen a zsidóhernyók-

ból lett izraelitapillék nem törődnek, csak zsidóbarát jusson az országgyülésre; sőt már maguk is erőlködnek oda bejutni

Az 1884. évi választásnál 7—8 zsidó van választva képviselőnek s előre lehet látni, hogy a zsidóképviselők minden ezutáni választásnál szaporodni fognak, mig egyszer a magyar azt veszi észre, hogy az országgyülés többsége zsidókból áll.

Akkor aztán izraelitazsidók felállítják az izraeliták istenét: az aranyborjut; számüzik a keresztények istenét: Krisztust; lerombolják Magyarország ezer éves alkotmányát, legelőbb is a királyságot, hogy a köztársaságban zsidók uralkodhassanak.

Ilyen hazafias aggodalmaim vannak, melyek arra ösztönöznek, hogy az 1867: XVII. t.-cikket szigoruan, szószerint magyarázzam s felhasználván egyéb történelmi és törvénybeli tanulmányaimat, felszólaljak a zsidók összeirása ellen.

Teszem pedig ezt azon óvás nyilvánításával, hogy én nem vagyok ellensége a zsidóknak;*) nem helyeslem ugyan erkölcseiket, cselekedeteiket, elkülönző szokásaikat; de az erkölcsromlottságot azon elnyomott rabszolgai helyzetnek tulajdonítom,

---

*) Ezen nyilt és őszinte állításom megerősítésére megjegyzem, hogy inkább jót akarok a zsidóknak, midőn arra törekszem, hogy a törvényhozás oldja meg a zsidókérdést, a zsidóemancipacióval csillapítsa le és nyugtassa meg a népet, nehogy ez kénytelen legyen a zsidókérdést az utcán megoldani, mi bizonyosan nagy zavarokat idézne elő, sok vérontásba kerülne, s talán bepiszkolná a nemes, dicső magyar nemzet nevét.

melybe a zsidó népet bizalmatlankodó, megbélyegző, lealázó s korlátozó törvényeink és rendeleteink sülyesztették. — Én nem szeretek Magyarországban rabszolgákat látni; óhajtom, hogy azok, kik együtt laknak, együtt adóznak, együtt harcolnak, egyenlők vagyis egyenjoguak legyenek. Igy tehát én is óhajtom a zsidóemancipációt, óhajtom, hogy a törvényhozás az 1790/1. évi 11. t.-cikken alapuló jogánál fogva az 1867. évi XVII. t.-cikket értelmezze, és pedig akként, hogy Magyarország zsidó lakosai is egyenjogosíttatnak; de midőn az országgyülés ezt kimondaná, kivánom, hogy ne hagyja a törvényt oly pongyolán, oly csupaszon, mint az meg van alkotva, hanem toldja meg egy két feltétellel, miket a haza érdeke megkiván, u. m.:

1-ör. Hogy a zsidók, kik német vezeték nevet viselnek azért, mert II. József császárnak 1787-dik évi szeptember hó 18-án 38729. szám alatt kiadott rendelete megparancsolta, hogy a zsidók német vezetéknevet vegyenek fel, most ezt letegyék, és vegyenek föl magyar nevet.

2-or. Hogy a zsidók hűségi esküt tegyenek le a magyar alkotmányra, a koronázott királynak és az uralkodó háznak.

3-or. Mivel nem illik az, hogy magyar állampolgár külföldi politikai társulatnak tagja legyen, a magyar zsidók ne legyenek, a kormány megbirálása és engedelme nélkül, külföldi szövetkezetek (mint pl. a párisi Alliance izraelite universelle) tagjai, ebből lépjenek ki.

4-er. Hogy az 1867. évi XVII. t.-c. megalkotása után Magyarországba bevándorolt, vagy ezután bejönni szándékozó zsidók vagy izraeliták az 1806. évi augusztus 13-án (vagy 1808. évi augusztus 18-án) 16240. szám alatt kelt királyi rendelethez képest, a bejövetelre királyi, illetőleg kormányi megegyezést, vagyis engedelmet kérjenek és eszközöljenek; — hozzáteszem, hogy azért bizonyos osztályozás szerint bizonyos összegü letelepedési díjat fizessenek.

A mely zsidók az országban ily engedelem nélkül tartózkodnak, az országból ki, oda ahonnét jöttek, visszautasíttassanak.

A mélyen tisztelt olvasóközönség láthatja ezekből, hogy engem nem valamely kicsinyes ellenszenv vezérelt ezen felszólamlásra, hanem azon magasztos cél: hogyha felszólamlásomnak talán a magyar közvélemény helyt fog adni, az országgyülés kényszerülve lesz az 1867. évi XVII. t.-cikket értelmezni, és ekkor alkalmat vehet magának feltételeket is szabni, miket a haza érdeke megkiván.

Én, mint történettanár, alaposan tudom a világtörténelmet, akár száz ivre terjedő történelmi idézetekkel képes és kész vagyok bebizonyítani azt, hogy az Európában és Magyarországban lakó Mózesvallásuak zsidók és nem izraeliták!!! — — —

fogva remélni bátor vagyok, hogy felszólamlásomnak a mélyen tisztelt magyar olvasóközönség is helyt fog adni, azt pedig biztosnak tartom, hogy a magyar törvényhozás látván egy részt a magyar nemzet ez ügy érdemében megváltozott, vagy, helyesebben mondva, javult, kijózanodott közvéleményét, belátván más részt az itt általam ismételve idézett, tagadhatatlan történeti adatok igaz voltát, kifogja mondani törvényileg, hogy a törvényesen emancipált izraeliták nem léteznek, és a zsidók emancipálva nincsenek. — — —

fia közül, József testvérei által, mint rabszolga eladatott Egyiptomba, hanem csodálatos végzet szerint a legmagasabb hivatalra jutott a Farao után. Ezen állásban atyját egész családjával együtt Egyiptomba hozatta. Ebből itt idővel nagyszámu nép növekedett. (Mózes II. 12. 37.) Az *izraeliták* lakhelye Gosen tartományban a Nildeltában, Janistól a Nilszárnyának keleti részében volt.

*

Szent irás, vagyis az ó-szövetségnek szent könyve. Káldi György után négyesi báró Szepessy Ignác pécsi püspöknek felügyelete alatt. II. kötet. Pozsonyban 1836.

II. kötet. Királyok III. könyve 12. Rész.

Mivel Roboam a nép terhein könnyíteni nem akart, azért 10 nemzetség Jeroboamot választja meg királynak, Jeroboam arany borjukat állít fel Dánban és Betelben.

1. Roboam Szikembe méne, mert egész Izrael oda gyülekezék össze, hogy őtet királynak tegyék.

2. Jeroboam pedig a Náhát fia, ki Egyiptomba szökött vala Salamon király elül, meghallván ennek halálát, visszatért Egyiptomból.

3. Mert küldöttek utána és meghozták őket. Megjövén tehát Jeroboam és Izraelnek egész gyülekezetje, ekképen szólának Roboamhoz:

4. Atyád igen nehéz jármot vetett reánk, te azért most könnyebbíts atyád kemény szolgálatján

és nehéz jármán, melyet ránk vetett vala, és szolgáid lészünk.

5. Felelé nékik: menjetek el most és harmadnap mulva jöjjetek vissza hozzám.

6. Elmenvén pedig a nép, tanácskozék Roboam az öregekkel, kik Salamonnak szolgálatjában voltak, mig élt, mondván: mit tanácsoltok, hogy feleljek ennek a népnek?

7. Kik mondának néki: ha most engedsz ennek a népnek, kérésöknek helyt adsz, és szeliden szólasz hozzájok: szolgáid lésznek minden időben.

8. De megvetvén az öregek tanácsát, az ifjakkal, kik vele együtt növekedének fel és szolgálatában valának, tanácskozik, mondván nekik:

9. Mi tanácsot adtok nékem, hogy feleljek ennek a népnek, mely igy szólt hozzám: könnyítsd meg az igát, melyet reánk vetett atyád.

10. Felelének neki a vele együtt felnevelkedett ifjak: igy felelj ennek a népnek, mely azt mondja, atyád megnehezíté jármunkat, te könnyebbíts rajtunk, igy szólj nekik: „az én kis ujjam vastagabb az atyám derekánál.“

11. Most tehát tudtotokra légyen, ha atyám nehéz igát vetett reátok, én még nehezebbé teszem azt, ha atyám ostorral vert titeket, én skorpiókkal verlek.

12. Eljöve azért Jeroboam és az egész nép Roboamhoz harmadnapon, mint meghagyja a király, mondván: térjetek vissza hozzám harmadnapra.

13. De keményen felelt a király a népnek, elhagyván az öregek tanácsát, melyet adtak vala neki.

14. S az ifjak tanácsa szerint szóla hozzájok, mondván: az atyám nehéz igát vetett reátok, én pedig többet rakok igátokra; az atyám ostorral vert titeket, én skorpiókkal verlek.

15. Nem hajlott tehát a király a népnek kérésére; mert Isten ezt ugy engedé történni, hogy beteljesítené igéretjét, melyet megmondá a Silói Ahias által Jeroboamnak Nahát fiának.

16. Látván azért a nép, hogy nem hallgatja meg őtet a király, igy felele néki: mi részünk nékünk Dávidban? vagy mi örökségünk Isai maradékiban? Menj haza Izrael, gondoskodjál most házadról Dávid. És elméne Izrael az ő sátoraiba.

17. De az Izrael fiain, kik Juda városaiban laktanak, uralkodék Roboam.

18. Elküldötte ugyan Roboam király Adurámot, a főadószedőt, de kövekkel hajigált utánna egész Izrael; és meghala; Roboam király pedig gyorsan szekérre ült, és Jeruzsálembe szalada.

19. S elvált Izrael Dávid házától a jelenvaló napságig.

20. Midőn pedig meghallá egész Izrael, hogy visszajött volna Jeroboam, küldvén hozzája, meghivták őtet a gyülekezetbe, és királylyá rendelték őtet egész Izraelen, és nem maradt Dávid háza mellett egyéb, mint a Juda nemzetsége.

21. Roboam pedig Jeruzsálembe jövén össze-

gyüjté egész nemzetségét, Benjamin nemzetségével együtt; száznyolcvan ezer válogatott hadra mehető férfiakat, hogy harcolván Izrael ellen, visszaszerezznék az országot Roboamnak, Salamon fiának.

22. De szólván Isten Szemjás prófétához, monda:

23. Szólj Roboamnak, Salamon fiának, Juda királyának, az egész Juda és Benjamin nemzetségéhez, és a többi népnek mondván:

24. Igy szól Isten: ne keljetek ki hadra és ne harcoljatok atyátok fiai Izrael maradéki ellen. Menjen mindegyik haza, mert én tőlem vagyon ezen dolog. Hallván tehát Isten parancsolatját, visszafordulának, az Isten beszéde szerint.

25. Jeroboam pedig megépíté Szikemet Efraim hegyén, és itt lakik, elmenvén pedig onnét, megerősíté Fanuelt is.

26. És monda Jeroboam az ő szivében: megtörténhetik, hogy ismét visszatérjen az országlás Juda házához.

27. Ha Jeruzsálembe járand ez a nép, hogy áldozzon az Isten házában, azon népnek szive táplálni fog urához Roboamhoz, Juda királyához és megölvén engem, mellé állanak.

28. Azért arra a gondolatra vetemedik, hogy két arany borjut csináltatna s ezt mondá nékik: felesleges néktek felmenni Jeruzsálembe. — Ime isteneid Izrael, kik téged kihoztanak Egyiptom földjéről.

29. És egyiket Betelben, a másikat Dánban állítá fel.

30. Ez a dolog bünre szolgáltata alkalmatosságot, mert a nép Dánba ment a borjut imádni.

31. Templomokat is építtete a hegyeken, és papokat rendelt a nép aljából, kik nem voltak a Levi nemzetségből.

*

Egyetemes történelem, melyet érettebb ifjak és olvasók számára irt Maár Bonifác sz. Benedek-rendü áldozár, bölcsészeti tudor és a győri kir. Akadémiában történelem rendes tanára. Győrött 1853.

I. kötet. I. rész. II. füzet 179. lap.

Salamon halála után Juda és Benjamin nemzetsége mindjárt Roboam, Salamon fiát, elismerték királyuknak, a többi 10, választási jogot követelvén Sichem városába e végre követeket küldének az országgyülésre. Roboam ide megjelent, de Jeroboam is Aegyptusból visszajövén ott termett. Jeroboam és a 10 nemzetség követei kérték Roboamot, hogy azon terhes adókat, melyeket az atyja alatt viselt a nép, kisebbítené meg, és ők készek volnának ezen feltétel alatt őt királynak elismerni. Roboam a követeknek harmadnapra választ igért, addig tanácsosai véleményét kivánta hallani. Az öregebbek tanácsolták az adók megkisebbítését, hogy igy a nép engedelmesebb lenne, az ifjabb tanácsosok jobbnak vélték az adót nem csak nem kisebbíteni, hanem nagyobbítani, hogy az elnyomott népnek

anyaga ne legyen a felzendülésre. Roboam, ezek tanácsát inkább elfogadván, mint az öregebbekét, harmadnap mulva a nép követeinek azt felelé: Az én atyám titeket korbácscsal vert, én pedig skorpiókkal foglak verni, azaz oly korbácsokkal, melyeknek végén vashegyek vannak, ugy hogy ha valaki ezekkel megveretnék, még a husa is kivágattatnék. Erre a tiz nemzetség Roboamtól elpártolt és annak követét Aduzát, ki azok lecsillapítására küldetett, megkövezte és Jeraboamot királynak választotta, Roboam mellett csak Juda és Benjamin nemzetségek hiven megmaradván; Roboam Jeruzsálembe visszasietvén 180 ezer katonát összeszedvén a pártosok ellen akarta küldeni, de Szemejen próféta által az Isten nevében letiltatott és a király engedelmeskedett. Igy tehát a zsidók országa két kis országra feloszlott t. i. Juda és Izrael országra. Ezen országok királyai folytonos viszálykodások által annyira egymást meggyengítették, hogy a szomszéd hatalmas fejedelmeknek, kiket segítségül hivtak, martalékai lettek. Izrael országa 975—721. évig tartott (Kr. e.) Juda pedig 975—588. évig (Kr. e.) Dávid házból származott királyok alatt.

II füzet 183. lap.

Salmanassár azért nagy sereggel berontott Izraelbe és Samaria városát három évig ostromolván, mivel az egyiptomi királytól semmi segítséget nem kapott, azt bevette és lerontotta. Oseas király vasra veretve Assyriába, a nép főnökei pedig részint

Mezopotamiába, részint Médiába áttétettek. Ezek helyett Chamatból Orentes folyó mellől, Sipharából Euphrates, legtöbben pedig Chutából Szidon mellől, mint gyarmatok küldettek Izraelbe, kik az ott maradott emberekkel összevegyülve később samaritánusoknak hivattak.

III. füzet 287. lap.

Cyrus hazájukba bocsájtja a zsidókat és „megengedi, hogy Jeruzsálem városát s az ottani templomot is újra fölépíthessék. Ezen célra pénzt is adott nekik s utjaikban élelmet is rendelt a helytartók által, sőt még a Nabuchodonozor idejétől fogva elkobzott szent edényeket, melyek megvoltak, visszaadta nekik. Ezen engedelemmel azonban csak 43 ezer zsidó élt, kiket Josue főpap és Zorobabel vezettek vissza és elkezdék a templomot építeni. Ámbár ezek között voltak többen a Levi, Benjamin és más nemzetségekből is, kik már Tigláth és Salmanassár alatt a fogságba hurcoltattak, most mégis mindnyájan a Juda nemzetségtől, melyből legtöbben tértek vissza, *judaeusoknak, zsidóknak* neveztettek. A samaritánok, kik Palaestinában laktak, őket akarták segíteni a templom fölépítésében, de mivel ezek a zsidó vallás mellett bálványimádók voltak, félvén a zsidók, nehogy ezek társaságában újra bálványimádásra csábíttatnának, nem fogadták el a samaritánok segítségét s innét keletkezett a zsidók és samaritánok közt a gyülölség, innét volt az, hogy a templom fölépítésében mindenféle akadályokat gördítettek ellenök.

I. kötet. II. Rész 38. lap.

A samaritánusok is, kik Tyrus ostromlásakor (332. Kr. e.) Sándort segíték, most azon kegyelmet kérték Sándortól, melyet ez a zsidóknak adott. Ezeket is kegyesen fogadta, de midőn abbeli kérdésére: „vajjon ők is zsidók-e?“ egyenesen „nem“ felelének. Sándor nem akart mindaddig választ adni, mig Aegyptusból vissza nem jön. Magával vitt e végre 8 ezeret s Thebaisban nekik szántóföldeket osztogatott. Mivel pedig azon idő alatt, mig Sándor Aegyptusban volt, a samaritánok a macedoni parancsnokot, felgyujtván annak lakását, megégették, talán azért, mivel Sándor nekik választ nem adott, és ez még a hetedik évi adót is megkivánta. Sándor visszajövén, a samaritánokat megbüntette. — Samaria várost elvévén, oda macedoni gyarmatot helyezett, több földet a zsidóknak ajándékozott, s katonái közül a samaritánokat elbocsátotta.

I. kötet. II. Rész. IX. füzet 781. lap.

Midőn pedig Hadrián császár Jeruzsálemet Aelia név alatt fölépítteté s ott a capitoliumi Jupiternek templomot is állíttata (122. évben Kr. u.) a rákövetkező évben kitört a lázadás, melynek élén Bar-Cocheba utonálló volt, ki magát Messiasnak mondván, oly nagy sereget gyüjte össze maga körül, hogy evvel még Syriát is be meré barangolni, leginkább a kereszténeket kényszerítvén a zsidóhit elfogadására. E lázadás annyira növekedék, miszerint a császár kénytelenítteteti Julius

Severus vezérét s a római legiókat Brittaniából kivonni és Judaeába küldeni. E vezér a lázadók erejét látván, nem bátorkodék velök megmérkőzni nagyobb csatában, hanem csak csipkedve s óvatosan iparkodék gyöngíteni őket; mi sikerült is, mert a zsidók ellenök bátortalanságot észrevevén, csapatokra oszlának fel, miket Severus egyenként megtört, e mellett mintegy 50 erődöt s 900 várat vagy helységet elpusztítva. Elfoglalván végtére Batharoz várat, hol Bar-Cocheba valószinüleg elesett, 3 év lefolytával 135. évben (Kr. u.) vége lőn a háborunak s Judaeanak. Ezen alkalommal legalább is 580.000 zsidó veszett el, a többi pedig idegen országokra el lőn adva.

El volt igy törve Judának jogora s a nemzet maradványai ettől fogva az egész világon elszórvák. Hol mai napon a régi nemzeteknek még csak árnyékával sem találkozunk többé, ott találkozunk a zsidóval, mint történelmének bizonyságával, mint szent hitünk s az ennek kinyilatkoztatásával összekapcsolt igéretek igazságának élő eleven emlékével.

HARMADIK RÉSZ.

Törökbálinti csöndéletem.

MOTTO: »Hiveimnek közötte idegen
És jövevény levék szent helyeden,
S mert érte vágy emészti lelkemet
Gyalázóid gyülölnek engemet.
És könyek és sanyargatás között
Szolgád a gyászruhába öltözött,
Mig ők kapukban, vagy borserlegek
Közt, gúnybeszédül engem vettenek.«

LXVIII. Zsoltár.
(Kálmán Károly magy. ford.)

XV.

A három törökbálinti Don Quichotte.

1.

1872. évi november hó 1-én azon erős fogadással vettem át az általam nem keresett, az akkori főpásztorom Jekelfalussy Vince részéről nekem váratlanul fölajánlott törökbálinti plébániát, hogy most már, 15 évi tanárkodásom után, »*procul negotiis*« boldog falusi csendben, egyedül a hiveimnek s keresztény irodalomnak szentelendem a hátralévő napjaimat. Ugy véltem, hogy ebben senki sem fog zavarni; de csalódtam! A község jegyzői folyton háborgattak, keserítettek ezen, önként választott falusi magányomban.

26 évi lelkészkedésem alatt 3 jegyzővel kelle hivatalosan érintkeznem. Az első kettő meghalt, a harmadik él és uralkodik.

Mind a hárman egyforma gyülölettel, egyforma ellenséges indulattal, egyforma kiapadhatlan rosszakarattal viseltettek irányomban, s igy megcáfolták alaposan ama latin közmondást, mely szerint: „*Duo, dum faciunt idem, non est idem.*“

A mint, 15 évi tanári működésem után, plébános lettem, túlnyomólag arra fordítottam minden fölösleges filléremet, hogy a főváros tőszomszédságában gyönyörüen fekvő Törökbálint elhanyagolt, már-már roskadozó temploma, két kápolnája, regényesen fekvő kálváriája, megújíttassék, új óvoda építtessék s a szinte rozoga iskolaépület helyreállíttassék.

E cél elérésére nem kiméltem sem munkát sem pénzt.

Aratás és szüret idején, **kolduló szerzetesként,** a hires, s általam személyesen ismert Don Bosco módjára, jártam szürös kertről szürös kertre, présházról présházra, gabonát, bort, készpénzt egyaránt kéregetve, templomom s iskoláim számára.

Majd az iróasztalomnál törtem magamat éjjel nappal, irtam az országosan ismert „*Ébresztő Hangjaimat,*“ hogy az azokért befolyó összegeket ismét csak a templomom s iskoláim javára fordíthassam.

Ily módon sikerült, 26 évi lelkészkedésem alatt, a mint ez az egyházmegyei főhatóságomnak

hivatalosan is be van jelentve, 38.935 forintot szerezni és az említett egyházi s iskolai célokra fordítani.

Ezt korántsem azért emelem ki, hogy éretlen gyermek módjára, hiún dicsekedjem, hanem egyedül azért, hogy a fent említett három törökbálinti jegyzőnek irányomban, mint a község nagy jótevője iránt, tanusított, minősíthetlen eljárása, s velem szemben gyakorolt bánásmódja, föltünőbbé, kirívóbbá tétessék, mert: „*Contraria juxta se posita, magis elucescunt.*“

A „**hallatlan**“ tények felsorolásánál a lehető legnagyobb higgadtságot s tárgyilagosságot szemem előtt tartva, a már meghalt személyekről is, nem a hamis elv szerint: „*De mortuis nihil, nisi* ***bene***“ (hamis elv ez, mert ha ez állana, akkor a történetirás lehetetlenné válnék) hanem e szerint: „*De mortuis nihil nisi* ***verum***“ fogok pozitiv adatok alapján nyilatkozni.

2.

A föntérintett áldozatkészségem és fáradságom első jutalmát Hettyei János törökbálinti jegyző adta meg azzal, hogy arra a hivatalos átiratomra, a melyet én 1880-ban a község elüljáróságához intéztem, s a melyben ez utóbbit értesítettem, hogy Törökbálinton, túlnyomó részben *sajátomból! tehát katholikus pénzen!* óvodát szándékozom emelni, 1880. évi jun. 17-én, az ez ügyben tartott községi képviselői gyülésből imigyen felelt: „*A képviselő-*

testület az indítványt helyesli, és elvileg elfogadja, de

— — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Azt azonban a képviselőtestület már most is kimondja, hogy ezen felállítandó kisdedóvoda, községi iskola jellegével bírand!!! — —

Nos hát mi a találó neve a „*falu jegyzője*“ ezen nemes, lovagias — — — kiméletességének?! Tessék megitélni! — — —

Ezen „*jó katholikus*“ jegyző már 15 éve, hogy elhunyt, de a még éltében saját magán pénzemen, tehát kath. pénzen emelt óvoda, mind eddig, nem lett „**községi jellegü**“. Hettyei úr tehát rossz próféta vala! — —

3.

Hettyei János után következett, mint törökbálinti jegyző, Horváth György. Ez is meghalt már. Se baj! „*De mortuis nihil, nisi verum.*“

Ez volt ám csak a „*jó katholikus*“! Mindjárt a megválasztatása után azzal tisztelt meg engem, hogy 300 frtnyi kölcsönt kért és kapott tőlem.

Ezen készséges szivességet, eltekintve attól, hogy a kölcsön kapott összeget mindhalálig vissza nem fizette, s valószinüleg a túlvilágon sem térítendi meg, — — a következő megkapó tetteivel hálálta meg:.

a) Mindjárt a jegyzői hivatal átvétele után, *hivatalos* átiratában felszólított, hogy a Hettyei János

jegyző életében tett azon igéretemet, mely szerint óvodát fogok építtetni, rögtön teljesítsem, mert különben beperel.

Én erre imigyen feleltem: „*A jóltevőnek a jótétemények mikori és mikénti gyakorlását meghatározni és előírni akarni,* ***szemérmetlen tapintatlanság.***«

Erre a buzgó jegyző fogta magát s e nyilatkozatomat mellékelve, föladott engem a püspöki hatóságomnál. Milyen eredménynyel, azt minden józan olvasó könnyen elképzelheti.

b) A 70-es évek végén, és a 80-as évek kezdetén a bőven, nagy mennyiségben termett borból, nagyon olcsón (2 frtjával hektókint) 3000 hektót vásároltam össze, s e bort a 80-as évek végén 25, 30—35 frtért per hektó sikerült eladnom.

Ezt a nemes gondolkozásu jegyző nem türhette. Fogta magát ismét, s a püspöki hatóságomnál *komoly! sajátkezüleg átnyujtott vádat emelt ellenem,* hogy: „*nyerészkedési s üzérkedési vágyból borral kereskedem*«! — — —

jegyző szemében! Fogta magát ismét, s denunciált engem a püspöki hatóságomnál, hogy: „*norma napokon a hivek nagy megbotránkoztatására muzsikáltatok magamnak.*“ — — —

én amolyan fényes, aranynyal himzett, prelátusi kesztyüt használok az ünnepi és vasárnapi funkciók alatt. Ámde az adott felvilágosításom után, a mely abban állott, hogy a vádlott kesztyüt, eme formidabilis „*corpus delictit*“ a maga eredetijében a püspöki kiküldötteknek bemutattam, teljesen megnyugodott az egyházi főhatóságom. —

f) Ezen találó, praktikus latin mondás szerint: „*Intermisce tuis interdum gaudia curis*“ némelykor befogatok, s *magam hajtva a lovakat,* a földeimre, vagy a községet környező lombos erdőbe kikocsikázok. Ezen ártatlan mulatság is botrány volt a dicsért jegyző s annak lutheránus s aposztata barátai szemében. Sietve siettek engem, ismét csak egyenesen a püspöki hatóságnál, bevádolni, hogy: „*igen sokszor kikocsikázok, s a község nagy megbotránkoztatására, magam hajtom a lovakat*“!!! —

g) A 80-as évek közepe táján meghalt az ismételve dicsért Horváth György jegyzőnek egyik fia. A szomorodott apa nagy pompát fejtett ki gyermeke temetése alkalmával. Három papos temetést rendelt. Én, hogy ebbeli kivánatát teljesítsem, *egyelőre saját költségemre,* a szomszédos Budaeörs káplánát hozattam el.

Hárman voltunk tehát, de csak a temetési szertartásnak a kezdetén, mert nekem, menet közben, rögtön bekövetkezett bajom miatt, távoznom kellett.

És halljuk csak, mi történt erre! — — — A búba merült apa, a helyett, hogy a stólát megfizette volna, s az eksztra ide hitt idegen papot honorálta volna, ismét csak panaszt emelt ellenem a püspöki hatóságnál, hogy ezen gyors távozásom által botrányt okoztam a községben!!! — — —

Igy viselkedett irányomban azon úri ember, hivatalos működése kezdetétől haláláig, akit én nemcsak soha nem bántottam, de sőt a kivel, s a kinek családjával sok jót tettem!

Ime nagyon is igaz: „*Dixit notárius clero, haud unquam omicus ero.*“

4.

És most Győri (Gyurinka) úr!

Ha ez a mondás: „*Dixit notarius clero*“ sat. ráillik a 2. s 3. pont alatt méltatott két törökbálinti jegyzőre, úgy bizonyára „*per excellentiam*“ ráillik az, a most dicsőségesen jegyzősködő *Győri* (Gyurinka) Sándor úrra, a mit a következő épületes adatok bizonyítanak.

a) Horváth György jegyző halála után, tudvalevőleg az én befolyásom, magán úton történt előzetes rábeszélésem folytán, Győri, akkoron még Gyurinka úr lőn törökbálinti jegyzőnek megválasztva.

Én ezen úrnak általam is kivánt s amint az imént mondám, általam magánúton előkészített megválasztatását a községre is, reám nézve is, kezdetben igen szerencsésnek tartottam.

Volt is közöttünk kezdetben kordiális viszony!

A nekem szerfelett hizelgő új jegyző úr és neje majdnem mindennapi vendégeim valának, de csak vajmi rövid ideig.

A velem együtt (mert hisz hol van ép egészségü férfi, aki nem szeretne, a maga idejében, s annak tisztességes módja szerint, jó, genuin borral telített poharát az ég felé emelni, imigyen énekelve: „Kiért ürítsem e pohárt, ki mondja meg"!? — — —)

Tehát ismétlem: A velem együtt „*kvaterkáz*"ni szerető Győri úr csak hamar túlhajtott a „*kvaterkázás*" illedelmes mértékén. Szokottnál vidámabb kedélyü, beszédesebb modoru lett, s ezen „*inter pocula*" hilaris állapotában („*in vino veritas*") elárulta, több vendégem jelenlétében, az igazi, eddig gondosan rejtett lelkületét, s ezt elárulva, úgy én velem, mint káplánommal, napról napra érdesebb s komolyabb ellenkezésbe sodortatott.

Az első surlódásunk így esett meg: Egy izben, frugális vacsorára magamhoz hivtam a 12 tagból álló iskolaszéket, a melynek Győri úr is tagja.

A vacsora végén, a vidám állapotban levő jegyző úr egy tósztot mondott, a melyben azt állította helytelenül és, mert papi házban történt, ildomtalanul, hogy: Minden magyar embernek első sorban „*hazafinak*" kell lennie, és csak aztán „*vallásosnak.*"

Én, ki elvben nyilt, határozott ellensége vagyok minden tósztirozásnak, kötelességemnek tartottam

rögtön fölkelni s a – — — jó kedvü jegyző úrnak körülbelül ezeket mondani: A „*hazafiság*“ egymagában nem elegendő, mert hisz a váci, szegedi, aradi, márianosztrai börtönök lakói, *mind* hazafiak; a „*hazafi*“ mellé tehát okvetlenül hozzáadandó, hogy legyen minden magyar ember „*jó hazafi.*“ „**Jó**“ pedig, amint Cicero nagyon helyesen mondja, Isten, tehát vallás nélkül senki sem lehet („Bonus vir sine Deo nemo est.“)

Tehát világos s kétségtelen, hogy minden magyar embernek nem csak „*hazafinak*“, aki a kriminális börtönben is az, hanem „**jó**“ hazafinak, tehát, Cicero szerint, első sorban *istenfélőnek, vallásosnak kell lennie.*

Ám erre, „*Favete linguis*“ erre egy csapással vége lett a — — — — barátságos poharazásnak! A váratlan fölszólalásom következtében fölingerült Győri úr hevesen támadott.

Megmondotta nekem, előkelő, úri haragjában, s a méltán fölindult hangon közbeszóló káplánomnak, hogy mi — — tudatlanok vagyunk, hogy mi az ő öcscsének, aki egyetemen approbált gimnaziumi tanár (piarista volt, de aposztatált,) a tudomány dolgában, egy pohár vizet sem nyujthatunk, s hogy ő: „*majd megmutatja, hogy ezek és ezek az egyházi énekek, ezentúl is fognak-e a törökbálinti templomban énekeltetni!!!*“ — — —

Hogy ezek után mi következett, azt mindazok gyanítani fogják, akik tudják, hogy „**Odisse eos**

quos laesimus, naturae humanae consentaneum.«

5.

Ezen, poharazás közötti összekoccanás után a háladatos, nemes lelkü Győri úr valóságos hadjáratot indított ellenem, a melynek nevezetesebb epizódjai a következők :

a) Mindjárt a polgári házasság behozatala után, egy fiatal párt kelle kopulálnunk. A jegyesek szülei, a régi szokás szerint, megállapították, és kitüzték az egybekelés napját s azt első sorban velem közölték. Győri úr, anyakönyvvezetői minőségében, szörnyen fölháborodott azon, hogy az egybekelés napja nem ő neki, hanem én nekem jelentetett be először. Ezt azzal boszulta meg, hogy az egybekelés előestéjén, tehát akkor, midőn már minden készen volt az egybekelés ünnepének megtartására s a vendégek tisztességes fogadására, a jegyesek s azok szülőinek legnagyobb rémületére, azzal fenyegetődzött, hogy ő a szülők és általam kitüzött napon nem lesz itthon, tehát polgárilag nem is kopulálhat.

A megrémült szülők és jegyesek sirva siettek hozzám, hogy tőlem megtudják, mit tevők legyenek. Menjetek, mondám, Győri úrhoz, és *kérjétek meg,* hogy, ha holnap el kell mennie, hát kopuláljon titeket most estve.

A szülők s jegyesek rögtön megcselekedték a mit tanácsoltam; de hasztalanul, mert a nemesszivü, tapintatos Győri úr nem tágított; mire én a

nálam vacsoráló főtanítót kértem föl, hogy menne *az én nevemben* Győri úrhoz, s kérné meg *az én nevemben* őtet, hogy a lakodalomhoz már egészen elkészült jegyeseket, mivel holnap elmenni készül, még ma estve polgárilag egybeadni sziveskedjék. — — — Mindhiába! — — —

„*Szóra figyelmez a bölcs s hajlik szeliden a nemes sziv,*
„*Jég fedi a makacsok durva fejét s velejét.*
„*Durva vasat kalapács idomít, olvaszt aranyat tüz,*
„*Ferde fogalmu velőt, nincs idomítni erő.*
„*Nincs szomorubb látvány, mint dac az ugorkafa ágán,*
„*Mindig üres koponyát tanusít a mogorva dacosság;*
„*Ezt ha eszedbe veszed, sohasem pöffeszkedik elméd.*
„*Könnyen irányba terelsz te bolondot, okokkal a bölcset,*
„*Nem vezet Istene sem, jobbra tudákos egyént.*“*)

A kiküldött főtanitó, mélyen elkeseredve tért vissza, azzal a hirrel, hogy az — — hogy is mondjam? — — erélyes Győri úr hallani sem akar az általam javaslatba hozott rögtöni kopulációról.

Erre én, esti 9 órakor! — fölkértem az épen

*) Kolmár József. Epigrammok.

hosszu orral visszatért főtanítót s a káplánomat, oda siettem e két tanum társaságában az oly épületesen következetes Győri úrhoz, s komoly, határozott hangon, szóról-szóra ezeket mondottam neki:

Jöttem most már én magam személyesen, két tanu jelenlétében, most már nem kérni, hanem hivatalosan kérdezni önt: akarja-e a kérdéses jegyeseket ma estve, vagy holnap reggel, elmenetele előtt, polgárilag kopulálni vagy nem? Ha nem, akkor vegye tudomásul, *hogy én az ön által oly szivtelenül megzaklatott jegyeseket holnap egyházilag kopulálni fogom, s önnek éretlen, durva dacoskodását* mind az egyházi, mind a polgári főhatóságnak azonnal bejelentem. — — — — — — — — Ez hatott!!! — — — — — — — — Az — — — — *„erélyes“ Győri úr másnap* ***reggeli 5 órakor!*** *magához hivatta* az általa oly méltatlanul s oly alaptalanul meghurcolt jegyeseket, s nem kis bámulatukra, — — nagy meglepetésökre, rögtönözve összetoborzott tanuk előtt polgárilag kopulálta is őket! — — —

b) Anyakönyvi kivonatot kért tőlem 1897. év kezdetén egy férjhez menő hajadon. A kért kivonatot a káplánom azonnal akarta kiállítani, de minthogy, épen most esetlegesen, az illető hajadon neve, a különben gondosan vezetett *„alfabetikumba“* bevezetve nem volt, az anyakönyv több évfolyamának átkutatása hosszabb időt igényelt. — Minthogy pedig a káplánnak (délelőtt 9 óra volt) az iskolába kellett mennie, a hajadont ezen szavakkal bocsáj-

totta el: „Most rögtön nem találom s most nem is kereshetem, de délután majd kiállítom, jőjj ide délután.“

Úgyis történt. A kért keresztlevél ugyanaznap délutánján kiállíttatott, s az illetőnek kézbesíttetett is.

Ám ebből mily lármát csinált a kákán is csomót kereső, feltünést hajhászó, nevetségesen fontoskodó Győri úr! — — — —

„*Aha*“! mondá, többek hallatára, a jegyzői irodában. „*Reggel nem találták ezt a keresztelési esetet, és most már találják!!* — — *utólagosan irták bele az anyakönyvbe, s ez okmányhamisitás!* — — *Ezt rögtön bekell jelenteni a főszolgabirónak majd megtanitja ez őket.*“ — — — — — — —

És ezt a bejelentést csakugyan megcselekedte a derék, körültekintő Győri úr!!! — —

A papgyülölő, „*jó katholikus*“ főszolgabiró erre gyorsan kocsira ül, lóhalálában, sietve siet a neki oly kedves, általa különben is oly szivesen, s oly gyakran látogatott Törökbálintra, s az ismételve dicsért Győri úr társaságában, (mint mondá) „*hivatalosan*“ megjelent, az én távollétemben, a plébánia irodában, s méltóságosan, imponáló hangon imigyen szól az ott talált káplánomhoz.

„*Hivatalosan fölhivom ezennel tisztelendőségedet, mutassa meg nekem ama keresztelési anyakönyvet, a melyben pár nap előtt délután megtalálta azt, amit reggel hiába keresett.*

Ha ezt önként meg nem teszi, akkor karhatalommal fogom erre kényszeríteni!!!« — — — —

Ha én itthon lettem volna, egyszerüen megmutattam volna a törvénytelenül és jogtalanul, mert az egyházi főhatóságom tudta s megbizása nélkül anyakönyveimet fölülvizsgálni óhajtó főszolgabirónak az irodám ajtaját, de a meglepett káplánom egész készséggel nyitotta fel a kérdéses anyakönyvet, amelyből a gyanakodó főszolgabiró meggyőződhetett, s mint ő maga kijelenté, megis győződött arról, hogy a kérdéses keresztelési eset, kifogástalan pontossággal van bejegyezve.

Hát nem igen tisztelt Győri (Gyurinka) úr! Ime! — — ez volt egy igazi telivér hamis vád, a melyért ön ugyancsak pórul jár vala, ha én ezért önt s az önnel ez ügy érdemében vétkesen szövetkezett főszolgabirót, amint ezt különben bőven megérdemelték volna, a büntető törvényszék elé állítom! —

Ezt pedig már csak azért is meg kell vala tennem, mert ön, az említett alaptalan, légből kapott, nemtelen denunciálása után, otromba kárörömmel fünek fának hirdette, hogy „okmányhamisítás miatt, be leszek zárva.“!!! — — — — —

c) Ezen két alapos felsülés után biztosra vettem, hogy az ismételten dicsért, s méltán magasztalt Győri (Gyurinka) úr most már véglegesen felhagy az ő, párját ritkító, denunciálási mániájával. — Pedig dehogy! — Épen ellenkezőleg! — — mintha vér-

szemet kapott volna azzal, hogy az említett két virtuózus föllépésével az egész község előtt oly súlyosan blamirozta magát!!!

„*Just am Eud*“ — — „*azért is*“ még nagyobb, még nevetségesebb hóborttal folytatá, a már vérévé vált, mert sürü gyakorlat folytán megszokott denunciációit.

Az 1896. évi országos választások kezdetén lelkészi kötelességemnek tartottam figyelmeztetni a hiveimet, hogy szavazataikat semmiképp sem pénzért eladniok, hanem csak olyan jelöltre adniok szabad, akiről megvannak győződve, hogy úgy egyházi, mint polgári jogaikat erélyesen megvédelmezi.

És ez elegendő ok volt arra, hogy a buzgó Győri úr engem az alispánnál **sürgönyileg!** arról vádoljon, hogy a népet fanatizálom, vallási gyülölségre izgatom; a miért a jégrevezetett alispán engem elzárással megfenyegetett.

d) Hogy a katonatisztek társaságát nagyon szeretem, s keresve keresem, az nem csak a hiveim előtt, hanem maguk a katonatisztek legszélesebb köreiben is ismeretes. Ez az oka, hogy a Törökbálintra vezényelt, vagy bár mi okból kiküldött katonatisztek, első sorban engemet s szerény házamat felkeresni sietnek. Igy történt ez a legutóbbi országos választások alkalmával is. Az ide kiküldött katonaság tisztjei fölkerestek engem, tisztelegtek nálam in corpore, a mire én azzal feleltem, hogy

őket ittlétök tartama alatt naponta egy kis szivélyes esti csevegésre meghíttam.

Hogy én ezen urakkal, akikről tudom, hogy politizálniok nem illik, bár képviselőjelölt voltam, soha sem politizáltam, azt kétségtelennek fogja tartani minden ember, aki a finomabb műveltségnek, konvencionális tapintatnak s illemtudásnak csak a legkisebb fokát, kezdőbetüjét föltételezi rólam. Ám Győri úr nem ezen jóhiszemü emberek közé akart tartozni! — — Hamarosan fogta magát, és — — — **sürgönyileg!** bevádolta a nálam ismételve megjelent tiszturakat, hogy ők is néppártiak!!! — — —

S ezen alantos, nemtelen denunciációnak az lett a következménye, hogy az ártatlan tiszturaknak rögtön kellett Törökbálintról távozniok.

Hochwürden! das sind Ritter!!! mondogatták egymást fölváltva. Egyikök oly nagy mérvben háborodott föl, hogy a dicsért Győri urat párbajra akarta kihivni, de méltó fölháborodása csakhamar hangos derültségben olvadt föl, a mint én megjegyeztem, hogy: — — — -- Hogy itt mit mondtam, találja el a nyájas olvasó.

e) A választási mozgalmak, a korteskedés kezdetén, a község legbefolyásosabb választói, látván s hallván Győri ur dühöngését ellenem, kapacitálni akarták őt, hogy Törökbálinton, ahol Zimándy egyházi s iskolai célokra ezreket és ezreket fordított, nem szép, sőt egyenesen szégyenletes ugyanezen Zimándy ellen korteskedni.

De Győri ur erre mit sem adva, minden lehető kényszerhez, minden cselhez, minden alantos törvényesen tiltott eszközhöz folyamodott, csak hogy a zászlóm alatt nagy tömegben összesereglett törökbálintiakat tőlem elcsábítsa. De hiába volt minden nemes ügyekezete! — —

A lehető legnagyobb elismerést vívta ki magának „*a liberálisok*“ részéről, alkalmasint azzal, hogy részint erőszakkal, részint csellel rábirta, hogy ellenem szavazzon, gyámoltalan öregapját annak a törökbálinti kitünő tanulónak, a kit én saját költségemre iskoláztattam volt!!!

Győri ur ezen tette, igazi, valóságos — — — — — — — — de nem irom ki, hogy mi! — — — ugy is eltalálja, olvasatlanul is, minden művelt ember!!! — — —

f) Mit tett, hogy viselkedett velem és választóimmal szemben a sokszor dicsért Győri ur a választás és szavazás napján, azt mindenki olvasatlanul is gyaníthatja Győri ur ezen egyetlen egy, ugyancsak heroikus tettéből: A törökbálintiaknak reám szavazó nagy tömegében, sor, illetve felhivás szerint, odalép a választási urna elé *Fink Henrik, Törökbálinton általánosan ismert asztalos és korcsmáros.*

Jogos szavazatát ezen becsületes polgárnak egyenesen elrabolja az elnök ilyképen: Fink ur! mi a foglalkozása? kérdi. „*Asztalos vagyok.*“ Feleli Fink. „*Nem igaz! ön korcsmáros, ön tehát nem az, aki,*

ezen lajstromunk szerint, választó! -- Elmehet!!!« — — s Győri erre némán hallgatott, pedig bizalmi férfiú volt.

És a páratlan választási elnök jóváhagyta a becsületes Fink Henriknek égbekiáltó elutasítását!!! — — Hallgatva eltávozott Győri, a minek folytán vérszemet kapván az elnök, tömegesen irtotta, ilyen, s ehhez hasonló furfanggal a választóim szavazatait!!! — — — —

g) A gyülölet elbutítja, elvakítja az embert.

Győri (Gyurinka) urnak, mint Törökbálint jegyzőjének, okvetlenül kellene ismernie a törökbálintiaknak hozzám való viszonyait, s irántam táplált hálaérzelmeit, a melyek a következő hivatalos, ünnepélyes nyilatkozatokban találtak kifejezést:

1.

Másolat. Jegyzőkönyv. Felvétetett Török-Bálinton a községi képviselőtestületnek 1890. évi november 15-én tartott rendkivüli közgyülésében, melyre az összes képviselők és elüljárók a szokásos módon meghivattak.

Jelen voltak: Czeisz József községi biró elnöklete alatt, Bunth András törvénybiró, Bunth Antal, Perl János, Janositz Nándor, Mayer Ignác, Wittinger Mátyás, Scheirich János, Kimmel József, Kriszt Ferenc, Tisztler Lipót, Merl Gáspár, Käufler Mihály, Taiszer Imre, Knapp György, Augusztin József, Bunth István, Mayer Benedek képviselők, és Hor-

váth Mátyás községi jegyző. Tárgy: Nagyságos és Főtisztelendő Zimándy Ignác helybeli plébános úrnak a község elüljáróságához intézett 42/890. számu átirata a kisdedóvodánál alkalmazott óvónő és dada fizetésének lelkészi fizetéséből leendő fedezése tárgyában; 2. Ugyannak 42/890. sz. a község 28-ik számu telkének a kisdedóvoda számára leendő átengedése és iskola épittetési célokra egy alkalmas telek kijelölése tárgyában.

Határoztatott: 1. Nagyságos és Főtisztelendő Zimándy Ignác plébános úr ezen átirata, mely szerint az általa létesített kisdedóvodánál, mint óvónő alkalmazott Metzger Annának, lelkészi fizetéséből évenkint 400 frt, a dadának pedig 100 frtot kifizetni az elüljáróságot felhatalmazza, örvendetes tudomásul vétetik.

Elhatározta a képviselőtestület közgyülése cimzett plébános úr életnagyságu arcképének az iroda számára leendő beszerzését, s annak örök időn át ereklyeként való kegyeletes megőrzését. Végre tekintve, miszerint cimzett plébános úr a fennt körülirt anyagi áldozatokon kivül még ama jótéteményekben is részesítette az egyházközséget, hogy a plébánia és iskolaépületek kijavítása és általalakításának költségeit is sajátjából fedezte, továbbá a templom számára nagyobb értékü egyházi ruhákat és szereket ajándékozott, határozatilag kimondja a közgyülés, hogy nevezett plébános urnak, ki politikai térről úgyis teljesen visszavonulva, egyedül magasz-

tos hivatásának él, ennyi sok jótéteménye és anyagi áldozatáért, az egyházi főhatóság elismerésén kivül, a politikai hatóság részéről is, közigazgatási úton eszközöltessék ki az elismerés; minélfogva kéressék fel járási tekintetes főszolgabiró úr, hogy cimzett plébános úrnak a magas kormány elismerését kieszközölni kegyeskedjék, mely célból jelen jegyzőkönyv kivonata, a járási főszolgabiró úrhoz intézendő kérvényszerü beadványhoz csatolandó lesz.

Ezzel a jegyzőkönyv, felolvasása után, helybenhagyatott és aláiratott, hitelesítésével Scheirich János, Mayer Benedek és Merl Gáspár képviselők bizatván meg. Kmft. Scheirich János, Mayer Benedek és Merl Gáspár, Horváth Mátyás jegyző.

b)

Törökbálint község közönségének 1894. évi ápril hó 12-én tartott rendkivüli közgyülésében:

22. sz. a. kgy. 894. Tárgyaltatott a Rác-utca nevének Zimándy utcára leendő átváltoztatása.

Határozat:

Nagyságos és Főtisztelendő Zimándy Ignác úr, a katholikus jogok bátor védője, apostoli szellemü plébánosunk, volt országgyülési képviselő; — a kitünő iró és lelkes szónok, a magyarság buzgó előharcosa, a kisdedek pártfogója s a legnemesebb emberbarát iránt a község közönsége által táplált kiváló tisztelet és hála jeléül, az eddigi Rác-

utca neve Zimándy-utcára átváltoztatni rendeltetik.

Miről szeretett plébánosunk, jegyzőkönyvi kivonat kapcsán, küldöttségileg értesítendő.

Kmft.

Navarra József, *Czeisz György,*
jkvvezető. *elnöklő biró.*

c)

Nagyságos és Főtisztelendő Plébános Úr!

Alulirottak Török-Bálint község valamint a „Török-Bálinti Katholikus Olvasó Kör" nevében legmélyebb tiszteletünknek, őszinte hálánknak és szivünk mélyéből fakadó örömünknek adunk kifejezést a mai napon, midőn Nagyságod, Isten véghetetlen kegyelméből, pappá szenteltetésének negyvenedik évfordulóját ünnepli. Hálatelt szivvel fordulunk a Mindenhatóhoz, hogy áldja meg Nagyságodat azon számos jótettért, a melyekkel úgy községünket, valamint a Katholikus Olvasókört, elhalmozta. Engedje az Isten, hogy számos, nemes szivéről tanuskodó alkotásainak gyümölcsét sokáig élvezhesse. — Hő imával könyörgünk a Mindenhatóhoz, tartsa meg Nagyságodat, mindnyájunk örömére, számos évekig. Őszinte jó kivánatainkat ismételve kérjük Nagyságodnak további szives jóindulatát.

Török-Bálint, 1896. augusztus 17-én.

Bunth András biró, Czeisz György, Jerschitz Ferenc, Schmall Zsigmond, Killi János, Ludvig Károly, Gil-

mayer Márton, Irith Michael, Gauland Lajos, Mayer Ignác, Scheirich János, Czeisz János, Jerschitz József, Knapp János, Schlegel Ferenc, Weigl Ferenc, Kronawetter István, Scheirich Albert, Jung Mihály, Hermann Mátyás, Flügl József, Brukner Imre, Gigler Antal, Czeisz Rókus, Heffner Ferenc, Weigl Péter, Scheirich Mátyás, Fallenbüchel József, Gauland Béla, Fink Henrik, Wittinger Antal, Knapp György, Führinger György, Bertl Antal, Weigl Gergely, Wegmann Mátyás, Wittinger Paul, Steiner József, Bunth István, Sáh Mátyás, Bürger György, Habermann Károly, Bunth János, Steiner János, Fallenbüchel Mátyás, Gauland János, Domanits András, Augusztin József, Maul József, Bourauer Alajos, Karaffi Károly, Raksányi Antal, Führinger János jun., Führinger János, Szalczinger Ferenc, Heszler Antal, Keker Márton, Killi János, Czinszky Mátyás, Bernhardt Mátyás, Bunth Lőrinc, Fink Pál, Killi Nándor, Merl Gáspár, Fink Antal, Hermann András, Heller Ferenc, Karáffy Ferenc, Szalczinger József, Rák Mátyás, Habermann Sebő, Pettinger János, Bunth István, Mann József, Nothnagel István, Schlegel Simon, Bunth Antal, Szeli Antal, Wittinger Mátyás, Scherer Antal, Wagner Pál, Kronawetter Mátyás, Tschurtschia István, Steiner Mátyás, Habermann József, Wohl József, Czeisz Ágoston, Treisz Ágost, Groszdonovits M., Steiner Pál, Czinszky István, Rothauszky György, Czeisz Szylveszter, Janositz Nándor, Kimmel Péter, Hatinauer Ferenc, Gentischer Antal, ifj. Quiczky Jó-

zsef, Gentischer Florián, Geszler Mátyás, Wolf István, Bürger Mihály, Domanits Ferenc, Kronawetter János, Schmidt Károly, Schweig János, Knapp András, Schlegel Lipót, Gauland Antal, Bunth András, Schlegel Szylveszter, Kótay András.

h) Ezen gyöngéd, benső, viszonylagos becsüléssel, tisztelettel és szeretettel teljes, igazán ritka, megkapó viszonyt, plébános és hivek között, mely az idézett három okmány minden betüjéből látható, ha a községben valakinek, kétségkivül *Győri* urnak, a kiben, mint jegyzőben, magasabb műveltség, s ezen alapuló nemesebb érzés, szelidebb lelkület volna joggal keresendő s föltételezendő, kellett volna, minden alkalommal nemcsak megvédenie, hanem lehetőleg támogatnia s táplálnia is.

Ám az ellenkező történt! Győri úrnak, amint már föntebb ki lőn mutatva, nagyon hiányos, nagyon fogyatékos iskoláztatása volt, s ebből kifolyólag, nagyon alacsony műveltsége, neveltsége s illemtudása lehet csak, s így latin klaszszikus eme találó mondása szerint: „*Coelum ipsum petimus stultitia, ibique plus superbiae, abi minus igenii,*“ csak üres önteltséggel, visszataszító fölfuvalkodottsággal, önértékének túlbecsülésével, másoknak előkelő, nagyúri fitymálásával, idegen érdemek ignorálásával s kicsinylésével lehet telítve.

Ez így lévén, ki fog csodálkozni azon, hogy Győri úr úgy viselkedik irányomban, amint ezt az imént föltüntettem?! — — — —

Ki fog csodálkozni azon, hogy Győri úr, aki, a többitől eltekintve, ifju korának végén van csak, nekem, a közel 70 éves aggastyánnak, szemembe merte sértő elbizakodottsággal, mellét verve, mondani, hogy ő a politikai hatóság részéről megvan bizva azzal, hogy fölöttem nemcsak az utcán, hanem a templomban is, különösen a prédikációkat illetőleg, zsandárszerü felügyeletet gyakoroljon.

És ő e dicső felügyeletet tényleg gyakorolja is, és pedig mily tüntetőleg, mily sértőleg! A prédikáció előtt beleveti magát, föltünően pongyolaruhában, a legelső padok egyikébe, a honnan a prédikáció végével, az énekes sz. misét fennen fitymálva, sietve távozik.

Győri úr ezen épületes, magasztos szereplésének én ugyan csak egyszer voltam szemtanuja, de ez is már untig elegendő, — mert hisz: „*Semel deprehensus, centies reus*“! — — — —

i) „**Sokan azt gondolják, hogy szégyen mindent nem tudni s így, tudatlanságuk födözgetése végett, sokszor épen arról beszélnek, a mihez legkevesebbet értenek.**“ Széchenyi István ezen örökké nevezetes szavai jutottak önkénytelenül eszembe, amidőn kezembe került ama *korszakot alkotó?* itt alább közzétett jegyzőkönyv, a melyben a bölcs, tanult, a történelemben kitünően jártas Győri úr, a köztudomásulag csakis az éretlen zsidófirkászok részéről ellenem, mint Kossuth Lajos birálója ellen indított hajszát, *országos közvélemény-*

nek dekretálja! Deák Ferencnek, Széchenyi Istvánnak, Dessewffynek, Szemere Bertalannak, Kemény Zsigmondnak, Asbóthnak, Ponory-Tewrewknek s a többi minden számba vehető magyar történésznek nagy hetykén ellentmondva, Kossuth Lajosról vakmerően hirdetni meri, hirdetni nem szégyenkezik, hogy ezen trónrabló, felségsértő forradalmár, Percel Mór szerint „**gyáva áruló**“, ezen, amint Széchenyi nagyon találóan mondja, ezen „flagellum Dei,“ a magyar nemzet ezen Isten ostora, „**egész életét a haza javára szentelte.**“**!!!** — —

Hát tisztelt Győri úr, ön ezen merész, mondhatni, vakmerő történethamisítással megmutatta, hogy szinte azon celebritások nagy táborába tartozik, akikről Széchenyi István, mint már föntebb fölemlítettem, imigyen nyilatkozott: „*Sokan azt gondolják, hogy szégyen mindent nem tudni, s így tudatlanságuk födözgetése végett, épen arról beszélnek, amihez legkevesebbet értenek!*“ — —

k) És ha az alább olvasható jegyzőkönyv tartalma vastag tudatlanságot, ámító történethamisítást, tényferdítést tüntet föl, úgy annak keletkezési s összeállítási módja eléggé meg nem róvható, okmányhamisítással határos, s ahhoz meglepően hasonló rosszakaratu, rosszhiszemüségü furfangos perfidia; a mi e következőkből világos:

Törökbálint község elüljárósága községi gyülést hirdetett, a melynek a tárgya a község évi számadásainak a megvizsgálása volt.

E közgyülésen csak igen kevesen jelenvén meg, a buzgó jegyző úr olyanokat is jegyzett fel mint jelenvoltakat, akik e gyülésben, mint Scheirich János, bizonyítja, részt nem vettek.

Az is nagyon jellemző, hogy a jegyző úr csak a közgyülésre kijelölt tárgy (a községi számadások megvizsgálása) megvitatása után, tehát a gyülés bezárása után, tette szóvá az én Kossuth-ügyemet, s a jelenvoltaknak, akiknek nagy része magyarul nem tud, panasza ügyérdemét német nyelven ki nem fejtette, mégis ugy tünteti fel a hirlapoknak is küldött „*jegyzőkönyvben*“ a dolgot, mintha a jelenvolt és nem jelenvolt néhány községi képviselő a kérdéses, ellenem intézett fölszólalást hivatalos községi képviselő gyülésben megvitatta, megszavazta, s aláirta volna!

Érezte is a buzgó jegyző úr, hogy az általa ily tekervényes utakon összetákolt „*jegyzőkönyv*“ tartalma s összeállítási módja nem fejezi ki a község lakóinak véleményét és óhaját. Érezhette ezt különösen akkor, amidőn én egy vasárnap a *templomban* megnyugtattam az érettem aggódó hiveimet, azon kijelentéssel, hegy a trónrabló-forradalmár Kossuthisták, már 48/9-ben is mindenkit, magát Széchenyit is, *hazaárulónak* nyilvánítani merészkedtek, a ki mindenben, magában a trónrablásban is, velük egy gyékényen nem árult. Érezte ezt a tisztelt jegyző úr, s azért a zsidó-szabadkőmüves hirlapok kiküldöttjeit, akik itt házról-házra jártak, s hiveimet ellenem

izgatták, ellenszenves, gyülöletes megjegyzéseivel támogatta, buzdította! Ám mindhiába! — — —

Minden hirlapi emissárius, különösen a „*Pesti Napló*“-nak protestáns vallásu reportere, aki először nálam járt *s jó honorárium mellett az én érdekem védelmét igérte,* de tagadó választ kapván, minden erejéből, házról-házra járva, hiveimet ellenem uszítani iparkodott, mindenütt ezt kapta válaszul: „*Lassen sie uns in Ruh, wir haben gegen unseren guten Herrn Pfarrer gar keine Klage, — — hat er Geld, haben wir auch; hier unter uns hat er keine Feinde, nur die vermaledeiten Juden und Kalviner geben ihm keine Ruh.*“

A hiveim között kóborló s ellenem izgató hirlapi emisszáriusok között volt a „*Magyar Hirlap*“ tudósítója is, aki buzgalmával jelentékenyen fölülmulta a többit! azzal, hogy felkereste Pakszián János nyugalmazott tanitónkat, s arra buzdítá őt, hogy ellenem röpiratot irjon, amint ezt, állítólag kilátásba helyezte volt.

No de megjárta ez is! — — —

Az e miatt fölháborodott Pakszián határozottan kijelentette, hogy ő ilyen röpirat megirását soha senkinek nem igérte, és ha irna is olyant, abban Zimándy plébánosról csak minden jót, minden dicséretest kellene irnia.

Ezzel egyszerre végeszakadt a kiküldött hirlapi tudósítók szemtelen, lelketlen agitációjának.

Megszégyenítve mentek, a honnan jöttek, s a

derék hiveim az agitátorok eredménytelen hajszája fölött, ismét szépen — — — — napirendre tértek.

A jóakaratu Győri úr pedig épen ugy sült fel ezen „*buzdításával,*“ mint az alább olvasható — — — — **„Jegyzőkönyvével“!** — —

Mind a kettővel „*komikusan berugta a nyitott ajtót,*“ mind a kettővel eljátszotta a „*szélmalommal hasztalanul küzdő hős Don Quichotte*“ nevetséges szerepét! — —

l) Sokáig, igen sokáig és ismételve tünődtem s tépelődtem azon, hogy ugyan mi lehet az oka annak, hogy ez a Győri úr, a kit én soha semmivel nem bántottam, sőt a kinek én sokféle szivességet tettem, a ki iránt én mindenkor figyelmes előzékenységgel valék, engemet folytonos, alaptalan, s okadatolatlan támadásaival inkomodál?! — —

Hát végre rájöttem, hogy ennek valódi oka nem lehet más, mint a — „**fekete irigység!**“ —

Irigyelte a nemes úr azon népszerüséget, a melynek én, kedves hiveim között, örvendhettem s most is örvendhetek. Ezt akarta ő minden áron lerontani, s önmagát népszerüvé tenni. No de megjárta! Az ezen nemes törekvése folytán fölháborodott hiveim, *sokféle, reávonatkozó torzképekkel tiszteltéк meg a hiu strébert,* amelyeket én határozottan nem helyeselve, imigyen éneklek a klasszikus latin költővel:

„*Rumpitur invidia semper charissime Juli,*
„*Quod me Roma legit, rumpitur invidia.*

„*Rumpitur invidiu, quod sum jucundus amicis*
„*Quod convivu frequens, rumpitur invidia*
„*Rumpitur iuvidia quod amamur, quodque probamur,*
„*Rumpatur quisquis, rumpitur invidia.*“

m) És most záradékul hadd álljon itt, Győri úrnak szellemi s érzelmi világát nagyon is jellemző következő történeti adat:

A törökbálinti kath. hitközség tanácsa 1876. évi ápril 7-én elhatározta, hogy „**a temetőben netán építendő sirboltok területeért, négyszögméterként 5 frt, minden kőkereszt után pedig 1 frt fizetendő.**“

S e határozatot épen csak a dicsért Győri úr nagy hetykén fumigálja, azzal, hogy az egyik itt 3 év előtt meghalt rokona sirja számára, *a törvényes soron kivül,* a mi csak a főszolgabiró engedélyével történhetik meg, nyolc négyszögméternyi térséget foglalt le a temetőben, a nélkül, hogy ezt nálam, mint az említett hitközségi tanács elnökénél bejelenteni, s az elfoglalt területért 40 frtot lefizetni érdemesnek, illetve kötelességének tartotta volna.

Ezen illetlen, ildomtalan eljárására, illetve ebbeli kötelességének teljesítésére, irásban is, élőszóval is lett részemről figyelmeztetve a jó úr, de — hasztalanul! Rám sem hederít! — —

„*Se pénz, se posztó!*“

Hogy itt nekem alaposabb okom lett volna pert indítani Győri ur ellen, mint ő neki volt a fönt

említett „*hivatalos levelem*“ alkalmával, azt kiki könnyen s világosan belátja. — Na de: „*Quod differtur non unfertur.*“ „*Es ist noch nicht aller Tage Abend.*“

A sirterületért járó összeget nekem előbb-utóbb mégis csak be kell hajtanom, ha másképen nem, hát — — — a bíróság, — a per útján.

De lássuk most már az előbbiekben részletesen boncolt és megbirált „*jegyzőkönyvet*“! — —

Jegyzőkönyv.

Fölvétetett a törökbálinti képviselőtestületnek 1898. évi április 2-án tartott közgyülésében.

Török-Bálint község képviselő-testülete által 1898. évi április hó 2. napjának d. e. 9 órakor tartott tavaszi rendes közgyülésnek

jegyzőkönyvi kivonata.

Jelen voltak: Bunth András biró, Mayer Ignác, Janositz Nándor, Czeisz József, Schlegl Ferenc, Bunth István, Feszl István, Izeli Antal, Wittinger Mátyás, Herman Mátyás, Czeisz János, Czeisz Sylveszter, Jerschitz Ferenc, községi képviselők. Scheirik János számadó és Győri Sándor községi jegyző.

A tárgyalás megkezdése előtt a jegyzőkönyv hitelesítésével Czeisz József, Hermann Mátyás, Janositz Nándor és Czeisz Sylveszter kérettek fel stb.

24. kgy. 98. A napilapokban megtámadott helybeli plébános úr ügyének tárgyalása a községi jegyzőnek alább olvasható indítványa felett.

Az ország közvéleménye és az egész magyar sajtó oly botránynyal foglalkozik az utóbbi napokban, a mely ártatlanul és közvetve bár, az ország szivében, a székesfőváros szomszédságában levő Törökbálint községet — azon véletlen folytán, hogy a botrány hőse, a hazaárulással vádolt, hitvány gazembernek cimzett Zimándy Ignác, ezen község lelkésze — a legközelebbről érdekli.

Mivel az ügy természetéből kifolyólag ez ép Törökbálint általában hazafiasnak ismert közönségét — fájdalom — legközelebbről érdekli, a község lakosságának vezetésével, a magyar törvény szerint, megbizott képviselőtestülete nem mulaszthatja el, hogy ez ügygyel ne foglalkozzék, annyival is inkább, mert az egész ország szeme községünkön függ és várja, vajjon a legközvetlenebbül érintett község elvi közösséget, szolidaritást vállal-e az emberrel, a ki meggyalázta, igaztalan vádakkal illette annak a férfiunak emlékét: a ki egész életét a szabadság és az egyenlőség megvalósítására szentelte. Ezen nagy eszméből, bár az egyik csak évek mulva, de kettő sikerült, mert az ország ma már szabad és önálló, — bár a küzdelem során leveretett — és a magyar földön élő ember, földmives, iparos, vagy nagy úr, minden jogokban teljesen egyenlő.

Törökbálint község erkölcsi reputatiója és anyagi érdekei egyként megkivánják, hogy ezen kínos és kényelmetlen ügyben állást foglaljon; nehogy egy ember, bármi okból elkövetett abszurdi-

tása miatt, egy erkölcsi testületet, egy virágzásnak induló község lakosságát, az ország szine előtt, a hazafiatlanság legkisebb vádja is érinthesse.

A fentebbiek elbirálása, bár nem a községi képviselőtestület hatáskörébe esik, de ezt kötelességének tartotta előadni és erre nézve határozat hozatalát kéri.

Határoztatott:

A község képviselőtestülete mély megbotránykozással veszi tudomásul a Zimándy-féle ügyet, és mert a lealázó közlemények őt, mint Törökbálint község plébánosát illetik és az ezen közleményekben gazembernek és hazaárulónak van declarálva, ezek, oly nyilt lealázó kifejezések, melyekkel egy papi állás össze nem férhető; de tekintve azt, hogy ezen közlemények Zimándy Ignác magánügyét képezik, ennek elbirálására a községi képviselőtestület magát hivatottnak nem érzi, annak biztos tudatában van, hogy ezen kínos ügy a község bár német ajku, de, minden tekintetben hazafiasnak ismert lakosságát a közlemények a legtávolabbról sem érinthetik.

Jelen jegyzőkönyv kiadványával felhivatik nevezett plébános úr arra nézve, hogy ezen, reá oly lealázó ügyet tisztázza, mert ellenesetben a képviselőtestület ellene felettes hatóságánál kénytelen lépéseket tenni, a mennyiben a vezetésünk alatt álló község reputátiója nem engedheti, hogy vallásunk vezetője tisztázatlanul ily vádakkal terhelve, tovább is állásában megmaradhasson.

Egyben határozatilag kimondja a képviselőtestület, hogy jelen jegyzőkönyv kivonatai a legnagyobb lapok szerkesztőségének beküldessenek, azok szives közlését kérve.

Ezek után a jegyzőkönyv felolvastatván, helybenhagyva aláiratott. Kmft.

Bunth András s. k. biró. *Győri Sándor* s. k. jegyző.
Hermann Mátyás s. k. *Czeisz József* s. k.
Janositz Nándor s. k. *Czeisz Szylveszter,* hitelesítők.

A kivonat hiteléül

Törökbálint, 1898. április 3-án.

Győri Sándor, s. k. jegyző.

Ezen úgynevezett **„Jegyzőkönyv"**-re ez a megjegyzésem:

1.

Az „*aláirók*" ugyanazok, a kik az e védiratom 521—526. lapján XV. alatt közzétett, engem magasztaló s dicsőítő hivatalos okmányokat is aláirták! — — — **Bunth András** biró is aláirta, a magasztaló okmányok egyikét, és aztán, csakhamar reá, az imént említett gáncsoló okmányt is! — —

Ime a nép kegyének nagyszerű értéke! — —

„*Hodie hosanna, cras crucifige!* — —
„*Donec eris felix multos numerabis amicos,*
„*Tempora si fuerint nubila, solus eris*"! —

Ezt fogja mondani méltó fölháborodással mindenki, a ki ezeket figyelemmel, a három magasztaló

s egy elitélő hivatalos okmányt egymással egybevetve, olvasni fogja.

De aztán csakhamar másképen, kedvezőbben fogja megitélni az okmányokat aláirt hiveimet, ha kellő tudomásul veszi a következőket.

2.

Győri (Gyurinka) jegyzőnek amaz indítványa, mely szerint a törökbálintiak ellenem, a kit az ország sajtója összhangzatosan: „**gazembernek,**“ „**hazaárulónak**“ nevez, s a kit a „**közvélemény**“! — — *egyhangulag? elitél! tegyenek valamit,* nem az előre jelzett „*közgyülés*“ tárgyát képezte, nem is képezhette, mert a meghivásban előre jelezve nem volt; hanem csak a közgyülésre előzetesen kitüzött tárgy (községi számadások megvizsgálása) megvitatása után, tehát magán uton hozatott föl s tétetett a megbeszélés tárgyává.

És ime, Győri úr mégis a közgyülés rendes jegyzőkönyvébe vette föl a jelen volt képviselőknek ide vágó magán nyilatkozatát, s úgy tüntette föl, s úgy hirdette azt a zsidó-liberális napilapok útján, rosszhiszemüleg országszerte, mint a közgyülésnek, szabályosan, törvényesen, s igy illetékesen hozott, tehát érvényes határozatát, holott ez, amint kiki láthatja, nem volt egyéb, mint — — — nem mondom ki! — — — mondja ki a nyájas olvasó, hogy mi volt!!! — — — — — — — — — — — — —

Nem volt ez egyéb annál, amit itt a nyájas

olvasó gondol, mert a buzgó Győri úr részéről ellenem rögtönözve emelt vád, mint az imént mondám, előre jelezve, közgyülésre kitüzve, s a magyarul nem értő képviselőknek németül tolmácsolva nem lett; mert továbbá ezen famózus vád megvitatásához én, noha a község második viriilistája vagyok, nagy bölcsen meghíva nem voltam, s ez által az egész „**közgyülés**“ törvénytelenné vált, mert végre a Győri úr által hirteleniben összetákolt „**jegyzőkönyvet,**“ Scheirich János törökbálinti polgár panaszos vallomása szerint, a lovagias Győri úr részéről ösztönöztetve, olyanok is aláirtak, a kik a közgyülésen nem is voltak, s mint nem képviselők nem is lehettek jelen. Győri úrnak ezen — — — hivatalos remekelésére, én ugyancsak tudnék méltó kádenciát mondani, nem csak, de a törvényszék útján szerezni is, ha Győri urat arra méltónak találnám, hogy vele foglalkozzam.

Művelt, lovagias magyar ember nem csak vonakodik s őrizkedik bántalmazni, de sőt hatályos pártfogásába, erélyes védelmébe veszi azt a honfitársát, ha különben bár mily ellenlábasa volna is az, akit az elvakult, galádul félrevezetett „*profanum vulgus*“ ártatlanul s okadatlanul megrugdal, a gyalázás s becsmérlés piszkos sarával megdobál.

Egy ilyen lovagias magyar ember, diszes szerepére Győri úrnak, mint a „**község hivatalos eszének**“ kell vala kötelességszerüleg vállalkoznia, hogy a község nevében megvédelmezze a községnek

méltatlanul támadott s aljasan rágalmazott régi jóltevőjét!

Ám az ürességében pöffeszkedő Győri úr nem akart, nem tudott — — lovagias lenni!! — — Nem tette ezt, hanem ennek az ellenkezőjét.

„*De gustibus non est disputandum!*“

XVI.

Győri (Gyurinka) Sándor törökbálinti anyakönyvvezetőnek ellenem inditott **rágalmazási pere.**

1896. év végén történt, hogy *Fauveaux Zsófia* nevü hajadon hivem nálam jelentette, hogy bár *Lemmer Ágostonnal* polgárilag már egybekelt, mint jó katholikus nő, egyházilag is akar kopuláltatni. Ezt bejelentve távozott.

De távoztakor, lakásom előtermében találkozott az engem szinte meglátogatni óhajtó *Metzger Anna* óvónővel, s *Szappanyos Anna* tanítónővel, akik előtt elbeszélte a házamat gondozó *Illy Katalinnak,* hogy *Győri (Gyurinka) Sándor* azt mondotta neki, hogy a polgári házasság után, templomba mennie s magát egyházilag kopuláltatnia nem szükséges! — —

A plébániából egyenesen a vele szintúgy, mint velem s környezetemmel barátságos viszonyban levő *Schmall Zsigmond* főtanitó és neje látogatására sietett, akik előtt *Győri (Gyurinka) Sándornak* az

imént említett csábítgatására vonatkozó nehezteléssét ismételte. Innen haza ment s otthon a háziasszonyának is elmondotta, „*boszankodva,*“ Győri (Gyurinka) nyilatkozatát. „*Boszankodva*“ mondotta el ezt, mind a három helyen, mert ő, mint mondá, „*jó katholikus nő létére egyházilag is akar házasságot kötni.*“

Fauveaux Zsófia úrnő ezen ismételt panaszos nyilatkozatát magáévá tette, szinte *boszankodva,* s *fölháborodva, Diesztler Ferenc,* jelenlegi kocsisom és neje is, azt állítván, hogy *Győri (Gyurinka) Sándor* úr őket is arra akarta birni, hogy a polgári házasság megkötése után, templomba ne menjenek.

Ezen ismételten fölmerült panaszos fölszólalások alapján én szoros lelkészi kötelességemnek tartottam Győri urat **hivatalosan,** *erélyes szavakkal, figyelmeztetni, hogy azon esetben, ha ezen törvénybe ütköző csábításait folytatni merészelné, én kötelezve érezném magamat a legfelsőbb egyházi hatóságnál orvoslást keresni.*

Megvagyok győződve, hogy, hasonló esetben, minden katholikus plébános szinte éppen igy járt volna el, és megvagyok győződve arról is, hogy minden *Győri Sándorénál* nagyobb miveltséggel s illemtudással biró anyakönyvvezető, ezen vagy ehhez hasonló *hivatalos* figyelmeztetést hallgatag megszivlelte volna. Ámde *Győri (Gyurinka) úr művelési s tanulási pályája a tanitóképezde egyetlen egy évfolyamával végződött,* három helyett, és pedig

nagyon is középszerü eredménynyel, s igy nagyon könnyen képzelhető s érthető, hogy a kellő tudás és műveltség teljes hiánya folytán fölfuvalkodott nagy férfiu semmiképp sem türhette azt, hogy egy *obskurus Zimándy őt hivatalosan — hogy is mondjam? — — — megfenyegesse!*

Fogta magát tehát, nemes fölindulásában, a tudatlanságánál fogva öntelt s fölfuvalkodott, s e mellett egyház- s papgyülölő nagy férfiu, s bejelentette *hivatalosan* a főszolgabirónak, hogy én őt *hivatalosan* „***rágalmaztam***“ *!!!* — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tahy Iván főszolgabiró, aki különben is, mint *Győri (Gyurinka)* úrnak intim kebelbarátja, igen sokszor, itt-ott kétszer is hetenkint, Törökbálintra rándulni, s a község utcáin *Győri* úr társaságában, a község lakosságának nagy épülésére, kocsikázni szokott, kapva-kapott az alkalmon, hogy Törökbálinton *hivatalból* megjelenhet.

Nagy, lármás, gyermekesen tüntető vizsgálatot tartott a helyszinén, hosszasan faggatva hallgatta ki a töntemlítetteket, mint hivatalosan beidézett tanukat, de akiknek tanuvallomását, azon salamoni bölcseségü, s ugyancsak méltányos és igazságos itéletével, hogy miután velem hol mint plébánossal, hol mint háziurral, hol mint iskolaigazgatóval közelebbi viszonyban, s érintkezésben állanak, s igy általam befolyásolhatók, mellettem nem tanuskodhatnak, *semmisnek, mit sem bizonyítónak, tehát tekintetbe*

nem vehetőnek minősítette, s engem 50 frt pénzbirságban elmarasztalt.

Én, bár furcsának, sőt egyenesen igazságtalannak találtam ezen, a beidézett tanuk vallomásának ilyetén önkényes, erőszakos, elvetésére alapított ítéletet, „*propter bonum pacis*“ nem fölebbeztem, hanem rögtön kifizettem a furfangosan rám dekretált 50 frtnyi pénzbirságot.

Ámde, „*Non est pax impiis*“!

A két ikertestvér („Nobile par fratrum“) nemcsak hogy meg nem nyugodott, nemcsak hogy nem ekszpiálódott az én nyugodt, készséges önmegadásomra, hanem ellenkezőleg, **vérszemet kaptak!** „*Carbones congregavi super capita eorum*“!!! —

A fönt leirt mintaszerü itélettel reám diktált 50 frtnyi pénzbirságot, már „*post festa,*“ vagyis jóval az itélet kimondása után! **keveselve!** még ezen felül azt is szükségesnek találták, hogy engem **„nyilvános rágalmazásért“ a büntetőtörvényszéknél bepereljenek!!!**

Ezen, *Győri* úr részéről ellenem indított per oly felháborodást szült a csendes kedélyü, békeszerető törökbálinti hiveim között, hogy a falujegyzőjével mindenben összeforrt birón és törvénybirón kivül, az egész községi elüljáróság leköszönt, s a folyton áskálódó, békezavaró jegyző komoly bántalmaknak lett volna kitéve, ha én a népet nem csilapítom.

Ezen méltó felháborodása a törökbálinti lakos-

ságnak lehetőleg még fokozódott, midőn én a szószékről kihirdettem, hogy, mivel engem, aki a hitközség templomát, két kápolnáját saját költségemen restauráltam, óvodát építettem, a község szegényeit 25 éven át tetemesen támogattam, ily szivtelen, alaptalan vádakkal, ily lelketlen zaklatásokkal folyton pellengéreznek, a most saját pénzemből épülő, s már 4000 forintomba került kántortanítói ház teljes fölépítését nem eszközlöm; s a hitközség egyházi s iskolai céljaira ezentúl egy fillért sem áldozok többé.

Ezen 1897. évben történt nyilatkozatom annyira megijesztette a buzgó községi anyakönyvezető urat, hogy a folyó év első napján az egész községi elüljáróság élén, nekem, új évre gratulálni jött, s az ellenem indított per elejtését hangsulyozva, arra kért föl, hogy a hitközséget, valamint eddig, úgy ezentúl is támogatni szives legyek.

Ezen ünnepélyes, új évi gratuláció folytán, valamint az ismételten dicsért *Győri (Gyurinka)* urnak ama, későbben nálam tett magánlátogatás alkalkalmával adott szavánál fogva, mely szerint az ellenem indított pert tényleg már beszüntette, én az említett, a per megindítása miatt félbeszakított iskolamesteri házépítés folytatását s befejezését elrendeltem. A ház teljes fölépítése 6000 forintomba került.

Ah! — — mi történt most!!!??? — — hallja csak, és lássa undorral minden becsületes em-

ber! — — — „*Favete linguis!* — — — A házépítés teljes befejezése után a nemes lelkü *Győri (Gyurinka)* urnak nem kelle többé félnie attól, hogy a ház építését nem folytatom, s be nem fejezem, ha vádolva leszek. — — —

Fogta magát tehát, s a nekem ismételve adott szavát, példás lovagiassággal megszegve, hiveim nem kis bámulatára! — az ellenem indított, de a fönt feltüntetett okokból félbeszakított rágalmazási pert újra megindította!!! Ezen per ügyérdemében már annyira haladtunk, hogy a vizsgáló biró az általam bemondott tanukat, velem együtt, újból kihallgatta, s e kihallgatás alkalmával kiderült, hogy **nem csak Győri ur, hanem** Diesztler és neje vallomása szerint **neje is** iparkodott kapacitálni hiveimet, hogy a polgári házasságkötés után a templomba ne menjenek.

És kiderült, s 7 tanu vallomásával beigazoltatott az is, hogy *Gauland Ferenc* nevezetü törökbálinti lakos, aki, mint az említett, *Diesztler Ferencnek* volt násznagyja, a főszolgabiró által tartott vizsgálat alkalmával, tagadja vala, hogy ő ilyféle lebeszélésről valamit hallott volna, s ezen tagadó vallomását *esküvel is* erősítette vala; később, az említett 7 tanu előtt ekkép nyilatkozott: Hát mi tagadás benne? — — igen is, én is hallottam azt, a jegyzőnk szájából, hogy *Diesztlernek* s feleségének nem kell a templomba mennie, de hát eltagadtam, mert gondoltam, hogy a jegyzőnek inkább kell szivességet tennem, mint a plébánosnak, mert hisz

a jegyzőre többször szorul az ember, mint a plébánosra, s aztán azt az esküt, a melyet ott a jegyző meg a szolgabiró fölhivására letettem, épen semmibe sem veszem"!!! Ime, hová jutottunk! — Igy áll a dolog eddig!

Várjuk hát teljes lelki nyugalommal a — — **végtárgyalást!**

*

Közvetlenül a föntebbi sorok kinyomatása után a magy. kir. tábla a kir. ügyész által ellenem indított pört föloldotta az itt közlött védiratom alapján:

Tekintetes kir. Törvényszék!

Győri Sándornak a kir. ügyészség által ellenem indított fenyítő ügyében 4556/98. sz. a. hozott végzés ellen tisztelettel *felebbezek.*

A bttő törvény 262. §-ába ütköző nyilvános rágalmazás iránt a fenyítő eljárás a bttő törvény 269 és 270. §-a értelmében az eljárás csak a kir. ügyészség részére kiállított *felhatalmazás* folytán indítható meg.

Ezt kimondta a kir. Curia a 22. sz. döntvényben s ezen gyakorlatot folytatja mindvégig, mint az a 3221/92. számu határozatában ki is van tüntetve.

Minthogy a törvény határozottan megkivánja azt, hogy „felhatalmazás adassék", ezt mással mint pl. a megbüntetést kérő nyilatkozattal pótolni nem lehet. E felfogásnak megfelelően a Curia megsem-

misítette az eljárást, midőn a kir. ügyész egy városi tanács ellen elkövetett sértés folytán a 262. §. alapján vádat emelt, de specialis felhatalmazást nem csatolt; (B. j. T. XV. 301.) megszüntette az ügyet, midőn egy jegyző rágalmazás miatt panaszt emelt, de sem ő, sem a főnöke a szolgabiró nem adtak felhatalmazást a kir. ügyésznek (l. u.-ott). Egyszersmind elvileg kimondta, hogy a meghatalmazást a sértett által a bírósághoz beadott panasz nem pótolhatja. (XXII. 343.)

S ezen határozatok teljesen megfelelnek a bttő trv. 269 és 270. szakaszainak, mert ezen a kir. ügyész által indított ügyek az u. n. *felhatalmazási* vétségek, a melyeket már azért sem lehet felhatalmazás nélkül indítani, mert akkor ezen ügyek egyenlévé tétetnének a *hivatalból üldözendő többi büntetendő* cselekményekkel, a mi nyilván ellenkezik a törvénynyel s a törvényhozó akaratával.

A jelen ügyben ezen felhatalmazás hiányzik. A sértett magánvádló Győri Sándor a biai főszolgabiróhoz intézett egyszerü kérvényében az iratok áttételét kéri.

A főszolgabiró pedig a kir. ügyészséghez intézett beadványában saját személyében az én megbüntetésemet kéri. Ezen beadvány felhatalmazásnak nem tekinthető, mert ez egy magánkérelem. De nem tekinthető egyéb piszkolódásnál sem, mert abban engem nem in expressis verbis a Győri ellen elkövetett cselekményem miatt kér megbüntettetni, hanem

azért, mert én „néppárti agitátor“ vagyok, a ki a „törvények ellen áskálódik.“

Ezen kijelentése tehát egy tulajdonképeni ujabbi vád, a mely miatt ellenem az eljárást megindíttatni jónak találja, **a jelen esetben tehát nem mint állítólagos rágalmazó, hanem mint „agitátor“ lennék megbüntetendő, s az elégtétel nem azért lenne Győrinek megadandó, mert őt sértettem, hanem azért, mert — — „agitátor“ vagyok.** *)

Ily beadvány tehát nem csak hogy formális meghatalmazást nem képez, de a jelen ügyben figyelembe sem vehető, mert a magánvádlónak egy felettes hatósága, a mely ellenemben a fegyelmi eljárás során itéletet hozni hivatva volt, fölöttem és eljárásom felett kritikát gyakorolni jogosítva nincs. De kritikát már azért sem gyakorolhat, mert a főszolgabiró nem az én felettes hatóságom vallási és lelki ügyekben.

A főszolgabiró ezen animosítása nem csak ezen beadványából, de a hozzám intézett leveléből is

*) »**Veszélyes néppárti agitátornak**« már Bódisz László főszolgabiró, Tahy úrnak elődje tartott engemet, mindjárt a székesfejérvári kath. nagygyülés után, melyen a »*Néppárt*« proklamáltatott, s a melyre én 600 forintnyi saját költségemen közel 300 törökbálinti polgárt, a község elüljáróságával és — — — — **jegyzőjével is!** (akkor még »Gyurinka« urral) elvezettem, Bódisz László szavai szerint: »**elcsábitottam**« s ez által alkalmat szolgáltattam arra, hogy a főszolgabiró urak a »*Magyar Hirlapban*« is ekképen sopánkodjanak: »**a veszélyes agitátor (Zimándy) egy teljesen szervezett néppártot tart a kezeügyében.**«

kitünik, a melyben már — még a vizsgálat megejtése előtt — adta tudtomra azt, hogy eljárásomat a felettes egyházi hatóságnak be fogja jelenteni.

Ime a főszolgabiró kegyes eljárásából ellenem kétféle hatóság fogja az eljárást folyamatba tenni, tudniillik:

1) az egyházi

2) a kir. törvényszék.

Megsemmisítendő tehát a neheztelt végzés s az egész eljárás a felhatalmazás hiánya folytán, de megsemmisítendő azért is, mert az incriminált cselekmény a „nyilvánosságot“ nélkülözi.

A bttő tv. 262. §-a megkivánja azt, hogy a rágalmazás *nyilvános* legyen.

A hatósághoz intézett beadvány nem lévén a nyilvánosságra szánva. A Curia is mellőzte ezen szakaszt egy vádlott ügyében, ki az adóhivatalhoz intézett felebbezésében követte el a sértést, mert az ily sértés nem nyilvános. (Bj. T. XIX. 242.)

S ezen intézkedés a törvény szellemének is megfelel, mert a hatósághoz intézett beadvány csak oly egyének kezére jut, akik annak tartalmát *hivatalos titok* gyanánt megőrizni kötelesek. A hatóság által történt közzététel módja tehát a vádlott terhére fel nem róható.

De különben is az, aki a községi ügykezelést ismeri, jól tudja azt, hogy mindennemü beadvány a községi jegyző által vétetik első sorban kézhez, s az által terjesztetik az elüljáróság elé.

Ez esetben tehát a közzététel módja a jegyző hivatalához tartozik.

Hogy valjon ezen levelem az elüljáróság elé terjesztetett-e vagy sem, az igen fontos kérdést képez, erre nézve a vádló a községi *elüljáróság üléséről szóló jegyzőkönyvet csatolni* tartozott volna, amelyből kitünik az, hogy az előljárósághoz intézett levelem az ülésben felolvasva és tárgyalva lett-e?

Ennek hiányán supponálható az, hogy a jegyző a levelet, a hivatalos és érdemleges tárgyalás mellőzésével, egyenesen a főszolgabirónak küldte, s igy ő maga okozta azt, hogy az ellene indított fegyelmi eljárás a nyilvánosságra jutott.

De ezen suppositióm beigazolást nyer azzal is, hogy a jegyző azon beadványában, amelyben a fegyelmi eljárást önmaga kéri, egy szóval sem tesz említést arról, valjon az én levelem az elüljáróság által érdemlegesen tárgyaltatott-e, s valjon az elüljáróság tudtával és beleegyezésével kérte a fegyelmi eljárás megindítását.

Áttérve most magára a vádbeli cselekményre, kiemelem azt, hogy vádat első sorban csak *hatóság* előtt lehet tenni.

A községi elüljáróság házassági ügyekben *hatóságot* nem képez. De nem képezhet hatóságot már azért sem, mert a levelemet a jegyző, mint anyakönyvvezető, terjesztette be a főszolgabirói hivatalhoz.

A községi elüljáróság hatósági jellege csak kétféle alakban nyilvánulhatott volna:

1) ha a hozzá intézett levelem elbirálása hatáskörrel birt volna, vagyis ha a feljelentés iránt intézkedni jogosítva és hivatva van,

2) ha ettől eltekintve levelemet érdemleges elbirálás alá veszi, s az erről szóló jkvet kiállítja, és végül ha az érdemleges elintézésről engem hivatalosan értesít.

Ezek mindegyike nem történt meg, sőt amint említettem, a jegyző *maga* küldte a levelet a főszolgabirónak s *maga* kérte a fegyelmi eljárás megindítását. — E szerint tehát a községi elüljáróság még hivatalos intézkedést sem tett arra nézve, hogy a levelemet illetékes eljárás végett más hatósághoz — vagyis a főszolgabiróhoz — áttette volna.

Ezek nélkül tehát az incriminált levelem hatósághoz czimezve nem lett, s továbbá a levél tartalma hatóság előtt való rágalmazást nem képez.

A hatóság előtti rágalmazás anyagi ismérvei közé tartozik maga a *vád* megtörténte. A concrét vád csak akkor jő létre, ha egyuttal annak következtében a vád sanctionálása is kéretik. — Amint említettem, az anyakönyvvezetőt az elüljáróságnál bevádolni nem lehet, mert az nem felettes hatósága, s miután ez nem felettes hatósága, ugy attól az anyakönyvvezető megbüntetését nem is kérhettem.

Az elüljárósághoz intézett levelem tartalma máskülönben sem képez vádat, mert én abban csupán egy egyszerü kérelmet terjesztek elő, s továbbá

az elüljáróságot egy állítólagos tény megtörténtéről értesítem.

A rágalmazás egyik tényálladéka a *szándékosság*, vagyis hogy az állított tény valótlanságának positiv tudása is meglegyen.

Már pedig ha a tanuvallomásokat figyelembe veszszük, beigazolást nyer az, hogy a szándékosság nálam hiányzott, igy: Diesztler Ferenc és neje tanuk ugy a főszolgabiró, mint a vizsgálóbiró előtt határozott vallomást tettek arra, hogy Győri Sándor a kérdésre azt válaszolta nekik: „hogy a templomba nem kell menniök, igy is házastársak.“

Továbbá, Schmal, Szappanos, Metzger, Illy Katalin vallomást tettek arról, hogy Fouvex Katalin elbeszélte nekik Győri azon nyilatkozatát, amelylyel őt Győri akként biztatta, hogy a templomba menni nem kell.

A belügyminiszternek 60,000/1895. sz. rendeletének 10. §-a azt mondja, hogy: „az anyakönyvvezetőnek kötelessége a házasság megkötésekor az érdekelteket figyelmeztetni fenálló vallási kötelmeikre s egyáltalán kerülnie kell minden oly cselekvést, mely a feleknek arra a feltevésre szolgáltathatna tápot, hogy az állami anyakönyvbe történő bejegyzés őket vallási kötelmeik alól feloldja.“

Ezen szakasz teljesen alkalmazható a Lemmerné tanu által vallott azon nyilatkozatra, a melyet Győri Sándor tett, hogy t. i. „mindenkinek szabadságában áll templomba menni, de nem kötelező.“

Ugyanezen nyilatkozat valódiságát igazolta Illy Katalin tanu is.

Már most a hol a 27243/95. sz. igazságügyminiszteri utasítás 67. §-ának utolsó pontja s továbbá a fent idézett belügyminiszteri rendelet parancsolólag meghagyja az anyakönyvvezetőnek azt, hogy a vallási kötelmek teljesítésére nemcsak hogy figyelmeztetni kell a feleket, de minden félreértés látszatát kerülni is, ott tehát én roszhiszemü vádaskodónak tekinthető nem vagyok, mert a tanuk az állított tényeket tényleg bebizonyították.

S hogy Győri Sándor ezen nyilatkozatai tényleg még az esetleges félreértésre teljesen alkalmasak, kitünik az állami anyakönyvvezető felügyelőnek 92/1897. sz. alatti átiratából is, a melyet a főszolgabiróhoz intézett, hogy Győrit figyelmeztesse arra, miszerint „még magán nyilatkozataiban is óvatos legyen, hogy azt senki félre ne érthesse.“

Eltekintve ezektől, a roszhiszemüség beigazolást nem nyert már azért sem, mert én a főszolgabirónál 1897. március 18-án felvett jkvben határozottan kijelentettem, hogy az eseteket, Fauvex, Szappanos és Metzger tanuktól hallottam. S egybevetve ezen tanuvallomásokat, részemről roszhiszemüség nem forog fenn, mert oly tényt állítottam, amelyről okom volt hinni hogy való. S ezen meggyőződésemben lelkiatyai s papi kötelmeim is fogva tartottak, mert tapasztaltam azt, hogy a házassági tv. szentesítése óta, az eddig túlbuzgó katholikus

lakosság egyrésze az egyházi áldás alól kivonja magát.

A főszolgabiróhoz intézett levelem vádat nem tartalmaz, mert, az egyrészről választ képez az ő felszólítására, másrészről abban világosan meg van jelölve az, hogy a község elüljáróságához intézett levelem, mint magán katholikus polgárokhoz intézve volt. Nem ezen levél folytán lett tehát indítva a fegyelmi eljárás, hanem a jegyző *saját* kérelme folytán. S ha a jegyző maga kéri a fegyelmi eljárást önmaga ellen, akkor még mindig kérdés tárgyát képezi az, valjon a levél alkalmas-e arra, hogy annak folytán az eljárás *hivatalból* megindítható lehet-e ellene?

S a törvény (a 258. §.) is azt megköveteli, hogy az állított tény olyan legyen, amely alkalmas a büntető eljárás megindítására.

Erről azonban a jelen esetben csak ugy lett volna meggyőződés szerezhető, ha a jegyző a levelemet minden commentár nélkül a főszolgabiróhoz teszi át, megvárván annak hivatalos elintézését.

Azon ténye által, hogy a jegyző maga kérte első sorban a fegyelmi eljárás meginvitását s az el ene *hivatalból* el nem rendeltetett, a magánvádra üldözendő cselekményeknél is, a vád megtételének határideje is ezen naptól számíttatik. — Vagyis a jegyző amikor önmaga ellen a fegyelmet kikérte s a saját ügyében a hatósági beavatkozást provocálta, ugyancsak egy időben is a fenyítő feljelentést is ellenem beadni kénytelen lett volna.

S ezen felfogásnak van is ratiója, mert a hatóság előtti nyilvános rágalmazás csak akkor áll elő, ha a hatóság maga is a fegyelmi eljárás megindításával a hivatalos mulasztást constatálja, vagyis ha ez esetben a főszolgabiró *hivatalból* indította volna meg a fegyelmi eljárást azért, mert a vádbeli cselekményben Győri Sándor ellen *a bünösség fenforgását látta.*

Ott azonban, ahol első sorban a jegyző nincs tisztában azzal, valjon az eljárás alkalmas lesz-e egy hivatalból folyamatba teendő fegyelmi eljárás megindítására, ott tehát a feljelentés megtételének ideje nem a fegyelmi eljárás befejeztétől, hanem az általam irott levél közzétételének napjától számítandó.

A jegyzőnek tehát első sorban bekellett volna várnia azt, hogy valjon a főszolgabiró, a levelemben foglaltak miatt fegyelmi eljárást megindítja-e vagy sem, s csak ennek utánna kérhette volna maga ellen a fegyelmit.

S amint ebből látjuk is, *a főszolgabiró a fegyelmi vizsgálatot nem az én levelem folytán rendelte el, hanem a jegyző saját kérelme folytán,* vagyis nem az én kifejezéseim voltak olyanok, amelyek a büntető eljárás megindítására alkalmasak, hanem a jegyző saját ténye, saját kérelme.

S ebből az következik, hogy a jegyző Győri Sándor a bünvádi feljelentés megtételével ily körülmények között **elkésett, vagyis miután én a levelet 1897. január 23-án irtam, néki a fel-**

jelentést legkésőbb április 23-ikáig megtenni kellett volna.

Mindezeknél fogva igazolt ügyvédem által kérem a tek. kir. tvszéket, méltóztassék jelen felebbezésemet a kir. táblához felterjeszteni, ahol is kérem a neheztelt 4556/98. sz. első birói végzést megsemmisíteni, s engem a vád és következményei alól felmenteni.

Tisztelettel *Zimándy Ignác.*

Függelék.

Az ismételten méltatott Győri (Gyurinka) Sándor úr beléletének (eszme és érzeményvilágának) kellő kidomborítása céljából álljanak itt még e következő vajmi jellemző adatok:

1. Törökbálint közel 3000-nyi lakossága egykét bevándorolt protestánst, egy szinte bevándorolt aposztatát s három többé-kevésbbé csak tengődő zsidó családot kivéve, **tisztán katholikus,** úgy, hogy a létező öt vendéglő s egy kávéház is, kizárólag katholikus kézben vannak, s Győri úr mégis, noha maga is katholikusnak vallja magát, mindjárt ittműködésének kezdetén — Horváth Lajos, akkori egyik katholikus tanitónkat is magával elcsábítva, **nagypénteken,** kath. kezekben levő vendéglőink egyikében nyilvánosan **sódart** adatott magának!

— — — — — — — — — — — — — —

És az ilyen „**jó katholikus**“ hivatva érzi magát arra, hogy az ő saját aggastyán lelkipásztorát

egyházi ténykedéseiben ellenőrizze, őt folytonos, éretlen denunciációkkal zaklassa!!! — — —

2. A hiveim számára saját költségemen emelt iskolaépületek ügyérdemében engem ismételve arra biztatott, hogy a birtokjogról amig élek le ne mondjak, hiveim előtt pedig gúnyolódva hajtogatta, hogy: „lássátok azt a „**jóltevő papot**“! — — Világgá kürtölte, hogy ezt és ezt építi számotokra, pedig minden az ő nevére van irva, — — — ha ma meghalna, egy fillérnyi birtok sem a tietek“.

3. A katholikus hitközségem számára sajátomból emelt épületek átadása alkalmával azzal tisztelt meg engem, hogy a bámuló hiveimet komolyan dorgálta azért, hogy az általam építtetett házakat átveszik, mert, úgymond nagybölcsen, az e házak időnkénti helyreállítása csak költséget fog okozni a hitközségnek!!!

Ime, itt a félelem és gáncs nélküli lovagok egyik megkapó mintaképe, a melyet még jobban, fényesebben megvilágít e következő, vajmi lesujtó cinizmus:

4. Folyó évi szeptember 15-én, tehát éppen akkor, a midőn a felséges királynénk gyászos kimulta miatt mély gyászba merült az egész magyar nemzet, midőn országszerte „*Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster*“ a nemes érzésü Győri (Gyurinka) Sándor úr és neje s a szinte ekkoron Törökbálinton jelen volt Tahy Iván főszolgabiró társaságában, nemcsak gyönyörködve

hallgatták az egy lakodalomra meghítt törökbálinti trombitásokat, hanem magán a lakodalmon is személyesen megjelenvén, az országos gyász ezen otromba, durva megszegését nyilvánosan helyeselték, jóváhagyták, megpecsételték.

Hát ez minek volna nevezendő?! — --- — —

Amidőn az aggastyán törökbálinti plébános 40 éves papi jubileumát üli, s hivei őt ez alkalomból zenével és fáklyásmenettel megtisztelni szándékoznak, akkor Tahy Iván főszolgabiró úr ezt erélyesen megakadályozza, és pedig azon megokolással, hogy én ilyen megtiszteltetésre érdemtelen vagyok, de a midőn Magyarország hőnszeretett, elfelejthetlen királynéja halva fekszik, akkor a dicsért főszolgabiró úr, vidám úri hölgyek, **bizonyára jó honleányok társaságában, kitünően érezvén magát, az országszerte elhallgattatott lármás zenét nem csak megengedi, de sőt, becses megjelenésével meg is tiszteli!!!**

Ehhez hasonló cinizmus nem hiszem hogy találja párját Magyarországban! s jóval nagyobb annál, a melyet Tahy Iván főszolgabiró úr akkor tanusított, a midőn ez idén, virágvasárnap előestéjén, saját székhelyén, lármás zenemulatságot rendezett. Ő, aki máltai lovagnak akarna — — fölcsapni!!! —

Ő, aki, bár, mint már említve lőn, oly sokszor mulat Törökbálinton, s ez által bő alkalmat szolgáltat hiveimnek különféle, reá nézve nem igen megtisz-

telő megjegyzésekre, mégsem veszi észre azt a sok hibát, fogyatkozást, és kihágást, amely Törökbálinton napról-napra mindinkább terjed és gyökeret ver.

A község ezreket fizet évente az utakra, s az utak mégis egész határában oly rosszak, hogy hozzájok hasonlók az egész országban nem találhatók.

A tizenöt éven aluli ifjuságnak tiltva van a nyilvános táncmulatságokban részt venni, de azért — — szabad a vásár! Hiába tiltakozunk, a szószékről úgy, mint hivatalos leveleinkben! a 15 éven aluli ifjuságunk táncol, mulat, garázdálkodik, erkölcstelenkedik, romlik büntetlenül a nyilvános vendéglőkben!!! — — — —

A törvény tiltja magánosoknak a fegyverhordást; s ennek dacára lövöldözhet, puffogathat szabadon a törökbálinti gyerkőcvilág lakodalmak s névnapok alkalmával, s zavarhatja ezzel éjnek idején is a nyugodni akaró polgárokat. Mind ezt nem veszi észre az oly sokszor körünkben mulató főszolgabiró úr, de ha a község aggastyán plébánosa, komolyan megfenyegettetve, netáni önvédelme céljából, fegyvert vesz kezébe, azt azonnal vád alá helyezi!!!

Községünk minden utcájában vannak kutak, a melyektől az illető utcákba folyik a fölösleges viz, s folyni fog mindaddig, amig a község az utcákat nem kanalizálja. Ezt nem veszi észre a főszolgabiró úr, de az én magánházamban levő kutnak az utcára folyó fölöslegét már észrevette, s azt, hogy a panasz komolyabbnak s okadatoltabbnak lássék, „**trágya-**

lének« minősítette, noha az említett magánházamban, amióta sajátom, soha, de soha, egy szál trágya sem volt!!! — — — — —

Igy jár el Tahy Iván főszolgabiró úr azon egyházi férfiu iránt, akit a föntebb rajzolt multjánál fogva, fiatal koránál fogva, tisztelnie kellene („Tiszteld az ősz hajakat.«) s aki őt éltében soha semmivel nem sértette, nem csak, de sőt akivel, mint sokszor szivesen látott vendégével **„dulces comedebat cibos.«**

Tahy Iván úr az ellenem ismételten tanusított gyülöletét ő maga magyarázza meg a fönt idézett jellemző szavaival, a melyekkel fölszólítja, serkenti a pestmegyei törvényszéket, hogy szigorúan itéljen fölöttem, mert én **„veszedelmes néppárti agitátor vagyok, aki a törvények ellen áskálódik.«**

Hát igen is tisztelt főszolgabiró úr! én néppárti vagyok és maradok is, önnek minden idétlen, gyermekes üldözése, féktelen zaklatása dacára is!!!

Éljen a Néppárt!

A gyülölet butít és vakít!

Tahy Iván főszolgabiró úrnak irányomban, mint „*veszedelmes néppárti agitátor*« irányában táplált gyülölete annyira elvakította már őtet, hogy sok más zaklatás között a következőt is megcselekedte:

A Pestmegye alispánjától nyert parancs folytán két zsandárt rendelt ki a végett, hogy a buda-

pesti *profanum vulgus* részéről fenyegetett személybiztonságom fölött őrködjenek. A jó, ildomos fő. szolgabiró úr, a helyett, hogy ezt velem egyszerü átirattal tudatta volna, *hivatalosan maga elé idézett a törökbálinti községházába s ott tudatta velem az alispán parancsát, azzal a megjegyzéssel, hogy ő bizony* „**szeretné, ha — — bár kitől is verést kapnék!**“ Ezt vágta szemembe az ildomos úr!!!

Igy bánik velem a fiatal utódja ama főszolgabirónak, a kivel én 25 év lefolyása alatt, nemcsak hivatalos, hanem magán ügyekben is a lehető legszivélyesebb viszonyban valék. Ám legyen! Az ismételten dicsért főszolgabiró úr zaklasson ezentúl is bármikép, engem semmikép sem fog eltántorítani.

Éljen a Néppárt!

XVII.

A kormány titkos aknaműveletei az erkölcsi, papi, társadalmi s politikai reputációm megrontására.

„*Favete linguis!*“
„*Carmina non prius audita canto.*“

Horácnak ezen szavaival élve, *csendet s figyelmet kérek!* — „*Favete linguis!*“ — — — mert oly meglepő tényeket, oly szomorú igazságokat, oly megdöbbentő, senki által nem sejtett alantos, *titkos üzelmeket,* oly páratlan aknaműveleteket akarok itt nyilt homlokkal ecsetelni, a melyekre ugyancsak rá-

illik a klasszikus Horác eme találó mondása: „**Carmina non prius audita.**“

És ezen ecsetelésnél legkevésbbé van szükségem arra, hogy keresve keressek élénkebb szineket, érdesebb kifejezéseket, — hogy bármi legkisebb nyomást gyakoroljak az ezt úgy is megszokott tollamra, mert hisz az ecsetelendő „*tények*“, már magukban véve is, oly szomoruak, hogy azoknak legegyszerübb, legsimább, a keresztény szeretet, müveltség és illemtudás határai között mozgó előadása is eléggé megdöbbentő...

Valóban itt a legnyugodtabb, legszelidebb, legtárgyilagosabb irmodor mellett is, „*Defficile est satyram non scribere.* De lássuk immár ezen „*hallatlan*“ dolgokat.

1.

A kormány az 1896. évi országos választások alatt.

A mint köztudomásuvá lőn, hogy a pestmegyéhez tartozó ráckevei választókerületben s a székesfejérvármegyéhez tartozó vaáli választókerületben csekélységem lett kikiáltva képviselőjelöltül, azonnal megkezdődött az — — — alkudozás.

Hol miniszteri hivatalnokok, hol szolgabirák, alkudozásokba bocsátkoztak velem. Kezdetben általában azt tanácsolták, „*saját jól fölfogott érdekemben,*“ hogy lépjek vissza mind a két kerületben. Ha ezt megteszem, „*nem marad jutalom nélkül.*“

Én ezen csábításra azt adtam válaszul, hogy én a mindkét kerületi választók belém helyezett bizal-

mát oly magasra becsülöm, azzal oly mérvben megtisztelve s kitüntetve érzem magamat, hogy ezt semmiféle kilátásba helyezett „*jutalomért,*“ ha ez a legnagyobb egyházi vagy polgári kitüntetésben találna is kifejezést, cserébe nem adom.

„Naturam repellas furca, tamen usque redibit.“

Ezen visszautasító, határozott válaszom dacára, megjelentek ezek az urak csakhamar ismét nálam, azzal a megkapó indítványnyal, hogy „*ha a ráckevei jelöltségemet elejtem, a vaáli kerületben biztos lesz a megválasztatásom, mert ezen esetben a vaáli liberális választók, a kormány megbizásából, én reám fognak szavazni.*“

Erre én azt adtam válaszul, hogy nálam nem a fődolog a megválasztatásom, hanem az, hogy kimutassam, az egész ország szine előtt bebizonyítsam, hogy az ország szivében, a székesfőváros tőszomszédságában is leng a „**néppárt**“ dicső zászlaja, a mely körül sorakoznak, szerény nevem alatt, Pest- és Székesfejérmegyék választópolgárainak ezrei.

*

Látván ezekből a kormánypárt megbizottjai, hogy mézesmadzagos igéreteikkel nem boldogulnak, nyers erőszakhoz, aljas, erkölcsrontó vesztegetéshez, durva fenyegetéshez nyultak. Törökbálinton, 25 éves papi működésem szinhelyén, programmbeszédem elmondásának napján, noha az egész község, öt hivatalos személyt kivéve, mellettem nyilatkozott, s igy a különben is mindenkor békés törökbálintiak részé-

ről, semmiféle zavargástól félni nem lehetett, 30 zsandár élén megjelent az alszolgabiró, nagy bölcsen, s pártatlanul megtiltotta szigorúan, a választások alatt ország-, sőt világszerte szokásos zenézést és mozsárlövöldözést, s nekem drákói szigorral tudtul adta, s hasonérzelmü környezetének is elmondotta, hogy, ha csak egy szóval érintem Bánffy nevét, azonnal elfogat.

Ezen ugyancsak „*szabadelvü*“ eljárás annál inkább bántotta s boszantotta, nemcsak a békés törökbálintiakat, hanem az egész környéket, mert a kormánypárti jelölt megjelenésekor szabad volt a vásár, muzsikáltak, lövöldöztek, énekeltek, ordítoztak kényük kedvük szerint.

Ime a mi liberálisaink által folyton hangoztatott: „*Szabadság, egyenlőség, testvériség!*“

Ilyen igazságos, ilyen méltányos, ilyen pártatlan eljárás mellett, lehet-e csodálni, lehet-e azon megütközni, hogy a különben békés törökbálinti nép, méltó fölháborodásában, s okadatolt elkeseredésében, a kormánypárt jelöltjét, minden intelmem dacára, sárral megdobálva, inzultálta, szóhoz nem juttatta?!

De nemcsak a nyers erőszak és önkény az imént említett gyászos fegyvere szerepelt Törökbálinton, hanem a pénzzel való vesztegetés is — — — — — 10—50 forinttal fizetett egy-egy szavazatot azon párt, amely törvénybe iktatta ama sokféle, szigorú büntetéseket, amelyekkel sujtandók

mindazok, akik a szavazatokat pénzen veszik, vagy eladják. — — — — — — — — — — — — —

Éljen a liberális törvénytisztelet! Dicsérettel és elismeréssel legyen itt megemlítve, hogy a derék hiveim, 3-at, 4-et kivéve, akik 50 frtért szavazatukat eladták, minden vesztegetési kisérletet visszautasítva, mindvégig mellettem kitartottak, s tömegesen reám szavasztak.

Ime dezavuálva ama régi mondás, mely szerint: „*Nemo propheta in patria.*"

2.

A kormány az 1896-iki választások után.

Az atyáskodó magyar kormány legkevésbbé volt megelégedve azzal, hogy engem, mint képviselőjelöltet, az 1. pont alatt feltüntetett, s a XV. fejezetben is röviden érintett módon, a föntnevezett választókerületekben megbuktatott, hanem, rögtön a választások erőszakos, tehát törvénytelen megejtése után, nagy kiváncsisággal kutatta, és pedig **hivatalosan!** hogy vajjon honnan és kitől?! kaptam pénzt a választásokra! — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

Nos hát ezen **hivatalos!** kiváncsiságát, nagyon egyszerüen, s igen rövid úton, úgy elégíthette volna ki, ha ezen, hogy is mondjam? — — — — furcsa **hivatalos!** kérdést egyenesen én hozzám intézi vala. Én a velem született nyiltsággal s őszinteséggel imigyen feleltem volna:

„A vaáli kerületben költöttem, nem lélekvásárlásra, vesztegetésre, hanem csakis a törvényesen megengedett választási kiadások fedezésére 6000 frtot, a mely összeget, a választási mozgalmak elején, a törökbálinti hitelszövetkezetnél, *Czeisz János, Czeisz Szilveszter* és *Pettinger János* törökbálinti választóim készséges jótállása mellett, *váltóra,* kölcsön kértem és kaptam.

A ráckevei kerületben költöttem, ugyanazon módon, s ugyanazon célra 5000 forintot, mely összeget az egyesült budapesti I. takarékpénztárnál, *Schumy István* és *neje* készséges jótállása mellett, *váltóra,* kölcsön kértem és kaptam"!!! — — — —

Ámde az atyáskodó magyar kormány nem én hozzám intézte, ez ügy érdemében, az ő *hivatalos, excelenter* **jogosult?!** kérdését, hanem — — — „*Favete linguis*"! **szigorú, hivatalos hajszát, ádáz hadjáratot intézett az én magán pénzes leveleim ellen**!!! — — —

Ezen hallatlan, mindeddig páratlan, magánlevéltitok ellen elkövetett **hivatalos** merényletével, megtalálhatni, fölfedezhetni vélte az atyáskodó kormány, ama felsőbb rangu vagyonos egyházi vagy világi, *néppárti* honpolgárt, aki nekem, a kormánynak alaptalan gyanakodása szerint, a választásokra pénzt adott.

Ezen alaptalan gyanusítás oda ragadta az atyáskodó kormányt, hogy, — — — — „*Favete linguis*" / **hivatalból megvizsgáltatta a török-**

bálinti postai jegyzőkönyv több évfolyamát s kiiratta onnan, jobb, nemesebb, dicséretesebb ügyre érdemes pontossággal: honnan, kitől, mikor, és mennyi pénzt kaptam több éven át!!! — — —

Ámde az atyáskodó kormány ezen vajmi épületes *hivatalos* buzgalma, melyet, ugy látszik *báró Bánffy Dezső* miniszterelnöknek Molnár János prelátus s országos képviselő magánlevelei ellen indított alattomos hajszájából eltanult, nem volt egyéb, mint „**komikus lábrugás a nyitott ajtó ellen.**“

A *hivatalosan* megszerzett postai jegyzőkönyv hiteles kivonatából, *a legjobb akarat mellett* sem tudta, a miniszterelnökkel s a vallás és közoktatási miniszterrel ez ügy érdemében szövetkezett, s folyton tanácskozó Komlóssi Ferenc sem kimagyarázni azt, hogy a nekem küldött pénzek között volnának olyanok is, amelyek nekem, bárkitől, választási költségek fedezésére lettek volna küldve.

Hanem igenis, csakhamar látták világosan a fönt dicsért triumvirek, hogy a postai jegyzőkönyv több esztendőre vonatkozó kivonatában szereplő pénzek, csakis *misepénzek* lehetnek; annál is inkább, mert Komlóssi Ferenc, mint a szerény házamban többször megfordult politikai elvtársam, s szinleg oly őszinte barátom, aki előtt bármely tekintetben titkolózni, legkisebb okot nem találhattam, akinek tehát az egyházi főhatóságom részéről megengedett misepénzkezelésem mikéntjét is, szokott, sőt velem

született nyiltsággal elbeszéltem volt, minden hazai kath. papnál jobban tudhatta azt, és tudta is, hogy az ismételten említett postai jegyzőkönyv *hivatalos* kivonatában feltüntetett pénzösszegek csakis misepénzek lehetnek. Brávo! megfogtuk, s tönkreteszszük, papi, erkölcsi, társadalmi s politikai reputációját minden időre megsemmisítjük a „*hires, veszélyes néppárti agitátornak.*“ (Lásd a „Magyar Hirlap“ f. év ápril végén megjelent számait.)

Ilyképen kiálthattak, örömükben gratulálva egymásnak, a kordiális triumvirek, s „*föl föl vitézek a csatára,*“ nagy hirtelen fogják magukat s az ország primása közbevetésével megküldik a postai jegyzőkönyv *hivatalos* kivonatát az én egyházi főhatóságomhoz, azon megkereséssel, hogy ez szigorúan vizsgálja meg az én misepénzkezelésemet.

Mindezen *hivatalos* kutatások oly nagy titokban történtek, hogy én, noha mind a miniszterelnökségnél, mind a vallás és közoktatásügyi, mind a kereskedelmi miniszteriumnál sok *őszinte?* barátom van, az egész „*hivatalos eljárásról*“, ellenem indított *hivatalos* hajszáról **egy** árva szót sem tudtam meg, s a *hivatalos* hajsza, egész valójában csak akkor tárult föl előttem, midőn az egyházmegyei főhatóságom két megbizottja: Magdics István sz. széki tanácsos s etytyeki esperes-plébános és Neumayer Ferenc torbágyi plébános nálam hivatalosan megjelentek s az általam 1892. évi szeptember hó 24-étől egész mostig kezelt misepénzekre vonatkozó jegyzőkönyvet, általuk a

püspöki hatóság magas parancsa folytán azonnal eszközlendő lemásolás céljából, tőlem elkérték.

Az általam készséggel átadott jegyzőkönyvet a püspöki kiküldöttek lemásolták, s lemásolva a méltán érdeklődő székesfehérvári püspöki főhatóságomnak bemutatták, s ime! mi jött ki az egészből?! Az, hogy a kormány részéről *hivatalosan* megszerzett postai jegyzőkönyv kivonatának egyes adatai pontosan összevágnak az én magánjegyzőkönyvem szinte hivatalos kivonatával, úgy hogy méltán irhattam a kegyes de igazságos és szigorú főpásztoromnak: „*Ime, a több éven át minden hivatalos ellenőrzés nélkül kezelt misepénzből egy fillér sem veszett el kezeim között.*“

Pedig ne gondolja senki, hogy a kegyes, de szigorú főpásztorom, talán holmi gyönge elnézéssel volt ez ügy megvizsgálásában irányomban, sőt ellenkezőleg, elejétől végig azon pártatlan szigorúsággal járt el, a melyet nemcsak az ügy nagy fontossága, hanem a saját magam jól fölfogott érdeke is föltétlenül megkivánt.

Már maga az a tény, hogy a hivatalos vizsgálat keresztülvitelére nem az én rendes esperesemet, a kinek tudvalevőleg egykori iskolatársa és közel 50 éves veterán barátja vagyok, hanem a szomszéd kerület esperesét választotta, kétségtelenül bizonyítja, hogy nem holmi kuszipajtásság szülte, hanem tárgyilagos, pártatlan, részrehajlatlan tudósítást akart szerezni magának a főpásztor.

Es ezt valóban megis kapta, de, a minek én nekem nagyon is örülni van okom, ezzel korántsem megelégedve, tovább kutatott. Kutatta szigorúan azt, hogy a nekem több helyről küldött intentiók mennyisége csakugyan az-e, a mely a jegyzőkönyvemben szerepel. S hogy ezt megtudja, a gondos főpásztor *hivatalos* kérdést intézett mind azokhoz, akik, a postai jegyzőkönyv *hivatalos kivonata,* s az ezzel összevágó magánjegyzőkönyvem adatai szerint, nekem intentiókat küldöttek, az iránt, hogy vajjon csakugyan annyit küldöttek-e nekem az egyesek, mint a mennyi az említett magánjegyzőkönyvemben följegyezve találtatik, vagy talán nem-e többet?! S ime a megkérdezettek egyenkinti összhangzó válaszából kitünt, hogy ők csakugyan épen annyi intentiót küldöttek 5 év lefolyása alatt én nekem, mint a mennyit én a magánjegyzőkönyvemben följegyeztem. Hát ez nem nagyszerü elégtétel nekem?!

De a gondos, páratlan főpásztorom, nekem még ennél nagyobb elégtételt szerzendő, még tovább kutatott. Hivatalosan megkereste azon egyes egyházi főhatóságokat, melyek alá azon áldozárok tartoznak, akik tőlem, keresztény irányu irodalmi műveikre, nagyobb számu intentiókat kaptak, kérvén e főhatóságokat, hogy hitelesen tudják meg, hogy ezen nevezett áldozárok csakugyan annyi intentiót és annyi honorariumot kaptak-e *készpénzben,* mint a mennyiről az én magánjegyzőkönyvemben szó vagyon, vagy talán kevesebbet, s talán a

honoráriumpénz rögtöni átadása nélkül? — — S ime itt is az én becsületem s papi reputácium legkisebb csorbítása nélkül ütött ki a pontos, szigoru vizsgálat. Hátra van még, hogy a tőlem nagyobb mennyiségben átvett, s irodalmi munkákra egyes áldozároknak kisebb számban kiutalványozott intentiók pontos elvégzéséről szóló nyugták beszolgáltassanak. A miért természetesen már nem én felelek, hanem azok, akik a tőlem tetemesebb számban átvett intentiókat egyes paptársaiknak kiosztották.

*

Ezen főpásztori vizsgálat folytatása s lefolyása idején, a föntemlített triumvirátus emberei tovább folytatták a titkos aknamunkát az én — — megrontásomra, de csakhamar belátták, nagy szomoruan, hogy ők bizony ezen titkos áskálódásukban rettenetesen hasonlítanak a „*hős Don Quichotte*“-hoz, aki tudvalevőleg ádáz harcot folytat vala a szélmalmok ellen. — — —

Nagy furfanggal kieszelték, hogy mily módon tudják meg, vajjon hány milliót ér a „**milliomos plébános**“ budai és törökbálinti fekvő birtoka! — Mentek mendegéltek, jártak kutatgattak, mig végre egyszerre váratlanul, kimondhatlan fájdalmukra, megtudták a telekkönyvi hivatalban, megtudták hitelesen azt a reájuk nézve vajmi lesujtó, keserü valóságot, hogy a „*milliomos Zimándy*“ fekvő birtoka képvisel ugyan szép vagyont, de erre közel 80.000 forintnyi adósság van betáblázva. — — — A „*milliomos*“

birtok tehát 30—40.000 forintnyi értékre zsugorodott össze, mely összeg, tekintettel arra, hogy a birtokosa *40 évig!* majd mint nevelő, majd mint tanár, majd mint plébános, majd mint iró, majd mint orsz. képviselő, mindig egyszerü s takarékos életmód mellett, működött, nem is valami nagyon fényes. Ilykép okoskodhattak az említett „*triumviratus*“ hősei, titkos aknamunkálatuk végén fölfedezett, reájuk nézve vajmi kellemetlen, megszégyenítő valóság láttára.

Hát képzelhető, mily leverten, mily szégyenpirral arcukon mentek szét, az abbahagyott titkos aknamunka után — — „a szélmalmokkal oly hosszu, oly ádáz harcban állott hős Don Quichotte-ok!!!“

— — — — — — — — — — — — — —

Hát igen tisztelt, alaposan felsült triumvirátus! — — — — — Higyjék el, hogy sokkal üdvösebb, hálásabb, s az egész országra sokkal hasznosabb lett volna szigorúan megvizsgálni a *buda-* vagy helyesebben „*judapesti*“ zsidók óriási vagyonának az eredetét, s minden nem tisztességes úton összehalmozott zsidóvagyont egyszerüen *konfiskálni.* Igy elég pénzt kapott volna a kincstár, mindenféle új kiadások fedezésére!

Az ám!!!

Mindezeket az ország szine előtt ellenem indított nyilvános támadásokkal szemben, nyilvánosan elmondani elodázhatlan kötelességemnek tartottam.

Zárszó.

Az itt előadottakból minden józan eszü ember világosan láthatja, hogy az a minősíthetlen támadás, becsmérlés, pellengérezés, gyalázás, a melylyel engem a zsidó-szabadkőmüves-pseudoliberális napilapok a *Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt* cimü művem megjelenése alkalmával elhalmoztak, légből kapott hazugságok, vakmerő ferdítések valának.

Nekem rohantak, mint dühös, vérszomjas vadállatok, a nélkül, hogy a művemet olvasták volna Vagy ha olvasták, akkor miért nem éltek *ellenérvelésekkel,* miért nem hoztak föl, a tisztesség határai között, *ellenbizonyítékokat?!*

Gorombaság, vak düh, féktelen fölháborodás, vad lárma, *épen a mellett bizonyítanak,* aki ellen szemtelen, piszkos, ádáz fegyverül használtatnak, mert régi igazság az már, hogy: „*Ubi deest argumentatio, incipit columniatio.*“

És épen ez az, a mi engem hosszu tünődés után, a durva, tudatlan, szivtelen, embertelen, zsidó-szabadkőmüves-pseudoliberális skriblerekkel szemben, akik ocsmány, piszkos, éretlen, hazug hirlapi kifakadásaikkal meg nem elégedve, Török-Bálinton

házról házra járva a hiveimet is ellenem izgatni — bár sikertelenül — nem szégyenkeztek, — — hogy ezekkel szemben ugyanúgy járjak el, mint Molnár János prelátus s országos képviselő, aki az ő f. é. április 21. tartott országgyülési beszédében igen helyesen ezen találó szavakat mondotta: „Ismeretes a t. Ház előtt, mert hisz mindnyájan olvasunk ujságokat, hogy engem néhány szabadelvü lap gyalázatos rágalmakkal illetett és országszerte meghurcolt.

Tekintettel ezen szomoru tényre, lehetetlen, hogy a t. Ház előtt ki ne jelentsem, hogy az ilyen hirek, alaptalan rágalmak és rátogások, a minők ellenem az ujságokban megjelentek, hogy ha csőstől hullanak és patakokként ömlenek is reám, nem fognak terrorizálni, nem fognak elrettenteni sem a közélet terén való működéstől, sem lelkipásztori teendőimnek — a melyeknek révén jutottam azon alaptalan rágalmakhoz — a teljesítésétől.

Én minden szavamért, tettemért és soromért nemcsak hogy felelősséget vállalok, hanem mindenkit felhivok, hogy azokról elszámoltasson engem; addig tehát mig én emelt fővel és nyilt homlokkal merek bármikor bárminek és bárkinek a szemébe tekinteni, addig t. képviselőház én állani fogok szilárdan és rendületlenül, mint a tengerből kiemelkedő szirt, melyet a piszkos hullám csak tisztábbra mos!

Épen azért t. képviselőház, mindaddig, mig

valaki csak egyetlen sorommal is, de meg nem hamisítottal, csak egyetlen egy cselekedetemmel, de nem elferdítettel, elő nem áll olyannal, mely engem kompromittálhatna, addig én az ilyen különféle sottisokat, rágalmakat és gyanusításokat, akár szóval, akár irásban történtek legyenek azok, egyszerüen visszautasítom, annál is inkább, mert én nem osztom azoknak nézetét, akik azt mondják, hogy a politikának semmi köze a magánélethez, mert én tisztességes politikusnak csak azt tartom, akinek a magánélete összhangban és nem ellentétben áll az ő politikájának tisztességével.

És igy ezekben egyszer s mindenkorra leszámoltam minden személyes dologgal ugy itt e Házban, mint odakünn, és én mindaddig, amig akár szememben, akár a hátam mögött olyan váddal nem érint engem valaki, a melyért helyt állhat, én pedig a bíróságnál vehetek magamnak elégtételt, semmiféle támadásra nem fogok többé reflektálni, hanem egyszerüen megvetem vagy mosolyogni fogok azon, hogy miként akarnak egyesek vagy egyes körök tehetetlen dühökben engem lehetetlenné tenni.«

Még arra a legsúlyosabb vádra, hogy »hazaáruló« vagyok, még erre sem háborodom föl; mert hisz a forradalmár Kossuthisták, a mint ez az alaptalanul s bután megtámadott s proskribált művem 146. lapján föl van tüntetve, »hazaárulónak« cimeztek már 48-ban minden hazafit, Széchenyit is,

Dessewffyt is, Deákot is, sat. aki bárhol magában a parlamentben is, nekik nem tetsző véleményben lenni merészkedett. És ha csakugyan elkövettem művem megszerkesztése által a „hazaárulást", akkor miért nem akasztatja föl, in effigie, a magyar kormány Deákot, Széchenyit, Kovácsot, Klapkát, Dessewffyt, Keményt, Szemerét sat., a kiknek irataiból és nyilatkozataiból én, könyvem megirásánál merítettem, s miért hagy engem szabadon járni az államügyész?! És ha nem csak az úgynevezett „*48-as párt,*" hanem maga a „*nemzeti párt*" is, engem egyhangulag „*megbélyegzendőnek*" tart, akkor miért nem mondja ki ezen bölcs itéletét a fentemlített elsőrangu hazafiak emlékére is, mint a kiknek műveiből én az említett „*Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt*" cimü művemet, amint ezt ismételve kiemeltem, majdnem szóról-szóra kiirva, összeállítottam!!? — — —

*

Hogy valóban valami jót, talpraesettet találtam a **Kossuth Lajos** elleni munkámban irvamondani, bizonyítja az, hogy e munkát, előzetesen kikért beleegyezésem folytán, francia, angol, oláh, s orosz nyelvre is fordítják. Ime, itt az izetlen **Kossuth-kultuszon** ejtett világra szóló halálos döfés! — — —

S ez, a 20 éves irodalmi küzdelmeimnek legfényesebb, legdicsőbb diadala!

„*Sunt, quos curriculo*
„*Pulverem Olympicum*
„*Collegisse juvat*“
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
„*Sunt, quos castra juvant,*“ *sat.*
— — — — — — — — —

Horatius.

Engem az a tudat, hogy a már-már esztelenséggel határos **Kossuth-kultusznak** halálos döfést adhattam, jobban boldogít, mint a hiú világ minden kincsei, cimei s méltóságai!!!

Törökbálinton, 1898.

Zimándy Ignác.

Néhány fölvilágosítás és hibaigazítás.

Ezen védiratom, melyet csak röviden, s humoros modorban összeállítani szándékoztam, a tömegesen beérkezett igen komoly tartalmu elismerő levelek részbeni közlésével, nagyon is komolylyá vált, s azért a megrendelési fölhivásomban jelzett cimet: „*Komikus lábrugás a nyitott ajtó ellen vagy a hős Don Quichotte-ok hiú harca a szélmalmokkal*“ mellőzve, a védiratom komoly tartalmának jobban megfelelő ezen cimet választottam: „*Kossuth Lajos a magyar intelligencia s emigrácio itélőszéke előtt.*“

Nemcsak azt találtam helyesnek, hogy a védiratom cimét módosítsam, hanem annak új beosztását s tetemes kibővítését is szükségesnek tartottam. Ennek tulajdonítandó az, hogy az oldalszámok nem egyeznek. Ez azonban nem baj, mert az értelem ez által sehol sincs megzavarva.

A mélyen tisztelt megrendelőim díszes sorában vannak sokan, a kik arra kérnek, hogy az arcképemet nekik megküldeni „szives legyek.“

Ezen sokoldalról érkezett megkeresés indított arra, hogy ezen védiratomhoz a meglehetősen sikerült arcképemet csatoljam.

Az előszó XIII. oldal első sorában „kell felelni“ helyett, „kell *vala* felelni“ olvasandó, s alább „diabolli“ helyett olvasd „*diaboli*“. XIV. old. „jogorvos-

lással fogok élni« helyett olvasd »jogorvoslással **nem** fogok élni«.

Az ismételten előforduló: »*egyesült ellenzék*« helyett »*mérsékelt ellenzék*« olvasandó.

A 296. oldal végén kiegészítőleg olvasandó: »*nem csak a magán-, hanem nyilvános közéletünknek, s így a törvényhozásunknak is, kereszténynek kell lennie.*«

Az e védirat XIV. fejezetében előforduló latin szöveget, noha a 321-ik lapon kimondottam, hogy annak magyarra fordítását szükségesnek nem tartom, többek tanácsa folytán, mégis magyarul is közöltem.

A *Beöthy Zsoltról* e munkában ismételve közlöttek téves tudósítás alapján lettek fölhasználva, tehát nem közlötteknek tekintendők, amint ez a következő levélből kivehető:

»*Mélyen tisztelt Ignác Bátyám!*

Midőn Nagyságodnak közöltem, otthon létem alkalmával, Beöthy Zsoltnak irodalomtörténetében állítólag használt, Kossuthra vonatkozó tételét, roppant tévedésnek lettem áldozatává. Átnéztem ugyanis a könyvet — — és nem találtam sehol az idézett kifejezést. Pedig oly biztos voltam benne, hogy megmertem volna reá esküdni; hisz oly elevenen lebegett szemeim előtt még az oldal is, a hol olvastam. Igazán nem tudom, hogy történhetett ez meg. Lehet, hogy ugyanakkor, mikor Beöthyt tanulmányoztam, egy más könyvet is használtam, melyben Széchenyi

és Kossuth munkássága van egymással szembeállítva, de azt határozottan tudom, hogy olvastam.

És most e tévedésemért kérek Nagyságodtól bocsánatot. Nem akartam Nagyságodat félrevezetni, Isten őrizzen. De újból ismétlem, hogy tévedtem, nem ugyan az idézet valódiságát illetőleg, hanem abban, hogy azt Beöthynek tulajdonítottam.

Ha Nagyságod mult vasárnap nem említi, hogy szeretné Beöthy véleményét elolvasni, úgy én sohasem jöttem volna reá tévedésemre. Most azonban rájöttem. De nincs-e későn? Lehet-e még e hibát kijavítani? Ez Nagyságod bölcseségétől függ. — A vélemény, melyet Nagyságod felvett könyvébe, teljesen igaz, így olvastam, midőn mint lector előadtam Bazinban az irodalmat, de nem Beöthyé.

Ujból bocsánatért esdve maradtam hálás lekötelezettje *P. Pius.*«

E szerint tehát a föntebbiekben Beöthy Zsoltnak tulajdonított nyilatkozat nem Beöthyé ugyan, de **való,** s ez a fődolog.

555. lap. E szavak után: „úgy, hogy a Törökbálinton létező öt vendéglő s egy kávéház is, kizárólag katholikus kézben vannak« olvasandó: „nem csak ezek, hanem a négy mészárszékünk, a tizennégy bérkocsink (omnibuszok és fiakerek) is, mind katholikus kézben vannak; ami azt bizonyítja, hogy mi törökbálintiak a serény zsidókkal versenyezve, s az ő szemességüket tőlük eltanulva, őket sikeresen háttérbe szorítjuk. — Vivant sequentes! Ha Ma-

gyarország minden községe ugyanezt tenné — — rögtön meg volna oldva a minden tagadás dacára mindig létező, s nagy veszélylyel fenyegető zsidókérdés.

557. old. Ezek helyett: „Ehhez hasonló cinizmus“ helyett olvasandó: „**Ezen frivol gűnyhoz hasonló főszolgabirói cinizmus nem hiszem hogy találja párját Magyarországon.**“

Az e védiratban itt-ott előkerülő, értelmet nem zavaró hibák-, hiányok-, fogyatkozások-, ismétlések-, betüfölcserélésekért, tekintettel arra, hogy a vaskos munka három hó leforgása alatt nagy sietve rögtönöztetett, hivatkozva továbbá a közel 70 éves agg koromra, szemeim gyöngeségére, s már kissé fogyatékos emlékező tehetségemre, a mélyen tisztelt olvasó közönségtől szives elnézést kérek és méltán várok is.

A 44 ívre terjedő védirat 1 frtnyi ára mutatja s bizonyítja, hogy nem anyagi haszon után való kapkodás, hanem más, tisztább, nemesebb szándék vezérelt a védirat megirása-, illetve összeállításánál.

Mindama **tudós?** urak, akik a „**Kossuth Lajos a történet itélőszéke előtt**“ cimü munkámért, anélkül, hogy ezt olvasták, vagy csak látták volna, „**Kossuth-gyalázónak, gazembernek, hazaárulónak, fekete hiénának elnevezni sziveskedtek,**“ azok olvassák el most utólagosan, ezen védiratommal együtt, az imént említett munkámat s ha akár ebben, akár amabban csak egy árva szót

is találnak, **amely egyházellenes, vagy nemzetellenes, vagy ferdített, vagy valótlan,** akkor én készséggel elfogadom az előbb említett cimeket, **máskülönben ő reájuk, mint alávaló, lelketlen rágalmazókra hárítom azokat.**

Nagy hibája, jobban mondva **hiánya** ezen védiratomnak az, hogy annak megirása s összeállítása idejében még nem ismertem, s így föl sem használhattam ez idén megjelent e cimü munkát:

„Ezernyolcszáznegyvennyolc.
A magyar szabadságharc története képekben.
Irták: **Jókai Mór, Bródi Sándor, Rákosi Viktor, Beöthy Zsolt sat.**

Budapest, Révay testvérek irodalmi intézet részvénytársaság 1898. — Ára 12 frt.“

Ezen nagyszabásu, fényes kiállitásu, kiváló történeti becscsel biró munkában megerősítést nyernek mindazon történeti adatok, amelyek közléseért engem **„Kossuth-gyalázónak, hazaárulónak, gazembernek, fekete hiénának“** sat. összevissza cimeztek a zsidó-szabadkőmüves pszeudoliberális sajtógyerkőcök úgy, mint a magukat müvelteknek tartó, tudatlan, irodalmi termékeimet nem is ismerő — — — úriemberek.

Aki erről tiszta, alapos meggyőződést szerezni óhajt, az olvassa a most idézett munkát, tekintse meg, kellő figyelemmel annak következő oldalait: 3, 108, 158, 243, 278, 281, 296, 323, 325, 343, 368, 369, 376, 398, 407.

E legújabb munkában, a mely csak f. é. szeptember 18-án került a kezeim közé, a melynek fontos adatait tehát, a jelen védiratomban föl nem használhattam, nagy, fényes elégtételt kaptam mindazon méltatlan inzultusokért, a melyekkel engem a durva rosszakarat, buta indolencia, s vastag tudatlanság nemcsak a „*profanum vulgus*“ nagy táborában, **hanem a tanácstermekben szavazattal s szólási joggal biró — — — — úri — — — emberek — — — dísz es körében is!!!** illetett. („Viel Feind, viel Ehre.“)*)

Tessék elolvasni Jókai Mór könyvét, s azután még egyszer itélni!!!

Tessék olvasni részletesen a következőket:

3. oldalon. Kossuth Lajos anyjának, Veber Karolinának ama káromlása említtetik, melynél fogva Lajos fiát **Jézus Krisztushoz!** Napoleonhoz, O'Connelhoz, s Börnehez hasonlította.

108. old. fölemlíttetik, hogy a magyar országgyülés 1848. szept. 25-én kimondotta, hogy „árulónak tartja azt, aki gr. Lambergnek engedelmeskedik.“ (Ezzel a **forradalom** terére lépett az országgyülés, s Lamberg legyilkoltatását provokálta. Szerző.)

158. old. Csányi Lászlóról mondatik, hogy Görgeyt mindig nagyra becsülte, Kossuthot pedig elitélte, vele összeveszett. (Mint Széchenyi. Szerző.)

---

*) Az engem gyalázók s elitélők műveltségi fokát, ismeret- és tudáskörét tekintve, ugyancsak önérzetesen s nyugodtan mondhatom: **»Viel Feind, viel Ehre !«**

243. old. Görgey szerint: „**Kossuth Lajos a függetlenségi nyilatkozat óta, heves vérü forradalmár volt, aki lejtőre ragadta az országot.**“

263. oldalon Görgey és serege lojalitása ecseteltetik.

279. oldalon ez áll: „**Vörös terrorizmus szülte végzetes ápr. 14., a melyet sokan szomorunak s helytelennek itéltek.**“

281. oldalon. **A detronizácio megszavazói „lázadóknak, forradalmároknak, dinasztia ellenségeinek, monarchia megbontóinak“** neveztettek és tartattak előkelő, hires és hatalmas magyar urak részéről. (Ez tehát nem új! Szerző.)

296. old. „**A magyar lapok 1849. juliusban hevesen támadják Kossuthot.**“ (Ezeket majd megszerzem, s közölni fogom, hadd lássa a nemzet az első Kossuth-gyalázókat.)

323. old. áll, hogy „**Kossuth Lajos személyes érdekei!!! kivánták, hogy a magyar sereg főparancsnoka idegen származásu legyen.**“ (Ehhez nem kell magyarázat, valamint ahhoz sem, ami szinte a nagy mű 323. oldalán említtetik, **hogy t. i. Kossuth Lajos a magyar koronát az orosz cárnak kinálta!!!** — — —)

325. old. Kossuth gyávaságát konstatálja!

343. oldalon fényesen ki van mutatva, hogy Görgey árulása (amelyet Kossuth folyton hirdet vala) légből kapott koholmány. (A buta tudatlanság s

megrögzött elfogultság mégis Kossuthot „**imádja,**“ s Görgeyt elitéli.)

347. oldalon ismételve kiemeli Görgeyt, Kossuth rovására.

368. old. A „**forradalom, trónfosztás elnevezések**“ ép úgy jönnek elő, mint az én két utolsó Kossuth elleni művemben.

Hát t. c. zsidó firkászok, vad papfalók, városi, megyei s országos képviselők, akik a könyvemet olvasatlanul elitéltétek, menjetek neki s vastag ignoranciátokban tomboljatok Jókai Mór, Beöthy Zsolt, s ezekkel szövetkezett egyébb országosan hirneves tudósok ellen, mert ezek nagyszabásu könyvében szinte az foglaltatik, amit az enyémben elitéltetek, s a miért engem **hazaárulónak, Kossuthgyalázónak, gazembernek, fekete hiénának sat. elnevezni merészkedtetek.**

Olvassátok a jelen védiratom bevégezte után érkezett, s itt közlött két levelet s piruljatok:

Nagyságos Uram!

— — Egyben nemcsak a magam, hanem több kollégám nevében is kérem Nagyságodat, fogadja szivesen üdvözletünket férfias bátorságáért, mely remélnünk engedi, hogy Nagyságod a jövőben sem fogja magát megfélemlíttetni hagyni a támadások által. — Nagyon valószinü, hogy a támadóknak, a „gens non saneta“ fiainak és a Kossuth-imádó 48-as asztaltársaságoknak etc. 80 százaléka nem is olvasta

Nagyságod művét, de gyalázza azt, csakhogy Nagyságod személyében **a katholikus papon egyet üthessen.** — Ezek ellenében ismételten kérjük Nagyságodat, fogadja a mi tiszteletünk és nagyrabecsülésünk kifejezését.

Kelt — — 1898. szeptember 22.

Nagyságod hive
N. N.
végzett theologus.

Főt. s Nagyságos Uram!

Ama reményben, hogy a Nagyságod által nekünk, papnövendékeknek tett engedmény még fenn áll, bátorkodom Nagyságodhoz azon kéréssel járulni, hogy a „Kossuth Lajos a világtörténelem itélő széke előtt“ cimü műből, a melyet különben én ismerek és elolvastam már — és mondhatom, Nagyságos úr nem szolgált rá ezzel arra a sok hűhóra, amit a „mi Firkonci Pinkászaink“ Kegyed ellen csaptak — mondom, sziveskedjék nekem a jelzett műből 4—5 példányt terjesztés céljából küldeni, hozzámellékelve a „Politikai kötéltáncos“-ból is 1—2 számot. Több is elfogyna itt nálunk, de nem akarom Nagyságod kedvezményét annyira kizsákmányolni. Ha lehet, ha a kedvezmény még érvényes, méltóztassék e küldeménynyel megörvendeztetni.

Kelt — — 1898. szept. 22.

Mély tisztelettel
N. N.
hittanhallgató.

Igen! e két utólagosan közlött, mert későn érkezett, két levél olvasására **piruljatok ti papneveldei elüljárók is, akik két helyen a kispapoknak** propter metum **judaeorum** (Nem *judeorum,* amint föntebb hibásan nyomatott.) **nem engedtétek oly könyv olvasását, a melyet dr. Rác Géza szerint „lojalis dinasztikus iránya miatt hivatalból is terjeszteni kellene"** s melyről egy előkelő egyházi férfiu (Lásd fönt a 30-ik lapon, 8. szám alatt közlött levelet.) ezeket mondja: **„Bár minél szélesebb körben való elterjedésével ki nem mondható hasznára válna a katholicizmusnak"! — —** s tovább: **„mely átható fényével feltünő világításba helyezi a sötét pszeudoliberálizmust s annak stréber uszályhordozóit!"**

Piruljanak gyászos tudatlanságuk s idétlen stréberségük miatt a két magyar szeminárium elüljárói, akik megakadályozták azt, hogy a kispapjaik oly könyvet olvassanak, amely **„a dinasztiához való hűséget hirdeti,"** s **„a katholicizmusnak ki nem mondható hasznára lehetne!"**

Nem engedték olvasni azt, amit maguk sem olvastak! mert tudom, hogy a könyvet meg nem rendelték.

„Non habet ars osorem nisi ignorantem!"

De nemcsak hogy kitiltották két helyen a növendékpapság köréből a *lojalisnak, dinasztikusnak, s korrekt keresztény irányunak* elismert köny-

vemet, hanem — — — — — egy helyen olyast is megcselekedtek, amit én itt saját kezemmel leirni is irtózom; s azért mást beszéltetek ezen megdöbbentő dologról a következő, hozzám intézett levél közlésével:

Főtisztelendő Plébános Ur!

Bizonyára méltóztatik emlékezni arra, hogy — — —i papnövendék Kossuth Lajos a történet itélőszéke előtt c. művéből néhány példányt rendelt. **Megrendelte pedig e művet elüljáróinak tilalma dacára;** amiért őt a püspöke a rector referálása után, az intézetből kizárta. sat. — — —

Ez csakugyan hallatlan dolog!

Ez csakugyan páratlan a maga nemében!

Valóban „carmina non prius audita!"

Ne gondolja senki, hogy én katholikus pap létemre, pártját fogom a könyvem megszerzése miatt a szemináriumból kizárt II. éves theologusnak! Nem! — — —

Ő méltán bünhődött, mert művemet „**elüljárói tilalma dacára**" szerezte meg, — — tehát **ellenszegült** elüljárói tilalmának, ezt pedig türni egyáltalában sehol, de különösen a papnövendékek körében semmiképen sem szabad. „*Hallatlan dolog*" — — „*páratlan a maga nemében*" — — „*carmina non prius audita!*" fölkiáltásaim tehát nem az inobediens kispap kizárására, hanem az illető papneveldei elüljáróság tilalmára vonatkozhatnak csak.

És pedig méltán, mert hogyan, mily joggal,

mily alapon, s mily indokkal mertek ezen elüljáró urak a papneveldéből kitiltani olyan könyvet, a melyet nálam meg nem rendeltek, a melyet tehát nem ismernek s a melyről mindenki, aki komoly, higgadtsággal elolvasta, nyilvánosan vallja, hogy tartalma, szelleme, iránya lojalis, dinasztikus, korrekt keresztény és hazafias.

Mily üdvös, mily örvendetes hatást gyakorol **a zsidók, szabadkőmüvesek és néhány magyar papnevelde buzgó elüljárói részéről** olvasatlanul, s így ismeretlenül elitélt és proskribált munkám mindazokra, akik azt figyelemmel elolvasták, mutatja a védiratomban közlött közel 50 elismerő levelen fölül azon levél is, a melyet egy derék pázmánita papnövendék folyó évi szeptember 28-án, tehát épen a kapuzárás előtt, Bécsből hozzám intézett, s mely így szól: „Nagyságos és Főtisztelendő Plebános Ur! Igen köszönjük Nagyságodnak irányunkban tanusított ama szivességét, melynél fogva nem csak a megrendelt könyveket volt kegyes nekünk elküldeni, hanem kellemes meglepetésül, még azokon felül is.

Én a magam részéről soha sem rokonszenveztem Kossuthtal, vagy jobban mondva, soha sem rajongtam érte; **Nagyságodnak valóban ritka igazságszeretettel megirt müve után pedig nem hiszem, hogy akadjon valaki, aki rajongjon Kossuthért, ha mindjárt eddig bálványozója volt is neki.**« — — — — — — — — —

Hát Nagyságos, Főtisztelendő s — — tudós Elüljáró Urak amott a — -- — **kassai** papneveldében!!! — — — nem az én katholikus szellemü, magyar nemzeti irányu s dinasztikus könyvemet, amely mindenkiben, aki olvassa, a már-már esztelenséggel határos Kossuth-kultuszt lerombolni képes, nem ezt kellett volna a kassai növendékpapság köréből kitiltani, **hanem inkább ama bizonyos, országszerte ismert hivatalos irásbeli közleményt, a mely minden hithü katholikus méltó megbotránkoztatására hirdette, hogy a furfangos raffineriával, durva erőszakkal, kiszámított, szántszándékos bünös visszavonulással** s nem tudom miféle hiú, sivár földi előny, előléptetés, kitüntetés, lehetőleg még magasabb, fényesebb rangra, méltóságra emelkedés reményében, a főrendiház második, fontos, életbe vágó szavazás megejtésekor távolmaradással törvénybe iktatott **polgári házasságba bele kell nyugodni!!!** —

Igen uraim! — — ezt kellett volna minden katholikus körből kitiltani; mert hithü katholikus embernek soha sem szabad, halálos bün elkövetése nélkül, belenyugodni oly törvénybe, mely a Jézus Krisztus Egyháza által hirdetett hitágazatokba ütközik, mely a katholika egyház tanait sérti, tagadja, megveti!

Nem a katholikus és magyar nemzeti szellemben és irányban s magyar királyi család érdekében

szerkesztett könyvemet olvasó kispapot a papneveldéből, **hanem magából az egyházból kellene kizárni, kiközösíteni, vagy legalább a deficienciába küldeni, mindama papokat, bár mily ranguak legyenek is azok, akik azt hiresztelik, hogy a Jézus Krisztus Egyházának tanaival ellenkező polgári törvényekbe belenyugodni nemcsak szabad, de kell is!!!**

„Intellexistis haec omnia??!!!!" — ——

A könyvem megszerzése s olvasása miatt az elüljáróságával összeütközésbe került, s ezért a papneveldéből kizárt fiu további neveltetéséről **én** fogok gondoskodni, mert erre, **tanusított engedetlensége dacára is, érdemesnek tartom** annál inkább, mert erre, az elüljáróságnak alaptalan, indokolatlan, tapintatlan tilalma által, mintegy öntudatlanul sodortatott.

Hogy tudnak nekem megtiltani oly könyv megszerzését és olvasását, gondolhatta magában méltán a tudni vágyó fiú, a melyből, tartalmát már ismerő növendéktársaim állítása szerint, csak vallásosságot, a kath. egyház, magyar nemzet, s magyar királyi család iránti hűséget, szeretetet és ragaszkodást tanulhatom.

Igy elmélkedhetett a tanulni vágyó fiú, s ezen elmélkedése vezethette őt az elüljárói iránti engedelmesség megsértésére.

Miért nem küszöbölték ki úgy a kispapok, mint saját maguk köréből a talmud-zsidó szabadkőmüves

pszeudo-liberális lapokat, a hazugság s Istentagadás eme nyilvános terjesztőit!!! — — —

Ugyancsak találóan alkalmazhatók ezen buzgó elüljáró urakra azon vajmi jellemző megjegyzések, a melyek **Detre Ferenc** református vallásu irónak folyó évben hozzám intézett „**Nyilt levelében**“ olvashatók, s melyek a következők:

6. old. „A lelkipásztori közszellem abban nyilatkozik, hogy kebelén táplálja a kereszténységgel folytonosan hadat viselő sajtót, irodalmat és művészetet, és hagyja, hogy a vallásban ingatag, elbágyadt lelkek is melengessék ezt a mérges kígyót kebelükön.

Bizony nem hiszem én, ha főtisztelendő úr hiszi is, hogy egy pásztorlevél rámutatna erre a Jézus hitvallását tagadó sajtónak, irodalomnak és művészetnek családbontó hatására.

A ledérnek tartott Franciaországban az írók közül többen értekezletet tartottak és rámutattak arra, hogy a *hanyatló családi élet* oka a vallástalanság, a melynek megszüntetésére és a vallásosság ébresztésére siessen a tisztességes *irodalom*.

Ha a kerésztény lelkipásztorok között *közszellem* léteznék, úgy a főpapok intenék a papságot, hogy vigyázzanak és imádkozzanak, hogy a sajtó-kígyónak feje töressék.“

8. old. „A pap hiába prédikál, ha a sajtó, irodalom és művészet titkon és nyilvánosan keresztényellenes! Maguk a magukat kereszténynek nevező

lapok is sokszor akarva vagy akaratlanul, a nem keresztény sajtó malmára hajtják a vizet. Nyilvántartják az erkölcstelenséget s ezzel sugallják bele az ingadozó jellembe a bűnt. A ki rámutat a bajra, a ki megtámadja a Jézus Krisztus vallásának és erkölcsének ellenségeit, azt egyedül hagyják, és nem lévén papi közszellem, egy hang sem emelkedik védelmére s hagyják a bátor szókimondót dobálni szitokkal, szóval nem gondolva azt meg, hogy az az arcátlan bátorság, melylyel papot igazságtalanul üldöznek, ócsárolnak, az egész papi testület sérelme.«

9., 10. és 11. old. »Szomorú, de igaz, hogy főpapjaink nem elég bátrak, hogy a *judaizmus* ellen síkra szálljanak. Némelyek közülök dédelgetik is a zsidó sajtót, irodalmat és művészetet. Udvaraikban is zsidók uralkodnak. Zsidók a bérlők, szállítók. Egy főpap a királylátogatás alkalmával a butorozást, kárpitozást zsidókkal végeztette. Egy másik főpap pártfogol zsidó írókat, egynek a fő-fősáfárja zsidó. Egész kis tanulmányt lehetne arról írni, hogy a főpapi birtokokon is uralkodnak, mint egyebütt, az *izmaeliták*.

Egyes főpapok olyan festőkkel festetnek oltárképeket, kik az oltárképekbe is beviszik a frivolitást. Az egyházi festő, vagy zeneköltő, csak vallásos ember lehet, ki át van hatva a keresztény vallás magasztosságától. Nagy bűn az, ha a glóriát leveszik a Jézus Krisztus fejéről, mint ezt Munkácsy is

tette . . . Egy keresztény ember vezette be ezzel a vallástalanságot és a nem keresztény szellemet a festészetbe. A szent képek vallásos rendeltetésének ez a megsértése naponkint ismétlődik a festészetben. Nem keresztény ember keresztény tárgyú képet nem festhet. A papság és főpapság ezt nem akarja észrevenni és a judaizmust segíti becsempészni a templomokba.«

„Ez a sajtó azt a keresztény papot szidja csak, a ki kötelességét teljesíti; a ki oda áll és veszedelmet kiált és nem féli a csipéseket, vágásokat, elitéli; de ezzel az elitéléssel egy koszorút nyujt, a nélkül, hogy akarná. Mert ez a pap a Jézus Krisztusnak nem méltatlan szolgája.

A főpapság túlnyomó része mossa kezeit és e közben nem ér rá, hogy olyan papokat védjen, kik Kálvárián haladnak és véreznek a hit védelmében s nem táncolnak szellemi értelemben francia négyest a kereszténységellenes sajtóval. Ebben a magatartásban és ildomossághajhászatban kevés az őszinteség, mert bizony másként éreznek sokan, mint a hogy beszélnek és cselekésznek, de hát ma már az oltárnál is tapsot várnak a papok.

Tennének is valamit, de hát mit szól hozzá a sajtó és közvélemény? Nem-e emlegeti a sötétség denevérjeit, a károgó hollókat, a felvilágosultság hóhérjait és ilyesmiket?«

„Méltóságos és főtisztelendő urak! rajtatok áll, hogy keresztény sajtót, irodalmat és művészetet

teremtsetek ne csak magatoknak, hanem a keresztény világiaknak is. Ne engedjétek az ebeknek azt, a mi a szenteké.«

22. old. „Szóval akárhova nézünk, azt látjuk, hogy megrendült a hit, a vallásosság lassankint csak mese.

És ennek elkövetője a *sajtó,* mit keresztény főpapok és papok dédelgetnek, mert megírják a zenés misét, a fürdőbe utazást, az adományokat nyilvántartják, közlik a hivatalos ebédek toasztjait és megdicsérik a felvilágosult papokat, mert az ő elveik szerint idomultak és nem mernek ellenök cselekedni.«*)

23. old. „A keresztény szellemben szerkesztett lapok pártolás hiányában követnek némely zsidó-sajtó-divatokat, az érdekességhajhászat elől nem tudnak kitérni. Ha egészen kiküszöbölnék a keresztény szellemnek oly sokat ártó szenzációkat, bizony-bizony alig akadna előfizetőjük. A keresztények inkább hagyják szétdúlni családi boldogságukat, már életükben inkább átengedik gyermekeiket az ördögnek, mintsem le tudnának mondani, hogy az erkölcsöt mételyező dolgokat ne olvasnák, ne néznék és ne hallgatnák. Vétkek, bűnök burjánoznak fel a sajtó, irodalom és képzőművészet, a színházak nyomában és ott vannak ezek előfizetői

*) A törvénytelenül kierőszakolt polgári házasságot, a kath. vallás eme durva tagadását, elfogadják törvényesnek, és mégis kath. papoknak tartják magukat!!!

és nézői, olvasói és hallgatói sorában a főpapok és papok.

Egy főpap a régi magyar nemesség lapját akkor kezdette jelentékeny összeggel pártfogolni, mikor ennek hasábjain megjelent közlemények teljesen a kereszténységellenes sajtó minden divatját felvették és nem keresztények voltak a munkatársai . . .«

26., 27. és 28. old. »A vallástalanság ellen a a főpapságnak a legelső orvosszere az, hogy a keresztény szellem erősítésével, a vallásos neveléssel tegyék lehetetlenné, hogy kereszténységellenes sajtó, irodalom és művészet létezhessék. *A Jézus Krisztus gyalázóival és rágalmazóival nem tudna az egyház és kereszténység elbánni?* Vagy újra itt volna az az idő, hogy mire hármat szól a kakas, megtagadják a *Jézus Krisztust.* Ennek az irodalomnak, sajtónak, művészetnek a megtörése, megtagadása a *Jézus Krisztusnak.* A hol annyi vagyon, annyi keresztény tehetség, annyi keresztény erő van, nem tudnak azok kiszakadni a kereszténytelen szellemből? Nem tudna a főpapság és a kereszténység alapítani és fenntartani egy tisztességes hangu keresztény sajtót, irodalmat és művészetet és a vallást ezzel védeni, a hitet ébreszteni, erősíteni? *Hát a Jézus Krisztust szabad lépten-nyomon rágalmazni? Hát a Jézus Krisztus rágalmazóin és gyalázóin, a kereszténységet kővel dobálókon nem botránkoznak meg?* *)

*) Az illető szemináriumok elüljárói?

Pár évvel ezelőtt lelkes magyar írók megakarták alakítani az „Aurora“-kört, *a magyar* keresztény írók szövetkezetét. A kormány nem engedte azt, hogy alapszabályaikban benne legyen, hogy a *kör tagja* csak *magyar keresztény* író lehessen és törölte a keresztény szót. Észrevették, hogy milyen védbástya lenne ez a zsidóság ellen, hogy katholikus és protestáns fegyverbarátsággal küzdjön a zsidó szellem ellen.

Azóta meghódoltunk egészen a zsidóknak. Most már velük is atyafiak vagyunk. Egy apának a fia lehet zsidó, a leánya nem zsidó s a család szelleme nem keresztény.“

„A keresztény ember, ha feljajdul azon, hogy pusztítják a keresztény vallást, a keresztény szellemet, ha rámutat azokra az önkénytelen tévedésekre, melyek az állapotokat előidézték, habár *munkáját nem olvasták is, hazaáruló, rágalmazó, gyalázkodó, fajok ellen izgató.* Nem szabad itt mást gyalázni, csak a Jézus Krisztust és annak vallását. A Jézus Krisztus gyalázóit és a vallás megingatóit kinevezik bárókká, nemesekké, tanácsosokká, tudorokká és halhatatlanokká, s azoknak, kik a száraz fára gyümölcsnek érettek alapítanak nemesi családfát. A kereszténységet lehet bántalmazni, a Jézus Krisztust magát is, mert a keresztény vallás lényegéhez tartozik Krisztus kijelentett törvényei szerint a *bűnbocsánat is.*“

31. old. „Főtisztelendő úr pedig ne csüggedjen!

Évek óta kisérem azt a bátor, szókimondó harcot, melyet szóval, tettel és irásban folytat a magyar társadalom keresztény jellegének védelmeért. Szivvel, tettel és irással harcoljon tovább is Azért, aki mindnyájunkért meghalt, az Ur Jézus hitéért, hogy elnyerhesse az életnek koronáját . . .

Lehetnek igen gyenge felebarátaink és hitsorsosaink. — De erős várunk nekünk az Isten.

Nagyságodnak református vallásu tisztelője

Detre Ferenc.«

Hát olvassák csak figyelemmel a buzgó elüljáró urak ezen protestáns tollból folyt igazságokat és — — — piruljanak!!!

És vegyék tudomásul azt is, hogy az én Brückféle fordításom több papneveldében, **Pannonhalmán** is, mint egyháztörténelmi tankönyv a papnövendékek kezében forog. Mit gondolhatnak hát a kispapok, látván, hogy az egyik munkám egyik tankönyvük, míg a másik, noha korrekt keresztény irányu, dinasztikus és hazafias, alaptalanul proskribáltatik?! — — — — — — —

A kassai és még egy magyar papnevelde buzgó s bölcs elüljárói a zsidó s szabadkőmüves firkászok részéről országosan támasztott vadlárma által elámítva vagy megfélemlítve, oly könyvet tiltottak ki a reájok bizott papnövendékek köréből, a melynek minden során vörös fonalként keresztülhuzódik **a kath. Egyház, a magyar nemzet s annak Apostoli Királya iránti hűség és szeretet,**

a melynek minden szavát Vörösmarthy koszorus költőnk eme fennkölt szózata lengi át:

„*A legelső magyar ember a király,*
„*Érte minden honfi karja készen áll,*
„Lelje népe boldogságán örömét,
„Hir, szerencse koszoruzza szent fejét.“

De nemcsak a kassai sat. bölcsek által proskribált könyvem, hanem, **amint ez alább, nevem aláirása alatt olvasható,** az egész életpályám, 42 éves papi, 30 éves irodalmi, 15 éves tanári, 5 éves nevelői, 3 éves országgy. képviselői nyilvános, országszerte ismert működésem **korrekt katholikus, hazafias és dinasztikus volt,** s azért bizton, önérzetesen mondhatom, hogy mindazok, akik irodalmi műveimet olvasatlanul elitélik, egyenesen, „*ipso facto*“ a zsidókkal és szabadkőmüvesekkel szégyenletes hármasszövetséget kötve,*) a keresztény irodalom ellen „*suadente diabolo*“ fegyvert ragadnak.

És ezzel berekesztem ezen „**Polemikus Védiratomat,**“ egyik koszorus költőnk eme találó s s ugyancsak idevágó szavaival:

Itt az irás! forgassátok,
Higgadt észszel józanon,
Benne irva találjátok,
Mit tanít Bölcs Salamon?

*) Valóságos **Belzebubtriumurti,** azaz igazi pokoli háromság, ördögi hármasszövetség ez.

Hogy az élet elmulása,
Az időnek elfolyása,
Waterlooi diadal,
Mind csak kakasviadal,
Alaptalan támadás
„Vanitátum vanitás".

Kelt Törökbálinton, 1898. szeptember 30.

Zimándy Ignác,

a hittan, bölcsészet s egyetemes történelem oklev. tanára, az Aquinói sz. Tamásról nevezett magyar katholikus bölcsészeti egyesületnek, a Szt. István s Szt. László társulatnak, a budapesti s törökbálinti kath. olvasóköröknek alapító tagja, a Szt. István társulat tudományos s irodalmi osztályának alapító s rendes tagja, az ettyeki és tárnoki kath. olvasóköröknek, valamint több kath. tanitói egyesületnek tisztb. tagja, Szakolca sz. kir. város díszpolgára, szt. széki tanácsos, volt orsz. képviselő, törökbálinti plébános s **a dunántúli magyar közművelődési egyesület alapító tagja.**

TARTALOM.

Oldal

Előszó III

Első rész. A magyar intelligencia és emigráció állásfoglalása Kossuth Lajos ellen.

I. Bevezetés. 3
II. Kossuth Ferenc boszuja 6
III. Tomor Ferenc okl. főgimnasiumi tanár irodalmi nyilatkozatai Kossuth Lajosról 9
Példázat, ajánlva a Törökbálintiaknak 11
Tomor Ferencnek a »Korunk Tükre« cimén 1881-ben megjelent művéből 15
IV. Szemelvények. Zimándy Ignácnak a »Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt« cimü művéből 17
V. Szemelvények a »Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt« cimü könyvre vonatkozó elismerő levelekből . 20
A budapesti »honvédegyletnek« 1868. március 29-én tartott közgyülésén Percel Mór tábornok által mondott beszédnek kivonata : 81
Saját megjegyzéseim 130
VI. Szemelvények Egressy Gábor e cimü művéből ; Törökországi Naplóm 1849—1850. 151
VII. Szemelvények Szedlák Mátyás 1848—49-iki honvéd tüzérhadnagynak e cimü művéből : »Leleplezések a magyar szabadságharc és a magyar emigráció idejéből 1848—1861. 160
VIII. Szemelvények Szemere Bertalan »Naplóm« cimü művéből 201

Második rész. Önvédelmem.

IX. Az országgyülési nemzeti párt megbélyegző itéletének kellő méltatása 145
X. Párhuzam Kossuth Ferenc és Zimándy Ignác előélete között 181

Oldal

XI. Történész-e Thaly Kálmán vagy sem? 190

XII. Félelem s gáncsnélküli lovagok, vagy a kilenc magyar Don Quichotte 193

XIII. A »Kossuth Lajos a történelem itélőszéke előtt« cimü könyv üdvös gyümölcsei 278

XIV. A magyar nép kétségbeejtő közönye, megátalkodottsága, jóravaló restsége, vagy, Ugron Gábor szerint: »gyöngesége« 284

Harmadik rész. Törökbálinti csöndéletem.

XV. A három törökbálinti Don Quichotte 503

XVI. Győri (Gyurinka) Sándor törökbálinti anyakönyvvezetőnek ellenem indított rágalmazási pere 539

XVII. A kormány titkos aknaműveletei az erkölcsi, papi, társadalmi s politikai reputációm megrontására 560

Zárszó 572

Kapuzárás után.

A jelen Védiratom már füzve, és a kiosztáshoz készen vala, midőn a Szalcburgban megjelenő „**Katholische Kirchenzeitung**"-nak folyó évi október 7-iki számában ezeket olvastam:

„Anarchisták és szabadkőmüvesek.

„Az osztrák császárné (s magyar királyné) meggyilkoltatása, a melylyel a közvélemény ismét oly borzasztó módon tétetett figyelmessé az anarkisták rettenetes tevékenységére, eszünkbe juttat egy megdöbbentő esetet, a mely nyolc év előtt Helvéciának **Neuchatel** nevü városában történt.

A büntető bíróság korlátai előtt állottak akkor **Nicolet, Darbellag** és **Henzi** anarkista hősök, akik arról voltak vádolva, hogy **Helvécia** több városában anarkista nyomtatványokat terjesztenek vala.

A svájci szövetségtanács megbizott férfia, a szabadkőmüves **Br. Stokmár** volt elnöke akkoron a nevezett büntető bíróságnak. **Nicolet,** a főbünös, önmaga védelmezte magát. Végén azért esedezett, hogy szabad legyen fölolvasnia egy költeményt, a mely teljesen kifejezi az ő gondolatait.

A bíróság engedelmével fölolvasott francia költemény értelme ez:

„Ti — — Oh királyok! mikor jő meg az óra, a melyben a népek az ő óriás kezeikkel azon hiu gyermekjátékszereket összezuzzák, a melyekkel a ti határtalan dölyfötök őket folyton boszantja? — — — a melyben a halottak az ő sirjaikban örömkiáltásokra fakadnak?!

Oh ti Királyok! mikor jő meg ama biztos, már közel levő óra, a melyben, midőn egyszer az emberi lelkiismeret boszura ébred, ti megsemmisülve, eltüntök?! — — a melyben a trónok, koronák, királyi jogarok, s fényes fegyverek, a hóhérok eszközeivel együtt, a tüzre dobatnak?! — — himnuszaitok elnémulnak s — — véretek utolsó cseppje is kiömlik?! — — — — — — — — — — — — — —

Birák és esküdtek, mondá büszkén, e költemény fölolvasása után **Nicolet,** most kérdezlek, vajjon e versek nem lázítóbbak-e az általam terjesztett nyomtatványoknál? s ha igen, akkor itéljétek el, büntessétek meg ezek szerzőjét inkább, mint engem. **Ezek szerzője pedig itt ül: Br. Stokmár, az elnök ez, senki más“!!!**

Nicolet ezen szavainak a hatása megrendítő volt s maga **Br. Stokmár** mintegy villámcsapással lesujtva ült halálsápadtan, mozdulatlanul.

A jelenvoltak nagy zajjal fölemelkedve, viharos tetszéssel fogadták **Nicolet** leleplező szavait.

Nicolet leült. Ő megnyerte a pört, mert az

esküdtbiróság, a hallottak nyomása alatt, egyhangulag fölmentette a vádlottakat. — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hát kérdem ezek után, vajjon nem a szabadkőmüves Br. Stokmár szánalmas, gyalázatos, infámis szerepét játszották-e a Magyar Hirlap, Magyar Állam, Magyar Néplap és Esti Hirlap szerkesztői azzal, hogy engem a Kossuth Lajos ellen, kútforrások nyomán irt munkám miatt elitéltek, lehazaárulóztak, legazembereztek, illetve megtagadtak, holott ők mindnyájan, sokkal előbb nálamnál, és sokkal keményebben irtak Kossuth ellen, mint én?! — —

Ezen megdöbbentő svájci eseményt persze egy szóval sem említették a poliglott magyar **liberális** lapok, miért? — — — azért, mert egytől egyig szabadkőmüves irányuak, szellemüek és tartalmuak.

Detre Ferenc fönt említett röpiratának 7. lapja ezeket mondja:

„Az az elmaradt pásztorlevél, melyről én képzelődöm, **fölsorolná a kereszténvellenes lapokat és a keresztény erkölcsöt mételyező műveket, hogy ezektől a tisztességes keresztény lelkipásztorok és hiveik óvakodjanak.**“

No, ha ez egyszer megtörténik, akkor kétségkivül Magyarország összes liberális lapjai e pásztorlevélben fognak névszerint eltiltatni és proskribáltatni! — — —